Published in Punjabi & English

Distributed in Toronto, Calgary, Vancouver, Winnipeg and Online Worldwide.

Sarokaran Di Awaz

Voice of Social Concerns

Pro-People Arts Project Media Group

ਸਰੋਕਾਰਾਂ ਦੀ ਆਵਾਜ਼

Email: ppapmg@gmail.com

ਸਾਲ- 14, ਅੰਕ-4, ਅਪ੍ਰੈਲ 2024

Website: www.ppapmg.com

HARBANS SINGH 416-817-7142 DEVINDER TOOR 416-902-9372 MASTER BHAJAN SINGH 403-455-4220 Registration No. 210836300

ਚੋਣ ਦੰਗਲ ਜਾਂ ਤਰਾਸਦੀ

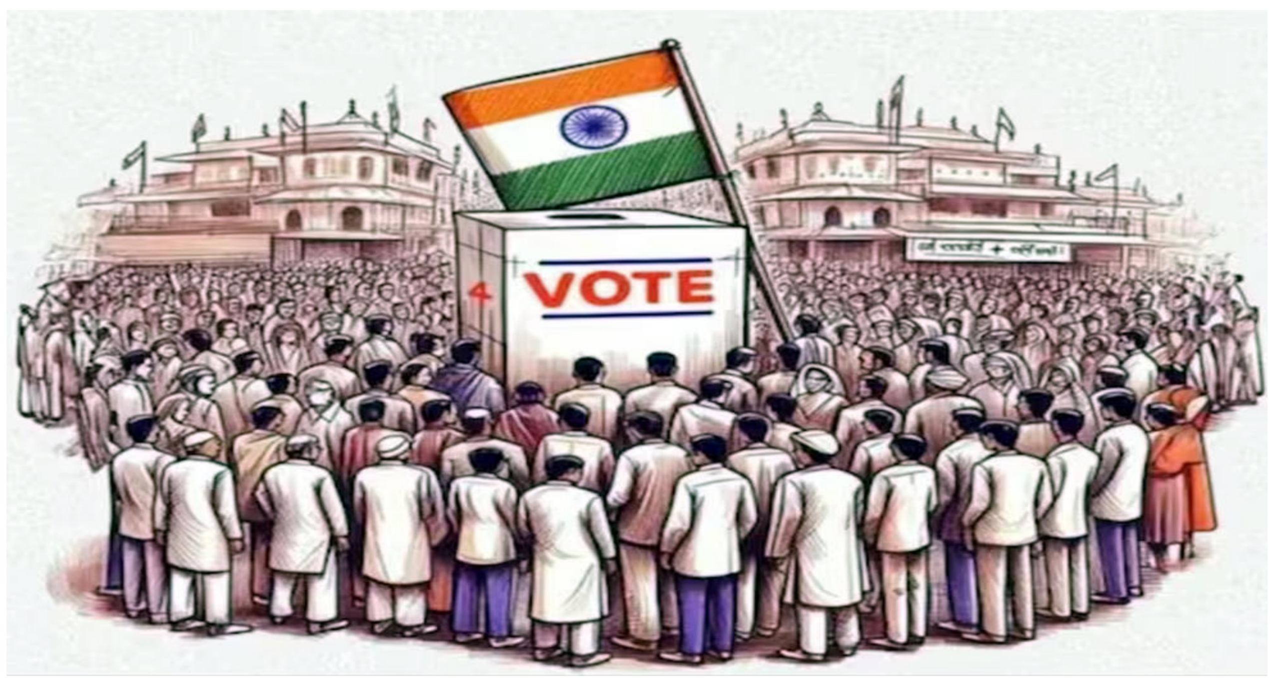

ਜਿਸ ਨਾਜ਼ੁਕ ਮੋੜ ਉਤੇ ਭਾਰਤ ਖੜ੍ਹਾ ਹੈ ਇਸ ਦੇ ਅਗਾਂਹ ਤਰਾਸਦੀਆਂ ਵੱਲ ਵਧਣ ਦੀਆਂ ਸੰਭਾਵਨਾਵਾਂ ਵਧਦੀਆਂ ਜਾ ਰਹੀਆਂ ਹਨ, ਕਿਉਂਕਿ ਜਿਸ ਬੇਲਗਾਮਤਾ ਨਾਲ ਪਿਛਲੇ ਇਕ ਦਹਾਕੇ ਤੋਂ ਹੁਕਮਰਾਨਾਂ ਨੇ ਰਾਜ ਕੀਤਾ ਹੈ ਹਰ ਕਿਸਮ ਦੇ ਬਣੇ ਬਣਾਏ ਕਾਇਦੇ ਕਾਨੂੰਨਾਂ ਨੂੰ ਤੋੜ ਕੇ ਨਵੇਂ ਰਸਤੇ ਭੰਨਣ ਵੱਲ ਨੂੰ ਅਗਾਂਹ ਵਧ ਗਏ ਹਨ। ਉਸ ਨਾਲ ਇਕ ਖਿੱਤੇ ਵਰਗੇ ਮੁਲਕ ਪਹਿਲਾਂ ਜਿਹੜਾ ਹੀ ਜਾਤਾਂ, ਧਰਮਾਂ, ਗੈਰ ਬਰਾਬਰਤਾ, ਭਾਸ਼ਾਵਾਂ ਅਤੇ ਸਭਿਆਚਾਰਾਂ ਨਾਲ ਗੁੰਝਲਦਾਰ ਬਣਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਜਿਸ ਖਿੱਤੇ ਨੇ ਅੰਗਰੇਜ਼ਾਂ ਤੋਂ ਆਜ਼ਾਦ ਹੁੰਦੇ ਸਮੇਂ ਹੀ ਮੁਲਕ ਬਣਾਉਂਦਿਆਂ ਤੇ ਵੰਡਦਿਆਂ ਖ਼ੂਨ ਦੀਆਂ ਨਦੀਆਂ ਵਹਾਅ ਦਿੱਤੀਆਂ ਸਨ। ਆਜ਼ਾਦੀ ਵੀ ਕਾਲਾ ਦਿਨ ਬਣ ਕੇ ਹੀ ਵਾਪਰੀ ਸੀ। ਅਜੇ ਪੈਰਾਂ ’ਤੇ ਖੜ੍ਹਨ ਦੀ ਮੁਲਕ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਹੀ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ, 1975 ਐਮਰਜੈਂਸੀ ਰਾਹੀਂ ਇਸ ਦਾ ਗਲਾ ਘੁੱਟ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਇਕ ਦਹਾਕਾ 70ਵਿਆਂ ਤੋਂ 80ਵਿਆਂ ਤੱਕ ਆਪਸੀ ਟਕਰਾਵਾਂ ਅਤੇ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ ਦਾ ਦਹਾਕਾ ਨਵੀਆਂ ਤਰਾਸਦੀਆਂ ਦੇ ਕੇ ਵਿਚਰਿਆ, ਵਰ੍ਹਾ 1990 ਤੱਕ ਪਹੁੰਚਦਿਆਂ ਇਸ ਦੀਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਪਾਰਟੀਆਂ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟ ਅਤੇ ਲੋਕ ਵਿਰੋਧੀ ਹੋ ਗਈਆਂ।

ਇਸ ਸਥਿਤੀ ਦਾ ਫਾਇਦਾ ਉਠਾਉਂਦਿਆਂ ਦੁਨੀਆ ਭਰ ਦੇ ਅਮੀਰ ਮੁਲਕਾਂ ਨੇ ਆਈ.ਐਮ.ਐਫ. ਅਤੇ ਵਰਲਡ ਬੈਂਕ ਰਾਹੀਂ ਇਸ ਨੂੰ ਅਰਧ ਗੁਲਾਮ ਬਣਾ ਲਿਆ, ਜਿਸ ਉਪਰ ਕਲਮੀ ਦਸਤਖਤ ਰਾਓ-ਮਨਮੋਹਨ ਜੋੜੀ ਨੇ ਕੀਤੇ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਭਿਆਨਕ ਵਰ੍ਹਿਆਂ ਵਿਚ ਹੀ ਸੰਘ ਪਰਿਵਾਰ ਨੇ ਮੁਲਕ ਭਰ ਵਿਚ 60,000 ਸ਼ਾਖਾਵਾਂ ਸਥਾਪਤ ਕਰਕੇ ਹਿੰਦੂਤਵ ਦੀਆਂ ਪੱਕੀਆਂ ਜੜ੍ਹਾਂ ਲਗਾ ਦਿੱਤੀਆਂ। ਜਿਸ ਦਾ ਫਲ 2014 ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਮੋਦੀ ਮਾਣਰਿਹਾ ਹੈ। ਉਸ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਇਕ ਦਹਾਕੇ ਵਿਚ ਘੱਟ ਗਿਣਤੀਆਂ ਉਪਰ ਖੌਫ਼, ਵਿਰੋਧੀ ਵਿਚਾਰਾਂ ਨੂੰ ਜੇਲ੍ਹਾਂ, ਕਾਇਦੇ ਕਾਨੂੰਨਾਂ ਨੂੰ ਛਿੱਕੇ ਟੰਗਣਾ, ਚੋਣ ਕਮਿਸ਼ਨ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਪਿੰਜਰੇ ਵਿਚ ਬੰਦ ਕਰਨਾ, ਇਲੈਕਟ੍ਰੋਲ ਬੌਂਡ ਰਾਹੀਂ ਪਾਰਟੀ ਵਾਸਤੇ ਧਨ ਇਕੱਤਰ ਕਰਨਾ, ਗੋਦੀ ਮੀਡੀਏ ਦੀ ਸਥਾਪਤੀ ਕਰਕੇ ਹਰੇਕ ਆਵਾਜ਼ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਅਨੁਸਾਰ ਢਾਲਣਾ ਅਤੇ ਚਲਾਉਣਾ, ਲੜਦੇ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਦੁਰਗਤੀ ਕਰਨਾ। ਇਹ ਸਭ ਕੁਝ ਭਾਰਤੀ ਇਤਿਹਾਸ ਦੇ ਪੰਨਿਆਂ ’ਤੇ ਕਾਲੀ ਸਿਆਹੀ ਨਾਲ ਲਿਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ।

ਜਿਸ ਕਿਸਮ ਨਾਲ 2024 ਦੀਆਂ ਚੋਣਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਈ ਹੈ ਉਸ ਨੇ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਕਾਲੇ ਅੱਖਰਾਂ ਵਿਚ ਲਿਖਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਚੋਣਾਂ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਭਵਿੱਖ ਦੇ ਰਾਜਾਸ਼ਾਹੀ ਵਾਲਾ ਵਰਤਾਰਾ ਆਪਣੇ ਰੰਗ ਵਿਖਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਜਿਸ ਕਿਸਮ ਨਾਲ ਦਿੱਲੀ ਦੀ ਗੱਦੀ ’ਤੇ ਬੈਠੇ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਨੂੰ ਜੇਲ੍ਹ ਦਾ ਸਫ਼ਰ ਕਰਵਾਇਆ, ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਪਿੰਡਾਂ ਤੋਂ ਦਿੱਲੀ ਦਰਬਾਰ ਤੋਂ ਇਨਸਾਫ਼ ਦੀ ਝਾਕ ਵਿਚ ਜਾਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਕਿਸਾਨਾਂ ਦਾ ਹਕੂਮਤੀ ਕਿੱਲ੍ਹਾਂ ਅਤੇ ਬਾਰੂਦਾਂ ਨਾਲ ਸਵਾਗਤ ਕੀਤਾ। ਅਜੇ ਤਾਂ ਇਹ ਚੋਣ ਦੰਗਲ ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਦੇ ਦ੍ਰਿਸ਼ ਹਨ। ਜਿਸ ਕਿਸਮ ਦੇ ਸਮਾਜਿਕ, ਸਭਿਆਚਾਰਕ ਤੇ ਰਾਜਨੀਤਕ ਵਿਤਕਰੇ ਚੋਣ ਜਿੱਤਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਜਲਸੇ-ਜਲੂਸਾਂ ਵਿਚ ਕੀਤੇ ਜਾਣੇ ਹਨ ਉਹ ਅਣਗਿਣਤ ਤਰਾਸਦੀਆਂ ਨੂੰ ਜਨਮ ਦੇਣਗੇ। ਇੰਨੇ ਗੁੰਝਲਦਾਰ ਮੁਲਕ ਦੇ ਭਵਿੱਖ ਦਾ ਅੰਦਾਜ਼ਾ ਲਗਾਉਣਾ ਕੋਈ ਔਖਾ ਨਹੀਂ, ਜੋ ਹਰ ਇਕ ਦੀਆਂ ਨੰਗੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਵਾਪਰ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਭਵਿੱਖ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਹਿੱਸਿਆਂ, ਵਰਗਾਂ ਅਤੇ ਧਿਰਾਂ ਨੇ ਕਰਨਾ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਉਜਾੜਨ ਦੇਣਾ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ? ਹੋਰ ਤਰਾਸਦੀਆਂ ਉਤਪੰਨ ਕਰਨ ਦੇਣੀਆਂ ਜਾਂ ਨਹੀਂ? ਹਨ੍ਹੇਰ ਚੌਰਸਤੇ ਵਿਚ ਖੜ੍ਹੇ ਮੁਲਕ ਨੂੰ ਕਿਸ ਰਸਤੇ ’ਤੇ ਤੋਰਨਾ ਹੈ? ਇਹ ਸਵਾਲ-ਜਵਾਬ ਮੰਗਦੇ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਵਾਲ ਦਾ ਜਵਾਬ ਸਾਡੀਆਂ ਨਸਲਾਂ ਨੂੰ ਦੇਣਾ ਹੀ ਪਵੇਗਾ। ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਵੀ ਇਤਿਹਾਸ ਦੇ ਕਾਲੇ ਪੰਨਿਆਂ ਵਿਚ ਦਫ਼ਨਾ ਦਿੱਤੇ ਜਾਵਾਂਗੇ। ਅਨਿਸਚਿਤ ਭਵਿੱਖ ਦੀ ਬੇਚੈਨੀ ’ਚੋਂ ਤੁਹਾਡੇ ਰੂਬਰੂ ਹੁੰਦੇ ਹਾਂ।

- ਸੰਪਾਦਕੀ ਬੋਰਡ

CONGRATULATIONS
TEAM OVER 900 REALTORS
HomeLife Silvercity Realty Inc., Brokerage
905-913-8500
11775 Bramalea Rd # 201, Brampton
GARCHA BROTHERS

CALL NOW
FOR HOUSE BUYING & SELLING NEEDS.
RE/MAX
BALJINDER SANGHA REALTOR®
(Certified Condominium Specialist)
403.680.3212
BSANGHA.REALTOR@GMAIL.COM
EACH OFFICE INDEPENDENTLY OWNED AND OPERATED
RE/MAX REAL ESTATE (CENTRAL)

ਹਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਇੰਸ਼ੋਰੈਂਸ ਲਈ ਅੱਜ ਹੀ ਸੰਪਰਕ ਕਰੋ
• Auto Insurance • ਕਾਰ ਇੰਸ਼ੋਰੈਂਸ
• Home Insurance • ਹੋਮ ਇੰਸ਼ੋਰੈਂਸ
• Life Insurance • ਲਾਈਫ ਇੰਸ਼ੋਰੈਂਸ
• Critical illness • ਕਰਿਟੀਕਲ ਇਲਨੈਸ ਇੰਸ਼ੋਰੈਂਸ
• Disability Insurance • ਡਿਸਅਬਿਲਿਟੀ ਇੰਸ਼ੋਰੈਂਸ
• Car Loans • ਕਾਰ ਲੋਨ
• Business Insurance • ਬਿਜ਼ਨਸ ਇੰਸ਼ੋਰੈਂਸ
SAVE UPTO 30%
Call us for FREE Insurance Quote
Paramjit Plaha
403 554.4444
paramjit@paramjit.ca
paramjit.ca
210 - 2323 32 Ave NE Calgary AB T2E 6Z3

AMANDEEP S. RANIA
Immigration Consultant
RCIC Regulated Canadian Immigration Consultant
+1 (403) 436-6000
+1 (403) 406-2004
info@jfsimmigration.com
#2264 4310 104 Ave NE. Calgary, Alberta T3N 1W2
www.jfsimmigration.com

Insta Realty
BUY SELL INSTANTLY
We are Hiring New & Experienced Realtors.
We can also help you to get Realtor License.
We provide following Services:
• Residential • Commercial • Business • Land
• Investment • Property Management Services
Book Your New Dream Home with our team in Savanna, City Scape, Red Stone, Corner Stone, Home Stead, Cochrane
403.681.8689
400, 3115-12th St NE Calgary AB T2E 7J2
Email: info@instarlt.com
Harcharan Parhar
REAL ESTATE BROKER
www.instarlt.com

SUPER VISA INSURANCE
PUNJAB INSURANCE INC.
• Life Insurance • Mortgage Insurance • Critical Illness Insurance • Disability Insurance • RESP, RRSP
www.punjabinsurance.ca
Sherjang Singh Rana 416.910.9000
Sandeep Ahuja 416.660.1010

NEW SERVICE BY CARE INC

CARE AUDIOLOGY

Calgary 403-605-6300

ਸੋਮਵਾਰ ਤੋਂ ਸ਼ਨੀਵਾਰ 10 ਵਜੇ ਤੋਂ 6 ਵਜੇ ਤੱਕ

ਐਤਵਾਰ ਬੰਦ

ਕੀ ਤੁਸੀਂ ਜਾਣਦੇ ਹੋ ਕਿ ਵਡੇਰੀ ਉਮਰ ਵਿੱਚ ਤੰਦਰੁਸਤ ਰਹਿਣ ਲਈ ਸੁਣਨ ਸ਼ਕਤੀ ਦਾ ਪੂਰਾ ਹੋਣਾ ਬਹੁਤ ਹੀ ਜਰੂਰੀ ਹੈ....??

ਦੁਨੀਆਂ ਦੀ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਮੈਡੀਕਲ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਦੀ ਖੋਜ ਮੁਤਾਬਿਕ ਜੇਕਰ ਘੱਟ ਸੁਣਨ ਦਾ ਇਲਾਜ ਨਾ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਉਦਾਸੀ, ਦਿਮਾਗੀ ਕਮਜ਼ੋਰੀ, ਦਿਲ ਦਾ ਦੌਰਾ ਅਤੇ ਡਿੱਗਣ ਦੇ ਖਤਰੇ ਵੱਧ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।

ਸ਼ੁਨਣ ਸ਼ਕਤੀ ਕਮਜ਼ੋਰ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਵੱਡੀ ਗਲਤਫ਼ਹਿਮੀ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਬਜ਼ੁਰਗਾਂ ਨੂੰ ਵੱਖੋ-ਵੱਖ ਸੇਵਾਵਾਂ ਦੇਣ ਵਾਲੇ Care Inc. ਨੇ ਹੁਣ ਖੋਲ ਦਿੱਤੀ ਹੈ Care Audiology! ਜਿੱਥੇ ਦੁਨਿਆਂ ਦੀਆਂ Latest ਮਸ਼ੀਨਾ ਨਾਲ ਕੰਨਾ ਦਾ hearing test ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਤੁਸੀਂ ਮੁਫਤ hearing aid ਲੈਣ ਵਾਸਤੇ ਵੀ ਕੁਆਲੀਫਾਈ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹੋ। 19 ਸਾਲ ਤੋਂ ਵੱਧ ਉਮਰ ਵਾਲਿਆਂ ਦਾ hearing test free ਕਰਦੇ ਨੇ।

'ਕੇਅਰ ਇੰਕ'

ਤੁਹਾਡੀ ਸੇਫਟੀ, ਸਾਡਾ ਵਿਸ਼ਵਾਸ

Payment Plans Available

www.careinc.ca

Calgary Store: #124 - 4774 Westwinds Drive N.E., Calgary Alberta, Canada

Phone: 403-605-6300 Fax : 403-536-4057 Email : calgary@careinc.ca

14 ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਆਰਥਿਕ, ਸਮਾਜਿਕ, ਸਭਿਆਚਾਰਕ ਅਤੇ ਸਿਆਸੀ ਚੇਤਨਤਾ ਨੂੰ ਸਮਰਪਿਤ

ਸਰੋਕਾਰਾਂ ਦੀ ਆਵਾਜ਼

ਕੈਨੇਡਾ ਦੇ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਸ਼ਹਿਰਾਂ ਟੋਰਾਂਟੋ, ਵੈਨਕੂਵਰ, ਕੈਲਗਰੀ, ਵਿਨੀਪੈਗ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬ ਵਿੱਚ ਖ਼ਬਰਾਂ ਅਤੇ ਇਸ਼ਤਿਹਾਰ ਦੇਣ ਲਈ ਸਾਡੀ ਟੀਮ ਨਾਲ਼ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਨੰਬਰਾਂ 'ਤੇ ਸੰਪਰਕ ਕਰੋ।

ਹਰਬੰਸ ਸਿੰਘ (ਟੋਰਾਂਟੋ)	ਦੇਵਿੰਦਰ ਤੂਰ (ਟੋਰਾਂਟੋ)	ਮਾਸਟਰ ਭਜਨ (ਕੈਲਗਰੀ)	ਪਰਮਿੰਦਰ ਕੌਰ ਸਵੈਚ (ਵੈਨਕੂਵਰ)	ਜਸਵੀਰ ਕੌਰ ਮੰਗੂਵਾਲ ਵਿਨੀਪੈੱਗ	ਬਲਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਵੜੈਚ (ਪੰਜਾਬ)
416-817-7142	416 902 9372	403-455-4220	604 760 4794	204-881-4955	+91-92167-29598

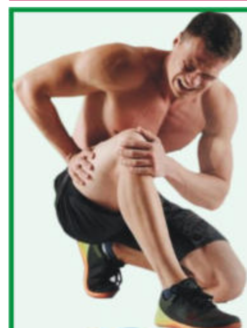

ALPHAONE PHYSIOTHERAPY CHIRO & MASSAGE

ਐਕਸੀਡੈਂਟ 'ਚ ਲੱਗੀਆਂ ਸੱਟਾਂ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਵੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਜੋੜਾਂ ਦੀਆਂ ਦਰਦਾਂ ਦਾ ਪੱਕਾ ਇਲਾਜ ਕਰਾਉਣ ਲਈ ਮਿਲੋ

ਦਰਦ ਦਾ ਪੱਕਾ ਦੁਸ਼ਮਣ

to book Call

403-768-3000

ਸਾਹਮਣੇ ਗੋਬਿੰਦ ਸਰਵਰ ਸਕੂਲ

108, 78 Saddlepeace Manor NE , Calgary | info@alphaphysio.ca

The Chaat Bar & Parontha Place

403-460-0405 | 403-478-8324

2030-6004 Country Hills Blvd, NE

Calgary AB T3N 1A8

info@chaatbar.ca | www.chaatbar.ca

Contact For Catering

Harpreet Parmar CPA, CGA

Chartered Professional Accountant

• Accounting • Tax • Business Advisory

We also provide

FINTRAC Registration/Compliance Services for Money Exchange Business

FINTRAC AML MANUAL SERVICES for Money Exchange Business

Extensive experience with Revenue Canada audits, reviews etc.

New Location

• Accounting • Financial • Statements • Personal Tax • Corporate Tax

• Incorporation • Payroll • Business Advisory • New Business Startups

• Book-Keeping • Management • Consulting Services

ਤੁਹਾਡੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਬਿਜ਼ਨਸ ਵਧੀਆ ਤੇ ਪ੍ਰੋਫ਼ੈਸ਼ਨਲ ਅਕਾਊਂਟਸ ਸਰਵਿਸ ਲਈ ਸਾਡੇ ਨਾਲ ਸੰਪਰਕ ਕਰੋ।

In Business Since 1997

Suite 218, 7 Westwinds Cres NE, Calgary, AB T3J 5H2 Park Plaza (Besides Prairie Winds Park)

Ph: (403) 271-5100, Fax: (403) 271-5171

Email: hparmar@hppcorp.ca

Website: www.hppcorp.ca

HARPINDER SIDHU

(403) 404-3500

Punjab Insurance Inc.

Super Visa Insurance

Your Expert Advisor for SUPER VISA INSURANCE

• Life Insurance • Mortgage Insurance • Critical Illness Insurance • Disability Insurance • RESP, RRSP

303, 7- Westwinds Cres. NE Calgary AB, Canada T3J5H2

Website : www.calgaryinsurancequotes.com

SAROKARAN DI AWAZ

Publisher
Pro-People Arts Project Media Group 29 Mapleview Ave, Brampton Ontario, CA, L6R 1M2

Managing Director
Devinder Toor, Toronto
416-902-9372
ppapmg@gmail.com

Chief Editor
Harbans Singh
416-817-7142
ppapmg@gmail.com

Editor
Master Bhajan Singh
Calgary (Alberta)
403-455-4220
btarksheel@gmail.com

Editor
Dr. Hardeep Singh Atwal
Cambridge (Ontario)
416-209-6363
deephsingh@gmail.com

Chief advisor
Buta Singh Nawan Shahr (Punjab)
946-347-4342
atoozed@gmail.com
Dr. Kuldeep Singh (Punjab)
+91 98151 15429
kuldip_1961@yahoo.com
Navkiran Singh Patti
+91 98885 44001
n4navkiran@gmail.com

Literary Advisor
Haripal
Calgary (NE) Alberta
403-714-4816
haripalharry2016@gmail.com

Parminder Swaich
Surrey (BC)
604-760-4794
pswaich@hotmail.com

Jasvir kaur Manguwal
Winnipeg
204-881-4955
manguwal.j@gmail.com

Honorary Advisory Board
Sukhdev Singh Sandhu (Toronto)
Master Balbir Singh Gill (Toronto)
Jaspreet Dhaliwal (Toronto)
Harcharan Singh Parhar Calgary
Narbhinder Singh (India) (Punjab)
935-443-0211

Graphic Desinger
Baljinder Singh Waraich
+91-92167-29598
akashdeep.1064@gmail.com

ਸੰਪਾਦਕੀ ਮੰਡਲ ਦਾ ਕਿਸੇ ਵੀ ਰਚਨਾ ਨਾਲ ਸਹਿਮਤ ਹੋਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਨਹੀਂ। ਮੈਟਰ ਵਿਚ ਵਾਧਾ-ਘਾਟਾ ਕਰਨ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਅਦਾਰਾ 'ਸਰੋਕਾਰਾਂ ਦੀ ਆਵਾਜ਼' ਨੂੰ ਹੋਵੇਗਾ। ਪੇਪਰ ਵਿਚ ਛਪੀ ਹਰ ਲਿਖਤ ਜਾਂ ਇਸ਼ਤਿਹਾਰ ਸਬੰਧੀ ਲੇਖਕ ਅਤੇ ਇਸ਼ਤਿਹਾਰਦਾਤਾ ਹੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਹੋਵੇਗਾ।

ਹਿੰਦੂਤਵ ਦੀ ਤਾਕਤ ਤੇ ਸਮਰੱਥਾ ਵਧਣ ਦੇ ਬੁਨਿਆਦੀ ਕਾਰਨ ਤੇ ਭਵਿੱਖ ਦੀਆਂ ਚੁਣੌਤੀਆਂ

ਮੂਲ ਲੇਖਕ
ਪ੍ਰੋ. ਅਚਿਨ ਵਿਨਾਇਕ

ਅਨੁਵਾਦ
ਡਾ. ਕੁਲਦੀਪ ਸਿੰਘ
98151-15429

ਹਿੰਦੂਤਵਾ ਦੇ ਵਿਕਾਸ ਅਤੇ ਫੈਲਾਅ ਰੀਝ ਨਾਲ ਸਮਝਣ ਵਾਲੇ ਪ੍ਰੋ. ਅਚਿਨ ਵਿਨਾਇਕ ਨੇ ਆਪਣੀ ਪਹਿਲੀ ਪੁਸਤਕ 'ਭਾਰਤੀ ਰਾਜਨੀਤੀ ਦੇ ਪੀੜਾਂ ਭਰੇ ਵਰ੍ਹੇ ਅਤੇ ਦੂਸਰੀ ਕਿਤਾਬ 'ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਹਿੰਦੂਤਵਾ ਦੇ ਏਕਾਧਿਕਾਰ ਰਾਜ ਦੇ ਫੈਲਾਅ ਦੇ ਬੁਨਿਆਦੀ ਕਾਰਨਾਂ ਦੀ ਸਮੀਖਿਆ, ਅਜੋਕੇ ਸਮਿਆਂ ਦੀਆਂ ਇਕ ਅਹਿਮ ਲਿਖਤਾਂ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਕ ਲੰਮੀ ਇੰਟਰਵਿਊ ਅਮਰੀਕਾ ਦੇ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਸਮਾਜਵਾਦੀ ਮੈਗਜ਼ੀਨ 'ਜੈਕੋਵਨ' ਨੂੰ ਦਿੱਤੀ। ਜਿਸ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸਮੁੱਚੀ ਭਾਰਤੀ ਰਾਜਨੀਤੀ ਦੇ ਲਗਭਗ 100 ਵਰ੍ਹੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਕਰਕੇ 1947 ਤੋਂ 1970 ਅਤੇ 1970 ਤੋਂ 2014 ਅਤੇ 2014 ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਹੁਣ ਤੱਕ ਦੇ ਦੌਰ ਵਿਚ ਜਿਸ ਕਿਸਮ ਦੀਆਂ ਆਰਥਿਕ ਅਤੇ ਰਾਜਨੀਤਕ ਤਬਦੀਲੀਆਂ ਸਮੇਤ ਰਾਜਨੀਤੀ ਦੇ ਉਤਾਅ-ਚੜ੍ਹਾਅ ਵਾਪਰੇ ਹਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਉਲੇਖ ਇਸ ਇੰਟਰਵਿਊ ਵਿਚ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਅਸੀਂ ਡਾ. ਕੁਲਦੀਪ ਸਿੰਘ ਦਾ ਅਨੁਵਾਦ ਇਸ ਕਰਕੇ ਦੇ ਰਹੇ ਹਾਂ ਤਾਂ ਕਿ ਅਜੋਕਾ ਜੋ ਚੋਣਾਂ ਦਾ ਦੌਰ ਚੱਲ ਰਿਹਾ ਹੈ ਉਸ ਵਿਚਲੇ ਅਹਿਮ ਤੱਥਾਂ ਨੂੰ ਗੰਭੀਰਤਾ ਨਾਲ ਸਮਝਿਆ ਜਾਵੇ ਅਤੇ ਸਹੀ ਸਮਝਦਾਰੀ ਬਣਾਈ ਜਾਵੇ। – ਸੰਪਾਦਕ

ਡੈਨੀਅਲ ਡੇਨਵੀਰ

ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਨ ਲਈ, ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਨਰਿੰਦਰ ਮੋਦੀ ਕੌਣ ਹਨ? ਅਤੇ ਉਸਦੀ ਭਾਰਤੀ ਜਨਤਾ ਪਾਰਟੀ, ਬੀਜੇਪੀ ਕੀ ਹੈ?

ਅਚਿਨ ਵਿਨਾਇਕ

ਨਰਿੰਦਰ ਮੋਦੀ ਨੇ ਇੱਕ ਛੋਟੇ ਬੱਚੇ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਆਰਐਸਐਸ-ਜਾਂ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਸਵੈਮ ਸੇਵਕ ਸੰਗਠਨ ਵਜੋਂ ਜਾਣਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ – ਨਾਲ ਆਪਣਾ ਸਬੰਧ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤਾ। ਅਤੇ ਉਹ ਉਸਦੀ ਵਿਚਾਰਧਾਰਾ ਤੋਂ ਬਹੁਤ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਸੀ। ਆਪਣੀ ਅੱਲ੍ਹੜ ਉਮਰ ਵਿੱਚ, ਉਹ ਆਰਐਸਐਸ ਦਾ ਪੂਰਾ ਸਮਾਂ ਮੈਂਬਰ ਬਣ ਗਿਆ ਅਤੇ ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਸੰਗਠਨ ਦੇ ਦਰਜੇ ਉੱਤੇ ਚੜ੍ਹ ਗਿਆ। 1980 ਦੇ ਦਹਾਕੇ ਦੇ ਅਖੀਰ ਅਤੇ 1990 ਦੇ ਦਹਾਕੇ ਦੇ ਸ਼ੁਰੂ ਵਿੱਚ ਭਾਜਪਾ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਮੋਦੀ ਨੇ ਪਾਰਟੀ ਵਿੱਚ ਆਪਣੀ ਤਰੱਕੀ ਨੂੰ ਅੱਗੇ ਵਧਾਇਆ, ਆਰਐਸਐਸ ਨੇ ਭਾਜਪਾ ਨੂੰ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਭੂਮਿਕਾਵਾਂ ਲਈ ਕਰਮਚਾਰੀ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੇ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਉਹ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ, ਖਾਸ ਤੌਰ 'ਤੇ ਰਾਮ ਜਨਮ ਭੂਮੀ ਮੁਹਿਮ ਦੌਰਾਨ। ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਉਸਨੂੰ ਭਾਜਪਾ ਦੇ ਅਧੀਨ ਗੁਜਰਾਤ ਦਾ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਨਿਯੁਕਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਖਾਸ ਤੌਰ 'ਤੇ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਵਿਰੁੱਧ 2002 ਦੀ ਨਸਲਕੁਸ਼ੀ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਉਸਨੇ ਮੁੱਖ ਭੂਮਿਕਾ ਨਿਭਾਈ ਸੀ। ਗੁਜਰਾਤ ਵਿੱਚ ਲਗਾਤਾਰ ਚੋਣਾਂ ਜਿੱਤਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਆਰਐਸਐਸ ਸਮਰਥਕਾਂ ਵਿੱਚ ਉਸਦੀ ਪ੍ਰਸਿੱਧੀ ਵੱਧ ਗਈ, ਜਿਸ ਨਾਲ 2014 ਦੀਆਂ ਆਮ ਚੋਣਾਂ ਤੋਂ ਠੀਕ ਪਹਿਲਾਂ ਆਰਐਸਐਸ ਦੇ ਅਧਾਰ ਵਿੱਚ ਉਸਦਾ ਸਮਰਥਨ ਵਧ ਗਿਆ। 2013 ਵਿੱਚ, ਸਾਬਕਾ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਅਟਲ ਬਿਹਾਰੀ ਵਾਜਪਾਈ ਦੇ ਅਧੀਨ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਅਹੁਦਿਆਂ 'ਤੇ ਰਹੇ ਸੀਨੀਅਰ ਨੇਤਾਵਾਂ ਨੂੰ ਪਿੱਛੇ ਛੱਡਦੇ ਹੋਏ, ਮੋਦੀ ਨੂੰ ਭਾਜਪਾ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਅਹੁਦੇ ਦੇ ਉਮੀਦਵਾਰ ਵਜੋਂ ਨਿਯੁਕਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਹ ਮੋਦੀ ਦੇ ਸਿਆਸੀ ਕਰੀਅਰ ਦਾ ਇੱਕ ਕਮਾਲ ਦਾ ਪਲ ਸੀ। ਤੁਹਾਡਾ ਦੂਜਾ ਸਵਾਲ ਭਾਰਤੀ ਜਨਤਾ ਪਾਰਟੀ ਬਾਰੇ ਸੀ। ਭਾਜਪਾ ਸੰਘ ਪਰਿਵਾਰ ਦੀ ਚੋਣ ਬਾਂਹ ਵਜੋਂ ਕੰਮ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਯੂਨੀਅਨਾਂ ਅਤੇ ਸੰਗਠਨਾਂ ਦਾ ਇੱਕ ਨੈਟਵਰਕ ਜੋ ਇਸਦੀ ਮੂਲ ਸੰਸਥਾ ਆਰਐਸਐਸ ਨਾਲ ਜੁੜਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਇਸ ਨੈੱਟਵਰਕ ਵਿੱਚ ਵਿਸ਼ਵ ਹਿੰਦੂ ਪ੍ਰੀਸ਼ਦ ਜਾਂ ਵਿਸ਼ਵ ਹਿੰਦੂ ਪ੍ਰੀਸ਼ਦ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ, ਜਿਸ ਦੀਆਂ ਅਮਰੀਕਾ ਸਮੇਤ ਵਿਸ਼ਵ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਸ਼ਾਖਾਵਾਂ ਹਨ। ਇਸ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਮਹਿਲਾ ਵਿੰਗ, ਇੱਕ ਟਰੇਡ ਯੂਨੀਅਨ ਫੈਡਰੇਸ਼ਨ ਅਤੇ ਬਜਰੰਗ ਦਲ ਜਾਂ ਹਨੂਮਾਨ ਦੇ ਸਿਪਾਹੀ ਵਜੋਂ ਜਾਣੇ ਜਾਂਦੇ ਸਮੂਹ ਸਮੇਤ ਕਈ ਸੰਗਠਨ ਸ਼ਾਮਲ ਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਜਿਸਦੀ ਤੁਲਨਾ ਇੱਕ ਸੁਰੱਖਿਆ ਦਸਤੇ ਨਾਲ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਇਸਦੀ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰਤਾ ਵਿੱਚ, 1951 ਤੋਂ 1977 ਤੱਕ, ਚੋਣ ਸ਼ਾਖਾ ਨੂੰ ਜਨਸੰਘ ਵਜੋਂ ਜਾਣਿਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਫਿਰ 1977 ਵਿੱਚ, ਇਹ ਸੱਤਾਧਾਰੀ ਗੱਠਜੋੜ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋ ਗਿਆ ਜਿਸਨੇ ਇੰਦਰਾ ਗਾਂਧੀ ਨੂੰ ਸੱਤਾ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਜਨ ਸੰਘ ਨੂੰ 1979 ਵਿੱਚ ਆਰਐਸਐਸ ਨਾਲ ਸਬੰਧਾਂ ਕਾਰਨ ਜਨਤਾ ਪਾਰਟੀ ਵਿੱਚੋਂ ਕੱਢ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। 1980 ਤੋਂ, ਇਸਨੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਭਾਰਤੀ ਜਨਤਾ ਪਾਰਟੀ – ਬੀਜੇਪੀ – ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਦੁਬਾਰਾ ਬ੍ਰਾਂਡ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਭਾਰਤੀ ਰਾਜਨੀਤੀ ਵਿੱਚ ਲਗਾਤਾਰ ਪ੍ਰਮੁੱਖਤਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀ। ਸੱਤਾ ਵਿੱਚ ਭਾਜਪਾ ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਚੜ੍ਹਤ ਕਾਂਗਰਸ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਪਤਨ ਨਾਲ ਮੇਲ ਖਾਂਦੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਇੱਕ ਖਲਾਅ ਪੈਦਾ ਹੋ ਗਿਆ, ਜਿਸਦਾ ਫਾਇਦਾ ਭਾਜਪਾ ਨੇ ਉਠਾਇਆ। ਇਸ ਖਲਾਅ ਵਿੱਚ, ਭਾਜਪਾ ਦਾ ਸੱਤਾ ਦਾ ਰਸਤਾ ਕਾਂਗਰਸ ਵਰਗੀ ਤਿੰਨ ਹੋਰ ਕੇਂਦਰਵਾਦੀ ਪਾਰਟੀਆਂ ਦੇ ਰਾਹ 'ਤੇ ਚੱਲਿਆ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਤਿੰਨ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਮੌਕਿਆਂ 'ਤੇ ਗੱਠਜੋੜ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਕੀਤੀ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਇਹਨਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕੋਈ ਵੀ ਗੱਠਜੋੜ ਦਫਤਰ ਵਿੱਚ ਪੂਰਾ ਕਾਰਜਕਾਲ ਪੂਰਾ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਕਾਮਯਾਬ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ। ਕਾਂਗਰਸ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਪਤਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਚੋਣ ਅਤੇ ਸਰਕਾਰੀ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਇਸਦੀ ਥਾਂ ਕੇਂਦਰਵਾਦੀ ਪਾਰਟੀਆਂ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਵਾਲੇ ਤਿੰਨ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਗੱਠਜੋੜਾਂ ਨੇ ਲੈ ਲਈ ਹੈ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕੋਈ ਵੀ ਪਾਰਟੀ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਸਥਿਰ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕੀ। ਇਸ ਚੱਕਰ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਹੀ ਭਾਜਪਾ 1998 ਵਿੱਚ ਗੱਠਜੋੜ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਕਰਦਿਆਂ ਸੱਤਾ ਵਿੱਚ ਆਉਂਦੀ ਹੈ। ਫਿਰ 2004 ਵਿੱਚ ਬਿਜਲੀ ਡਿੱਗ ਗਈ। ਤੁਹਾਡੇ ਕੋਲ ਗੱਠਜੋੜ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਕਾਂਗਰਸ ਦੇ 10 ਸਾਲਾਂ ਦੇ ਸ਼ਾਸਨ ਹਨ। ਅਤੇ ਫਿਰ 2014 ਵਿਚ ਇਹ ਇਕੱਲੀ ਪਾਰਟੀ ਬਹੁਮਤ ਵਜੋਂ ਸੱਤਾ ਵਿਚ ਆਈ, ਪਰ ਸਿਰਫ 31 ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਵੋਟ ਸ਼ੇਅਰ ਨਾਲ। ਭਾਰਤ ਦੀ ਪਹਿਲੀ-ਪਾਸਟ-ਦ-ਪੋਸਟ ਚੋਣ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਦੇ ਕਾਰਨ, ਵੋਟ ਹਿੱਸੇਦਾਰੀ ਅਤੇ ਸੰਸਦ ਵਿੱਚ ਸੀਟਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਵਿਚਕਾਰ ਅਸਪਸ਼ਟ ਸਬੰਧ ਹੈ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਇਤਿਹਾਸਕ ਤੌਰ 'ਤੇ, ਕਾਂਗਰਸ ਵਰਗੀਆਂ ਇਕੋ-ਪਾਰਟੀ ਬਹੁਮਤ ਵਾਲੀਆਂ ਪਾਰਟੀਆਂ ਨੂੰ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ 41 ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਅਤੇ 49 ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ਵੋਟ ਸ਼ੇਅਰ ਮਿਲਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਦੇ ਉਲਟ, 2014 ਵਿੱਚ, ਭਾਜਪਾ ਨੇ ਪਤਲੇ ਬਹੁਮਤ ਨਾਲ ਸੱਤਾ ਹਾਸਲ ਕੀਤੀ, ਸਿਰਫ 31 ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਵੋਟਾਂ ਹਾਸਲ ਕੀਤੀਆਂ। ਇਸ ਦਾ ਮੁੱਖ ਕਾਰਨ ਮੱਧ ਅਤੇ ਉੱਤਰੀ ਭਾਰਤ ਦੇ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਹਿੰਦੀ ਭਾਸ਼ੀ ਰਾਜਾਂ ਵਿੱਚ ਇਸ ਦਾ ਦਬਦਬਾ ਸੀ। ਅਤੇ ਫਿਰ 2019 ਵਿੱਚ, ਇਸਨੇ ਆਪਣਾ ਵੋਟ ਸ਼ੇਅਰ 31 ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਤੋਂ ਵਧਾ ਕੇ 37 ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਸੀਟਾਂ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਚੰਗਾ ਬਹੁਮਤ ਹਾਸਲ ਕੀਤਾ। ਭਾਰਤ ਦੇ ਉੱਤਰੀ, ਪੱਛਮ ਅਤੇ ਕੇਂਦਰ ਵਿੱਚ ਇਸ ਦੀਆਂ ਵੋਟਾਂ ਦਾ ਕੇਂਦਰਿਤ ਕਿਰਦਾਰ ਇਸ ਲਈ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਹੈ। ਘੱਟ ਵੋਟ ਸ਼ੇਅਰ ਨਾਲ ਵੀ ਇਸ ਕੋਲ ਕਾਫੀ ਬਹੁਮਤ ਸੀ। ਇਹ ਕਹਿਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਸਾਨੂੰ ਇਸ ਦੁਆਰਾ ਸਥਾਪਿਤ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸਰਦਾਰੀ ਦੀ ਹੱਦ ਨੂੰ ਘੱਟ ਨਹੀਂ ਸਮਝਣਾ ਚਾਹੀਦਾ। ਅਤੇ ਇਸਦੀ ਵਿਚਾਰਧਾਰਾ ਦੇ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਵਿਸ਼ਿਆਂ ਦੀ ਪ੍ਰਸਿੱਧੀ।

ਡੈਨੀਅਲ ਡੇਨਵੀਰ

ਭਾਜਪਾ ਹਿੰਦੂਤਵ ਨਾਂ ਦੀ ਕਿਸੇ ਚੀਜ਼ ਦਾ ਸਮਰਥਨ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਜੋ ਕਿ ਹਿੰਦੂ ਰਾਸ਼ਟਰਵਾਦ ਦਾ ਇੱਕ ਰੂਪ ਹੈ, ਜਿਸਦਾ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਵਿੱਚ ਅਕਸਰ 'ਹਿੰਦੂਤਵਾ' ਵਜੋਂ ਅਨੁਵਾਦ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਕਿਹੜਾ ਹਿੰਦੂਤਵ ਬਣਾਉਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ? ਅਤੇ ਆਰਐਸਐਸ ਵਰਗੀਆਂ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਨੇ ਫਾਸ਼ੀਵਾਦ ਦਾ ਇੱਕ ਰੂਪ ਜਿਸਨੂੰ ਤੁਸੀਂ ਕਹਿੰਦੇ ਹੋ ਉਸ ਦਾ ਪਿੱਛਾ ਕਰਨ ਲਈ ਇੰਨੀ ਤਾਕਤ ਕਿਵੇਂ ਹਾਸਲ ਕਰ ਲਈ ਹੈ?

ਅਚਿਨ ਵਿਨਾਇਕ

ਮੈਂ ਇਸਨੂੰ ਫਾਸੀਵਾਦੀ ਗੁਣਾਂ ਵਾਲੀ ਤਾਕਤ ਕਹਿੰਦਾ ਹਾਂ। ਭਾਰਤੀ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ, ਇਹ ਬਹਿਸ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਭਾਜਪਾ ਫਾਸ਼ੀਵਾਦ ਦਾ ਇੱਕ ਹੋਰ ਰੂਪ ਹੈ ਜਾਂ ਕੀ ਇਸ ਵਿੱਚ ਫਾਸੀਵਾਦੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾਵਾਂ ਹਨ। ਪਰ ਕਿਸੇ ਵੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਫਾਸੀਵਾਦੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾਵਾਂ ਵਾਲੀ ਇੱਕ ਬਹੁਤ ਹੀ ਬਦਸੂਰਤ ਦੂਰ-ਸੱਜੇ ਤਾਕਤ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਇੱਕ ਬਹੁਤ ਵੱਡੇ ਖ਼ਤਰੇ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦੀ ਹੈ। ਹਿੰਦੂਤਵ ਦਾ ਸ਼ਾਬਦਿਕ ਅਰਥ ਹਿੰਦੂਤਵ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਤੁਸੀਂ ਇਸ ਵੱਲ ਇਸ਼ਾਰਾ ਕਰਦੇ ਹੋ ਤਾਂ ਤੁਸੀਂ ਸਹੀ ਹੋ। ਅਤੇ ਇਹ ਦਲੀਲ ਮੂਲ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਹਿੰਦੂਤਾ ਭਾਰਤ ਦਾ ਸਾਰ ਹੈ ਅਤੇ ਭਾਰਤੀ ਰਾਸ਼ਟਰਵਾਦ ਦਾ ਸਾਰ ਹੈ। ਭਾਵ, ਭਾਰਤੀ ਰਾਸ਼ਟਰਵਾਦ ਹਿੰਦੂਤਾ 'ਤੇ ਆਧਾਰਿਤ ਹੈ, ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ ਇਹ ਜ਼ਰੂਰੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਹਿੰਦੂ ਰਾਸ਼ਟਰਵਾਦ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਹੋਰ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿੱਚ, ਇੱਥੇ ਇੱਕ ਜ਼ਰੂਰੀ ਨਸਲੀ-ਆਧਾਰਿਤ ਰਾਸ਼ਟਰਵਾਦ ਹੈ – ਇੱਕ ਧਾਰਮਿਕ ਰਾਸ਼ਟਰਵਾਦ – ਇਸਦਾ ਮੂਲ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਅਸਲ ਵਿੱਚ, ਇਹ ਸੰਕਲਪ ਕਿਵੇਂ ਫੈਲਿਆ ਅਤੇ ਵਿਕਸਿਤ ਹੋਇਆ? ਖੈਰ, ਇੱਥੇ ਹਮੇਸ਼ਾ ਰਾਸ਼ਟਰਵਾਦ ਦਾ ਮੁਕਾਬਲਾ ਹੁੰਦਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਅੰਦੋਲਨ ਦੇ ਸਮੇਂ ਦੌਰਾਨ, ਇਕ ਹੋਰ ਧਾਰਾ ਜਿਸ ਨੂੰ ਸੰਪੂਰਨ ਰਾਸ਼ਟਰਵਾਦ ਵਜੋਂ ਜਾਣਿਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ, ਕਾਂਗਰਸ ਪਾਰਟੀ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਵਿਚ ਸੀ। ਪਰ ਭਾਰਤ ਦੇ ਹਿੰਦੂ ਤੱਤ ਦੀ ਧਾਰਨਾ ਲਈ ਹਮੇਸ਼ਾ ਹਮਦਰਦੀ ਦਾ ਇੱਕ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਅੰਡਰਕਰੰਟ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਭਾਰਤੀ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ, ਇਹ ਬਹਿਸ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਭਾਜਪਾ ਫਾਸ਼ੀਵਾਦ ਦਾ ਇੱਕ ਹੋਰ ਰੂਪ ਹੈ ਜਾਂ ਕੀ ਇਸ ਵਿੱਚ ਫਾਸੀਵਾਦੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾਵਾਂ ਹਨ। ਹਿੰਦੂਤਵ ਨੂੰ ਹਿੰਦੂ ਧਰਮ ਨਾਲ ਉਲਝਾਉਣਾ ਨਹੀਂ ਚਾਹੀਦਾ। ਹਿੰਦੂ ਇੱਕ ਸਿਆਸੀ ਰਚਨਾ ਹੈ। ਬਿਨਾਂ ਸ਼ੱਕ, ਹਿੰਦੂ ਧਰਮ ਇੱਕ ਧਰਮ ਹੈ ਅਤੇ ਸਾਰੇ ਧਰਮਾਂ ਵਾਂਗ, ਇਹ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਨਿਰਮਾਣ, ਅਤੇ ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਅੰਦੋਲਨਾਂ ਅਤੇ ਸੰਘਰਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਰੂਪ ਦੇਣ ਲਈ ਉਧਾਰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਆਰਐਸਐਸ ਦੀ ਸਥਾਪਨਾ 1925 ਵਿੱਚ ਇਤਾਲਵੀ ਅਤੇ ਜਰਮਨ ਫਾਸ਼ੀਵਾਦ ਤੋਂ ਪ੍ਰੇਰਨਾ ਲੈ ਕੇ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। 1980 ਦੇ ਦਹਾਕੇ ਦੇ ਅੱਧ ਤੱਕ, ਇਸਦਾ ਕੋਈ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਚੋਣ ਪ੍ਰਭਾਵ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਉਸਨੇ ਭਾਰਤ ਦੇ ਉੱਤਰ-ਪੱਛਮੀ ਅਤੇ ਕੇਂਦਰੀ ਖੇਤਰਾਂ ਵਿੱਚ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਪ੍ਰਭਾਵ ਪਾਇਆ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਸਿਵਲ ਸਮਾਜ ਵਿੱਚ ਡੂੰਘਾਈ ਨਾਲ ਜੋੜਿਆ। ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਸਫਲਤਾ ਮੁੱਖ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕਸਬਿਆਂ ਅਤੇ ਸ਼ਹਿਰਾਂ ਵਿੱਚ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਸਮਾਜਿਕ ਲੋੜਾਂ ਅਤੇ ਮੁੱਦਿਆਂ ਨੂੰ ਸੰਬੋਧਿਤ ਕਰਦੇ ਹੋਏ, ਜ਼ਮੀਨੀ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਵਿਆਪਕ ਮੌਜੂਦਗੀ 'ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਅਤੇ ਹੁਣ, ਬੇਸ਼ੱਕ, ਪਿਛਲੇ ਦੋ ਦਹਾਕਿਆਂ ਵਿੱਚ, ਉਹ ਪਿੰਡਾਂ ਵਿੱਚ ਵੀ ਫੈਲ ਗਏ ਹਨ, ਆਦਿ। ਖੱਬੇਪੱਖੀਆਂ ਦੀ ਰਵਾਇਤੀ ਤਾਕਤ ਵਾਂਗ ਵਿਚਾਰਧਾਰਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਪ੍ਰਤੀਬੱਧ ਅਤੇ ਅਨੁਸ਼ਾਸਿਤ ਹੋਣ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਕਰਦੇ ਹੋਏ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਆਧਾਰ ਨੂੰ ਵਿਕਸਤ ਕਰਨਾ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਚੋਣ ਸ਼ਕਤੀ ਦੀ ਘਾਟ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ, ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਚੁਣੌਤੀਪੂਰਨ ਸਮਿਆਂ ਦੌਰਾਨ ਖੱਬੇਪੱਖੀ ਅੰਦੋਲਨਾਂ ਦੇ ਲਚਕੀਲੇਪਣ ਦੇ ਸਮਾਨਤਾਵਾਂ ਖਿੱਚੀਆਂ ਹਨ – ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਯੂਰਪ ਵਿੱਚ ਅੰਤਰ-ਵਾਰ ਯੁੱਗ। ਉਹ ਵਿਆਪਕ ਜ਼ਮੀਨੀ ਸੰਗਠਨ ਦੇ ਨਾਲ ਇਕਲੌਤੀ ਇਕਾਈ ਵਜੋਂ ਉਭਰੇ। ਜਦੋਂ ਆਰਐਸਐਸ ਅਤੇ ਇਸ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਸਮੂਹਾਂ ਦੀ ਵਿਸ਼ਵ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਹੋਰ ਸੱਜੇ-ਪੱਖੀ ਲਹਿਰਾਂ ਨਾਲ ਤੁਲਨਾ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਕਈ ਅੰਤਰ ਸਾਹਮਣੇ ਆਉਂਦੇ ਹਨ ਜੋ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਤਾਕਤ ਨੂੰ ਸਮਝਾਉਣ ਵਿੱਚ ਮਦਦ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਇੱਕ ਹੈ ਲੰਬੀ ਉਮਰ। ਕੀ ਯੂਰਪ ਜਾਂ ਉੱਤਰੀ ਅਮਰੀਕਾ ਜਾਂ ਹੋਰ ਕਿਤੇ ਵੀ ਕੋਈ ਹੋਰ ਸੱਜੇ-ਪੱਖੀ ਸ਼ਕਤੀ ਹੈ ਜੋ ਨੱਬੇ ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਵੱਧ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਨਿਰੰਤਰ ਹੋਂਦ ਵਿਚ ਰਹੀ ਹੈ? ਦੂਸਰਾ, ਦੁਨੀਆ ਵਿੱਚ ਕਿਤੇ ਵੀ ਤੁਹਾਡੇ ਕੋਲ ਫਾਸੀਵਾਦੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾਵਾਂ ਵਾਲੀਆਂ ਸੱਜੇ-ਪੱਖੀ ਤਾਕਤਾਂ ਨਹੀਂ ਹਨ – ਜਾਂ ਤੁਸੀਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਜੋ ਵੀ ਕਹਿਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹੋ – ਜੋ ਜ਼ਮੀਨੀ ਪੱਧਰ ਨਾਲ ਇੰਨੀ ਡੂੰਘਾਈ ਨਾਲ ਜੁੜੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਹਨ। ਸਭਿਅਕ ਸਮਾਜ ਵਿੱਚ ਉਸਦੀ ਵਿਲੱਖਣ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕਾਡਰ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਦੀ ਤੀਬਰਤਾ ਹੈ। ਇੱਥੋਂ ਤੱਕ ਕਿ 1947 ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ 1960 ਦੇ ਦਹਾਕੇ ਦੇ ਅਖੀਰ ਤੱਕ ਕਾਂਗਰਸ ਦੀ ਸਰਦਾਰੀ ਦੇ ਦੌਰਾਨ, ਆਰਐਸਐਸ ਨੇ ਗਿਣਤੀ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਮਜ਼ਬੂਤ ਕਾਡਰ ਅਧਾਰ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਆਰਐਸਐਸ ਨੇ ਮਿਸਰ ਵਿੱਚ ਹਮਾਸ ਵਰਗੀਆਂ ਲਹਿਰਾਂ ਦੇ ਸਮਾਨ ਕਈ ਸੰਬੰਧਿਤ ਸੰਗਠਨਾਂ ਨੂੰ ਜਨਮ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਅਤੇ ਆਪਣੀ ਪਹੁੰਚ ਅਤੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਨੂੰ ਵਧਾਇਆ ਹੈ। ਇਸ ਵਿਆਪਕ ਅਮਲ ਨੇ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਧਰਮ ਨਿਰਪੱਖ ਲੋੜਾਂ, ਵਿਕਾਸ ਪ੍ਰੋਜੈਕਟਾਂ, ਆਫ਼ਤ ਰਾਹਤ ਯਤਨਾਂ ਅਤੇ ਸੱਭਿਆਚਾਰਕ ਪਹਿਲਕਦਮੀਆਂ ਨੂੰ ਸੰਬੋਧਿਤ ਕਰਨ ਦੇ ਯੋਗ ਬਣਾਇਆ ਹੈ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਭਾਰਤੀ ਸਮਾਜ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਵਿਲੱਖਣ ਲਾਭ ਮਿਲਦਾ ਹੈ। ਕੁਝ ਖੇਤਰਾਂ ਵਿੱਚ ਖੱਬੇਪੱਖੀ ਪਾਰਟੀਆਂ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ, ਇਹ ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਤਾਕਤ ਦੇ ਉਲਟ ਇਸ ਲਾਭ ਦਾ ਫਾਇਦਾ ਉਠਾਉਣ ਦੇ ਯੋਗ ਸੀ। ਅਤਿ ਖੱਬੇ ਅਤੇ ਮੁੱਖ ਧਾਰਾ ਖੱਬੇ ਦੋਹਾਂ ਨੇ ਇਤਿਹਾਸਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਅਤਿ ਸੱਜੇ ਨਾਲ ਇੱਕ ਸਾਂਝੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਦੋਹਾਂ ਮਜ਼ਬੂਤ ਕਾਡਰ-ਆਧਾਰਿਤ ਢਾਂਚਾ ਰੱਖੀਆਂ। ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਅੰਦੋਲਨ ਦੌਰਾਨ ਕਾਂਗਰਸ ਪਾਰਟੀ ਵਿਚ ਵਰਕਰ ਸਨ, ਪਰ ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਇਸ ਦੀ ਵਿਚਾਰਧਾਰਾ ਵਿਚ ਮੇਲ ਨਹੀਂ ਖਾਂਦਾ ਗਿਆ। ਇਸ ਵਿੱਚ ਕਦੇ ਵੀ ਕਾਡਰ ਨਹੀਂ ਸਨ – ਸਮਰਥਕਾਂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ – ਅਤੇ ਲੀਡਰਸ਼ਿਪ ਦਾ ਢਾਂਚਾ ਸਰਪ੍ਰਸਤੀ ਅਤੇ ਗਾਹਕਾਂ ਦੇ ਨੈਟਵਰਕ ਨਾਲ ਜੁੜਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਇਸ ਲਈ ਭਾਜਪਾ ਬਹੁਤ ਵੱਡੀ ਹੋ ਗਈ ਹੈ। ਇਸ ਦੇ ਆਕਾਰ ਦਾ ਅੰਦਾਜ਼ਾ ਲਗਾਉਣ ਲਈ ਮੈਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਕੁਝ ਮੋਟੇ ਅੰਕੜੇ ਦਿੰਦਾ ਹਾਂ। ਭਾਜਪਾ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਦੇ 18 ਕਰੋੜ ਮੈਂਬਰ ਹਨ, ਜੋ ਕਿ ਚੀਨ ਦੀ ਕਮਿਊਨਿਸਟ ਪਾਰਟੀ ਤੋਂ ਵੀ ਵੱਡਾ ਹੈ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਸਦੱਸਤਾ ਸਿਰਫ ਇੱਕ ਮਿਸਡ ਕਾਲ ਦੇ ਕੇ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਲੱਖਾਂ ਅਕਿਰਿਆਸ਼ੀਲ ਮੈਂਬਰ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਫਿਰ ਵੀ, ਇਹ ਭਾਜਪਾ ਲਈ ਅਯੋਗ ਮੈਂਬਰਸ਼ਿਪ ਦੀ ਪ੍ਰਸਿੱਧੀ ਨੂੰ ਵੀ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਪਾਰਟੀ ਕੋਲ ਅੱਠ ਸੌ ਦੇ ਕਰੀਬ ਐਨਜੀਓ ਹਨ ਜੋ ਹਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਕੰਮ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ। ਦੇਸ਼ ਦੀ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡੀ ਟਰੇਡ ਯੂਨੀਅਨ ਫੈਡਰੇਸ਼ਨ ਅਤੇ ਸਟੂਡੈਂਟਸ ਫੈਡਰੇਸ਼ਨ ਸਮੇਤ ਇਸ ਦੀਆਂ 36 ਸਹਿਯੋਗੀ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਹਨ।

ਅੰਦਾਜ਼ਾ ਹੈ ਕਿ ਆਰਐਸਐਸ ਦੇ ਤਿੰਨ ਤੋਂ ਪੰਜ ਮਿਲੀਅਨ ਮੈਂਬਰ ਹਨ। ਇਸ ਵਿੱਚ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਫੁੱਲ-ਟਾਈਮ ਕਰਮਚਾਰੀ ਹਨ। ਵੱਖ-ਵੱਖ ਸ਼ਹਿਰਾਂ ਅਤੇ ਕਸਬਿਆਂ ਦੇ ਪੇਂਡੂ ਖੇਤਰਾਂ ਵਿੱਚ ਇਸ ਦੀਆਂ ਲਗਭਗ ਸੱਠ ਹਜ਼ਾਰ ਸ਼ਾਖਾਵਾਂ ਹਨ।

ਡੈਨੀਅਲ ਡੇਨਵੀਰ

ਜਦੋਂ ਤੁਸੀਂ ਇਹ ਸਮਝਦੇ ਹੋ ਕਿ ਇਹ ਇੱਕ ਕਾਡਰ ਸੰਸਥਾ ਹੈ ਤਾਂ ਇਹ ਬਹੁਤ ਵੱਡਾ ਹੈ।

ਅਚਿਨ ਵਿਨਾਇਕ

ਹਾਂ, ਆਰਐਸਐਸ ਆਪਣੇ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਸਹਿਯੋਗੀਆਂ ਲਈ ਰੀੜ੍ਹ ਦੀ ਹੱਡੀ ਵਜੋਂ ਕੰਮ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਕਿਤੇ ਹੋਰ ਕੰਮਕਾਜ ਦੀ ਨਿਗਰਾਨੀ ਕਰਨ ਲਈ ਫੁੱਲ-ਟਾਈਮ ਸਟਾਫ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦਾ ਹੈ – ਉਦਾਹਰਨ ਲਈ, ਟਰੇਡ ਯੂਨੀਅਨਾਂ ਅਤੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਸੰਗਠਨਾਂ। ਇਸਦੀ ਲੜੀਵਾਰ ਬਣਤਰ ਉੱਪਰ ਤੋਂ ਹੇਠਾਂ ਤੱਕ ਆਗਿਆਕਾਰੀ ਨੂੰ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਂਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਪ੍ਰਭਾਵਸ਼ਾਲੀ ਨਿਗਰਾਨੀ ਅਤੇ ਤਾਲਮੇਲ ਦੀ ਆਗਿਆ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਅਤੇ ਇਹ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਇਸਦੀ ਤਾਕਤ ਦਾ ਮਹਾਨ ਸਰੋਤ ਹੈ। ਇਸ ਵਿੱਚ ਫੁੱਲ-ਟਾਈਮ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਇੱਕ ਵੱਡੀ ਗਿਣਤੀ ਹੈ, ਹਾਲਾਂਕਿ ਸਹੀ ਗਿਣਤੀ ਅਸਪਸ਼ਟ ਹੈ। ਇੱਥੋਂ ਤੱਕ ਕਿ ਉਹ

ਵੀ ਜੋ ਫੁੱਲ-ਟਾਈਮ ਨਹੀਂ ਹਨ ਸਰਗਰਮ ਮੈਂਬਰ ਹਨ - ਆਰਐਸਐਸ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਭਾਗੀਦਾਰੀ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਕੋਲ ਨਿਯਮਤ ਹਫਤਾਵਾਰੀ ਮੀਟਿੰਗਾਂ ਵਾਲੀ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡੀ ਟਰੋਲ ਫੌਜ ਵੀ ਹੈ। ਆਰਐਸਐਸ ਨੇ ਸੰਚਾਰ ਟੈਕਨਾਲੋਜੀ ਵਿੱਚ ਤਰੱਕੀ ਨੂੰ ਕੁਸ਼ਲਤਾ ਨਾਲ ਅਪਣਾਇਆ ਹੈ - ਇਹ ਆਪਣੇ ਸੰਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਫੈਲਾਉਣ ਵਿੱਚ ਬਹੁਤ ਵਧੀਆ ਹੈ। ਇਸ ਦੀਆਂ ਹਾਲੀਆ ਗਤੀਵਿਧੀਆਂ ਬਾਰੇ ਕਹਿਣ ਲਈ ਬਹੁਤ ਕੁਝ ਹੈ, ਪਰ ਮੈਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਇਸਦੀ ਤਾਕਤ ਦਾ ਅਹਿਸਾਸ ਕਰਵਾਉਣ ਲਈ ਇੱਥੇ ਰੁਕਾਂਗਾ।

ਡੈਨੀਅਲ ਡੇਨਵੀਰ

ਇੰਡੀਅਨ ਨੈਸ਼ਨਲ ਕਾਂਗਰਸ ਆਜ਼ਾਦੀ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਦਹਾਕਿਆਂ ਤੱਕ ਭਾਰਤੀ ਰਾਜਨੀਤੀ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਤਾਕਤ ਸੀ, ਪਰ ਅੱਜ ਇਹ ਆਪਣੇ ਪੁਰਾਣੇ ਰੂਪ ਦੇ ਪਰਛਾਵੇਂ ਵਿੱਚ ਸਿਮਟ ਗਈ ਹੈ। ਤੁਸੀਂ ਲਿਖਦੇ ਹੋ ਕਿ ਅਸੀਂ ਭਾਜਪਾ ਦੀ ਨਵੀਂ ਸਰਦਾਰੀ ਨੂੰ ਉਦੋਂ ਤੱਕ ਨਹੀਂ ਸਮਝ ਸਕਦੇ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਅਸੀਂ ਇਹ ਨਹੀਂ ਨੋਟ ਕਰਦੇ ਕਿ ਕਾਂਗਰਸ ਦੀ ਪੁਰਾਣੀ ਸਰਦਾਰੀ ਕਿਵੇਂ ਕੰਮ ਕਰਦੀ ਸੀ ਅਤੇ ਫਿਰ ਇਹ ਕਿਵੇਂ ਢਹਿ ਗਈ ਸੀ। ਮੈਂ ਇਸ ਬਾਰੇ ਥੋੜ੍ਹੀ ਜਿਹੀ ਗੱਲ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਅਤੇ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ, ਕੀ ਤੁਸੀਂ ਇਹ ਦੱਸ ਸਕਦੇ ਹੋ ਕਿ ਆਜ਼ਾਦੀ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਜਵਾਹਰ ਲਾਲ ਨਹਿਰੂ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ 1964 ਤੱਕ ਰਾਜ ਕੀਤਾ, ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਵਿੱਚ ਰਾਜ ਕਰਨ ਲਈ ਕਾਂਗਰਸ ਦਾ ਮਾਡਲ ਕੀ ਸੀ?

ਅਚਿਨ ਵਿਨਾਇਕ

ਆਜ਼ਾਦੀ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਕਾਂਗਰਸ ਪਾਰਟੀ ਦਾ ਦਬਦਬਾ ਮੁੱਖ ਤੌਰ 'ਤੇ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਅੰਦੋਲਨ ਵਿਚ ਇਸ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਵਾਲੀ ਭੂਮਿਕਾ ਕਾਰਨ ਸੀ। ਕਾਂਗਰਸ ਦੇ ਉਲਟ, ਆਰਐਸਐਸ ਨੇ ਕਦੇ ਵੀ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਅੰਦੋਲਨ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਸੰਗਠਨ ਵਜੋਂ ਸਰਗਰਮੀ ਨਾਲ ਹਿੱਸਾ ਨਹੀਂ ਲਿਆ - ਇਸਦਾ ਮੁੱਖ ਫੋਕਸ ਬ੍ਰਿਟਿਸ਼ ਦੀ ਬਜਾਏ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ 'ਤੇ ਸੀ। ਆਜ਼ਾਦੀ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਕਾਂਗਰਸ ਦੀ ਸਫਲਤਾ ਮੁੱਖ ਤੌਰ 'ਤੇ ਉਸ ਸਮੇਂ ਦੌਰਾਨ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੇ ਵੱਕਾਰ ਕਾਰਨ ਸੀ। ਦੂਜਾ, ਗਾਂਧੀ ਅਤੇ ਕਾਂਗਰਸ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਨੇਤਾਵਾਂ ਨੇ ਦਿਹਾਤੀ ਨੇਤਾਵਾਂ ਅਤੇ ਪੇਂਡੂ ਕੁਲੀਨ ਵਰਗ ਵਿਚਕਾਰ ਸਮਰਥਨ ਦਾ ਇੱਕ ਨੈਟਵਰਕ ਬਣਾਇਆ ਸੀ, ਜਿਸ ਨੇ ਆਜ਼ਾਦੀ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਡੇਢ ਦਹਾਕੇ ਤੱਕ ਪਾਰਟੀ ਨੂੰ ਕਾਇਮ ਰੱਖਿਆ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਕਾਂਗਰਸ ਕੋਲ ਇੱਕ ਸੁਮੇਲ ਵਿਚਾਰਧਾਰਾ ਦੀ ਘਾਟ ਸੀ ਜੋ ਆਰਐਸਐਸ ਦੇ ਸਮਾਨ ਵਿਚਾਰਧਾਰਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਪ੍ਰਤੀਬੱਧ ਅਤੇ ਅਨੁਸ਼ਾਸਿਤ ਕਾਡਰਾਂ ਨੂੰ ਉਤਸ਼ਾਹਤ ਕਰ ਸਕਦੀ ਸੀ, ਕਿਉਂਕਿ ਇਸਦੀ ਵਿਚਾਰਧਾਰਾ ਕੁਝ ਅਸੰਗਤ ਸੀ। ਕਾਂਗਰਸ ਦੀ ਵਿਚਾਰਧਾਰਾ ਵਿੱਚ ਸਮਾਜਵਾਦ, ਪੂੰਜੀਵਾਦ ਦਾ ਸੁਮੇਲ, ਸੰਪੂਰਨ ਰਾਸ਼ਟਰਵਾਦ ਦੇ ਨਾਲ ਧਰਮ ਨਿਰਪੱਖਤਾ ਦੀ ਢਿੱਲੀ ਵਿਆਖਿਆ, ਵਿਦੇਸ਼ ਨੀਤੀ ਵਿੱਚ ਗੈਰ-ਗਠਜੋੜ, ਅਤੇ ਚੋਣਾਂ ਅਤੇ ਬੁਨਿਆਦੀ ਨਾਗਰਿਕ ਸੁਤੰਤਰਤਾਵਾਂ ਵਰਗੇ ਲੋਕਤੰਤਰੀ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਪ੍ਰਤੀ ਵਚਨਬੱਧਤਾ ਸ਼ਾਮਲ ਸੀ। 1960 ਦੇ ਦਹਾਕੇ ਦੇ ਅਖੀਰ ਤੱਕ, 1964 ਵਿੱਚ ਨਹਿਰੂ ਦੀ ਮੌਤ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਵੀ, ਕਾਂਗਰਸ ਪਾਰਟੀ ਦੀ ਸਥਾਈ ਸਰਦਾਰੀ, ਇਸਦੀ ਭਰੋਸੇਯੋਗਤਾ ਨੂੰ ਮੰਨਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਜੋ ਇਸਦੀ ਬਹੁਪੱਖੀ ਵਿਚਾਰਧਾਰਾ ਤੋਂ ਪੈਦਾ ਹੋਈ ਸੀ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਇਸ ਨੂੰ 1967 ਵਿੱਚ ਬਰੇਕ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰਨਾ ਪਿਆ। ਇਸਦੀ ਲੰਬੀ ਉਮਰ ਦਾ ਕਾਰਨ ਇਸਦੀ ਸਤਿਕਾਰਤ ਪ੍ਰਤਿਸ਼ਠਾ, ਇਸ ਦੁਆਰਾ ਵਿਕਸਤ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਰਪ੍ਰਸਤੀ ਅਤੇ ਸਰਪ੍ਰਸਤੀ ਦੇ ਵਿਆਪਕ ਨੈਟਵਰਕ, ਅਤੇ ਭਾਰਤੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੇ ਸ਼ੁਰੂਆਤੀ ਦਹਾਕਿਆਂ ਦੌਰਾਨ ਜੀਵਨ ਪੱਧਰ ਵਿੱਚ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਸੁਧਾਰ ਨੂੰ ਵੀ ਮੰਨਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਬਸਤੀਵਾਦੀ ਸ਼ਾਸਨ ਦੇ ਅਧੀਨ, ਰਹਿਣ-ਸਹਿਣ ਦੀਆਂ ਸਥਿਤੀਆਂ ਬਹੁਤ ਮਾੜੀਆਂ ਸਨ, ਪਰ 1947 ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ 1960 ਦੇ ਦਹਾਕੇ ਦੇ ਅਖੀਰ ਤੱਕ, ਲਗਭਗ 3.5 ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਦੀ ਵਿਕਾਸ ਦਰ, ਜਨਤਕ ਖੇਤਰ ਦੀ ਸਥਾਪਨਾ, ਬੁਨਿਆਦੀ ਢਾਂਚੇ ਦੇ ਵਿਕਾਸ ਅਤੇ ਸਰਕਾਰੀ ਰੁਜ਼ਗਾਰ ਦੇ ਮੌਕੇ ਵਧੇ। ਕਾਂਗਰਸ ਪਾਰਟੀ ਨੇ ਆਪਣੇ ਵਿਕਾਸ ਦੇ ਯਤਨਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਜਾਰੀ ਰੱਖਿਆ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਸੀਮਤ ਜ਼ਮੀਨੀ ਸੁਧਾਰ, ਬੁਨਿਆਦੀ ਢਾਂਚਾ ਵਿਕਾਸ ਅਤੇ ਸਰਕਾਰੀ ਰੁਜ਼ਗਾਰ ਦੇ ਮੌਕਿਆਂ ਵਿੱਚ ਵਾਧਾ ਸ਼ਾਮਲ ਸਨ। ਹਾਲਾਂਕਿ, 1970 ਦੇ ਅਖੀਰ ਤੱਕ, ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਪਾਰਟੀ ਆਪਣੇ ਵਿਕਾਸ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਲਈ ਸੰਘਰਸ਼ ਕਰੇਗੀ। ਕਾਂਗਰਸ ਪਾਰਟੀ ਨੂੰ ਇੱਕ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਚੁਣੌਤੀ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰਨਾ ਪਿਆ ਕਿਉਂਕਿ ਪੇਂਡੂ ਕੁਲੀਨ ਵਰਗ ਨੇ ਆਪਣੀ ਵਫ਼ਾਦਾਰੀ ਖੇਤਰੀ ਪਾਰਟੀਆਂ ਵੱਲ ਤਬਦੀਲ ਕਰਨੀ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤੀ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਭਾਰਤੀ ਰਾਜਨੀਤੀ ਦੇ ਖੇਤਰੀਕਰਨ ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਹੋਈ। ਇਹ ਤਬਦੀਲੀ ਖੇਤਰੀ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਗੈਰ-ਕਾਂਗਰਸੀ ਪਾਰਟੀਆਂ ਦੇ ਉਭਾਰ ਵਿਚ ਸਪੱਸ਼ਟ ਸੀ, ਖਾਸ ਤੌਰ 'ਤੇ 1967 ਦੀਆਂ ਚੋਣਾਂ ਵਿਚ ਧਿਆਨ ਦੇਣ ਯੋਗ ਸੀ। ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ, ਕਾਂਗਰਸ ਨੇ ਆਪਣੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਨੂੰ ਕਾਇਮ ਰੱਖਣ ਲਈ ਰਾਜ ਸ਼ਕਤੀ ਅਤੇ ਸਰਪ੍ਰਸਤੀ ਪ੍ਰਣਾਲੀਆਂ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚ 'ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਕਰਦਿਆਂ, ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਅਤੇ ਸੂਬਾਈ ਚੋਣਾਂ ਵਿੱਚ ਆਪਣਾ ਗੜ੍ਹ ਗੁਆ ਦਿੱਤਾ।

ਡੈਨੀਅਲ ਡੇਨਵੀਰ

ਕਾਂਗਰਸ ਆਖਰਕਾਰ ਵਿਕਾਸ ਦੇ ਆਰਥਿਕ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਤੋਂ ਨਵਉਦਾਰਵਾਦ ਵੱਲ ਚਲੀ ਗਈ। ਇਹ ਇਤਿਹਾਸਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕਿਵੇਂ ਖੇਡਿਆ ਗਿਆ ਹੈ? ਕੀ ਕਾਂਗਰਸ ਅਤੇ ਭਾਜਪਾ ਵਿਚਕਾਰ ਨਵਉਦਾਰਵਾਦੀ ਸਹਿਮਤੀ ਨੇ ਭਾਜਪਾ ਦੇ ਉਭਾਰ ਲਈ ਜਗ੍ਹਾ ਬਣਾਉਣ ਵਿੱਚ ਮਦਦ ਕੀਤੀ?

ਅਚਿਨ ਵਿਨਾਇਕ

ਭਾਰਤ ਦੀ ਆਰਥਿਕ ਵਿਚਾਰਧਾਰਾ ਸ਼ੁਰੂ ਵਿੱਚ ਕੀਨੇਸੀਅਨਵਾਦ ਦੇ ਤੀਜੇ ਵਿਸ਼ਵ ਸੰਸਕਰਣ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦੀ ਸੀ, ਜਿਸਦੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾ ਰਾਜ-ਅਗਵਾਈ ਵਾਲਾ ਵਿਕਾਸਵਾਦ ਸੀ। ਪਰ ਦੱਖਣੀ ਕੋਰੀਆ ਵਰਗੇ ਦੇਸ਼ਾਂ ਦੇ ਉਲਟ, ਨਹਿਰੂ ਦੇ ਅਧੀਨ ਭਾਰਤ ਦੇ ਯਤਨ ਇੱਕ ਸਫਲ ਵਿਕਾਸਸ਼ੀਲ ਰਾਜ ਸਥਾਪਤ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਅਸਫਲ ਰਹੇ। ਇਹ ਅਸਫਲਤਾ ਇੱਕ ਉਭਰਦੀ ਪੂੰਜੀਵਾਦੀ ਜਮਾਤ ਦੇ ਉਭਾਰ ਨਾਲ ਮੇਲ ਖਾਂਦੀ ਹੈ ਜੋ ਆਪਣੀ ਸਥਿਤੀ ਨੂੰ ਹੋਰ ਮਜ਼ਬੂਤ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰ ਰਹੀ ਸੀ। ਵਿਸ਼ਵਵਿਆਪੀ ਤਬਦੀਲੀਆਂ ਦੇ ਨਾਲ ਵਧ ਰਹੀ ਪੂੰਜੀਵਾਦੀ ਜਮਾਤ ਦੇ ਦਬਾਅ ਨੇ ਭਾਰਤ ਨੂੰ ਨਵਉਦਾਰਵਾਦੀ ਰਾਹ ਵੱਲ ਧੱਕ ਦਿੱਤਾ - ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਦੂਜੇ ਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿੱਚ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਨਵਉਦਾਰਵਾਦ ਨੂੰ ਇੱਕ ਸਥਿਰ ਅਵਸਥਾ ਦੀ ਬਜਾਏ ਇੱਕ ਦਿਸ਼ਾ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਸਭ ਤੋਂ ਵਧੀਆ ਸਮਝਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਰਾਸ਼ਟਰ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਗਤੀ ਅਤੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਸ਼ੁਰੂਆਤੀ ਬਿੰਦੂਆਂ ਨਾਲ ਇਸ ਦਿਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਅੱਗੇ ਵਧਦੇ ਹਨ। 1970 ਦੇ ਦਹਾਕੇ ਦੇ ਅਖੀਰ ਤੋਂ, ਰੀਗਨਵਾਦ ਅਧੀਨ ਸੰਯੁਕਤ ਰਾਜ ਅਮਰੀਕਾ ਅਤੇ ਥੈਚਰਵਾਦ ਅਧੀਨ ਬ੍ਰਿਟੇਨ ਵਰਗੇ ਦੇਸ਼ਾਂ ਨੇ ਨਵਉਦਾਰਵਾਦੀ ਨੀਤੀਆਂ ਅਪਣਾਈਆਂ, ਜੋ ਕਿ ਇਸ ਦੀਆਂ ਸਮਝੀਆਂ ਗਈਆਂ ਅਸਫਲਤਾਵਾਂ ਦੇ ਕਾਰਨ ਕੀਨੇਸੀਅਨਵਾਦ ਤੋਂ ਦੂਰ ਚਲੇ ਗਏ। ਵੱਖ-ਵੱਖ ਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿੱਚ ਨਵਉਦਾਰਵਾਦ ਵਿੱਚ ਤਬਦੀਲੀ ਮਜ਼ਦੂਰ ਜਮਾਤ ਦੀਆਂ ਗੰਭੀਰ ਹਾਰਾਂ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਸੰਯੁਕਤ ਰਾਜ ਵਿੱਚ, ਪੈਟਕੋ [ਪ੍ਰੋਫੈਸ਼ਨਲ ਏਅਰ ਟ੍ਰੈਫਿਕ ਕੰਟਰੋਲਰ ਆਰਗੇਨਾਈਜ਼ੇਸ਼ਨ] ਦੀ ਹਾਰ ਅਤੇ ਯੂਕੇ ਵਿੱਚ, ਮਾਈਨਰਾਂ ਦੀ ਹੜਤਾਲ ਨੇ ਮੁੱਖ ਪਲਾਂ ਨੂੰ ਚਿੰਨ੍ਹਤ ਕੀਤਾ। ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਨਵਉਦਾਰਵਾਦ ਵੱਲ ਕਦਮ 1982 ਵਿੱਚ ਮੁੰਬਈ ਵਿੱਚ ਟੈਕਸਟਾਈਲ ਕਾਮਿਆਂ ਦੀ ਵਿਸ਼ਾਲ ਹੜਤਾਲ ਦੀ ਹਾਰ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਤੇਜ਼ ਹੋਇਆ।

ਇਹ ਆਰਥਿਕ ਤਬਦੀਲੀ ਤਾਂ ਹੀ ਸਫਲ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ ਜੇਕਰ ਮੁੱਖ ਵਿਰੋਧੀ ਪਾਰਟੀਆਂ ਵੀ ਇਸ ਨੂੰ ਅਪਣਾਉਣ। ਸੰਯੁਕਤ ਰਾਜ ਵਿੱਚ, ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸ਼ੁਰੂਆਤੀ ਵਿਰੋਧ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਡੈਮੋਕ੍ਰੇਟਿਕ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਅੰਦਰ ਟਕਰਾਅ ਵਿੱਚ ਦੇਖਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਜੇਸੀ ਜੈਕਸਨ ਦੀ ਹਾਰ, [ਬਿੱਲ] ਕਲਿੰਟਨ ਦੇ ਅਧੀਨ ਨਿਊ ਡੈਮੋਕਰੇਟਸ ਦੇ ਉਭਾਰ ਲਈ ਰਾਹ ਪੱਧਰਾ ਕਰਨਾ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਬਰਤਾਨੀਆ ਵਿੱਚ, ਟੋਰੀ ਨੂੰ ਅਸਫਲ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, [ਟੋਨੀ] ਬਲੇਅਰ ਦੇ ਅਧੀਨ ਨਵੀਂ ਕਿਰਤ ਉਭਰੀ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਕਾਂਗਰਸ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਅੰਦਰ ਕੋਈ ਅੰਦਰੂਨੀ ਕਲੇਸ਼ ਨਹੀਂ ਸੀ; ਇਸ ਦੀ ਬਜਾਏ, ਪਾਰਟੀ ਨੇ ਹੀ - ਕੋਈ ਵਿਰੋਧੀ ਪਾਰਟੀ ਨਹੀਂ - ਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਨਵਉਦਾਰਵਾਦ ਵੱਲ ਲੈ ਗਿਆ। 1980 ਦੇ ਦਹਾਕੇ ਦੌਰਾਨ ਭਾਜਪਾ ਦਾ ਚੋਣ ਮਹੱਤਵ ਘੱਟ ਸੀ। ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਨਵਉਦਾਰਵਾਦ ਵੱਲ ਕਦਮ 1982 ਵਿੱਚ ਮੁੰਬਈ ਵਿੱਚ ਟੈਕਸਟਾਈਲ ਕਾਮਿਆਂ ਦੀ ਵਿਸ਼ਾਲ ਹੜਤਾਲ ਦੀ ਹਾਰ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਤੇਜ਼ ਹੋਇਆ। 80 ਦੇ ਦਹਾਕੇ ਵਿੱਚ, ਭਾਜਪਾ ਦਾ ਧਿਆਨ ਰਾਮ ਜਨਮ ਭੂਮੀ ਅੰਦੋਲਨ ਰਾਹੀਂ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਵਿਕਸਤ ਕਰਨ 'ਤੇ ਸੀ। ਪਰ ਭਾਜਪਾ ਨੇ ਇਹ ਸਮਝ ਲਿਆ ਕਿ ਜੇ ਉਹ ਇੱਕ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਖਿਡਾਰੀ ਬਣਨਾ ਚਾਹੁੰਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਉਸਨੂੰ ਆਪਣੇ ਪਾਸੇ ਦੀ ਹਾਕਮ ਜਮਾਤ ਨੂੰ ਜਿੱਤਣਾ ਪਵੇਗਾ। ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ, ਭਾਜਪਾ, ਸੰਘ ਪਰਿਵਾਰ ਦੇ ਨਾਲ, ਆਰਥਿਕ ਰਾਸ਼ਟਰਵਾਦ ਦੇ ਆਪਣੇ ਪਿਛਲੇ ਪੈਂਤੜੇ ਤੋਂ ਹਟ ਗਈ ਅਤੇ ਨਵਉਦਾਰਵਾਦੀ ਰੁਝਾਨਾਂ ਨਾਲ ਜੁੜ ਗਈ। ਕਾਂਗਰਸ ਵੱਲੋਂ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੇ ਨਵਉਦਾਰਵਾਦੀ ਰੁਝਾਨ ਨੇ 1991 ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਜ਼ੋਰ ਫੜਿਆ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਇਸ ਵਿੱਚ ਭਾਜਪਾ ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤੀ ਸਹਿਮਤੀ ਦੀ ਘਾਟ ਸੀ। ਇਸਦੇ ਤੀਬਰ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਮੁੱਖ ਧਾਰਾ ਖੱਬੇ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਲਗਭਗ ਸਾਰੀਆਂ ਪਾਰਟੀਆਂ ਨੇ ਨਵਉਦਾਰਵਾਦੀ ਦਿਸ਼ਾ ਅਪਣਾ ਲਈ। 1998 ਵਿੱਚ ਜਦੋਂ ਭਾਜਪਾ ਸੱਤਾ ਵਿੱਚ ਆਈ ਤਾਂ ਇਹ ਨਵਉਦਾਰਵਾਦੀ ਸਹਿਮਤੀ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਸੀ। ਮੁੱਖ ਧਾਰਾ ਖੱਬੇ ਪੱਖੀਆਂ ਨੇ ਇਸਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਲੜਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ, ਪਰ ਪੱਛਮੀ ਬੰਗਾਲ ਨੇ ਉਦਯੋਗੀਕਰਨ ਨੂੰ ਅੱਗੇ ਵਧਾਉਣ ਲਈ ਇਸ ਨੂੰ ਗੰਭੀਰ ਰਿਆਇਤਾਂ ਦਿੱਤੀਆਂ। ਇਸ ਨੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਇੱਕ ਅਜਿਹੇ ਜਾਲ ਵਿੱਚ ਫਸਾ ਲਿਆ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਇਸਦੀ ਬਿਆਨਬਾਜ਼ੀ ਨਵਉਦਾਰਵਾਦੀ ਸੀ, ਪਰ ਇਸਦਾ ਵਿਵਹਾਰ ਨਹੀਂ ਸੀ। 70 ਦੇ ਦਹਾਕੇ ਦੇ ਅਖੀਰ ਤੋਂ, ਇੱਕ ਵਿਸ਼ਵਵਿਆਪੀ ਰੁਝਾਨ ਉਭਰਿਆ ਕਿ ਮੈਂ ਐਰਿਕ ਹੌਬਸਬੌਮ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਸੱਭਿਆਚਾਰਕ ਵਿਲੱਖਣਤਾ ਦੀ ਰਾਜਨੀਤੀ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਹੈ। ਇਸ ਵਰਤਾਰੇ ਨੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਰੂਪ ਲਏ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਜਾਤੀ, ਧਰਮ ਅਤੇ ਰਾਸ਼ਟਰਵਾਦ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ, ਜਾਂ ਤਾਂ ਸੁਤੰਤਰ ਤੌਰ 'ਤੇ ਜਾਂ ਸੁਮੇਲ ਵਿੱਚ। ਸਾਬਕਾ ਪਹਿਲੀ ਸੰਸਾਰ ਵਿੱਚ, ਉਦਾਹਰਨਾਂ ਵਿੱਚ ਯੂਰਪ ਵਿੱਚ ਨਸਲਵਾਦ ਅਤੇ ਜ਼ੈਨੋਫੋਬੀਆ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ। ਸਾਬਕਾ ਦੂਜੀ ਸੰਸਾਰ ਵਿੱਚ, ਸਾਬਕਾ ਯੂਗੋਸਲਾਵੀਆ ਅਤੇ ਸਾਬਕਾ ਯੂਐਸਐਸਆਰ ਵਿੱਚ ਰਾਸ਼ਟਰਵਾਦੀ ਅਡੰਬਰਵਾਦ ਪ੍ਰਚਲਿਤ ਸੀ। ਧਾਰਮਿਕ ਕੱਟੜਪੰਥੀ ਵਿਸ਼ਵਵਿਆਪੀ ਹੈ, ਇਸਾਈ, ਹਿੰਦੂ, ਇਸਲਾਮੀ ਅਤੇ ਬੋਧੀ ਕੱਟੜਪੰਥੀ ਫੈਲੀ ਹੋਈ ਹੈ। ਅਤੇ ਬੇਸ਼ੱਕ, ਇਜ਼ਰਾਈਲ ਯਹੂਦੀ ਧਰਮ ਦੇ ਇੱਕ ਕੱਟੜਪੰਥੀ ਰੂਪ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਇਹਨਾਂ ਸੱਜੇ-ਪੱਖੀ ਪ੍ਰਗਟਾਵੇ ਦੀ ਸਥਿਰਤਾ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਸੱਜੇ-ਪੱਖੀ ਰਾਜਨੀਤੀ ਅਤੇ ਵਿਚਾਰਧਾਰਾਵਾਂ ਦੀਆਂ ਵਿਲੱਖਣ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾਵਾਂ 'ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਵਿਕਾਸਵਾਦ ਦੀਆਂ ਅਸਫਲਤਾਵਾਂ ਨੇ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਨਿਰਾਸ਼ਾ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਵਿਚਾਰਧਾਰਕ ਵਿਸਥਾਪਨ ਅਤੇ ਆਮਦਨ, ਦੌਲਤ ਅਤੇ, ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ, ਸ਼ਕਤੀ ਵਿੱਚ ਅਸਮਾਨਤਾਵਾਂ ਨੂੰ ਵਧਾਇਆ - ਜਿਸ ਨੇ ਲੋਕਤੰਤਰ ਨੂੰ ਤਬਾਹ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਇਹ ਕਾਰਕ ਸਮੂਹਿਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਵਿਆਪਕ ਨਿਰਾਸ਼ਾ ਅਤੇ ਗੁੱਸੇ ਦਾ ਕਾਰਨ ਬਣੇ। ਇਸ ਨੇ ਇਸ ਅਸੰਤੁਸ਼ਟੀ ਨੂੰ ਪੂੰਜੀ ਬਣਾਉਣ ਅਤੇ ਚੈਨਲ ਕਰਨ ਲਈ ਹਰੇਕ ਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਪੈਂਤੜੇਬਾਜ਼ੀ ਲਈ ਖੇਤਰ ਨੂੰ ਆਕਾਰ ਦਿੱਤਾ। ਅਤੇ ਪਿਛਲੇ ਦਸ ਸਾਲਾਂ ਵਿੱਚ, ਤੁਸੀਂ ਇਸਨੂੰ ਮੁੱਖ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸੱਜੇ-ਪੱਖੀ ਅਤੇ ਦੂਰ-ਸੱਜੇ ਤਾਨਾਸ਼ਾਹੀ ਲੋਕਵਾਦ ਦਾ ਰੂਪ ਲੈਂਦੇ ਹੋਏ ਦੇਖਿਆ ਹੈ।

ਡੈਨੀਅਲ ਡੇਨਵੀਰ

ਵੰਸ਼ਵਾਦੀ ਸ਼ਾਸਨ 'ਤੇ ਕਾਂਗਰਸ ਦੇ ਜ਼ੋਰ ਨੇ ਕਿਸ ਹੱਦ ਤੱਕ ਇਸ ਦੀ ਆਪਣੀ ਸਰਦਾਰੀ ਨੂੰ ਕਮਜ਼ੋਰ ਕੀਤਾ, ਜਾਂ ਘੱਟੋ-ਘੱਟ ਇਸ ਦੀ ਸਰਦਾਰੀ ਦੇ ਸੰਕਟ ਨੂੰ ਨਕਾਰਨ ਵਿੱਚ ਮਦਦ ਕੀਤੀ ਕਿਉਂਕਿ ਇਸ ਨੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸੁਮੇਲ ਵਿਚਾਰਧਾਰਾ ਲਈ ਵੱਧ ਰਹੇ ਘੱਟ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਪਰਿਵਾਰਕ ਮੈਂਬਰਾਂ ਦੀ ਥਾਂ ਲੈ ਲਈ?

ਅਚਿਨ ਵਿਨਾਇਕ

ਭਾਰਤੀ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ, ਨਵਉਦਾਰਵਾਦੀ ਨੀਤੀਆਂ ਨੂੰ ਅਪਣਾਉਣ ਵਾਲੀ ਕਾਂਗਰਸ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਅੰਦਰ ਕੋਈ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਵਿਰੋਧੀ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਮਜ਼ਬੂਤ ਜਥੇਬੰਦਕ ਢਾਂਚੇ ਵਾਲੀਆਂ ਪਾਰਟੀਆਂ ਦੇ ਉਲਟ, ਕਾਂਗਰਸ ਪਾਰਟੀ ਦੀ ਲੀਡਰਸ਼ਿਪ, ਵੰਸ਼ਵਾਦੀ ਪਰਿਵਾਰ ਅਤੇ ਲੀਡਰਸ਼ਿਪ ਦੇ ਆਲੇ-ਦੁਆਲੇ ਦਾ ਘੇਰਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਨਵਉਦਾਰਵਾਦ ਵੱਲ ਤਬਦੀਲੀ ਨੂੰ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਹੈਰਾਨੀ ਦੀ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਕਿ ਇਸ ਨਾਲ ਕਾਂਗਰਸ ਪਾਰਟੀ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਨਿਰਾਸ਼ਾ ਅਤੇ ਨਾਖੁਸ਼ੀ ਪੈਦਾ ਹੋ ਗਈ। ਹੁਣ ਅਹਿਮ ਸਵਾਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਕਾਂਗਰਸ ਪਾਰਟੀ ਇਕਸਾਰ ਸੰਗਠਨ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਬਣਾ ਸਕੀ? ਖੈਰ, ਜਵਾਬ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਸਰਪ੍ਰਸਤੀ ਅਤੇ ਗਾਹਕਵਾਦ-ਅਧਾਰਤ ਨੈਟਵਰਕਾਂ ਵੱਲ ਇਸਦੀ ਤਬਦੀਲੀ ਵਿੱਚ ਹੈ। ਇਸਦੇ ਪੇਂਡੂ ਕੁਲੀਨ ਢਾਂਚੇ ਦੇ ਨੁਕਸਾਨ ਦੇ ਨਾਲ ਜੋ ਪਹਿਲਾਂ ਹੇਠਲੇ ਪੱਧਰਾਂ ਨੂੰ ਨਿਯੰਤਰਿਤ ਕਰਦਾ ਸੀ, ਇਸ ਵਿੱਚ ਤਾਲਮੇਲ ਦੀ ਘਾਟ ਸੀ। ਇਸ ਦੀ ਬਜਾਏ, ਇਸ ਨੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਧੜਿਆਂ ਨੂੰ ਪਨਾਹ ਦਿੱਤੀ, ਸਿਰਫ ਕਾਂਗਰਸ ਦੇ ਅੰਦਰ ਸੱਤਾ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਦੁਆਰਾ ਖੁਸ਼। ਇਨ੍ਹਾਂ ਧੜੇਬੰਦੀਆਂ ਅਤੇ ਮਜ਼ਬੂਤ ਏਕਤਾ ਵਾਲੀ ਵਿਚਾਰਧਾਰਾ ਦੀ ਅਣਹੋਂਦ ਕਾਰਨ ਸੋਨੀਆ ਗਾਂਧੀ ਅਤੇ ਰਾਹੁਲ ਗਾਂਧੀ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਹੇਠ ਪਰਿਵਾਰ ਨੂੰ ਵਿਚੋਲੇ ਵਜੋਂ ਕੰਮ ਕਰਨਾ ਪਿਆ ਹੈ। ਹਾਲਾਂਕਿ ਕਾਂਗਰਸ ਦੇ ਢਾਂਚੇ ਦੇ ਨਿਘਾਰ ਨਾਲ ਇਹ ਭੂਮਿਕਾ ਹੋਰ ਚੁਣੌਤੀਪੂਰਨ ਹੋ ਗਈ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਅਸੀਂ ਨਾ ਸਿਰਫ਼ ਖ਼ਾਨਦਾਨਾਂ ਦਾ ਅੰਤ ਦੇਖ ਰਹੇ ਹਾਂ, ਸਗੋਂ ਕਾਂਗਰਸ ਪਾਰਟੀ ਦੀ ਪੂਰਨ ਨਿਘਾਰ ਵੱਲ ਵੀ ਵੱਡੀ ਗਿਰਾਵਟ ਦੇਖ ਰਹੇ ਹਾਂ। ਇਸਦੇ ਇਤਿਹਾਸ ਅਤੇ ਲੰਬੀ ਉਮਰ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ, ਮੈਂ ਇਹ ਅੰਦਾਜ਼ਾ ਨਹੀਂ ਲਗਾਵਾਂਗਾ ਕਿ ਇਹ ਅਸਪਸ਼ਟਤਾ ਵਿੱਚ ਅਲੋਪ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ। ਪਰ ਮੈਂ ਜੋ ਕਹਿ ਸਕਦਾ ਹਾਂ ਉਹ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਕਾਂਗਰਸ ਪਾਰਟੀ ਕਲਾਸਿਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇਕ ਕਿਸਮ ਦੀ ਕੇਂਦਰਵਾਦੀ ਪਾਰਟੀ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਕਿਸੇ ਸਮੇਂ ਲਾਤੀਨੀ ਅਮਰੀਕਾ ਦੀਆਂ ਕੇਂਦਰਵਾਦੀ ਪਾਰਟੀਆਂ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਪਾਰਟੀਆਂ ਨੇ ਦੂਜੇ ਵਿਸ਼ਵ ਯੁੱਧ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਆਪੋ-ਆਪਣੇ ਸਮਾਜਾਂ ਦੇ ਵਿਕਾਸ ਵਿੱਚ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਭੂਮਿਕਾ ਨਿਭਾਈ ਅਤੇ ਆਯਾਤ-ਸਥਾਪਿਤ ਉਦਯੋਗੀਕਰਨ ਵਰਗੀਆਂ ਰਣਨੀਤੀਆਂ ਦੀ ਵਕਾਲਤ ਕੀਤੀ। ਕਾਂਗਰਸ ਪਾਰਟੀ ਵਾਂਗ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਵੀ ਖੱਬੇ ਅਤੇ ਸੱਜੇ ਦੋਵੇਂ ਧੜੇ ਸ਼ਾਮਲ ਸਨ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਲਾਤੀਨੀ ਅਮਰੀਕਾ ਵਿੱਚ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਵਿਕਾਸ ਦੇ ਪ੍ਰੋਜੈਕਟ ਸਮੇਂ ਦੇ ਨਾਲ ਕਮਜ਼ੋਰ ਹੋ ਗਏ, ਇਹਨਾਂ ਕੇਂਦਰਵਾਦੀ ਪਾਰਟੀਆਂ ਵਿੱਚ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਤਬਦੀਲੀਆਂ ਆਈਆਂ। ਅਸੀਂ ਬੋਲੀਵੀਆ, ਪੇਰੂ, ਬ੍ਰਾਜ਼ੀਲ, ਕੋਲੰਬੀਆ ਅਤੇ ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਦੀਆਂ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਕੇਂਦਰਵਾਦੀ ਪਾਰਟੀਆਂ ਦੇ ਨਾਲ ਇੱਕ ਸਮਾਨ ਪੈਟਰਨ ਦੇਖਿਆ ਹੈ। ਇਹਨਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਬਹੁਤ ਸਾਰੀਆਂ ਪਾਰਟੀਆਂ ਜਾਂ ਤਾਂ ਆਕਾਰ ਵਿੱਚ ਘਟ ਗਈਆਂ, ਆਪਣੇ ਪੁਰਾਣੇ ਬੁਰਜੂਆ ਕੇਂਦਰਵਾਦ ਤੋਂ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸੱਜੇ-ਪੱਖੀ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਵਿੱਚ ਬਦਲ ਗਈਆਂ, ਜਾਂ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅਸਪਸ਼ਟਤਾ ਵਿੱਚ ਖਿਸਕ ਗਈਆਂ। ਕਾਂਗਰਸ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ, ਇਹ ਇੱਕ ਛੋਟੇ, ਵੱਖਰੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸੱਜੇ-ਪੱਖੀ ਧੜੇ ਵਿੱਚ ਬਦਲ ਗਈ ਹੈ, ਹਾਲਾਂਕਿ ਇਹ ਅਜੇ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅਲੋਪ ਨਹੀਂ ਹੋਈ ਹੈ।

ਡੈਨੀਅਲ ਡੇਨਵੀਰ

ਭਾਜਪਾ ਦੇ ਉਭਾਰ ਦਾ ਇੱਕ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਪਲ ਰਾਮ ਜਨਮ ਭੂਮੀ ਮੁਹਿੰਮ ਸੀ। ਇਹ 80 ਦੇ ਦਹਾਕੇ ਦੇ ਅਖੀਰ ਵਿੱਚ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਇੱਕ ਵਿਸ਼ਾਲ ਹਿੰਦੂ ਰਾਸ਼ਟਰਵਾਦੀ ਲਹਿਰ ਸੀ ਜਿਸ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਸੋਲ੍ਹਵੀਂ ਸਦੀ ਦੀ ਬਾਬਰੀ ਮਸਜਿਦ ਮਸਜਿਦ ਨੂੰ ਢਾਹ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਜਿਸਨੂੰ ਹਿੰਦੂ ਰਾਸ਼ਟਰਵਾਦੀ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਦੇਵਤਾ ਰਾਮ ਦਾ ਜਨਮ ਸਥਾਨ ਸੀ। ਇਸ ਮੁਹਿੰਮ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰੋ ਅਤੇ ਕਿਵੇਂ ਹਿੰਦੂ ਰਾਸ਼ਟਰਵਾਦੀਆਂ ਨੇ ਇਸਦੀ ਵਰਤੋਂ ਹਿੰਦੂ ਰਾਜਨੀਤੀ ਦੇ ਆਲੇ-ਦੁਆਲੇ ਭਾਰਤੀਆਂ ਨੂੰ ਇਕਜੁੱਟ ਕਰਨ ਅਤੇ ਭਾਜਪਾ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਕੀਤੀ।

ਅਚਿਨ ਵਿਨਾਇਕ

ਖੈਰ, ਗੱਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਸੁਤੰਤਰ ਸੰਘਰਸ਼ ਦੇ ਦਿਨਾਂ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡੀ, ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਟਿਕਾਊ ਲੋਕ ਲਹਿਰ ਸੀ। ਇਹ ਕਈ ਸਾਲਾਂ ਤੱਕ ਚਲਦਾ ਰਿਹਾ। ਇਹ ਉੱਤਰੀ, ਪੱਛਮ, ਕੇਂਦਰੀ ਅਤੇ ਇੱਥੋਂ ਤੱਕ ਕਿ ਦੱਖਣ ਅਤੇ ਪੂਰਬ ਤੋਂ ਕੁਝ ਸਮਰਥਨ ਨਾਲ ਇੱਕ ਵੱਡੀ ਲਹਿਰ ਸੀ। ਇਸ ਅੰਦੋਲਨ ਨੇ ਕੇਡਰ ਫੋਰਸ ਨੂੰ ਪ੍ਰੇਰਿਤ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਹੋਰ ਸਮਰਥਕਾਂ ਸਮੇਤ, ਆਮ ਲੋਕਾਂ ਨਾਲ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਤਰੀਕਿਆਂ ਨਾਲ ਜੋੜਿਆ। ਉਸ ਨੇ ਉਸ ਸਥਾਨ 'ਤੇ ਰਾਮ ਮੰਦਰ ਦੀ ਉਸਾਰੀ ਦੀ ਵਕਾਲਤ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਆਮ ਲੋਕਾਂ ਨਾਲ ਤਾਲਮੇਲ ਸਥਾਪਤ ਕਰਨ ਵਿਚ ਕਮਾਲ ਦੀ ਰਚਨਾਤਮਕਤਾ ਦਾ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ ਕੀਤਾ। ਇਸ ਸਮੇਂ ਵਿੱਚ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਧਾਰਮਿਕ ਜਲੂਸਾਂ ਅਤੇ ਕਾਫ਼ਲੇ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਸਾਹਿਤ ਦੀ ਇੱਕ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਮਾਤਰਾ ਅਤੇ ਰਾਮ ਉੱਤੇ ਇੱਕ ਟੀਵੀ ਲੜੀ ਦੀ ਪ੍ਰਸਿੱਧੀ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਧਾਰਮਿਕ ਜਲੂਸਾਂ ਅਤੇ ਕਾਫਲੇ ਦੇਖੇ ਗਏ। ਇਸ ਨਾਲ ਆਮ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਅੰਦੋਲਨ ਨਾਲ ਜੁੜਨ ਦਾ ਮੌਕਾ ਮਿਲਿਆ। ਲੋਕ ਹਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਤਰੀਕਿਆਂ ਨਾਲ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਉਦਾਹਰਣ ਵਜੋਂ, ਭਵਿੱਖ ਦੇ ਰਾਮ ਮੰਦਰ ਦੇ ਨਿਰਮਾਣ ਲਈ ਸਥਾਨ 'ਤੇ ਪਵਿੱਤਰ ਇੱਟਾਂ ਇਕੱਠੀਆਂ ਕਰਕੇ। ਇਸ ਕਿਸਮ ਦੀਆਂ ਪਹਿਲਕਦਮੀਆਂ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਯੋਗਦਾਨ ਪਾਉਣ ਲਈ ਉਤਸ਼ਾਹਿਤ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ - ਕਹੋ, ਇੱਟਾਂ ਨੂੰ ਪਵਿੱਤਰ ਕਰਕੇ ਜਾਂ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਵਿੱਚ ਸਹਾਇਤਾ ਕਰਕੇ। ਇਸਨੇ ਇਹ ਸੰਦੇਸ਼ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਵਿਅਕਤੀ ਇਸ ਕਾਰਨ ਲਈ ਸਾਰਥਕ ਯਤਨਾਂ ਵਿੱਚ ਸਰਗਰਮੀ ਨਾਲ ਸ਼ਾਮਲ ਸਨ। ਜਾਂ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਪੈਦਲ ਲੰਬੀ ਦੂਰੀ ਦੀ ਯਾਤਰਾ ਕਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਲਈ 'ਕਿਰਪਾ ਕਰਕੇ ਕੁਝ ਰੋਟੀਆਂ ਅਤੇ ਪਰਾਠੇ ਬਣਾਉਣ' ਲਈ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਫਿਰ ਪਰਿਵਾਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਤਿਆਰ ਕਰਨਗੇ। ਦੂਜੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿਚ, ਮੁਹਿੰਮ ਨੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਜੋੜਿਆ; ਇਹ ਧਾਰਮਿਕ ਭਾਵਨਾ ਨਾਲ ਖੇਡਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਅੰਦੋਲਨ ਦਾ ਸਮਰਥਨ ਕਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਦੀ ਔਸਤ ਚੇਤਨਾ ਅਤੇ ਸੰਘ ਪਰਿਵਾਰ, ਆਰਐਸਐਸ ਅਤੇ ਵੀਐਚਪੀ ਦੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਅਤੇ ਕਾਡਰਾਂ ਸਮੇਤ ਮੁੱਖ ਤੱਤਾਂ ਵਿਚਕਾਰ ਇੱਕ ਪਾੜਾ ਹੈ। ਇਹਨਾਂ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਨੇ ਮੁਹਿੰਮ ਵਿੱਚ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਭੂਮਿਕਾ ਨਿਭਾਈ, ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਸੱਭਿਆਚਾਰਕ ਪ੍ਰਭਾਵ ਕਾਰਨ। ਮੈਨੂੰ ਇਸ ਦਾ ਕੀ ਮਤਲਬ ਹੈ? ਇਸ ਅੰਦੋਲਨ ਦੇ ਜ਼ਿਆਦਾਤਰ ਹਿੰਦੂ ਸਮਰਥਕਾਂ ਦੀ ਔਸਤ ਚੇਤਨਾ ਕੁਝ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੀ: "ਤੁਸੀਂ ਜਾਣਦੇ ਹੋ, ਉੱਥੇ ਇੱਕ ਮਸਜਿਦ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਇਹ ਨਹੀਂ ਕਹਿ ਰਹੇ ਕਿ ਮਸਜਿਦ ਨੂੰ ਢਾਹ ਦਿਓ, ਪਰ ਜੇਕਰ ਉੱਥੇ ਕੋਈ ਹੋਰ ਮੰਦਰ ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਇਸ ਵਿੱਚ ਕੀ ਗਲਤ ਹੈ? ਇਸ ਲਈ ਰਾਮ ਮੰਦਰ ਬਣਾਉਣ ਦੇ ਵਿਚਾਰ ਦਾ ਸਮਰਥਨ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਸੀ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਅੰਤ ਵਿੱਚ ਅੰਤਮ ਟੀਚਾ ਅਤੇ ਨਤੀਜਾ ਕੀ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਰਦਾ ਹੈ ਇਹ ਔਸਤ ਚੇਤਨਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਹ ਮੋਹਰੀ ਤੱਤਾਂ ਦੀ ਚੇਤਨਾ ਹੈ, ਜੋ ਹਮੇਸ਼ਾ ਮਸਜਿਦ ਨੂੰ ਤਬਾਹ ਕਰਨ ਵੱਲ ਝੁਕਦੀ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਜਿਸ ਚੀਜ਼ ਨੂੰ ਉਸਾਰੀ ਨਾਲੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਸਮਝਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਤਬਾਹੀ ਹੈ। ਅਤੇ ਅੰਤ ਵਿੱਚ, ਇਹ ਨਤੀਜਾ ਹੈ. ਜੋ ਅਸੀਂ ਦੇਖ ਰਹੇ ਹਾਂ ਉਹ ਗੁੱਸੇ ਅਤੇ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਦਾ ਸਭ ਤੋਂ ਕਮਾਲ ਦਾ ਨਿਰਮਾਣ ਹੈ ਜਿੱਥੇ ਅਜਿਹੀਆਂ ਭਾਵਨਾਵਾਂ ਦਾ ਕੋਈ ਜਾਇਜ਼ ਆਧਾਰ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਹ ਉਹ ਚੀਜ਼ ਹੈ ਜਿਸਨੂੰ [ਵਲਾਦੀਮੀਰ] ਲੈਨਿਨ ਵਰਗੇ ਲੋਕ ਬਹੁਤ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸਮਝਦੇ ਹਨ ਜਦੋਂ ਉਸਨੇ ਇਸ ਗੱਲ 'ਤੇ ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਕਿਸੇ ਵੀ ਅੰਦੋਲਨ ਦੀ ਦਿਸ਼ਾ ਔਸਤ ਚੇਤਨਾ ਦੁਆਰਾ ਨਹੀਂ, ਪਰ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਸਰਗਰਮ ਤੱਤਾਂ ਦੀ ਚੇਤਨਾ ਦੁਆਰਾ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਵੀ ਨੋਟ ਕਰੋ ਕਿ ਇਹ ਸੋਲ੍ਹਵੀਂ ਸਦੀ ਦੇ ਇੱਕ ਮੁੱਦੇ ਦੇ ਦੁਆਲੇ ਇੱਕ ਜਨਤਕ ਅੰਦੋਲਨ ਦੀ ਸਿਰਜਣਾ ਹੈ। ਇਹ ਇੱਕ ਨਿਰਮਿਤ ਮੁੱਦਾ ਹੈ। ਅਸਲ ਵਿੱਚ, ਤੁਹਾਡੇ ਕੋਲ ਇਹ ਅਸਾਧਾਰਣ ਸਥਿਤੀ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਤੁਹਾਡੇ ਕੋਲ ਭਾਰਤੀ ਪ੍ਰਵਾਸੀਆਂ ਦਾ ਇੱਕ ਵੱਡਾ ਹਿੱਸਾ ਹੈ ਜੋ ਸੰਯੁਕਤ ਰਾਜ ਅਮਰੀਕਾ ਗਏ ਹਨ ਅਤੇ ਆਪਣੀ ਪੂਰੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਬੱਚਿਆਂ ਦੇ ਜੀਵਨ ਲਈ ਸੰਯੁਕਤ ਰਾਜ ਵਿੱਚ ਰਹਿਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ - ਉਹ ਲੋਕ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਕੋਲ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਵਾਪਸ ਵਸਣ ਦੇ ਇਰਾਦੇ ਨਾਲ ਇਸ ਅੰਦੋਲਨ ਵਿੱਚ ਕੁੱਦ ਰਹੇ ਹਨ ਅਤੇ ਕਹਿ ਰਹੇ ਹਨ ਕਿ ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਮੁਸਲਮਾਨ ਇਸ ਅੰਦੋਲਨ ਦਾ ਵਿਰੋਧ ਕਰਨ ਦੇ ਦੋਸ਼ੀ ਹਨ। ਇਹ ਕਾਫ਼ੀ ਅਸਾਧਾਰਨ ਸਥਿਤੀ ਹੈ। ਹਰ ਕੋਈ ਭੁੱਲ ਗਿਆ ਜਾਪਦਾ ਹੈ ਕਿ, ਅਸਲ ਵਿੱਚ, ਸੋਲ੍ਹਵੀਂ, ਸਤਾਰ੍ਹਵੀਂ, ਅਠਾਰਵੀਂ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹੀਵੀਂ ਸਦੀ ਵਿੱਚ, ਜਾਤ-ਪਾਤ ਕਾਰਨ ਹਿੰਦੂ ਮੰਦਰ ਕਦੇ ਵੀ ਸਾਰੇ ਹਿੰਦੂਆਂ ਲਈ ਖੁੱਲ੍ਹੇ ਨਹੀਂ ਸਨ।

ਬਜਟ-2024 ਦੀ ਝਲਕ - ਮਹਿੰਗਾਈ ਦੇ ਹਨੇਰੇ ਵਿੱਚ ਕੁਝ ਉਮੀਦਾਂ

ਡਾ: ਹਰਦੀਪ ਸਿੰਘ ਅਟਵਾਲ
ਕੈਮਬ੍ਰਿਜ, ਓਨਟਾਰੀਓ

ਮਾਰਚ 2024 ਨੂੰ ਫੋਰਡ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਓਂਟਾਰੀਓ ਦੇ ਇਤਿਹਾਸ ਦਾ ਸਭ ਤੋਂ ਮਹਿੰਗਾ ਸਲਾਨਾ ਬਜਟ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ $214.5-ਬਿਲੀਅਨ ਖਰਚ ਪੈਕੇਜ ਹੈ ਜੋ ਅੱਗੇ ਆਰਥਿਕ ਅਨਿਸ਼ਚਿਤਤਾ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ਇਸ ਸਾਲ ਵਧੇ ਹੋਏ ਘਾਟੇ ਨੂੰ ਚਲਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਸਾਲਾਨਾ ਵਿੱਤੀ ਬਲੂਪ੍ਰਿੰਟ ਵਿੱਚ ਓਂਟਾਰੀਓ ਦੇ ਸੰਭਾਵੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਔਖੇ ਆਰਥਿਕ ਭਵਿੱਖ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦੇ ਹੋਏ ਕੁਝ ਨਵੇਂ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ। ਇਹ ਯੋਜਨਾ ਪ੍ਰਾਂਤ ਵਿੱਚ ਆਰਥਿਕ ਵਿਕਾਸ ਨੂੰ ਨੇੜੇ-ਤੇੜੇ ਰੁਕਣ ਅਤੇ ਘਾਟੇ ਨੂੰ ਅਗਲੀਆਂ ਚੋਣਾਂ ਤੱਕ ਜਾਰੀ ਰੱਖਦੀ ਹੈ।

2024 ਦਾ ਬਜਟ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਹੁਣੇ ਹੀ ਖਤਮ ਹੋਏ ਵਿੱਤੀ ਸਾਲ 2023-24 ਵਿੱਚ ਮੁੱਖ ਖਰਚ ਵਾਲੇ ਖੇਤਰਾਂ ਵਿੱਚ ਕਿੰਨਾ ਖਰਚ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਅਗਲੇ ਸਾਲ 2024-25 ਵਿੱਚ ਕਿੰਨਾ ਖਰਚ ਕਰਨ ਦੀ ਯੋਜਨਾ ਹੈ। ਸੰਖਿਆਵਾਂ ਨੂੰ ਦੇਖਦੇ ਹੋਏ, ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਸਰਕਾਰ ਨੇ 2023-24 ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ 2024-25 ਵਿੱਚ ਪੋਸਟ-ਸੈਕੰਡਰੀ ਸਿੱਖਿਆ (ਯੂਨੀਵਰਸਟੀਆਂ ਅਤੇ ਕਾਲਜਾਂ) ਅਤੇ ਨਿਆਂ (ਅਦਾਲਤਾਂ ਅਤੇ ਕਾਨੂੰਨ ਲਾਗੂ ਕਰਨ) 'ਤੇ ਘੱਟ ਖਰਚ ਕਰਨ ਦੀ ਯੋਜਨਾ ਬਣਾਈ ਹੈ। ਪਹਿਲੀ ਨਜ਼ਰ ਵਿੱਚ, ਇਹ ਪ੍ਰਤੀਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਬਜਟ ਵਿੱਚ ਸਿਹਤ ਸੰਭਾਲ, ਸਿੱਖਿਆ ਅਤੇ ਬੱਚਿਆਂ ਅਤੇ ਸਮਾਜਿਕ ਸੇਵਾਵਾਂ 'ਤੇ ਵਧੇਰੇ ਖਰਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ। ਬਦਕਿਸਮਤੀ ਨਾਲ, ਇਹ ਇੱਕ ਭਰਮ ਹੈ।

ਵਿੱਤ ਮੰਤਰੀ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਘਾਟੇ ਦਾ ਅਨੁਮਾਨ ਲਗਭਗ ਸਾਰੇ ਨਿੱਜੀ ਖੇਤਰ ਦੇ ਪੂਰਵ ਅਨੁਮਾਨਾਂ ਨੂੰ ਸੰਬੋਧਿਤ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਜੋ '2024 ਵਿੱਚ ਹੌਲੀ ਵਿਕਾਸ ਦਰ' ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਲਈ ਸੂਬਾ ਉੱਚ ਮਹਿੰਗਾਈ, ਉੱਚ ਵਿਆਜ ਦਰਾਂ ਅਤੇ ਤੇਜ਼ੀ ਨਾਲ ਆਬਾਦੀ ਵਾਧੇ ਨੂੰ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਠਹਿਰਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਬਜਟ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਾਂਤ ਵਿੱਚ ਆਰਥਿਕ ਵਿਕਾਸ ਦੇ ਹੌਲੀ ਹੋਣ ਦੀ ਭਵਿੱਖਬਾਣੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। 2023 ਵਿੱਚ ਅਰਥਵਿਵਸਥਾ ਵਿੱਚ ਅਨੁਮਾਨਿਤ 1.2 ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਵਾਧਾ ਹੋਇਆ ਅਤੇ 2024 ਵਿੱਚ ਇਹ ਘਟ ਕੇ ਸਿਰਫ਼ 0.3 ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਰਹਿ ਜਾਵੇਗੀ। ਬਜਟ ਭਵਿੱਖਬਾਣੀ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ, 2026 ਵਿੱਚ ਚੋਣਾਂ ਤੱਕ, ਓਂਟਾਰੀਓ ਦੀ ਆਰਥਿਕਤਾ 2.2 ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਦੀ ਦਰ ਨਾਲ ਵਧੇਗੀ।

ਇਸ ਯੋਜਨਾ ਵਿੱਚ ਮੁੱਠੀ ਭਰ ਨਵੀਆਂ ਘੋਸ਼ਣਾਵਾਂ ਵਿੱਚ ਪਰਿਵਾਰਕ ਡਾਕਟਰਾਂ ਨੂੰ ਸਿਖਲਾਈ ਦੇਣ ਲਈ ਵੌਨ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਨਵਾਂ ਮੈਡੀਕਲ ਸਕੂਲ, ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਇਮਰੀ ਕੇਅਰ ਨਾਲ ਜੋੜਨ ਲਈ ਅੱਧੇ ਬਿਲੀਅਨ ਡਾਲਰ ਅਤੇ ਓਂਟਾਰੀਓ ਪੁਲਿਸ ਬਲਾਂ ਲਈ ਚਾਰ ਨਵੇਂ ਹੈਲੀਕਾਪਟਰ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ। ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਅਸੀਂ ਨਵੀਆਂ ਸੜਕਾਂ, ਹਾਈਵੇਅ ਅਤੇ ਉੱਤਰੀ ਅਮਰੀਕਾ ਵਿੱਚ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡੇ ਜਨਤਕ ਆਵਾਜਾਈ ਦੇ ਵਿਸਥਾਰ ਸਮੇਤ ਮੁੱਖ ਜਨਤਕ ਸੇਵਾਵਾਂ ਅਤੇ ਬੁਨਿਆਦੀ ਢਾਂਚੇ ਵਿੱਚ ਨਿਵੇਸ਼। ਪ੍ਰਾਈਵੇਟ ਸੈਕਟਰ ਦੇ ਪੂਰਵ ਅਨੁਮਾਨਾਂ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ, ਨਵੇਂ ਘਰ ਦੀ ਉਸਾਰੀ ਅਤੇ ਮੁੜ-ਵਿਕਰੀ ਬਾਜ਼ਾਰ ਦੋਵਾਂ ਵਿੱਚ ਬਜਟ ਵਿੱਚ ਵਿਆਪਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸੁਧਾਰ ਹੋਣ ਦੀ ਭਵਿੱਖਬਾਣੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ, ਹਾਊਸਿੰਗ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਣ ਦੇ ਨਾਲ। ਬਜਟ ਪ੍ਰੋਜੈਕਟ ਅਗਲੇ ਤਿੰਨ ਸਾਲਾਂ ਵਿੱਚ ਕੁੱਲ 274,000 ਘਰਾਂ ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਕਰਦਾ ਹੈ, 2023 ਦੇ ਬਜਟ ਵਿੱਚ 245,000 ਪੂਰਵ ਅਨੁਮਾਨ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ - 12 ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਦਾ ਵਾਧਾ। ਸਰਕਾਰ ਦੀਆਂ ਉਮੀਦਾਂ, ਨਿੱਜੀ ਖੇਤਰ ਦੇ ਅਨੁਮਾਨਾਂ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ 2024 ਵਿੱਚ 87,900 ਹਾਊਸਿੰਗ ਸ਼ੁਰੂ, 2025 ਵਿੱਚ 90,000 ਅਤੇ 2026 ਵਿੱਚ 94,000 ਹਾਊਸਿੰਗ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਣ ਦੀ ਦਰਸਾਉਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਜਦੋਂ ਕਿ ਇਹ ਸੰਖਿਆ ਇੱਕ ਸੁਧਾਰ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦੀ ਹੈ, ਫਿਰ ਵੀ ਉਹ ਓਂਟਾਰੀਓ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਟੀਚੇ ਤੋਂ ਬਹੁਤ ਘੱਟ ਡਿੱਗਦੇ ਦੇਖਣਗੇ। ਓਨਟਾਰੀਓ ਵਿੱਚ 274,000 ਨਵੇਂ ਘਰ ਬਣਾਉਣ ਦਾ ਅਨੁਮਾਨ ਹੈ; ਸੂਬੇ ਦੇ ਹਾਊਸਿੰਗ ਟੀਚੇ 300,000 'ਤੇ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ। ਫੋਰਡ ਸਰਕਾਰ ਨੇ 2031 ਤੱਕ 1.5 ਮਿਲੀਅਨ ਘਰ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਯੋਜਨਾ ਵੱਲ ਆਪਣੇ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਹਾਊਸਿੰਗ ਸੰਕਟ ਹੱਲ ਦੱਸੇ ਹਨ। ਬਜਟ ਵਿੱਚ ਹੋਰ ਮਿਊਂਸਪਲ ਅਤੇ ਹਾਊਸਿੰਗ-ਸਬੰਧਤ ਤਬਦੀਲੀਆਂ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ, ਸ਼ਹਿਰਾਂ ਲਈ ਇੱਕ ਨਵਾਂ $200-ਮਿਲੀਅਨ ਫੰਡ, ਖੇਡਾਂ ਅਤੇ ਮਨੋਰੰਜਨ ਦੇ ਬੁਨਿਆਦੀ ਢਾਂਚੇ ਲਈ ਅਰਜ਼ੀ ਦੇਣ ਲਈ। ਫੰਡਿੰਗ ਅਤੇ ਖਾਲੀ ਘਰ ਟੈਕਸ ਦਾ ਵਿਸਤਾਰ ਅਤੇ ਇਸਦੇ ਨਿਯਮਾਂ ਨੂੰ ਸਖਤ ਕਰਨਾ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ।

ਓਂਟਾਰੀਓ ਦਾ ਸਿਹਤ ਮੰਤਰਾਲਾ ਡਾਕਟਰਾਂ, ਨਰਸ ਪ੍ਰੈਕਟੀਸ਼ਨਰਾਂ, ਰਜਿਸਟਰਡ ਨਰਸਾਂ, ਫਿਜ਼ੀਓਥੈਰੇਪਿਸਟ, ਸੋਸ਼ਲ ਵਰਕਰ ਅਤੇ ਡਾਇਟੀਸ਼ੀਅਨਾਂ ਦੀਆਂ ਬਣੀਆਂ ਹੋਰ ਪ੍ਰਾਇਮਰੀ ਕੇਅਰ ਟੀਮਾਂ ਬਣਾਉਣ 'ਤੇ ਕੇਂਦ੍ਰਿਤ ਹੈ ਜੋ ਸਿਹਤ ਦੇਖਭਾਲ ਲਈ 'ਵਨ-ਸਟਾਪ ਸ਼ਾਪ' ਵਜੋਂ ਕੰਮ ਕਰਨਗੇ। ਅਗਲੇ ਤਿੰਨ ਸਾਲਾਂ ਵਿੱਚ, ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਪ੍ਰੋਵਿੰਸ ਦੀ ਵਿੱਤੀ ਯੋਜਨਾ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ, 600,000 ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਇਮਰੀ ਕੇਅਰ ਨਾਲ ਜੁੜਨ ਵਿੱਚ ਮਦਦ ਕਰਨ ਲਈ $546 ਮਿਲੀਅਨ ਵਾਧੂ ਖਰਚ ਕਰਨ ਦੀ ਯੋਜਨਾ ਬਣਾਈ ਹੈ, ਜੋ ਮੰਗਲਵਾਰ ਨੂੰ ਓਂਟਾਰੀਓ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਵਿੱਚ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਫੰਡਿੰਗ ਨੂੰ ਸੂਬੇ ਭਰ ਦੇ ਸ਼ਹਿਰਾਂ ਵਿੱਚ ਅਤੇ ਨਵੀਆਂ ਜਾਂ ਮੌਜੂਦਾ ਸਿਹਤ-ਸੰਭਾਲ ਟੀਮਾਂ ਵਿੱਚ ਛਿੜਕਿਆ ਜਾਵੇਗਾ ਜੋ ਵਧੇਰੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਪਰਿਵਾਰਕ ਡਾਕਟਰ ਦੇ ਸੰਪਰਕ ਵਿੱਚ ਰੱਖਣਗੇ।

ਸਰਕਾਰ ਯੌਰਕ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਦੇ ਨਾਲ ਸਾਂਝੇਦਾਰੀ ਵਿੱਚ ਵੌਨ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਨਵਾਂ ਮੈਡੀਕਲ ਸਕੂਲ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਲਗਭਗ $9 ਮਿਲੀਅਨ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਰਕੇ ਸਿਹਤ-ਸੰਭਾਲ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਲੰਬੇ ਸਮੇਂ ਦੀ ਭਰਤੀ ਵਿੱਚ ਸੁਧਾਰ ਕਰਨ ਦੀ ਯੋਜਨਾ ਬਣਾ ਰਹੀ ਹੈ। ਪ੍ਰਸਤਾਵਿਤ ਨਵਾਂ ਮੈਡੀਕਲ ਸਕੂਲ ਖਾਸ ਤੌਰ 'ਤੇ ਪਰਿਵਾਰਕ ਡਾਕਟਰਾਂ ਨੂੰ ਸਿਖਲਾਈ ਦੇਣ 'ਤੇ ਕੇਂਦ੍ਰਿਤ ਹੋਵੇਗਾ, ਬਜਟ ਵਿੱਚ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਲੰਬੇ ਸਮੇਂ ਦੀ ਦੇਖਭਾਲ ਵਿੱਚ, ਪ੍ਰੋਵਿੰਸ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਇਸਦੇ ਐਕਸਲਰੇਟਿਡ ਬਿਲਡ ਪਾਇਲਟ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਨੇ ਅਜੈਕਸ, ਮਿਸੀਸਾਗਾ ਅਤੇ ਟੋਰਾਂਟੋ ਵਿੱਚ ਹਸਪਤਾਲ ਦੀ ਮਲਕੀਅਤ ਵਾਲੀਆਂ ਜ਼ਮੀਨਾਂ 'ਤੇ ਚਾਰ ਨਵੇਂ ਲੰਬੇ ਸਮੇਂ ਦੇ ਦੇਖਭਾਲ ਘਰ ਬਣਾਏ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਘਰਾਂ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਚਾਰ ਸਾਈਟਾਂ ਵਿੱਚ ਕੁੱਲ 1,272 ਨਵੇਂ ਬਿਸਤਰੇ ਹੋਏ ਹਨ।

ਇਸ ਸਾਲ ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਤੋਂ, ਓਂਟਾਰੀਓ ਵੀ 2023 ਵਿੱਚ ਬਣਾਏ ਗਏ 59 ਵਿਵਹਾਰ ਸੰਬੰਧੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਯੂਨਿਟ ਬੈੱਡਾਂ ਨੂੰ ਫੰਡ ਦੇਣ ਲਈ ਤਿੰਨ ਸਾਲਾਂ ਵਿੱਚ $46 ਮਿਲੀਅਨ ਖਰਚ ਕਰੇਗਾ ਅਤੇ ਇੱਕ ਹੋਰ ਸ਼ੁੱਧ ਨਵੇਂ 200 ਅਜੇ ਵੀ ਔਨਲਾਈਨ ਲਿਆਉਣੇ ਹਨ। ਪ੍ਰਾਂਤ ਇਹ ਵੀ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਅਗਲੇ ਦਹਾਕੇ ਵਿੱਚ ਲਗਭਗ 50 ਨਵੇਂ ਹਸਪਤਾਲ ਪ੍ਰੋਜੈਕਟਾਂ 'ਤੇ $50 ਬਿਲੀਅਨ ਖਰਚ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਇਹ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਤਬਦੀਲੀਆਂ ਸੂਬਾਈ ਨੈਟਵਰਕ ਵਿੱਚ 3,000 ਨਵੇਂ ਬਿਸਤਰੇ ਜੋੜਨਗੀਆਂ। ਪ੍ਰੋਜੈਕਟਾਂ ਵਿੱਚ ਮੂਸੋਨੀ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਨਵਾਂ ਹਸਪਤਾਲ ਅਤੇ ਟੋਰਾਂਟੋ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਨਵਾਂ 17 ਮੰਜ਼ਲਾ ਹਸਪਤਾਲ ਟਾਵਰ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ। ਦੋਵਾਂ ਦਾ ਐਲਾਨ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਹੋ ਚੁੱਕਾ ਹੈ। 2024-2025 ਸਾਲ ਵਿੱਚ ਹਸਪਤਾਲ ਦੇ ਬੁਨਿਆਦੀ ਢਾਂਚੇ 'ਤੇ ਖਰਚੇ ਵੀ ਪਿਛਲੇ ਸਾਲ ਦੇ $3.34 ਬਿਲੀਅਨ ਤੋਂ 2024 ਵਿੱਚ $3.58 ਬਿਲੀਅਨ ਤੱਕ ਥੋੜ੍ਹਾ ਵਧਣ ਲਈ ਤੈਅ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ। ਬਜਟ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਹੋਰ ਸਿਹਤ ਬੁਨਿਆਦੀ ਢਾਂਚੇ ਦੇ ਖਰਚੇ $640 ਮਿਲੀਅਨ ਤੋਂ ਘਟ ਕੇ £303 ਮਿਲੀਅਨ ਰਹਿ ਜਾਣਗੇ।

2024 ਦੇ ਬਜਟ ਦਾ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਇਸ ਗੱਲ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮਿਸੀਸਾਗਾ ਅਤੇ ਬਰੈਂਪਟਨ ਦੋਵਾਂ ਵਿੱਚ ਹੇਜ਼ਲ ਮੈਕਲੀਅਨ ਐਲਆਰਟੀ ਦੇ ਦੋ ਐਕਸਟੈਂਸ਼ਨਾਂ ਲਈ 'ਯੋਜਨਾ ਅਤੇ ਡਿਜ਼ਾਈਨ' ਚੱਲ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਸ ਸਾਲ ਦੇ ਸ਼ੁਰੂ ਵਿੱਚ ਅਧੂਰੀ ਲਾਈਨ ਲਈ ਐਕਸਟੈਂਸ਼ਨਾਂ ਦੀ ਘੋਸ਼ਣਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ, ਓਨਟਾਰੀਓ ਦੇ ਪ੍ਰੀਮੀਅਰ ਡੱਗ ਫੋਰਡ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਲਾਗਤ 'ਕੁਝ ਬਿਲੀਅਨ' ਹੋਵੇਗੀ।

ਇੱਕ ਐਕਸਟੈਂਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਮਿਸੀਸਾਗਾ ਦੇ ਡਾਊਨਟਾਊਨ ਦੇ ਆਲੇ-ਦੁਆਲੇ ਰੂਟ ਦੀ ਇੱਕ ਲੂਪ ਦਿਖਾਈ ਦੇਵੇਗੀ, ਜਦੋਂ ਕਿ ਲਾਈਨ ਦਾ ਦੂਜਾ ਹਿੱਸਾ ਸਟੀਲਜ਼ ਐਵੇਨਿਊ ਤੋਂ ਬਰੈਂਪਟਨ ਤੱਕ ਉੱਤਰ ਵੱਲ ਵਧੇਗਾ। 2024 ਦੇ ਬਜਟ ਵਿੱਚ ਐਕਸਟੈਂਸ਼ਨਾਂ ਲਈ ਕੋਈ ਖਾਸ ਲਾਗਤ ਸ਼ਾਮਲ ਨਹੀਂ ਹੈ ਪਰ ਸਰਕਾਰ ਦੁਆਰਾ ਘੋਸ਼ਿਤ ਕੀਤੇ ਗਏ ਮੁੱਖ ਨਵੇਂ ਪ੍ਰੋਜੈਕਟਾਂ ਵਿੱਚ ਮਿਲਟਨ ਲਾਈਨ ਵਿੱਚ ਐਕਸਟੈਂਸ਼ਨਾਂ ਅਤੇ ਤਬਦੀਲੀਆਂ ਦੇ ਨਾਲ, ਆਵਾਜਾਈ 'ਤੇ ਬੁਨਿਆਦੀ ਢਾਂਚੇ ਦੇ ਖਰਚੇ ਵਿੱਚ $3-ਬਿਲੀਅਨ ਦਾ ਵਾਧਾ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ।

ਡਰਾਈਵਰਾਂ ਲਈ, ਫੋਰਡ ਸਰਕਾਰ 2022 ਦੇ ਅੱਧ ਵਿੱਚ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਗੈਸ ਟੈਕਸ ਕਟੌਤੀ ਨੂੰ ਜਾਰੀ ਰੱਖਣ ਦੀ ਸ਼ੇਖੀ ਮਾਰ ਰਹੀ ਹੈ, ਪ੍ਰੋਵਿੰਸ ਸਾਲ ਦੇ ਅੰਤ ਤੱਕ ਸਿਰਫ਼ ਨੌਂ ਸੈਂਟ ਪ੍ਰਤੀ ਲੀਟਰ ਇਕੱਠਾ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਓਨਟਾਰੀਓ ਵਿੱਚ ਆਟੋ ਇੰਸ਼ੋਰੈਂਸ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕਿਵੇਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਇਸ ਵਿੱਚ ਤਬਦੀਲੀਆਂ ਹੋ ਰਹੀਆਂ ਹਨ, ਸਰਕਾਰ ਹੋਰ ਕਵਰੇਜ ਵਾਲੇ ਡਰਾਈਵਰਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਯੋਜਨਾ ਦੇ ਕੁਝ ਹਿੱਸਿਆਂ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਹੋਣ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਦੇਣ ਲਈ ਕੰਮ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ। ਆਟੋ ਚੋਰੀਆਂ 'ਤੇ ਪੁਲਿਸ ਅਮਲ ਨੂੰ ਵਧਾਉਣ ਲਈ ਪੈਸਾ ਵੀ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਨਵੀਂ ਜਨਤਕ ਜਾਗਰੂਕਤਾ ਮੁਹਿੰਮ ਅਤੇ ਚਾਰ ਨਵੇਂ ਪੁਲਿਸ ਹੈਲੀਕਾਪਟਰਾਂ ਦੀ ਯੋਜਨਾ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ।

ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਹਾਲ ਹੀ ਵਿੱਚ ਕਾਲਜਾਂ ਅਤੇ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀਆਂ ਨੂੰ ਅੰਤਰਰਾਸ਼ਟਰੀ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਤੋਂ ਆਪਣੇ ਮਾਲੀਏ ਵਿੱਚ ਆਈ ਗਿਰਾਵਟ ਨੂੰ ਸੰਭਾਲਣ ਵਿੱਚ ਮਦਦ ਕਰਨ ਲਈ ਅੰਸ਼ਕ ਤੌਰ 'ਤੇ $1.3 ਬਿਲੀਅਨ ਦੀ ਘੋਸ਼ਣਾ ਕੀਤੀ, ਜੋ ਇੱਕ ਮਾਹਰ ਪੈਨਲ ਦੁਆਰਾ ਸਿਫ਼ਾਰਸ਼ ਕੀਤੇ $2.5 ਬਿਲੀਅਨ ਤੋਂ ਵੀ ਘੱਟ ਹੈ। ਸਕੂਲਾਂ ਲਈ, ਪ੍ਰੋਵਿੰਸ ਸਕੂਲਾਂ ਨੂੰ ਸੁਰੱਖਿਆ ਕੈਮਰੇ, ਰੋਸ਼ਨੀ ਅਤੇ ਵੈਪ ਡਿਟੈਕਟਰਾਂ ਨਾਲ ਲੈਸ ਕਰਨ ਲਈ ਤਿੰਨ ਸਾਲਾਂ ਵਿੱਚ $30 ਮਿਲੀਅਨ ਦੇ ਬਜਟ ਦੀ ਯੋਜਨਾ ਬਣਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਵੱਖਰੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਓਂਟਾਰੀਓ ਔਟਿਜ਼ਮ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ 'ਤੇ ਆਪਣੇ ਖਰਚੇ ਨੂੰ ਦੁੱਗਣਾ ਕਰਨ ਲਈ £120 ਮਿਲੀਅਨ ਦੇ ਵਾਧੇ ਦਾ ਐਲਾਨ ਕੀਤਾ ਹੈ।

ਬਜਟ ਵਿੱਚ ਨਸ਼ੇ ਰਿਕਵਰੀ ਫੰਡ ਲਈ ਤਿੰਨ ਸਾਲਾਂ ਵਿੱਚ $124 ਮਿਲੀਅਨ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਤਿੰਨ ਪੁਲਿਸ-ਭਾਈਵਾਲ ਮੋਬਾਈਲ ਸੰਕਟ ਟੀਮਾਂ ਲਈ ਸਹਾਇਤਾ ਅਤੇ ਬਾਲਗਾਂ ਲਈ 383 ਨਸ਼ਾ-ਮੁਕਤ ਇਲਾਜ ਬਿਸਤਰੇ ਦੀ ਸੰਭਾਲ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਤੀਬਰ ਸਹਾਇਤਾ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ।

ਓਂਟਾਰੀਓ ਅਗਲੇ ਤਿੰਨ ਸਾਲਾਂ ਵਿੱਚ ਸੂਬੇ ਦੀਆਂ ਉੱਨਤ ਖੋਜ ਕੰਪਿਊਟਿੰਗ ਸਹੂਲਤਾਂ ਵਿੱਚ ਵਾਧੂ $18 ਮਿਲੀਅਨ ਪਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਸਰਕਾਰ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਪੈਸਾ ਇਹ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਣ ਵਿੱਚ ਮਦਦ ਕਰੇਗਾ ਕਿ ਸਿਸਟਮ ਸਟੋਰੇਜ ਅਤੇ ਆਰਟੀਫੀਸ਼ੀਅਲ ਇੰਟੈਲੀਜੈਂਸ ਵਰਗੀਆਂ ਤਕਨੀਕਾਂ ਵਿੱਚ ਖੋਜ ਲਈ ਕੰਪਿਊਟੇਸ਼ਨਲ ਮੰਗਾਂ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਨ। ਬਜਟ ਵਿੱਚ ਟੋਰਾਂਟੋ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਅਤੇ ਵਾਟਰਲੂ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਵਿੱਚ ਸੁਪਰ ਕੰਪਿਊਟਰਾਂ ਨੂੰ ਤਾਜ਼ਾ ਕਰਨ ਲਈ $47.4 ਮਿਲੀਅਨ ਵੀ ਰੱਖੇ ਗਏ ਹਨ।

ਸਰਕਾਰ ਦਾ 2024 ਦਾ ਬਜਟ 2023-24 ਵਿੱਤੀ ਸਾਲ ਵਿੱਚ ਵਧੇ ਹੋਏ ਖਰਚਿਆਂ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਸਿਹਤ ਲਈ, ਮੁੱਖ ਤੌਰ 'ਤੇ ਮੁਆਵਜ਼ੇ ਅਤੇ ਬਿੱਲ 124 ਉਪਾਅ ਨਿਪਟਾਰੇ ਕਾਰਨ ਖਰਚੇ ਵਿੱਚ 1.58 ਬਿਲੀਅਨ ਡਾਲਰ ਦਾ ਵਾਧਾ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਸਿੱਖਿਆ ਲਈ ਮੁੱਖ ਤੌਰ 'ਤੇ ਮੁਆਵਜ਼ੇ, ਬਿੱਲ 124 ਉਪਾਅ ਨਿਪਟਾਰੇ ਅਤੇ ਆਰਬਿਟਰੇਸ਼ਨ ਅਵਾਰਡਾਂ ਦੇ ਕਾਰਨ ਵਧੇ ਹੋਏ ਖਰਚ ਵਿੱਚ $1.88। ਚਿਲਡਰਨ, ਕਮਿਊਨਿਟੀ ਅਤੇ ਸੋਸ਼ਲ ਸਰਵਿਸਿਜ਼ ਲਈ, ਬਿਲ 124 ਬੰਦੋਬਸਤ ਲਈ $44 ਮਿਲੀਅਨ ਵੱਧ ਬਕਾਇਆ ਹੈ। ਨਿਆਂ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਲਈ, ਮੁਆਵਜ਼ੇ ਦੀਆਂ ਲਾਗਤਾਂ ਅਤੇ ਬਿੱਲ 124 ਉਪਚਾਰਾਂ ਦੇ ਕਾਰਨ $638 ਮਿਲੀਅਨ ਵੱਧ।

ਬਜਟ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ, ਅਗਲੇ ਸਾਲ ਮਹਿੰਗਾਈ ਔਸਤਨ 2.6 ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਹੋਵੇਗੀ, ਜਿਸਦਾ ਮਤਲਬ ਹੈ ਕਿ ਮਹਿੰਗਾਈ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਸਿਹਤ ਅਤੇ ਬੱਚਿਆਂ ਅਤੇ ਸਮਾਜਿਕ ਸੇਵਾਵਾਂ ਲਈ ਵਧੇਰੇ ਫੰਡ ਘੱਟ ਹੋਣ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਹੈ। ਨਾਲ ਹੀ ਬਜਟ ਦਾ ਅੰਦਾਜ਼ਾ ਹੈ ਕਿ ਓਂਟਾਰੀਓ ਦੀ ਆਬਾਦੀ 2024 ਵਿੱਚ 16 ਮਿਲੀਅਨ ਤੋਂ ਵੱਧ ਲੋਕਾਂ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚ ਜਾਵੇਗੀ - 2.6 ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਦਾ ਵਾਧਾ। ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਹਰ ਵੱਡੀ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਵਿੱਚ ਜਨਤਕ ਸੇਵਾਵਾਂ ਨੂੰ ਅਗਲੇ ਸਾਲ ਵਿੱਚ, ਪ੍ਰਤੀ ਵਿਅਕਤੀ, ਮਹਿੰਗਾਈ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਹੁਣੇ ਖਤਮ ਹੋਏ ਵਿੱਤੀ ਸਾਲ ਨਾਲੋਂ ਘੱਟ ਫੰਡ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਣਗੇ। ਇਸ ਦਾ ਇਹ ਵੀ ਮਤਲਬ ਹੈ ਕਿ ਬਜਟ ਵਿੱਚ ਜੋ ਵੀ ਨਵੇਂ ਖਰਚਿਆਂ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਉਸ ਦਾ ਭੁਗਤਾਨ ਦੂਜੇ ਖੇਤਰਾਂ ਤੋਂ ਪੈਸੇ ਲੈ ਕੇ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ। ਬਜਟ ਵਿੱਚ ਅਜਿਹੇ ਕੋਈ ਨਵੇਂ ਉਪਾਅ ਨਹੀਂ ਹਨ ਜੋ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਮਾਲੀਆ ਵਧਾਉਣਗੇ।

ਸਾਮਰਾਜਵਾਦ ਦੇ ਖਿਲਾਫ਼ ਉਠਣਾ ਹੀ ਸਮੇਂ ਦੀ ਲੋੜ : ਉਗਰਾਹਾਂ

ਬਰਨਾਲਾ, (ਬਲਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਪਟਿਆਲਾ) : 'ਜਿਸ ਕਿਸਮ ਦਾ ਸਾਮਰਾਜਵਾਦੀ ਹੱਲਾ ਵਧਦਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਉਸ ਦੇ ਖਿਲਾਫ਼ ਸਮੁੱਚੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਖੜ੍ਹਾ ਕਰਨਾ ਅਤੇ ਸੰਘਰਸ਼ਾਂ 'ਚ ਤੋਰਨਾ ਇਹੀ ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਸੱਚੀ ਸ਼ਰਧਾਂਜਲੀ ਹੈ। ਇਹ ਵਿਚਾਰ ਭਾਰਤੀ ਕਿਸਾਨ ਯੂਨੀਅਨ ਏਕਤਾ ਉਗਰਾਹਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਸ੍ਰ. ਜੋਗਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਉਗਰਾਹਾਂ ਨੇ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਦੇ ਇਕੱਠ ਵਿਚ ਸ਼ਹੀਦਾਂ ਨੂੰ ਸ਼ਰਧਾਂਜਲੀ ਅਰਪਿਤ ਕਰਦਿਆਂ ਕਹੇ।

ਬਰਨਾਲੇ ਵਿਖੇ ਲੋਕ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਵੱਲੋਂ ਸਾਂਝੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਮਨਾਇਆ ਗਿਆ ਸ਼ਹੀਦ ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਤੇ ਸਾਥੀਆਂ ਦਾ ਸ਼ਹੀਦੀ ਦਿਹਾੜਾ ਸ਼ਹੀਦਾਂ ਨੂੰ ਯਾਦ ਕਰਨ ਦੀ ਰਸਮੀ ਕਾਰਵਾਈ ਨਹੀਂ ਸੀ ਸਗੋਂ ਸਭਨਾਂ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਮੌਜੂਦਾ ਸੰਘਰਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਇੱਕਜੁੱਟ ਕਰਨ ਤੇ ਇਹਨਾਂ ਦੀ ਸਾਂਝੀ ਧਾਰ ਨੂੰ ਸਾਮਰਾਜੀ ਹੱਲੇ ਖਿਲਾਫ ਸੇਧਤ ਕਰਨ ਦਾ ਗੰਭੀਰ ਉਪਰਾਲਾ ਹੈ। ਅੱਜ ਦੇ ਇਸ ਇਕੱਠ ਵਿੱਚ ਕਿਸਾਨਾਂ, ਖੇਤ ਮਜ਼ਦੂਰਾਂ, ਸਨਅਤੀ ਮਜ਼ਦੂਰਾਂ, ਮੁਲਾਜ਼ਮਾਂ, ਅਧਿਆਪਕਾਂ, ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਸਮੇਤ ਸਮਾਜ ਦੇ ਸਾਰੇ ਮਿਹਨਤਕਸ਼ ਵਰਗਾਂ ਦੇ ਏਕੇ ਦਾ ਰੰਗ ਦਿਖਾਈ ਦਿੰਦਾ ਸੀ। ਇਸ ਮੌਕੇ ਸਭਨਾਂ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਅਹਿਮ ਨੀਤੀ ਮੁੱਦਿਆਂ 'ਤੇ ਆਧਾਰਿਤ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਗਿਆ 30-ਨੁਕਾਤੀ ਲੋਕ ਏਜੰਡਾ ਸ਼ਹੀਦ ਵੱਲੋਂ ਲਗਾਏ ਗਏ ਨਾਅਰੇ 'ਸਾਮਰਾਜਵਾਦ ਮੁਰਦਾਬਾਦ' ਦੇ ਅਰਥਾਂ ਨੂੰ ਸਕਾਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਹੈ। ਸਾਮਰਾਜੀ ਦਿਸ਼ਾ ਨਿਰਦੇਸ਼ਤ ਆਰਥਿਕ ਸੁਧਾਰਾਂ ਦੇ ਹੱਲੇ ਨੂੰ ਸਾਰੇ ਲੋਕ ਸੰਘਰਸ਼ਾਂ ਦਾ ਸਾਂਝਾ ਏਜੰਡਾ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਦਿਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਅੱਗੇ ਵਧਣ ਦਾ ਹੰਭਲਾ ਹੈ। ਲੋਕ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਦਾ ਸਾਂਝਾ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਲੋਕ ਸਭਾ ਚੋਣਾਂ ਦੌਰਾਨ ਹਾਕਮ ਜਮਾਤੀ ਵੋਟ ਪਾਰਟੀਆਂ ਦੀਆਂ ਭਟਕਾਊ ਮੁਹਿੰਮਾਂ ਦਰਮਿਆਨ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਅਸਲ ਏਜੰਡੇ ਨੂੰ ਫੋਕਸ ਕਰਦਾ ਹੈ ਤੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਸਾਰਥਿਕ ਤਬਦੀਲੀ ਲਈ ਇਹਨਾਂ ਮੁੱਦਿਆਂ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਦਾ ਮਹੱਤਵ ਉਭਾਰਦਾ ਹੈ। ਇਹਨਾਂ ਮੁੱਦਿਆਂ ਦਾ ਮਹੱਤਵ ਹਾਕਮ ਜਮਾਤੀ ਸਿਆਸਤ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਲੋਕ ਪੱਖੀ ਸਿਆਸਤ ਦੇ ਵਧਾਰੇ ਲਈ ਜ਼ਮੀਨ ਤਿਆਰ ਕਰਨ 'ਚ ਵੀ ਪਿਆ ਹੈ। ਮੰਚ ਤੋਂ ਸੰਬੋਧਨ ਹੁੰਦੇ ਹਰ ਬੁਲਾਰੇ ਨੇ ਆਪਣੇ ਤਬਕੇ ਦੇ ਹੱਕਾਂ ਤੇ ਹਿਤਾਂ ਉਪਰਲੇ ਹਮਲਿਆਂ ਨੂੰ ਸਾਮਰਾਜੀ ਨੀਤੀਆਂ ਨਾਲ ਬਹੁਤ ਸਪਸ਼ਟਤਾ ਨਾਲ ਜੋੜ ਕੇ ਦਰਸਾਇਆ। ਇਸ ਦਿਹਾੜੇ ਮੌਕੇ ਜੁੜੇ ਇਕੱਠ ਨੇ ਬਹੁਤ ਸਪਸ਼ਟਤਾ ਨਾਲ ਐਲਾਨ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਭਵਿੱਖ ਇਹਨਾਂ ਸਾਂਝੇ ਲੋਕ ਮੁੱਦਿਆਂ ਤੇ ਸਾਂਝੇ ਸੰਗਰਾਮਾਂ 'ਚ ਮੌਜੂਦ ਹੈ। ਇਹਨਾਂ ਸੰਘਰਸ਼ਾਂ ਦਾ ਸਾਮਰਾਜੀ ਹੱਲੇ ਖਿਲਾਫ ਸਾਂਝੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਅੱਗੇ ਵਧਣਾ ਹੀ ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਤੇ ਸਾਥੀਆਂ ਨੂੰ ਖਰੀ ਸ਼ਰਧਾਂਜਲੀ ਹੈ। ਸ਼ਹੀਦ ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਤੇ ਸਾਥੀਆਂ ਨੂੰ ਅਜਿਹੇ ਜਲੌਅ ਤੇ ਸੂਝ ਨਾਲ ਦਿੱਤੀ ਸ਼ਰਧਾਂਜਲੀ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਲੋਕ ਸੰਘਰਸ਼ਾਂ ਦੇ ਰੌਸ਼ਨ ਭਵਿੱਖ ਦਾ ਪੈਗਾਮ ਵੀ ਬਣਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਰੈਲੀ ਦੱਸਦੀ ਹੈ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਲੋਕ ਲਹਿਰ ਦੀਆਂ ਰਾਹਾਂ ਸ਼ਹੀਦ ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਤੇ ਸਾਥੀਆਂ ਦੇ ਵਿਚਾਰਾਂ ਦੀ ਰੌਸ਼ਨੀ ਨਾਲ ਹੋਰ ਜਿਆਦਾ ਲਿਸ਼ਕਣਗੀਆਂ।

ਜਵਾਹਰ ਲਾਲ ਨਹਿਰੂ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਸਟੂਡੈਂਟਸ ਚੋਣਾਂ ਦੇ ਸੰਬੰਧ 'ਚ

ਮੁੜ ਖੱਬੇਪੱਖੀ ਅਤੇ ਦੱਬੇ ਕੁਚਲੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਦਾ ਉਭਾਰ

ਬਲਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਪਟਿਆਲਾ

ਯੂਨਾਈਟਿਡ ਲੈਫਟ ਪੈਨਲ ਨੇ ਆਪਣੇ ਨਜ਼ਦੀਕੀ ਵਿਰੋਧੀ ਆਰਐਸਐਸ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਏਬੀਵੀਪੀ ਨੂੰ ਹਰਾਇਆ। ਸੰਯੁਕਤ ਖੱਬੀਆਂ ਪਾਰਟੀਆਂ ਨੇ ਜਵਾਹਰ ਲਾਲ ਨਹਿਰੂ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਸਟੂਡੈਂਟਸ ਯੂਨੀਅਨ (ਜੇਐਨਯੂਐਸਯੂ) ਦੀਆਂ ਚੋਣਾਂ ਵਿੱਚ ਹੂੰਝਾ ਫੇਰ ਦਿੱਤਾ, ਇੱਕ ਘਟਨਾ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਨੇ ਲਗਭਗ ਤਿੰਨ ਦਹਾਕਿਆਂ ਬਾਅਦ ਖੱਬੇ-ਪੱਖੀ ਸਮੂਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਆਪਣਾ ਪਹਿਲਾ ਦਲਿਤ ਪ੍ਰਧਾਨ ਚੁਣਿਆ। ਸੰਯੁਕਤ ਖੱਬੇ ਪੈਨਲ ਨੇ ਆਪਣੇ ਨਜ਼ਦੀਕੀ ਵਿਰੋਧੀ, ਆਰਐਸਐਸ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਏਬੀਵੀਪੀ ਨੂੰ ਹਰਾਇਆ। ਚਾਰ ਸਾਲਾਂ ਦੇ ਵਕਫ਼ੇ ਮਗਰੋਂ ਚੋਣਾਂ ਹੋਈਆਂ। ਯੂਨਾਈਟਿਡ ਲੈਫਟ ਪੈਨਲ ਵਿੱਚ ਏਆਈਐਸਏ, ਡੈਮੋਕਰੇਟਿਕ ਸਟੂਡੈਂਟਸ ਫੈਡਰੇਸ਼ਨ (ਡੀਐਸਐਫ), ਸਟੂਡੈਂਟਸ ਫੈਡਰੇਸ਼ਨ ਆਫ ਇੰਡੀਆ (ਐਸਐਫਆਈ) ਅਤੇ ਆਲ ਇੰਡੀਆ ਸਟੂਡੈਂਟਸ ਫੈਡਰੇਸ਼ਨ (ਏਆਈਐਸਐਫ) ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ। ਖੱਬੇ ਪੱਖੀ ਧਨੰਜੈ ਏਬੀਵੀਪੀ ਦੇ ਉਮੇਸ਼ ਚੰਦਰ ਅਜਮੀਰਾ ਨੂੰ ਹਰਾ ਕੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਚੁਣੇ ਗਏ। ਜੇਐਨਯੂ ਚੋਣ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਚੇਅਰਮੈਨ ਸ਼ੈਲੇਂਦਰ ਕੁਮਾਰ ਨੇ ਕਿਹਾ, 'ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਦੇ ਅਹੁਦੇ ਲਈ ਉਮੀਦਵਾਰਾਂ ਦੇ ਨਾਮ ਹਨ - ਧਨੰਜੈ (ਖੱਬੇ) - 2598 ਵੋਟਾਂ, ਉਮੇਸ਼ ਚੰਦਰ ਅਜਮੀਰਾ (ਏਬੀਵੀਪੀ) - 1676 ਵੋਟਾਂ। ਮੈਂ ਧਨੰਜੈ (ਖੱਬੇ) ਨੂੰ ਚੁਣੇ ਜਾਣ ਦਾ ਐਲਾਨ ਕਰਦਾ ਹਾਂ।' ਖੱਬੇ ਪੱਖੀ ਅਵੀਜੀਤ ਘੋਸ਼ ਨੇ ਏਬੀਵੀਪੀ ਦੀ ਦੀਪਿਕਾ ਸ਼ਰਮਾ ਨੂੰ 2,409 ਵੋਟਾਂ ਨਾਲ ਹਰਾ ਕੇ ਉਪ ਪ੍ਰਧਾਨ ਦੀ ਸੀਟ ਜਿੱਤੀ, ਜਦਕਿ ਬਿਰਸਾ ਅੰਬੇਡਕਰ ਫੂਲੇ ਸਟੂਡੈਂਟਸ ਐਸੋਸੀਏਸ਼ਨ (ਬਾਪਸਾ) ਦੀ ਹਮਾਇਤ ਵਾਲੀ ਪ੍ਰਿਯਾਂਸ਼ੀ ਆਰੀਆ 2,887 ਵੋਟਾਂ ਲੈ ਕੇ ਜਨਰਲ ਸਕੱਤਰ ਬਣੀ। ਖੱਬੇ ਪੱਖੀ ਮੁਹੰਮਦ ਸਾਜਿਦ ਨੇ ਏਬੀਵੀਪੀ ਦੇ ਗੋਵਿੰਦ ਡਾਂਗੀ ਨੂੰ 508 ਵੋਟਾਂ ਨਾਲ ਹਰਾ ਕੇ ਸੰਯੁਕਤ ਸਕੱਤਰ ਦਾ ਅਹੁਦਾ ਜਿੱਤਿਆ। ਚਾਰ ਜੇਤੂਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇਹ ਉਸਦੀ ਸਭ ਤੋਂ ਘੱਟ ਜਿੱਤ ਸੀ। ਨਤੀਜੇ ਦਾ ਐਲਾਨ ਹੁੰਦੇ ਹੀ ਕੈਂਪਸ ਵਿੱਚ ਜਸ਼ਨਾਂ ਦੀ ਲਹਿਰ ਦੌੜ ਗਈ। ਜੇਤੂਆਂ ਅਤੇ ਸਮਰਥਕਾਂ ਨੇ 'ਲਾਲ ਸਲਾਮ' ਅਤੇ 'ਜੈ ਭੀਮ' ਦੇ ਨਾਅਰੇ ਲਗਾਏ ਅਤੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੇ ਲਾਲ, ਚਿੱਟੇ ਅਤੇ ਨੀਲੇ ਝੰਡੇ ਲਹਿਰਾ ਕੇ ਉਮੀਦਵਾਰਾਂ ਦੀ ਜਿੱਤ ਦਾ ਜਸ਼ਨ ਮਨਾਇਆ। ਧਨੰਜੈ ਕੌਣ ਹੈ? ਗਯਾ, ਬਿਹਾਰ ਦੇ ਵਸਨੀਕ ਧਨੰਜੈ ਬੱਟੀ 1996-97 ਵਿੱਚ ਚੁਣੇ ਗਏ ਲਾਲ ਬੈਰਵਾ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਖੱਬੇ ਪੱਖੀ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਦਲਿਤ ਪ੍ਰਧਾਨ ਬਣੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ, 'ਇਹ ਜਿੱਤ ਜੇਐਨਯੂ ਦੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਦੀ ਰਾਇਸ਼ੁਮਾਰੀ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਨਫ਼ਰਤ ਅਤੇ ਹਿੰਸਾ ਦੀ ਰਾਜਨੀਤੀ ਨੂੰ ਨਕਾਰਦੇ ਹਨ। ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੇ ਇੱਕ ਵਾਰ ਫਿਰ ਸਾਡੇ 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਪ੍ਰਗਟਾਇਆ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹੱਕਾਂ ਲਈ ਲੜਦੇ ਰਹਾਂਗੇ ਅਤੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਦਾ ਸਨਮਾਨ ਕਰਾਂਗੇ।' ਮੁੱਦਿਆਂ 'ਤੇ ਕੰਮ ਕਰੋ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਕੈਂਪਸ ਵਿੱਚ ਔਰਤਾਂ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ, ਫੰਡਾਂ ਵਿੱਚ ਕਟੌਤੀ, ਸਕਾਲਰਸ਼ਿਪ ਵਿੱਚ ਵਾਧਾ, ਬੁਨਿਆਦੀ ਢਾਂਚਾ ਅਤੇ ਪਾਣੀ ਦਾ ਸੰਕਟ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਯੂਨੀਅਨ ਦੀਆਂ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਤਰਜੀਹਾਂ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ। ਧਨੰਜੈ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਆਪਣੀ ਮੁਹਿੰਮ ਦੌਰਾਨ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀਆਂ ਦੁਆਰਾ ਲਏ ਗਏ ਉੱਚ ਸਿੱਖਿਆ ਫੰਡਿੰਗ ਏਜੰਸੀ (8561) ਦੇ ਕਰਜ਼ਿਆਂ ਕਾਰਨ ਵਧੀਆਂ ਫੀਸਾਂ ਬਾਰੇ ਗੱਲ ਕੀਤੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕੈਂਪਸ ਵਿੱਚ ਪਾਣੀ, ਸਿਹਤ ਅਤੇ ਬੁਨਿਆਦੀ ਢਾਂਚੇ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਮੁੱਦਿਆਂ ਨਾਲ ਨਜਿੱਠਣ ਦਾ ਵਾਅਦਾ ਵੀ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਦੇਸ਼ਧ੍ਰੋਹ ਦੇ ਦੋਸ਼ਾਂ ਵਿੱਚ ਨਜ਼ਰਬੰਦ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਆਗੂਆਂ ਦੀ ਰਿਹਾਈ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ। ਜੇਤੂ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਦਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਮਰਥਕਾਂ ਵੱਲੋਂ 'ਲਾਲ ਸਲਾਮ' ਅਤੇ 'ਜੈ ਭੀਮ' ਦੇ ਨਾਅਰਿਆਂ ਨਾਲ ਸਵਾਗਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੇ ਲਾਲ, ਚਿੱਟੇ ਅਤੇ ਨੀਲੇ ਝੰਡੇ ਲਹਿਰਾ ਕੇ ਉਮੀਦਵਾਰਾਂ ਦੀ ਜਿੱਤ ਦਾ ਜਸ਼ਨ ਮਨਾਇਆ। ਚੋਣਾਂ ਵਿੱਚ ਖੱਬੇ ਪੈਨਲ ਦੀ ਜਿੱਤ ਨਾਲ, ਜੇਐਨਯੂ ਖੱਬੇ ਪੱਖੀ ਗੜ੍ਹ ਹੋਣ ਦੀ ਆਪਣੀ ਸਾਖ ਨੂੰ ਕਾਇਮ ਰੱਖਿਆ। ਏਬੀਵੀਪੀ ਨੇ ਡੂੰਘਾ ਮੁਕਾਬਲਾ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਸ਼ੁਰੂਆਤੀ ਰੁਝਾਨਾਂ ਵਿੱਚ ਕੇਂਦਰੀ ਪੈਨਲ ਦੀਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਚਾਰ ਅਹੁਦਿਆਂ 'ਤੇ ਅੱਗੇ ਸੀ। ਜਵਾਹਰ ਲਾਲ ਨਹਿਰੂ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਸੰਘ ਦੀਆਂ ਚੋਣਾਂ 'ਚ 73 ਫੀਸਦੀ ਵੋਟਿੰਗ ਹੋਈ, ਜੋ ਪਿਛਲੇ 12 ਸਾਲਾਂ 'ਚ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਹੈ।

ਕੈਨੇਡੀਅਨ ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤ ਸਭਾ : ਔਰਤ ਦੀ ਮਹਾਨਤਾ ਅਤੇ ਮਾਂ ਬੋਲੀ ਦੀ ਅਹਿਮੀਅਤ ਦਾ ਮਸਲਾ

ਬਰੈਂਪਟਨ, (ਡਾ. ਝੰਡ) –ਲੰਘੇ ਐਤਵਾਰ 17 ਮਾਰਚ ਨੂੰ ਕੈਨੇਡੀਅਨ ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤ ਸਭਾ ਟੋਰਾਂਟੋ ਦੇ ਸਮਾਗ਼ਮ ਵਿਚ 'ਅੰਤਰਰਾਸ਼ਟਰੀ ਔਰਤ ਦਿਵਸ' ਦੀ ਮਹਾਨਤਾ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬੀ ਮਾਂ–ਬੋਲੀ ਦੀ ਅਜੋਕੀ ਸਥਿਤੀ ਤੇ ਇਸ ਦੇ ਪਸਾਰ ਬਾਰੇ ਖੁੱਲ੍ਹੀ ਵਿਚਾਰ–ਚਰਚਾ ਹੋਈ। ਜਨਵਰੀ ਤੇ ਫ਼ਰਵਰੀ ਮਹੀਨੇ ਦੌਰਾਨ ਹੋਏ ਜ਼ੂਮ–ਸਮਾਗ਼ਮਾਂ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਇਸ ਮਹੀਨੇ ਸਰੋਤਿਆਂ ਦੇ ਰੂ–ਬ–ਰੂ ਹੋਏ ਸਮਾਗ਼ਮ ਵਿਚ ਸਭਾ ਦੇ ਚੇਅਰਪਰਸਨ ਕਰਨ ਅਜਾਇਬ ਸੰਘਾ ਵੱਲੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਹਾਰਦਿਕ 'ਜੀ ਆਇਆਂ' ਕਹਿਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਮੰਚ–ਸੰਚਾਲਕ ਤਲਵਿੰਦਰ ਮੰਡ ਵੱਲੋਂ ਇਸ ਸੈਸ਼ਨ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਆਰੰਭੀ ਗਈ।

ਸੈਸ਼ਨ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਬੁਲਾਰੇ ਡਾ. ਸੁਰਿੰਦਰਜੀਤ ਕੌਰ ਨੇ ਅੰਤਰਰਾਸ਼ਟਰੀ ਔਰਤ ਦਿਵਸ ਦੇ ਇਤਿਹਾਸ ਨਾਲ ਸਬੰਧਿਤ ਜਰਮਨ ਦੀ ਇਸਤਰੀ ਲੀਡਰ ਕਲਾਰਾ ਜ਼ੈੱਟਕਿਨ ਜਿਸ ਨੂੰ 'ਜਰਮਨ ਕਮਿਊਨਿਜ਼ਮ ਦੀ ਦਾਦੀ' ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਬਾਰੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਉਸ ਨੇ 8 ਮਾਰਚ 1911 ਨੂੰ ਅੰਤਰਰਾਸ਼ਟਰੀ ਇਸਤਰੀ ਕਾਨਫ਼ਰੰਸ ਵਿਚ ਮਤਾ ਪਾਸ ਕਰਵਾਇਆ ਜਿਸ ਵਿਚ ਔਰਤਾਂ ਲਈ ਆਰਥਿਕ ਆਜ਼ਾਦੀ ਲਈ ਮੰਗ ਕਰਦਿਆਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮਰਦਾਂ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਤਨਖ਼ਾਹਾਂ ਦੇਣ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਗਈ। ਫਿਰ ਉਸ ਨੇ ਔਰਤਾਂ ਲਈ ਵੋਟ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਲਈ ਸੰਘਰਸ਼ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਇਸ ਵਿਚ ਵੀ ਕਾਮਯਾਬ ਹੋਈ। ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਡਾ. ਸੁਰਿੰਦਰਜੀਤ ਨੇ ਸਿੱਖ ਇਤਿਹਾਸ ਦੀ ਵੀਰਾਂਗਣਾ ਮਾਈ ਭਾਗੋ ਦੀ ਵੀ ਗੱਲ ਕੀਤੀ ਜਿਸ ਨੇ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀ ਬਰਾਬਰੀ ਦੇ ਮਹਾਨ ਫ਼ਿਲਾਸਫ਼ੀ ਨੂੰ ਅਮਲੀ ਰੂਪ ਦਿੰਦਿਆਂ ਹੌਸਲਾ ਢਾਹ ਚੁੱਕੇ ਆਪਣੇ ਪਤੀ ਮਹਾਂ ਸਿੰਘ ਤੇ ਉਸ ਦੇ ਸਾਥੀਆਂ ਦੀ ਸੁੱਤੀ ਅਣਖ ਨੂੰ ਜਗਾਉਂਦਿਆਂ ਹੋਇਆਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਕੀਤੀ।

ਸਮਾਗ਼ਮ ਦੇ ਦੂਸਰੇ ਬੁਲਾਰੇ ਡਾ. ਪਰਗਟ ਸਿੰਘ ਬੱਗਾ ਨੇ ਆਪਣੇ ਸੰਬੋਧਨ ਵਿਚ ਇਤਿਹਾਸਕ ਤੇ ਮਿਥਿਹਾਸਕ ਹਵਾਲਿਆਂ ਨਾਲ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਪੁਰਾਣੇ ਸਮੇਂ ਵਿਚ ਆਮ ਔਰਤਾਂ ਨੂੰ ਤਾਂ ਕੀ, ਰਾਜ–ਘਰਾਣਿਆਂ ਦੀਆਂ ਔਰਤਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਸਮਾਜਿਕ ਆਜ਼ਾਦੀ ਹਾਸਲ ਨਹੀਂ ਸੀ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਕਅਸੀ ਇਮਤਿਹਾਨਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਗੁਜ਼ਰਨਾ ਪਿਆ। ਸਾਢੇ ਪੰਜ ਸੌ ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਔਰਤਾਂ ਦੀ ਸਮਾਜਿਕ ਬਰਾਬਰੀ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਨੇ "ਸੋ ਕਿਓ ਮੰਦਾ ਆਖੀਐ ਜਿਤੁ ਜੰਮੈ ਰਾਜਾਨ" ਦੇ ਨਾਅਰੇ ਨਾਲ ਬੁਲੰਦ ਕੀਤੀ ਜੋ ਮਨੁੱਖਤਾ ਨੂੰ ਵੱਡਾ ਸੁਨੇਹਾ ਬਣੀ।

ਰਾਜਕੁਮਾਰ ਓਸ਼ੋਰਾਜ ਨੇ ਪੰਜਾਬੀ ਮਾਂ–ਬੋਲੀ ਦੀ ਅਜੋਕੀ ਸਥਿਤੀ ਅਤੇ ਇਸ ਦੇ ਪ੍ਰਚਾਰ ਤੇ ਪਸਾਰ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਸੰਬੋਧਨ ਦਾ ਵਿਸ਼ਾ ਬਣਾਇਆ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਦੁਨੀਆਂ–ਭਰ ਵਿਚ 15 ਕਰੋੜ ਲੋਕਾਂ ਵੱਲੋਂ ਬੋਲੀ ਜਾ ਰਹੀ ਪੰਜਾਬੀ ਨੂੰ ਇਸ ਸਮੇਂ ਕਈ ਹੋਰ ਸਥਾਨਕ ਭਾਸ਼ਾਵਾਂ ਵਾਂਗ ਜਿਊਂਦੇ ਰਹਿਣ ਲਈ ਸੰਘਰਸ਼ ਕਰਨਾ ਪੈ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਜੇਕਰ ਚੜ੍ਹਦੇ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਇਸ ਨੂੰ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਅਤੇ ਹਿੰਦੀ ਤੋਂ ਖ਼ਤਰਾ ਮਹਿਸੂਸ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ ਤਾਂ ਲਹਿੰਦੇ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਅਰਬੀ, ਫ਼ਾਰਸੀ ਤੇ ਉਰਦੂ ਇਸ ਨੂੰ ਦੱਬੀ ਬੈਠੀਆਂ ਹਨ। ਡਾ. ਜਗਮੋਹਨ ਸਿੰਘ ਸੰਘਾ, ਇਕਬਾਲ ਬਰਾੜ ਤੇ ਕੁਲ ਦੀਪ ਜੋ ਕਿ ਓਰੀਐਂਟਲ ਕਾਲਜ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਪ੍ਰਿੰਸੀਪਲ ਡਾ ਨਬੀਲਾ ਰਹਿਮਾਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਕੋਲ ਝੰਗ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਦੀ ਵਾਈਸ–ਚਾਂਸਲਰ ਦਾ ਚਾਰਜ ਵੀ ਹੈ ਅਤੇ ਦਿਆਲ ਸਿੰਘ ਰਿਸਰਚ ਐਂਡ ਕਲਚਰ ਫੋਰਮ ਦੇ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਡਾ. ਰਜ਼ਾਕ ਸ਼ਾਹਿਦ ਦੇ ਸਾਂਝੇ ਸੱਦੇ 'ਤੇ ਪਿਛਲੇ ਮਹੀਨੇ ਫ਼ਰਵਰੀ ਵਿਚ ਲਹਿੰਦੇ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਯਾਤਰਾ 'ਤੇ ਗਏ ਸਨ, ਨੇ ਓਧਰਲੇ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਾਹੁਣਚਾਰੀ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਿੱਘੇ ਸੁਭਾਅ ਦੀ ਗੱਲ ਬੜੇ ਭਾਵਪੂਰਤ ਸ਼ਬਦਾਂ 'ਚ ਕੀਤੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਆਪਣੀ ਲਘੂ ਫ਼ਿਲਮ 'ਡਰਾਈਡ ਐਪਰੀਕੌਟਸ' ਲਾਹੌਰ ਦੇ 'ਪਿਲਾਕ' (ਪੰਜਾਬ ਇੰਸਟੀਚਿਊਟ ਆਫ਼ ਲੈਂਗੂਏਜ ਐਂਡ ਕਲਚਰਲ) ਦੇ ਵਿਸ਼ਾਲ ਹਾਲ ਅਤੇ ਦਿਆਲ ਸਿੰਘ ਆਡੀਟੋਰੀਅਮ ਵਿਚ ਸੈਂਕੜੇ ਵਿਦਵਾਨਾਂ, ਫ਼ਿਲਮ ਲਾਈਨ ਨਾਲ ਜੁੜੀਆਂ ਮਹਾਨ ਸ਼ਖ਼ਸੀਅਤਾਂ ਅਤੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਦੀ ਭਰਵੀਂ ਹਾਜ਼ਰੀ ਵਿਚ ਰੀਲੀਜ਼ ਕਰਨ ਅਤੇ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਨਨਕਾਣਾ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਵਾਈਸ–ਚਾਂਸਲਰ ਡਾ. ਮੁਹੰਮਦ ਅਫਜ਼ਲ ਨਾਲ ਹੋਈ ਮੋਹ ਭਰੀ ਮੁਲਾਕਾਤ ਬਾਰੇ ਵੀ ਦੱਸਿਆ।

ਡਾ. ਸੰਘਾ ਨੇ ਜਿੱਥੇ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਆਫ਼ ਪੰਜਾਬ ਲਾਹੌਰ ਦੇ ਪੁਰਾਣੇ ਕੈਂਪਸ ਜਿਸ ਨੂੰ ਓਰੀਐਂਟਰ ਕਾਲਜ ਕੈਂਪਸ ਵੀ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਵਿਖੇ ਹੋਈ ਅੰਤਰਾਸ਼ਟਰੀ ਪੰਜਾਬੀ ਕਾਨਫ਼ਰੰਸ ਅਤੇ ਦਿਆਲ ਸਿੰਘ ਰਿਸਰਚ ਐਂਡ ਕਲਚਰਲ ਫੋਰਮ ਵਿਚ 'ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਵਿਚ ਪੰਜਾਬੀ ਬੋਲੀ ਦੇ ਪੈਰਾਡਾਈਮ ਸ਼ਿਫ਼ਟ' ਵਿਸ਼ੇ 'ਤੇ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਆਪਣੇ ਲੈਕਚਰਾਂ ਅਤੇ ਉੱਘੀ ਲੇਖਿਕਾ ਅੰਮ੍ਰਿਤਾ ਪ੍ਰੀਤਮ ਦਾ ਲਾਹੌਰ ਵਿਚਲਾ ਪੁਰਾਣਾ ਘਰ ਵੇਖਣ ਬਾਰੇ ਦੱਸਿਆ, ਉੱਥੇ ਇਕਬਾਲ ਬਰਾੜ ਨੇ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਨਨਕਾਣਾ ਸਾਹਿਬ, ਬਾਬਾ ਬੁਲ੍ਹੇ ਸ਼ਾਹ ਤੇ ਸਾਈਂ ਮੀਆਂ ਮੀਰ ਜੀ ਦੀਆਂ ਦਰਗਾਹਾਂ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਨ, ਸਵ. ਮੁਹੰਮਦ ਰਫ਼ੀ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਘਰ ਵੇਖਣ ਅਤੇ ਓਧਰਲੇ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਮਿਲਾਪੜੇ ਤੇ ਖੁੱਲ੍ਹੇ–ਡੁੱਲ੍ਹੇ ਸੁਭਾਅ ਅਤੇ ਲਾਹੌਰ ਦੇ ਦੋ ਵੱਡੇ ਹਾਲਾਂ ਵਿਚ ਜੁੜੀਆਂ ਮਹਿਫ਼ਲਾਂ ਵਿੱਚ ਗੀਤ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਬਾਰੇ ਗੱਲ ਕੀਤੀ।

ਸਮਾਗ਼ਮ ਦੇ ਦੂਸਰੇ ਸੈਸ਼ਨ ਵਿਚ ਹੋਏ ਕਵੀ–ਦਰਬਾਰ ਦਾ ਸੰਚਾਲਨ ਕਵਿੱਤਰੀ ਡਾ. ਸੁਰਿੰਦਰਜੀਤ ਵੱਲੋਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਆਪਣੇ ਵੱਲੋਂ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਤਰਤੀਬ ਅਨਸਾਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਈ ਕਾਵਿ–ਸਤਰਾਂ ਦੇ ਹਵਾਲਿਆਂ ਨਾਲ ਕਰਨ ਅਜਾਇਬ ਸਿੰਘ ਸੰਘਾ, ਤਲਵਿੰਦਰ ਮੰਡ, ਮਲੂਕ ਸਿੰਘ ਕਾਹਲੋਂ, ਇਕਬਾਲ ਬਰਾੜ, ਡਾ. ਜਗਮੋਹਨ ਸੰਘਾ, ਹਰਮੇਸ਼ ਜੀਂਦੋਵਾਲ, ਜੱਸੀ ਭੁੱਲਰ, ਹਰਦਿਆਲ ਝੀਤਾ, ਰਾਸ਼ਿਦ ਨਦੀਮ, ਹਜ਼ਰਤ ਸ਼ਾਮ, ਡਾ. ਅਮਰਜੀਤ ਸਿੰਘ, ਡਾ. ਪਰਗਟ ਸਿੰਘ ਬੱਗਾ, ਹਰਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਭਸੀਨ, ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਢਿੱਲੋਂ, ਮਕਸੂਦ ਚੌਧਰੀ, ਬਸ਼ੱਰਤ ਰਿਹਾਨ, ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਰਾਹੂ, ਰੂਬੀ ਕਰਤਾਰਪੁਰੀ, ਕੁਲਦੀਪ ਕੌਰ, ਸੁਰਿੰਦਰਜੀਤ ਕੌਰ, ਡਾ. ਹਰਦੀਪ ਕੌਰ, ਹਰਭਜਨ ਕੌਰ ਗਿੱਲ, ਸੁਖਚਰਨਜੀਤ ਕੌਰ ਗਿੱਲ, ਪਰਮਜੀਤ ਬਾਂਗਾ, ਰਮਿੰਦਰ ਵਾਲੀਆ ਅਤੇ ਸੈਸ਼ਨ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨਗੀ–ਮੰਡਲ ਵਿੱਚੋਂ ਉਜ਼ਮਾ ਮਹਿਮੂਦ, ਕੁਲਵਿੰਦਰ ਕੰਵਲ, ਸ਼ਿੰਦਰਪਾਲ ਸਿਰਸਾ ਅਤੇ ਸੁਰਜੀਤ ਕੌਰ ਨੂੰ ਮੰਚ 'ਤੇ ਬੁਲਾਇਆ। ਸਾਰਿਆਂ ਨੇ ਵੱਖ–ਵੱਖ ਵਿਸ਼ਿਆਂ 'ਤੇ ਆਪਣੀਆਂ ਰਚਨਾਵਾਂ ਬਾਖ਼ੂਬੀ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ। ਅਖੀਰ ਵਿਚ ਸਭਾ ਦੇ ਸਰਪ੍ਰਸਤ ਬਲਰਾਜ ਚੀਮਾ ਵੱਲੋਂ ਸਮਾਗ਼ਮ ਦੇ ਸਮੂਹ ਬੁਲਾਰਿਆਂ ਅਤੇ ਸਰੋਤਿਆਂ ਦਾ ਧੰਨਵਾਦ ਕੀਤਾ ਗਿਆ।

ਫਲਸਤੀਨੀ ਦੁਖਾਂਤ ਅਤੇ ਮਨੁੱਖੀ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦੀ ਚਿੰਤਾ

ਪੇਸ਼ਕਸ਼ : ਬਲਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਪਟਿਆਲਾ

ਸੰਗਠਨਾਂ ਨੇ ਇਜ਼ਰਾਈਲ ਰਾਜ ਦੁਆਰਾ ਮਨੁੱਖੀ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ ਯੂਰਪੀਅਨ ਯੂਨੀਅਨ ਇਜ਼ਰਾਈਲ ਐਸੋਸੀਏਸ਼ਨ ਸਮਝੌਤੇ ਨੂੰ ਮੁਅੱਤਲ ਕਰਨ ਲਈ ਈਯੂ ਨੂੰ ਕਾਲ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਇਹ ਮਨੁੱਖੀ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ 'ਜ਼ਰੂਰੀ ਤੱਤਾਂ' ਦੀਆਂ ਧਾਰਾਵਾਂ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਸਮਝੌਤਾ ਧਿਰਾਂ ਦੇ ਮਨੁੱਖੀ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਅਤੇ ਜਮਹੂਰੀ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਦੇ ਸਨਮਾਨ 'ਤੇ ਸ਼ਰਤ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਅੰਤਰਰਾਸ਼ਟਰੀ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਉਲੰਘਣਾਵਾਂ, ਖਾਸ ਤੌਰ 'ਤੇ ਨਾਗਰਿਕਾਂ ਦੀ ਹੱਤਿਆ ਦੀ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਨਿੰਦਾ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਅਤੇ ਅਸੀਂ ਸਬੰਧਤ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਬਿਨਾਂ ਦੇਰੀ ਕੀਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਰਨ ਲਈ ਕਹਿੰਦੇ ਹਾਂ। ਗਾਜ਼ਾ 'ਤੇ ਇਜ਼ਰਾਈਲ ਦੀ ਮੌਜੂਦਾ ਜੰਗ ਵੱਡੇ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਨਾਗਰਿਕਾਂ ਦੀ ਮੌਤ ਨਾਗਰਿਕ ਬੁਨਿਆਦੀ ਢਾਂਚੇ ਦੀ ਵਿਆਪਕ ਤਬਾਹੀ ਅਤੇ ਗਾਜ਼ਾ ਵਿੱਚ ਵੱਡੀ ਬਹੁਗਿਣਤੀ ਆਬਾਦੀ ਦੇ ਉਜਾੜੇ ਦਾ ਕਾਰਨ ਬਣ ਰਹੀ ਹੈ। ਗਾਜ਼ਾ ਵਿੱਚ ਸਿਹਤ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਢਹਿ-ਢੇਰੀ ਹੋ ਗਈ ਹੈ, ਹਸਪਤਾਲਾਂ ਨੂੰ ਬੰਬਾਰੀ ਅਤੇ ਤਬਾਹ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਸਿਹਤ ਕਰਮਚਾਰੀ ਮਾਰੇ ਗਏ ਹਨ। ਗਾਜ਼ਾ ਦੀ ਆਬਾਦੀ ਨੂੰ ਕਾਲ ਅਤੇ ਛੂਤ ਦੀ ਬਿਮਾਰੀ ਤੋਂ ਮੌਤ ਦਾ ਖ਼ਤਰਾ ਹੈ। ਇਹ ਗਾਜ਼ਾ 'ਤੇ ਬੰਬਾਰੀ ਅਤੇ ਇਜ਼ਰਾਈਲ ਦੁਆਰਾ ਭੋਜਨ, ਪਾਣੀ, ਬਾਲਣ, ਦਵਾਈਆਂ, ਮਾਨਵਤਾਵਾਦੀ ਸਹਾਇਤਾ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਸੀਵਰੇਜ ਪ੍ਰਣਾਲੀਆਂ ਦੇ ਵਿਘਨ ਦਾ ਨਤੀਜਾ ਹੈ। ਇਹ ਫਲਸਤੀਨੀਆਂ ਦੇ ਮਨੁੱਖੀ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦੀ ਸਪੱਸ਼ਟ, ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ੀ ਉਲੰਘਣਾ ਹਨ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਇਜ਼ਰਾਈਲੀ ਸਰਕਾਰ ਦੁਆਰਾ ਮਨੁੱਖੀ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ 2023 ਵਿੱਚ ਸ਼ੁਰੂ ਨਹੀਂ ਹੋਈ ਸੀ। ਸੰਯੁਕਤ ਰਾਸ਼ਟਰ ਮਨੁੱਖੀ ਅਧਿਕਾਰ ਪ੍ਰੀਸ਼ਦ ਨੇ ਸਿੱਟਾ ਕੱਢਿਆ ਹੈ ਕਿ, ਇਸ ਮਿਆਦ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ, ਗੰਭੀਰ ਮਨੁੱਖੀ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਹੋਈ ਹੈ। ਵੈਸਟ ਬੈਂਕ ਵਿੱਚ ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਬਸਤੀਆਂ ਦੀ ਸਥਾਪਨਾ ਅਤੇ ਵਿਸਤਾਰ ਇਹਨਾਂ ਮਨੁੱਖੀ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਹੈ, ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ, ਫਲਸਤੀਨੀਆਂ ਦੀ ਮਲਕੀਅਤ ਵਾਲੀ ਨਿੱਜੀ ਜ਼ਮੀਨ ਦੀ ਜ਼ਬਤ, ਫਲਸਤੀਨੀਆਂ ਦੀ ਜ਼ਬਰਦਸਤੀ ਬੇਦਖਲੀ, ਨਸਲੀ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਹੋਣ ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਜਾਇਦਾਦ ਨੂੰ ਢਾਹੁਣਾ। ਅਜਿਹੀ ਹਿੰਸਾ ਵਿੱਚ ਇਜ਼ਰਾਈਲੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਬਲਾਂ ਦੀ ਸ਼ਮੂਲੀਅਤ ਅਤੇ ਫਲਸਤੀਨੀਆਂ ਲਈ ਅੰਦੋਲਨ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ 'ਤੇ ਪਾਬੰਦੀਆਂ ਸਮੇਤ, ਵਸਨੀਕ ਹਿੰਸਾ ਦੇ ਦੋਸ਼ੀਆਂ ਲਈ ਸਜ਼ਾ ਤੋਂ ਮੁਕਤੀ ਦਾ ਮਾਹੌਲ। ਯੂਰਪੀਅਨ ਕੌਂਸਲ ਨੇ ਗਾਜ਼ਾ ਪੱਟੀ (ਅਕਤੂਬਰ 2023 ਤੱਕ) ਦੀ ਨਾਕਾਬੰਦੀ 'ਤੇ ਆਪਣੀ ਚਿੰਤਾ ਜ਼ਾਹਰ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਇਜ਼ਰਾਈਲ ਨੂੰ ਅੰਤਰਰਾਸ਼ਟਰੀ ਮਾਨਵਤਾਵਾਦੀ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਫੌਜੀ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਨੂੰ ਅਨੁਪਾਤਕ ਬਣਾਉਣ ਅਤੇ ਗਾਜ਼ਾ ਪੱਟੀ ਵਿੱਚ ਪਾਬੰਦੀਆਂ ਨੂੰ ਸੌਖਾ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਕਿਹਾ। ਯੂਰਪੀਅਨ ਯੂਨੀਅਨ ਮਨੁੱਖੀ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦੇ ਸਨਮਾਨ ਨੂੰ ਭਾਈਵਾਲ ਦੇਸ਼ਾਂ ਨਾਲ ਯੂਰਪੀ ਸੰਘ ਦੇ ਸਮਝੌਤਿਆਂ ਦਾ ਇੱਕ ਜ਼ਰੂਰੀ ਤੱਤ ਮੰਨਦੀ ਹੈ। ਈਯੂ-ਇਜ਼ਰਾਈਲ ਐਸੋਸੀਏਸ਼ਨ ਸਮਝੌਤੇ ਦੇ ਉਪਬੰਧਾਂ ਵਿੱਚ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਪਾਰਟੀਆਂ 'ਸੰਯੁਕਤ ਰਾਸ਼ਟਰ ਚਾਰਟਰ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਨੂੰ ਮਹੱਤਵ ਦਿੰਦੇ ਹੋਏ, ਖਾਸ ਤੌਰ 'ਤੇ ਮਨੁੱਖੀ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਅਤੇ ਲੋਕਤੰਤਰ ਦੀ ਪਾਲਣਾ, ਜੋ ਕਿ ਆਧਾਰ ਬਣਾਉਂਦੇ ਹਨ, ਐਸੋਸੀਏਸ਼ਨ ਦੀ ਸਥਾਪਨਾ ਕਰਦੇ ਹਨ।' ਐਸੋਸੀਏਸ਼ਨ ਦੇ'... ਅਤੇ ਆਰਟੀਕਲ 2 ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ 'ਪਾਰਟੀਆਂ ਵਿਚਕਾਰ ਸਬੰਧ, ਅਤੇ ਨਾਲ ਹੀ ਸਮਝੌਤੇ ਦੀਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਵਿਵਸਥਾਵਾਂ, ਮਨੁੱਖੀ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਅਤੇ ਜਮਹੂਰੀ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਦੇ ਆਦਰ 'ਤੇ ਅਧਾਰਤ ਹੋਣਗੀਆਂ ਜੋ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਅੰਦਰੂਨੀ ਅਤੇ ਅੰਤਰਰਾਸ਼ਟਰੀ ਨੀਤੀ ਅਤੇ ਫਾਰਮ ਦਾ ਮਾਰਗਦਰਸ਼ਨ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਸਮਝੌਤੇ ਦਾ ਇੱਕ ਜ਼ਰੂਰੀ ਤੱਤ।' ਸੰਧੀਆਂ ਦੇ ਕਾਨੂੰਨ 'ਤੇ ਵਿਏਨਨਾ ਕਨਵੈਨਸ਼ਨ ਦੇ ਆਰਟੀਕਲ 60 ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ, ਅਖੌਤੀ 'ਜ਼ਰੂਰੀ ਤੱਤਾਂ' ਦੀਆਂ ਧਾਰਾਵਾਂ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਯੂਰਪੀਅਨ ਯੂਨੀਅਨ ਨੂੰ ਸਮਝੌਤਿਆਂ ਨੂੰ ਪੂਰੇ ਜਾਂ ਅੰਸ਼ਕ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਖਤਮ ਕਰਨ ਜਾਂ ਮੁਅੱਤਲ ਕਰਨ ਦੇ ਯੋਗ ਬਣਾਉਂਦੀ ਹੈ। ਐਸੋਸੀਏਸ਼ਨ ਸਮਝੌਤੇ ਦਾ ਆਰਟੀਕਲ 82 ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਹਰੇਕ ਪਾਰਟੀ ਦੂਜੀ ਧਿਰ ਨੂੰ ਸੂਚਿਤ ਕਰਕੇ ਸਮਝੌਤੇ ਦੀ ਨਿੰਦਾ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ।' ਇਜ਼ਰਾਈਲ ਰਾਜ ਦੁਆਰਾ ਮਨੁੱਖੀ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਅਤੇ ਜਮਹੂਰੀ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਦੀ ਉਪਰੋਕਤ ਅਤੇ ਹੋਰ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ੀ ਉਲੰਘਣਾਵਾਂ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ, ਇਸਦੀ ਆਰਥਿਕਤਾ ਈਯੂ-ਇਜ਼ਰਾਈਲ ਐਸੋਸੀਏਸ਼ਨ ਸਮਝੌਤੇ ਦੁਆਰਾ ਈਯੂ ਬਾਜ਼ਾਰ ਤੱਕ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਅਧਿਕਾਰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਪਹੁੰਚ ਦਾ ਅਨੰਦ ਲੈ ਰਹੀ ਹੈ। 2000 ਵਿੱਚ ਸਮਝੌਤੇ ਉੱਤੇ ਹਸਤਾਖਰ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਈਯੂ ਅਤੇ ਇਜ਼ਰਾਈਲ ਵਿਚਕਾਰ ਵਪਾਰ ਵਿੱਚ ਕਾਫ਼ੀ ਵਾਧਾ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਈਯੂ ਇਜ਼ਰਾਈਲ ਦਾ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਵਪਾਰਕ ਭਾਈਵਾਲ ਹੈ, ਜੋ ਕਿ 2022 ਵਿੱਚ ਵਸਤੂਆਂ ਦੇ ਵਪਾਰ ਦਾ 28.8% ਹੈ। ਈਯੂ ਦੀ ਅਧਿਕਾਰਤ ਨੀਤੀ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ, 2009 ਵਿੱਚ ਸਥਾਈ ਪ੍ਰਤੀਨਿਧੀਆਂ (ਸੀਓਆਰਪੀਆਰ) ਦੀ ਕਮੇਟੀ ਦੁਆਰਾ ਸਹਿਮਤੀ ਦਿੱਤੀ ਗਈ 'ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਧਾਰਾਵਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ 'ਤੇ ਆਮ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ' ਵਿੱਚ ਦਰਸਾਏ ਗਏ, 'ਜ਼ਰੂਰੀ ਤੱਤਾਂ ਦੀਆਂ ਧਾਰਾਵਾਂ ਦੀ ਗੰਭੀਰ ਉਲੰਘਣਾ ਕਰਕੇ ਪੂਰੇ ਜਾਂ ਅੰਸ਼ਕ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਮੁਅੱਤਲੀ ਸੰਭਵ ਹੈ।' ਫਰੇਮਵਰਕ ਸਮਝੌਤਾ ਅਤੇ ਵਪਾਰ ਸਮਝੌਤੇ (ਨਾਨ-ਪਰਫਾਰਮੈਂਸ ਕਲਾਜ਼) ਸਮੇਤ ਸਾਰੇ ਸਬੰਧਤ ਸਮਝੌਤੇ। ਇਸ ਗੱਲ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਫਲਸਤੀਨੀਆਂ ਨਾਲ ਇਜ਼ਰਾਈਲ ਦਾ ਸਲੂਕ, ਘੱਟੋ ਘੱਟ, ਈਯੂ-ਇਜ਼ਰਾਈਲ ਐਸੋਸੀਏਸ਼ਨ ਸਮਝੌਤੇ ਵਿਚ ਮਨੁੱਖੀ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦੀਆਂ ਧਾਰਾਵਾਂ ਦੀ ਗੰਭੀਰ ਉਲੰਘਣਾ ਹੈ। ਅਜਿਹਾ ਪ੍ਰਤੀਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਜ਼ਰਾਈਲ ਨਾਲ ਯੂਰਪੀਅਨ ਯੂਨੀਅਨ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਕੋਈ ਵੀ ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਅਤੇ ਮਨੁੱਖੀ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦੀ ਗੱਲਬਾਤ ਇਹਨਾਂ ਉਲੰਘਣਾਵਾਂ, ਯੁੱਧ ਅਪਰਾਧਾਂ ਅਤੇ ਮਨੁੱਖਤਾ ਵਿਰੁੱਧ ਹੋਰ ਅਪਰਾਧਾਂ ਨੂੰ ਰੋਕਣ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਭਾਵਸ਼ਾਲੀ ਨਹੀਂ ਰਹੀ ਹੈ। 26 ਜਨਵਰੀ 2024 ਨੂੰ, ਇੰਟਰਨੈਸ਼ਨਲ ਕੋਰਟ ਆਫ਼ ਜਸਟਿਸ (ICJ) ਨੇ ਫੈਸਲਾ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਦੱਖਣੀ ਅਫ਼ਰੀਕਾ ਦੇ ਘੱਟ-ਘੱਟ ਕੁਝ ਦੋਸ਼ ਕਿ ਇਜ਼ਰਾਈਲ ਨਸਲਕੁਸ਼ੀ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਭਰੋਸੇਯੋਗ ਹਨ। ਜੱਜਾਂ ਨੇ ਸਥਾਪਿਤ ਕੀਤਾ ਕਿ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਬੂਤਾਂ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਰਨਾ, ਦੋਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰਨਾ ਅਤੇ ਮੁਕੱਦਮੇ ਨੂੰ ਖਾਰਜ ਕਰਨ ਲਈ ਇਜ਼ਰਾਈਲ ਦੀਆਂ ਕਾਲਾਂ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨਾ ਉਚਿਤ ਸੀ। ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਇਜ਼ਰਾਈਲ ਨੂੰ ਸੰਭਾਵਿਤ ਨਸਲਕੁਸ਼ੀ ਨੂੰ ਰੋਕਣ ਲਈ ਉਪਾਅ ਕਰਨ ਦਾ ਹੁਕਮ ਦਿੱਤਾ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਗਾਜ਼ਾ ਵਿੱਚ ਵਧੇਰੇ ਮਾਨਵਤਾਵਾਦੀ ਸਹਾਇਤਾ ਦੀ ਆਗਿਆ ਦੇਣਾ ਅਤੇ ਨਸਲਕੁਸ਼ੀ ਦੇ ਬਿਆਨ ਜਾਰੀ ਕਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਵਿਰੁੱਧ ਕਾਰਵਾਈ ਕਰਨਾ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ। ਇਹ ਤੱਥ ਕਿ ਆਈਸੀਜੇ ਨੇ ਦੱਖਣੀ ਅਫ਼ਰੀਕਾ ਦੇ ਦਾਅਵਿਆਂ ਨੂੰ 'ਪ੍ਰਸ਼ੰਸਾਯੋਗ' ਮੰਨਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਇਜ਼ਰਾਈਲ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਅਸਥਾਈ ਉਪਾਅ ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ ਹਨ, ਇਸ ਨੂੰ ਯੂਰਪੀਅਨ ਯੂਨੀਅਨ ਵਿੱਚ ਗੰਭੀਰ ਖ਼ਤਰੇ ਦੀ ਘੰਟੀ ਚੁੱਕਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਆਈਸੀਜੇ ਦੇ ਅੰਤਮ ਫੈਸਲੇ ਦੀ ਪਰਵਾਹ ਕੀਤੇ ਬਿਨਾਂ, ਅਸਥਾਈ ਫੈਸਲੇ ਦਾ ਨਸਲਕੁਸ਼ੀ ਕਨਵੈਨਸ਼ਨ ਲਈ ਤੀਜੀ-ਧਿਰ ਦੇ ਰਾਜਾਂ ਲਈ ਸਿੱਧਾ ਪ੍ਰਭਾਵ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਇਜ਼ਰਾਈਲ ਨੂੰ ਨਸਲਕੁਸ਼ੀ ਕਨਵੈਨਸ਼ਨ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਕਰਨ ਵਾਲੀਆਂ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਤੋਂ ਬਚਣ ਲਈ ਪ੍ਰਭਾਵਤ ਕਰਨ ਲਈ ਆਪਣੇ ਨਿਪਟਾਰੇ ਵਿੱਚ ਸਾਰੇ ਕਨੂੰਨੀ ਸਾਧਨਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਨ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਰੋਕ ਲਗਾਉਣਾ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ, ਕਿਸੇ ਵੀ ਅਤੇ ਸਾਰੇ ਰੂਪਾਂ ਦੀ ਸਹਾਇਤਾ ਦੀ ਕਮੀ, ਜਾਂ ਮੁਅੱਤਲ, ਜਾਂ ਵਪਾਰਕ ਗੱਲਬਾਤ ਅਤੇ ਸਮਝੌਤਿਆਂ ਦੀ ਮੁਅੱਤਲੀ ਜਾਂ ਸਮੀਖਿਆ। ਇਸ ਸਮੇਂ ਗਾਜ਼ਾ ਵਿੱਚ ਜੋ ਕੁਝ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ ਉਹ ਅੰਤਰਰਾਸ਼ਟਰੀ ਭਾਈਚਾਰੇ ਦੀ ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਅਤੇ ਨੈਤਿਕ ਅਸਫਲਤਾ ਦਾ ਨਤੀਜਾ ਹੈ। ਸਮਝੌਤੇ ਦੇ ਮਨੁੱਖੀ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦੀਆਂ ਧਾਰਾਵਾਂ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ 'ਤੇ ਐਸੋਸੀਏਸ਼ਨ ਸਮਝੌਤੇ ਦੀ ਮੁਅੱਤਲੀ ਇੱਕ ਮਜ਼ਬੂਤ ਸੰਦੇਸ਼ ਭੇਜੇਗੀ ਕਿ ਮਨੁੱਖੀ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਪ੍ਰਤੀ ਯੂਰਪੀਅਨ ਯੂਨੀਅਨ ਦੀ ਵਚਨਬੱਧਤਾ ਸਿਰਫ ਬਿਆਨਬਾਜ਼ੀ ਤੋਂ ਵੱਧ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਅਪੀਲ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਈਯੂ- ਇਜ਼ਰਾਈਲ ਐਸੋਸੀਏਸ਼ਨ ਸਮਝੌਤੇ ਨੂੰ ਮੁਅੱਤਲ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ।

ਅਪੀਲ ਕਰਤਾ : ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਉਰਸੁਲਾ ਵਾਨ ਡੇਰ ਲੇਅਨ, ਕਾਰਜਕਾਰੀ ਉਪ-ਪ੍ਰਧਾਨ ਵਾਲਡਿਸ ਡੋਮਰੋਵਸਕਿਸ, ਯੂਰਪੀਅਨ ਕਮਿਸ਼ਨ ਸ਼੍ਰੀ ਚਾਰਲਸ ਮਿਸ਼ੇਲ, ਯੂਰਪੀਅਨ ਕੌਂਸਲ ਦੀ ਪ੍ਰਧਾਨ ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਰੌਬਰਟਾ ਮੇਟਸੋਲਾ, ਯੂਰਪੀਅਨ ਸੰਸਦ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਅਲੈਗਜ਼ੈਂਡਰ ਡੀ ਕਰੂ, ਯੂਰਪੀਅਨ ਯੂਨੀਅਨ ਦੀ ਕੌਂਸਲ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਸ਼੍ਰੀ ਜੋਸੇਪ ਬੋਰੇਲ। ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਮਾਮਲਿਆਂ ਅਤੇ ਸੁਰੱਖਿਆ ਨੀਤੀ ਲਈ ਯੂਰਪੀਅਨ ਯੂਨੀਅਨ ਦੇ ਉੱਚ ਪ੍ਰਤੀਨਿਧੀ।

ਸੋਸ਼ਲਿਸਟ ਪ੍ਰੋਜੈਕਟ ਤੋਂ ਧੰਨਵਾਦ ਸਹਿਤ

ਅਜੋਕੇ ਸਮਿਆਂ ’ਚ ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਦੀ ਚਿੰਤਨ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦੀ ਸਾਰਥਿਕਤਾ

ਡਾ. ਕੁਲਦੀਪ ਸਿੰਘ
98151-15429

ਨਵੇਂ ਵਿਚਾਰਾਂ ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਸਮਾਜ ਵਿਚ ਸਮੇਂ ਸਮੇਂ ’ਤੇ ਆਰਥਿਕ ਰਾਜਨੀਤਕ ਸਥਿਤੀਆਂ ਨੂੰ ਬਦਲਣ ਲਈ ਚਲ ਰਹੇ ਸੰਘਰਸ਼ਾਂ ਵਿਚੋਂ ਉਤਪੰਨ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਸਮਾਜਿਕ ਹਾਲਾਤਾਂ ਨੂੰ ਬਦਲਣ ਲਈ ਨਵੀਆਂ ਲਹਿਰਾਂ, ਵਿਚਾਰ ਤੇ ਵਿਚਾਰਧਾਰਾਵਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਲ ਆਗੂ ਤੇ ਵਿਚਾਰਵਾਨ ਵੀ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਵੀਹਵੀਂ ਸਦੀ ਦੇ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਦਹਾਕਿਆਂ ਵਿਚ ਇਕ ਪਾਸੇ ਪਹਿਲੀ ਸੰਸਾਰ ਨੇ ਲੋਕਾਂ ਲਈ ਤਰਾਸਦੀਆਂ ਉਤਪੰਨ ਕਰ ਦਿੱਤੀਆਂ ਸਨ, ਦੂਸਰੇ ਪਾਸੇ ਲੈਨਿਨ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਵਿਚ ਅਕਤੂਬਰ ਇਨਕਲਾਬ ਰਾਹੀਂ ਸਮਾਜਵਾਦੀ ਵਿਚਾਰਾਂ ਦੀ ਪੁਠ ਨਵੀਂ ਪੀੜ੍ਹੀ ਨੂੰ ਚੜ੍ਹ ਰਹੀ ਸੀ, ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਕਿਸਾਨ ਕਰਜ਼ੇ ’ਚ ਵਿੰਨਿਆ ਪਿਆ ਸੀ, ਉਸ ਦੀ ਜ਼ਮੀਨ ਉਸ ਨੂੰ ਦੋ ਡੰਗ ਦੀ ਰੋਟੀ ਦੇਣ ਤੋਂ ਅਸਮਰਥ ਹੋ ਰਹੀ ਸੀ ਤੇ ਆਰਥਿਕ ਮੰਦਵਾੜੇ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਨਿਕਲਣ ਲਈ ਉਹ ਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿਦੇਸ਼ਾਂ ’ਚ ਮਜ਼ਦੂਰੀਆਂ ਦੇ ਰਾਹ ਪੈ ਚੁੱਕਾ ਸੀ। ਬਰਤਾਨਵੀ ਸਾਮਰਾਜ ਦੀ ਲੁੱਟ ਵਧਦੀ ਜਾ ਰਹੀ ਸੀ। ਅਜਿਹੀਆਂ ਪ੍ਰਸਥਿਤੀਆਂ ਵਿਚੋਂ ਆਪਣੇ ਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਆਜ਼ਾਦ ਕਰਵਾਉਣ ਦੇ ਸੁਪਨੇ ਪਲਨ ਲੱਗੇ, ਜਿਸ ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਗਦਰ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਰੂਪ ’ਚ ਅਜ਼ਾਦੀ ਹਾਸਲ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਵਿਚਾਰਾਂ, ਸੋਚਾਂ ਤੇ ਲਹਿਰਾਂ ਦੇ ਰੂਪ ’ਚ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਨੂੰ ਕ੍ਰਾਂਤੀਕਾਰੀ ਪਹਿਲਕਦਮੀਆਂ ਵੱਲ ਖਿਚ ਲਿਆਈ।

ਪਹਿਲੀ ਸੰਸਾਰ ਜੰਗ, ਗ਼ਦਰ ਲਹਿਰ, ਪਹਿਲਾਂ ਲਾਹੌਰ ਸਾਜ਼ਿਸ਼ ਕੇਸ ਕ੍ਰਾਂਤੀਕਾਰੀ ਰਾਜ ਬਿਹਾਰੀ ਬੋਸ, ਸਚੇਂਦਰ ਨਾਥ ਸਨਿਆਲ ਨੂੰ ਇਨਕਲਾਬੀ ਵਿਚਾਰਾਂ ਪ੍ਰਤੀ ਗੰਭੀਰ ਤੇ ਸੁਚੇਤ ਕਰ ਚੁੱਕੇ ਸੀ। ਵਰ੍ਹਾ 1920 ਅਜਿਹਾ ਸਮਾਂ ਸੀ ਜਦੋਂ ਮਹਾਤਮਾ ਗਾਂਧੀ ਵਲੋਂ ਨਾ-ਮਿਲਵਰਤਣ ਲਹਿਰ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਕੇ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਤੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਵਿਦਿਅਕ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਛੱਡ ਕੇ ਲਹਿਰ ’ਚ ਭਾਗ ਲੈਣ ਲਈ ਪ੍ਰੇਰਿਆ ਗਿਆ, ਇਹ ਵੀ ਕਹਿ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਤੁਹਾਡੇ ਭਾਗ ਲੈਣ ਨਾਲ ਇਕ ਸਾਲ ਵਿਚ ਦੇਸ਼ ਆਜ਼ਾਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਲਵੇਗਾ। ਇਸ ਅਹਿੰਸਕ ਸਤਿਆਗ੍ਰਹਿ ਵਿਚ ਚੰਦਰ ਸੇਖਰ ਆਜ਼ਾਦ, ਭਗਤ ਸਿੰਘ, ਸੁਖਦੇਵ ਤੇ ਸ਼ਿਵ ਵਰਮਾ ਤੇ ਹੋਰ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਨੇ ਮਿਲ ਕੇ ਭਾਗ ਲਿਆ। ਪ੍ਰੰਤੂ ਜਲਦੀ ਹੀ ਚੌਰੀ ਚੌਰਾ ਦੀ ਘਟਨਾ ਵਾਪਰਨ ਕਰਕੇ ਮਹਾਤਮਾ ਗਾਂਧੀ ਨੇ ਅੰਦੋਲਨ ਵਾਪਸ ਲੈ ਲਿਆ ਜਿਸ ਨਾਲ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਵਿਚ ਨਵੀਂ ਬੇਚੈਨੀ ਉਤਪੰਨ ਹੋ ਗਈ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇਤਾਵਾਂ ਨੇ ਅੰਦੋਲਨ ਅਧਵਾਟੇ ਛੱਡ ਦਿੱਤਾ। ਇਕ ਬਦਲ ਤਲਾਸ਼ਣ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਹੈ, ਇਹ ਸਵਾਲ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਵਿਚ ਖੜ੍ਹਾ ਹੋ ਗਿਆ। ਉਸ ਸਮੇਂ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਵਿਚ ਸੋਵੀਅਤ ਇਨਕਲਾਬ ਦਾ ਪ੍ਰਭਾਵ ਵਧਦਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਜਿਸ ਰਾਹੀਂ ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਾਥੀਆਂ ਨੇ ਤਬਦੀਲੀ ਲਈ ਕ੍ਰਾਂਤੀਕਾਰੀ ਢੰਗ ਤਰੀਕਿਆਂ ਬਾਰੇ ਤੇ ਦੂਸਰਾ ਸਮਾਜਵਾਦੀ ਵਿਚਾਰਾਂ ਬਾਰੇ ਸੋਚਣ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤੀ। ਇਸ ਸਮੇਂ ਹੀ ਮਜ਼ਦੂਰਾਂ ਦੀ ਇਕ ਵੱਡੀ ਲਹਿਰ ਖੜ੍ਹੀ ਹੋ ਰਹੀ ਸੀ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਵਿਚ ਬਰਤਾਨਵੀ ਸਾਮਰਾਜ ਦੇ ਖਿਲਾਫ਼ ਲੜਾਈ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਲ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਅੰਦਰੂਨੀ ਖ਼ੂਨ ਚੂਸਣ ਵਾਲੇ ਸਰਮਾਏਦਾਰਾਂ ਤੇ ਜਗੀਰਦਾਰਾਂ ਖਿਲਾਫ਼ ਲੜਾਈ ਲਈ ਨਵੇਂ ਕਿਸਮ ਦੀ ਬੌਧਿਕ ਸਰਗਰਮੀ ਲਈ ਜ਼ਮੀਨ ਤਿਆਰ ਹੋ ਗਈ। ਅਜਿਹੀਆਂ ਪ੍ਰਸਥਿਤੀਆਂ ਵਿਚ ਵਰ੍ਹਾ 1924 ਵਿਚ ਪੁਰਾਣੀ ਪੀੜ੍ਹੀ ਦੇ ਇਨਕਲਾਬੀਆਂ ਤੇ ਨਵੇਂ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਨੇ ਇਨਕਲਾਬ ਤੇ ਸਮਾਜਵਾਦੀ ਵਿਚਾਰਾਂ ਨੂੰ ਗੰਭੀਰਤਾ ਨਾਲ ਸਮਝਣ ਲਈ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਇਨਕਲਾਬੀ ਲਹਿਰਾਂ ਤੇ ਸੋਵੀਅਤ ਕ੍ਰਾਂਤੀ ਦੀਆਂ ਲਿਖਤਾਂ ਦਾ ਅਧਿਐਨ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਾਥੀਆਂ ਨੂੰ ਲਾਹੌਰ ਵਿਖੇ ਦਵਾਰਕਾ ਦਾਸ ਲਾਇਬ੍ਰੇਰੀ ਵਿਚੋਂ ਆਸਾਨੀ ਨਾਲ ਇਨਕਲਾਬੀ ਵਿਚਾਰਾਂ ਦੀਆਂ ਪੁਸਤਕਾਂ ਮਿਲ ਜਾਂਦੀਆਂ ਸਨ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਲਿਖਤਾਂ ਵਿਚੋਂ ਹਾਸਲ ਕੀਤੇ ਗਿਆਨ ਨੂੰ ਨੌਜਵਾਨ ਭਾਰਤ ਸਭਾ ਰਾਹੀਂ ਜਨਸਮੂਹ ਵਿਚ ਪ੍ਰਚਾਰਨਾ ਪਾਸਾਰਨਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ।

ਜਿਸ ਪੱਧਰ ’ਤੇ ਭਾਰਤ ਦੇ ਲੋਕ ਦਾਬੇ ਤੇ ਗੁਲਾਮੀ ਤੋਂ ਅਜ਼ਾਦੀ ਹਾਸਲ ਕਰਨ ਲਈ ਸੰਘਰਸ਼ਾਂ ਦੇ ਰਾਹ ਪੈ ਰਹੇ ਸਨ, ਬਰਤਾਨਵੀ ਹੁਕਮਰਾਨਾਂ ਦੀਆਂ ਹਮੇਸ਼ਾ ਹੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ਾਂ ਰਹਿੰਦੀਆਂ ਹਨ ਕਿ ਸਮਝੌਤਿਆਂ ਤੇ ਸੁਧਾਰਾਂ ਦੇ ਚੱਕਰ ’ਚ ਇਨ੍ਹਾਂ ਲਹਿਰਾਂ ਨੂੰ ਖਤਮ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ। ਜਦੋਂ ਅਹਿਮਦਾਬਾਦ ਦੇ ਮਜ਼ਦੂਰਾਂ ਤੇ ਬਾਰੌਦਲੀ ਦੇ ਕਿਸਾਨਾਂ ਨੇ ਸੰਘਰਸ਼ ਤੇ ਬਗਾਵਤ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਤਾਂ ਸਮਝੌਤਿਆਂ ਦੀ ਰਾਜਨੀਤੀ ਵਾਲੇ ਆਗੂਆਂ ਨੇ ਅੰਗਰੇਜ਼ਾਂ ਅੱਗੇ ਗੋਡੇ ਟੇਕ ਦਿੱਤੇ। ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਲਿਖਦੇ ਹਨ, “ਜਦੋਂ ਕਾਰਖਾਨਿਆਂ ਦੇ ਮਜ਼ਦੂਰ ਅਤੇ ਪਿੰਡਾਂ ਦੇ ਕਿਸਾਨ ਸੰਘਰਸ਼ਾਂ ਵਿਚ ਖੜ੍ਹੇ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਸਾਡੇ ਕਈ ਨੇਤਾਵਾਂ ਨੂੰ ਕੰਬਣੀਆਂ ਛਿੜ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਉਹ ਸਮਝੌਤਿਆਂ ਦਾ ਰਾਗ ਅਲਾਪਣ ਲੱਗ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।” ਸਮਝੌਤਿਆਂ ਦੀ ਰਾਜਨੀਤੀ ਬਾਰੇ ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਸਪਸ਼ਟ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਲਿਖਦੇ ਹਨ, “ਪਰ ਲੜ ਰਹੇ ਲੋਕਾਂ ਲਈ ਇਹ ਸਾਫ਼ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਸਮਝੌਤਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਵੱਡੀ ਲੜਾਈ ਲਈ ਸਹਾਇਕ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ ਜਾਂ ਵੱਡੀ ਤਬਦੀਲੀ ਨੂੰ ਰੋਕਣ ਵਿਚ ਅੜਿੱਕਾ ਬਣ ਰਿਹਾ ਹੈ।”

ਇਸ ਕ੍ਰਾਂਤੀਕਾਰੀ ਪੀੜ੍ਹੀ ਵਿਚ ਵਿਚਾਰਾਂ ਦੀ ਪਕਿਆਈ ਤੇਜ਼ੀ ਨਾਲ ਹੋ ਰਹੀ ਸੀ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਤੇ ਭਗਵਤੀ ਚਰਨ ਵੋਹਰਾ ਅਜਿਹੀਆਂ ਦੋ ਸ਼ਖਸੀਅਤਾਂ ਸਨ ਜੋ ਤੇਜ਼ੀ ਨਾਲ ਬੌਧਿਕ ਵਿਚਾਰਾਂ ਨੂੰ ਗ੍ਰਹਿਣ ਕਰਕੇ ਲਿਖਤੀ ਰੂਪ ’ਚ ਉਤਾਰਣ ਦੀ ਸਮਰਥਾ ਰੱਖਦੀਆਂ ਸਨ, ਚੰਦਰ ਸ਼ੇਖਰ ਆਜ਼ਾਦ ਵੀ ਹਰੇਕ ਕਿਤਾਬ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਉਸ ਵਿਚਲੇ ਵਿਚਾਰਾਂ ਨੂੰ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਭਾਸ਼ਾ ਤੋਂ ਹੋਰ ਭਾਸ਼ਾਵਾਂ ਵਿਚ ਲਿਜਾਣ ਦੀ ਅਥਾਹ ਸਮਰੱਥਾ ਰੱਖਦੇ ਸਨ, ਜਦੋਂ ਭਗਵਤੀ ਚਰਨ ਵੋਹਰਾ ਨੇ “ਬੰਬ ਦਾ ਫਲਸਫਾ” ਲਿਖਤ ਲਿਖਤ ਲਿਖੀ, ਉਹ ਚੰਦਰ ਸ਼ੇਖਰ ਆਜ਼ਾਦ ਨਾਲ ਲੰਬੀ ਵਿਚਾਰ ਚਰਚਾ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਲਿਖਤੀ ਰੂਪ ’ਚ ਆਈ। ਵਿਚਾਰਧਾਰਕ ਸਵਾਲ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਅਛੂਤ ਦਾ ਸਵਾਲ, ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਤੇ ਦੇਸੀ ਹਾਕਮਾਂ ਪ੍ਰਤੀ ਨਜ਼ਰੀਆ, ਭਵਿੱਖ ਦੇ ਸਮਾਜਵਾਦੀ ਮਾਡਲ ਦਾ ਸਵਾਲ ਲਗਾਤਾਰ ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਾਥੀਆਂ ਵਿਚ ਵਿਚਾਰਿਆ ਤੇ ਸੁਲਝਾਇਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਇਤਿਹਾਸਕਾਰ ਪ੍ਰੋ. ਬਿਪਨ ਚੰਦਰ ਲਿਖਦੇ ਹਨ, “ਕਾਰਲ ਮਾਰਕਸ ਦਾ ਸਰਮਾਇਆ ਤੇ ਹੋਰ ਮਾਰਕਸਵਾਦੀ, ਸੋਸ਼ਲਿਸਟ ਤੇ ਇਨਕਲਾਬੀ ਸਾਹਿਤ ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਨੇ ਜੇਲ੍ਹ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਪੜ੍ਹ ਲਿਆ ਸੀ, ਇਸ ਵਿਚਾਰ ਨੂੰ ਅਣਗੌਲਿਆ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਕ੍ਰਾਂਤੀਕਾਰੀਆਂ ਨੇ ਨਵੇਂ ਤਜਰਬਿਆਂ ਤੋਂ ਸਿੱਖਿਆ ਅਤੇ ਵਿਚਾਰ-ਵਟਾਂਦਰੇ ਕੀਤੇ ਜਿਹੜੇ ਨਵੀਆਂ ਲਿਖਤਾਂ ਦੇ ਰੂਪ ’ਚ ਸਾਹਮਣੇ ਆਏ।”

ਹਿੰਦੋਸਤਾਨ ਸੋਸ਼ਲਿਸਟ ਰਿਪਬਲਿਕ ਆਰਮੀ ਦੀ ਇਕ ਲਿਖਤ ’ਚ ਸਪਸ਼ਟ ਦਰਜ ਹੈ, “ਸਾਡੇ ਲੋਕਾਂ ਦੀਆਂ ਪੀੜਾਂ ਦਾ ਅੰਤ ਇਕ ਨਵੇਂ ਸੂਰਜ ਨਾਲ ਹੀ ਹੋਵੇਗਾ, ਅਸੀਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਹੁਕਮਰਾਨਾਂ ਤੋਂ ਕੋਈ ਭੀਖ ਨਹੀਂ ਮੰਗ ਰਹੇ, ਸਾਡੀ ਜੰਗ ਦਾ ਮਕਸਦ ਇਸ ਰਾਜ ਦਾ ਅੰਤ ਕਰਨਾ, ਭਲਾ ਕਿੰਨੀਆਂ ਵੀ ਕੁਰਬਾਨੀਆਂ ਦੇਣੀਆਂ ਪੈਣ। 6 ਜੂਨ 1929 ਨੂੰ ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਤੇ ਬੀ.ਕੇ. ਦੱਤ ਨੇ ਸਪਸ਼ਟ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ, “ਅਸੀਂ ਪੂੰਜੀਵਾਦ ਤੇ ਸਾਮਰਾਜੀ ਜੰਗਾਂ ਖਿਲਾਫ਼ ਲੜ ਕੇ ਇਕ ਸਵੈ ਨਿਰਭਰ ਰਾਜ ਸਥਾਪਤ ਕਰਨ ਦਾ ਟੀਚਾ ਰੱਖਕੇ ਲੜ ਰਹੇ ਹਾਂ, ਜਿਸ ਦਾ ਉਦੇਸ਼ ਮਨੁੱਖ ਹੱਥੋਂ ਮਨੁੱਖ ਦੀ ਲੁੱਟ ਖਤਮ ਕਰਨਾ ਹੈ।” ਲਾਹੌਰ ਸਾਜ਼ਿਸ਼ ਕੇਸ ਵਿਚ

ਹਰ ਕਿਸਮ ਦੇ ਫਾਰਮ ਭਰਵਾਉਣ ਲਈ ਮਿਲੋ
ਪਾਸਪੋਰਟ ਰੀਨਿਊ (ਕੈਨੇਡੀਅਨ ਜਾ ਇੰਡੀਅਨ), ਕੈਨੇਡੀਅਨ ਸਿਟੀਜ਼ਨਸ਼ਿਪ, ਪੀ.ਆਰ. ਕਾਰਡ ਰੀਨਿਊ, ਪੈਨਸ਼ਨ ਦੇ ਫਾਰਮ (ਸੀ.ਪੀ.ਪੀ., ਓਲਡ ਏਜ, ਅਲਬਰਟਾ ਪੈਨਸ਼ਨ), ਕੈਨੇਡੀਅਨ ਚਾਈਲਡ ਬੈਨੀਫਿਟ, ਆਦਿ।
ਵਾਜਿਬ ਰੇਟ ’ਤੇ ਹਰ ਦਿਨ ਸੇਵਾਵਾਂ ਉਪਲਬਧ।

Lash Extension Service
Looking for lash extensions in Calgary?
I offer classic, hybrid and volume sets at reasonable price.
Located in Cornerstone, NE.
Please email or message on Instagram @llash_n_pout
Corner Meadows Gate NE, Calgary, AB T3N
Nav Gill : 780-850-7730

Balloon House by Gurpreet
Gurpreet Gill
Founder
(403) 408-6566

For Birthday - Anniversary - Baby Shower - Shower
@balloonhousebygurpreet

BAINS VISION CENTRE

Jaswinder S Bains, Ph.D., OD.
New Patients & Walk-Ins Welcome
McKnight Village 5218 Falsbridge Dr. NE Calgary AB T3J 3G1
Dr. Jaswinder S. Bains
ਅੱਖਾਂ ਦੇ ਰੋਗਾਂ ਅਤੇ ਬਰੈਂਡਰ ਐਨਕਾਂ ਲਈ ਮਿਲੋ
Appointments also available on Saturdays & Evenings
ਸ਼ਨਿੱਚਰਵਾਰ ਅਤੇ ਸ਼ਾਮ ਦੀਆਂ ਅਪਾਇੰਟਮੈਂਟਸ ਵੀ ਮਿਲ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ।
Services Available in Punjabi, Hindi, Urdu & English
403-274-4514
deerfootvision@yahoo.ca
ਅਸੀਂ ਪੰਜਾਬੀ, ਹਿੰਦੀ, ਉਰਦੂ ਅਤੇ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਵਿੱਚ ਵੀ ਗੱਲਬਾਤ ਕਰਦੇ ਹਾਂ।

ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਦੇ ਕੈਦੀ ਸਾਥੀ ਸਚਿੰਦਰ ਨਾਥ ਸਨਿਆਲ ਅਨੁਸਾਰ ਉਸ ਦੀ ਇਟਲੀ, ਆਇਰਲੈਂਡ ਤੇ ਸੋਵੀਅਤ ਯੂਨੀਅਨ ਦੇ ਇਨਕਲਾਬਾਂ ਬਾਰੇ ਪੜ੍ਹਨ ਦੀ ਰੁਚੀ ਤੇ ਬੌਧਿਕ ਵਿਕਾਸ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਹੈਰਾਨ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਸੀ।

ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਦੇ ਵਿਚਾਰਾਂ ਦੇ ਵਿਕਾਸ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਤੇ ਰਵਾਨਗੀ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਪੜਾਵਾਂ ਵਿਚੋਂ ਗੁਜਰਕੇ ਵਗ੍ਹਾ 1929 ਤੋਂ 23 ਮਾਰਚ 1931 ਤੱਕ ਲਾਹੌਰ ਸਾਜ਼ਿਸ਼ ਕੇਸ ਦੌਰਾਨ ਹੋਰ ਪਕਿਆਈ ਦੇ ਰੂਪ 'ਚ ਵੱਖ ਵੱਖ ਲਿਖਤਾਂ ਰਾਹੀਂ ਸਾਹਮਣੇ ਆਉਂਦੀ ਹੈ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਇਕ ਪਾਸੇ ਅਤੀਤ ਦਾ ਆਲੋਚਨਾਤਮਿਕ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ ਤੇ ਦੂਸਰਾ ਬੌਧਿਕ, ਮਾਨਸਿਕ ਤੇ ਭਾਵਨਾਤਮਿਕ ਸੋਚਣ ਵਾਲੀ ਬਣਤਰ ਦਾ ਵਿਕਾਸ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਜਿਥੇ ਵਿਚਾਰਾਂ ਦੇ ਭੇੜ 'ਚ ਤਣਾਅਪੂਰਨ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਵਿਚੋਂ ਗੁਜਰਨਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ, ਉਥੇ ਸੰਘਰਸ਼ਸ਼ੀਲ ਕਾਰਜਸ਼ੀਲ ਹਿੱਸਿਆਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਵਿਚਾਰਾਂ ਤੇ ਸੋਚਣ ਢੰਗ ਬਾਰੇ ਸਪਸ਼ਟ ਕਰਨਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਨੌਜਵਾਨ ਸਿਆਸੀ ਕਾਰਕੁੰਨਾਂ ਦੇ ਨਾਂ 2 ਫਰਵਰੀ 1931 ਦੀ ਅਹਿਮ ਲਿਖਤ ਵਿਚ ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਲਿਖਦੇ ਹਨ, "ਮੈਂ ਇਕ ਅੱਤਵਾਦੀ ਐਕਸ਼ਨ ਵਿਚ ਹਿੱਸਾ ਲਿਆ ਮੈਂ ਕੋਈ ਅੱਤਵਾਦੀ ਨਹੀਂ, ਮੈਂ ਇਕ ਇਨਕਲਾਬੀ ਹਾਂ, ਜਿਸ 'ਚ ਸਪਸ਼ਟ ਉਦੇਸ਼ ਹੈ ਕਿ ਚਲ ਰਹੇ ਸਮਾਜ ਦੀ ਸਮੁੱਚੀ ਬਣਤਰ ਨੂੰ ਤਬਦੀਲ ਕਰਨਾ ਤੇ ਇਕ ਨਵੇਂ ਸਮਾਜ ਦੀ ਸਿਰਜਨਾ ਕਰਨਾ।" ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਫਾਸੀ ਤੋਂ ਦੋ ਦਿਨ ਪਹਿਲਾਂ 21 ਮਾਰਚ 1931 ਨੂੰ ਲਿਖਦੇ ਹਨ, "ਬਰਤਾਨਵੀ ਸਾਮਰਾਜੀਆਂ ਨੂੰ ਕੱਢਣ ਨਾਲ ਸਾਡਾ ਭਲਾ ਨਹੀਂ ਹੋਣਾ ਬਲਕਿ ਹਰ ਕਿਸਮ ਦੇ ਦੇਸੀ ਤੇ ਵਿਦੇਸੀ ਸਰਮਾਏਦਾਰਾਂ ਨੂੰ ਪਰ੍ਹੇ ਕਰਕੇ ਹੀ ਨਵਾਂ ਸਮਾਜ ਸੰਭਵ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ।" ਉਸ ਸਮੇਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਪਸ਼ਨ ਕੀਤਾ ਜਿਸ ਕਿਸਮ ਦੀ ਗਹਿਗੱਚ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੀ ਲੜਾਈ ਚਲ ਹੀ ਹੈ। ਸਾਡੇ ਨੇਤਾ ਬਰਤਾਵਨੀ ਸਾਮਰਾਜੀਆ ਨਾਲ ਰਾਊਂਡ ਟੇਬਲ ਕਾਨਫਰੰਸਾਂ ਰਾਹੀਂ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਸੁਧਾਰਾਂ ਦਾ ਸਮਝੌਤਾ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਸਾਡੇ ਲਈ ਇਹ ਕਠਨ ਤੇ ਚੁਣੌਤੀਆਂ ਭਰਿਆ ਸਮਾਂ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ 2 ਫਰਵਰੀ 1931 ਦੀ ਲਿਖਤ ਵਿਚ ਇਹ ਵੀ ਦਰਜ ਕੀਤਾ, "ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਨੂੰ ਫੈਕਟਰੀਆਂ, ਕਾਰਖਾਨਿਆਂ ਤੇ ਦੂਰ ਦਰੇਡੇ ਦੇ ਪਿੰਡਾਂ ਵਿਚ ਜੀਅ ਜਾਨ ਨਾਲੋਂ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਸਿਆਸੀ ਚੇਤਨਤਾ ਉਪਰ ਚੁੱਕਣ ਲਈ ਗਿਆਨ ਦਾ ਸੰਚਾਰ ਕਰਨਾ ਹੋਵੇਗਾ ਤਾਂ ਕਿ ਉਹ ਆਪਣੇ ਸੰਘਰਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਅਗਾਂਹ ਲਿਜਾਣ ਦੇ ਸਮਰੱਥ ਹੋ ਕੇ ਸਮਾਜਵਾਦੀ ਸਮਾਜ ਦੀ ਸਿਰਜਨਾ ਵਾਲੇ ਕਾਰਜ ਲਈ ਅਗਵਾਨੂੰ ਕੋਲ ਅਦਾ ਕਰ ਸਕਣ" ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਦਾ ਤਬਦੀਲੀ ਲਈ ਨਜ਼ਰੀਆ ਬੜਾ ਸਪਸ਼ਟ ਸੀ, ਉਹ ਆਰਥਿਕ ਅਜ਼ਾਦੀ ਤੋਂ ਬਿਨਾ ਕਿਸੇ ਵੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਨੂੰ ਕਲਪਨਾ ਤੇ ਖਿਆਲੀ ਹੀ ਸਮਝਦੇ ਸਨ ਜੋ ਕੋਈ ਨੇਤਾ ਆਰਥਿਕ ਸੁਤੰਤਰਤਾ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਇਕੱਲੀ ਰਾਜਨੀਤਕ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੀ ਵਕਾਲਤ ਕਰਦਾ ਸੀ ਉਸ ਪ੍ਰਤੀ ਸਪਸ਼ਟ ਦਰਜ ਕਰਦੇ ਸਨ ਕਿ ਜਾਂ ਤਾਂ ਉਸ ਨੇਤਾ ਦਾ ਦਿਮਾਗ ਖਾਲੀ ਹੈ ਜਾਂ ਫਿਰ ਗਲਤ ਵਿਚਾਰਾਂ ਨਾਲ ਭਰਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ।

ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਦੀ ਚਿੰਤਨ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ 'ਚ ਕੇਂਦਰੀ ਨੁਕਤੇ ਵੱਖ ਵੱਖ ਜਮਾਤਾਂ 'ਚ ਆਪਸੀ ਸੰਘਰਸ਼, ਸਰਮਾਏਦਾਰੀ ਅਧੀਨ ਗੈਰ ਬਰਾਬਰਤਾ ਤੇ ਬਰਾਬਰਤਾ, ਸਾਮਰਾਜੀ ਲੁੱਟ ਰਾਹੀਂ ਦੇਸ਼ਾਂ ਦਾ ਕੰਗਾਲੀਆਪਣ ਆਦਿ ਪਹਿਲੂ ਕੇਂਦਰੀ ਸਨ, ਅਜੋਕੇ ਸਮਿਆਂ 'ਚ ਇਹ ਸਵਾਲ ਉਸ ਸਮੇਂ ਨਾਲੋਂ ਵੀ ਉਭਰਵੇਂ ਰੂਪ 'ਚ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਸਨਮੁੱਖ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਹੱਲ ਕਰਨ ਲਈ ਵਿਚਾਰਧਾਰਕ ਸੰਘਰਸ਼ਾਂ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਜ਼ਮੀਨੀ ਪੱਧਰ ਉਪਰ ਸੰਘਰਸ਼ ਕਰਨੇ ਇਤਿਹਾਸਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹਨ, ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਜਿਸ ਕਿਸਮ ਦਾ ਪ੍ਰਦੂਸ਼ਤ ਫਿਰਕੂ ਧਰੁਵੀਕਰਨ ਦਾ ਮਾਹੌਲ ਤੇ ਰਾਜਨੀਤੀ ਇਸ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋ ਗਈ ਹੈ, ਇਸ ਨੂੰ ਹੋਰ ਵੀ ਗੁੰਝਲਦਾਰ ਬਣਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਅਜਿਹੀਆਂ ਸਥਿਤੀਆਂ ਨੂੰ ਸਰ ਕਰਨ ਲਈ ਇਕ ਵੱਡੇ ਵਿਚਾਰਧਾਰਕ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਹੈ ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਨੇ ਆਪਣੇ ਸਮਿਆਂ ਦੀਆਂ ਚੁਣੌਤੀਆਂ ਨੂੰ ਸਰ ਕਰਨ ਲਈ ਬੌਧਿਕ ਪੱਧਰ ਉਸਾਰ ਲਿਆ ਸੀ, ਇਕ ਸਾਂਝੀ ਤੇ ਵਿਸਾਲ ਲਹਿਰ ਉਸਾਰਨ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਹੈ ਤਾਂ ਕਿ ਅਜੋਕੇ ਸਮਿਆਂ ਦੀਆਂ ਚੁਣੌਤੀਆਂ ਨੂੰ ਸਮਝ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਬਦਲ ਦੀ ਉਸਾਰੀ ਲਈ ਨਵੀਂ ਪੀੜ੍ਹੀ ਤਿਆਰ ਹੋ ਸਕੇ ਜੋ ਇਸ ਸਾਹ ਕਾਲੇ ਦੌਰ 'ਚ ਨਵੀਂ ਰੌਸ਼ਨੀ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਨ ਦੀ ਸਮਰੱਥ ਹੋਵੇ।

ਕੈਨੇਡਾ ਦੀ ਜ਼ਮੀਨੀ ਹਕੀਕਤ : ਮਿਹਨਤ ਤੇ ਸੰਘਰਸ਼

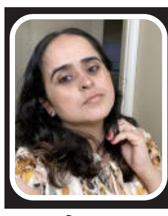

ਮਨਪ੍ਰੀਤ ਕੌਰ
ਲੌਂਗੋਵਾਲ (ਮਾਇਸੋ)
+1 437 972 2513

ਕੈਨੇਡਾ ਵਸਦੀਆਂ ਕੁੜੀਆਂ ਦੀ ਮਿਹਨਤ ਤੇ ਸੰਘਰਸ਼ ਵੱਲ ਗੌਰ ਕਰੋ ਕੈਨੇਡਾ ਵਿੱਚ ਕੁੜੀਆਂ, ਮੁੰਡਿਆਂ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਮਿਹਨਤ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ। ਅਕਸਰ ਸੋਸ਼ਲ ਮੀਡੀਆ ਤੇ ਕੈਨੇਡਾ ਰਹਿੰਦੀਆਂ ਪ੍ਰਵਾਸੀ ਕੁੜੀਆਂ ਤੇ ਵਿਦਿਆਰਥਣਾਂ ਬਾਰੇ ਭਮਡੀ-ਪ੍ਰਚਾਰ ਹੁੰਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਆਏ ਦਿਨ ਹੀ ਅਖਬਾਰਾਂ ਦੀਆਂ ਸੁਰਖੀਆਂ ਤੇ ਸੋਸ਼ਲ ਮੀਡੀਆ ਉੱਤੇ ਵੱਡੇ-ਵੱਡੇ ਅੱਖਰਾਂ ਵਿੱਚ ਭਿਆਨਕ ਤੇ ਅਜੀਬੋ-ਗਰੀਬ ਸਿਰਲੇਖ ਦੇਖਣ-ਪੜ੍ਹਨ ਨੂੰ ਮਿਲਦੇ ਹਨ ਜੋ ਕੁੜੀਆਂ ਪ੍ਰਤੀ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਸੋਚ ਨੂੰ ਬਦਲ ਦਿੰਦੇ ਹਨ ਜਾਂ ਕਹਿ ਲਈਏ ਕਿ ਸਮੁੰਦਰੋਂ ਪਾਰ ਮਿਹਨਤਕਸ਼ ਕੁੜੀਆਂ ਤੇ ਸਵਾਲੀਆ ਚਿੰਨ੍ਹ ਜਾਂ ਧੱਬੇ ਲਾ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਕੁੜੀਆਂ ਪ੍ਰਤੀ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਨਸਨੀਖੇਜ਼ ਸਮੱਗਰੀ ਦੇਖ ਕੇ ਮੇਰਾ ਖ਼ੂਨ ਖੌਲ ਜਾਂਦਾ ਕਿ ਸਾਡੀ ਮਿਹਨਤ ਕਿਸ ਖਾਤੇ ? ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਵਰਤਾਓ ਕਿਉਂ ? ਮੇਰੇ ਮਨ ਵਿੱਚ ਸੈਂਕੜੇ ਸਵਾਲ ਆਉਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਮੈਂ ਜਾਂ ਮੇਰੇ ਵਰਗੀਆਂ ਮਿਹਨਤੀ ਕੁੜੀਆਂ ਜੋ ਆਪਣਾ ਸਾਰਾ ਘਰ-ਬਾਹਰ ਦਾ ਕੰਮ, ਨੌਕਰੀ ਤੇ ਰਾਤਾਂ ਨੂੰ ਆਉਣਾ-ਜਾਣਾ, ਇਕੱਲੇ ਘਰਾਂ ਵਿੱਚ ਰਹਿਣਾ, ਆਪਣੇ ਸਾਰੇ ਖਰਚਿਆਂ ਦਾ ਭਾਰ ਖੁਦ ਚੁੱਕਣਾ, ਆਪਣੀ ਪੜ੍ਹਾਈ ਪੂਰੀ ਕਰਨੀ ਤੇ ਪੂਰੇ ਜਜ਼ਬੇ ਨਾਲ ਕੰਮ ਕਰਨੇ, ਤਾਂ ਸਾਡੇ ਹਿੱਸੇ ਇਹ ਸਿਰਲੇਖ ਕਿਉਂ ? ਇਸ ਗੱਲ ਤੋਂ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮੁਨਕਰ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਕਿ ਸਮਾਜ ਵਿੱਚ ਇਸ ਬਾਰੇ ਭੈੜੇ ਤੱਥ ਜ਼ਰੂਰ ਹਨ ਪਰ ਸਾਰੇ ਕਿਤੇ ਨਹੀਂ। ਜੇ ਕਿਤੇ ਕੁਝ ਥੋੜ੍ਹਾ ਜਾ ਗਲਤ ਹੁੰਦਾ ਤਾਂ ਉੱਥੇ ਕੁਝ ਸ਼ਬਦ ਦਾ ਇਸਤੇਮਾਲ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਕੁਝ ਕੁੜੀਆਂ ਨੇ ਇਸ ਗਲਤ ਕੰਮ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ ਪਰ 'ਕੈਨੇਡਾ ਵਿੱਚ ਪੰਜਾਬੀ ਕੁੜੀਆਂ' ਸਭ ਨੂੰ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਖਬਰਾਂ ਜਾਂ ਬਿਆਨਬਾਜ਼ੀਆਂ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਛਾਣਬੀਣ ਕਰ ਲਈ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਇੱਥੇ ਕੁਝ ਕੁੜੀਆਂ ਜਦੋਂ ਕੈਨੇਡਾ ਛੱਡ ਕੇ ਵਤਨ ਵਾਪਸੀ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ ਤਾਂ ਉਹ ਵੀ ਜਾ ਕੇ ਨੈਗੇਟਿਵ ਬੋਲਦੀਆਂ ਹਨ। ਮੈਂ ਅਕਸਰ ਇਹ ਸੁਣਿਆ ਕਿ ਕੁੜੀਆਂ ਨਸ਼ੇ ਕਰਦੀਆਂ ਜਾਂ ਧੰਦਾ ਕਰਦੀਆਂ ਆਪਣਾ ਸਰੀਰ ਵੇਚ ਦਿੰਦੀਆਂ ਹਨ। ਕੱਲ੍ਹ ਨੂੰ ਮੈਂ ਵਤਨ ਵਾਪਸੀ ਕਰਾਂ ਪੱਕੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਪੰਜਾਬ ਰਹਿਣ ਲਈ ਜਾਵਾਂ ਪਰ ਮੈਂ ਇੱਥੇ ਰਹਿੰਦੀਆਂ ਮਿਹਨਤੀ ਕੁੜੀਆਂ ਨੂੰ ਕਦੇ ਨਿੰਦਣ ਦਾ ਨਹੀਂ ਸੋਚਾਂਗੀ। ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਕੋਈ ਹੱਕ ਨਹੀਂ ਕਿ ਜੇ ਮੈਂ ਇੱਥੋਂ ਚਲੀ ਗਈ ਤਾਂ ਬਾਕੀ ਕੁੜੀਆਂ ਬਾਰੇ ਭਮਡੀ-ਪ੍ਰਚਾਰ ਕਰਾਂ। ਇਹ ਸਮਾਜ ਦਾ ਸੱਚ ਹੈ ਕਿ ਜਿੱਥੇ ਚੰਗਿਆਈ ਹੈ ਉੱਥੇ ਬੁਰਿਆਈ ਵੀ ਹੈ। ਇਹ ਚੰਗਿਆਈ ਅਤੇ ਬੁਰਿਆਈ ਇੱਕੋ ਤੱਕੜੀ ਦੇ ਵੱਖੋ-ਵੱਖਰੇ ਪੱਲੜੇ ਹਨ। ਸੋ ਚੰਗੇ ਨੂੰ ਚੰਗਾ ਤੇ ਬੁਰੇ ਨੂੰ ਬੁਰਾ ਕਹਿ ਲਿਆ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਜੋ ਨਰੋਆ ਸਮਾਜ ਸਿਰਜ ਸਕੀਏ। ਇਹ ਤਾਂ ਹੁਣ ਤੱਕ ਉਹ ਗੱਲ ਕੀਤੀ ਜੋ ਲੋਕ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ, ਉਹ ਜੋ ਨਹੀਂ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਉਹ ਗੱਲ ਕਰਦੇ ਹਾਂ। ਮੈਨੂੰ ਕੈਨੇਡਾ ਆਈ ਨੂੰ ਲੱਗਭੱਗ ਢਾਈ ਸਾਲ ਹੋ ਗਏ ਨੇ ਮੈਂ ਨਿੱਜੀ ਤੌਰ ਤੇ ਏਦਾਂ ਦੀਆਂ ਕੁੜੀਆਂ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਮਿਲੀ। ਸੁਣਿਆ ਜ਼ਰੂਰ ਆ ਜੋ ਕੁਝ ਹੱਦ ਤੱਕ ਸੱਚ ਤੇ ਬਹੁਤ ਜ਼ਿਆਦਾ ਕੂੜ-ਪ੍ਰਚਾਰ ਹੈ। ਮੈਂ ਇੱਥੇ ਬਹੁਤ ਕੁੜੀਆਂ ਨੂੰ ਦੂਹਰੀਆਂ ਸ਼ਿਫਟਾਂ ਜਾਂ ਕਹਿ ਲਵੋ 16-18 ਘੰਟੇ ਕੰਮ ਕਰਦੇ ਦੇਖਿਆ ਹੈ। ਕਿੰਨੇ ਹੀ ਸੰਘਰਸ਼ਾਂ ਵਿੱਚ ਕੁੜੀਆਂ ਆਉਂਦੀਆਂ ਹਨ ਤੇ ਆਪਣੀ ਗੱਲ ਰੱਖਦੀਆਂ ਹਨ ਭਾਵੇਂ ਕਈ ਵਾਰ ਗਿਣਤੀ ਘੱਟ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਉੱਥੇ ਬਹੁਤੇ ਮੁੰਡੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਤੇ ਪਰ ਕੁੜੀਆਂ ਵੀ ਜਰੂਰ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ। ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਸੰਘਰਸ਼ਾਂ ਵਿੱਚ ਅਕਸਰ ਇੱਕ ਨਾਅਰਾ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਨਾਅਰੇ ਹੇਠ ਬਿਨਾਂ ਲੰਗਕ ਭੇਦਭਾਵ ਦੇ ਕੁੜੀਆਂ-ਮੁੰਡੇ ਬਰਾਬਰ ਸ਼ਾਮਲ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਮੈਂ ਖੁਦ ਕਈ ਸੰਘਰਸ਼ਾਂ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਰਹਿ ਚੁੱਕੀ ਹਾਂ ਪਰ ਕਦੇ ਵੀ ਕੋਈ ਲਿਖਦਾ ਜਾਂ ਬੋਲਦਾ ਨਹੀਂ ਕਿ ਕੈਨੇਡਾ ਵਿੱਚ ਸੰਘਰਸ਼ ਕਰ ਰਹੀਆਂ ਕੁੜੀਆਂ। ਕੈਨੇਡਾ ਦੀ ਕੋਈ ਵੀ ਛੋਟੀ ਤੋਂ ਵੱਡੀ ਜਥੇਬੰਦੀ ਦੇਖ ਲਓ ਹਰ ਜਗ੍ਹਾ ਕੁੜੀਆਂ ਮਿਲ ਹੀ ਜਾਣੀਆਂ। ਕਦੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਕੋਈ ਗੱਲ ਕਰੇ ਤਾਂ ਉਹ ਆਪਣੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਰਾਹੀਂ ਸੰਸਾਰ ਭਰ ਦੇ ਅਜਿਹੇ ਤੱਥ ਪੇਸ਼ ਕਰਨਗੀਆਂ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਹੈਰਾਨ ਰਹਿ ਜਾਵੋਗੇ। ਮੇਰੀ ਜਾਣ ਪਛਾਣ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਅੰਕਲ ਨੇ 'ਸੁਰਜੀਤ ਦੌਧਰ' ਜੀ। ਬਹੁਤ ਹੀ ਸਤਿਕਾਰ ਆ ਉਨ੍ਹਾਂ ਲਈ। ਇੱਕ ਸੈਮੀਨਾਰ ਵਿੱਚ (ਕੈਨੇਡਾ) ਅਸੀਂ ਮਿਲੇ ਵੀ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕੁਝ ਵਿਚਾਰ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਸਾਂਝੇ ਵੀ ਕੀਤੇ ਤੇ ਹੌਸਲਾ ਵੀ ਦਿੱਤਾ। ਜਦੋਂ ਉਹ ਕੈਨੇਡਾ ਤੋਂ ਵਾਪਿਸ ਪੰਜਾਬ ਗਏ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਇੰਟਰਵਿਊ ਅਚਾਨਕ ਮੇਰੇ ਸਾਹਮਣੇ ਆ ਗਈ, ਜਦੋਂ ਮੈਂ ਸਕਰੀਨ ਸਕਰੌਲ ਕਰ ਰਹੀ ਸੀ। ਪੱਤਰਕਾਰ ਨੇ ਸਵਾਲ ਪੁੱਛਿਆ ਕਿ ਜਿਵੇਂ ਅਕਸਰ ਕੁੜੀਆਂ ਨੂੰ ਨਿਸ਼ਾਨਾ ਬਣਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, "ਕੀ ਕੈਨੇਡਾ ਵਿੱਚ ਕੁੜੀਆਂ ਗਲਤ ਕੰਮ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ ?" ਤਾਂ ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਸੱਚ ਦਰਸਾਉਂਦੇ ਹੋਏ ਅੱਖੀਂ ਦੇਖਿਆ ਸੱਚ ਬਿਆਨ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਕਿਹਾ ਕਿ ਕੁੜੀਆਂ ਕੋਲ ਏਨਾ ਸਮਾਂ ਕਿੱਥੇ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਕੋਲ ਤਾਂ ਸਿਰ ਖੁਰਕਣ ਦੀ ਵਿਹਲ ਨਹੀਂ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕੋਲ ਖਾਣ ਲਈ ਸਮਾਂ ਨਹੀਂ। ਉਹ ਕਾਲਜ ਤੋਂ ਆਉਂਦੀਆਂ ਤੇ ਕੰਮ ਜਾਣਾ ਹੁੰਦਾ। ਬੱਸਾਂ ਵਿੱਚ ਰੋਜ਼ ਬਹੁਤ ਸਮਾਂ ਲੱਗਦਾ। ਉਹ ਤਾਂ ਵਿਚਾਰੀਆਂ ਭੱਜੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ। ਠਮਿਹੋਰਟੋਨਸ ਤੋਂ ਕੌਫੀ ਤੇ ਬਰੈਡ ਲੈ ਕੇ ਆਪਣੇ ਕੰਮ ਜਾਂ ਕਾਲਜ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਹ ਜ਼ਿਆਦਾਤਰ ਲੋਕ ਏਦਾਂ ਹੀ ਬੋਲਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਜੋ ਗੱਲਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਹੀਆਂ ਹਨ ਉਹ ਬਿਲਕੁਲ ਸੱਚ ਹਨ। ਜੋ ਅਕਸਰ ਅਣਦੇਖੀਆਂ ਤੇ ਅਣਸੁਣੀਆਂ ਕਰ ਦਿੱਤੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਜੇ ਕੁੜੀਆਂ ਨੂੰ ਕੈਨੇਡਾ ਵਿੱਚ ਆਜ਼ਾਦੀ ਮਿਲੀ ਹੈ ਤਾਂ ਉਹ ਪੜ੍ਹਾਈਆਂ ਕਰਦੀਆਂ, ਮੁੰਡਿਆਂ ਬਰਾਬਰ ਕੰਮ ਕਰਦੀਆਂ, ਹਰ ਇੱਕ ਖਿੱਤੇ ਵਿੱਚ ਨਾਮ ਰੌਸ਼ਨ ਕਰ ਰਹੀਆਂ ਹਨ। ਭਾਵੇਂ ਉਹ ਕਾਰੋਬਾਰ ਹੋਵੇ, ਉੱਚ ਅਹੁਦੇ ਦੀਆਂ ਨੌਕਰੀਆਂ ਹੋਣ ਜਾਂ ਸੰਘਰਸ਼ ਹੋਣ। ਬਹੁਤ ਕੁੜੀਆਂ ਹਨ ਜੋ ਘਰੋਂ ਛੋਟੇ-ਛੋਟੇ ਕੰਮ ਚਲਾਕੇ ਆਪਣਾ ਘਰ ਚਲਾ ਰਹੀਆਂ ਹਨ ਤੇ ਸੇਵਾਵਾਂ ਵੀ ਦੇ ਰਹੀਆਂ ਹਨ ਭਾਵੇਂ ਉਹ ਘਰੋਂ ਭੋਜਨ ਬਣਾ ਕੇ ਵੇਚਣਾ ਹੋਵੇ ਜਿਸ ਨੂੰ ਟਿਫਨ ਸਰਵਿਸ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਸੈਲੂਨ ਸਰਵਿਸ ਜਾਂ ਹੱਥੀਂ ਕਿੱਤਾ ਕਰਨਾ ਕੋਈ ਸਿਲਾਈ ਜਾਂ ਬੁਣਾਈ ਦਾ ਕੰਮ ਵੀ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ। ਇੱਕ ਲੰਬੀ ਚੌੜੀ ਲਿਸਟ ਬਣ ਜਾਵੇਗੀ ਜੇਕਰ ਜ਼ਮੀਨੀ ਪੱਧਰ ਤੇ ਕੰਮ ਕਰ ਰਹੀਆਂ ਕੁੜੀਆਂ ਨੂੰ ਦੇਖਿਆ ਜਾਵੇ। ਹੁਣ ਜੇ ਗੱਲ ਕਰੀਏ ਨੌਕਰੀਆਂ ਦੀ ਤਾਂ ਕੁੜੀਆਂ ਕਿਹੜੇ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਕੰਮ ਨਹੀਂ ਕਰਦੀਆਂ, ਜਿੱਥੇ ਮੁੰਡੇ ਕੰਮ ਕਰਦੇ ਹੋਣ। ਭਾਵੇਂ ਕੋਈ ਭਾਰਾ ਕੰਮ ਵੀ ਕਿਉਂ ਨਾ ਹੋਵੇ। ਜੇ ਇੱਕ ਝਾਤ ਮਾਰ ਕੇ ਦੇਖੀ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਉਸਾਰੀ, (ਰੰਗ ਕਰਨ, ਲੱਕੜੀ ਦਾ ਕੰਮ), ਫੂਡ ਸੈਕਟਰ, ਬੈਂਕਾ, ਕਾਲ ਸੈਂਟਰ, ਹੋਟਲ, ਰੈਸਟੋਰੈਂਟ, ਸਫਾਈ, ਸਕਿਊਰਟੀ ਗਾਰਡ, ਵੇਅਰਹਾਊਸ, ਟਰੱਕ, ਹਸਪਤਾਲ ਆਦਿ ਹੋਰ ਵੀ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਸਰਕਾਰੀ-ਗੈਰ-ਸਰਕਾਰੀ ਖੇਤਰ ਹਨ ਜਿੱਥੇ ਕੁੜੀਆਂ ਬਰਾਬਰ ਕੰਮ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ। ਜੇ ਵਿਆਹੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਕੁੜੀਆਂ ਦੀ ਗੱਲ ਕਰੀਏ, ਜੋ ਪਿਛਲੇ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਰਿਵਾਜ ਚੱਲਿਆ ਹੈ ਕਿ ਕੁੜੀ ਆਈਲੈਟਸ ਕਰੂ ਤੇ ਖਰਚਾ ਮੁੰਡੇ ਵਾਲੇ ਕਰਦੇ ਤਾਂ ਉੱਥੇ ਜ਼ਿਆਦਾਤਰ ਕੁੜੀਆਂ ਇਮਾਨਦਾਰ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ ਜੋ ਕਿ ਆਪ ਸੈੱਟ ਹੋ ਕੇ ਆਪਣੇ ਜੀਵਨ ਸਾਥੀ ਨੂੰ ਬੁਲਾ ਕੇ ਸੈੱਟ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ। ਬਲਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪਰਿਵਾਰ ਨੂੰ ਵੀ ਸੈੱਟ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ। ਕੁਝ ਕੁ ਰਿਸ਼ਤੇ ਖਰਾਬ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਜਿਸ ਪਿੱਛੇ ਵੀ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਕਾਰਨ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਪਰ ਸਮਾਜ ਦੀ ਤਰਾਸਦੀ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਭੈੜੇ ਤੱਥਾਂ ਤੇ ਜ਼ੋਰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਚੰਗੀਆਂ ਕੁੜੀਆਂ ਤੇ ਨਹੀਂ। ਇਸ ਗੱਲ ਤੋਂ ਆਪਾਂ ਸਾਰੇ ਭਲੀ ਭਾਂਤ ਜਾਣੂ ਹਾਂ ਕਿ ਸੱਤ ਸਮੁੰਦਰੋਂ ਪਾਰ ਆ ਕੇ ਵਸਣਾ ਕੋਈ ਸੌਖਾ ਨਹੀਂ ਨਾ ਹੀ ਕੁੜੀਆਂ ਲਈ ਤੇ ਨਾ ਹੀ ਮੁੰਡਿਆਂ ਲਈ। ਬਹੁਤ ਸਾਰੀਆਂ ਔਕੜਾਂ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰਨਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਉੱਥੇ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਸ਼ੱਕ ਦੇ ਨਵੀਆਂ ਆਈਆਂ ਕੁੜੀਆਂ ਇੱਥੋਂ ਦੇ ਰਹਿਣ-ਸਹਿਣ, ਸਲੀਕੇ ਸਿੱਖਦੀਆਂ ਹਨ। ਬਹੁਤ ਔਕੜਾਂ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਬਿਨਾਂ ਬੈੱਡ ਤੋਂ ਫਰਸ਼ ਤੇ ਸੌਣਾ, ਬੱਸਾਂ ਵਿੱਚ ਲੰਮਾ ਸਫਰ ਕਰਨਾ। ਭੱਜ-ਭੱਜ ਕੇ ਕਾਲਜ ਜਾਣਾ, ਕੰਮ ਤੇ ਜਾਣਾ, ਘਰ ਦੇ ਰੋਜ਼ਮਰ੍ਹਾ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੇ ਕੰਮ ਕਰਨੇ ਤੇ ਹੋਰ ਬਹੁਤ ਕੰਮ। ਉੱਥੇ ਪਰਿਵਾਰ ਨਾਲ ਜਾਂ ਜੀਵਨ ਸਾਥੀ ਨੂੰ ਫੋਨ ਕਰਨਾ, ਟਾਈਮ ਦੇਣਾ, ਮਤਲਬ ਸਾਰਾ ਕੁਝ ਦੇਖਣਾ ਇਹ ਬਹੁਤ ਘੱਟ ਲੋਕ ਸਮਝਦੇ ਹਨ। ਉੱਥੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਕੁੜੀਆਂ ਦੇ ਜੀਵਨ ਸਾਥੀ ਜਦੋਂ ਆਉਂਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਉਹ ਅੱਗੇ ਲੱਗ ਕੇ ਸਾਰੇ ਰਿਹਾਇਸ਼ੀ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ ਜੋ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇੱਥੇ ਆ ਕੇ ਨਹੀਂ ਸਨ ਮਿਲੇ। ਉਹ ਚੰਗੇ ਆਰਾਮਦਾਇਕ ਬੈੱਡ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕਰਨਾ, ਬੈਂਕ ਜਾਂ ਇਮੀਗ੍ਰੇਸ਼ਨ ਦੇ ਕੰਮ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਰਾਜਿਆਂ ਵਾਂਗ ਸਵਾਗਤ ਵੀ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ। ਕੈਨੇਡਾ ਆ ਕੇ ਇਕੱਲੀਆਂ ਬਹੁਤ ਸਰੀਰਕ ਤੇ ਮਾਨਸਿਕ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ ਪਰ ਬਹੁਤ ਘੱਟ ਲੋਕ ਕਦਰ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਸੰਘਰਸ਼ ਨੂੰ ਕੌਣ ਤੇ ਕਦੋਂ ਸਮਝੂ ? ਜੋ ਕੁੜੀਆਂ ਕੁਆਰੀਆਂ ਆਉਂਦੀਆਂ ਹਨ ਤੇ ਕਈ ਸਾਲ ਤੱਕ ਪ੍ਰਦੇਸਾਂ ਵਿੱਚ ਰਹਿੰਦੀਆਂ ਹਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸੰਘਰਸ਼ ਵੀ ਔਖਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜਦੋਂ ਉਹ ਸਾਰਾ ਕੁਝ ਆਪ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ ਤੇ ਜੇ ਕਿਧਰੇ ਰਿਸ਼ਤਾ ਹੁੰਦਾ ਤਾਂ ਅਕਸਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਅਜੀਬੋ-ਗਰੀਬ ਸਵਾਲ ਪੁੱਛੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਜੋ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮਾਨਸਿਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਤੰਗ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਕੈਨੇਡਾ ਵਿੱਚ ਰਹਿੰਦੇ ਸਮੇਂ ਰੋਜ਼ ਹੀ ਬਹੁਤ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ ਆਉਂਦੀਆਂ ਰਹਿੰਦੀਆਂ ਹਨ ਜੋ ਮੈਂ ਖੁਦ ਹੰਢਾਈਆਂ ਹਨ। ਮੈਂ ਕੈਨੇਡਾ ਦੇ ਇੱਕ ਸ਼ਹਿਰ ਵਿੱਚ 20 ਦਿਨ ਇਕੱਲੀ ਰਹੀ ਜਿੱਥੇ ਮੈਨੂੰ ਜ਼ਿਆਦਾ ਲੋਕ ਨਹੀਂ ਸਨ ਜਾਣਦੇ। ਮੈਨੂੰ ਤਾਂ ਕਿਸੇ ਨੇ ਮੂੰਹ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਪਾ ਲਿਆ ? ਮੈਂ ਤਾਂ ਅਕਸਰ ਰਾਤ ਨੂੰ 12-1 ਵਜੇ 2-3 ਕਿਲੋਮੀਟਰ ਤੁਰ ਕੇ ਬਰੈਂਪਟਨ ਤੇ ਹੁਣ ਕੈਨੇਡਾ ਦੇ ਇੱਕ ਟਾਪੂ ਤੋਂ ਆਉਂਦੀ ਹਾਂ ਤਾਂ ਮੈਨੂੰ ਕਦੇ ਕਿਸੇ ਨੇ ਖਾ ਨਹੀਂ ਲਿਆ। ਬਹੁਤ ਸੱਚ ਨੇ ਜੋ ਮੈਂ ਦੱਸਣਾ ਚਾਹੁੰਦੀ ਹਾਂ ਜੋ ਹੱਡ ਬੀਤੀਆਂ ਤੇ ਅੱਖੀਂ ਦੇਖੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਹਨ। ਮੇਰੀ ਜਾਣ-ਪਛਾਣ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਨਹੀਂ ਬਹੁਤ ਕੁੜੀਆਂ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਜੀਵਨ ਸਾਥੀ ਇੱਥੇ ਬੁਲਾ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਚੰਗੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦਿੱਤੀ। ਅਸੀਂ ਮਾਇਸੋ ਵੱਲੋਂ ਕਈ ਸੰਘਰਸ਼ ਲੜੇ ਤਾਂ ਕੁੜੀਆਂ ਦਾ ਬਹੁਤ ਯੋਗਦਾਨ ਰਿਹਾ। ਭਾਵੇਂ ਉਹ ਸੰਘਰਸ਼ ਮੌਂਟਰੀਅਲ, ਨੌਰਥ ਬੇਅ, ਬਰੈਂਪਟਨ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਸ਼ਹਿਰ ਵਿੱਚ ਰਿਹਾ ਹੋਵੇ। ਉੱਥੇ ਰਵਨੀਤ ਕੌਰ, ਮਨਪ੍ਰੀਤ ਕੌਰ, ਅਵਨੀਤ ਕੌਰ, ਰਾਜਪਾਲ ਕੌਰ ਤੇ ਹੋਰ ਕੁੜੀਆਂ ਦਾ ਭਰਵਾਂ ਸਹਿਯੋਗ ਰਿਹਾ। ਇੱਕ ਕੁੜੀਆਂ ਚਿੜ੍ਹੀਆਂ ਨਹੀਂ ਬਾਜ ਬਣ ਕੇ ਸਿਸਟਮ ਖਿਲਾਫ ਬੇਖੌਫ ਹੋ ਕੇ ਬੋਲੀਆਂ ਜਿੱਥੇ ਕਾਲਜ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਲੁੱਟ ਕਰ ਰਹੇ ਸੀ। ਜੇ ਸੱਚ ਲਿਖਣਾ ਹੋਵੇ ਬੋਲਣਾ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਹੋਰ ਬਹੁਤ ਕੁਝ ਹੈ। ਇਸ ਤੇ ਮੈਂ ਇੱਕ ਲੇਖ ਨਹੀਂ ਬਲਕਿ ਇੱਕ ਕਿਤਾਬ ਤੋਂ ਵੀ ਜ਼ਿਆਦਾ ਲਿਖ ਸਕਦੀ ਹਾਂ। ਸੰਘਰਸ਼ ਕਰਦੀਆ ਇਨ੍ਹਾਂ ਕੁੜੀਆਂ ਨੂੰ ਮੇਰਾ ਸੱਚੇ ਦਿਲੋਂ ਸਲਾਮ ਹੈ। ਆਓ ਇਕੱਠੇ ਹੋ ਕੇ ਮਿਹਨਤੀ ਕੁੜੀਆਂ ਲਈ ਆਵਾਜ਼ ਬੁਲੰਦ ਕਰੀਏ ਤਾਂ ਕਿ ਯੂ-ਟਿਊਬ, ਫੇਸਬੁੱਕ ਤੇ ਅਖਬਾਰਾਂ ਦੀਆਂ ਸੁਰਖੀਆਂ ਦੇ ਸਿਰਲੇਖ ਬਦਲ ਜਾਣ ਤੇ ਕੁੜੀਆਂ ਦੇ ਸੰਘਰਸ਼ਾਂ ਤੇ ਮਿਹਨਤਾਂ ਦਾ ਮੁੱਲ ਮਿਲੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਚਰਿੱਤਰ ਤੇ ਉੱਠਣ ਵਾਲੇ ਸਵਾਲ ਤੇ ਲੱਗੇ ਧੱਬੇ ਮਿਟ ਜਾਣ ਤੇ ਕੁੜੀਆਂ ਵੀ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਦਬਾਅ ਤੋਂ ਹੋਰ ਹੌਂਸਲੇ ਨਾਲ ਹੋਰ ਅੱਗੇ ਜਾਣ। ਤਾਂ ਜੋ ਸਮਾਜ ਵਿੱਚ ਲਿੰਗ ਅਧਾਰਿਤ ਵਿਤਕਰਾ ਮਿਟ ਸਕੇ ਤੇ ਕੁੜੀਆਂ ਦੀ ਮਿਹਨਤ ਅਜਾਈਂ ਨਾ ਜਾਵੇ। ਸੱਤ ਸਮੁੰਦਰੋਂ ਪਾਰ ਬੈਠੇ ਲੋਕ ਕੁੜੀਆਂ ਨੂੰ ਬਦਨਾਮ ਕਰਨ ਦੀ ਬਜਾਏ ਸਲਾਮ ਕਰਨ ਤੇ ਮਾਪਿਆਂ ਦੇ ਮਨ ਵਿੱਚ ਡਰ ਦੀ ਜਗ੍ਹਾ ਫਖਰ ਹੋਵੇ।

ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਦੀ ਵਿਚਾਰਧਾਰਾ : ਸਮੱਰਥਾ ਅਤੇ ਸੰਭਾਵਨਾਵਾਂ ਦੇ ਆਰ-ਪਾਰ

ਐਸ ਐਸ ਆਜ਼ਾਦ

ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਦੀ ਵਿਚਾਰਧਾਰਾ ਬਾਰੇ ਵੱਖੋ-ਵੱਖ ਵਿਦਵਾਨ ਲਿਖਾਰੀਆਂ ਨੇ ਅਨੇਕਾਂ ਰੱਫੜ ਖੜ੍ਹੇ ਕੀਤੇ ਹੋਏ ਹਨ। ਪਰੰਤੂ ਉਹ ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਦੀ ਵਿਚਾਰਧਾਰਾ ਤੇ ਪਹਿਰਾ ਦੇਣ ਲਈ ਇਕ ਮੱਤ ਨਹੀਂ ਹਨ। ਕੁਝ ਲਿਖਾਰੀਆਂ ਦਾ ਮੱਤ ਹੈ ਕਿ ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਾਥੀ ਆਤੰਕਵਾਦੀ ਵਿਚਾਰਧਾਰਾ ਦੇ ਧਾਰਨੀ ਸਨ, ਜ਼ੇਲ੍ਹ ਵਿਚ ਜਾ ਕੇ ਸਮਾਜਵਾਦੀ ਧਾਰਾ ਵਲ ਮੁੜ ਗਏ। ਕੁਝ ਦਾ ਮੰਨਣਾ ਹੈ। ਕਿ ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਨੈਸ਼ਨਾਲਿਸਟ ਆਦਰਸ਼ਵਾਦੀ ਵਿਚਾਰਧਾਰਾ ਦੇ ਅਨੁਯਾਈ ਸੀ। ਕੁਝ ਦਾ ਤਰਕ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਜ਼ੇਲ੍ਹ ਵਿਚ ਮਾਰਕਸਵਾਦੀ ਬਣ ਕੇ ਹਿੰਸਾ ਦਾ ਤਿਆਗ ਕਰ ਕੇ ਪੂਰਨ ਤੌਰ 'ਤੇ ਅਹਿੰਸਕ ਕ੍ਰਾਂਤੀ ਦੇ ਸੂਰਬੀਰ ਬਣ ਗਏ ਸਨ। ਲੇਕਿਨ ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਦੀ ਵਿਚਾਰਧਾਰਾ ਦਾ ਸਹੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਮੁਲਅੰਕਣ ਕਰਨ ਵਿਚ ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਕ੍ਰਾਂਤੀਕਾਰੀ ਸਮਾਜਵਾਦੀ ਇਤਿਹਾਸਕਾਰ ਮਨਮਥ ਨਾਥ ਗੁਪਤ ਦਾ ਅਹਿਮ ਯੋਗਦਾਨ ਹੈ। "ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸਮਕਾਲੀ ਮਾਰਕਸਵਾਦੀ ਸੰਗਠਨਾਂ ਤੋਂ ਵੀ ਪਹਿਲਾਂ ਸਹੀ ਅਰਥਾਂ ਵਿਚ ਮਾਰਕਸਵਾਦ-ਲੈਨਿਨਵਾਦ ਨੂੰ ਸਮਝਣ ਤੇ ਸਮਾਜਵਾਦੀ ਕ੍ਰਾਂਤੀ ਦੇ ਮਾਰਗ 'ਤੇ ਚੱਲਣ ਲਈ ਸਿਧਾਂਤ ਤੇ ਅਮਲ ਦੇ ਅਟੁਟ ਰਿਸ਼ਤੇ ਨੂੰ ਸਤੰਬਰ, 1928 ਵਿਚ ਸਮਝ ਲਿਆ ਸੀ।" ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਉਸ ਕ੍ਰਾਂਤੀਕਾਰੀ ਦਲ ਦੇ ਸਿਰਫ ਵਿਚਾਰਧਾਰਕ-ਰਾਜਨੀਤਕ ਸੰਚਾਲਕ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸਗੋਂ ਆਪਣੇ ਸਾਥੀਆਂ ਸਮੇਤ ਕ੍ਰਾਂਤੀਕਾਰੀ ਯੋਧਾ ਸਨ। ਜਿਹੜੇ ਅਹਿੰਸਾ ਦੇ ਮਾਰਗ ਦੀ ਥਾਂ ਕ੍ਰਾਂਤੀ ਦਾ ਮਾਰਗ ਅਪਣਾ ਚੁੱਕੇ ਸਨ। ਉਹ ਮਾਰਕਸਵਾਦੀ ਵਿਚਾਰਧਾਰਾ ਨੂੰ ਅਪਣਾ ਚੁੱਕੇ ਸਨ । ਜਿੱਥੋਂ ਤਕ ਵਿਚਾਰਧਾਰਾ ਨੂੰ ਸੰਪੂਰਨ ਰੂਪ ਵਿਚ ਗ੍ਰਹਿਣ ਕਰਨ ਦਾ ਸਵਾਲ ਹੈ, ਕੋਈ ਵੀ ਵਿਅਕਤੀ ਵਿਚਾਰਾਂ ਨੂੰ ਗ੍ਰਹਿਣ ਕਰਨ ਵਿਚ ਅੰਤਮ ਦਮ ਤਕ ਸੰਪੂਰਨ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਉਹ ਵਿਚਾਰਧਾਰਾ ਵਿਚ ਆਪਣੀ ਬੌਧਿਕ ਚੇਤਨਾ ਦੀ ਸਮੱਗਰੀ ਰਾਹੀਂ ਹੋਰ ਵਧ ਪਰਪੱਕ ਹੁੰਦਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਬੁੱਧੀਜੀਵੀ ਵਿਦਵਾਨਾਂ ਤੇ ਪ੍ਰੋਫੈਸਰਾਂ ਵਿਚੋਂ ਇਤਿਹਾਸਕਾਰ ਬਿਪਨ ਚੰਦਰ ਨੇ ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਦੀ ਵਿਚਾਰਧਾਰਾ ਦਾ ਸਹੀ ਮੁਲਅੰਕਣ ਕਰਨ ਵਿਚ ਕਾਫੀ ਰੋਲ ਅਦਾ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪੁਸਤਕ 'ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਤੇ ਨਾਸਤਕਵਾਦ' ਵਿਚੋਂ ਕੁਝ ਲੰਬੇ ਹਵਾਲੇ ਦੇਣਾ ਮਜਬੂਰੀ ਹੈ ਜੋ ਕੁਝ ਪਾਠਕਾਂ ਲਈ ਬੋਝਲ ਤੇ ਉਕਤਾਊ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਪਰੰਤੂ ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਦੀ ਵਿਚਾਰਧਾਰਾ ਦੇ ਵਿਕਾਸ ਦਾ ਇਹ ਕਾਫੀ ਹੱਦ ਤਕ ਸਹੀ ਮੁਲਅੰਕਣ ਹੈ। ਭਗਤ ਸਿੰਘ 1925 - 1928 ਤਕ ਬਹੁਤ ਸਾਰੀਆਂ ਕਿਤਾਬਾਂ ਪੜ ਚੁੱਕੇ ਕੇ ਸਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਬਹੁਤੀਆਂ ਖਾਸ ਤੌਰ 'ਤੇ ਰੂਸੀ ਇਨਕਲਾਬ ਤੇ ਸੋਵੀਅਤ ਰੂਸ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਸਨ । ਭਾਂਵੇ ਕਿ ਕ੍ਰਾਂਤੀਕਾਰੀ ਸਮੇਂ ਦੌਰਾਨ ਅਜਿਹੀਆਂ ਕਿਤਾਬਾਂ ਹਾਸਲ ਕਰਨਾ ਬਹੁਤ ਹੀ ਮੁਸ਼ਕਲ ਭਰਿਆ ਕੰਮ ਸੀ। 1928 ਦੇ ਦਹਾਕੇ ਵਿਚ ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਵਿਚੋਂ ਇਕੋ-ਇਕ ਵਿਅਕਤੀ ਸੀ ਜਿਸ ਨੇ ਮਾਰਕਸਵਾਦ ਅਰਾਜਕਤਾਵਾਦ ਬਾਰੇ ਸਭ ਤੋਂ ਵਧ ਅਧਿਐਨ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਉਸ ਨੇ ਆਪਣੇ ਨੌਜਵਾਨ ਕ੍ਰਾਂਤੀਕਾਰੀ ਸਾਥੀਆਂ ਨੂੰ ਪੜਾਉਣ ਤੇ ਗੰਭੀਰ ਅਧਿਐਨ ਕਰਨ ਦੀਆਂ ਬੇਹੱਦ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀਆਂ। ਉਸਨੂੰ ਲਾਹੌਰ ਦੇ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਮਕੱਦਮੇ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਪੱਕਾ ਯਕੀਨ ਹੋ ਚੁੱਕਾ ਸੀ ਕਿ ਇਨਕਲਾਬ ਦੀ ਤਲਵਾਰ ਨੂੰ ਵਿਚਾਰਾਂ ਦੀ ਸਾਣ 'ਤੇ ਤਿੱਖਾ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ 1928 ਦੇ ਅੰਤ ਤਕ ਉਹ ਤੇ ਉਸ ਦੇ ਸਾਥੀ ਸਮਾਜਵਾਦ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਕਾਰਜਾਂ ਦਾ ਅਹਿਮ ਮੰਤਵ ਪ੍ਰਵਾਨ ਕਰ ਚੁੱਕੇ ਸਨ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨੀ ਰੀਪਬਲੀਕਨ ਸੰਗਠਨ ਦਾ ਨਾਂ ਤਬਦੀਲ ਕਰ ਕੇ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਸੋਸਲਿਸਟ ਰੀਪਬਲੀਕਨ ਸੰਗਠਨ ਰੱਖ ਲਿਆ ਸੀ।' (ਪੰਨਾ 261) ਇਸ ਤੋਂ ਅੱਗੇ ਲਿਖਦੇ ਹਨ 'ਅਪ੍ਰੈਲ, 1929 ਵਿਚ ਗ੍ਰਿਫ਼ਤਾਰ ਹੋਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਤੇ ਪਿੱਛੋਂ ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਨੇ ਬੜੀ ਤੇਜ਼ੀ ਨਾਲ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਰੁਕਾਵਟ ਤੋਂ ਮਾਰਕਸਵਾਦ 'ਤੇ ਪਕੜ ਮਜ਼ਬੂਤ ਕਰਨ ਲਈ ਆਪਣਾ ਸਫਰ ਜਾਰੀ ਰੱਖਿਆ। ਇਸ ਸਮੇਂ ਦੌਰਾਨ ਉਸ ਨੇ ਭਵਿੱਖ ਦੇ ਮੌਜੂਦਾ ਮਸਲਿਆਂ ਨੂੰ ਆਲੋਚਨਾਤਮਕ ਢੰਗ ਨਾਲ ਜਾਂਚਿਆ ਪਰਖਿਆ ਸਮੇਤ ਆਪਣੀ ਕੌਮੀ ਲਹਿਰ ਅਤੇ ਸੰਸਾਰ ਪੱਧਰ ਤੇ ਇਨਕਲਾਬੀ ਵਿਕਾਸ ਦੇ ਖਾਸੇ ਬਾਰੇ, ਆਤੰਕਵਾਦ, ਸਮਾਜਵਾਦ, ਹਿੰਸਾ ਤੇ ਅਹਿੰਸਾ ਇਨਕਲਾਬੀ ਆਤੰਕਵਾਦ, ਧਰਮ, ਫਿਰਕਾਪ੍ਰਸਤੀ, ਪੁਰਾਣੇ ਕ੍ਰਾਂਤੀਕਾਰੀ ਅਤੇ ਚਲੰਤ ਨੈਸ਼ਨਾਲਿਜ਼ਮ ਆਦਿ ਬਾਰੇ । ਉਹ ਸਪਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇਕ ਕ੍ਰਾਂਤੀਕਾਰੀ ਵਜੋਂ ਪੂਰਨ ਤੌਰ 'ਤੇ ਮਾਰਕਸਵਾਦ ਨੂੰ ਅਪਣਾ ਚੁਕੇ ਸਨ ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਗੁੰਝਲਦਾਰ ਢੰਗ ਤਰੀਕਿਆਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਨ ਵਿਚ ਮਹਾਰਤ ਰਖਦੇ ਸਨ।" (ਪੰਨਾ ਉਹੀ)

ਇਸ ਤੋਂ ਉਲਟ ਇਕ ਰੂਸੀ ਲੇਖਕ ਐਨ-ਵੀ ਪਿਤਰੋਖਿਨ ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਦੀਆਂ ਲਿਖਤਾਂ ਖ਼ਾਸ ਕਰ ਕੇ ਜ਼ੇਲ੍ਹ ਡਾਇਰੀ ਤੇ ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਦੇ ਮਿੱਤਰਾਂ ਤੇ ਸਕੇ-ਸੰਬੰਧੀਆਂ ਨੂੰ ਮਿਲ ਕੇ ਇਸ ਸਿੱਟੇ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚਿਆ ਕਿ 'ਜ਼ੇਲ੍ਹ ਵਿਚ ਥੋੜ੍ਹੇ ਸਮੇਂ ਵਿਚ ਹੀ ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਨੇ ਮਾਰਕਸਵਾਦੀ ਵਿਦਿਆ ਦੇ ਪ੍ਰਥਮ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਨੂੰ ਸਮਝ ਲਿਆ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਆਤਮਸ਼ਾਤ ਕਰ ਲਿਆ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦਾ ਅਜਿਹੇ ਪਲ ਵਿਚ ਦੁਖਦਾਈ ਅੰਤ ਹੋ ਗਿਆ।' ਫਿਰ ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਦੇ ਸਾਥੀਆਂ ਬਾਰੇ ਲਿਖਿਆ ਹੈ। 'ਜਦੋਂ ਇਸ ਇਨਕਲਾਬੀ ਨੂੰ ਫਾਂਸੀ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮਿਸਾਲ ਵਲ ਵੇਖਦਿਆਂ ਹੋਇਆਂ ਇਨਕਲਾਬੀਆਂ ਨੇ ਜ਼ੇਲ੍ਹ ਵਿਚ ਹੀ ਮਾਰਕਸਵਾਦ ਦਾ ਅਧਿਐਨ ਕਰਨਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਕਿਤਾਬਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕਰ ਲਿਆ।' (ਲੈਨਿਨ ਐਂਡ ਇੰਡੀਆ ਵਿਚੋਂ, ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਨ 1981, ਲੇਖਕ ਐਨ ਵੀ ਪਿਤਰੋਖਿਨ)

ਭਾਵ ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਨੇ ਮਾਰਕਸਵਾਦ ਸਿਰਫ ਜੇਲ੍ਹ ਵਿਚ ਹੀ ਸਿੱਖਿਆ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਫਾਂਸੀ ਦੇਣ ਨਾਲ ਉਸ ਦਾ ਮਾਰਕਸਵਾਦ ਦਫਨ ਹੋ ਗਿਆ। ਫਿਰ ਉਹਦੇ ਸਾਥੀ ਮਾਰਕਸਵਾਦ ਦਾ ਪਾਠ ਕਰਨ ਲੱਗ ਪਏ ਆਦਿ। ਇਉਂ ਇਤਿਹਾਸਕ ਤੱਥ ਤੇ ਤਰਕਾਂ ਨੂੰ ਸਿਰ ਪਰਨੇ ਖੜ੍ਹਾ ਕਰ ਕੇ, ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਾਥੀਆਂ ਦੇ ਜ਼ੇਲ੍ਹ ਬਾਹਰਲੇ ਸੰਘਰਸ਼ ਨੂੰ ਆਤੰਕਵਾਦੀ ਦਰਸਾਉਣ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਹੋਰ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਚਲੋ ਖੈਰ ! ਮਿਤਰੋਖਿਨ ਨੇ ਇੰਨਾਂ ਕੁ ਤਾਂ ਮੰਨ ਲਿਆ ਕਿ ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਜੇਲ੍ਹ ਵਿਚ ਮਾਰਕਸਵਾਦੀ ਬਣ ਗਏ ਸਨ। ਪਰੰਤੂ ਸੀ ਪੀ ਆਈ ਦੇ ਸਕੱਤਰ ਰਹਿ ਚੁੱਕੇ ਅਜੈ ਘੋਸ਼ ਅਨੁਸਾਰ, 'ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਮਾਰਕਸਵਾਦੀ ਕਹਿਣਾ ਅਤਿਕਥਨੀ ਹੋਵੇਗੀ।' ਭਾਵ ਉਹ ਮਾਰਕਸਵਾਦੀ ਨਹੀਂ ਸਨ। ਕਮਿਊਨਿਸਟ ਨੇਤਾ ਜੀ-ਅਧਿਕਾਰੀ ਤੇ ਹਿਰੇਨ ਮੁਖਰਜੀ ਅਨੁਸਾਰ ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਦਹਿਸਤਪਸੰਦ ਕ੍ਰਾਂਤੀਕਾਰੀ ਸੀ। ਸਵੈ- ਸਾਚੀ ਅਨੁਸਾਰ 'ਕਮਿਊਨਿਸਟਾਂ ਨੇ ਤਾਂ ਇਹ ਵੀ ਮੰਨਿਆ ਹੈ ਕਿ ਜੇਕਰ ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਅੱਜ ਸਰੀਰਕ ਰੂਪ ਵਿਚ ਸਾਡੇ ਕੋਲ ਹੁੰਦਾ ਤਾਂ ਗ਼ਦਰ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਅਤੇ ਦੂਜੇ ਹੋਰਨਾਂ ਅਨੇਕਾਂ ਕ੍ਰਾਂਤੀਕਾਰੀਆਂ ਵਾਂਗ ਉਹ ਵੀ ਕਮਿਊਨਿਸਟ ਪਾਰਟੀ ਵਿਚ ਹੁੰਦਾ।' (ਸ਼ਹੀਦੇ ਆਜ਼ਮ ਭਗਤ ਸਿੰਘ, ਪੰਨਾ-3, ਲੇਖਕ ਸਵੈ ਸਾਂਚੀ, ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਨ ਕੁਕਨੁਸ, ਜਲੰਧਰ) ਸਵੈ ਸਾਚੀ ਇਹ ਜੋੜਨਾ ਭੁੱਲ ਗਏ 'ਉਹ ਵੀ ਕਮਿਊਨਿਸਟਾਂ ਦਾ ਬੁਰਕਾ ਪਹਿਨ ਕੇ ਵੋਟ ਵਟੋਰੂ ਪਾਰਲੀਮਾਨੀ ਖੇਡ ਖੇਡਦਾ ਹੁੰਦਾ। ਕਾਂਗਰਸੀ ਪਾਰਟੀ ਨਾਲ ਬੇਸਿਰ ਪੈਰ ਗਠਜੋੜਾਂ ਤੇ ਸਰਕਾਰ ਵਿਚ ਹਿੱਸੇਦਾਰੀ ਵਾਲੀ ਪਾਸਾਬਾਜ਼ੀ ਵਿਚ ਮਹਾਂਰਥੀ ਹੁੰਦਾ। ਜਿਵੇਂ ਅੱਜ ਕਲ੍ਹ ਦੀਆਂ ਕਮਿਊਨਿਸਟ ਪਾਰਟੀਆਂ ਦੇ ਨੇਤਾ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ।' ਪਰੰਤੂ ਜ਼ਰਾ ਸੋਚੋ! ਜੇਕਰ ਸਵੈ-ਸਾਚੀ ਦੀ ਸੋਚ ਦੇ ਉਲਟ ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਜਿਊਂਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਲਾਜ਼ਮੀ ਮਾਰਕਸਵਾਦੀ ਵਿਚਾਰਧਾਰਾ ਤੇ ਰਾਜਨੀਤੀ 'ਤੇ ਚਲਦਿਆਂ ਕ੍ਰਾਂਤੀ ਮਾਰਗ ਰਾਹੀਂ ਪਾਸਾ ਪਲਟ ਦੇਣਾ ਸੀ। ਇਕ ਨਵੇਂ ਸਮਾਜਵਾਦੀ ਸਮਾਜ ਦੀ ਸਿਰਜਣਾ ਕਰਨ ਤੇ ਮਨੁੱਖ ਹੱਥੋਂ ਮਨੁੱਖ ਦੀ ਲੁੱਟ-ਖਸੁੱਟ ਖ਼ਤਮ ਕਰਨ ਦਾ ਬੀੜਾ ਚੁਕ ਭਾਰਤੀ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਮੁਕਤੀ ਦੇ ਰਾਹ ਪਾਉਣਾ ਸੀ। ਭਾਰਤੀ ਸਮਾਜ ਤੇ ਰਾਜ 'ਅਜਿਹਾ ਨਹੀਂ ਹੋਣਾ ਸੀ ਜਿਸ ਦੇ ਰੋਣੇ ਰੋ-ਰੋ ਕੇ ਸਵੈ-ਸਾਚੀ ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਯਾਦ ਕਰੀ ਜਾਂਦਾ ਹੈ । ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਨੇ ਕਦੇ ਆਤੰਕਵਾਦ, ਕਦੇ ਵੱਖਵਾਦ, ਕਦੇ ਫਿਰਕਾਪ੍ਰਸਤੀ ਤੇ ਕਦੇ ਧਰਮ-ਨਿਰਲੇਪਤਾ ਤੇ ਲੋਕਤੰਤਰ ਦਾ ਹਊਆ ਖੜ੍ਹਾ ਕਰ ਕੇ ਕਾਂਗਰਸੀ ਹੁਕਮਰਾਨਾਂ ਨਾਲ ਵਾਰ-ਵਾਰ ਜੱਫੀਆਂ ਪਾਉਣ ਤੇ ਸਾਮਰਾਜਵਾਦੀ ਨੀਤੀਆਂ ਲਾਗੂ ਕਰਾਉਣ ਦਾ ਪਰਦਾਫਾਸ਼ ਕਰ ਦੇਣਾ ਸੀ। ਕਮਿਊਨਿਸਟ ਸਮਾਜਵਾਦੀ ਕ੍ਰਾਂਤੀ ਦਾ ਰੰਗ ਸਫੈਦ ਹੋਣ ਦੀ ਥਾਂ ਲਾਲੋ ਲਾਲ ਹੋਣਾ ਸੀ। ਕੀ ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਦੀ ਵਿਗਿਆਨਕ ਵਿਚਾਰਧਾਰਾ ਤੇ ਰਾਜਨੀਤਕ ਲੀਹ ਦੀ ਰੌਸ਼ਨੀ ਵਿਚ ਇਉਂ ਸੋਚਣਾ ਕੋਈ ਹਨੇਰਗਰਦੀ ਹੈ? ਜੇ ਹੋ-ਚੀ ਮਿੰਨ ਤੇ ਮਾਓ ਜ਼ੇ ਤੁੰਗ ਉਸੇ ਵਿਚਾਰਧਾਰਾ 'ਤੇ ਚਲ ਕੇ ਕ੍ਰਾਂਤੀ ਕਰ ਸਕਦੇ ਸਨ ਤੇ ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ? ਜੇ ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਨੇ ਕਮਿਊਨਿਸਟਾਂ ਵਿਚ ਰਲਣਾ ਹੁੰਦਾ ਉਸ ਸਮੇਂ ਹੀ ਰਲ ਜਾਂਦੇ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਮਿਊਨਿਸਟਾਂ ਤੋਂ ਵੱਖਰੀ ਪਾਰਟੀ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਕੋਈ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਸਵੈ-ਸਾਚੀ ਦਾ ਵੀ ਇਹੋ ਮੰਨਣਾ ਹੈ ਕਿ ਸਿਰਫ 1930-31 ਦੇ ਕ੍ਰਾਂਤੀਕਾਰੀ ਅੰਦੋਲਨ ਦੀ ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਦੀ ਵਿਦਵਤਾ ਤੋਂ ਕੁਝ ਸਿੱਖਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।' (ਓਹੀ ਕਿਤਾਬ, ਪੰਨਾ-25) ਸਮੁੱਚੇ ਕ੍ਰਾਂਤੀਕਾਰੀ ਅੰਦੋਲਨ ਤੋਂ ਸਿੱਖਣ ਦੀ ਭੋਰਾ ਭਰ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਅਜਿਹੀ ਵੰਨਗੀ ਦੇ ਕਾਮਰੇਡ ਆਲੋਕ ਰੰਜਨ ਫ਼ਰਮਾਉਂਦੇ ਹਨ 'ਪਰ ਇਤਫਾਕ ਬਸ 1929 ਦੇ ਮੱਧ ਤਕ ਸਮਾਜਵਾਦ ਅਤੇ ਮਾਰਕਸਵਾਦ ਦੇ ਪ੍ਰਤੀ ਉਨ੍ਹਾਂ (ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਹੁਰਾਂ ਦਾ ਸਪਾ:) ਦਾ ਲਗਾਉ ਭਾਵਆਤਮਕ ਸੀ ਤਰਕਸੰਗਤ ਨਹੀਂ।' ਅਖ਼ੀਰ ਕੁੱਜੇ ਵਿਚ ਸਮੁੰਦਰ ਬੰਦ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਦੀ ਵਿਚਾਰਧਾਰਾ ਦਾ ਮੁਲਅੰਕਣ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਸਿੱਟਾ ਕੱਢਿਆ ਹੈ 'ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਦੇ ਸਹਿਯੋਗੀ ਇਨਕਲਾਬੀ ਸ਼ਿਵ ਵਰਮਾ ਸਮੇਤ ਅਨੇਕਾਂ ਇਤਿਹਾਸਕਾਰਾਂ ਨੇ ਇਸੇ ਗੱਲ ਦਾ ਉਲੇਖ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਪਰੰਤੂ ਅਫ਼ਸੋਸ ਸਾਡੇ ਇਹ 'ਮਾਰਕਸਵਾਦੀ' ਹਾਲੇ ਤਕ ਪ੍ਰੋ: ਬਿਪਨ ਚੰਦਰ ਦੇ ਨਿਰਨਿਆਂ ਵਾਂਗ ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਦੀ ਵਿਚਾਰਧਾਰਾ ਬਾਰੇ ਨਿਰਨੇ ਤਕ ਨਹੀਂ ਪਹੁੰਚੇ ਹੋਰ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਤਾਂ ਕੀ ਕਰਨੀ ਸੀ। ਅਸੀਂ ਪਿੱਛੇ ਸਪਸ਼ਟ ਕਰ ਆਏ ਹਾਂ ਕਿ ਖੱਬੇ ਪੱਖੀ ਨੇਤਾਵਾਂ ਦਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਬਾਰੇ ਕਿਹੋ ਜਿਹਾ 'ਮਾਰਕਸਵਾਦੀ' ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ ਹੈ? ਅੱਜ ਉਹ ਪਾਰਲੀਮਾਨੀ ਰਾਹ ਪੈ ਚੁੱਕੇ ਹਨ। ਕੀ ਇਹ ਰਾਹ ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਦੀ ਵਿਚਾਰਧਾਰਾ ਨਾਲ ਜ਼ਰਾ ਵੀ ਮੇਲ ਖਾਂਦਾ ਹੈ? ਸ਼ਹੀਦ ਭਗਤ ਦੀ ਵਿਚਾਰਧਾਰਾ ਮਾਰਕਸਵਾਦੀ ਲੈਨਿਨਵਾਦੀ ਸੀ। ਇਸ ਵਿਚ ਕੋਈ ਸ਼ੱਕ ਦੀ ਗੁੰਜਾਇਸ਼ ਨਹੀਂ ਹੈ ।

ਕਿਥੇ ਗਿਆ ਪੰਜਾਬ....

ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਹਰ ਇਕ ਪਰਿਵਾਰ ਵਿਚੋਂ ਇਕ ਨਾ ਇਕ ਮੈਂਬਰ ਬਾਹਰਲੇ ਮੁਲਕ ਵਿਚ ਜਾ ਵਸਿਆ ਹੈ। ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਕਈ ਪਿੰਡਾਂ ਦੇ ਪਿੰਡਾਂ ਨੂੰ ਤਾਲੇ ਲੱਗ ਚੁੱਕੇ ਹਨ। ਜ਼ਿਮੀਦਾਰ ਆਪਣੀਆਂ ਜ਼ਮੀਨਾਂ ਵੇਚ ਕੇ ਬਾਹਰਲੇ ਮੁਲਕਾਂ ਵੱਲ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ।

ਮੰਨਣ ਵਾਲੀ ਗੱਲ ਹੈ ਕਿ ਬਾਹਰਲੇ ਮੁਲਕਾਂ ਦੀ ਕਮਾਈ ਨਾਲ ਘਰਾਂ ਦਾ ਗੁਜ਼ਾਰਾ ਵਧੀਆ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਇਸ ਦੇ ਸਾਨੂੰ ਕਈ ਨੁਕਸਾਨ ਵੀ ਹੋ ਰਹੇ ਹਨ।

ਪੰਜਾਬ ਤੋਂ ਵੱਖ ਵੱਖ ਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿਚ ਗਏ ਪੰਜਾਬੀ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਪੱਛਮੀ ਸਭਿਆਚਾਰ ਦੀ ਭੇਟ ਚਾੜ੍ਹ ਰਹੇ ਹਨ। ਦੇਖਿਆ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਬਾਹਰਲੇ ਮੁਲਕਾਂ ਵਿਚ ਵੇ ਜੰਮੀਆਂ ਪੰਜਾਬੀ ਪੀੜ੍ਹੀਆਂ ਸਹੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਮਾਂ ਬੋਲੀ 'ਪੰਜਾਬੀ' ਵੀ ਨਹੀਂ ਬੋਲ ਸਕਦੀਆਂ, ਬੱਚੇ ਆਪਸ ਵਿਚ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿਚ ਹੀ ਗੱਲਬਾਤ ਕਰਨੀ ਪਸੰਦ ਕਰਦੇ ਹਨ।

ਆਪਣਾ ਦੇਸ਼ ਛੱਡ ਕੇ ਹਰ ਕੋਈ ਚਾਰ 'ਭ' ਭੁੱਲ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਜਿਸ ਵਿਚ ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ 'ਭ' ਹੈ (ਭਾਸ਼ਾ)। ਆਪਣਾ ਮੁਲਕ ਛੱਡਦਿਆਂ ਸਾਰ ਅਸੀਂ ਦੂਸਰੇ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਭਾਸ਼ਾ ਨੂੰ ਅਪਣਾ ਲੈਂਦੇ ਹਾਂ ਅਤੇ ਆਪਣੀ ਭਾਸ਼ਾ ਦਿਨੋ-ਦਿਨ ਭੁੱਲਦੇ ਜਾਂਦੇ ਹਾਂ। ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਨੂੰ ਬਾਹਰਲੇ ਮੁਲਕਾਂ ਵਿਚ ਜੰਮੀਆਂ ਸੰਤਾਨਾਂ ਇਕ ਦੂਸਰੇ ਨਾਲ ਪੰਜਾਬੀ ਦੀ ਥਾਂ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਵਿਚ ਗੱਲ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ।

'ਬੇਬੇ-ਬਾਪੂ, ਦਾਦਾ-ਦਾਦੀ, ਚਾਚਾ-ਚਾਚੀ ਆਦਿ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੀ ਥਾਂ ਸਾਨੂੰ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਦੇ ਸ਼ਬਦ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਮੌਮ-ਡੈਡ, ਆਂਟੀ-ਅੰਕਲ, ਗਰੈਂਡ-ਡੈਡ, ਗਰੈਂਡ-ਮੌਮ ਵਰਗੇ ਸ਼ਬਦ ਸੁਣਨ ਨੂੰ ਮਿਲਦੇ ਹਨ। ਦੇਖਣ ਨੂੰ ਤਾਂ ਇਹ ਗੱਲ ਬਹੁਤ ਛੋਟੀ ਹੈ, ਪਰ ਇਸ ਦਾ ਪ੍ਰਭਾਵ ਸਾਡੇ ਸਭਿਆਚਾਰ ਉਤੇ ਪੈ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਕਿਉਂਕਿ ਇਕ-ਇਕ ਕਰਕੇ, ਇਹ ਸ਼ਬਦ ਸਾਡੇ ਸਭਿਆਚਾਰ 'ਚੋਂ ਅਲੋਪ ਹੋਣ ਦੀ ਰਾਹ ਵੱਲ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ।

ਹੋਰ ਤਾਂ ਹੋਰ ਪੰਜਾਬ ਤੋਂ ਆਏ ਨੌਜਵਾਨ ਵੀ ਬਾਹਰਲੇ ਮੁਲਕਾਂ ਵਿਚ ਆ ਕੇ ਪੰਜਾਬੀ ਬੋਲਣੀ ਭੁੱਲ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਪੰਜਾਬੀ ਬੋਲਣ ਦਾ ਲਹਿਜ਼ਾ ਬਾਹਰ ਆ ਕੇ ਖਰਾਬ ਹੁੰਦਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਨੌਜਵਾਨ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਵਾਂਗ ਪੰਜਾਬੀ ਬੋਲਣ ਵਿਚ ਸ਼ੇਖੀ ਸਮਝਦੇ ਹਨ।

'ਣ' 'ਡ' 'ਵ' ਬੋਲਣਾ ਹੀ ਭੁੱਲ ਚੁੱਕੇ ਹਨ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੇ ਕਨੌੜੇ ਦਾ ਪ੍ਰਯੋਗ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿਚ ਹੋੜਾ ਪ੍ਰਯੋਗ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਪੌੜੀ ਨੂੰ ਪੋੜੀ, ਕੌੜਾ ਨੂੰ ਕੋੜਾ, ਹਥੌੜੇ ਨੂੰ ਹਥੋੜਾ ਆਦਿ ਕਹਿਣ ਲੱਗ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।

ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਦੂਸਰਾ 'ਭ' ਹੈ 'ਭੇਸ'। ਜੇਕਰ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਦੇ ਪਹਿਰਾਵੇ ਦੀ ਗੱਲ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਬਾਹਰ ਆਉਂਦਿਆਂ ਸਾਰ ਕੁੜੀਆਂ ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਕੇਸ ਕਟਵਾਉਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਕਈ ਮੁੰਡੇ ਵੀ ਇਥੇ ਆ ਕੇ ਪੱਗ ਬੰਨ੍ਹਣੀ ਛੱਡ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਕੁੜੀਆਂ ਦੀ ਗੱਲ ਕਰੀਏ ਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕੱਪੜੇ ਦਿਨੋ-ਦਿਨ ਛੋਟੇ ਹੁੰਦੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਸਾਡੀਆਂ ਸਭਿਆਚਾਰਕ ਪੋਸ਼ਾਕਾਂ ਪਾਉਣਾ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸ਼ਾਨ ਦੇ ਖਿਲਾਫ਼ ਲੱਗਦਾ ਹੈ।

ਤੀਸਰਾ 'ਭ' ਹੈ 'ਭੋਜਨ'। ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਬਾਹਰਲੇ ਮੁਲਕਾਂ ਵਿਚ ਪੰਜਾਬੀ ਭੋਜਨ ਬਣਾਉਣ ਦਾ ਸਮਾਂ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ, ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਖਾਣੀ ਹੀ ਨਹੀਂ ਚਾਹੁੰਦੇ। ਇਥੇ ਬੱਚੇ ਵੱਧ ਤੋਂ ਵੱਧ ਪੀਜ਼ੇ, ਬਰਗਰ, ਪਾਸਤੇ ਆਦਿ ਵਰਗੇ ਫਾਸਟ ਫੂਡ, ਖਾਣੇ ਪਸੰਦ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਜਿਥੇ ਕਿ ਇਹ ਸਭ ਕੁਝ ਮਹਿੰਗਾ ਹੈ, ਉਥੇ ਹੀ ਇਹ ਖੀਾਣਾ ਸਾਡੀ ਸਿਹਤ ਵੀ ਖਰਾਬ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਕਰਕੇ ਸਾਡਾ ਰਵਾਇਤੀ ਖਾਣਾ ਜਿਵੇਂਕਿ ਸਾਗ ਮੱਕੀ ਦੀ ਰੋਟੀ, ਦਾਲਾਂ, ਸਬਜ਼ੀਆਂ ਆਦਿ ਖ਼ਤਮ ਹੁੰਦਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਆਖਰੀ 'ਭ' ਹੈ ਭਾਵਨਾ। ਬਾਹਰਲੇ ਮੁਲਕਾਂ ਵਿਚ ਆ ਕੇ ਹਰ ਕੋਈ ਭਾਵਨਾਵਾਂ ਭੁੱਲੇ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਇਨਸਾਨੀਅਤ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਅੰਦਰੋਂ ਮੁਕਾ ਲੈਂਦੇ ਹਾਂ, ਆਪਣੇ ਫਾਇਦੇ ਲਈ ਲੋਕ ਆਪਣੇ ਜਾਣਕ ਜਾਂ ਕਰੀਬੀ ਨੂੰ ਵੀ ਲੁੱਟਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਦੇ ਹਨ।

ਇਹ ਸਭ ਕੁਝ ਦੇਖ ਕੇ ਅਸੀਂ ਅੰਦਾਜ਼ਾ ਲਗਾ ਸਕਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਸਾਡੀ ਆਉਣ ਵਾਲੀ ਪੀੜ੍ਹੀ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਹੋਵੇਗੀ। ਜੇਕਰ ਅਸੀਂ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਆਉਣ ਵਾਲਾ ਸਮਾਂ ਪਹਿਲਾਂ ਵਰਗਾ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਸਾਨੂੰ ਘਰਾਂ ਤੋਂ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਕਰਨੀ ਪਵੇਗੀ। ਆਪਣੇ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਮਾਂ ਬੋਲੀ, ਸਭਿਆਚਾਰ ਅਤੇ ਗੁਰਬਾਣੀ ਨਾਲ ਜੋੜਨਾ ਪਵੇਗਾ, ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਉਹ ਸਮਾਂ ਦੂਰ ਨਹੀਂ ਜਦੋਂ ਅਸੀਂ ਬਹਿ ਕੇ ਸਿਰ 'ਤੇ ਹੱਥ ਮਾਰਾਂਗੇ।

ਸਿਹਤ ’ਤੇ ਵਪਾਰ : ਇਲੈਕਟੋ੍ਰਲ ਬਾਂਡ ਰਾਹੀਂ ਦਿਖਾਈ ਦਿੰਦਾ ਦ੍ਰਿਸ਼

ਰਾਘਵੇਂਦਰ ਰਾਓ
ਸ਼ਾਦਾਬ ਨਜ਼ਮੀ

ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਦਵਾਈਆਂ, ਇਲਾਜ ਅਤੇ ਮੈਡੀਕਲ ਸਹੂਲਤਾਂ ਦੀਆਂ ਵਧਦੀਆਂ ਕੀਮਤਾਂ ਕੋਈ ਲੁਕੀ ਹੋਈ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਅਜਿਹੇ ਵਿੱਚ ਜੇਕਰ ਇਹ ਪਤਾ ਲੱਗੇ ਕਿ ਹਾਈ ਬਲੱਡ ਪ੍ਰੈਸ਼ਰ, ਸ਼ੂਗਰ, ਮਲੇਰੀਆ, ਕੋਵਿਡ ਜਾਂ ਦਿਲ ਦੀਆਂ ਬਿਮਾਰੀਆਂ ਦਾ ਇਲਾਜ ਕਰਨ ਵਾਲੀਆਂ ਕਈ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਦਵਾਈਆਂ ਦੇ ਡਰੱਗ ਟੈਸਟ ਫੇਲ੍ਹ ਹੋ ਰਹੇ ਹਨ, ਤਾਂ ਇਹ ਆਮ ਲੋਕਾਂ ਲਈ ਚਿੰਤਾ ਦਾ ਵਿਸ਼ਾ ਹੈ। ਪਰ ਜੇਕਰ ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਇਹ ਵੀ ਨਜ਼ਰ ਆਵੇ ਕਿ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਕੰਪਨੀਆਂ ਦੀਆਂ ਦਵਾਈਆਂ ਡਰੱਗ ਟੈਸਟਾਂ ’ਚ ਫੇਲ੍ਹ ਹੋਈਆਂ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਰੋੜਾਂ ਰੁਪਏ ਦੇ ਇਲੈਕਟੋਰਲ ਬਾਂਡ ਖਰੀਦ ਕੇ ਸਿਆਸੀ ਦਲਾਂ ਨੂੰ ਦਾਨ ਵਜੋਂ ਦਿੱਤੇ ਹਨ ਤਾਂ ਮਾਮਲਾ ਹੋਰ ਵੀ ਗੰਭੀਰ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਅਜਿਹਾ ਹੀ ਕੁਝ ਦੇਖਣ ਨੂੰ ਮਿਲ ਰਿਹਾ ਹੈ ਇਲੈਕਟੋਰਲ ਬਾਂਡ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਡੇਟਾ ਦੇ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਤੋਂ ਜੋ ਭਾਰਤੀ ਸਟੇਟ ਬੈਂਕ ਨੇ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਦੇ ਹੁਕਮਾਂ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਚੋਣ ਕਮਿਸ਼ਨ ਨੂੰ ਉਪਲਬਧ ਕਰਵਾਏ ਸੀ ਅਤੇ ਜਿਸ ਨੂੰ ਚੋਣ ਕਮਿਸ਼ਨ ਨੇ ਜਨਤਕ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਡੇਟਾ ਨੂੰ ਖੰਗਾਲਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਇਹ ਸਾਹਮਣੇ ਆਇਆ ਹੈ ਕਿ 23 ਫਾਰਮਾ ਕੰਪਨੀਆਂ ਅਤੇ ਇੱਕ ਸੁਪਰ ਸਪੈਸ਼ਲਿਟੀ ਹਸਪਤਾਲ ਨੇ ਚੋਣ ਬਾਂਡ ਰਾਹੀਂ ਸਿਆਸੀ ਦਲਾਂ ਨੂੰ ਲਗਭਗ 762 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਚੰਦਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਆਓ ਪਹਿਲਾਂ ਨਜ਼ਰ ਮਾਰਦੇ ਹਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਫਾਰਮਾ ਕੰਪਨੀਆਂ ’ਤੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਡਰੱਗ ਟੈਸਟ ਫੇਲ੍ਹ ਹੋਏ ਅਤੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਲੈਕਟੋਰਲ ਬਾਂਡ ਖਰੀਦ ਕੇ ਸਿਆਸੀ ਦਲਾਂ ਨੂੰ ਦਿੱਤੇ।

1. **ਟੋਰੈਂਟ ਫਾਰਮਾਸਿਊਟੀਕਲ ਲਿਮਿਟਡ** : ਇਸ ਕੰਪਨੀ ਦਾ ਰਜਿਸਟਰਡ ਦਫ਼ਤਰ ਗੁਜਰਾਤ ਦੇ ਅਹਿਮਦਾਬਾਦ ਵਿੱਚ ਹੈ। ਸਾਲ 2018 ਤੋਂ 2023 ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ, ਇਸ ਕੰਪਨੀ ਦੀ ਬਣਾਈਆਂ ਗਈਆਂ ਤਿੰਨ ਦਵਾਈਆਂ ਦੇ ਡਰੱਗ ਟੈਸਟ ਫੇਲ੍ਹੇ ਹੋ ਗਏ। ਇਹ ਦਵਾਈਆਂ ਡੇਪਲਾਟ ਏ 150, ਨਿਕੋਰਨ ਆਈਵੀ 2 ਅਤੇ ਲੋਪਾਮਾਈਡ ਸਨ। ਡੇਪਲੇਟ ਏ 150 ਦਿਲ ਦਾ ਦੌਰਾ ਪੈਣ ਤੋਂ ਬਚਾਉਂਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਨਿਕੋਰਨ ਆਈਵੀ 2 ਦਿਲ ਦੇ ਕਾਰਜਭਾਰ ਨੂੰ ਘੱਟ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਲੋਪਾਮਾਈਡ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਥੋੜ੍ਹੇ ਸਮੇਂ ਦੇ ਜਾਂ ਲੰਬੇ ਸਮੇਂ ਦੇ ਦਸਤ ਦੇ ਇਲਾਜ ਲਈ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਕੰਪਨੀ ਨੇ 7 ਮਈ, 2019 ਅਤੇ 10 ਜਨਵਰੀ, 2024 ਵਿਚਕਾਰ 77.5 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਦੇ ਇਲੈਕਟੋਰਲ ਬਾਂਡ ਖਰੀਦੇ। ਇਨ੍ਹਾਂ 77.5 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਵਿੱਚੋਂ 61 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਭਾਰਤੀ ਜਨਤਾ ਪਾਰਟੀ ਨੂੰ ਦਿੱਤੇ ਗਏ। ਸਿੱਕਮ ਕ੍ਰਾਂਤੀਕਾਰੀ ਮੋਰਚਾ ਨੂੰ ਇਸ ਕੰਪਨੀ ਨੇ 7 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਅਤੇ ਕਾਂਗਰਸ ਨੂੰ 5 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਦਿੱਤੇ।

2. **ਸਿਪਲਾ ਲਿਮਿਟਡ** : ਸਿਪਲਾ ਲਿਮਿਟੇਡ ਦਾ ਰਜਿਸਟਰਡ ਦਫ਼ਤਰ ਮੁੰਬਈ ਵਿੱਚ ਹੈ। ਸਾਲ 2018 ਅਤੇ 2023 ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ, ਇਸ ਕੰਪਨੀ ਦੀ ਬਣਾਈ ਦਵਾਈ ਸੱਤ ਵਾਰ ਡਰੱਗ ਟੈਸਟਾਂ ਫੇਲ੍ਹ ਹੋਏ। ਡਰੱਗ ਟੈਸਟ ’ਚ ਫੇਲ੍ਹ ਹੋਣ ਵਾਲੀਆਂ ਦਵਾਈਆਂ ਵਿੱਚ ਆਰਸੀ ਖੰਘ ਸੀਰਪ, ਲਿਪਵਾਸ ਗੋਲੀਆਂ, ਓਨਡੈਨਸੇਟਰੋਨ ਅਤੇ ਸਿਪ੍ਰੇਮੀ ਇੰਜੈਕਸ਼ਨ ਸ਼ਾਮਲ ਸਨ। ਸਿਪ੍ਰੇਮੀ ਇੰਜੈਕਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਰੀਮਡੇਸੀਵਿਰ ਦਵਾਈ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਜੋ ਕੋਵਿਡ ਦੇ ਇਲਾਜ ਵਿੱਚ ਵਰਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਲਿਪਵਾਸ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕੋਲੈਸਟ੍ਰੋਲ ਨੂੰ ਘਟਾਉਣ ਅਤੇ ਦਿਲ ਦੀਆਂ ਬਿਮਾਰੀਆਂ ਦੇ ਜੋਖ਼ਮ ਨੂੰ ਘਟਾਉਣ ਲਈ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਓਨਡੈਨਸੇਟਰੋਨ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕੈਂਸਰ ਦੀ ਕੀਮੋਥੈਰੇਪੀ, ਰੇਡੀਏਸ਼ਨ ਥੈਰੇਪੀ, ਅਤੇ ਸਰਜਰੀ ਕਾਰਨ ਹੋਣ ਵਾਲੀ ਮਤਲੀ ਅਤੇ ਉਲਟੀਆਂ ਨੂੰ ਰੋਕਣ ਲਈ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਕੰਪਨੀ ਨੇ 10 ਜੁਲਾਈ, 2019 ਅਤੇ 10 ਨਵੰਬਰ, 2022 ਵਿਚਾਲੇ 39.2 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਦੇ ਚੋਣ ਬਾਂਡ ਖਰੀਦੇ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ 37 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਦੇ ਬਾਂਡ ਭਾਜਪਾ ਨੂੰ ਦਿੱਤੇ ਅਤੇ 2.2 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਦੇ ਬਾਂਡ ਕਾਂਗਰਸ ਨੂੰ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਸਨ।

3. **ਸਨ ਫਾਰਮਾ ਲੈਬਾਰਟਰੀਜ਼ ਲਿਮਿਟਡ** : ਸਨ ਫਾਰਮਾ ਲੈਬਾਰਟਰੀਜ਼ ਦਾ ਮੁੱਖ ਦਫ਼ਤਰ ਮੁੰਬਈ ਵਿੱਚ ਹੈ। 2020 ਅਤੇ 2023 ਵਿਚਕਾਰ ਛੇ ਵਾਰ ਇਸ ਕੰਪਨੀ ਵੱਲੋਂ ਬਣਾਈਆਂ ਗਈਆਂ ਦਵਾਈਆਂ ਦੇ ਡਰੱਗ ਟੈਸਟ ਫੇਲ੍ਹ ਹੋਏ। ਟੈਸਟ ਵਿੱਚ ਫੇਲ੍ਹ ਹੋਣ ਵਾਲੀਆਂ ਦਵਾਈਆਂ ਵਿੱਚ ਕਾਰਡੀਵਾਸ, ਲੈਟੋਪ੍ਰੋਸਟ ਆਈ ਡਰਾਪ ਅਤੇ ਡੀ ਫਲੈਕਸੂਰਾ ਸ਼ਾਮਲ ਸਨ। ਕਾਰਡੀਵਾਸ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਹਾਈ ਬਲੱਡ ਪ੍ਰੈਸ਼ਰ, ਦਿਲ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਛਾਤੀ ਦੇ ਦਰਦ (ਐਨਜਾਈਨਾ) ਅਤੇ ਹਾਰਟ ਫੇਲੀਅਰ ਦੇ ਇਲਾਜ ਲਈ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। 15 ਅਪ੍ਰੈਲ 2019 ਅਤੇ 8 ਮਈ 2019 ਨੂੰ ਇਸ ਕੰਪਨੀ ਨੇ ਕੁੱਲ 31.5 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਦੇ ਬਾਂਡ ਖਰੀਦੇ। ਇਹ ਸਾਰੇ ਬਾਂਡ ਕੰਪਨੀ ਨੇ ਭਾਜਪਾ ਨੂੰ ਦਿੱਤੇ।

4. **ਜ਼ਾਈਡਸ ਹੈਲਥਕੇਅਰ ਲਿਮਿਟਡ** : ਜ਼ਾਈਡਸ ਹੈਲਥਕੇਅਰ ਲਿਮੀਟਡ ਦਾ ਮੁੱਖ ਦਫ਼ਤਰ ਮੁੰਬਈ ਵਿੱਚ ਹੈ। ਸਾਲ 2021 ਵਿੱਚ, ਬਿਹਾਰ ਦੇ ਡਰੱਗ ਰੈਗੂਲੇਟਰ ਨੇ ਇਸ ਕੰਪਨੀ ਵੱਲੋਂ ਬਣਾਈ ਗਈ ਰੇਮਡੇਸੀਵਿਰ ਦਵਾਈਆਂ ਦੇ ਇੱਕ ਬੈਚ ਵਿੱਚ ਗੁਣਵੱਤਾ ਦੀ ਘਾਟ ਬਾਰੇ ਕਿਹਾ ਸੀ। ਰੇਮਡੇਸੀਵਿਰ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕੋਵਿਡ ਦੇ ਇਲਾਜ ਵਿੱਚ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। 10 ਅਕਤੂਬਰ 2022 ਅਤੇ 10 ਜੁਲਾਈ, 2023 ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ, ਇਸ ਕੰਪਨੀ ਨੇ 29 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਦੇ ਬਾਂਡ ਖਰੀਦੇ। ਇਸ ਵਿੱਚੋਂ 18 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਭਾਜਪਾ ਨੂੰ, 8 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਸਿੱਕਮ ਕ੍ਰਾਂਤੀਕਾਰੀ ਮੋਰਚਾ ਅਤੇ 3 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਕਾਂਗਰਸ ਨੂੰ ਦਿੱਤੇ ਗਏ।

5. **ਹੇਟੇਰੋ ਡਰੱਗਜ਼ ਲਿਮੀਟਡ ਅਤੇ ਹੇਟੇਰੋ ਲੈਬਜ਼ ਲਿਮਿਟਡ** : ਇਨ੍ਹਾਂ ਕੰਪਨੀਆਂ ਦਾ ਮੁੱਖ ਦਫ਼ਤਰ ਤੇਲੰਗਾਨਾ ਦੇ ਹੈਦਰਾਬਾਦ ਵਿੱਚ ਹੈ। ਸਾਲ 2018 ਅਤੇ 2021 ਵਿਚਾਲੇ ਇਸ ਕੰਪਨੀ ਦੀ ਬਣਾਈਆਂ ਗਈਆਂ ਦਵਾਈਆਂ ਦੇ ਸੱਤ ਡਰੱਗ ਟੈਸਟ ਫੇਲ੍ਹ ਹੋਏ। ਡਰੱਗ ਟੈਸਟ ਵਿੱਚ ਫੇਲ੍ਹ ਹੋਈਆਂ ਦਵਾਈਆਂ ਵਿੱਚ ਰੇਮਡੇਸੀਵਿਰ ਇੰਜੈਕਸ਼ਨ, ਮੈਟਫੋਰਮਿਨ ਅਤੇ ਕੋਵੀਫੋਰ ਸ਼ਾਮਲ ਸਨ। ਰੇਮਡੇਸੀਵਿਰ ਅਤੇ ਕੋਵੀਫੋਰ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕੋਵਿਡ ਦੇ ਇਲਾਜ ਵਿੱਚ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਜਦੋਂ ਕਿ ਮੈਟਫੋਰਮਿਨ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਸ਼ੂਗਰ ਲਈ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਹੇਟੇਰੋ ਡਰੱਗਜ਼ ਲਿਮੀਟਡ ਨੇ 7 ਅਪ੍ਰੈਲ 2022 ਅਤੇ 11 ਜੁਲਾਈ 2023 ਨੂੰ 30 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਦੇ ਚੋਣ ਬਾਂਡ ਖਰੀਦੇ। ਇਹ ਸਾਰੇ ਬਾਂਡ ਤੇਲੰਗਾਨਾ ਦੀ ਭਾਰਤ ਰਾਸ਼ਟਰ ਸਮਿਤੀ (ਬੀਆਰਐੱਸ) ਪਾਰਟੀ ਨੂੰ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਸਨ। ਹੇਟੇਰੋ ਡਰੱਗਜ਼ ਲਿਮੀਟਡ ਨੇ 7 ਅਪ੍ਰੈਲ, 2022 ਅਤੇ 12ਅਕਤੂਬਰ 2023 ਨੂੰ 25 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਦੇ ਬਾਂਡ ਖਰੀਦੇ। ਇਸ ਵਿੱਚੋਂ 20 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਦੇ ਬਾਂਡ ਬੀਆਰਐੱਸ ਨੂੰ ਅਤੇ 5 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਦੇ ਬਾਂਡ ਭਾਜਪਾ ਨੂੰ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਸਨ।

6. **ਇੰਟਾਸ ਫਾਰਮਾਸਿਊਟੀਕਲਸ** : ਇੰਟਾਸ ਫਾਰਮਾਸਿਊਟੀਕਲਸ ਦਾ ਮੁੱਖ ਦਫ਼ਤਰ ਅਹਿਮਦਾਬਾਦ, ਗੁਜਰਾਤ ਵਿੱਚ ਹੈ। ਜੁਲਾਈ 2020 ਵਿੱਚ, ਇਸ ਕੰਪਨੀ ਵੱਲੋਂ ਬਣਾਈ ਗਈ ਦਵਾਈ ਐਨਾਪ੍ਰਿਲ ਦਾ ਟੈਸਟ ਫੇਲ੍ਹ ਹੋ ਗਿਆ। ਐਨਾਪ੍ਰਿਲ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਹਾਈ ਬਲੱਡ ਪ੍ਰੈਸ਼ਰ ਅਤੇ ਹਾਰਟ ਫੇਲੀਅਰ ਦੇ ਇਲਾਜ ਲਈ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਦਵਾਈ ਦਿਲ ਦੇ ਦੌਰੇ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਵੀ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਕੰਪਨੀ ਨੇ 10 ਅਕਤੂਬਰ 2022 ਨੂੰ 20 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਦੇ ਇਲੈਕਟੋਰਲ ਬਾਂਡ ਖਰੀਦੇ। ਇਹ ਸਾਰੇ ਬਾਂਡ ਭਾਰਤੀ ਜਨਤਾ ਪਾਰਟੀ ਨੂੰ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਸਨ।

7. **ਆਈਪੀਸੀਏ ਲੈਬਾਰਟਰੀਜ਼ ਲਿਮਿਟਡ** : ਆਈਪੀਸੀਏ ਲੈਬਾਰਟਰੀਜ਼ ਲਿਮੀਟਡ ਦਾ ਮੁੱਖ ਦਫਤਰ ਮੁੰਬਈ ਵਿੱਚ ਹੈ। ਅਕਤੂਬਰ 2018 ਵਿੱਚ, ਇਸ ਕੰਪਨੀ ਦੀ ਬਣਾਈ ਗਈ ਦਵਾਈ ਲਾਰੀਆਗੋ ਟੈਬਲੇਟ ਦਾ ਡਰੱਗ ਟੈਸਟ ਫੇਲ੍ਹ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ। ਲਾਰੀਆਗੋ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਮਲੇਰੀਆ ਦੀ ਰੋਕਥਾਮ ਅਤੇ ਇਲਾਜ ਲਈ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। 10 ਨਵੰਬਰ 2022 ਅਤੇ 5 ਅਕਤੂਬਰ 2023 ਦੇ ਵਿਚਾਲੇ, ਇਸ ਕੰਪਨੀ ਨੇ 13.5 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਦੇ ਬਾਂਡ ਖਰੀਦੇ। ਇਸ ਵਿੱਚੋਂ ਭਾਜਪਾ ਨੂੰ 10 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਦੇ ਬਾਂਡ ਅਤੇ ਸਿੱਕਮ ਕ੍ਰਾਂਤੀਕਾਰੀ ਮੋਰਚਾ ਪਾਰਟੀ ਨੂੰ 3.5 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਦੇ ਬਾਂਡ ਦਿੱਤੇ ਗਏ।

8. **ਗਲੇਨਮਾਰਕ ਫਾਰਮਾਸਿਊਟੀਕਲਸ ਲਿਮਿਟਡ** : ਗਲੇਨਮਾਰਕ ਫਾਰਮਾਸਿਊਟੀਕਲਸ ਲਿਮੀਟਡ ਦਾ ਮੁੱਖ ਦਫ਼ਤਰ ਮੁੰਬਈ ਵਿੱਚ ਹੈ। ਸਾਲ 2022 ਅਤੇ 2023 ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ, ਇਸ ਕੰਪਨੀ ਦੀਆਂ ਬਣਾਈਆਂ ਗਈਆਂ ਦਵਾਈਆਂ ਦੇ ਛੇ ਡਰੱਗ ਟੈਸਟ ਫੇਲ੍ਹ ਹੋਏ। ਜਿਹੜੀਆਂ ਦਵਾਈਆਂ ਡਰੱਗ ਟੈਸਟ ਫੇਲ੍ਹ ਹੋਈਆਂ ਉਹਨਾਂ ਵਿੱਚ ਟੇਲਮਾ ਏਐੱਮ,ਟੇਲਮਾ ਐੱਚ ਅਤੇ ਜ਼ਿਟੇਨ ਗੋਲੀਆਂ ਸ਼ਾਮਲ ਸਨ। ਟੇਲਮਾ ਏਐੱਮ ਅਤੇ ਟੇਲਮਾ ਐੱਚ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਹਾਈ ਬਲੱਡ ਪ੍ਰੈਸ਼ਰ ਦੇ ਇਲਾਜ ਲਈ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਡਿਟੇਨ ਟੈਬਲੇਟ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਡਾਇਬੀਟੀਜ਼ ਦੇ ਇਲਾਜ ਲਈ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਕੰਪਨੀ ਨੇ 11 ਨਵੰਬਰ, 2022 ਨੂੰ 9.75 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਦੇ ਬਾਂਡ ਖਰੀਦੇ। ਇਹ ਸਾਰੇ ਬਾਂਡ ਭਾਜਪਾ ਨੂੰ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਸਨ।

ਮਾਹਿਰਾਂ ਦਾ ਇਹ ਵੀ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਕਿਉਂਕਿ ਸਰਕਾਰ ਫਾਰਮਾ ਕੰਪਨੀਆਂ ਦੀ ਰੈਗੂਲੇਟਰ ਹੈ, ਇਸ ਲਈ ਇਹ ਗੁਣਵੱਤਾ ਜਾਂਚ ਅਤੇ ਪ੍ਰਵਾਨਗੀਆਂ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕਾਰੋਬਾਰਾਂ ’ਤੇ ਬਹੁਤ ਜ਼ਿਆਦਾ ਪ੍ਰਭਾਵ ਪਾਉਂਦੀ ਹੈ। ਕਿਸੇ ਚੀਜ਼ ਲਈ ਇਜਾਜ਼ਤ ਦੇਣ ਵਿੱਚ ਥੋੜ੍ਹੀ ਜਿਹੀ ਦੇਰੀ ਵੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਕੰਪਨੀਆਂ ਲਈ ਮਹਿੰਗੀ ਸਾਬਤ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਅਤੇ ਮੰਨਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਸ਼ਾਇਦ ਇਸ ਤੋਂ ਬਚਣ ਲਈ ਇਹ ਕੰਪਨੀਆਂ ਸਿਆਸੀ ਦਲਾਂ ਨੂੰ ਪੈਸਾ ਦਿੰਦੀਆਂ ਹਨ।

ਛਾਪੇਮਾਰੀ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਫਾਰਮਾ ਕੰਪਨੀਆਂ ਨੇ ਕਿਸ ਪਾਰਟੀ ਨੂੰ ਪੈਸਾ ਦਿੱਤਾ?

ਕੁੱਝ ਹੀ ਦਿਨ ਪਹਿਲਾਂ, ਇੱਕ ਹੋਰ ਰਿਪੋਰਟ ਵਿੱਚ, ਅਸੀਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਦੱਸਿਆ ਸੀ ਕਿ ਐੱਸਬੀਆਈ ਨੇ ਜੋ ਡੇਟਾ ਪਹਿਲੀ ਖੇਪ ਵਿੱਚ ਚੋਣ ਕਮਿਸ਼ਨ ਨੂੰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ, ਉਸ ਦਾ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਕਰਨ ’ਤੇ, ਕੁਝ ਅਜਿਹੀਆਂ ਉਦਾਹਰਣਾਂ ਮਿਲੀਆਂ ਹਨ ਜਿੱਥੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਸਾਲ ਕਿਸੇ ਨਿੱਜੀ ਕੰਪਨੀ ’ਤੇ ਐਨਫੋਰਸਮੈਂਟ ਡਾਇਰੈਕਟੋਰੇਟ (ਈਡੀ) ਜਾਂ ਇਨਕਮ ਟੈਕਸ ਵਿਭਾਗ ਦੀ ਛਾਪੇਮਾਰੀ ਹੋਈ ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਕੁਝ ਦਿਨਾਂ ਬਾਅਦ ਉਸ ਕੰਪਨੀ ਨੇ ਚੋਣ ਬਾਂਡ ਖਰੀਦੇ। ਅਜਿਹੀਆਂ ਵੀ ਉਦਾਹਰਨਾਂ ਹਨ ਕਿ ਕਿਸੇ ਕੰਪਨੀ ਨੇ ਇਲੈਕਟੋਰਲ ਬਾਂਡ ਖਰੀਦੇ ਅਤੇ ਕੁਝ ਦਿਨਾਂ ਬਾਅਦ ਉਸ ’ਤੇ ਛਾਪਾ ਮਾਰਿਆ ਗਿਆ ਅਤੇ ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਕੰਪਨੀ ਨੇ ਫਿਰ ਤੋਂ ਇਲੈਕਟੋਰਲ ਬਾਂਡ ਖਰੀਦੇ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਕੰਪਨੀਆਂ ਵਿੱਚ ਕੁਝ ਫਾਰਮਾ ਕੰਪਨੀਆਂ ਅਤੇ ਇੱਕ ਹਸਪਤਾਲ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ। ਆਓ ਨਜ਼ਰ ਮਾਰਦੇ ਹਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕੰਪਨੀਆਂ ’ਤੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ’ਤੇ ਇਨਫੋਰਸਮੈਂਟ ਡਾਇਰੈਕਟੋਰੇਟ (ਈਡੀ) ਜਾਂ ਇਨਕਮ ਟੈਕਸ ਵਿਭਾਗ ਨੇ ਛਾਪੇ ਮਾਰੇ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਲੈਕਟੋਰਲ ਬਾਂਡ ਖਰੀਦ ਕੇ ਕਿਹੜੇ ਸਿਆਸੀ ਦਲਾਂ ਨੂੰ ਦਿੱਤੇ।

ਯਸ਼ੋਦਾ ਸੁਪਰ ਸਪੈਸ਼ਲਿਟੀ ਹਸਪਤਾਲ : ਯਸ਼ੋਦਾ ਸੁਪਰ ਸਪੈਸ਼ਲਿਟੀ ਹਸਪਤਾਲ ਦਾ ਮੁੱਖ ਦਫ਼ਤਰ ਤੇਲੰਗਾਨਾ ਵਿੱਚ ਹੈ। ਇਸ ਕੰਪਨੀ ਨੇ 4 ਅਕਤੂਬਰ, 2021 ਅਤੇ 11ਅਕਤੂਬਰ, 2023 ਵਿਚਾਲੇ 162 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਦੇ ਚੋਣ ਬਾਂਡ ਖਰੀਦੇ। ਇਸ ਕੰਪਨੀ ’ਤੇ 22 ਦਸੰਬਰ 2020 ਨੂੰ ਇਨਕਮ ਟੈਕਸ ਵਿਭਾਗ ਦੀ ਰੇਡ ਹੋਈ। 4 ਅਕਤੂਬਰ, 2021 ਤੋਂ ਇਸ ਕੰਪਨੀ ਨੇ ਇਲੈਕਟੋਰਲ ਬਾਂਡ ਖਰੀਦਣੇ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੇ। ਇਸ ਕੰਪਨੀ ਨੇ 94 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਦੇ ਬਾਂਡ ਭਾਰਤ ਰਾਸ਼ਟਰ ਸਮਿਤੀ ਪਾਰਟੀ ਨੂੰ ਦਿੱਤੇ। ਨਾਲ ਹੀ, ਕੰਪਨੀ ਨੇ 64 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਦੇ ਬਾਂਡ ਕਾਂਗਰਸ ਨੂੰ ਅਤੇ 2 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਦੇ ਬਾਂਡ ਭਾਜਪਾ ਨੂੰ ਦਿੱਤੇ।

ਡਾ. ਰੈੱਡੀਜ਼ ਲੈਬ : ਡਾ. ਰੈੱਡੀਜ਼ ਲੈਬ ਦਾ ਮੁੱਖ ਦਫ਼ਤਰ ਹੈਦਰਾਬਾਦ, ਤੇਲੰਗਾਨਾ ਵਿੱਚ ਹੈ। 8 ਮਈ 2019 ਅਤੇ 4 ਜਨਵਰੀ 2024 ਵਿਚਾਲੇ 84 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਦੇ ਇਲੈਕਟੋਰਲ ਬਾਂਡ ਖਰੀਦੇ। 12 ਨਵੰਬਰ, 2023 ਨੂੰ ਇਨਕਮ ਟੈਕਸ ਵਿਭਾਗ ਨੇ ਇਸ ਕੰਪਨੀ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਲੋਕਾਂ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਹਿਯੋਗੀਆਂ ’ਤੇ ਗ਼ੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਨਕਦੀ ਲੈਣ-ਦੇਣ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ’ਚ ਛਾਪੇਮਾਰੀ ਕੀਤੀ। 17 ਨਵੰਬਰ, 2023 ਨੂੰ, ਇਸ ਕੰਪਨੀ ਨੇ 21 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਦੇ ਬਾਂਡ ਖਰੀਦੇ। 4 ਜਨਵਰੀ, 2024 ਨੂੰ ਕੰਪਨੀ ਨੇ 10 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਦੇ ਬਾਂਡ ਖਰੀਦੇ। ਇਸ ਕੰਪਨੀ ਨੇ ਭਾਰਤ ਰਾਸ਼ਟਰ ਸਮਿਤੀ ਪਾਰਟੀ ਨੂੰ 32 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਦੇ ਬਾਂਡ ਦਿੱਤੇ ਸਨ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਭਾਜਪਾ ਨੂੰ 25 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਦੇ ਬਾਂਡ, ਕਾਂਗਰਸ ਨੂੰ 14 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਦੇ ਬਾਂਡ ਅਤੇ ਤੇਲਗੂ ਦੇਸ਼ਮ ਪਾਰਟੀ ਨੂੰ 13 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਦੇ ਬਾਂਡ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਹਨ।

ਅਰਬਿੰਦੋ ਫਾਰਮਾ : ਅਰਬਿੰਦੋ ਫਾਰਮਾ ਦਾ ਮੁੱਖ ਦਫ਼ਤਰ ਤੇਲੰਗਾਨਾ ਦੇ ਹੈਦਰਾਬਾਦ ਹੈ। ਇਸ ਕੰਪਨੀ ਨੇ 3 ਅਪ੍ਰੈਲ, 2021 ਅਤੇ 8 ਨਵੰਬਰ, 2023 ਵਿਚਾਲੇ 52 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਦੇ ਬਾਂਡ ਖਰੀਦੇ। 10 ਨਵੰਬਰ, 2022 ਨੂੰ ਕੰਪਨੀ ਦੇ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਪੀ ਸਰਥ ਚੰਦਰ ਰੈੱਡੀ ਨੂੰ ਮਨੀ ਲਾਂਡਰਿੰਗ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਈਡੀ ਦੁਆਰਾ ਗ੍ਰਿਫ਼ਤਾਰ ਕਰ ਲਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। 15 ਨਵੰਬਰ, 2022 ਨੂੰ ਕੰਪਨੀ ਨੇ 5 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਦੇ ਬਾਂਡ ਖਰੀਦੇ। ਇਹ ਸਾਰੇ ਬਾਂਡ ਭਾਰਤੀ ਜਨਤਾ ਪਾਰਟੀ ਨੂੰ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਸਨ।

ਹੋਰ ਕਿਹੜੀਆਂ ਫਾਰਮਾ ਕੰਪਨੀਆਂ ਨੇ ਦਿੱਤਾ ਚੁਣਾਵੀਂ ਚੰਦਾ?

ਹੁਣ ਤੱਕ ਅਸੀਂ ਇਲੈਕਟੋਰਲ ਬਾਂਡ ਖਰੀਦ ਕੇ ਸਿਆਸੀ ਦਲਾਂ ਨੂੰ ਕਰੋੜਾਂ ਰੁਪਏ ਦੇਣ ਵਾਲੀਆਂ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਕੰਪਨੀਆਂ ਦੀ ਗੱਲ ਕੀਤੀ ਉਹ ਜਾਂ ਤਾਂ ਉਹ ਸਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਦਵਾਈਆਂ ਡਰੱਗ ਟੈਸਟਾਂ ’ਚ ਫੇਲ ਹੋਈਆਂ ਜਾਂ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ’ਤੇ ਈਡੀ ਜਾਂ ਇਨਕਮ ਟੈਕਸ ਵਿਭਾਗ ਨੇ ਛਾਪੇਮਾਰੀ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਪਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਕੰਪਨੀਆਂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਕੁਝ ਹੋਰ ਕੰਪਨੀਆਂ ਵੀ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਈ ਸਿਆਸੀ ਦਲਾਂ ਨੂੰ ਇਲੈਕਟੋਰਲ ਬਾਂਡ ਰਾਹੀਂ ਕਰੋੜਾਂ ਰੁਪਏ ਦਾ ਚੰਦਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ।

ਨੈਟਕੋ ਫਾਰਮਾ : ਨੈਟਕੋ ਫਾਰਮਾ ਦਾ ਮੁੱਖ ਦਫ਼ਤਰ ਹੈਦਰਾਬਾਦ ਵਿੱਚ ਹੈ। ਇਸ ਕੰਪਨੀ ਨੇ 5 ਅਕਤੂਬਰ, 2019 ਅਤੇ 10 ਜਨਵਰੀ, 2024 ਵਿਚਕਾਰ 69.25 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਦੇ ਬਾਂਡ ਖਰੀਦੇ। ਇਸ ਵਿੱਚੋਂ 20 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਬੀਆਰਐੱਸ ਪਾਰਟੀ ਨੂੰ, 15 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਭਾਜਪਾ ਨੂੰ ਅਤੇ 12.25 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਕਾਂਗਰਸ ਪਾਰਟੀ ਨੂੰ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਹਨ।

ਐੱਮਐੱਸਐੱਨ ਫਾਰਮਾਕੇਮ ਲਿਮਟਿਡ : ਐੱਮਐੱਸਐੱਨ ਫਾਰਮਾਕੇਮ ਲਿਮੀਟਡ ਦਾ ਮੁੱਖ ਦਫ਼ਤਰ ਹੈਦਰਾਬਾਦ ਵਿੱਚ ਹੈ। ਇਸ ਕੰਪਨੀ ਨੇ 8 ਅਪ੍ਰੈਲ 2022 ਅਤੇ 16 ਨਵੰਬਰ 2023 ਨੂੰ ਕੁੱਲ 26 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਦੇ ਇਲੈਕਟੋਰਲ ਬਾਂਡ ਖਰੀਦੇ। ਇਸ ਵਿੱਚੋਂ 20 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਬੀਆਰਐੱਸ ਪਾਰਟੀ ਅਤੇ 6 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਭਾਜਪਾ ਨੂੰ ਦਿੱਤੇ ਗਏ।

ਯੂਜੀਆ ਫਾਰਮਾ ਸਪੈਸ਼ਲਿਟੀਜ਼ : ਯੂਜੀਆ ਫਾਰਮਾ ਸਪੈਸ਼ਲਿਟੀਜ਼ ਦਾ ਮੁੱਖ ਦਫ਼ਤਰ ਹੈਦਰਾਬਾਦ ਵਿੱਚ ਹੈ। ਇਸ ਕੰਪਨੀ ਨੇ 8 ਨਵੰਬਰ 2023 ਨੂੰ 15 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਦੇ ਬਾਂਡ ਖਰੀਦੇ। ਇਹ ਸਾਰੇ ਬਾਂਡ ਭਾਜਪਾ ਨੂੰ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਸਨ।

ਅਲੇਮਬਿਕ ਫਾਰਮਾਸਿਊਟੀਕਲਸ : ਅਲੇਮਬਿਕ ਫਾਰਮਾਸਿਊਟੀਕਲਸ ਦਾ ਮੁੱਖ ਦਫ਼ਤਰ ਗੁਜਰਾਤ ਦੇ ਵਡੋਦਰਾ ਵਿੱਚ ਹੈ। ਇਸ ਕੰਪਨੀ ਨੇ 14 ਨਵੰਬਰ, 2022 ਅਤੇ 5 ਜੁਲਾਈ, 2023 ਵਿਚਾਲੇ 10.2 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਦੇ ਬਾਂਡ ਖਰੀਦੇ। ਇਹ ਸਾਰੇ ਬਾਂਡ ਭਾਜਪਾ ਨੂੰ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਸਨ।

ਏਪੀਐੱਲ ਹੈਲਥ ਕੇਅਰ ਲਿਮਟਿਡ : ਏਪੀਐੱਲ ਹੈਲਥਕੇਅਰ ਲਿਮੀਟਡ ਦਾ ਮੁੱਖ ਦਫ਼ਤਰ ਹੈਦਰਾਬਾਦ ਵਿੱਚ ਹੈ। ਇਸ ਕੰਪਨੀ ਨੇ 8 ਨਵੰਬਰ 2023 ਨੂੰ 10 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਦੇ ਬਾਂਡ ਖਰੀਦੇ। ਇਹ ਸਾਰੇ ਬਾਂਡ ਭਾਜਪਾ ਨੂੰ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਸਨ।

ਬੀ.ਬੀ.ਸੀ. ’ਚੋਂ ਧੰਨਵਾਦ ਸਹਿਤ

ਹਿਟਲਰ : ਚੰਗਿਆਈ ਤੋਂ ਬੁਰਾਈ ਦਾ ਇਕ ਸਫ਼ਰ

ਜਿਸ ਕਿਸਮ ਨਾਲ ਇਤਿਹਾਸ ਦੇ ਪੰਨਿਆਂ 'ਤੇ ਸੱਜੇਪੱਖੀ ਤਾਕਤਾਂ ਉਭਰਦੀਆਂ ਹਨ ਹਿਟਲਰ ਦਾ ਰੂਪ ਦੁਨੀਆ ਭਰ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਦੇਖਿਆ ਹੈ। ਉਸ ਦਾ ਹੀ ਅਗਾਂਹ ਫੈਲਾਅ ਹੋਣ ਦੀਆਂ ਸੰਭਾਵਨਾਵਾਂ ਤੁਰਕੀ, ਹੰਗਰੀ, ਅਮਰੀਕਾ ਅਤੇ ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਬਣਦੀਆਂ ਜਾ ਰਹੀਆਂ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਮਝਣ ਲਈ ਹਿਟਲਰ ਦੀ ਸਵੈ-ਜੀਵਨੀ 'ਤੇ ਆਧਾਰਤ ਮੈਨ ਕਾਮਫਫ ਦੀ ਲਿਖਤ ਪੜ੍ਹਨਯੋਗ ਹੈ ਜਿਸ ਦਾ ਅਨੁਵਾਦ ਪੰਜਾਬੀ ਦੇ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਨਾਟਕਕਾਰ ਲੇਖਕ ਬਲਰਾਮ ਨੇ ਕਰਕੇ ਆਪਣੀ ਅਹਿਮ ਭੂਮਿਕਾ ਨਿਭਾਈ ਹੈ। ਇਸ ਕਿਤਾਬ ਦੀ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਨਾ ਆਟਮਨ ਆਰਟ ਨੇ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਉਸ ਦੀ ਸਮੁੱਚੀ ਪੜ੍ਹਤ ਦਾ ਇਕ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਰਿਵਿਊ ਅਜੋਕੀਆਂ ਸਥਿਤੀਆਂ ਨੂੰ ਸਮਝਣ ਲਈ ਦੇ ਰਹੇ ਹਾਂ। - ਸੰਪਾਦਕ

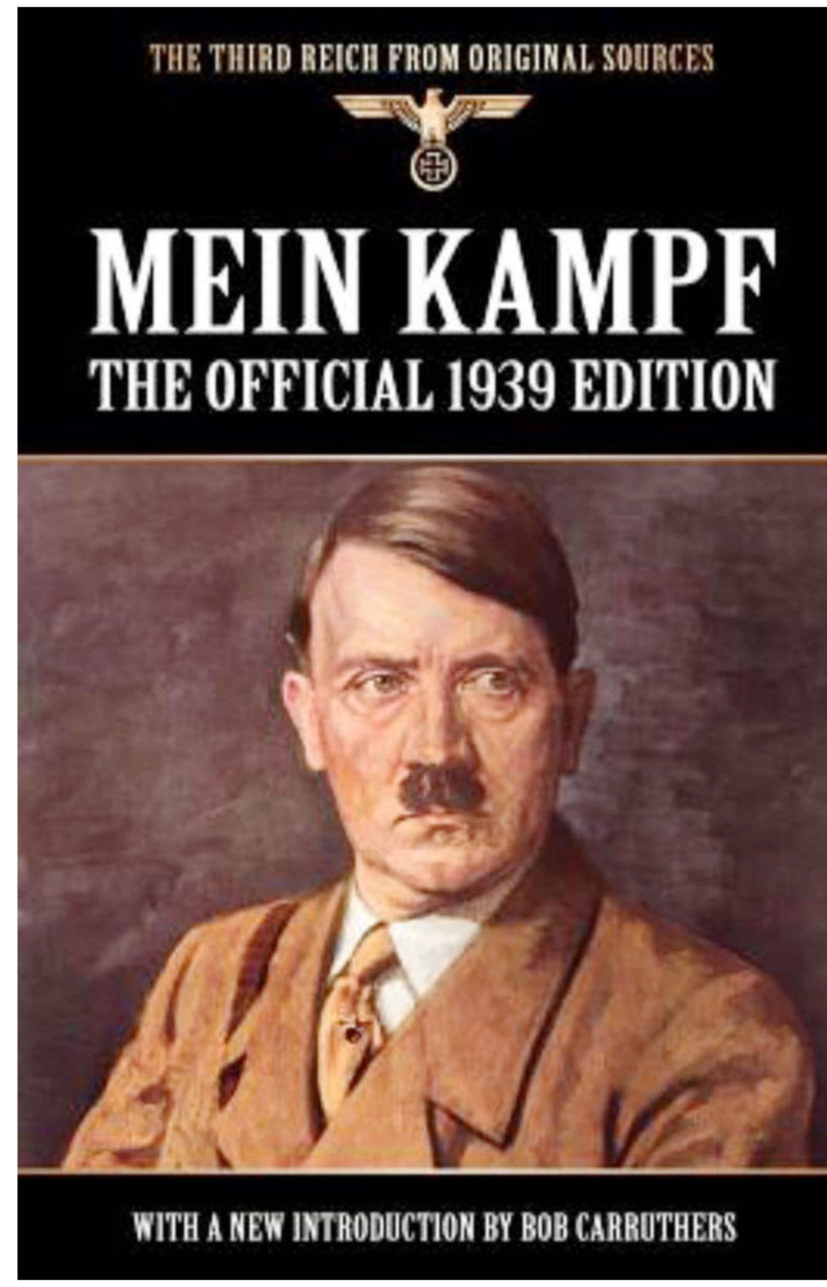

ਰਿਵਿਊ-ਕਰਤਾ
ਰਮਨਦੀਪ ਕੌਰ

HEIN KAMPF ਹਿਟਲਰ ਦੀ ਸਵੈ ਜੀਵਨੀ ਜੋ ਕਿ ਬਲਰਾਮ ਦੁਆਰਾ ਅਨੁਵਾਦ ਕੀਤੀ ਗਈ ਅਤੇ ਆਟਮ ਆਰਟ ਪਬਲੀਕੇਸ਼ਨ ਵਲੋਂ ਪਬਲਿਕ ਕੀਤੀ ਗਈ। ਇਹ ਕਿਤਾਬ ਪੜ੍ਹਦਿਆਂ ਹਿਟਲਰ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਪੱਖਾਂ ਜਿਵੇਂ ਪਰਿਵਾਰਕ ਸਮਾਜਿਕ ਸਭਿਆਚਾਰ ਤੇ ਰਾਜਨੀਤਕ ਆਦਿ ਤੋਂ ਜਾਨਣ ਦਾ ਮੌਕਾ ਮਿਲਿਆ। ਇਸ ਕਿਤਾਬ ਦਾ ਪੰਜਾਬੀ ਉਲੱਥਾ ਬਹੁਤ ਵਧੀਆ ਢੰਗ ਨਾਲ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਇਸ ਕਿਤਾਬ ਦਾ ਪਹਿਲਾ ਜੁਲਾਈ 18, 1925 ਵਿਚ ਜਰਮਨ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿਚ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਤ ਹੋਇਆ। ਇਹ ਕਿਤਾਬ ਹਿਟਲਰ ਨੇ ਡਾਲਫ ਹੈਮ ਤੋਂ ਉਸ ਸਮੇਂ ਲਿਖਵਾਈ ਸੀ ਜਦੋਂ ਉਹ ਨਾਜ਼ੀ ਵਿਚਾਰਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਚਾਰ ਦੇ ਜੁਰਮ 'ਚ ਤੇਰਾਂ ਮਹੀਨਿਆਂ ਦੀ ਜੇਲ੍ਹ ਕੱਟ ਰਿਹਾ ਸੀ।

ਇਹ ਕਿਤਾਬ ਦੋ ਭਾਗਾਂ ਵਿਚ ਛਪੀ। ਪਹਿਲੇ ਭਾਗ ਵਿਚ ਹਿਟਲਰ ਦੇ ਸ਼ੁਰੂਆਤੀ ਜੀਵਨ ਅਤੇ ਪਹਿਲੇ ਵਿਸ਼ਵ ਯੁੱਧ ਵਿਚ ਸੈਨਿਕ ਦੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਭਾਗ ਲੈਣ ਅਤੇ ਰਾਜਨੀਤਕ ਵਿਚਾਰਾਂ ਦੇ ਵਿਕਾਸ ਦਾ ਵਰਨਣ ਹੈ। ਇਸ ਦੇ ਦੂਜੇ ਭਾਗ ਵਿਚ ਉਸ ਦੇ ਨੈਸ਼ਨਲ ਸੋਸ਼ਲਿਸਟ ਮੂਵਮੈਂਟ ਦੇ ਸਮੁੱਚੇ ਵਿਕਾਸ ਤੇ ਸੰਘਰਸ਼ ਦਾ ਵਰਨਣ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਇਹ ਕਿਤਾਬ ਪੜ੍ਹਦਿਆਂ ਹਿਟਲਰ ਦੀ ਸ਼ਖਸੀਅਤ ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਸਥਿਤੀਆਂ ਉਤੇ ਕਾਬੂ ਪਾਉਣ ਅਤੇ ਵਿਚਾਰਨ ਅਤੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਸਥਿਤੀ ਦੇ ਆਰ-ਪਾਰ ਦੇਖਣ ਦੇ ਢੰਗ ਦੇ ਪਾਠ ਕਾਇਲ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਇਕ ਛੋਟਾ ਜਿਹਾ ਬਾਲਕ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੀਆਂ ਮੁਸ਼ਕਲਾਂ ਸਹਿੰਦਾ ਇਕ ਚਿੱਤਰਕਾਰ ਹੋਣ ਦਾ ਸੁਪਨਾ ਪਾਲਦਾ ਹੈ। ਕਿਵੇਂ ਆਪਣੇ ਸੁਪਨਿਆਂ ਦੇ ਰਾਹ ਤੁਰਦਾ ਉਹ ਸਮਾਜਿਕ ਤੇ ਰਾਜਨੀਤਕ ਹਾਲਾਤਾਂ ਨੂੰ ਅਖ਼ਬਾਰਾਂ ਵਿਚ ਪੜ੍ਹਦਾ ਤੇ ਆਪਣੇ ਨਜ਼ਰੀਏ ਨਾਲ ਵਿਚਾਰਦਾ ਹੈ। ਕਿਵੇਂ ਉਹ ਰਾਜਨੀਤਕ ਮਸਲਿਆਂ ਨੂੰ ਅਖ਼ਬਾਰਾਂ ਵਿਚ ਪੜ੍ਹਦਾ। ਰਾਜਨੀਤਕ ਪਾਰਟੀਆਂ ਬਾਰੇ ਆਪਣੇ ਵਿਚਾਰ ਬਣਾਉਂਦਾ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਡੂੰਘਾਈ ਨਾਲ ਵਿਚਾਰਦਾ ਹੈ। ਆਪਣੇ ਚਿੱਤਰਕਾਰ ਬਣਨ ਦੇ ਰਾਹਾਂ 'ਤੇ ਚੱਲਦਾ ਉਹ ਆਪਣਾ ਗੁਜ਼ਾਰਾ ਕਰਨ ਜੋਗਾ ਕਮਾਉਂਦਾ ਹੈ ਤੇ ਕਿਤਾਬਾਂ ਪੜ੍ਹਨ ਦਾ ਆਪਣਾ ਸ਼ੌਕ ਵੀ ਪੂਰਾ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਕਿਤਾਬਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਅਖ਼ਬਾਰਾਂ ਨੂੰ ਡੂੰਘਾਈ ਨਾਲ ਪੜ੍ਹਨਾ, ਵੱਖ ਵੱਖ ਰਾਜਨੀਤਕ ਵਿਚਾਰਾਂ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹਨਾ ਤੇ ਹੋਰ ਕਿਤਾਬਾਂ ਪੜ੍ਹਦਾ, ਆਪਣੇ ਦੇਸ਼ ਲਈ ਭਗਤੀ ਭਾਵ ਰੱਖਦਾ। ਪਹਿਲੇ ਵਿਸ਼ਵ ਯੁੱਧ ਵਿਚ ਸਿਪਾਹੀ ਦੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਭਾਗ ਲੈਂਦਾ ਹੈ। ਕਦੋਂ ਇਹ ਸਿਪਾਹੀ ਇਕ ਪ੍ਰਚੰਡ ਤੇ ਉਗਰ ਰੂਪ ਧਾਰਨ ਕਰ ਲੈਂਦਾ ਹੈ ਤੇ ਹਿਟਲਰ ਦੇ ਰੂਪ 'ਚ ਸਾਹਮਣੇ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਪਰ ਜੇ ਉਸ ਦੇ ਸ਼ੁਰੂਆਤੀ ਜੀਵਨ ਤੋਂ ਦੇਖੀਏ ਤਾਂ ਬੜਾ ਚੰਗੇ ਇਨਸਾਨ ਦੇ ਰੂਪ 'ਚ ਸਾਹਮਣੇ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਜੋ ਆਪਣੀਆਂ ਪਰਿਵਾਰਕ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀਆਂ ਨਿਭਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਬਚਪਨ ਤੋਂ ਹੀ ਉਹ ਦਲੀਲ ਦਾ ਧਨੀ ਸੀ ਤੇ ਸਿੱਖਣ ਵਿਚ ਅੱਗੇ ਸੀ ਜਿਸ ਦਾ ਪਿਤਾ ਉਸ ਨੂੰ ਅਫ਼ਸਰ ਬਣਾਉਣ ਦੇ ਸੁਪਨੇ ਦੇਖਦਾ ਹੈ। ਪਰ ਉਸ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਪਿਤਾ ਦੇ ਕਿੱਤੇ ਤੋਂ ਚਿੜ ਸੀ ਇਸ ਕਰਕੇ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਗਿਆਰਾਂ ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ ਵਿਚ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਉਸ ਦੇ ਵਿਰੋਧ 'ਚ ਖੜ੍ਹਾ ਹੋਣ ਲਈ ਮਜਬੂਰ ਹੋਇਆ। ਉਸ ਦੇ ਪੇਂਟਰ ਬਣਨ ਦੀ ਰੁਚੀ ਨੇ ਉਸ ਦੀ ਪੜ੍ਹਾਈ ਵਿਚ ਖੜੋਤ ਲੈ ਆਂਦੀ।

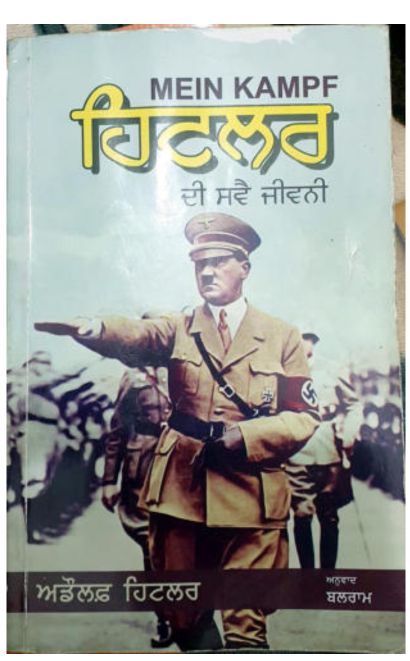

ਹੌਲੀ ਹੌਲੀ ਇਤਿਹਾਸ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹਦਾ ਉਹ ਕੌਮਪ੍ਰਸਤ ਬਣ ਚੁੱਕਾ ਸੀ ਤੇ ਛੋਟੀ ਉਮਰ ਵਿਚ ਹੀ ਕੌਮਾਂ ਦੇ ਸੰਘਰਸ਼ਾਂ ਵਿਚ ਕੁੱਦ ਪਿਆ ਸੀ। ਤੇਰਾਂ ਸਾਲ ਦੀ ਛੋਟੀ ਉਮਰ 'ਚ ਹੀ ਪਿਤਾ ਦਾ ਦੇਹਾਂਤ ਹੋ ਗਿਆ ਤੇ ਦੋ ਸਾਲ ਬਾਅਦ ਹੀ ਮਾਂ ਦੀ ਮੌਤ ਹੋ ਗਈ ਜਿਸ ਨਾਲ ਉਹ ਅੰਦਰੋਂ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਟੁੱਟ ਗਿਆ। ਹੁਣ ਉਸ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਪੇਂਟਿੰਗ ਅਕਾਦਮੀ ਛੱਡਣੀ ਪਈ ਕਿਉਂਕਿ ਯਤੀਮ ਵਜੋਂ ਜੋ ਉਸ ਨੂੰ ਰਾਸ਼ੀ ਮਿਲਦੀ ਸੀ ਉਹ ਉਸਦੀਆਂ ਲੋੜਾਂ ਲਈ ਕਾਫ਼ੀ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਫਿਰ ਆਪਣੀ ਰੋਜ਼ੀ ਰੋਟੀ ਕਮਾਉਣ ਲਈ ਉਹ ਵਿਆਨਾ ਆ ਗਿਆ। ਇਥੇ ਆ ਕੇ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਜਿਉਣ ਲਈ ਸੰਘਰਸ਼ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਜਿਊਣ ਲਈ ਦ੍ਰਿੜ੍ਹ ਅਤੇ ਕਠੋਰ ਹੋਣਾ ਉਸ ਨੂੰ ਇਥੇ ਆਪਣੀ ਰੋਜ਼ੀ ਕਮਾਉਣ ਵਿਚ ਸਫ਼ਲ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਉਸ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ, "ਮੈਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਿਨਾਂ ਦਾ ਸ਼ੁਕਰਗੁਜ਼ਾਰ ਹਾਂ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਮੈਨੂੰ ਇੰਨਾ ਸਖ਼ਤ ਬਣਾ ਦਿੱਤਾ, ਜਿੰਨਾ ਮੈਂ ਅੱਜ ਹਾਂ। ਮੈਂ ਸ਼ੁਕਰ ਗੁਜ਼ਾਰ ਹਾਂ ਕਿ ਹੋਣੀ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਤਸੀਹਿਆਂ ਤੇ ਗਰੀਬੀ ਦੇ ਚੁੰਗਲ ਵਿਚ ਸੁੱਟ ਦਿੱਤਾ, ਜਿਥੇ ਮੈਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਮਿਲਿਆ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਲਈ ਮੈਂ ਲੜਨਾ ਸੀ।" (ਪੰਨਾ 23), ਵਿਆਨਾ ਆ ਕੇ ਉਹ ਮਾਰਕਸਵਾਦ ਅਤੇ ਯਹੂਦੀਵਾਦ ਦੇ ਖਤਰਿਆਂ ਤੋਂ ਜਾਣੂ ਹੋਇਆ ਅਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਸਾਹਿਤ ਅਤੇ ਹੋਰ ਕਿਤਾਬਾਂ ਪੜ੍ਹਨ ਲੱਗਾ ਜਿਸ ਤੋਂ ਉਸ ਨੂੰ ਕਿਤਾਬਾਂ ਸਾਹਿਤ ਪੜ੍ਹਨ ਦੀ ਚੇਟਕ ਲੱਗੀ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਾਲਾਂ ਦੌਰਾਨ ਉਸ ਦੇ ਮਾਰਕਸਵਾਦ ਅਤੇ ਯਹੂਦੀਵਾਦ ਵਿਰੋਧੀ ਵਿਚਾਰ ਪੈਦਾ ਹੋਏ ਜਿਸ ਦਾ ਨਤੀਜਾ ਹਿਟਲਰ ਵਜੋਂ ਸਾਹਮਣੇ ਆਇਆ। ਆਪਣੇ ਆਸੇ ਪਾਸੇ ਜੋ ਦੇਖਦਾ ਤੇ ਵਿਚਾਰਦਾ ਉਸ ਨੇ ਇਸ ਵਿਰੋਧ ਨੂੰ ਚਿੰਗਾਰੀ ਦੇਣ ਦਾ ਕੰਮ ਕੀਤਾ। ਉਸ ਨੇ ਯਹੂਦੀਆਂ ਵਿਰੁੱਧ ਜਰਮਨ ਦੀ ਢਾਲ ਬਣਨ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕਰ ਲਿਆ। ਵਿਆਨਾ ਵਿਚ ਹੀ ਉਸ ਦੇ ਆਪਣੇ ਸਿਆਸੀ ਵਿਚਾਰ ਪੱਕੇ ਹੋਰ ਗਏ ਜੋ ਕਿ ਲਾਜ਼ਮੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਮਾਰਕਸਵਾਦ ਅਤੇ ਯਹੂਦੀਵਾਦ ਵਿਰੋਧੀ ਸਨ। ਯਹੂਦੀਵਾਦ ਨੂੰ ਵੁਸ ਬਹੁਤ ਨੇੜਿਓਂ ਜਰਮਨ ਵਿਚ ਰਿਸ਼ਵਤਖੋਰੀ ਤੇ ਧੋਖਾਧੜੀ ਕਰਦੇ ਦੇਖਿਆ ਜਿਸ ਕਾਰਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਪ੍ਰਤੀ ਇਕ ਡੂੰਘੀ ਨਫ਼ਰਤ ਨਾਲ ਭਰ ਗਿਆ। ਉਸ ਦਾ ਸੰਸਦ ਤੋਂ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਉੱਠ ਗਿਆ। ਕਿਉਂਕਿ ਉਸ ਸਮੇਂ ਸਰਕਾਰ ਯਹੂਦੀਆਂ ਦੀ ਸੀ। ਸੰਸਦ ਦੇ ਵਿਚ ਉਹ ਯਹੂਦੀਆਂ ਦੀ ਮੂਰਖਤਾਵਾਂ ਦੇਖਦਾ। ਉਸ ਦਾ ਨਵਾਂ ਖ਼ੂਨ ਨਵੇਂ ਆਦਰਸ਼ਾਂ ਨਾਲ ਖੌਲ ਉਠਦਾ। ਪਹਿਲੇ ਵਿਸ਼ਵ ਯੁੱਧ ਦੀਆਂ ਕੂਟਨੀਤੀਆਂ ਤੇ ਹਾਲਾਤਾਂ ਦਾ ਬਹੁਤ ਹੀ ਜੋਸ਼ ਨਾਲ ਵਿਚਾਰ ਕਰਦਾ ਤੇ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਕਰਦਾ। ਉਸ ਦਾ ਮੰਨਣਾ ਹੈ ਕਿ "ਰਾਜ ਦੀ ਸਥਾਪਨਾ ਆਰਥਿਕ ਹਾਲਾਤਾਂ ਵਿਚੋਂ ਨਹੀਂ ਸਗੋਂ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਨੈਤਿਕ ਗੁਣਾਂ ਵਿਚੋਂ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।" ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਰਾਜਨੀਤਕ ਦਲਾਂ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਬਣਦਾ ਜਨਤਕ ਇਕੱਠਾਂ ਵਿਚ ਆਪਣੇ ਵਿਚਾਰ ਰੱਖਣ ਲੱਗਾ। ਉਸ ਨੂੰ ਲੱਗਦਾ ਸੀ ਕਿ ਮਾਰਕਸਵਾਦ ਦਾ ਖਾਤਮਾ ਹੀ ਜਰਮਨ ਨੂੰ ਬਚਾਉਣ ਦਾ ਇਕੋ ਇਕ ਰਾਹ ਹੈ। 1914 ਵਿਚ ਪਹਿਲਾ ਵਿਸ਼ਵ ਮਹਾਂਯੁੱਧ ਛਿੜ ਗਿਆ ਤਾਂ ਉਸ ਦੀ ਕੌਮੀ ਭਾਵਨਾ ਜਿਵੇਂ ਉਛਾਲੇ ਮਾਰਨ ਲੱਗੀ ਕਿ ਉਹ ਵੀ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰੇ। ਇਕ ਸੈਨਿਕ ਦੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇਸ ਯੁੱਧ ਵਿਚ ਭਾਗ ਲਿਆ। ਪਰ ਯੁੱਧ 'ਤੇ ਪਏ ਘਰੇਲੂ, ਸਮਾਜਿਕ ਅਤੇ ਰਾਜਨੀਤਕ ਕਾਰਨਾਂ ਕਰਕੇ ਜਰਮਨ ਨੂੰ ਹਾਰ ਦਾ ਮੂੰਹ ਦੇਖਣਾ ਪਿਆ। ਇਕ ਸੈਨਿਕ ਹੋ ਕੇ ਸੈਨਿਕ ਰਾਜਨੀਤੀ ਸਮਝਣਾ ਤੇ ਡੂੰਘਾਈ ਨਾਲ ਵਿਚਾਰਨਾ ਉਸਦੀ ਸ਼ਖਸੀਅਤ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਸੀ। ਜੰਗ ਦੇ ਦੌਰਾਨ ਦੋ ਵਾਰ ਜ਼ਖ਼ਮੀ ਹੋਇਆ। ਜੰਗ ਦੇ ਦੌਰਾਨ ਕੋਈ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਪ੍ਰਾਪੇਗੰਡਾ ਨਾ ਅਪਣਾਇਆ ਜਾਣਾ, ਕੋਈ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਪ੍ਰਚਾਰ ਨਾ ਕਰਨਾ, ਦੇਸ਼ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਨਾਂਹਪੱਖੀ ਰਵੱਈਆ, ਮਾਰਕਸਵਾਦ ਤੇ ਯਹੂਦੀਵਾਦ ਉਸ ਦੀ ਨਿਰਾਸ਼ਾ ਦਾ ਕਾਰਨ ਰਹੇ। ਉਹ ਬੜੀ ਡੂੰਘਾਈ ਨਾਲ ਵਿਚਾਰ ਕਰਦਾ ਕਿ ਜਰਮਨ ਕਾਮਿਆਂ ਵਿਚ ਫੈਲਦੀ ਮਾਰਕਸਵਾਦ ਦੀ ਵਿਚਾਰਧਾਰਾ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਖਤਮ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ। ਉਸ ਦਾ ਮੰਨਣਾ ਸੀ ਕਿ ਕਿਸੇ ਵੀ ਵਿਚਾਰਧਾਰਾ ਨੂੰ ਉਸਦੇ ਮੁਢਲੇ ਦੌਰ ਵਿਚ ਹੀ ਖਤਮ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ"-(ਪੰਨਾ 17), ਆਪਣੇ ਜੰਗ ਦੇ ਸਮੇਂ ਦੌਰਾਨ ਉਸ ਨੇ ਵਿਚਾਰ ਬਣਾ ਲਿਆ ਕਿ ਜੰਗ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਰਾਜਸੀ ਸਰਗਰਮੀਆਂ ਵਿਚ ਕੁੱਦ ਪੈਣਾ ਹੈ। ਉਹ ਆਪਣੇ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਹਾਲਤ ਲਈ ਮਾਰਕਸਵਾਦ ਨੂੰ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਠਹਿਰਾਉਂਦਾ ਤੇ ਇਸ ਬਦਲ ਲਈ ਤਾਂਘਦਾ।

ਜੰਗ ਦੇ ਦੌਰਾਨ ਜ਼ਖ਼ਮੀ ਹੋਇਆ ਜਦ ਬਰਲਿਨ ਹਸਪਤਾਲ ਪਹੁੰਚਿਆ ਤਾਂ ਯਹੂਦੀਆਂ ਦੁਆਰਾ ਫੌਜ ਦੇ ਬਣਾਏ ਜਾਂਦੇ ਮਜ਼ਾਕ ਦਾ ਪਾਤਰ ਬਣਿਆ। ਉਸ ਨੂੰ ਡੂੰਘਾਈ ਨਾਲ ਅਹਿਸਾਸ ਹੋਇਆ ਕਿ ਦੇਸ਼ ਵਾਸੀਆਂ ਦਾ ਇਹ ਰਵੱਈਆ ਫੌਜ ਤੇ ਨਾਂਹਪੱਖੀ ਅਸਰ ਪਾਵੇਗਾ। ਉਸ ਦੀ ਯਹੂਦੀਆਂ ਲਈ ਨਫ਼ਰਤ ਹੋਰ ਵਧ ਗਈ। ਵਿਸ਼ਵ ਯੁੱਧ ਵਿਚ ਹੋਈ ਹਾਰ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਅੰਦਰੋਂ ਤੋੜ ਦਿੱਤਾ। ਜੰਗ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਉਸ ਨੇ ਰਾਜਨੀਤਕ ਵਾਗਡੋਰ ਸੰਭਾਲਣ ਦੀ ਸੋਚੀ। "ਹੁਣ ਮੈਂ ਮਜ਼ਬੂਰ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਕਿਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਿੱਜੀ ਭਵਿੱਖ ਬਾਰੇ ਸੋਚਣਾ ਛੱਡ ਦਿਆਂ।" ਕਿਉਂਕਿ ਜੰਗ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਬਣੇ ਰਾਜਾ ਵਿਲੀਅਮ ਦੂਜਾ ਨੇ ਮਾਰਕਸਵਾਦੀਆਂ ਵੱਲ ਦੋਸਤੀ ਦਾ ਹੱਥ ਵਧਾਇਆ ਜਿਸ ਵਿਚ ਉਸ ਨੂੰ ਜਰਮਨ ਦੀ ਭਲਾਈ ਨਹੀਂ ਦਿਖਾਈ ਦੇ ਰਹੀ ਸੀ। ਮਾਰਚ 1919 ਵਿਚ ਉਹ ਮਿਉਨਿਖ ਆ ਗਿਆ ਤੇ ਇਥੇ ਆ ਕੇ ਆਪਣੀ ਪਾਰਟੀ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਸੋਚੀ। ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਉਸ ਨੇ ਆਪਣੇ ਲੈਕਚਰਾਂ ਦੀ ਇਕ ਲੜੀ ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਕੀਤੀ ਜੋ ਉਹ ਆਪਣੀ ਫੌਜ ਨੂੰ ਉਤਸ਼ਾਹਿਤ ਕਰਨ ਲਈ ਦਿੰਦਾ ਸੀ, ਜਿਸ ਕਾਰਨ ਉਸ ਦੇ ਕਾਫ਼ੀ ਪੈਰੋਕਾਰ ਪੈਦਾ ਹੋਏ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਉਹ ਆਪਣੀ ਨਵੀਂ ਪਾਰਟੀ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਯੋਜਨਾ ਤੇ ਏਜੰਡੇ ਸਾਂਝੇ ਕਰਦਾ। ਉਸ ਨੇ ਕਾਰਲ ਮਾਰਕਸ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ ਦਾ ਅਧਿਐਨ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤਾ ਤੇ ਜਰਮਨ ਲੇਬਰ ਪਾਰਟੀ ਦਾ ਮੈਂਬਰ ਬਣ ਗਿਆ। ਉਸ ਦਾ ਮੰਨਣਾ ਸੀ ਕਿ ਜੇਕਰ ਕੋਈ ਚੀਜ਼ ਜਰਮਨ ਨੂੰ ਮੁੜ ਖੜ੍ਹਾ ਕਰ ਸਕਦੀ ਸੀ ਤਾਂ ਉਹ ਸੀ ਸਿੱਖਿਆ ਪ੍ਰਣਾਲੀ। ਸਿੱਖਿਆ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਹੀ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਵਿਚ ਚਰਿੱਤਰ ਨਿਰਮਾਣ ਤੇ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਦੀ ਭਾਵਨਾ ਵਿਕਸਿਤ ਕਰ ਸਕਦੀ ਸੀ। ਪਰ ਅਜੋਕੀ ਸਿੱਖਿਆ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਵਿਚ ਇਹ ਘਾਟ ਸੀ। ਉਹ ਲਿਖਦਾ ਹੈ, "ਜੰਗ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਜਰਮਨਾਂ ਦੀ ਸਿੱਖਿਆ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਵਿਚ ਅਸਧਾਰਣ ਗਲਤੀਆਂ ਦੀ ਭਰਮਾਰ ਸੀ। ਇਹ ਸਿਰ ਅਮੂਰਤ ਗਿਆਨ ਤੱਕ ਹੀ ਸੀਮਤ ਸੀ। ਚਰਿੱਤਰ ਨਿਰਮਾਣ ਤੇ ਜ਼ਿੰਮੇਦਾਰੀ ਦੀ ਭਾਵਨਾ ਵਿਕਸਿਤ ਕਰਨ ਦਾ ਕੰਮ ਉਕਾ ਹੀ ਅਣਗੌਲਿਆ ਪਿਆ ਸੀ।"-(ਪੰਨਾ 109), ਦੂਜਾ ਕਾਰਨ ਉਹ ਜਰਮਨ ਪ੍ਰੈਸ ਦੇ ਅਵੇਸਲੇਪਣ ਨੂੰ ਮੰਨਦਾ ਸੀ। ਉਹ ਜੰਗ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਜਰਮਨ ਦੇ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਵਿਚ ਫੈਲਦੀ

ਵੈਸਿਆਵ੍ਰਿਤੀ ਤੋਂ ਵੀ ਚਿੰਤਤ ਸੀ ਤੇ ਇਸ ਦਾ ਹੱਲ ਲੱਭਣ ਬਾਰੇ ਵਚਨਬੱਧ ਸੀ। ਉਸ ਦਾ ਮੰਨਣਾ ਸੀ ਕਿ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਦੀ ਸਰੀਰਕ ਸਿਖਲਾਈ ਵੱਲ ਧਿਆਨ ਦੇਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਛੋਟੀ ਉਮਰ ਦੇ ਵਿਆਹ ਦਾ ਵੀ ਪੱਖ ਪੂਰਦਾ ਹੈ। ਉਸ ਦਾ ਮੰਨਣਾ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਨਾਲ ਵੈਸਿਆਵ੍ਰਿਤੀ ਘਟੇਗੀ ਤੇ ਵਧੀਆ ਨਸਲ ਦੀ ਉਪਜ ਹੋਵੇਗੀ। (ਪੰਨਾ 114.)

ਉਸ ਦਾ ਮੰਨਣਾ ਹੈ ਕਿ ਹਰ ਨਸਲ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਸਮਾਰਕ ਅਤੇ ਇਮਾਰਤਾਂ ਬਣਾਉਣੀਆਂ ਚਾਹੀਦੀਆਂ ਹਨ ਜਿਸ ਸਾਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਜੁੜਾਓ ਆਪਣੇ ਪਿੰਡਾਂ ਦੇ ਨਗਰਾਂ ਨਾਲ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਵਧਦੇ ਹੋਏ ਸ਼ਹਿਰੀਕਰਨ ਤੋਂ ਵੀ ਉਹ ਚਿੰਤਤ ਪ੍ਰਤੀਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਧਰਮ ਦੀ ਮਹੱਤਤਾ ਬਾਰੇ ਲਿਖਦਾ ਹੈ ਕਿ ''ਧਾਰਮਿਕ ਵਿਸ਼ਵਾਸਾਂ ਦੀ ਅਣਹੋਂਦ ਵਿਚ ਇਸ ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਬਚੇ ਰਹਿਣ ਦੀ ਕਲਪਨਾ ਵੀ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ।'' ਪੰਨਾ 120. ਪਰ ਅਜੋਕੇ ਲੀਡਰਾਂ ਦੁਆਰਾ ਧਰਮਾਂ ਦੀ ਸਿਆਸੀ ਮਕਸਦਾਂ ਦੀ ਪੂਰਤੀ ਲਈ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਵਰਤੋਂ ਤੋਂ ਉਹ ਚਿੰਤਤ ਹੁੰਦਾ। ਉਹ ਮੰਨਦਾ ਕਿ ''ਦੇਸ਼ ਦੀ ਸੱਤਾ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨਿਕ ਬੁੱਧੀ ਤੋਂ ਕੋਰੇ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਹੱਥਾਂ ਵਿਚ ਸੀ।'' (ਪੰਨਾ 121)

ਉਸ ਅਨੁਸਾਰ ਫੌਜ ਨੂੰ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਘਟੀਆ ਹਥਿਆਰ ਅਤੇ ਟਰੇਨਿੰਗ ਦੀ ਘਾਟ ਹੀ ਜੰਗ ਦੀ ਹਾਰ ਦਾ ਮੁੱਖ ਕਾਰਨ ਰਹੇ ਜਿਸ ਕਾਰਨ ਸੈਨਿਕਾਂ ਵਿਚ ਹੌਸਲੇ ਦੀ ਘਾਟ ਰਹੀ। ਉਹ ਫੌਜਤੰਤਰ ਦੇ ਪੱਖ ਵਿਚ ਸੀ ਤੇ ਮੰਨਣਾ ਸੀ ਕਿ ਰਾਜਤੰਤਰ ਅਤੇ ਫੌਜ ਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਸਥਿਰਤਾ ਦੀ ਗਰੰਟੀ ਦਿੰਦੀ ਸੀ।'' ਜਰਮਨ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਸਿੱਖਿਆ ਦਾ ਸਭ ਤੋਂ ਨਿੰਗਰ ਹਿੱਸਾ ਫੌਜ ਸੀ।'' (ਪੰਨਾ 124)

ਜੰਗ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਜਰਮਨ ਵਿਚ ਹੋਏ ਜਰਮਨੀ ਅਤੇ ਯਹੂਦੀ ਨਸਲੀ ਰਲਾਅ ਕਾਰਨ ਉਹ ਬਹੁਤ ਪ੍ਰੇਸ਼ਾਨ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਤੇ ਉਸ ਦਾ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਮੰਨਣਾ ਹੈ ਕਿ ਜਰਮਨ ਦੀ ਹਾਰ ਦਾ ਮੁੱਖ ਕਾਰਨ ਇਕ ਵਧੀਆ ਨਸਲ ਵਿਚ ਘਟੀਆ ਨਸਲ ਦੇ ਖੂਨ ਦਾ ਰਲਾਅ ਹੈ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਜਰਮਨ ਆਪਣੀ ਬਰਬਾਦੀ ਲਈ ਆਪ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਹਨ। ਯਹੂਦੀਆਂ ਨੂੰ ਇਕ ਨੀਵੀਂ ਨਸਲ ਮੰਨਦਾ ਹੈ ਤੇ ਮੰਨਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮਾਰਕਸਵਾਦ ਯਹੂਦੀਆਂ ਦੀ ਹੀ ਇਕ ਲਹਿਰ ਹੈ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਟਰੇਡ ਯੂਨੀਅਨਾਂ 'ਕੇ ਕਬਜ਼ਾ ਕਰ ਲਿਆ ਸੀ। ''ਮੇਰੀ ਨਜ਼ਰ ਵਿਚ ਜਰਮਨਾਂ ਦੀ ਬਰਬਾਦੀ ਦਾ ਸਭ ਤੋਂ ਬੁਨਿਆਦੀ ਤੇ ਨਿਰਣਾਇਕ ਕਾਰਨ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਨਾ ਤਾਂ ਉਹ ਨਸਲੀ ਸਮੱਸਿਆ ਦੀ ਗੰਭੀਰਤਾ ਨੂੰ ਸਮਝ ਸਕੇ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਯਹੂਦੀ ਖਤਰੇ ਦਾ ਅੰਦਾਜ਼ਾ ਲਾ ਸਕੇ ਸਨ।'' (ਪੰਨਾ 146)

ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਉਹ ਸਮਾਜਵਾਦੀ ਪਾਰਟੀ ਦਾ ਵਿਕਾਸ ਕਰਦਾ ਹੈ ਤੇ ਇਸ ਦੇ ਪ੍ਰਚਾਰ ਵਿਚ ਹਿੱਸਾ ਲੈਂਦਾ ਹੈ। ਲੋਕ ਉਸ ਦੇ ਭਾਸ਼ਣਾਂ ਤੋਂ ਬਹੁਤ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਹੁੰਦੇ। ਇਕ ਸਾਲ ਦੇ ਵਿਚ ਹੀ ਉਸ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਪੈਰੋਕਾਰਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਬਹੁਤ ਵਧ ਗਈ ਤੇ ਸਮਾਜਵਾਦੀ ਲਹਿਰ ਆਪਣੇ ਜੋਬਨ 'ਤੇ ਆ ਗਈ। 1920 ਵਿਚ ਸਮਾਜਵਾਦੀ ਲਹਿਰ ਵਲੋਂ ਕੀਤੇ ਗਏ 25 ਨੁਕਾਤੀ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਵਿਚ ਹਿਟਲਰ ਦੇ ਭਾਸ਼ਣ ਨਾਲ ਲੋਕ ਇਕ ਨਵੇਂ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਤੇ ਜੋਸ਼ ਨਾਲ ਭਰ ਗਏ। ਲੋਕ ਸਮਾਜਵਾਦੀ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਝੰਡੇ ਥੱਲੇ ਇਕੱਠੇ ਹੋਣ ਲੱਗੇ। ਉਹ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਨੈਸ਼ਨਲ ਸੋਸ਼ਲਿਸਟ ਲਹਿਰ ਨਸਲੀ ਸਿਧਾਂਤ 'ਤੇ ਕੰਮ ਕਰਦੀ ਹੈ। (ਪੰਨਾ 202)

ਨਸਲੀ ਵਿਚਾਰ ਕਾਰਨ ਸਮੁੱਚਾ ਜਰਮਨ ਇਸ ਪਾਰਟੀ ਦਾ ਕਾਇਲ ਸੀ ਜਿਸ ਕਾਰਨ ਵਿਰੋਧੀ ਪਾਰਟੀਆਂ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਨਕਲ ਕਰਨ ਲੱਗੀਆਂ। ਸਮਾਜਵਾਦੀ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਦਾ ਲੋਕਾਂ ਵਿਚ ਅਸਰ ਦਿਨੋ-ਦਿਨ ਵਧਦਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਲੋਕ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਸੰਘਰਸ਼ ਰੈਲੀਆਂ ਵਿਚ ਵਧ ਚੜ੍ਹ ਕੇ ਹਿੱਸਾ ਲੈਣ ਲੱਗੇ। ਹਿਟਲਰ ਦੀ ਲੋਕਪ੍ਰਿਅਤਾ ਦਿਨੋ-ਦਿਨ ਵਧਦੀ ਜਾ ਰਹੀ ਸੀ। ਸਮਾਜਵਾਦੀ ਪਾਰਟੀ ਲੋਕਾਂ ਵਿਚ ਕੌਮੀ ਭਾਵਨਾ ਪੈਦਾ ਕਰ ਰਹੀ ਸੀ। ਇਹ ਪਾਰਟੀ ਇਕ ਨਵੇਂ ਰਾਜ ਦੀ ਸਥਾਪਨਾ ਵੱਲ ਵਚਨਬੱਧ ਸੀ। ਪਾਰਟੀ ਤੇ ਹਿਟਲਰ ਦੀ ਵਧਦੀ ਲੋਕਪ੍ਰਿਅਤਾ ਨੇ ਮਾਰਕਸਵਾਦ ਅਤੇ ਬੁਰਜੂਆਜੀ ਨੂੰ ਖਤਰਾ ਪੈਦਾ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਵਿਰੋਧੀ ਧਿਰਾਂ ਨੇ ਲੋਕਾਂ ਵਿਚ ਪ੍ਰਚਾਰ ਦੇ ਜ਼ਰੀਏ ਇਹ ਪ੍ਰਭਾਵ ਘੱਟ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਪਰ ਨਾਕਾਮਯਾਬ ਰਹੇ ਤੇ ਫਿਰ ਹਮਲਿਆਂ 'ਤੇ ਉਤਾਰੂ ਹੋਏ। (ਪੰਨਾ 218)

ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਹੋਰ ਛੋਟੇ-ਛੋਟੇ ਗਰੁੱਪ ਸੋਸ਼ਲਿਸਟ ਪਾਰਟੀ ਵਿਚ ਰਲ ਗਏ। ਜਰਮਨ ਵਿਚ ਇਨਕਲਾਬੀ ਲਹਿਰ ਪੈਦਾ ਹੋਈ ਜਿਸ ਨੇ ਰਾਜ ਦੇ ਤਿੰਨੇ ਸਤੰਭਾ ਰਾਜਤੰਤਰ, ਸਿਵਲ ਸੇਵਾਵਾਂ ਅਤੇ ਫੌਜ ਨੂੰ ਨੇਸਤਨਾਬੂਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਨੈਸ਼ਨਲ ਸ਼ੋਸਲਿਸਟ ਮੂਵਮੈਂਟ ਲਈ ਫੌਜੀ ਦਸਤੇ ਬਣਾਏ ਗਏ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਮਕਸਦ ਨਵੇਂ ਜਰਮਨ ਦੀ ਉਸਾਰੀ ਵਿਚ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਸੰਘਰਸ਼ 'ਚ ਸਾਥ ਦੇਣਾ। ਸ਼ੁਰੂ ਵਿਚ ਇਹ ਸਿਰਫ਼ ਪਾਰਟੀ ਦੀਆਂ ਮੀਟਿੰਗਾਂ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਦਾ ਕੰਮ ਕਰਦੇ ਸਨ ਪਰ ਹੌਲੀ ਹੌਲੀ ਜਦ ਸੋਸ਼ਲਿਸਟ ਪਾਰਟੀ ਜਰਮਨ ਦੇ ਦੂਜੇ ਹਿੱਸਿਆਂ 'ਚ ਫੈਲਣ ਲੱਗੀ ਤਾਂ ਇਸ ਦੀ ਲੋੜ ਹੋਰ ਤਰੀਕਿਆਂ ਨਾਲ ਮਹਿਸੂਸ ਹੋਣ ਲੱਗੀ। (ਪੰਨਾ-233)

ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਫੌਜ ਦੇ ਤੂਫ਼ਾਨੀ ਦਸਤੇ ਬਣਾਏ ਗਏ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਖ਼ਤ ਅਨੁਸ਼ਾਸਨੀ ਤੇ ਸਰੀਰਕ ਟ੍ਰੇਨਿੰਗ ਦਿੱਤੀ ਗਈ। ਜਿਥੇ ਮਾਰਕਸਵਾਦੀ ਰਾਜ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਨੂੰ ਜਮਹੂਰੀ ਅਤੇ ਸ਼ਾਂਤੀਵਾਦੀ ਬਣਾਉਣ ਦੀਆਂ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ਾਂ ਚੱਲ ਰਹੀਆਂ ਸਨ ਉਸ ਸਮੇਂ ਸੋਸ਼ਲਿਸਟ ਪਾਰਟੀ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਨੂੰ ਫੌਜੀ ਸਿਖਲਾਈ ਦੇਣ ਬਾਰੇ ਸੋਚ ਰਹੀ ਸੀ। ਸੋਸ਼ਲਿਸਟ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਤੂਫ਼ਾਨੀ ਦਸਤਿਆਂ ਨੂੰ ਲੱਖਾਂ ਪੈਰੋਕਾਰ ਬਣਾਉਣ ਦਾ ਕੰਮ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਕਿਉਂਕਿ ਮਾਰਕਸਵਾਦ ਦੀ ਹੋਂਦ ਨੂੰ ਮਿਟਾਏ ਬਿਨਾਂ ਸੋਸ਼ਲਿਸਟ ਪਾਰਟੀ ਦਾ ਜਰਮਨ 'ਤੇ ਰਾਜ ਕਰਨਾ ਔਖਾ ਸੀ। ਤੂਫ਼ਾਨੀ ਦਸਤਿਆਂ ਦੀ ਟ੍ਰੇਨਿੰਗ ਮਿਲਟਰੀ ਸੰਸਥਾ ਵਾਂਗ ਪਾਰਟੀ ਦੀਆਂ ਅਸਲੀ ਲੋੜਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਕੀਤੀ ਗਈ। ਇਹ ਨਾਜ਼ੀ ਲਹਿਰ ਨੂੰ ਫੋਕੀ ਮਾਰਕੇਬਾਜ਼ੀ ਤੇ ਗਲਤ ਤਜਰਬਿਆਂ ਤੋਂ ਬਚਾਉਣ ਦਾ ਇਕ ਢੰਗ ਸੀ। (ਪੰਨਾ 237)

ਤੂਫ਼ਾਈ ਦਸਤਿਆਂ ਦਾ ਮੁੱਖ ਮਕਸਦ ਮਾਰਕਸਵਾਦ ਦੀ ਮੁਕੰਮਲ ਤਬਾਹੀ ਸੀ। 1922 ਤੱਕ ਸੌ ਸੌ ਸੈਨਿਕਾਂ ਦੀਆਂ ਟੁਕੜੀਆਂ ਤਿਆਰ ਕਰ ਲਈਆਂ ਗਈਆਂ। ਇਸੇ ਸਾਲ ਗਣਰਾਜ ਸੁਰੱਖਿਆ ਵਿਰੁੱਧ ਮੁਜ਼ਾਹਰਾ ਨਾਜ਼ੀ ਲਹਿਰ ਵਲੋਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਜਿਸ ਵਿਚ ਸੱਠ ਹਜ਼ਾਰ ਲੋਕ ਸ਼ਾਮਲ ਸਨ। ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਨੈਸ਼ਨਲਿਸ਼ਟ ਪਾਰਟੀ ਕਮਿਊਨਿਸ਼ਟ ਪਾਰਟੀ ਤੋਂ ਵਧੀਕ ਨਜ਼ਰ ਆਈ। 1922 ਦੇ ਜਰਮਨ ਦਿਹਾੜੇ ਮੌਕੇ ਇਕ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਟਰੇਨ ਚਲਾਈ ਗਈ ਜੋ ਤੂਫ਼ਾਨੀ ਦਸਤੇ ਦੇ ਅੱਠ ਸੌ ਮੈਂਬਰ ਅਤੇ ਨੈਸ਼ਨਲਿਸਟ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਨੂੰ ਕੋਬਰਗ ਲੈ ਕੇ ਗਈ ਜਿਸ ਦੀ ਕਮਿਊਨਿਸਟ ਪਾਰਟੀ ਨਾਲ ਝੜਪ ਹੋਈ ਤੇ ਪੁਲਿਸ ਵਲੋਂ ਗੇਟ ਬੰਦ ਕਰ ਦਿੱਤੇ ਗਏ। ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਕਮਿਊਨਿਸਟ ਪਾਰਟੀ ਤੇ ਪਥਰਾਅ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਤੇ ਅਗਲੇ ਦਿਨ ਦੋਸ਼ ਨੈਸ਼ਨਲਿਸਟ ਪਾਰਟੀ 'ਤੇ ਲਾਇਆ ਗਿਆ। ਅਗਲੇ ਦਿਨ ਦੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਰੈਲੀ ਵਿਚ 1500 ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਭੀੜ ਵਿਚ ਕਮਿਊਨਿਸਟ ਪਾਰਟੀ ਦਾ ਪ੍ਰਭਾਵ ਖਤਮ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਮਾਰਕਸਵਾਦ ਦੀ ਬਜਾਏ ਨੈਸ਼ਨਲਿਸਟ ਪਾਰਟੀ ਦਾ ਸਾਥ ਦਿੱਤਾ ਤੇ ਅਖ਼ਬਾਰਾਂ ਨੇ ਨੈਸ਼ਨਲਿਸਟ ਪਾਰਟੀ ਦੀ ਸਿਫ਼ਤ ਕੀਤੀ। ਇਸ ਘਟਨਾ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਨੈਸ਼ਨਲਿਸਟ ਪਾਰਟੀ ਵਿਚ ਤੂਫ਼ਾਨੀ ਦਸਤਿਆਂ ਦੀ ਗਿਦਤੀ ਵਧਣ ਲੱਗੀ। 1923 ਵਿਚ ਜਰਮਨ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਨੈਸ਼ਨਲਿਸਟ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਤੂਫ਼ਾਨੀ ਦਸਤਿਆਂ ਨੂੰ ਖਤਮ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। 1925 ਵਿਚ ਜਰਮਨ ਨੈਸ਼ਨਲ ਸੋਸ਼ਲਿਸਟ ਪਾਰਟੀ ਦੀ ਮੁੜ ਤੋਂ ਸਥਾਪਨਾ ਕੀਤੀ ਗਈ। ਫਿਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਟ੍ਰੇਨਿੰਗ ਹਿਟਲਰ ਦੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਅਸੂਲਡਾਂ 'ਤੇ ਦਿੱਤੀ ਗਈ। 1923 ਵਿਚ ਪਾਰਟੀ ਭੰਗ ਤੇ ਕੁਰਕ ਕੀਤੀ ਜਾਇਦਾਦ ਦੀ ਕੀਮਤ 170,000 ਸੋਨੇ ਦੇ ਸਿੱਕਿਆਂ ਤੋਂ ਵੀ ਵੱਧ ਸੀ।

1923 ਦੀ ਘਟਨਾ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਉਸ ਦਾ ਦਿਲ ਮਾਰਕਸਵਾਦੀਆਂ ਤੇ ਯਹੂਦੀਆਂ ਲਈ ਹੋਰ ਨਫ਼ਰਤ ਨਾਲ ਭਰ ਗਿਆ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਫ਼ਾਏ ਲਈ ਵਚਨਬੱਧ ਹੋ ਗਿਆ। ਉਸ ਦਾ ਮੰਨਣਾ ਸੀ ਕਿ ਕੌਮੀ ਜੀਵਨ ਤਾਂ ਹੀ ਸੁਰਜੀਤ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜੇਕਰ ਮਾਰਕਸਵਾਦੀਆਂ ਦਾ ਸਫ਼ਾਇਆ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ। (ਪੰਨਾ 291)

ਉਹ ਮੁਸੋਲਨੀ ਨੂੰ ਮਹਾਨ ਲੋਕਾਂ ਵਿਚ ਗਿਣਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਉਸ ਨੇ ਮਾਰਕਸਵਾਦੀਆਂ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਸਰਕਾਰ ਵਿਚ ਰਲਣ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਤੇ ਆਪਣੇ ਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਮਾਰਕਸਵਾਦੀਆਂ ਤੋਂ ਆਜ਼ਾਦ ਕਰਵਾਇਆ। ਉਸ ਦਾ ਮੰਨਣਾ ਸੀ ਕਿ 1923 ਵਿਚ ਜਰਮਨ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਮਾਰਕਸਵਾਦੀਆਂ ਲਈ ਨਰਮਦਿਲ ਰਵੱਈਆ ਅਪਣਾਇਆ। ਜਰਮਨ ਉਨਾ ਸਮਾਂ ਫਰਾਂਸ ਬਾਰੇ ਨਹੀਂ ਸੋਚ ਸਕਦਾ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਉਹ ਆਪਣੇ ਘਰ ਵਿਚ ਬੈਠੇ ਮਾਰੂ ਦੁਸ਼ਮਣ ਦਾ ਸਫਾਇਆ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ ਤੇ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮਾਰਕਸਵਾਦ ਦੇ ਖਾਤਮੇ ਨਾਲਹੀ ਜਰਮਨ ਦੀਆਂ ਗੁਲਾਮੀ ਦੀਆਂ ਜੰਜੀਰਾਂ ਟੁੱਟ ਜਾਣਗੀਆਂ।'' (ਪੰਨਾ 292)

1926 ਤੱਕ ਜਰਮਨ ਨੈਸ਼ਨਲ ਸੋਸ਼ਲਿਸਟ ਪਾਰਟੀ ਫੇਰ ਦੁਬਾਰਾ ਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਕਦਮ ਜਮ੍ਹਾਂ ਚੁੱਕੀ ਸੀ। ਪਹਿਲਾਂ ਨਾਲੋਂ ਮਜ਼ਬੂਤ ਅਤੇ ਲੋਕਤੰਤਰ ਸੀ। ਉਸ ਦਾ ਨਸਲਾਂ ਦੀ ਉਤਮਤਾਂ ਦਾ ਆਦਰਸ਼ ਹੀ ਯਹੂਦੀ ਵਿਰੋਧੀ ਆਦਰਸ਼ ਬਣਿਆ।

ਕਿਤਾਬ ਪੜ੍ਹਦਿਆਂ ਇਹ ਅਹਿਸਾਸ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਹਿਟਲਰ ਇਕ ਬਹੁਪੱਖੀ ਸ਼ਖ਼ਸੀਅਤ ਦਾ ਮਾਲਕ ਸੀ ਜੋ ਆਮ ਜਿਹੇ ਪਰਿਵਾਰ ਤੋਂ ਨਿਕਲ ਕੇ ਦੇਸ਼ ਦਾ ਲੀਡਰ ਬਣਿਆ। ਉਸ ਦੀ ਕੌਮਪ੍ਰਸਤ ਭਾਵਨਾ ਹੀ ਉਸ ਨੂੰ ਉਸ ਦੇ ਵਹਿਸ਼ੀ ਰੂਪ ਤੱਕ ਲੈ ਕੇ ਗਈ। ਉਸ ਦੀ ਆਪਣੇ ਦੇਸ਼ ਪ੍ਰਤੀ ਲਗਨ, ਪਹਿਲੀ ਸੰਸਾਰ ਜੰਗ 'ਚ ਭਾਗ ਲੈਣਾ, ਜੰਗ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਦੇ ਹਾਲਾਤਾਂ ਵਿਚ ਯਹੂਦੀਆਂ ਅਤੇ ਮਾਰਕਸਵਾਦੀਆਂ ਪ੍ਰਤੀ ਨਫ਼ਰਤ ਦਾ ਉਪਜਣਾ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਹੀ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਹਾਲਤ ਦਾ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਮੰਨਣਾ ਉਸ ਨੂੰ ਇਕ ਵਹਿਸ਼ੀ ਲੀਡਰ ਤੱਕ ਲੈ ਕੇ ਗਿਆ। ਉਹ ਇਕ ਚੁੰਬਕੀ ਸ਼ਖ਼ਸੀਅਤ ਦਾ ਮਾਲਕ ਸੀ। ਨਾਜ਼ੀ ਪੈਰੋਕਾਰ ਉਸ ਦੀ ਜੀਵਨੀ ਨੂੰ ਬਾਈਬਲ ਵਾਂਗ ਸਤਿਕਾਰ ਦਿੰਦੇ ਸਨ ਤੇ ਹਰ ਨਾਜ਼ੀ ਦੇ ਹੱਥ ਵਿਚ ਇਹ ਕਿਤਾਬ ਦੇਖਣ ਨੂੰ ਮਿਲਦੀ ਸੀ।

ਇਕ ਪਾਠਕ ਦੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਭਗਤ ਸਿੰਘ

ਹਰਜੋਤ ਓਬਰਾਏ
ਅਨੁਵਾਦ: ਸੁਖਵੰਤ ਹੁੰਦਲ

ਆਪਣੀ ਸ਼ਹਾਦਤ ਵਾਲੇ ਦਿਨ ਤੱਕ, 23 ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਕੁੱਝ ਕੁ ਮਹੀਨੇ ਵੱਧ ਉਮਰ ਵਿੱਚ, ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਨੇ ਉਨੀਆਂ ਕਿਤਾਬਾਂ ਪੜ੍ਹ ਲਈਆਂ ਸਨ, ਜਿੰਨੀਆਂ ਕਿਤਾਬਾਂ ਬਹੁਤੇ ਲੋਕ ਆਪਣੀ ਸਾਰੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਪੜ੍ਹਦੇ। ਉਸ ਵੱਲੋਂ ਪੜ੍ਹੀਆਂ ਜਾਣ ਵਾਲੀਆਂ ਕਿਤਾਬਾਂ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਸਨ: ਨਾਵਲ, ਸਿਆਸਤ, ਇਤਿਹਾਸ, ਨਿਆਂ ਸ਼ਾਸਤਰ ਅਤੇ ਜੀਵ ਵਿਗਿਆਨ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਤ ਕਿਤਾਬਾਂ, ਬਸਤੀਵਾਦੀਆਂ ਵੱਲੋਂ ਦੂਜੇ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਸਭਿਆਚਾਰਾਂ ਬਾਰੇ ਲਿਖੀਆਂ ਕਿਤਾਬਾਂ, ਕਵਿਤਾ ਦੀਆਂ ਕਿਤਾਬਾਂ, ਨਾਟਕ ਅਤੇ ਫਿਲਾਸਫੀ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਤ ਕਿਤਾਬਾਂ।

ਉਸ ਦੇ ਪੜ੍ਹਨ ਦਾ ਵਿਸ਼ਾਲ ਦਾਇਰਾ ਕਲਾਸਕੀ ਸਾਹਿਤ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਉੱਚੀ ਆਧੁਨਿਕਤਾ ਤੱਕ ਫੈਲਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਉਦਾਹਰਨ ਲਈ ਕਵਿਤਾ ਦੇ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਉਸ ਨੇ ਮਿਰਜ਼ਾ ਗਾਲਿਬ ਅਤੇ ਵਿਲੀਅਮ ਵਰਡਜ਼ਵਰਥ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹਿਆ ਸੀ। ਸਿਆਸੀ ਕਿਤਾਬਾਂ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਉਸ ਨੇ ਰੂਸੋ ਅਤੇ ਮਾਰਕਸ ਦੋਹਾਂ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਨਾਵਲਾਂ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਉਸ ਦੇ ਸੁਆਦ ਦੇ ਘੇਰੇ ਵਿੱਚ ਫਿਉਦਰ ਦੋਸਤੋਵਸਕੀ, ਮੈਕਸਿਮ ਗੋਰਕੀ, ਚਾਰਲਜ਼ ਡਿਕਨਜ਼, ਜੈਕ ਲੰਡਨ ਅਤੇ ਅਪਟਨ ਸਿਨਕਲੇਅਰ ਸ਼ਾਮਲ ਸਨ। ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਦੀਆਂ ਜੇਲ੍ਹ ਦੀਆਂ ਮਸ਼ਹੂਰ ਨੋਟਬੁੱਕਾਂ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਸਫੇ 'ਤੇ ਕਵਿਤਾ ਦੀਆਂ ਦੋ ਟੂਕਾਂ ਉੱਕਰੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਹਨ: ਇਕ ਸ਼ੈਕਸਪੀਅਰ ਦੀ ਅਤੇ ਦੂਜੀ ਗਾਲਿਬ ਦੀ।

ਸਾਰੇ ਨਵੇਂ ਵਿਚਾਰਾਂ ਵਾਲੇ ਕਲਾਕਾਰਾਂ ਵਾਂਗ, ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਇਕ ਬੁੱਤਸ਼ਿਕਨ ਸੀ ਜੋ ਪੁਰਾਣੇ ਸੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਤੋੜਨਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਸੀ, ਬਦਬੂਦਾਰ ਕੈਨਵਸਾਂ ਨੂੰ ਸਾੜਨਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਸੀ ਅਤੇ ਬਹੁਤ ਜਲਦੀ ਨਵਾਂ ਸੰਸਾਰ ਸਿਰਜਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਸੀ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਉਸ ਦੀ ਸੋਚ 'ਤੇ ਛਾਇਆ ਰਹਿਣ ਵਾਲਾ ਕੇਂਦਰੀ ਸਵਾਲ ਸੀ, ਨਵੇਂ ਸੰਸਾਰ ਦਾ ਅਕਸ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਹੋਵੇ? ਇਸ ਸਵਾਲ ਦਾ ਜੁਆਬ ਲੱਭਣ ਲਈ, ਵਾਲਟਰ ਬੈਂਜਾਮਿਨ ਦੇ ਕਹਿਣ ਵਾਂਗ, ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਆਪਣੀ ਲਾਇਬ੍ਰੇਰੀ ਨੂੰ ਖੋਲ੍ਹਦਾ ਸੀ। ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਦੀ ਜੀਵਨੀ ਲਿਖਣ ਵਾਲੇ ਐੱਮ ਐੱਮ ਜੁਨੇਜਾ ਅਨੁਸਾਰ, "ਆਪਣੇ ਸਕੂਲ ਦੇ ਵਰ੍ਹਿਆਂ (1913-21) ਦੌਰਾਨ ਉਸ ਨੇ 50 ਕਿਤਾਬਾਂ ਪੜ੍ਹੀਆਂ, ਆਪਣੇ ਕਾਲਜ ਦੇ ਦਿਨਾਂ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ 1929 ਵਿੱਚ ਆਪਣੀ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰੀ ਤੱਕ 200 ਦੇ ਕਰੀਬ ਕਿਤਾਬਾਂ, ਅਤੇ 8 ਅਪ੍ਰੈਲ 1929 ਤੋਂ 23 ਮਾਰਚ 1931 ਤੱਕ ਦੇ ਆਪਣੀ ਕੈਦ ਦੇ 716 ਦਿਨਾਂ ਵਿੱਚ 300 ਦੇ ਕਰੀਬ ਕਿਤਾਬਾਂ ਪੜ੍ਹੀਆਂ।

ਕਿਤਾਬਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਲਈ ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਜਥੇਬੰਦਕ ਅਤੇ ਬੌਧਿਕ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਚਿਰਕਾਲੀ ਅਤੇ ਸਖ਼ਤ ਮੁਸ਼ਕਿਲਾਂ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰਨਾ ਪੈਂਦਾ ਸੀ। ਮੈਂ ਇੱਥੇ ਤਿੰਨ ਚੁਣੌਤੀਆਂ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਕਰਾਂਗਾ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਨੇ ਆਪਣੇ ਅਣਜਾਣੇ ਭਵਿੱਖ ਦੀ ਪੈਰਵੀ ਦੌਰਾਨ ਕੀਤਾ। ਨੰਬਰ ਇਕ, ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਕਿਤਾਬਾਂ ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਪੜ੍ਹਨੀਆਂ ਚਾਹੁੰਦਾ ਸੀ, ਉਹ ਬਹੁਤੇ ਕੇਸਾਂ ਵਿੱਚ ਬਸਤੀਵਾਦੀ ਸੈਂਸਰ ਵੱਲੋਂ ਵਿਵਰਜਤ ਕਰਾਰ ਦਿੱਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਸਨ। ਫਿਰ ਵੀ ਖੁਸ਼ਕਿਸਮਤੀ ਨਾਲ ਉਸ ਨੂੰ ਲਾਹੌਰ ਸ਼ਹਿਰ ਵਿੱਚ ਅਜਿਹੇ ਪੁਸਤਕ ਵਿਕ੍ਰਤਾ ਮਿਲ ਗਏ ਜੋ ਅਜਿਹੀਆਂ ਕਿਤਾਬਾਂ ਸਮਗਲ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਖੁਸ਼ੀ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਦੇ ਸਨ, ਜਿਹੜੀਆਂ ਕਿਤਾਬਾਂ ਨੂੰ ਪਿਤਰੀ ਅਤੇ ਅਸੁਰੱਖਿਅਤ ਬਸਤੀਵਾਦੀ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਸਥਾਨਕ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਵਿਦਰੋਹੀ ਸਮਝਦਾ ਸੀ। ਨੰਬਰ ਦੋ, ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਉਸ ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਭਾਸ਼ਾ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਨਹਿਰੂ ਦੇ ਉਲਟ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਘਰ ਵਿੱਚ ਕਈ ਯੂਰਪੀਅਨ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਨੇ ਪੜ੍ਹਾਇਆ ਸੀ ਅਤੇ ਜੋ ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਪੜ੍ਹਨ ਲਈ ਹੈਰੋ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਜਿਸ ਨੇ ਕੈਂਬਰਿਜ ਤੋਂ ਟਰੀਪੋਜ਼ ਅਤੇ ਲੰਡਨ ਤੋਂ ਵਕਾਲਤ ਦੀ ਡਿਗਰੀ ਕੀਤੀ ਸੀ, ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਬੁਝਾਂ ਭਰਪੂਰ ਦਿਹਾਤੀ ਪੜ੍ਹਾਈ ਨਾਲ ਹੀ ਬੁੱਤਾ ਸਾਰਨਾ ਪਿਆ। ਪਰ ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਦਰਪੇਸ਼ ਮੁਸ਼ਕਿਲਾਂ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਹਾਰ ਮੰਨਣ ਵਾਲਾ ਵਿਅਕਤੀ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਉਸ ਵਿੱਚ ਰਸਮੀ ਵਿਦਿਆ ਦੀ ਜੋ ਘਾਟ ਸੀ, ਉਸ ਨੂੰ ਉਹ ਪ੍ਰਵੀਣਤਾ ਅਤੇ ਅਣਥੱਕ ਮਿਹਨਤ ਨਾਲ ਪੂਰਾ ਕਰਦਾ ਸੀ। ਕਿਤਾਬਾਂ ਵਿੱਚ ਨਾ ਸਮਝ ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਦੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੇ ਅਰਥ ਸਮਝਣ ਲਈ ਉਹ ਹਮੇਸ਼ਾਂ ਆਪਣੇ ਕੋਲ ਇਕ ਜੇਬੀ ਡਿਕਸ਼ਨਰੀ ਰੱਖਦਾ ਸੀ। ਨੰਬਰ ਤਿੰਨ, ਕਿਸੇ ਵੀ ਜਨਤਕ ਬੁੱਧੀਜੀਵੀ ਲਈ ਦੁਨੀਆ ਬਾਰੇ ਨਜ਼ਰੀਆ ਪੇਸ਼ ਕਰਨਾ ਕਾਫੀ ਸੁਖਾਲਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਜੇ ਉਹ ਵਿਚਾਰਾਂ ਅਤੇ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣਾਂ ਦੇ ਕਿਸੇ ਸਥਾਪਤ ਮਾਨਦੰਡ ਦਾ ਆਸਰਾ ਲੈ ਸਕੇ।

ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਵੱਲੋਂ ਲੰਮੇ ਸਮੇਂ ਲਈ ਕੀਤੇ ਅਧਿਐਨ ਅਤੇ ਅਣਗਿਣਤ ਚੁਣੌਤੀਆਂ ਉੱਪਰ ਪਾਈ ਜਿੱਤ ਨੇ ਅਖੀਰ ਵਿੱਚ ਭਾਰਤ ਲਈ ਇਕ ਨਵੇਂ ਬਿਰਤਾਂਤ ਨੂੰ ਜਨਮ ਦਿੱਤਾ। ਜਿਹੜਾ ਕਦੇ ਅਣਲਿਖਿਆ ਭਵਿੱਖ ਹੁੰਦਾ ਸੀ, ਉਹ ਇਕ ਸੰਭਵ ਸਿਆਸੀ ਅਤੇ ਨੈਤਿਕ ਪ੍ਰੋਜੈਕਟ ਵਿੱਚ ਤਬਦੀਲ ਹੋ ਗਿਆ। ਉਸ ਨੇ ਕਦੇ ਵੀ ਇਸ ਪ੍ਰੋਜੈਕਟ ਤੋਂ ਟਾਲਾ ਨਹੀਂ ਵੱਟਿਆ ਅਤੇ ਉਹ ਵਿਧੀਪੂਰਵਕ ਢੰਗ ਨਾਲ - ਅਣਖ, ਸੂਰਬੀਰਤਾ, ਪੀੜਾ, ਪਰਸਪਰ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ, ਮੌਰਲ ਲੱਕ (ਸਦਾਚਾਰੀ ਕਿਸਮਤ), ਨਿਆਂ, ਬਰਾਬਰੀ ਦੇ ਸਾਧਨਾਂ, ਸਾਂਝੇ ਸਮੂਹਿਕ ਵਿਸ਼ਵਾਸਾਂ ਦੇ ਸੁਭਾਅ ਅਤੇ ਭਰਮਾਂ - ਨੂੰ ਸੰਬੋਧਨ ਹੋਇਆ। ਇਹ ਹਕੀਕਤ ਕਿ ਆਪਣੀ 23 ਸਾਲਾਂ ਦੀ ਛੋਟੀ ਜਿਹੀ ਉਮਰ ਵਿੱਚ ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਵੱਖ ਵੱਖ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਇੰਨੇ ਸਵਾਲਾਂ ਵੱਲ ਧਿਆਨ ਦੇ ਸਕਿਆ ਇਕ ਬਹੁਤ ਹੀ ਅਸਧਾਰਨ ਹਕੀਕਤ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਵੱਧ ਸ਼ਲਾਘਾ ਵਾਲੀ ਗੱਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਆਪਣੀਆਂ ਲਿਖਤਾਂ ਰਾਹੀਂ ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਮਾਰਕਸ, ਬਾਕੂਨਿਨ, ਲੈਨਿਨ, ਤਰਾਤਸਕੀ ਵਰਗੇ ਕੱਦਵਾਰ ਬੁੱਧੀਜੀਵੀਆਂ ਦੇ ਵਾਰਤਾਲਾਪ ਵਿੱਚ ਬਰਾਬਰ ਦਾ ਭਾਈਵਾਲ ਬਣ ਗਿਆ।

ਆਪਣੀ ਬੌਧਿਕ ਮੌਲਿਕਤਾ, ਨੈਤਿਕ ਮੁਕਾਮ ਅਤੇ ਸਿਖਰ ਦੀ ਕੁਰਬਾਨੀ ਵਿੱਚ ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਦਾ ਕੋਈ ਸਾਨੀ ਨਹੀਂ। ਉਸ ਦੀਆਂ ਪੜ੍ਹਨ ਦੀਆਂ ਆਦਤਾਂ ਨੂੰ ਰਿਕਾਰਡ ਕਰਨ ਦਾ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਫਾਇਦਾ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਵਿਆਖਿਆਤਮਿਕ ਅਭਿਆਸ ਰਾਹੀਂ ਅਸੀਂ ਇਹ ਦੇਖਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਉਸ ਨੇ ਭਾਰਤ ਦੇ ਆਦਰਸ਼ ਲਈ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਭਵਿੱਖਮੁਖੀ ਨਕਸ਼ਾ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਸੀ।

'ਲੋਕਤੰਤਰ' ਦੀ ਹਕੀਕਤ ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਸਾਈਬਾਬਾ ਦੀ ਰਿਹਾਈ ਦੇ ਪ੍ਰਸੰਗ ਵਿਚ

ਬੂਟਾ ਸਿੰਘ
ਮਹਿਮੂਦਪੁਰ
94634-74342

11 ਮਾਰਚ ਨੂੰ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਵੱਲੋਂ ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਸਾਈਬਾਬਾ ਤੇ ਸਾਥੀਆਂ ਦੀ ਰਿਹਾਈ ਉੱਪਰ ਰੋਕ ਲਾਉਣ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰਨ ਨਾਲ ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਰਿਹਾਈ ਨੂੰ ਹੋਰ ਲਮਕਾਉਣ ਦੀ ਚਾਲ ਨੂੰ ਨਾਕਾਮੀ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰਨਾ ਪਿਆ ਹੈ। ਪਿਛਲੇ ਦਿਨੀਂ ਬੰਬੇ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਨਾਗਪੁਰ ਬੈਂਚ ਵੱਲੋਂ ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਸਾਈਬਾਬਾ, ਪੱਤਰਕਾਰ ਪ੍ਰਸ਼ਾਂਤ ਰਾਹੀ, ਇਨਕਲਾਬੀ ਕਲਾਕਾਰ (ਅਤੇ ਜੇ.ਐੱਨ.ਯੂ. ਦੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਕਾਰਕੁਨ) ਹੇਮ ਮਿਸ਼ਰਾ ਸਮੇਤ ਪੰਜ ਜਣਿਆਂ ਨੂੰ ਦੋਸ਼ਾਂ ਤੋਂ ਬਰੀ ਕਰਦਿਆਂ ਰਿਹਾਅ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਜਿਸ ਉੱਪਰ ਰੋਕ ਲਗਵਾਉਣ ਲਈ ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਤੁਰੰਤ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਵਿਚ ਪਟੀਸ਼ਨ ਪਾ ਦਿੱਤੀ ਸੀ। ਸਾਈਬਾਬਾ ਸਮੇਤ ਛੇ ਜਣਿਆਂ ਨੂੰ (ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇਕ ਦੀ ਜੇਲ੍ਹ 'ਚ ਮੌਤ ਹੋ ਗਈ) ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਝੂਠੇ ਕੇਸ ਵਿਚ ਫਸਾ ਕੇ ਪਿਛਲੇ ਸੱਤ ਸਾਲ ਤੋਂ ਜੇਲ੍ਹ 'ਚ ਸਾੜਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਕਹਾਣੀ ਇਹ ਘੜੀ ਗਈ ਕਿ ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਸਾਈਬਾਬਾ ਪਾਬੰਦੀਸ਼ੁਦਾ ਮਾਓਵਾਦੀ ਪਾਰਟੀ ਦਾ ਮੈਂਬਰ ਅਤੇ ਸ਼ਹਿਰੀ ਨਕਸਲੀ ਤਾਣੇਬਾਣੇ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਹੈ ਜੋ ਪ੍ਰਸ਼ਾਂਤ ਰਾਹੀ ਅਤੇ ਹੇਮ ਮਿਸ਼ਰਾ ਜ਼ਰੀਏ ਗੁਪਤਵਾਸ ਮਾਓਵਾਦੀ ਆਗੂਆਂ ਦੇ ਸੰਪਰਕ 'ਚ ਹੈ। ਪੁਲਿਸ ਨੇ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਦੇ ਗੜ੍ਹਚਿਰੌਲੀ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ 'ਚ ਹੇਮ ਮਿਸ਼ਰਾ ਦੀ ਗ੍ਰਿਫ਼ਤਾਰੀ ਨਾਲ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸੰਬੰਧਾਂ ਦਾ ਭੇਤ ਖੁੱਲ੍ਹਿਆ ਅਤੇ ਫਿਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਡਿਜੀਟਲ ਡਿਵਾਈਸਾਂ ਦੀ ਫੋਰੈਂਸਕ ਜਾਂਚ ਕੀਤੇ ਜਾਣ 'ਤੇ ਕਥਿਤ ਰੂਪ 'ਚ ਮਾਓਵਾਦੀ ਸੰਬੰਧਾਂ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕਰਦੀ ਡਿਜੀਟਲ ਸਮੱਗਰੀ ਹੱਥ ਲੱਗੀ ਸੀ।

ਦਰਅਸਲ, ਕਥਿਤ ਵਿਕਾਸ ਪ੍ਰੋਜੈਕਟਾਂ ਰਾਹੀਂ ਆਦਿਵਾਸੀਆਂ ਦੇ ਉਜਾੜੇ ਅਤੇ ਸਲਵਾ ਜੁਡਮ ਤੇ ਅਪਰੇਸ਼ਨ ਗ੍ਰੀਨ ਹੰਟ ਆਦਿ ਨਾਵਾਂ ਹੇਠ ਆਪਣੇ ਹੀ ਲੋਕਾਂ ਵਿਰੁੱਧ ਸਟੇਟ ਵੱਲੋਂ ਵਿੱਢੇ ਯੁੱਧ ਵਿਰੁੱਧ ਨਿਧੜਕ ਆਵਾਜ਼ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਸਾਈਬਾਬਾ ਤੇ ਹੋਰ ਜਮਹੂਰੀ ਕਾਰਕੁਨ ਭਾਰਤੀ ਹਕੂਮਤ ਦੇ ਨਿਸ਼ਾਨੇ 'ਤੇ ਸਨ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਜ਼ੁਬਾਨਬੰਦੀ ਲਈ ਜ਼ਮੀਨ ਤਿਆਰ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਸੀ। 12 ਸਤੰਬਰ 2013 ਨੂੰ ਗੜ੍ਹਚਿਰੌਲੀ ਪੁਲਿਸ ਨੇ ਜੁਡੀਸ਼ੀਅਲ ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟ ਦੇ ਜਾਅਲੀ ਵਾਰੰਟਾਂ ਦੇ ਬਹਾਨੇ ਦਿੱਲੀ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ 'ਚ ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਸਾਈਬਾਬਾ ਦੇ ਘਰ ਛਾਪਾ ਮਾਰਿਆ ਕਿ ਅਹੀਰੀ ਵਿਚ ਹੋਈ ਚੋਰੀ ਸੰਬੰਧੀ ਉਸ ਦੇ ਘਰ ਦੀ ਤਲਾਸ਼ੀ ਲੈਣੀ ਹੈ। ਇਸ ਛਾਪੇਮਾਰੀ ਦਾ ਨਾਮਵਰ ਸ਼ਖ਼ਸੀਅਤਾਂ, ਪ੍ਰੋਫੈਸਰਾਂ ਅਤੇ ਹੋਰ ਇਨਸਾਫ਼ਪਸੰਦ ਲੋਕਾਂ ਵੱਲੋਂ ਡੱਟਕੇ ਵਿਰੋਧ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਜਿਸ ਕਾਰਨ ਪੁਲਿਸ ਸਾਈਬਾਬਾ ਨੂੰ ਗ੍ਰਿਫ਼ਤਾਰ ਨਾ ਕਰ ਸਕੀ। ਪਰ ਪੁਲਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀ ਉਸ ਦਾ ਲੈਪਟਾਪ, ਹਾਰਡ ਡਿਸਕ, ਫ਼ੋਨ ਅਤੇ ਹੋਰ ਡਿਜੀਟਲ ਡਿਵਾਈਸ ਜ਼ਬਤ ਕਰਕੇ ਲੈ ਗਏ। ਉਦੋਂ ਤੋਂ ਹੀ ਇਹ ਖ਼ਦਸ਼ਾ ਸੀ ਕਿ ਪੁਲਿਸ ਕੋਈ ਫਰਜ਼ੀ ਕਹਾਣੀ ਘੜ ਕੇ ਉਸ ਨੂੰ ਜੇਲ੍ਹ 'ਚ ਬੰਦ ਕਰੇਗੀ। ਛੇ ਮਹੀਨਿਆਂ 'ਚ ਉਸ ਤੋਂ ਚਾਰ ਵਾਰ ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਕੀਤੀ ਗਈ। ਫਿਰ ਮਈ 2014 'ਚ ਉਸ ਨੂੰ ਗੜ੍ਹਚਿਰੌਲੀ ਪੁਲਿਸ ਨੇ ਉਦੋਂ ਰਸਤੇ 'ਚੋਂ ਅਗਵਾ ਕਰ ਲਿਆ ਜਦੋਂ ਉਹ ਕਾਲਜ ਤੋਂ ਘਰ ਵਾਪਸ ਜਾ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਗ੍ਰਿਫ਼ਤਾਰੀ ਤੋਂ ਬਾਦ ਉਸ ਨੂੰ ਢਾਈ ਸਾਲ ਜੇਲ੍ਹ 'ਚ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ, ਇਸ ਦੌਰਾਨ ਸਿਰਫ਼ 3 ਮਹੀਨੇ ਹੀ ਉਹ ਜ਼ਮਾਨਤ 'ਤੇ ਰਿਹਾ। ਸਾਈਬਾਬਾ ਸਮੇਤ ਛੇ ਕਾਰਕੁਨਾਂ ਉੱਪਰ ਰਾਜਧ੍ਰੋਹ ਅਤੇ ਯੂਏਪੀਏ ਵਰਗੇ ਕਾਲੇ ਕਾਨੂੰਨ ਲਗਾ ਕੇ ਸਟੇਟ ਵਿਰੁੱਧ ਯੁੱਧ ਛੇੜਨ ਦਾ ਮੁਕੱਦਮਾ ਚਲਾਇਆ ਗਿਆ। 7 ਮਾਰਚ 2017 ਨੂੰ ਸੈਸ਼ਨ ਜੱਜ ਗੜ੍ਹਚਿਰੌਲੀ ਨੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੋਸ਼ਾਂ ਤਹਿਤ ਪੰਜ ਨੂੰ ਉਮਰ ਕੈਦ ਅਤੇ ਇਕ ਆਦਿਵਾਸੀ ਵਿਜੈ ਟਿਰਕੀ ਨੂੰ ਦਸ ਸਾਲ ਦੀ ਕੈਦ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਸੁਣਾ ਦਿੱਤੀ।

> ਅਪਾਹਜ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੇ ਹੱਕਾਂ ਉੱਪਰ ਸੰਯੁਕਤ ਰਾਸ਼ਟਰ ਕਨਵੈਨਸ਼ਨ ਦਾ ਹਸਤਾਖ਼ਰੀ ਹੋਣ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਭਾਰਤ, ਨਾਗਰਿਕ ਅਤੇ ਰਾਜਨੀਤਕ ਹੱਕਾਂ ਬਾਬਤ ਅੰਤਰਰਾਸ਼ਟਰੀ ਸਮਝੌਤੇ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਸਟੇਟ ਵੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਨੇ ਤਸੀਹਿਆਂ ਵਿਰੁੱਧ ਯੂ.ਐੱਨ ਕਨਵੈਨਸ਼ਨ ਉੱਪਰ ਵੀ ਸਹੀ ਪਾਈ ਹੋਈ ਹੈ। ਕੈਦੀਆਂ ਦੇ ਇਲਾਜ ਦੇ ਲਈ ਯੂ.ਐੱਨ. ਦੇ ਸਟੈਂਡਰਡ ਘੱਟੋਘੱਟ ਨਿਯਮਾਂ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਨੈਲਸ਼ਨ ਮੰਡੇਲਾ ਨਿਯਮ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਅਨੁਸਾਰ ਕੈਦੀਆਂ ਦੀ ਸਿਹਤ ਦੀ ਦੇਖਭਾਲ ਕਰਨਾ ਸਟੇਟ ਦੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਹੈ। ਜੇਲ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਆਏ ਦਿਨ ਕੈਦੀਆਂ ਦੀਆਂ ਮੌਤਾਂ, ਸਟੈਨ ਸਵਾਮੀ, ਪਾਂਡੂ ਨਰੋਤੇ ਵਰਗੇ ਕੈਦੀਆਂ ਦੇ ਜੇਲ੍ਹਬੰਦੀ ਦੌਰਾਨ ਸੰਸਥਾਗਤ ਕਤਲ, ਅਤੇ ਇਸੇ ਬਾਬਤ ਸਾਈਬਾਬਾ ਦਾ ਇਹ ਕਹਿਣਾ ਕਿ 'ਇਹ ਮਹਿਜ਼ ਇਤਫ਼ਾਕ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂ ਜੇਲ੍ਹ ਵਿੱਚੋਂ ਜਿਉਂਦਾ ਬਾਹਰ ਆ ਗਿਆ ਹਾਂ' ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਭਾਰਤੀ ਰਾਜ ਲਈ ਇਹ ਅੰਤਰਰਾਸ਼ਟਰੀ ਸਮਝੌਤੇ ਮਹਿਜ਼ ਆਪਣੇ ਖ਼ੂਨੀ ਚਿਹਰੇ ਨੂੰ ਲੁਕੋਣ ਵਾਲੇ ਮਖੌਟੇ ਹਨ।

ਗੜ੍ਹਚਿਰੌਲੀ ਸੈਸ਼ਨ ਜੱਜ ਦਾ ਫ਼ੈਸਲਾ ਸਰੇਆਮ ਪੱਖਪਾਤੀ ਅਤੇ ਹਕੂਮਤ ਦੇ ਕਾਰਪੋਰੇਟ ਏਜੰਡੇ ਤੋਂ ਪ੍ਰੇਰਿਤ ਸੀ। ਫ਼ੈਸਲੇ ਦਾ ਮੁੱਖ ਨੁਕਤਾ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਨਕਸਲੀ ਹਿੰਸਾ ਕਾਰਨ ਗੜ੍ਹਚਿਰੌਲੀ ਵਿਚ ਕੋਈ ਵਿਕਾਸ ਨਹੀਂ ਹੋ ਰਿਹਾ। ਯਾਨੀ ਪਿਛੜੇਪਣ ਲਈ ਮਾਓਵਾਦੀ ਲਹਿਰ ਦੇ ਹਮਾਇਤੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਹਨ ਅਤੇ ਉਹ ਮਿਸਾਲੀ ਸਜ਼ਾ ਦੇ ਹੱਕਦਾਰ ਹਨ। ਜੱਜ ਨੇ ਫ਼ੈਸਲੇ 'ਚ ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਇਹ ਨਾ ਦੇਖੋ ਕਿ ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਸਾਈਬਾਬਾ 90% ਅਪਾਹਜ ਹੈ। ਉਹ ਦਿਮਾਗੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਤੇਜ਼-ਤਰਾਰ ਵਿਅਕਤੀ ਹੈ ਜੋ ਮਾਓਵਾਦੀਆਂ ਦਾ ਥਿੰਕ-ਟੈਂਕ, ਸਿਰਕੱਢ ਆਗੂ ਹੈ। 827 ਪੰਨਿਆਂ ਦੇ ਫ਼ੈਸਲੇ ਵਿਚ ਜੱਜ ਨੇ 11 ਵਾਰ ਸੂਰਜਗੜ੍ਹ ਪ੍ਰੋਜੈਕਟ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਕੀਤਾ। ਸਵਾਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਇਕ ਜੱਜ ਨੂੰ ਇਕ ਕਾਰਪੋਰੇਟ ਪ੍ਰੋਜੈਕਟ ਵਿਚ ਐਨੀ ਦਿਲਚਸਪੀ ਕਿਉਂ ਹੈ ਜਦੋਂਕਿ 70 ਗ੍ਰਾਮ ਸਭਾਵਾਂ ਹੁਣ ਵੀ ਮਤੇ ਪਾ ਕੇ ਉਸ ਇਲਾਕੇ ਵਿਚ ਖਣਨ ਦਾ ਵਿਰੋਧ ਕਰ ਰਹੀਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਪ੍ਰੋਜੈਕਟਾਂ ਵਿਰੁੱਧ ਆਦਿਵਾਸੀ ਲਗਾਤਾਰ ਸੰਘਰਸ਼ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਅਦਾਲਤ ਦਾ ਕੰਮ ਮੁਕੱਦਮਾ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਧਿਰ ਵੱਲੋਂ ਦੋਸ਼ਾਂ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿਚ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਸਬੂਤਾਂ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਰਕੇ ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ ਦੇ ਦੋਸ਼ੀ ਜਾਂ ਨਿਰਦੋਸ਼ ਹੋਣ ਦਾ ਨਿਤਾਰਾ ਕਰਨਾ ਹੈ ਨਾ ਕਿ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਮਨਜ਼ੂਰ ਕੀਤੇ ਜਾ ਰਹੇ ਪ੍ਰੋਜੈਕਟਾਂ ਦੀ ਤਰਫ਼ਦਾਰੀ ਕਰਨਾ। ਜੱਜ ਦੀਆਂ ਟਿੱਪਣੀਆਂ ਤੋਂ ਸਪਸ਼ਟ ਸੀ ਕਿ ਇਹ ਫ਼ੈਸਲਾ ਭਾਰਤ ਦੇ ਹੁਕਮਰਾਨਾਂ ਵੱਲੋਂ ਆਪਣੇ ਹੀ ਲੋਕਾਂ ਵਿਰੁੱਧ ਵਿੱਢੇ ਰਾਜਕੀ ਦਹਿਸ਼ਤਵਾਦੀ ਯੁੱਧ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਸੀ ਅਤੇ ਹੁਕਮਰਾਨ ਕਥਿਤ ਵਿਕਾਸ ਪ੍ਰੋਜੈਕਟਾਂ 'ਚ ਰੁਕਾਵਟ ਬਣੇ ਆਦਿਵਾਸੀ ਅਵਾਮ ਦੇ ਵਾਜਬ ਵਿਰੋਧ ਦੇ ਖ਼ਿਲਾਫ਼ ਅਦਾਲਤੀ ਫ਼ਤਵਾ ਜਾਰੀ ਕਰਵਾ ਕੇ ਇਸ ਨੂੰ ਮੁਲਕ ਦੇ ਸਭ ਤੋਂ ਦੱਬੇਕੁਚਲੇ ਅਤੇ ਹਾਸ਼ੀਏ 'ਤੇ ਧੱਕੇ ਅਵਾਮ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਨੂੰ ਕੁਚਲਣ ਲਈ ਵਰਤਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਸਨ।

ਇਸ ਫ਼ੈਸਲੇ ਵਿਰੁੱਧ ਬੰਬੇ ਹਾਈਕੋਰਟ ਵਿਚ ਅਪੀਲ ਕੀਤੀ ਗਈ। 14 ਅਕਤੂਬਰ 2022 ਨੂੰ ਹਾਈਕੋਰਟ ਦੇ ਬੈਂਚ ਨੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਯੂਏਪੀਏ ਦੇ ਦੋਸ਼ਾਂ 'ਚੋਂ ਬਰੀ ਕਰਦਿਆਂ ਰਿਹਾ ਕਰਨ ਦਾ ਆਦੇਸ਼ ਦਿੱਤਾ। ਬੈਂਚ ਨੇ ਨੋਟ ਕੀਤਾ ਕਿ ਇਸ ਕੇਸ ਵਿਚ ਯੂਏਪੀਏ ਲਗਾਉਣ ਲਈ ਤੈਅ ਕੀਤੇ ਤੌਰ-ਤਰੀਕੇ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਗਈ। ਯੂਏਪੀਏ ਤਹਿਤ ਮੁਕੱਦਮਾ ਚਲਾਏ ਜਾਣ ਨੂੰ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਤਾਂ 6 ਅਪ੍ਰੈਲ 2015 ਨੂੰ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਜਦਕਿ ਟਰਾਇਲ ਕੋਰਟ ਨੇ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਹੀ 21 ਫਰਵਰੀ ਨੂੰ ਹੀ ਚਾਰਜ ਫਰੇਮ ਕਰਕੇ ਗਵਾਹੀਆਂ ਵੀ ਕਰਵਾ ਦਿੱਤੀਆਂ ਸਨ। ਬੇਸ਼ੱਕ ਇਹ ਫ਼ੈਸਲਾ ਤਕਨੀਕੀ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਸੁਣਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ ਪਰ ਇਹ ਪੁਲਿਸ ਵੱਲੋਂ ਹਕੂਮਤ ਦੇ ਇਸ਼ਾਰੇ 'ਤੇ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾ ਰਹੀਆਂ ਮਨਮਾਨੀਆਂ ਅਤੇ ਝੂਠੇ ਕੇਸ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਹਕੂਮਤੀ ਸਾਜ਼ਿਸ਼ ਨੂੰ ਵੱਡੀ ਪਛਾੜ ਸੀ। ਇਸੇ ਕਰਕੇ, ਇਸ ਫ਼ੈਸਲੇ ਨੂੰ ਰੁਕਵਾਉਣ ਲਈ ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਸਰਕਾਰ ਤੁਰੰਤ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਵਿਚ ਚਲੀ ਗਈ। ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਨੇ ਐਨੀ ਤੱਤਪਰਤਾ ਦਿਖਾਈ ਕਿ ਅਗਲੀ ਦਿਨ ਹੀ (ਸ਼ਨੀਵਾਰ, ਅਦਾਲਤਾਂ 'ਚ ਛੁੱਟੀ ਵਾਲੇ ਦਿਨ) ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਸੁਣਵਾਈ ਕਰਕੇ ਰਿਹਾਈ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਉੱਪਰ ਇਹ ਕਹਿ ਕੇ ਰੋਕ ਲਾ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ "ਮੁਲਕ ਦੀ ਪ੍ਰਭੁੱਸਤਾ ਅਤੇ ਅਖੰਡਤਾ ਵਿਰੁੱਧ ਬਹੁਤ ਹੀ ਗੰਭੀਰ ਜੁਰਮ" ਦੇ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਹਾਈਕੋਰਟ ਨਵਾਂ ਬੈਂਚ ਬਣਾ ਕੇ ਕੇਸ ਦੇ ਗੁਣਾਂ-ਔਗੁਣਾਂ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਕੇਸ ਦੀ ਮੁੜ ਸੁਣਵਾਈ ਕਰੇ। ਇਸੇ ਆਦੇਸ਼ 'ਤੇ ਪਿਛਲੇ ਦਿਨੀਂ ਬੰਬੇ ਹਾਈਕੋਰਟ ਦੇ ਨਵੇਂ ਬੈਂਚ ਨੇ ਦੁਬਾਰਾ ਸੁਣਵਾਈ ਕਰਕੇ ਟਰਾਇਲ ਕੋਰਟ ਦੇ ਫ਼ੈਸਲੇ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਦਿਆਂ ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਸਾਈਬਾਬਾ ਸਮੇਤ ਪੰਜਾਂ ਹੀ ਸਜ਼ਾਯਾਫ਼ਤਾ ਕਾਰਕੁਨਾਂ ਨੂੰ ਬਰੀ ਕੀਤਾ।

ਭਗਵਾ ਹਕੂਮਤ ਨੇ ਇਸ ਫ਼ੈਸਲੇ ਉੱਪਰ ਰੋਕ ਲਗਵਾਉਣ ਲਈ ਵੀ ਹਰ ਹਰਬਾ ਵਰਤਿਆ। ਬੈਂਚ ਨੂੰ 'ਕੌਮੀ ਸੁਰੱਖਿਆ' ਦੀ ਦਲੀਲ ਦੇ ਕੇ ਫ਼ੈਸਲਾ ਰੋਕਣ ਲਈ ਦਬਾਅ ਪਾਇਆ ਗਿਆ, ਪਰ ਬੈਂਚ ਨੇ ਫ਼ੈਸਲਾ ਰੋਕਣ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਇੰਞ, ਅਗਲੇ ਦੋ ਦਿਨਾਂ 'ਚ ਸਾਈਬਾਬਾ ਤੇ ਹੋਰ ਸਾਥੀ ਜੇਲ੍ਹਾਂ 'ਚੋਂ ਬਾਹਰ ਆ ਗਏ। ਨਾਲ ਹੀ, ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਉਸੇ ਦਿਨ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਵਿਚ 'ਸਪੈਸ਼ਲ ਲੀਵ ਪਟੀਸ਼ਨ' ਪਾ ਕੇ ਫ਼ੈਸਲਾ ਰੱਦ ਕਰਾਉਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਗਈ। 11 ਮਾਰਚ ਨੂੰ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਨੇ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਐਮਰਜੈਂਸੀ ਸੁਣਵਾਈ ਦੀ ਅਪੀਲ ਇਹ ਕਹਿ ਕੇ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਹੈ ਕਿ ਹਾਈਕੋਰਟ ਦੇ ਦੋ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਬੈਂਚਾਂ ਵੱਲੋਂ ਦੋ ਵਾਰ ਬਰੀ ਕਰਨ ਦਾ ਫ਼ੈਸਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨ ਲਈ ਐਮਰਜੈਂਸੀ ਸੁਣਵਾਈ ਕਰਨ ਦੀ ਅਪੀਲ 'ਚ ਕੋਈ ਮੈਰਿਟ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਹੁਣ ਇਹ ਦੇਖਣਾ ਬਾਕੀ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਹੁਣ ਸਰਕਾਰ ਰੁਟੀਨ ਵਿਚ ਸੁਣਵਾਈ ਦਾ ਰਾਹ ਅਖ਼ਤਿਆਰ ਕਰਦੀ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ।

ਇਨ੍ਹਾਂ ਝੂਠੇ ਕੇਸਾਂ ਦੀ ਹਕੀਕਤ ਨੂੰ ਸਮਝਣ ਲਈ ਹਾਈਕੋਰਟ ਦੇ ਬੈਂਚ ਦੀ ਇਹ ਟਿੱਪਣੀ ਗ਼ੌਰ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਹੈ ਕਿ ਮੁਕੱਦਮਾ ਪੱਖ 'ਦਹਿਸ਼ਤਵਾਦ' ਦੇ ਦੋਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਲਈ ਕੋਈ ਵੀ ਸਬੂਤ ਪੇਸ਼ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਿਆ। ਨਾ ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ ਨੇ ਕਿਸੇ ਦਹਿਸ਼ਤਵਾਦੀ ਜੁਰਮ 'ਚ ਹਿੱਸਾ ਲਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਨਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਖ਼ਿਲਾਫ਼ ਜੁਰਮ 'ਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਣ ਦਾ ਕੋਈ ਸਬੂਤ ਸੀ। ਸੈਸ਼ਨ ਜੱਜ ਨੇ ਆਪਣੇ ਫ਼ੈਸਲੇ ਦਾ ਆਧਾਰ ਮਹਿਜ਼ ਉਸ ਕੰਪਿਊਟਰ ਡੇਟਾ ਤੇ ਪੈਂਫਲੈਟਾਂ ਨੂੰ ਬਣਾਇਆ ਸੀ ਜੋ ਕਥਿਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਬਰਾਮਦ ਹੋਣ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਇਹ ਡੇਟਾ ਇੰਟਰਨੈੱਟ ਤੋਂ ਡਾਊਨਲੋਡ ਕੀਤਾ ਹੋਇਆ ਸੀ ਅਤੇ ਇਸ ਵਿਚ ਕੁਝ ਵੀਡੀਓ ਕਲਿੱਪ ਵੀ ਸਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ 'ਲਾਲ ਸਲਾਮ' ਅਤੇ 'ਨਕਸਲਬਾੜੀ ਏਕ ਹੀ ਰਾਸਤਾ' ਦੇ ਨਾਅਰੇ ਲਗਾਏ ਜਾਣ ਦੇ ਦ੍ਰਿਸ਼ ਸਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਟੇਟ ਵਿਰੁੱਧ ਯੁੱਧ ਛੇੜਨ ਲਈ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਉਕਸਾਉਣ ਦੇ ਸਬੂਤ ਵਜੋਂ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਹ ਨਾਅਰੇ ਨਕਸਲੀ ਪੱਖੀ ਇਕੱਠਾਂ 'ਚ ਆਮ ਹੀ ਲਗਾਏ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਜਦਕਿ ਸੈਸ਼ਨ ਜੱਜ ਨੇ ਇਹ ਸੋਚਣਾ ਵੀ ਜ਼ਰੂਰੀ ਨਹੀਂ ਸਮਝਿਆ ਕਿ ਜੋ ਡੇਟਾ ਜਨਤਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਡਾਊਨਲੋਡ ਕਰਨ ਲਈ ਮੌਜੂਦ ਹਨ, ਕਿਸੇ ਵਿਅਕਤੀ ਕੋਲੋਂ ਉਹ ਡੇਟਾ ਬਰਾਮਦ ਹੋਣ ਨੂੰ ਹਕੂਮਤ ਵਿਰੁੱਧ ਯੁੱਧ ਛੇੜਨ ਦੇ ਦੋਸ਼ ਦਾ ਸਬੂਤ ਮੰਨ ਕੇ ਸਜ਼ਾ ਕਿਵੇਂ ਦਿੱਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ।

ਬੈਂਚ ਨੇ ਤਫ਼ਤੀਸ਼ੀ ਅਧਿਕਾਰੀ ਸੁਹਾਸ ਬਾਵਚੇ ਵੱਲੋਂ ਕੀਤੀ ਤਫ਼ਤੀਸ਼ ਨੂੰ ਸ਼ੱਕੀ ਕਰਾਰ ਦਿੱਤਾ। ਆਰ.ਐੱਸ.ਐੱਸ.-ਭਾਜਪਾ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਇਸੇ ਚਹੇਤੇ ਪੁਲਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨੇ ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਸਾਈਬਾਬਾ ਦਾ ਕੇਸ ਲੜਨ ਵਾਲੇ ਐਡਵੋਕੇਟ ਸੁਰਿੰਦਰ ਗਾਡਲਿੰਗ ਨੂੰ ਧਮਕੀ ਦਿੱਤੀ ਸੀ ਕਿ "ਸਾਈਬਾਬਾ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਜੇਲ੍ਹ 'ਚ ਜਾਣ ਦੀ ਵਾਰੀ ਤੇਰੀ ਹੈ।" ਉੱਚ ਅਦਾਲਤ ਦੀ ਤਫ਼ਤੀਸ਼ੀ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦੀ ਭੂਮਿਕਾ ਬਾਰੇ ਟਿੱਪਣੀ ਇਸ ਕਰਕੇ ਵੀ ਗ਼ੌਰ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਅਧਿਕਾਰੀ 2018 'ਚ ਕੋਰੇਗਾਓਂ-ਭੀਮਾ ਕੇਸ 'ਚ ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਵਰਾਵਰਾ ਰਾਓ ਸਮੇਤ ਸਾਰੇ ਹੀ ਬੁੱਧੀਜੀਵੀਆਂ ਦੇ ਘਰਾਂ ਉੱਪਰ ਛਾਪੇਮਾਰੀ ਅਤੇ ਗ੍ਰਿਫ਼ਤਾਰੀਆਂ ਸਮੇਂ ਉਚੇਚੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਪੁਣੇ ਪੁਲਿਸ ਦੇ ਨਾਲ ਸੀ ਜਦਕਿ ਉਸ ਦਾ ਇਸ ਕੇਸ ਨਾਲ ਕੋਈ ਸਿੱਧਾ ਸੰਬੰਧ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਵਿਚ ਇਤਿਹਾਸਕਾਰ ਰੋਮਿਲਾ ਥਾਪਰ ਸਮੇਤ ਉੱਘੇ ਬੁੱਧੀਜੀਵੀਆਂ ਵੱਲੋਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਗ੍ਰਿਫ਼ਤਾਰੀਆਂ ਵਿਰੁੱਧ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਵਿਚ ਪਾਈ ਪਟੀਸ਼ਨ ਦੀ ਸੁਣਵਾਈ ਸਮੇਂ ਵੀ ਇਹ ਅਧਿਕਾਰੀ ਮੌਜੂਦ ਸੀ। ਹੁਣ ਹਾਈਕੋਰਟ ਦੇ ਬੈਂਚ ਵੱਲੋਂ ਇਸ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦੀ ਤਫ਼ਤੀਸ਼ ਨੂੰ ਸ਼ੱਕੀ ਕਰਾਰ ਦਿੱਤੇ ਜਾਣ ਨਾਲ ਭੀਮਾ-ਕੋਰੇਗਾਓਂ ਕੇਸ ਦੇ ਮਨਘੜਤ ਅਤੇ ਝੂਠਾ ਹੋਣ ਦੀ ਵੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਹੋ ਗਈ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਪੁਣੇ ਪੁਲਿਸ ਨੇ ਆਪਣੀ ਚਾਰਜਸ਼ੀਟ ਦਾ ਆਧਾਰ ਸਾਈਬਾਬਾ ਕੇਸ 'ਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਦੋਸ਼ੀ ਕਰਾਰ ਦੇਣ ਦੇ ਟਰਾਇਲ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਫ਼ੈਸਲੇ ਨੂੰ ਬਣਾਇਆ ਹੈ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸਿੱਧਾ ਸੰਬੰਧ ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਸਾਈਬਾਬਾ ਨਾਲ ਹੋਣ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਸੀ।

ਇਸ ਦੌਰਾਨ, ਭਾਰਤੀ ਸਟੇਟ ਦਾ ਬੇਹੱਦ ਕਰੂਰ ਚਿਹਰਾ ਸਾਰੇ ਮੁਖੌਟੇ ਲਾਹ ਕੇ ਸਾਹਮਣੇ ਆਇਆ। ਛੇਵੇਂ 'ਦੋਸ਼ੀ' ਪਾਂਡੂ ਨਰੋਟੇ ਦੀ ਜਾਨ ਜੇਲ੍ਹ ਪ੍ਰਬੰਧ ਦੀ ਕਰੂਰਤਾ ਨੇ ਲੈ ਲਈ ਜੋ ਮਾਮੂਲੀ ਬੁਖ਼ਾਰ ਦਾ ਇਲਾਜ ਨਾ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਕਾਰਨ ਅਗਸਤ 2022 'ਚ ਜੇਲ੍ਹ ਦੇ ਅੰਦਰ ਦਮ ਤੋੜ ਗਿਆ। ਸਾਈਬਾਬਾ ਪ੍ਰਤੀ ਸਰਕਾਰ ਅਤੇ ਜੇਲ੍ਹ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਦੀ ਕਰੂਰਤਾ ਹੋਰ ਵੀ ਘਿਣਾਉਣੀ ਸੀ। ਮਨੋਬਲ ਤੋੜਨ ਲਈ ਉਸ ਨੂੰ ਨਾਗਪੁਰ ਜੇਲ੍ਹ ਦੇ ਅੰਦਰ ਅੰਗਰੇਜ਼ ਹਕੂਮਤ ਦੇ ਬਣਾਏ ਸਪੈਸ਼ਲ 'ਅੰਡਾ' ਸੈੱਲ, ਜੋ ਦਰਅਸਲ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਤਸੀਹਾ ਚੈਂਬਰ ਹੈ, ਵਿਚ ਬੰਦ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਤਾਂ ਜੋ ਸਰੀਰਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਅਪਾਹਜ ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਨੂੰ ਇਕੱਲਤਾ 'ਚ ਰੱਖ ਕੇ ਬਿਨਾਂ ਇਲਾਜ ਮਾਰਿਆ ਜਾ ਸਕੇ। ਚਿੱਠੀਪੱਤਰ ਉੱਪਰ ਸੈਂਸਰਸ਼ਿਪ ਰਾਹੀਂ ਪਰਿਵਾਰ ਨੂੰ ਬੇਖ਼ਬਰ ਰੱਖਣ ਦੀ ਪੂਰੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਗਈ। ਸਹਾਰੇ ਲਈ ਮੁਥਾਜ ਹੋਣ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਉਸ ਨੂੰ ਦੇਖਭਾਲ ਲਈ ਸਹਾਇਕ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਪੈਂਕਰੀਜ਼, ਪਿਤੇ ਦੀ ਪੱਥਰੀ, ਪ੍ਰਾਸਟੇਟ ਦੇ ਰੋਗ, ਦਿਲ ਦੀਆਂ ਗੰਭੀਰ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ ਵਰਗੇ ਜਾਨਲੇਵਾ ਰੋਗਾਂ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਨਾ ਤਾਂ ਹਸਪਤਾਲ ਲਿਜਾ ਕੇ ਉਸ ਦਾ ਇਲਾਜ ਕਰਵਾਇਆ ਗਿਆ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਉਸ ਦੇ ਪਰਿਵਾਰ ਵੱਲੋਂ ਭੇਜੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਜੀਵਨ-ਬਚਾਊ ਦਵਾਈਆਂ ਉਸ ਨੂੰ ਦਿੱਤੀਆਂ ਗਈਆਂ।

90% ਅਪਾਹਜ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਇਨਸਾਨੀਅਤ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਸਾਈਬਾਬਾ ਜ਼ਮਾਨਤ ਅਤੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਟਰੀਟਮੈਂਟ ਦਾ ਹੱਕਦਾਰ ਸੀ। ਪਰ ਉਸ ਦੀ ਕੈਂਸਰ ਤੋਂ ਪੀੜਤ ਮਾਂ ਮੌਤ ਦੇ ਬਿਸਤਰੇ 'ਤੇ ਪਈ ਉਸ ਨੂੰ ਮਿਲਣ ਲਈ ਤਰਸਦੀ ਮਰ ਗਈ। ਅਜਿਹੇ ਅਸਹਿ ਸਦਮੇ ਦੀ ਹਾਲਤ 'ਚ ਵੀ ਉਸ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਮਾਂ ਦੇ ਅੰਤਮ ਸੰਸਕਾਰ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਣ ਲਈ ਕੁਝ ਦਿਨਾਂ ਦੀ ਪੈਰੋਲ ਵੀ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ ਗਈ। ਸਾਈਬਾਬਾ ਦੀ ਪਤਨੀ ਅਤੇ ਹੋਰ ਪਰਿਵਾਰ ਮੈਂਬਰਾਂ ਵੱਲੋਂ 'ਅੰਡਾ ਸੈੱਲ' ਵਿਚ ਇਕੱਲਤਾ ਕੈਦ ਦੌਰਾਨ ਉਸ ਨੂੰ ਆ ਰਹੀਆਂ ਪ੍ਰੇਸ਼ਾਨੀਆਂ ਅਤੇ ਉਸ ਦੀ ਦਿਨੋਂਦਿਨ ਵਿਗੜ ਰਹੀ ਸਿਹਤ ਦਾ ਮਾਮਲਾ ਵਾਰ-ਵਾਰ

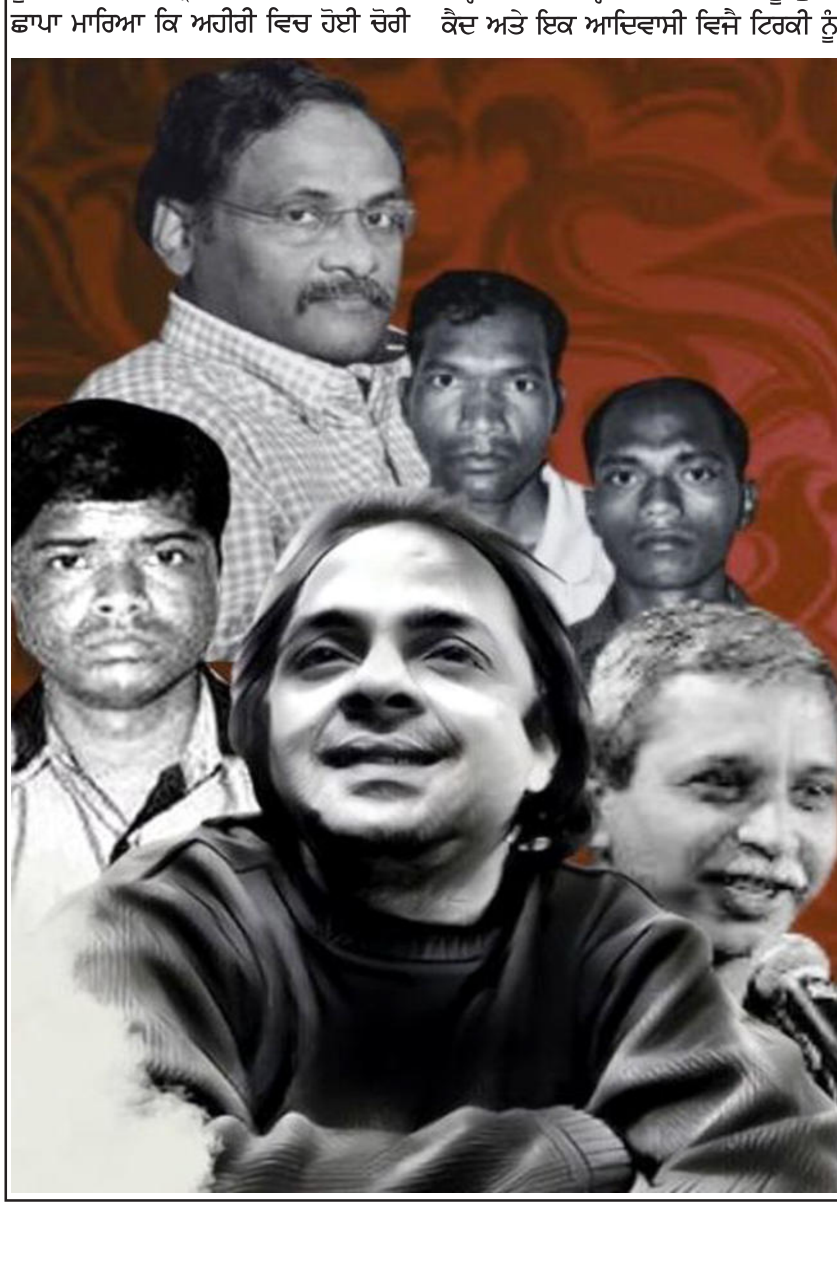

ਧਿਆਨ 'ਚ ਲਿਆਂਦਾ ਗਿਆ। ਦੁਨੀਆ ਭਰ 'ਚ ਉਸ ਦੀ ਰਿਹਾਈ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰਦਿਆਂ ਵਿਆਪਕ ਆਵਾਜ਼ ਉੱਠੀ। ਕੈਨੇਡਾ ਦੀ ਸੰਸਦ 'ਚ ਵੀ ਮਾਮਲਾ ਉੱਠਿਆ। ਯੂ.ਐੱਨ. ਦੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਮਾਹਰਾਂ ਦੀ ਕਮੇਟੀ ਨੇ ਉਸ ਦੀ ਹਾਲਤ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ ਤੁਰੰਤ ਜ਼ਮਾਨਤ ਦਿੱਤੇ ਜਾਣ ਲਈ ਜ਼ੋਰ ਪਾਇਆ। ਜਾਬਰ ਹਕੂਮਤ ਨੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਫ਼ਿਕਰਮੰਦੀਆਂ ਦੀ ਵੀ ਕੋਈ ਪ੍ਰਵਾਹ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ।

ਜੇਲ੍ਹ ਵਿੱਚੋਂ ਵੀ ਸਾਈਬਾਬਾ ਨੇ ਕਈ ਵਾਰ ਖ਼ਦਸ਼ਾ ਜ਼ਾਹਿਰ ਕੀਤਾ ਸੀ ਕਿ ਉਸ ਦੀ ਵਿਗੜ ਰਹੀ ਸਿਹਤ ਇਨ੍ਹਾਂ ਕਰੂਰ ਹਾਲਾਤਾਂ ਨੂੰ ਹੋਰ ਬਰਦਾਸ਼ਤ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕੇਗੀ। ਹੁਣ ਰਿਹਾ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਜੇਲ੍ਹ ਦੇ ਹਾਲਾਤ ਬਾਰੇ ਉਸ ਦਾ ਇਹ ਕਹਿਣਾ ਨਿਰਆਧਾਰ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ 'ਇਹ ਮਹਿਜ਼ ਇਤਫ਼ਾਕ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂ ਜੇਲ੍ਹ ਵਿੱਚੋਂ ਜਿਉਂਦਾ ਬਾਹਰ ਆ ਗਿਆ ਹਾਂ।' ਹਕੂਮਤ ਅਤੇ ਜੇਲ੍ਹ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਦਾ ਇਹੀ ਕਰੂਰ ਵਤੀਰਾ ਅਸੀਂ ਭੀਮਾ-ਕੋਰੇਗਾਓਂ ਕੇਸ 'ਚ ਜੇਲ੍ਹਬੰਦ ਹੱਕਾਂ ਦੇ ਕਾਰਕੁਨਾਂ ਪ੍ਰਤੀ ਵੀ ਦੇਖ ਚੁੱਕੇ ਹਾਂ ਜਦੋਂ 84 ਸਾਲ ਦੇ ਬਜ਼ੁਰਗ ਸਟੇਨ ਸਵਾਮੀ ਨੂੰ ਮੁੰਬਈ ਦੀ ਤਲੋਜਾ ਜੇਲ੍ਹ ਵਿਚ ਬਿਨਾਂ ਇਲਾਜ ਕੋਹ-ਕੋਹ ਕੇ ਮਾਰਿਆ ਗਿਆ ਅਤੇ ਕਵੀ ਵਰਾਵਰਾ ਰਾਓ ਦੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਵੀ ਬਹੁਤ ਮੁਸ਼ਕਲ ਨਾਲ ਬਚਾਈ ਜਾ ਸਕੀ। ਇਹ ਵਤੀਰਾ ਹੁਣ ਵੀ ਜਾਰੀ ਹੈ। ਇਹ 'ਦੁਨੀਆ ਦਾ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਲੋਕਤੰਤਰ' ਹੋਣ ਦੇ ਦਾਅਵੇ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਸਟੇਟ ਦਾ ਅਸਲ ਚਿਹਰਾ ਹੈ ਜੋ ਆਪਣੇ ਚਹੇਤੇ ਮੁਜਰਮਾਂ ਨੂੰ ਨਾ ਸਿਰਫ਼ ਵਾਰ-ਵਾਰ ਪੈਰੋਲ ਦੀ ਸਹੂਲਤ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਸਗੋਂ ਦਹਿਸ਼ਤਵਾਦੀ ਜੁਰਮਾਂ 'ਚ ਸਜ਼ਾਯਾਫਤਾ ਮੁਜਰਮਾਂ ਦੀਆਂ ਸਜ਼ਾਵਾਂ ਮਾਫ਼ ਕਰਨਾ ਆਪਣਾ ਫਰਜ਼ ਸਮਝਦਾ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ ਅਸੀਂ ਗੁਰਮੀਤ ਰਾਮ ਰਹੀਮ ਦੀ ਪੈਰੋਲ, ਯੂ.ਪੀ. ਵਿਚ ਬਲਾਤਕਾਰੀ ਭਾਜਪਾ ਆਗੂਆਂ ਵਿਰੁੱਧ ਸੰਗੀਨ ਦੋਸ਼ ਵਾਪਸ ਲੈਣ, ਹਿੰਦੂਤਵੀ ਦਹਿਸ਼ਤਵਾਦੀ ਸਾਜ਼ਿਸ਼ਘਾੜਿਆਂ (ਬਾਬੂ ਬਜਰੰਗੀ, ਮਾਇਆ ਕੋਡਨਾਨੀ, ਸਾਧਵੀ ਪ੍ਰਗਿਆ, ਅਸੀਮਾਨੰਦ ਵਗੈਰਾ) ਦੀ ਰਿਹਾਈ ਅਤੇ ਬਿਲਕੀਸ ਬਾਨੋ ਕੇਸ ਦੇ ਬਲਾਤਕਾਰੀ ਕਾਤਲਾਂ ਨੂੰ ਜੇਲ੍ਹਾਂ 'ਚੋਂ ਬਾਹਰ ਲਿਆਉਣਾ ਆਦਿ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਕੇਸਾਂ 'ਚ ਦੇਖ ਚੁੱਕੇ ਹਾਂ।

ਭਾਰਤੀ ਹੁਕਮਰਾਨਾਂ ਅਤੇ ਸਟੇਟ ਮਸ਼ੀਨਰੀ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਅਣਮਨੁੱਖੀ ਕਾਰਿਆਂ ਅਤੇ ਕਰੂਰਤਾ ਦੇ ਬੇਪਰਦ ਹੋ ਜਾਣ ਦਾ ਡਰ ਬਹੁਤ ਜ਼ਿਆਦਾ ਸਤਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਉੱਪਰ ਪਰਦਾ ਬਣਾਈ ਰੱਖਣ ਲਈ ਉਹ ਕਿਸੇ ਵੀ ਹੱਦ ਤੱਕ ਨਿੱਘਰ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਸਿਤਮਜ਼ਰੀਫ਼ੀ ਦੀ ਇੰਤਹਾ ਤਾਂ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਮਜ਼ਲੂਮ ਹਿੱਸਿਆਂ ਤੇ ਹੱਕਾਂ ਦੇ ਘੁਲਾਟੀਆਂ ਦਾ ਆਪਣੇ ਉੱਪਰ ਲਗਾਏ ਗਏ ਦੋਸ਼ਾਂ ਦੀ ਸਫ਼ਾਈ ਦੇਣ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਕੇਸਾਂ ਦੀ ਕਾਨੂੰਨੀ ਪੈਰਵੀ ਕਰਨ ਦਾ ਹੱਕ ਖੋਹਣ ਲਈ ਹਕੂਮਤ ਕਿਸੇ ਵੀ ਹੱਦ ਤੱਕ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਐਡਵੋਕੇਟ ਸੁਰਿੰਦਰ ਗਾਡਲਿੰਗ ਨੇ ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਸਾਈਬਾਬਾ ਦੇ ਕੇਸ ਦੀ ਕਾਨੂੰਨੀ ਲੜਾਈ ਲੜੀ। ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੌਰਾਨ ਹੀ ਤਫ਼ਤੀਸ਼ੀ ਅਧਿਕਾਰੀ ਸੁਹਾਸ ਬਾਵਚੇ ਨੇ ਅਦਾਲਤ ਵਿਚ ਐਡਵੋਕੇਟ ਗਾਡਲਿੰਗ ਨੂੰ ਧਮਕੀ ਦਿੱਤੀ ਸੀ ਕਿ ਜੇਲ੍ਹ 'ਚ ਜਾਣ ਦੀ ਅਗਲੀ ਵਾਰੀ ਉਸੇ ਦੀ ਹੈ। ਉਸ ਨੂੰ ਹੋਰ ਬੁੱਧੀਜੀਵੀਆਂ ਤੇ ਕਾਰਕੁਨਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਭੀਮਾ-ਕੋਰੇਗਾਓਂ ਕੇਸ 'ਚ ਫਸਾ ਕੇ ਅਣਮਿੱਥੇ ਸਮੇਂ ਲਈ ਜੇਲ੍ਹ 'ਚ ਡੱਕ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਤੀਸਤਾ ਸੀਤਲਵਾੜ ਨੇ ਮੋਦੀ ਦੀ ਹਕੂਮਤ ਹੇਠ ਗੁਜਰਾਤ ਦੇ ਮਜ਼ਲੂਮ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਨੂੰ ਇਨਸਾਫ਼ ਦਿਵਾਉਣ ਲਈ ਕਾਨੂੰਨੀ ਲੜਾਈ ਲੜੀ, ਹਕੂਮਤ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕੇਸਾਂ 'ਚ ਗਵਾਹੀ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਉੱਚ ਪੁਲਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ (ਆਰਬੀ ਸ੍ਰੀਕੁਮਾਰ ਅਤੇ ਸੰਜੀਵ ਭੱਟ) ਨੂੰ ਵੀ ਝੂਠੇ ਕੇਸਾਂ 'ਚ ਫਸਾ ਕੇ ਜੇਲ੍ਹਾਂ 'ਚ ਡੱਕ ਦਿੱਤਾ।

ਬੇਸ਼ੱਕ, ਭਗਵਾ ਹੁਕਮਰਾਨਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਸਾਈਬਾਬਾ ਦੇ ਕੇਸ 'ਚ ਬੁਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਮੋਸ਼ੀ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰਨਾ ਪਿਆ ਹੈ, ਫਿਰ ਵੀ ਇਸ ਰਿਹਾਈ ਨਾਲ ਇਹ ਉਮੀਦ ਜ਼ਰੂਰ ਬੱਝੀ ਹੈ ਕਿ ਭੀਮਾ-ਕੋਰੇਗਾਓਂ ਤੇ ਪੂਰਬ-ਉੱਤਰੀ ਦਿੱਲੀ ਹਿੰਸਾ ਕੇਸਾਂ 'ਚ ਜੇਲ੍ਹਾਂ 'ਚ ਸਾੜੇ ਜਾ ਰਹੇ ਬੁੱਧੀਜੀਵੀ/ਕਾਰਕੁਨ ਵੀ ਇਕ ਦਿਨ ਬਰੀ ਜ਼ਰੂਰ ਹੋਣਗੇ। ਇਹ ਗੱਲ ਵੱਖਰੀ ਹੈ ਕਿ ਯੂਏਪੀਏ ਵਰਗੇ ਕਾਨੂੰਨਾਂ ਤਹਿਤ ਬਿਨਾਂ ਮੁਕੱਦਮਾ ਚਲਾਏ, ਬਿਨਾਂ ਜ਼ਮਾਨਤ ਦਿੱਤੇ ਕਈ-ਕਈ ਸਾਲ ਦੀ ਜੇਲ੍ਹਬੰਦੀ ਆਪਣੇ ਆਪ 'ਚ ਹੀ ਬਹੁਤ ਸੰਤਾਪ ਦੇਣ ਵਾਲੀ ਸਜ਼ਾ ਹੈ। ਐਸੀਆਂ ਸਜ਼ਾਵਾਂ ਦਾ ਮੂਲ ਮਨੋਰਥ ਹੀ ਆਲੋਚਕ ਆਵਾਜ਼ਾਂ ਅਤੇ ਅਵਾਮ ਦੀਆਂ ਜਮਹੂਰੀ ਰੀਝਾਂ ਨੂੰ ਕੁਚਲਣਾ ਹੈ। ਇਹ ਵੀ ਤੈਅ ਹੈ ਕਿ ਹਕੂਮਤ ਦੀ ਫਾਸ਼ੀਵਾਦੀ ਜ਼ਿਹਨੀਅਤ ਸਾਜ਼ਿਸ਼ਾਂ ਤੋਂ ਬਾਜ ਆਉਣ ਵਾਲੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਹਕੂਮਤ ਨੇ ਅਜੇ ਹਾਈਕੋਰਟ ਦਾ ਫ਼ੈਸਲਾ ਸਵੀਕਾਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ। ਸਾਈਬਾਬਾ ਅਤੇ ਹੋਰਾਂ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਕੇਸ 'ਚ ਫਸਾ ਕੇ ਮੁੜ ਜੇਲ੍ਹਾਂ 'ਚ ਸੁੱਟਣ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਨੂੰ ਵੀ ਰੱਦ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਅਰੁਣ ਫ਼ਰੇਰਾ, ਵਰਨੋਨ ਗੋਂਜ਼ਾਲਵੇਜ਼ ਅਤੇ ਪ੍ਰਸ਼ਾਂਤ ਰਾਹੀ ਨੂੰ ਪਹਿਲੇ ਕੇਸਾਂ 'ਚ ਸਾਫ਼ ਬਰੀ ਹੋ ਜਾਣ ਤੋਂ ਬਾਦ ਨਵੇਂ ਕੇਸਾਂ 'ਚ ਫਸਾਉਣ ਦੀਆਂ ਮਿਸਾਲਾਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਸਾਡੇ ਸਾਹਮਣੇ ਹਨ। ਪਿਛਲੇ ਦਿਨੀਂ ਪਬਲਿਕ ਸੇਫ਼ਟੀ ਐਕਟ ਤਹਿਤ ਸਾਢੇ ਪੰਜ ਸਾਲ ਜੇਲ੍ਹ 'ਚ ਸਾੜੇ ਜਾਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਰਿਹਾ ਹੋਏ ਕਸ਼ਮੀਰੀ ਪੱਤਰਕਾਰ ਆਸਿਫ਼ ਸੁਲਤਾਨ ਨੂੰ ਰਿਹਾਈ ਤੋਂ ਦੋ ਦਿਨ ਬਾਅਦ ਹੀ ਨਵੇਂ ਕੇਸ 'ਚ ਜੰਮੂ-ਕਸ਼ਮੀਰ ਪੁਲਿਸ ਨੇ ਮੁੜ ਗ੍ਰਿਫ਼ਤਾਰ ਕਰ ਲਿਆ ਅਤੇ ਜੇਲ੍ਹ ਭੇਜ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਅਜੇ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਉਸ ਨੂੰ ਕਿੰਨਾ ਸਮਾਂ ਹੋਰ ਜੇਲ੍ਹ 'ਚ ਸੜਨਾ ਪਵੇਗਾ।

ਲਿਹਾਜ਼ਾ, ਇਹ ਰਿਹਾਈ ਫਾਸ਼ੀਵਾਦੀ ਹਕੂਮਤ ਤੋਂ ਜਮਹੂਰੀ ਤੇ ਮਨੁੱਖੀ ਹੱਕਾਂ ਦੀ ਰਾਖੀ ਦੀ ਲੰਮੀ ਲੜਾਈ 'ਚ ਇਕ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਹੌਸਲਾ ਵਧਾਊ ਜਿੱਤ ਹੈ। ਹੁਕਮਰਾਨ ਧਿਰ ਦੇ ਫਾਸ਼ੀਵਾਦੀ ਮਨਸ਼ਿਆਂ ਨੂੰ ਦੇਖਦਿਆਂ ਇਹ ਲੜਾਈ ਹੋਰ ਵੀ ਜ਼ੋਖ਼ਮ ਭਰੀ ਅਤੇ ਹੋਰ ਵੀ ਸਖ਼ਤ ਹੋਣ ਦੇ ਆਸਾਰ ਹਨ।

ਅਮਰੀਕਾ ਵਿੱਚ ਅਸਮਾਨਤਾ ਅਤੇ ਸਮਾਜ ਦੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਵਰਗਾਂ 'ਤੇ ਇਸਦਾ ਪ੍ਰਭਾਵ

ਸੰਯੁਕਤ ਰਾਜ ਵਿੱਚ ਅਸਮਾਨਤਾਵਾਂ ਅਤੇ ਦੌਲਤ ਦੀ ਇਕਾਗਰਤਾ ਦੇ ਵਿਆਪਕ ਪ੍ਰਭਾਵ ਹਨ, ਅਮਰੀਕੀ ਅਰਥਚਾਰੇ ਦਾ ਇਹ ਇੱਕ ਬਹੁਤ ਹੀ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਪਹਿਲੂ ਹੈ ਕਿ ਇੱਕ ਬੇਮਿਸਾਲ ਅਮੀਰ ਸਰੋਤ ਅਧਾਰ ਹੋਣ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ, ਡਾਲਰ ਬਹੁਤ ਲੰਬੇ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਅੰਤਰਰਾਸ਼ਟਰੀ ਰਿਜ਼ਰਵ ਮੁਦਰਾ ਹੋਣ ਦੇ ਕੁਝ ਵਿਲੱਖਣ ਫਾਇਦਿਆਂ ਦਾ ਆਨੰਦ ਲੈਣ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ, ਕੁਝ ਹੋਰ ਇਤਿਹਾਸਕ ਫਾਇਦੇ ਹੋਣ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਅਤੇ ਦੇਸ਼ ਸੰਕੋਚ ਨਹੀਂ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਦੁਨੀਆ ਭਰ ਵਿੱਚ ਆਪਣੇ ਆਰਥਿਕ, ਵਪਾਰਕ ਅਤੇ ਸਰੋਤ ਹਿੱਤਾਂ ਨੂੰ ਅੱਗੇ ਵਧਾਉਣ ਅਤੇ ਬਚਾਉਣ ਲਈ ਆਪਣੀ ਬੇਮਿਸਾਲ ਫੌਜੀ ਤਾਕਤ ਅਤੇ ਕੂਟਨੀਤਕ ਮਾਸਪੇਸ਼ੀ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਨ ਵਿੱਚ, ਅਮਰੀਕੀ ਆਬਾਦੀ ਦੇ ਹੇਠਲੇ ਅੱਧੇ ਹਿੱਸੇ ਨੂੰ ਅਜੇ ਵੀ ਆਪਣੀਆਂ ਬੁਨਿਆਦੀ ਲੋੜਾਂ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ ਹਨ। ਹਾਲਾਂਕਿ ਬਹੁਤ ਸਾਰੀਆਂ ਵਿਆਖਿਆਵਾਂ ਦਿੱਤੀਆਂ ਜਾ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ, ਇੱਕ ਜੋ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਤੌਰ 'ਤੇ ਪ੍ਰਸੰਗਿਕ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਉਹ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਆਬਾਦੀ ਦਾ ਹੇਠਲਾ 50% ਦੇਸ਼ ਦੀ ਸਿਰਫ 1.5% ਦੌਲਤ ਦਾ ਮਾਲਕ ਹੈ। ਇਸ ਸਥਿਤੀ ਦਾ ਇੱਕ ਪ੍ਰਤੀਬਿੰਬ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਸੰਯੁਕਤ ਰਾਜ ਵਿੱਚ ਜੀਵਨ ਸੰਭਾਵਨਾ 'ਵਿਕਸਿਤ' ਸੰਸਾਰ ਵਿੱਚ ਲਗਭਗ ਸਾਰੇ ਤੁਲਨਾਤਮਕ ਦੇਸ਼ਾਂ ਨਾਲੋਂ ਘੱਟ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ। ਇਕ ਹੋਰ ਪ੍ਰਤੀਬਿੰਬ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਜਦੋਂ ਅਮਰੀਕਾ 'ਦੁਨੀਆਂ ਦਾ ਢਿੱਡ ਭਰਨ' ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਉਸ ਦੇ ਆਪਣੇ ਕਿਸਾਨਾਂ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਪਰਿਵਾਰਕ ਕਿਸਾਨ ਅਤੇ ਖਾਸ ਤੌਰ 'ਤੇ ਛੋਟੇ ਕਿਸਾਨ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ, ਨੇ ਬਹੁਤ ਉੱਚੀਆਂ ਦਰਾਂ 'ਤੇ ਰੋਜ਼ੀ-ਰੋਟੀ ਦੇ ਨੁਕਸਾਨ ਅਤੇ ਨਿਘਾਰ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਜੋ ਕਿ ਵਿਆਪਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਆਵਾਜ਼ ਉਠਾਏ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਪਰ ਭਿਆਨਕ ਸਿਧਾਂਤ ਦੇ ਉਲਟ ਕੰਮ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਆਰਥਿਕ ਸੋਚ ਯੋਜਨਾਬੱਧ ਢੰਗ ਨਾਲ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟ ਹੋ ਗਈ ਹੈ। 2018 ਵਿੱਚ ਅਰਬਨ ਇੰਸਟੀਚਿਊਟ ਦੁਆਰਾ ਇੱਕ ਅਧਿਐਨ, ਮਹਾਂਮਾਰੀ ਦੇ ਆਉਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ, ਪਾਇਆ ਗਿਆ ਕਿ ਲਗਭਗ 40 ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਗੈਰ-ਬਜ਼ੁਰਗ ਬਾਲਗ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪਰਿਵਾਰ 2017 ਵਿੱਚ ਸਿਹਤ ਦੇਖਭਾਲ, ਰਿਹਾਇਸ਼, ਸਹੂਲਤਾਂ ਜਾਂ ਭੋਜਨ ਦੀ ਘੱਟੋ-ਘੱਟ ਇੱਕ ਬੁਨਿਆਦੀ ਲੋੜ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਅਸਮਰੱਥ ਸਨ। ਲਈ ਸੰਘਰਸ਼ ਕਰਨਾ ਪਿਆ। ਬਜ਼ੁਰਗਾਂ ਵਿੱਚ ਮੁਸ਼ਕਲਾਂ ਹੋਰ ਵੀ ਵੱਧ ਹੋਣ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਹੈ। ਇਹ ਅੰਕੜਾ ਮਹਾਂਮਾਰੀ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਦੇ ਸਾਲਾਂ ਵਿੱਚ ਹੋਰ ਵਧਿਆ, ਇਸਨੂੰ ਆਬਾਦੀ ਦੇ ਹੇਠਲੇ 50% ਦੇ ਨੇੜੇ ਲਿਆਇਆ। ਆਮਦਨ ਅਤੇ ਦੌਲਤ ਵਿੱਚ ਆਬਾਦੀ ਦੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਵਰਗਾਂ ਦੇ ਹਿੱਸੇ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਮੁੱਖ ਤੌਰ 'ਤੇ ਅਸਮਾਨਤਾਵਾਂ ਬਾਰੇ ਗੱਲ ਕਰਨਾ ਰਵਾਇਤੀ ਹੈ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਸੰਯੁਕਤ ਰਾਜ ਦੇ ਬੇਮਿਸਾਲ ਤੌਰ 'ਤੇ ਉੱਚ ਫੌਜੀ ਬਜਟ ਦੇ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ ਫੌਜੀਕਰਨ ਬਾਰੇ ਗੱਲ ਕਰਨਾ ਅਤੇ ਫੌਜੀ ਠੇਕੇਦਾਰਾਂ, ਖਾਸ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕੁਝ ਵੱਡੀਆਂ ਹਥਿਆਰ ਕੰਪਨੀਆਂ

ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੇ ਗਏ ਭਾਰੀ ਮੁਨਾਫ਼ ?ਆਂ ਨਾਲ ਇਸ ਦੇ ਨਜ਼ਦੀਕੀ ਸਬੰਧ, ਵੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਅਸਮਾਨਤਾਵਾਂ ਦਾ ਇੱਕ ਹਿੱਸਾ ਹੈ, ਜੋ ਕਿ ਹੇਠਲੇ 50% ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਤੋਂ ਵਾਂਝਾ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਆਬਾਦੀ ਦੀਆਂ ਬੁਨਿਆਦੀ ਲੋੜਾਂ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚ। ਸੰਯੁਕਤ ਰਾਜ ਅਮਰੀਕਾ ਫੌਜੀ ਖਰਚਿਆਂ 'ਤੇ ਪ੍ਰਤੀ ਸਾਲ ਲਗਭਗ £900 ਬਿਲੀਅਨ ਖਰਚ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਵਿੱਚ ਨਾਗਰਿਕ ਵਜੋਂ ਸੂਚੀਬੱਧ ਕੀਤੇ ਗਏ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਖਰਚੇ ਸ਼ਾਮਲ ਨਹੀਂ ਹਨ ਪਰ ਮਜ਼ਬੂਤ ਫੌਜੀ ਪ੍ਰਭਾਵ ਅਤੇ ਸਬੰਧ ਹਨ। ਅਖਤਿਆਰੀ ਸੰਘੀ ਖਰਚਿਆਂ ਦਾ ਇੱਕ ਵੱਡਾ ਅਤੇ ਵਧ ਰਿਹਾ ਹਿੱਸਾ ਫੌਜੀ ਖਰਚਿਆਂ ਦੁਆਰਾ ਲਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਬੇਘਰ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੀ ਸੰਖਿਆ, ਲਗਭਗ 550,000 ਜਾਂ ਇਸ ਤੋਂ ਵੱਧ ਦਾ ਅੰਦਾਜ਼ਾ ਹੈ, ਵਿੱਚ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਵਾਧਾ ਹੋਣਾ ਤੈਅ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਦੇਸ਼ ਮਹਾਂਮਾਰੀ ਤੋਂ ਉਭਰਿਆ, ਜੂਨ 2021 ਵਿੱਚ ਲਗਭਗ 2 ਮਿਲੀਅਨ ਲੋਕ ਮੌਰਗੇਜ ਭੁਗਤਾਨਾਂ ਅਤੇ ਲਗਭਗ 6 ਮਿਲੀਅਨ ਕਿਰਾਏ ਦੇ ਭੁਗਤਾਨਾਂ ਵਿੱਚ ਪਿੱਛੇ ਰਹਿ ਗਏ। ਇਹਨਾਂ 8 ਮਿਲੀਅਨ ਪਰਿਵਾਰਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਵੱਡੀ ਗਿਣਤੀ ਨੂੰ ਬੇਦਖ਼ਲੀ ਦੇ ਖ਼ਤਰੇ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰਨਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਕਿ 2018 ਤੱਕ ਇੱਕ ਸਾਲ ਵਿੱਚ ਦਰਜ਼ ਕੀਤੇ ਗਏ ਬੇਦਖ਼ਲੀ ਕੇਸਾਂ ਦੀ ਔਸਤ ਸੰਖਿਆ ਲਗਭਗ 3.7 ਮਿਲੀਅਨ ਸੀ। 90% ਤੋਂ ਵੱਧ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਮਕਾਨ ਮਾਲਕਾਂ ਕੋਲ ਕਾਨੂੰਨੀ ਸਲਾਹ ਹੈ; ਕਿਰਾਏਦਾਰਾਂ ਨੂੰ ਅਜਿਹੀ ਮਦਦ ਘੱਟ ਹੀ ਮਿਲਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਇੱਕ ਦਿਨ ਵਿੱਚ ਲਗਭਗ 10,000 ਬੇਦਖਲੀ ਨੋਟਿਸਾਂ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਹੈ, ਨਿਸ਼ਚਿਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇੱਕ ਹੈਰਾਨ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਅੰਕੜਾ, ਜਾਂ 416 ਪ੍ਰਤੀ ਘੰਟਾ ਜਾਂ 7 ਪ੍ਰਤੀ ਮਿੰਟ। ਗਾਰਡੀਅਨ ਅਤੇ ਖਪਤਕਾਰ ਰਿਪੋਰਟਾਂ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੇ ਗਏ ਇੱਕ ਸਰਵੇਖਣ ਨੇ ਕੁਝ ਸਮਾਂ ਪਹਿਲਾਂ ਇਹ ਸਿੱਟਾ ਕੱਢਿਆ ਸੀ ਕਿ ਬੁਢਾਪੇ ਵਾਲੇ ਪਾਣੀ ਦੀਆਂ ਪ੍ਰਣਾਲੀਆਂ ਲਈ ਸੰਘੀ ਫੰਡਿੰਗ ਨੂੰ ਘਟਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਹਰ ਸਾਲ ਲੱਖਾਂ ਘਰਾਂ ਨੂੰ ਡਿਸਕਨੈਕਟ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇੰਨੇ ਅਮੀਰ ਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਤਰੀਕਿਆਂ ਨਾਲ ਲੋਕਾਂ ਦੀਆਂ ਬੁਨਿਆਦੀ ਲੋੜਾਂ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰਨ ਦੀ ਹੱਦ ਮੁਆਫ਼ੀਯੋਗ ਨਹੀਂ ਹੈ ਅਤੇ ਬਹੁਤ ਜ਼ਿਆਦਾ ਫੌਜੀਕਰਨ ਅਤੇ ਅਸਮਾਨਤਾਵਾਂ ਸਮੇਤ ਇਸ ਦੇ ਮੁੱਖ ਕਾਰਨਾਂ ਨੂੰ ਚੁਣੌਤੀ ਦਿੱਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਘੱਟ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਹਾਲ ਹੀ ਦੇ ਸਮਿਆਂ ਵਿੱਚ ਨਾ ਸਿਰਫ਼ ਦੌਲਤ ਅਤੇ ਆਮਦਨੀ ਦੀ ਅਵਿਸ਼ਵਾਸ਼ਯੋਗ ਇਕਾਗਰਤਾ ਬਾਰੇ ਚਿੰਤਾ ਵਧ ਰਹੀ ਹੈ, ਸਗੋਂ ਵਿਸ਼ਵ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਨਿਯੰਤਰਣ ਅਤੇ ਫੈਸਲੇ ਲੈਣ ਦੀ ਵੀ. ਬੇਮਿਸਾਲ ਗਲੋਬਲ ਪਰਸਪਰ ਕ੍ਰਿਆਵਾਂ ਅਤੇ ਤਕਨੀਕੀ ਤਬਦੀਲੀਆਂ ਦੇ ਨਾਲ, ਮੁੱਠੀ ਭਰ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੁਆਰਾ ਅਨੁਚਿਤ ਅਤੇ ਬਹੁਤ ਜ਼ਿਆਦਾ ਨਿਯੰਤਰਣ ਦਾ ਖ਼ਤਰਾ ਤੇਜ਼ੀ ਨਾਲ ਵਧਿਆ ਹੈ, ਜਿਸਦਾ ਵਿਸ਼ਵ ਭਰ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਲਈ ਬਹੁਤ ਚਿੰਤਾਜਨਕ ਪ੍ਰਭਾਵ ਹੈ। ਦੁਨੀਆ ਦੇ ਸਿਖਰਲੇ 0.01 ਫੀਸਦੀ ਕੋਲ ਇਸ ਦਾ 11 ਫੀਸਦੀ ਹਿੱਸਾ ਹੈ। ਸਿਖਰਲੇ 1 ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਨੇ 1990 ਦੇ ਦਹਾਕੇ ਤੋਂ ਬਾਅਦ 38 ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਦੌਲਤ ਵਾਧਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤਾ, ਜਦੋਂ ਕਿ ਹੇਠਲੇ 50 ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਨੇ ਸਿਰਫ 2% ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤਾ। ਚੋਟੀ ਦੇ 0.1% ਹਿੱਸੇ ਵਿੱਚ, ਇੱਕ ਬਾਲਗ ਦੀ ਪ੍ਰਤੀ ਵਿਅਕਤੀ ਦੌਲਤ 14,133,400 ਯੂਰੋ ਹੈ। ਫੋਰਬਸ ਦੀ ਸੂਚੀ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ, 2021 ਵਿੱਚ ਦੁਨੀਆ ਵਿੱਚ 2755 ਅਰਬਪਤੀ ਸਨ। ਇਹ ਦੂਜੇ ਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿੱਚ ਅਰਬਪਤੀਆਂ ਦੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਨੂੰ ਘੱਟ ਕਰਨ ਲਈ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਭਾਰਤ ਵਰਗੇ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਬਹੁਤ ਜ਼ਿਆਦਾ ਸ਼ਕਤੀ ਅਤੇ ਦਬਦਬਾ ਰੱਖਣ ਲਈ ਜਾਣੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਅਮੈਰੀਕਨਜ਼ ਫਾਰ ਟੈਕਸ ਫੇਅਰਨੈਸ ਇਨ ਅਮਰੀਕਾ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ, ਮਹਾਂਮਾਰੀ ਦੇ ਦੌਰਾਨ, ਚੋਟੀ ਦੇ 10 ਅਰਬਪਤੀਆਂ ਦੀ ਦੌਲਤ ਪ੍ਰਤੀ ਦਿਨ ਇੱਕ ਅਰਬ ਡਾਲਰ ਯਾਨੀ 12600 ਡਾਲਰ ਪ੍ਰਤੀ ਸਕਿੰਟ ਦੀ ਦਰ ਨਾਲ ਵਧੀ ਹੈ। ਲਗਭਗ 2 ਸਾਲਾਂ ਦੇ ਇਸ ਸਮੇਂ ਵਿੱਚ, ਇਹਨਾਂ ਚੋਟੀ ਦੇ 10 ਦੀ ਜਾਇਦਾਦ $ 600 ਬਿਲੀਅਨ ਤੋਂ ਵੱਧ ਕੇ $ 1300 ਬਿਲੀਅਨ ਜਾਂ ਦੁੱਗਣੀ ਤੋਂ ਵੱਧ ਹੋ ਗਈ ਹੈ। ਇਹਨਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਸਭ ਤੋਂ ਅਮੀਰ ਅਰਬਪਤੀਆਂ, ਅਤੇ ਨਾਲ ਹੀ ਉਹਨਾਂ ਦੀਆਂ ਬਹੁ-ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਕੰਪਨੀਆਂ, ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਖੇਤਰਾਂ ਵਿੱਚ ਆਪਣੇ ਦਬਦਬੇ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਬਹੁਤ ਵਿਵਾਦਗ੍ਰਸਤ ਹੋ ਗਈਆਂ ਹਨ, ਜਿਸਦਾ ਦੁਨੀਆ ਦੇ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਹਿੱਸਿਆਂ 'ਤੇ ਬੁਰਾ ਪ੍ਰਭਾਵ ਪੈ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਹਨਾਂ ਖੇਤਰਾਂ ਵਿੱਚ ਸਿਹਤ, ਭੋਜਨ ਅਤੇ ਖੇਤੀ, ਵਪਾਰ, ਆਵਾਜਾਈ, ਸੂਚਨਾ, ਵਿੱਤ, ਬੈਂਕਿੰਗ ਅਤੇ ਹੋਰ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਖੇਤਰ, ਇੱਥੋਂ ਤੱਕ ਕਿ ਬਾਹਰੀ ਪੁਲਾੜ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ! ਇਹਨਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਅਤਿ-ਅਮੀਰ, ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਸਾਥੀ ਅਤੇ ਕਰਮਚਾਰੀ ਸਰਕਾਰ, ਸੰਯੁਕਤ ਰਾਸ਼ਟਰ ਅਤੇ ਹੋਰ ਅੰਤਰਰਾਸ਼ਟਰੀ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਦੇ ਨੁਮਾਇੰਦਿਆਂ ਦੇ ਨਾਲ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਤੌਰ 'ਤੇ ਬਣਾਏ ਗਏ ਅੰਤਰਰਾਸ਼ਟਰੀ ਪਲੇਟਫਾਰਮਾਂ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਅਹੁਦਿਆਂ 'ਤੇ ਫੋਰਸਾਂ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋ ਗਏ ਹਨ ਤਾਂ ਜੋ ਪ੍ਰਭਾਵਸ਼ਾਲੀ ਸਮੂਹਾਂ ਨੂੰ ਬਣਾਇਆ ਜਾ ਸਕੇ, ਜੋ ਕਿ ਸਾਰੇ ਵਿਹਾਰਕ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਲਈ, ਜੋ ਵੀ ਫੈਸਲਾ ਕਰਦੇ ਹਨ- ਤੁਰੰਤ ਫੈਲਾਓ- ਸੰਸਾਰ ਦਾ ਇੱਕ ਵੱਡਾ ਹਿੱਸਾ ਇਹ ਅਰਬਪਤੀਆਂ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਾਥੀ ਵੀ ਢਿੱਲੇ ਸੰਗਠਨਾਂ ਦੇ ਪਲੇਟਫਾਰਮਾਂ ਨੂੰ ਨਿਯੰਤਰਣ ਅਤੇ ਮੁਨਾਫੇ ਦੇ ਸਾਮਰਾਜਵਾਦੀ ਏਜੰਡੇ ਨੂੰ ਅੱਗੇ ਵਧਾਉਣ ਲਈ ਵਰਤਦੇ ਹਨ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਕੁਝ ਸਰਕਾਰਾਂ ਜਾਂ ਇੱਥੋਂ ਤੱਕ ਕਿ ਕਾਰਪੋਰੇਟ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਦੁਆਰਾ ਸਿੱਧੇ ਜਾਂ ਅਧਿਕਾਰਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਢੱਕਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਇਸ ਨੂੰ ਰਸਮੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਨਹੀਂ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਇਸ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ ਕੁਝ ਕੰਪਨੀਆਂ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੇ ਗਏ ਨਿਯੰਤਰਣ ਦੀ ਹੱਦ ਬਾਰੇ ਸੰਯੁਕਤ ਰਾਜ ਤੋਂ ਕੁਝ ਤਾਜ਼ਾ ਅੰਕੜੇ ਸਾਹਮਣੇ ਆ ਰਹੇ ਹਨ।

ਵਧ ਰਹੇ ਬੇਘਰੇ ਅਤੇ ਬੇਦਖਲੀ ਦੀਆਂ ਧਮਕੀਆਂ ਦੇ ਸਮੇਂ, ਇਹ ਕੰਪਨੀਆਂ ਹਾਊਸਿੰਗ ਸੈਕਟਰ ਵਿੱਚ ਆਪਣਾ ਕੰਟਰੋਲ ਅਤੇ ਮੁਨਾਫਾ ਵੀ ਵਧਾ ਰਹੀਆਂ ਹਨ। ਪਿਛਲੇ ਸਾਲ, ਵਾਲ ਸਟਰੀਟ ਫਰਮਾਂ ਅਤੇ ਹੋਰ ਅਤਿ-ਅਮੀਰ ਨਿਵੇਸ਼ਕਾਂ ਦੀ ਇੱਕ ਛੋਟੀ ਜਿਹੀ ਗਿਣਤੀ ਨੇ ਅਮਰੀਕਾ ਦੇ ਕੁਝ ਵੱਡੇ ਸ਼ਹਿਰਾਂ ਵਿੱਚ ਹਰ ਸੱਤ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਘਰ ਖਰੀਦਿਆ ਅਤੇ ਹੁਣ ਇੱਕ ਮਿਲੀਅਨ ਤੋਂ ਵੱਧ ਅਪਾਰਟਮੈਂਟਾਂ ਦੇ ਮਾਲਕ ਹਨ, ਡਰਾਈਵਿੰਗ ਦੇ ਕਿਰਾਏ 30 ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਤੱਕ ਵੱਧ ਗਏ ਹਨ ਅਤੇ ਲੋੜਾਂ ਨੂੰ ਨਜ਼ਰਅੰਦਾਜ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਵਾਲ ਸਟਰੀਟ ਦੀਆਂ ਕੁਝ ਕੰਪਨੀਆਂ ਅਮਰੀਕਾ ਦੇ ਅੱਧੇ ਅਖਬਾਰਾਂ ਨੂੰ ਕੰਟਰੋਲ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ, ਮੀਡੀਆ 'ਤੇ ਬਹੁਤ ਪ੍ਰਭਾਵ ਪਾਉਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਸੈਂਡਰਜ਼ ਨੇ 'ਮੁੱਠੀ ਭਰ ਵਾਲ ਸਟਰੀਟ ਫਰਮਾਂ ਨੂੰ ਦੋਸ਼ ਲਗਾਇਆ ਜੋ ਕੰਪਨੀਆਂ ਖਰੀਦਦੀਆਂ ਹਨ, ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਕਰਜ਼ੇ ਨਾਲ ਲੋਡ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਕਰਮਚਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਛਾਂਟ ਕੇ, ਤਨਖਾਹਾਂ ਵਿੱਚ ਕਟੌਤੀ ਕਰਕੇ, ਵਿਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿੱਚ ਨੌਕਰੀਆਂ ਭੇਜ ਕੇ ਅਤੇ ਸਿਹਤ ਦੇਖਭਾਲ ਅਤੇ ਪੈਨਸ਼ਨ ਲਾਭਾਂ ਨੂੰ ਖਤਮ ਕਰਕੇ ਵੱਡੀ ਮਾਤਰਾ ਵਿੱਚ ਪੈਸਾ ਕਮਾਉਂਦੀਆਂ ਹਨ'। ਹਾਲ ਹੀ ਦੇ ਅਧਿਐਨਾਂ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ, ਸੈਂਡਰਜ਼ ਨੇ ਇਸ਼ਾਰਾ ਕੀਤਾ, 'ਲੀਵਰੇਜਡ ਬਾਇਆਉਟ' ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਵਾਲ ਸਟਰੀਟ ਫਰਮਾਂ ਦੁਆਰਾ ਕੰਪਨੀਆਂ ਦੇ ਗ੍ਰਹਿਣ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਨੌਕਰੀਆਂ ਵਿੱਚ 13 ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਦੀ ਕਟੌਤੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ, ਉਜਰਤਾਂ ਵਿੱਚ 6 ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਦੀ ਕਮੀ ਆਈ ਹੈ ਅਤੇ ਵਾਲ ਸਟਰੀਟ ਫਰਮਾਂ ਦੁਆਰਾ ਗ੍ਰਹਿਣ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਇਹ ਸੰਖਿਆ ਹੈ। ਕੰਪਨੀਆਂ 10 ਗੁਣਾ ਵੱਧ ਗਈਆਂ ਹਨ। ਦੀਵਾਲੀਆ ਘੋਸ਼ਿਤ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ। ਬਰੂਕਵੁੱਡ, ਅਲਾਬਾਮਾ ਵਿੱਚ ਵਾਰੀਅਰ ਮੈਟ ਕੋਲੇ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ, ਜਿੱਥੇ ਕਾਮਿਆਂ ਨੇ ਨੌਕਰੀ 'ਤੇ ਆਰਥਿਕ ਨਿਆਂ ਅਤੇ ਸਨਮਾਨ ਲਈ ਲੜਦੇ ਹੋਏ 11 ਮਹੀਨਿਆਂ ਲਈ ਹੜਤਾਲ ਕੀਤੀ ਸੀ, ਵਾਲਟਰ ਐਨਰਜੀ ਨੂੰ 2016 ਵਿੱਚ ਅਪੋਲੋ ਅਤੇ ਬਲੈਕਸਟੋਨ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਾਈਵੇਟ ਇਕੁਇਟੀ ਫੰਡਾਂ ਦੇ ਇੱਕ ਸਮੂਹ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਬਣਾਇਆ- ਵਾਰੀਅਰ ਮੇਟ ਕੋਲ- ਪੁਨਰਗਠਨ ਦੇ ਹਿੱਸੇ ਵਜੋਂ, ਕਾਮਿਆਂ ਨੂੰ $6 ਘੰਟੇ ਦੀ ਤਨਖਾਹ ਵਿੱਚ ਕਟੌਤੀ ਕਰਨ ਲਈ ਮਜ਼ਬੂਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ - 20 ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਤੋਂ ਵੱਧ - ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਸਿਹਤ ਅਤੇ ਸੇਵਾਮੁਕਤੀ ਲਾਭਾਂ ਵਿੱਚ ਭਾਰੀ ਕਟੌਤੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਇਹ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਸੀ। ਇਸ ਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਬੇਮਿਸਾਲ ਕਾਰਪੋਰੇਟ ਲਾਲਚ ਦੇ ਦੌਰ ਵਿੱਚ, ਇੱਕ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਇੱਕ ਕੰਪਨੀ ਵਿੱਚ, ਇੱਕ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਇੱਕ ਉਦਯੋਗ ਵਿੱਚ ਕੰਮ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਲੋਕਾਂ ਉੱਤੇ ਹਮਲੇ ਹੋ ਰਹੇ ਹਨ। ਸੈਂਡਰਸ ਨੇ ਕੁਝ ਯਾਦਗਾਰੀ ਸ਼ਬਦਾਂ ਨਾਲ ਸਮਾਪਤੀ ਕੀਤੀ, ਅਮਰੀਕੀ ਇਤਿਹਾਸ ਵਿੱਚ ਪਹਿਲਾਂ ਕਦੇ ਵੀ ਇੰਨੇ ਘੱਟ ਲੋਕਾਂ ਕੋਲ ਇੰਨੀ ਜ਼ਿਆਦਾ ਮਾਲਕੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਅਤੇ ਸਾਡੀ ਪੂਰੀ ਆਰਥਿਕਤਾ ਉੱਤੇ ਇੰਨੀ ਸ਼ਕਤੀ ਸੀ। ਬਰਨੀ ਸੈਂਡਰਜ਼ ਦੀਆਂ ਇਹ ਟਿੱਪਣੀਆਂ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡੀ ਅਰਥਵਿਵਸਥਾ ਅਤੇ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡੀ ਫੌਜੀ ਸ਼ਕਤੀ ਦੇ ਚੱਲ ਰਹੇ ਸਿਆਸੀ ਅਰਥਚਾਰੇ ਨੂੰ ਸਮਝਣ ਲਈ ਬਹੁਤ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਹਨ ਅਤੇ ਵਿਆਪਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਚਰਚਾ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਇੱਕ ਮੈਕਰੋ ਪੱਧਰ 'ਤੇ, ਦੁਨੀਆ ਭਰ ਵਿੱਚ ਦੌਲਤ ਅਤੇ ਸ਼ਕਤੀ ਦੇ ਕੇਂਦਰੀਕਰਨ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਇਸਦੇ ਬਹੁਤ ਨੁਕਸਾਨਦੇਹ, ਵਿਆਪਕ ਪ੍ਰਭਾਵਾਂ ਵੱਲ ਵਧੇਰੇ ਧਿਆਨ ਦਿੱਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

ਲੇਖਕ 'ਕੈਂਪੇਨ ਟੂ ਸੇਵ ਅਰਥ ਨਾਓ' ਦਾ ਆਨਰੇਰੀ ਕਨਵੀਨਰ ਹੈ। ਉਸ ਦੀਆਂ ਹਾਲੀਆ ਕਿਤਾਬਾਂ 'ਚ 'ਏ ਡੇ ਇਨ 2071', 'ਮੈਨ ਓਵਰ ਮਸ਼ੀਨ', 'ਪਲੈਨੇਟ ਇਨ ਪਰਿਲ' ਅਤੇ 'ਪ੍ਰੋਟੈਕਟਿੰਗ ਅਰਥ ਫਾਰ ਚਿਲਡਰਨ' ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ।

ਵਿਰਾਸਤੀ ਅਹਿਮੀਅਤ : ਚਰਨ ਸਿੰਘ ਮਾਣੂੰਕੇ ਨੂੰ ਇਕ ਸ਼ਰਧਾਂਜਲੀ

ਅਵਤਾਰ ਸਿੰਘ

ਨਕਸਲਬਾੜੀ ਲਹਿਰ ਦੇ ਸ਼ਹੀਦ ਕਾਮਰੇਡ ਚਰਨ ਸਿੰਘ ਮਾਣੂੰਕੇ ਦੀ ਬਾਘਾਪੁਰਾਣਾ ਥਾਣੇ ਅੰਦਰ ਉਸ ਸਮੇਂ ਦੀ ਹਕੂਮਤ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ਾਂ ਤਹਿਤ ਪੁਲਿਸ ਤਸ਼ੱਦਦ ਦੌਰਾਨ ਹੋਈ ਸ਼ਹਾਦਤ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਸ਼ਹੀਦ ਚਰਨ ਮਾਣੂੰਕੇ ਦੀ ਯਾਦ ਵਿੱਚ ਇਨਕਲਾਬੀ ਸ਼ਾਇਰ 'ਸੰਤ ਰਾਮ ਉਦਾਸੀ' ਲਿਖਦੇ ਹਨ ਕਿ

'ਓਸ ਦੇ ਮੁਹਾਂਦਰੇ ਦਾ ਪਿੰਡ ਦੀ ਜਵਾਨੀ ਉੱਤ,
ਚੜ੍ਹਿਆ ਜਾਂ ਨਹੀਂ ਕੋਈ ਪਾਹ'
ਮਾਰੇ ਗਏ ਮਿੱਤਰਾਂ ਦੀ,
ਪਿੰਡ ਦੀਏ ਵਾਏ ਖੈਰ ਸੁੱਖ ਦਾ ਸੁਨੇਹੜਾ ਲਿਆ'

ਨਕਸਲਬਾੜੀ ਕਿਸਾਨ ਬਗਾਵਤ ਦੀ ਇਤਿਹਾਸਕ ਘਟਨਾ ਸੰਨ 1967 ਦੇ ਸਾਲ, ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਜੰਗਲ ਦੀ ਅੱਗ ਵਾਂਗ ਫੈਲ ਗਈ ਸੀ। ਇਸ ਕ੍ਰਾਂਤੀਕਾਰੀ ਵਰਤਾਰੇ ਨੇ ਪੰਜਾਬ ਨੂੰ ਵੀ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਕੀਤਾ। ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬਾਨਾਂ ਤੋਂ ਪ੍ਰੇਰਿਤ ਵਿਰਸੇ 'ਚ ਮਿਲੀ ਜਬਰ ਜੁਲਮ ਵਿਰੁੱਧ ਲੜਨ ਦੀ ਪ੍ਰੇਰਨਾ ਤਹਿਤ, ਗਦਰੀ ਬਾਬਿਆ ਭਗਤ-ਸਰਾਭਿਆਂ ਵੱਲੋਂ ਮਨੁੱਖਤਾ ਦੀ ਅਜਾਦੀ ਤੇ ਖੁਸ਼ਹਾਲ ਲਈ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੇ ਸੰਘਰਸ਼ ਨੂੰ ਤਿੱਖਾ ਕਰਨ ਲਈ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਜਵਾਨੀ ਵੀ ਘਰਾਂ ਦੇ ਸੁੱਖ ਅਰਾਮ, ਨੌਕਰੀਆਂ ਰੁਜ਼ਗਾਰ, ਪੜ੍ਹਾਈਆਂ ਆਦਿ ਛੱਡ ਸੀਸ਼ ਤਲੀ ਤੇ ਰੱਖ ਕੇ ਨਕਸਲਬਾੜੀ ਲਹਿਰ ਵਿੱਚ ਕੁੱਦ ਪਈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਭਾਰਤੀ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਸੁਪਨੇ ਚਕਨਾਚੂਰ ਕਰਕੇ ਲੁੱਟ ਮਚਾਉਣ ਵਾਲੇ ਦੱਲੇ ਸਰਮਾਏਦਾਰਾਂ ਜਾਗੀਰਦਾਰਾਂ ਅਤੇ ਸਾਮਰਾਜ ਦੀ ਸਾਂਝੀ ਰਾਜਸੱਤਾ ਨੂੰ ਚੈਲਿੰਜ ਕਰਕੇ ਕਿਰਤੀ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਮੁਕਤੀ ਲਈ ਨਵ ਜਮਹੂਰੀ ਭਾਰਤ ਸਿਰਜਣ ਦਾ ਅਹਿਦ ਕੀਤਾ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਸੀ

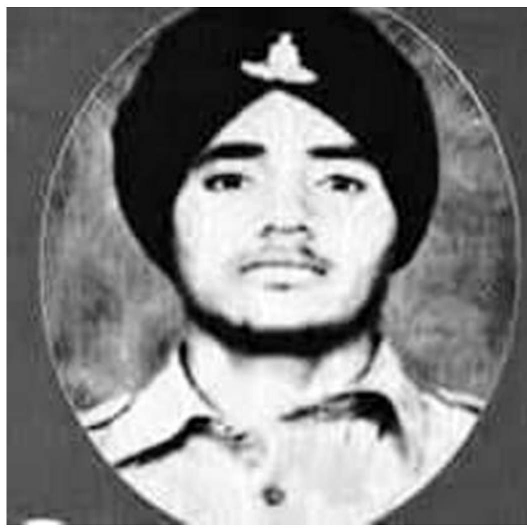

ਸ਼ਹੀਦ ਚਰਨ ਸਿੰਘ ਮਾਣੂੰਕੇ। - ਸ਼ਹੀਦ ਚਰਨ ਸਿੰਘ ਦਾ ਜਨਮ ਮਾਤਾ ਪ੍ਰੀਤਮ ਕੌਰ ਪਿਤਾ ਸੋਹਣ ਸਿੰਘ ਦੇ ਘਰ 1946 'ਚ ਚੱਕ ਨੰਬਰ 83 ਜਿਲਾ ਮੁਲਤਾਨ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਵਿਚ ਹੋਇਆ।

ਸੰਨ-47 ਦੀ ਅਖੌਤੀ ਅਜਾਦੀ ਤੇ ਭਾਰਤ-ਪਾਕਿ ਵੰਡ ਦੇ ਦੁਖਦਾਈ ਉਜਾੜੇ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਉਹ ਆਪਣੇ ਜੱਦੀ ਪਿੰਡ ਮਾਣੂੰਕੇ ਰਹਿਣ ਲੱਗੇ। ਛੋਟੀ ਕਿਸਾਨੀ ਨਾਲ ਸਬੰਧਿਤ ਅਤੇ ਆਰਥਿਕ ਥੁੱੜਾਂ ਦੇ ਕਾਰਨ ਉਹ ਅੱਠਵੀਂ ਜਮਾਤ ਤੱਕ ਹੀ ਪੜ੍ਹ ਸਕੇ। ਰੁਜ਼ਗਾਰ ਖਾਤਰ ਉਹ ਫੌਜ 'ਚ ਭਰਤੀ ਹੋ ਗਏ ਸਨ। ਭਾਰਤੀ ਫੌਜ ਵਿੱਚ ਭਰਤੀ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਚਰਨ ਸਿੰਘ ਮਾਣੂੰਕੇ ਨੇ ਅਹਿਸਾਸ ਕੀਤਾ ਕਿ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਰੱਖਿਆ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਫੌਜੀ ਜਵਾਨ ਹਥਿਆਰਬੰਦ ਹੋਣ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਵੀ, ਉਚ ਫੌਜੀ ਅਫਸਰਾਂ ਤੋਂ ਆਪਣੇ ਮਾਨ ਸਨਮਾਨ ਦੀ ਰੱਖਿਆ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ, ਮਾਨ-ਸਨਮਾਨ ਦੀ ਰੱਖਿਆ ਸਿਰਫ ਤੇ ਸਿਰਫ, ਚੇਤਨ ਤੇ ਜਾਗਦੀ ਜਮੀਰ ਹੀ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਫੌਜੀ-ਸਰਵਿਸ ਦੇ ਦੌਰਾਨ ਇੱਕ ਉਚ ਫੌਜੀ-ਅਫਸਰ ਨੇ ਚਰਨ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਬੂਟ ਪਾਲਿਸ ਤੇ ਸਾਫ ਕਰਨ ਦਾ ਹੁਕਮ ਸੁਣਾਇਆ, ਚਰਨ ਸਿੰਘ ਅਜਿਹੇ ਹੁਕਮਾਂ ਨੂੰ ਨਿਰਾਦਰ ਸਮਝਦਾ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਇਸ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਫੌਜੀ ਅਫਸਰ ਪੁੱਠਾ ਬੋਲਿਆ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਅਫਸਰ ਦੀ ਮੌਕੇ ਤੇ ਭੁਗਤ ਸੁਆਰੀ, ਮਾਨ-ਸਨਮਾਨ ਲਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੌਕਰੀ ਛੱਡ ਦਿੱਤੀ। - ਆਪਣੇ ਪਿੰਡ ਮਾਣੂੰਕੇ ਆ ਕੇ ਉਨਾਂ ਸਾਝੇਂ ਕੰਮਾਂ 'ਚ ਵੱਧ ਚੜ੍ਹ ਕੇ ਯੋਗਦਾਨ ਪਾਇਆ। ਨਹਿਰੀ ਪਾਣੀ ਦੇ ਆਬਿਆਨੇ ਵਿਰੁੱਧ ਘੋਲ ਲੜਿਆ, ਨਹਿਰੀ ਪਾਣੀ ਦੀ ਵੰਡ ਤਰਕਸੰਗਤ ਕਰਕੇ ਸਭ ਤੱਕ ਪਾਣੀ ਪੁੰਹਚਾਇਆ।

7 ਮਾਰਚ 1971 ਨੂੰ ਨਕਸਲੀ ਆਗੂ ਕਾਮਰੇਡ ਬੰਤ ਸਿੰਘ ਰਾਜੇਆਣਾ ਨੂੰ ਝੂਠੇ ਪੁਲਿਸ ਮੁਕਾਬਲੇ 'ਚ ਸ਼ਹੀਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ, ਪੁਲਿਸ ਨੇ ਦਹਿਸ਼ਤ ਪਾਉਣ ਲਈ ਪੰਜਾਬ ਵਿੱਚ ਜੁਲਮ ਦੇ ਝੱਖੜ ਝੁੱਲਾ ਦਿੱਤੇ। ਇਸ ਪੁਲਿਸ ਦਹਿਸ਼ਤ ਖਿਲਾਫ ਉਨ੍ਹਾਂ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਜਥੇਬੰਦ ਕੀਤਾ। ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਆਮ ਲੜਾਈ ਝਗੜੇ ਉਹ ਪਿੰਡ ਹੀ ਨਿਬੇੜ ਦਿੰਦੇ, ਪੁਲਿਸ ਦੀ ਹਰ ਨਜਾਇਜ਼ ਦਖਲ-ਅੰਦਾਜ਼ੀ ਦਾ ਉਹ ਵਿਰੋਧ ਕਰਦੇ, ਐਮਰਜੈਂਸੀ ਵੇਲੇ ਧੱਕੇ ਨਾਲ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਨਸਬੰਦੀ ਦਾ ਉਨਾਂ ਡੱਟ ਕੇ ਵਿਰੋਧ ਕੀਤਾ ਇਕ ਦਿਨ ਥਾਣਾ ਬਾਘਾਪੁਰਾਣਾ ਦੀ ਪੁਲਿਸ ਨੇ ਕੜਿਆਂ ਵਾਲੇ ਬੁੱਚੜ ਥਾਣੇਦਾਰ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਹੇਠ ਦਲਿਤ ਗਰੀਬ ਬਸਤੀ ਤੇ ਹੱਲਾ ਬੋਲ ਕੇ ਧੱਕੇ ਨਾਲ ਕੁੱਟਮਾਰ ਕਰਦਿਆਂ ਗੰਦੀਆਂ ਗਾਲ੍ਹਾਂ ਕੱਢ ਕੇ ਨਸਬੰਦੀ ਅਪਰੇਸ਼ਨ ਕਰਨ ਲਈ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਅਗਵਾ ਕਰ ਕੇ ਟਰੱਕ ਵਿੱਚ ਤੂੜ ਲਿਆ। ਜਦੋਂ ਪੁਲਿਸ ਦੀ ਇਸ ਗੁੰਡਾਂਗਰਦੀ ਦਾ ਚਰਨ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਪਤਾ ਲੱਗਾ ਤਾਂ ਉਹ ਮੌਕੇ ਤੇ ਪਹੁੰਚ ਗਿਆ । ਕਾਮਰੇਡ ਚਰਨ ਸਿੰਘ ਨੇ ਪੁਲਿਸ ਦੀ ਗੁੰਡਾਂਗਰਦੀ ਦਾ ਵਿਰੋਧ ਕਰਦਿਆਂ, ਨਸਬੰਦੀ ਅਪਰੇਸ਼ਨ ਲਈ ਪੁਲਿਸ ਵੱਲੋਂ ਅਗਵਾ ਕੀਤੇ ਸਭ ਦਲਿਤ ਭਰਾਵਾਂ ਨੂੰ ਛੁੱਡਵਾ ਲਿਆ। ਬੁੱਚੜ ਥਾਣੇਦਾਰ ਦੰਦੀਆ ਪੀਂਹਦਾ ਰਹਿ ਗਿਆ। ਲੋਕਾਂ ਤੇ ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਵਿਹੜੇ ਵਾਲੇ ਦਲਿਤ ਗਰੀਬਾਂ ਵਿਚ ਹੋਈ ਦੀ ਬੇਇੱਜ਼ਤੀ ਬੁੱਚੜ ਥਾਣੇਦਾਰ ਨੂੰ ਪਾਣੀ ਵਾਂਗ ਪੀਣੀ ਪਈ। ਜਥੇਬੰਦਕ ਚੇਤਨਾ ਵੰਡ ਕੇ ਦਲਿਤਾਂ, ਮਜ਼ਦੂਰ ਤੇ ਕਿਸਾਨਾਂ 'ਚੋਂ ਪੁਲਸ ਦਹਿਸ਼ਤ ਚੁੱਕਣ ਕਾਰਨ ਕਾਮਰੇਡ ਚਰਨ ਸਿੰਘ ਮਾਣੂੰਕੇ, ਥਾਣੇਦਾਰ ਨੂੰ ਕੰਡਿਆਂ ਵਾਂਗ ਰੜਕਣ ਲੱਗਾ। ਇਸੇ ਦੌਰਾਨ ਝੱਖੜ ਵਾਲੀਏ ਬਦਮਾਸ਼ ਦੇ ਕਤਲ ਹੋ ਗਿਆ ਇਸ ਬਹਾਨੇ ਕਾਮਰੇਡ ਚਰਨ ਸਿੰਘ ਨੂੰ 6 ਮਾਰਚ 1977 ਘਰੋਂ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕਰਕੇ ਨਜਾਇਜ਼ ਪੁਲਿਸ ਹਿਰਾਸਤ ਵਿੱਚ ਰੱਖ ਕੇ ਅੰਨਾ ਤਸ਼ੱਦਦ ਕੀਤਾ ਗਿਆ, ਕੜਿਆਂ-ਵਾਲੇ ਬੁੱਚੜ ਥਾਣੇਦਾਰ ਨੇ ਉਸ ਸੂਰਮੇ ਸਾਥੀ ਚਰਨ ਸਿੰਘ ਤੇ ਦਾਬ ਪਾਉਣ ਲਈ ਗੰਦੀ ਜੀਭ ਨਾਲ ਗਾਲ੍ਹ ਕੱਢਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਤਾਂ ਸੂਰਮੇ ਦਾ ਘਸੁੰਨ ਜਾਬਾਂ ਤੇ ਖਾ ਕੇ ਬੁੱਚੜ ਥਾਣੇਦਾਰ ਲੜ-ਖੜਾਅ ਗਿਆ। ਆਖਰ ਪੁਲਿਸ ਵੱਲੋਂ ਕੀਤੇ ਅਕਿਹ ਤੇ ਅਸਿਹ ਅਤਿਆਚਾਰ ਦਾ ਅੱਖਾਂ ਵਿੱਚ ਅੱਖਾਂ ਪਾ ਕੇ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਨਕਸਲਬਾੜੀ ਲਹਿਰ ਦਾ ਨਾਇਕ ਸਾਥੀ ਚਰਨ ਸਿੰਘ ਮਾਣੂੰਕੇ 7 ਮਾਰਚ 1977 ਦੀ ਰਾਤ ਨੂੰ ਸ਼ਹਾਦਤ ਦਾ ਜਾਮ ਪੀ ਗਿਆ। ਡਰਪੋਕ ਪੁਲਿਸ ਨੇ ਕਤਲ ਖੁਰਦ-ਬੁਰਦ ਕਰਨ ਲਈ ਸ਼ਹੀਦ ਦੀ ਲਾਸ਼ ਨਹਿਰ ਵਿੱਚ ਸੁੱਟ ਦਿੱਤੀ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਸ਼ਹੀਦ ਚਰਨ ਸਿੰਘ ਮਾਣੂੰਕੇ ਕਤਲ-ਕਾਂਡ ਵਿਰੁੱਧ ਉਠੀ ਲੋਕ ਲਹਿਰ ਨੇ ਪੁਲਿਸ ਦਹਿਸ਼ਤ ਨੂੰ ਵਾਹਣੀ ਪਾ ਦਿੱਤਾ। ਸ਼ਹੀਦ ਚਰਨ ਸਿੰਘ ਮਾਣੂੰਕੇ ਦੀ ਲਾਸ਼ ਹਾਸਿਲ ਕਰਨ ਅਤੇ ਦੋਸ਼ੀ ਪੁਲਿਸ ਅਫਸਰਾਂ ਵਿਰੁੱਧ ਕਾਰਵਾਈ ਲਈ ਕੀਤਾ ਪੁਲਿਸ ਥਾਣਾ ਬਾਘਾਪੁਰਾਣਾ ਦਾ ਘਿਰਾਓ ਸਾਇਦ ਇਹ ਅੰਗਰੇਜਾਂ ਦੇ ਜਾਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਭਾਰਤ ਦੇ ਇਤਿਹਾਸ ਵਿੱਚ ਪਹਿਲਾ ਹੀ ਥਾਣੇ ਦਾ ਘਿਰਾਓ ਸੀ ਜਿਸਨੇ ਪੁਲਿਸ ਜਬਰ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਥਾਣਿਆਂ ਅੱਗੇ ਧਰਨੇ ਦੇਣ ਦਾ ਮੁੱਢ-ਬੰਨ੍ਹਿਆ! ਲਾਲ ਸਲਾਮ! ਸਲਾਮ! ਸਲਾਮ!! ਸ਼ਹੀਦ ਚਰਨ ਸਿੰਘ ਮਾਣੂੰਕੇ ਅਮਰ ਰਹੇ।

ਇੰਡੋ-ਕਨੇਡੀਅਨ ਵਰਕਰਜ਼ ਐਸੋਸੀਏਸ਼ਨ ਵਲੋਂ ਓਂਕਾਰਪ੍ਰੀਤ ਦੇ ਨਾਟਕ 'ਵਾਰਿਸ' ਦਾ ਮੰਚਨ

ਬਰੈਂਪਟਨ (ਕੈਨੇਡਾ) (ਮਲਵਿੰਦਰ) : ਇੰਡੋ ਕਨੇਡੀਅਨ ਵਰਕਰਜ਼ ਐਸੋਸੀਏਸ਼ਨ ਵਲੋਂ ਸ਼ਹੀਦ ਭਗਤ ਸਿੰਘ, ਰਾਜਗੁਰੂ ਤੇ ਸੁਖਦੇਵ ਦੀ ਸ਼ਹੀਦੀ ਦਿਵਸ ਨੂੰ ਸਮਰਪਤ ਭਾਵਪੂਰਤ ਸਮਾਗਮ ਰਚਾਇਆ ਗਿਆ।

ਇਸ ਸਮਾਗਮ ਦੌਰਾਨ ਡਾ ਸਾਧੂ ਸਿੰਘ ਹੋਰਾਂ ਦਾ ਸ਼ਹੀਦ ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਦੀ ਵਿਚਾਰਧਾਰਾ, ਕਾਰਜਸ਼ੈਲੀ ਤੇ ਦੁਨੀਆਂ ਭਰ ਦਾ ਸਾਹਿਤ ਪੜ੍ਹਨ ਦੀ ਚੇਸ਼ਟਾ ਬਾਰੇ ਵਿਸਥਾਰਤ ਭਾਸ਼ਣ ਸੀ ਜਿਸ ਵਿਚ ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਬਾਰੇ ਬੜੀਆਂ ਮੁੱਲਵਾਨ ਗੱਲਾਂ ਕੀਤੀਆਂ ਅਤੇ ਓਹਨਾਂ ਦੀ ਸ਼ਖ਼ਸੀਅਤ ਦੇ ਸਾਰੇ ਅਹਿਮ ਪਹਿਲੂਆਂ ਨੂੰ ਉਭਾਰਦੇ ਹੋਏ ਓਹਨਾਂ ਦੀ ਵਿਚਾਰਧਾਰਾ ਤੇ ਅਜੋਕੇ ਸਮੇਂ 'ਚ ਉਸਦੀ ਮਹੱਤਤਾ ਨੂੰ ਬਾਖੂਬੀ ਉਜਾਗਰ ਕੀਤਾ।

ਸਮਾਗਮ ਦਾ ਮੁੱਖ ਏਜੰਡਾ ਉਂਕਾਰਪ੍ਰੀਤ ਦਾ ਲਿਖੇ ਨਾਟਕ ਵਾਰਸ ਦਾ ਮੰਚਣ ਸੀ। ਜਿਸ ਨੂੰ ਦਰਸ਼ਕ ਵੇਖਣ ਲਈ ਉਤਾਵਲੇ ਸਨ। ਇਹ ਨਾਟਕ ਕੁਝ ਹਲਕੀਆਂ ਫੁਲਕੀਆਂ ਚੋਭਾਂ ਨਾਲ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਕੇ ਬੜੀ ਜੁਮੇਵਾਰੀ ਨਾਲ ਨਾਟਕ ਦੇ ਕੇਂਦਰ ਵਿੱਚ ਪਏ ਥੀਮ ਵੱਲ ਵੱਧਦਾ ਹੈ।

ਕਰਤਾਰ ਪੁਰ ਲਾਂਘਾ ਖੁੱਲਣ ਅਤੇ ਕਰਤਾਰਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ ਉਸਰੇ ਗੁਰਦਵਾਰੇ ਦੀ ਗੱਲ ਕਰਦਿਆਂ ਇਸ ਨੁਕਤੇ ਨੂੰ ਉਭਾਰਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਇਹ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਅਤੇ ਇਸ ਦੀ ਦਿਖ ਨੁਹਾਰ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਦੀ ਵਿਚਾਰਧਾਰਾ ਨਾਲ ਇਨਸਾਫ ਕਰਦੀ ਹੈ? ਕੀ ਇਸ ਦੀ ਨਵੀਂ ਦਿੱਖ 'ਚੋਂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਦੀ ਦਸਾਂ ਨੁੰਹਾਂ ਦੀ ਕਿਰਤ, ਕਰਤਾਰਪੁਰ ਦੀ ਮਿੱਟੀ ਦੀ ਵੀ ਮਹਿਕ ਆਉਂਦੀ ਹੈ? ਜਿਥੇ ਬਾਬਾ ਆਪ ਹਲ ਵਾਹੁੰਦਾਂ ਹੁੰਦਾ ਸੀ। ਬਲਿਹਾਰੀ ਕੁਦਰਤ ਵਸਿਆ ਦੀ ਵਾਜ਼ ਸੁਣਦੀ ਹੈ? ਕੀ ਅਸੀਂ ਸਿੱਖ ਓਸ ਬਾਬੇ ਦੇ ਵਰਿਸ ਹਾਂ, ਜਿਸਦੇ ਹੱਥ ਲੱਗਦੇ ਸੀ ਤਾਂ ਕੋਧਰੇ ਦੀਆਂ ਰੋਟੀਆਂ 'ਚੋਂ ਚਾਨਣ ਸਿੰਮਣ ਲੱਗਦਾ ਸੀ। ਜੋ ਮਿੱਠਤ ਨੀਵੀਂ ਵਾਜ਼ ਨਾਲ ਹਾਕ ਮਾਰਦਾ ਸੀ ਤਾਂ ਜੋਗੀ ਪਹਾੜਾਂ ਤੋਂ ਉੱਤਰ ਆਉਂਦੇ ਸਨ। ਕੀ ਅਸੀਂ ਸਿੱਖ ਓਸੇ ਬਾਬੇ ਦੇ ਵਾਰਸ ਹਾਂ ਜੋ ਉਦਾਸੀਆਂ ਤੇ ਜਾਂਦਾ ਹੁੰਦਾ ਸੀ ਤਾਂ ਉਹਦੇ ਝੋਲੇ ਵਿੱਚ ਸਦਾ ਕਿਤਾਬ ਹੁੰਦੀ ਸੀ! ਤੇ ਜਿਹੜਾ ਕੁਦਰਤ ਨੂੰ ਰੱਬ ਦੀ ਲਿਖੀ ਮਹਾਂ ਕਿਤਾਬ ਦੇ ਅੱਖਰ ਦੱਸਦਾ ਸੀ, ਤੇ ਜੇ ਅਸੀਂ ਹੀ ਕਿਤਾਬਾਂ ਨਾ ਪੜ੍ਹਾਂਗੇ ਤੇ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਨਾ ਅਮਲ ਕਰਾਂਗੇ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਕੁਛ ਵੀ ਹੋਈਏ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਦੇ ਸਿੱਖ ਕਿਵੇਂ ਹੋ ਸਕਾਂਗੇ।

ਇੰਝ ਹੀ ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਦੀ ਸ਼ਹਾਦਤ ਦੀ ਗੱਲ ਕਰਦਿਆਂ ਵੀ ਇਹ ਨੁਕਤਾ ਅਗਰਭੂਮੀ ਵਿਚ ਲਿਆਂਦਾ ਗਿਆ ਕਿ ਅਸੀਂ ਇਹਨਾਂ ਸ਼ਹੀਦਾਂ ਦੇ ਦਿਨ ਤਾਂ ਮਨਾਉਂਦੇ ਹਾਂ ਪਰ ਆਪਣੇ ਜੀਵਨ ਵਿਹਾਰ ਵਿੱਚ ਉਸਦੀ ਵਿਚਾਰਧਾਰਾ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਅਪਣਾਉਂਦੇ। ਕਿਉਂਕਿ ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਤਾਂ ਮਨੁੱਖ ਹੱਥੋਂ ਮਨੁੱਖ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਲਈ ਲੜਦਾ ਸੀ। ਉਸਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦਾ ਘੇਰਾ ਪੂਰੀ ਮਨੁੱਖਤਾ ਸੀ। ਪੂਰੀ ਦੂਨੀਆ ਸੀ। ਉਹ ਤਾਂ ਉਹ ਸਮਾਜ ਚਾਹੁੰਦਾ ਸੀ, ਜਿੱਥੇ ਕੋਈ ਮਨੁੱਖ ਦੂਜੇ ਨੂੰ ਗੁਲਾਮ ਨਾ ਕਰ ਸਕੇ। ਹਰ ਮਨੁੱਖ ਅਪਣੇ ਜਮਾਂਦਰੂ ਹੱਕ ਪੂਰੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦਾ ਨਿੱਘ ਮਾਣ ਸਕੇ। ਜਾਤਾਂ, ਨਸਲਾਂ ਤੋਂ ਉਪਰ ਉਠ ਕੇ ਇਨਸਾਨੀਅਤ ਦੇ ਪੱਧਰ ਤੇ ਜੀਅ ਸਕੇ। ਜੇ ਅਸੀਂ ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਸਹੀ ਸਮਝੀਏ ਤਾਂ ਪਤਾ ਲੱਗਦੇ ਬੀ ਉਹਦੇ ਡੱਬ 'ਚ ਪਸਤੌਲ ਨਈਂ ਸਗੋਂ ਗੁਲਾਮ ਮਨੁੱਖਤਾਂ ਦਾ ਦਰਦ ਸੀ। ਉਹਦੇ ਝੋਲੇ 'ਚ ਬੰਬ ਨਈਂ ਸਗੋਂ ਉਹ ਕਿਤਾਬਾਂ ਸਨ ਜਿਹਨਾਂ ਚੋਂ ਗਿਆਨ ਕੱਠਾ ਕਰ ਕੇ ਉਹ ਅਪਣੇ ਐਕਸ਼ਨਾਂ ਰਾਹੀਂ ਮਨੁੱਖਤਾ ਦੇ ਗਲੋਂ ਗੁਲਾਮੀ ਨੂੰ ਲਾਹੁਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਸੀ। ਨਾਟਕ ਨੇ ਇਹ ਨੁਕਤਾ ਬੜੀ ਬਾਰੀਕੀ ਨਾਲ ਓਭਾਰਿਆ ਕਿ ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਦੇ ਅਜੋਕੇ ਵਾਰਿਸ ਲੋਕ ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਤਾਂ ਮੰਨਦੇ ਨੇ ਪਰ ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਦੀ ਨੀ ਮੰਨਦੇ। ਜੇ ਅਸੀਂ ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਦੇ ਕਹੇ ਕਰੇ ਨਾਲ ਜੁੜ ਕੇ ਅਪਣੇ ਦਿਲਾਂ ਨੂੰ ਟਟੋਲੀਏ ਤਾਂ ਪਤਾ ਲਗਦਾ ਸਾਡੇ ਅੰਦਰ ਕਿੰਨਾਂ ਕੁ ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਜਿਉਂਦਾ ਹੈ ਤੇ ਕਿੰਨਾ ਕੁ ਨਿਰਾ ਬੁੱਤ ਬਣ ਚੁੱਕਾ ਆ ਤੇ ਅਸੀਂ ਦਿਲੋਂ ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਦੇ ਕੀ ਲਗਦੇ ਹਾਂ?

ਪੰਜਾਬ ਵਿਚਲੀ ਆਪਣੀ ਜਾਇਦਾਦ ਵੇਚ ਕੇ ਪੈਸੇ ਆਪਣੇ ਪੁੱਤਰ ਨੂੰ ਦੇਣ ਉਪਰੰਤ ਅਜੋਕੇ ਵਾਰਿਸ ਨੂੰਹ ਪੁੱਤ ਦੇ ਵਿਗੜੇ ਵਿਹਾਰ ਦਾ ਦਰਦ ਦਰਸ਼ਕ ਆਪਣੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਵਿਚੋਂ ਪੂੰਝਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਨਾਟਕ ਇਸ ਸਮੱਸਿਆ ਨੂੰ ਵੀ ਬੜੀ ਸੰਜੀਦਗੀ ਅਤੇ ਸੂਖਮਤਾ ਨਾਲ ਪੇਸ਼ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅਸੀਂ ਏਡੇ ਰੌਸ਼ਨ ਵਿਰਸੇ ਦੇ ਵਾਰਿਸ ਅਪਣੇ ਨਿੱਜੀ ਵਿਹਾਰਕ ਪੱਧਰ ਤੇ ਕੈਸੇ ਵਾਰਿਸਾਂ ਵਜੋਂ ਜੀਅ ਰਹੇ ਹਾਂ। ਸਮੁੱਚੇ ਨਾਟਕ 'ਚ ਛੁਪਿਆ ਇਹ ਸੂਤਰਧਾਰ ਸੁਨੇਹਾ ਇਸ ਨਾਟਕ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਤੇ ਸਿਖਰ ਹੈ।

ਇਸ ਨਾਟਕ ਦੇ ਨਿਰਦੇਸ਼ਕ ਉੱਘੇ ਰੰਗਕਰਮੀ ਜਸਪਾਲ ਢਿੱਲੋਂ, ਇੰਦਰਜੀਤ ਢਿੱਲੋਂ, ਹਰਪ੍ਰੀਤ ਢਿੱਲੋਂ, ਲਿਵਲੀਨ ਕੌਰ, ਜੁਗਿੰਦਰ ਸੰਘੇੜਾ, ਕਰਮਜੀਤ ਗਿੱਲ, ਸੰਦੀਪ ਸੈਂਡੀ ਅਤੇ ਪਰਮਜੀਤ ਦਿਓਲ ਹੁਰਾਂ ਸਮੇਤ ਸਾਰੇ ਕਲਾਕਾਰਾਂ ਨੇ ਆਪਣੀ ਨਿਭਾਈ ਭੂਮਿਕਾ ਨਾਲ ਇੰਨਸਾਫ ਕੀਤਾ। ਉਂਕਾਰਪ੍ਰੀਤ ਨੂੰ ਅਜਿਹਾ ਭਾਵਪੂਰਤ ਅਤੇ ਸਮਿਆਂ ਦੀ ਲੋੜ ਨੂੰ ਪੇਸ਼ ਕਰਦਾ ਨਾਟਕ ਲਿਖਣ ਲਈ ਮੁਬਾਰਕ ਦੇਣੀ ਬਣਦੀ ਹੈ।

Best Mobile Signs
All kinds of mobile sign board
best mobile sign
call for yours
Kamal Sidhu
403-966-7167 bestmobilesigns@gmail.com

GALAXY Freightline Inc.
Logistics Ltd Calgary Alberta
Warehousing / Distribution
Manpreet Singh
Manager
780-604-0593
Office : 416-644-8881
7270 106 Ave SE Calgary, AB T2C 4Y5

ਸ਼ਹੀਦ ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਸਾਥੀਆਂ ਦੀ ਭੂਮਿਕਾ ਅਤੇ ਸਾਰਥਿਕਤਾ ਦੇ ਸੰਦਰਭ 'ਚ

ਜਮਹੂਰੀ ਅਧਿਕਾਰ ਸਭਾ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਜਨਰਲ ਸਕੱਤਰ ਅਤੇ ਸ਼ਹੀਦ ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਦੇ ਭਾਣਜੇ ਪ੍ਰੋ. ਜਗਮੋਹਨ ਸਿੰਘ ਦਾ ਸਨਮਾਨ ਕਰਦੇ ਹੋਏ।

ਬ੍ਰਿਸਬੇਨ, (ਆਸਟ੍ਰੇਲੀਆ) : ਇੰਡੋਜ਼ ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤ ਅਕਾਦਮੀ ਆਫ ਆਸਟਰੇਲੀਆ ਵੱਲੋਂ 17 ਮਾਰਚ ਨੂੰ ਪੰਜਾਬੀ ਲਾਇਬ੍ਰੇਰੀ ਇਨਾਲਾ ਵਿੱਖੇ ਸ਼ਹੀਦ ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਸਾਥੀਆਂ ਦੀਆਂ ਲਿਖਤਾਂ ਬਾਰੇ ਸੈਮੀਨਾਰ ਕਰਵਾਇਆ ਗਿਆ। ਇਸ ਵਿੱਚ ਸ਼ਹੀਦ ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਦੀ ਵਿਚਾਰਧਾਰਾ ਦੀ ਵਰਤਮਾਨ ਸਮੇਂ ਵਿੱਚ ਲੋੜ ਦਿਸ਼ਾਹੀਣ ਜਵਾਨੀ ਦੀ ਰਹਿਨੁਮਾਈ ਅਤੇ ਭਾਰਤ ਦੀ ਸੱਤਾਧੀਰੀ ਫ਼ਿਰਕੂ ਰਾਸ਼ਟਰਵਾਦੀ ਪਹੁੰਚ ਬਾਰੇ ਚਰਚਾ ਕੀਤੀ ਗਈ। ਸਮਾਗਮ ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਮਨਜੀਤ ਬੋਪਾਰਾਏ ਦੇ ਸਵਾਗਤੀ ਭਾਸ਼ਨ ਨਾਲ ਹੋਈ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਪਸਾ ਦੀਆਂ ਗਤੀਵਿਧੀਆਂ 'ਤੇ ਰੌਸ਼ਨੀ ਪਾਈ ਅਤੇ ਸ਼ਹੀਦ ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਦੀ ਸੋਚ ਪ੍ਰਤੀ ਆਪਣੇ ਅਹਿਦ ਨੂੰ ਦੁਹਰਾਇਆ। ਇਸ ਉਪਰੰਤ ਲੁਧਿਆਣਾ (ਪੰਜਾਬ) ਤੋਂ ਪੁਹੰਚੇ ਸ਼ਹੀਦ ਬਾਬਾ ਭਾਨ ਸਿੰਘ ਗ਼ਦਰ ਮੈਮੋਰੀਅਲ ਟਰੱਸਟ ਦੇ ਜਨਰਲ ਸਕੱਤਰ ਜਸਵੰਤ ਜੀਰਖ ਨੇ ਸ਼ਹੀਦ ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਗ਼ਦਰੀ ਬਾਬਿਆਂ ਦੀ ਸੋਚ ਬਾਰੇ ਬਹੁਤ ਭਾਵਪੂਰਤ ਤਕਰੀਰ ਕੀਤੀ। ਇਸ ਸਮਾਗਮ ਦੌਰਾਨ ਰਲੀਜ ਹੋ ਰਹੀ ਕਿਤਾਬ ਗ਼ਦਰੀ ਸ਼ਹੀਦ ਬਾਬਾ ਭਾਨ ਸਿੰਘ (ਪਿੰਡ ਸੁਨੇਤ ਤੋਂ ਕਾਲੇ ਪਾਣੀਆਂ ਤੱਕ) ਬਾਰੇ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦਿੰਦਿਆਂ ਬਾਬਾ ਭਾਨ ਸਿੰਘ ਦੇ ਪਿੰਡ ਸੁਨੇਤ ਵਿਖੇ ਉਸਾਰੀ ਗਈ ਯਾਦਗਾਰ ਵਿੱਚ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾ ਰਹੀਆਂ ਲੋਕ ਪੱਖੀ ਗਤੀਵਿਧੀਆਂ ਬਾਰੇ ਚੱਲ ਰਹੇ ਪ੍ਰੋਜੈਕਟਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰੇਰਣਦਾਇਕ ਮਹੱਤਤਾ ਬਾਰੇ ਵਿਆਖਿਆ ਕੀਤੀ। ਬਾਬਾ ਭਾਨ ਸਿੰਘ ਦੀ ਕਾਲੇ ਪਾਣੀ (ਅੰਡੇਮਾਨ) ਸੈਲੂਲਰ ਜੇਲ੍ਹ ਵਿੱਚ ਅੰਗਰੇਜ ਹਕੂਮਤ ਵੱਲੋਂ ਦਿੱਤੇ ਜਾਂਦੇ ਅਣਮਨੁੱਖੀ ਤਸੀਹਿਆਂ ਕਾਰਣ ਹੋਈ ਸ਼ਹਾਦਤ ਬਾਰੇ ਸਪੱਸਟ ਕਰਦਿਆਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਗ਼ਦਰੀ ਬਾਬਿਆਂ ਦੀ ਵਿਚਾਰਧਾਰਾ ਨੂੰ, ਸ਼ਹੀਦ ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਸਾਥੀਆਂ ਨੇ ਅੱਗੇ ਟੋਰਿਆ ਅਤੇ ਅੱਜ ਉਹਨਾਂ ਪ੍ਰਤੀ ਸਾਨੂੰ ਆਪਣੇ ਫਰਜਾਂ ਨੂੰ ਪਹਿਚਾਣਦਿਆਂ ਅੰਗਰੇਜ਼ਾਂ ਦੇ ਹੀ ਪਦਚਿੰਨ੍ਹਾਂ 'ਤੇ ਧਰਮਾਂ, ਜਾਤਾਂ ਅਤੇ ਫਿਰਕਾਪ੍ਰਸਤੀ ਦੀ ਰਾਜਨੀਤੀ ਕਰ ਰਹੀਆਂ ਸਰਕਾਰਾਂ ਵਿਰੁੱਧ ਅੱਗੇ ਆਉਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਲੇਖਿਕ ਗਿਆਨੀ ਸੰਤੋਖ ਸਿੰਘ ਨੇ ਸ਼ਹੀਦ ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਦੇ ਪਰਿਵਾਰਕ ਮੈਂਬਰਾਂ ਨਾਲ ਜੁੜੀਆਂ ਯਾਦਾਂ ਸਾਂਝੀਆਂ ਕੀਤੀਆਂ।

ਟੈਮਵਰਥ ਤੋਂ ਆਏ ਗੁਰਮੀਤ ਸਿੰਘ ਪਾਹੜਾ ਨੇ ਇਨਕਲਾਬੀ ਸਾਹਿਤ ਅਤੇ ਲੋਕ ਪੱਖੀ ਮੰਚ ਨਾਲ ਜੁੜਨ ਅਤੇ ਵਾਰਤਾ ਸੁਣਾਉਂਦਿਆਂ ਸ਼ਹੀਦ ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਦੀ ਸ਼ਹਾਦਤ ਨਾਲ ਜੁੜੀ ਆਪਣੀ ਜੀਵਨ ਜਾਚ ਬਾਰੇ ਬੋਲਿਆ। ਸਿਡਨੀ ਤੋਂ ਆਏ ਸਾਬਕਾ ਪ੍ਰਿੰਸੀਪਲ ਜਸਵੰਤ ਸਿੰਘ ਗਿੱਲ ਨੇ ਸ਼ਹੀਦ ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਦੇ ਪ੍ਰਵਾਰ ਨਾਲ ਆਪਣੀ ਚਿਰੋਕਣੀ ਸਾਂਝ, ਵਿਚਾਰਧਾਰਕ ਸੇਧ ਅਤੇ ਵਰਤਮਾਨ ਵਿੱਚ ਇਨਕਲਾਬੀ ਵਿਚਾਰਾਂ ਦੀ ਸਾਰਥਿਕਤਾ ਬਾਰੇ ਵਿਚਾਰ ਰੱਖੇ।

ਮੈਲਬੌਰਨ ਤੋਂ ਆਏ ਪ੍ਰੋ. ਹਰਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਸ਼ਹੀਦ ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਨਾਇਕਤਵ ਦੇ ਸੰਕਟ ਬਾਰੇ ਵਿਚਾਰ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਅਤੇ ਸਮਾਜ ਵਿੱਚ ਭਾਰਤ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੇ ਯੋਗਦਾਨ ਵਿੱਚ ਵਿਚਾਰ ਅਤੇ ਹਥਿਆਰ ਦੀ ਪਰਸਪਰ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰਦਿਆਂ ਮੌਜੂਦਾ ਬੌਧਿਕ ਕੰਗਾਲੀ ਦੀ ਨਿਸ਼ਾਨਦੇਹੀ ਕੀਤੀ। ਸੈਮੀਨਾਰ ਵਿੱਚ ਮੁੱਖ ਮਹਿਮਾਨ ਵਜੋਂ ਲੁਧਿਆਣਾ (ਪੰਜਾਬ) ਤੋਂ ਪੁੱਜੇ ਜਮਹੂਰੀ ਅਧਿਕਾਰ ਸਭਾ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਜਗਮੋਹਨ ਸਿੰਘ (ਭਾਣਜੇ ਸ਼ਹੀਦ ਭਗਤ ਸਿੰਘ) ਨੇ ਸ਼ਹੀਦ ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਦੇ ਜ਼ਨਮ ਅਤੇ ਪ੍ਰਵਾਰਕ ਮਹੌਲ ਬਾਰੇ, ਸ਼ਹੀਦ ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਦੀਆਂ ਤਸਵੀਰਾਂ, ਪ੍ਰਚੱਲਤ ਤੱਥਾਂ ਅਤੇ ਅਸਲੀਅਤ ਬਾਰੇ ਸ਼ਹੀਦ ਭਗਤ ਸਿੰਘ 'ਤੇ ਫਿਲਮਾਈਆਂ ਗਈਆਂ ਫਿਲਮਾਂ ਸਮੇਤ ਹੁੱਣ ਤੀਕ ਸ਼ਹੀਦ ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਦੀਆਂ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ਾਂ ਬਾਰੇ ਬਹੁਤ ਸੋਹਣੀ ਗੱਲਬਾਤ ਕੀਤੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਕੋਲ ਸਿਰਫ ਹਥਿਆਰ ਨਹੀਂ ਸਨ, ਵਿਚਾਰ ਵੀ ਸਨ। ਉਸ ਕੋਲ ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਕੱਲ੍ਹ ਦੀ ਤਸਵੀਰ ਵੀ ਸੀ। ਉਹ ਅੰਗਰੇਜ਼ਾਂ ਕੋਲੋਂ ਮਿਲੀ ਅਜ਼ਾਦੀ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਆਉਣ ਵਾਲੀ ਗ਼ੁਲਾਮੀ ਤੋਂ ਵੀ ਸੁਚੇਤ ਸੀ। ਉਹਨਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸ਼ਹੀਦ ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਦੇ ਵਿਚਾਰਾਂ ਦੀ ਸਾਰਥਿਕਤਾ ਅੱਜ ਵੀ ਉਨ੍ਹੀ ਹੀ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ, ਜਿੰਨ੍ਹੀ ਅੰਗਰੇਜ ਰਾਜ ਸਮੇਂ ਸੀ। ਅੰਤ ਵਿੱਚ ਗ਼ਦਰੀ ਸ਼ਹੀਦ ਬਾਬਾ ਭਾਨ ਸਿੰਘ ਦੀ ਕਾਲੇ ਪਾਣੀ (ਅੰਡੇਮਾਨ) ਦੀ ਸੈਲੂਲਰ ਜੇਲ੍ਹ ਵਿੱਚ ਹੋਈ ਸ਼ਹਾਦਤ ਬਾਰੇ ਬਲਬੀਰ ਲੌਂਗੋਵਾਲ ਵੱਲੋਂ ਲਿੱਖੀ ਕਿਤਾਬ ਗ਼ਦਰੀ ਸ਼ਹੀਦ ਬਾਬਾ ਭਾਨ ਸਿੰਘ (ਸੁਨੇਤ ਤੋਂ ਕਾਲੇ ਪਾਣੀਆਂ ਤੱਕ) ਰਲੀਜ਼ ਕੀਤੀ ਗਈ, ਜਿਸ ਬਾਰੇ ਜਸਵੰਤ ਜੀਰਖ ਵੱਲੋਂ ਆਪਣੇ ਸੰਬੋਧਨ ਦੌਰਾਨ ਸਾਰੀ ਵਾਰਤਾ ਸਾਂਝੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਇਪਸਾ ਵੱਲੋਂ ਸਾਰੇ ਬੁਲਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਸਨਮਾਨ ਚਿੰਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਸਨਮਾਨਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਇਸ ਸਮੇਂ ਇਪਸਾ ਦੇ ਸਰਪ੍ਰਸਤ ਜਰਨੈਲ ਸਿੰਘ ਬਾਸੀ, ਗੀਤਕਾਰ ਨਿਰਮਲ ਦਿਓਲ, ਬਗੀਚਾ ਸਿੰਘ ਤਿੰਮੋਵਾਲ, ਸ਼ਮਸ਼ੇਰ ਸਿੰਘ ਚੀਮਾ, ਕਮਲਦੀਪ ਬਾਜਵਾ, ਸੁਖਮੰਦਰ ਸੰਧੂ, ਪਾਲ ਰਾਊਕੇ, ਬਿਕ੍ਰਮਜੀਤ ਸਿੰਘ ਪਟਿਆਲਾ, ਤਜਿੰਦਰ ਸ਼ਰਮਾ, ਦਲਵੀਰ ਹਲਵਾਰਵੀ, ਹਰਮਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਬਠਿੰਡਾ, ਰੁਪਿੰਦਰ ਸੋਜ਼, ਗੁਰਵਿੰਦਰ ਹੇਅਰ, ਰਵਿੰਦਰ ਹੇਅਰ, ਅਸ਼ਵਨੀ ਕੁਮਾਰ, ਜਸਪਾਲ ਸੰਘੇੜਾ, ਮਹਿੰਦਰਪਾਲ ਕਾਹਲੋਂ, ਦੀਪਕ ਕੰਗ, ਗੁਰਪ੍ਰੀਤ ਬਰਾੜ ਆਦਿ ਹਾਜ਼ਰ ਸਨ। ਸਟੇਜ ਸਕੱਤਰ ਦੀ ਭੂਮਿਕਾ ਸਰਬਜੀਤ ਸੋਹੀ ਵੱਲੋਂ ਬਾਖ਼ੂਬੀ ਨਿਭਾਈ ਗਈ।

ਗ਼ਦਰੀ ਬਾਬਾ ਭਾਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀ ਜੀਵਨ ਗਾਥਾ ਸੰਬੰਧੀ ਕਿਤਾਬ ਰਿਲੀਜ਼ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਟਰੱਸਟ ਸਕੱਤਰ ਜਸਵੰਤ ਸਿੰਘ ਜੀਰਖ ਅਤੇ ਆਸਟ੍ਰੇਲੀਆ ਵਾਸੀ

Gill
Truck & Trailer Repair
& Mobile Service
Lube and Truck Wash
Gill Brothers
Owner
Tel: 905-458-3455 | Fax : 905-458-3456 | Cell : 416-312-4707
gillinderjit7@gmail.com | www.gilltruckrepair.com
1295 Shawson Drive, Mississauge, ON L4W 1C4

Tri-City
Professional Realty Inc. Brokerage
"Aiming Straight with
Honesty and Integrity"
Since 1987 on Full Time Basis
Dri: 416-254-7573, Off.: 905-793-5777
Email : pdosanjh2005@yahoo.com
Paul Dosanjh
Sales Representative

ਗੋਰਕੀ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਨ
ਲੁਧਿਆਣਾ
ਪੰਜਾਬੀ, ਹਿੰਦੀ, ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਵਿੱਚ ਕਿਤਾਬਾਂ
ਛਪਵਾਉਣ ਲਈ ਸੰਪਰਕ ਕਰੋ
94176-42785
77172-45945
ਨੋਟ : ਪੰਜਾਬੀ, ਹਿੰਦੀ ਅਤੇ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਸਾਹਿਤ ਉਪਲਬਧ
ਸ਼ਹੀਦ ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਬੁੱਕ ਸੈਂਟਰ, ਦੁਕਾਨ ਨੰਬਰ-7, ਪੰਜਾਬੀ ਭਵਨ, ਲੁਧਿਆਣਾ

ਮੋ: 94176-42785
84276-18686
62800-68493
ਮਾ. ਹਰੀਸ਼ ਮੋਦਗਿੱਲ
ਸ਼ਹੀਦ ਭਗਤ ਸਿੰਘ
ਬੁੱਕ ਸੈਂਟਰ
ਦੁਕਾਨ ਨੰ: 7, ਪੰਜਾਬੀ ਭਵਨ, ਲੁਧਿਆਣਾ-141001
ਘਰ-ਪਿੰਡ ਤੇ ਡਾਕ ਪੱਖੋਵਾਲ, ਲੁਧਿਆਣਾ-141108
hmpkwl@gmail.com

ਸਿਹਤ ਸੇਵਾਵਾਂ ਦਾ ਨਿੱਜੀਕਰਨ : ਹਕੀਕਤ ਤੇ ਤੱਥ

ਪ੍ਰੋ. ਪ੍ਰਭਾਤ ਪਟਨਾਇਕ

ਨੀਤੀ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੇ ਕਾਰਜਕਾਰੀ ਮੁੱਖ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨੇ ਇੱਕ ਸ਼ਾਨਦਾਰ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ 2022-23 ਦੇ ਉਪਭੋਗ ਵਿਅਯ ਸਰਵੇਖਣ ਡੇਟਾ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਗਰੀਬੀ ਦਾ ਅਨੁਪਾਤ 5 ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਤੋਂ ਹੇਠਾਂ ਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ 2022-23 ਵਿੱਚ ਆਬਾਦੀ ਦਾ ਸਿਰਫ਼ 5 ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਪ੍ਰਤੀ ਵਿਅਕਤੀ ਉਪਭੋਗ ਹੈ ਪੇਂਡੂ ਅਤੇ ਸ਼ਹਿਰੀ ਭਾਰਤ ਲਈ ਉਸ ਸਾਲ ਗਰੀਬੀ-ਰੇਖਾ ਤੋਂ ਹੇਠਾਂ, ਹੁਣ ਤੇਂਦੁਲਕਰ ਕਮੇਟੀ ਨੇ ਆਪਣੀ 2011-12 ਦੀ ਗਰੀਬ ਰੇਖਾ ਦੀ ਕਿਸੇ ਵੀ ਵਸਤੂ ਦੀ ਨਿਸ਼ਚਿਤਤਾ ’ਤੇ ਆਧਾਰਿਤ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਕੈਲੋਰੀ ਕਹਾਣੀ, ਜਾਂ ਆਰਾਮ ਦੀ ਸਭ ਲਈ ਜ਼ਰੂਰੀ ਟੋਕਰੀ ਦੀ ਕੀਮਤ; ਇਨ੍ਹਾਂ ਲਾਈਨਾਂ ਨੂੰ ਕੀ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਇਸ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਇਸ ਲਈ ਕੁਝ ਮਨਮਾਨੇ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕਰਨ ਲਈ ਇੱਥੇ ਹੀ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਇਨ ਤੇਂਦੁਲਕਰ ਗਰੀਬੀ ਰੇਖਾਵਾਂ ਨੂੰ ਅੱਪਡੇਟ ਕਰਨ ਲਈ ਉਪਯੋਗ ਕੀਤੇ ਜਾ ਰਹੇ ਉਪਭੋਗਤਾਵਾਂ ਦੇ ਕੀਮਤੀ ਮੁੱਲਾਂ ਵਿੱਚ ਗੰਭੀਰ ਕਮੀਆਂ ਦਾ ਅਨੁਮਾਨ ਲਗਾਉਣ ਲਈ ਸਿੱਖਿਆ ਅਤੇ ਸਿਹਤ ਸੰਭਾਲ ਵਰਗੀਆਂ ਜ਼ਰੂਰੀ ਸੇਵਾਵਾਂ ਨੂੰ ਨਿਜੀਕਰਣ ਦਾ ਧਿਆਨ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ 2022-23 ਲਈ ਉਪਭੋਗ ਖੋਜ ਸਰਵੇਖਣ, ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਸਾਰੇ ਸਰਵੇਖਣ ਵੱਖਰੇ ਤੌਰ ’ਤੇ ਵਿਚਾਰੇ ਗਏ ਹਨ, ਜਿਸਦਾ ਕਾਰਨ ਇਸ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਪਹਿਲਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਹੋਣਗੇ, ਅਤੇ ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਅਜੇ ਤੱਕ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਾਣਿਆ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਨੀਤੀ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੁਆਰਾ ਉਲਿਖਿਤ 5 ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਦੀ ਕੋਈ ਪਵਿੱਤਰਤਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਆਕੜਾ ਸਰਕਾਰ ਦੁਆਰਾ ਚੋਣਾਂ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਪ੍ਰਚਾਰ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਵਧਾਇਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਇਹੋ ਨਿਰਾਸ਼ਾਜਨਕ ਕਿ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਵਾਪਸ ਲੈ ਲਿਆ ਗਿਆ। ਪਰ ਜੋ ਕੁਝ ਵੀ ਲੀਕ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਇਸ ਦਾ ਹਿਸਾਬ ਕੀ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸ਼ਹਿਰੀ ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਅਜਿਹੇ ਵਿਅਕਤੀ ਦਾ ਮੁੱਲ, ਜੋ ਪ੍ਰਤੀ ਦਿਨ 210 ਕੈਲੋਰੀ ਤਕ ਨਹੀਂ ਪਹੁੰਚ ਸਕਦੀ, ਸ਼ਹਿਰੀ ਗਰੀਬਾਂ ਲਈ ਯੋਜਨਾਵਾਂ ਦਾ ਮੂਲ ਬੈਂਚਮਾਰਕ 60 ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਸੀ, ਜੋ ਕਿ ਹੋਰ 1993-94 ਲਈ 57 ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਤੋਂ ਘੱਟ, ਹਾਲਾਂਕਿ 2011-12 ਲਈ 65 ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਤੋਂ ਘੱਟ; ਹਾਲਾਂਕੀ, ਗ੍ਰਾਮੀਣ ਭਾਰਤ ਲਈ ਪ੍ਰਤੀ ਵਿਅਕਤੀ ਪ੍ਰਤੀ ਦਿਨ 2200 ਕੈਲੋਰੀ ਤੱਕ ਨਹੀਂ ਪਹੁੰਚ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਸਬੰਧਤ ਬੈਂਚਮਾਰਕ, 80 ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਤੋਂ ਵੱਧ, ਜਦੋਂ ਕਿ 1993-94 ਵਿੱਚ ਇਹ 58 ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਅਤੇ 2011-12 ਵਿੱਚ 68 ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਸੀ। ਦੋਵਾਂ ਨੂੰ ਇੱਕ ਨਾਲ ਲੈਣਾ, ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ ’ਤੇ 2017-18 ਵਿੱਚ ਅਸਲ ਗਰੀਬੀ ਅਨੁਪਾਤ 2011-12 ਦੀ ਤੁਲਨਾ ਵਿੱਚ ਬਹੁਤ ਜ਼ਿਆਦਾ ਸੀ, ਕੁਲ ਮਿਲਾਕਰ ਗ੍ਰਾਮੀਣ ਭਾਰਤ ਦਾ ਭਾਰ ਬਹੁਤ ਜ਼ਿਆਦਾ ਸੀ। ਸੰਖਿਆ ਵਿੱਚ ਕਹਾਂ ਤਾਂ 2011-12 ਅਤੇ 2017-18 ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ਗਰੀਬੀ ਕਾਫੀ ਅੱਗੇ ਵਧੀ। 2017-18 ਦੇ ਬਾਅਦ ਸਾਡੀ ਮਹਾਮਾਰੀ ਦਾ ਇੱਕ ਪਾਸਾ ਅਤੇ ਉਸ ਦਾ ਲਾਕਡਾਊਨ ਸੀ, ਕਾਰਨ ਆਰਥਿਕਤਾ-ਅਭੀ ਉਬਰ ਰਹੀ ਹੈ, ਪਰ ਅੱਜ ਗਰੀਬੀ ਬਿਮਾਰੀ ਪਹਿਲਾਂ ਨਾਲੋਂ ਵਧੇਰੇ ਹੈ। ਇਹ ਕਿ 2011-12 ਦੀ ਤੁਲਨਾ ਵਿੱਚ ਗਰੀਬੀ ਦੇ ਅਨੁਪਾਤ ਵਿੱਚ ਘੱਟ ਹੈ, ਮੈਨੂੰ ਪਤਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ 2017-18 ਦੀ ਤੁਲਨਾ ਵਿੱਚ ਅਤੇ ਵੀ ਤੇਜ਼ੀ ਨਾਲ ਹੇਠਾਂ ਆਇਆ ਹੈ, ਠੀਕ ਉਸ ਮਿਆਦ ਵਿੱਚ ਜਦੋਂ ਦਾਅਵਾ ਆਰਥਿਕ ਇੱਕ ਮਹਾਮਾਰੀ ਤੋਂ ਚਰਮਰਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਲੇਖਕ ਨੂੰ ਖਾਰਜ ਕਰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਬੇਸ਼ੱਕ ਇਹ ਤਰਕ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇਗਾ ਕਿ ਕੈਲੋਰੀ ਦੀ ਗਰੀਬੀ ਦਾ ਸੰਕੇਤਕ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ। ਪਰ ਇਹ ਤਰਕ ਗਲਤਫ਼ਹਮੀ ਉੱਤੇ ਆਧਾਰਿਤ ਹੈ। ਗੱਲ ਇਹ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਗਰੀਬੀ ਦਾ ਅੰਦਾਜ਼ਾ ਲਗਾਉਣ ਲਈ ਸਿਰਫ ਕੈਲੋਰੀ ਦੀ ਮਾਤਰਾ ਹੀ ਗਿਣੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ; ਇਹ ਗੱਲ ਹੈ ਕਿ ਜਦੋਂ ਵੀ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਵਾਧਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਇਹ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕੈਲੋਰੀ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਵਾਧਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਦੂਜੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿੱਚ, ਇਹ ਪ੍ਰਸਤਾਵਿਤ ਹੈ ਕਿ ਸਾਡੇ ਵਰਗੇ ਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਲੱਭੇ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਵਿਅਕਤੀ ਦੇ ਪੱਧਰ ’ਤੇ ਇੱਕ ਵਿਅਕਤੀ ਦੀ ਬਿਹਤਰ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ ਵੀ ਕੈਲੋਰੀ ਕਾਰਨ ਘੱਟ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਸਿਹਤਮੰਦ ਹੈ; ਜੇਕਰ ਇਹ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਆਈ ਘਟਨਾ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਅਤੇ ਅਨੁਭਵੀ ਸਾਕਸ਼ਯ ਇਸ ਪ੍ਰਸਤਾਵ ਦਾ ਪੂਰਾ ਸਮਰਥਨ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਪ੍ਰਤੀ ਵਿਅਕਤੀ ਆਈ ਅਤੇ ਪ੍ਰਤੀ ਅਨਾਜ ਭਾਸ਼ਾ (ਜਿਸ ਦਾ ਅਰਥ ਪ੍ਰਤੀ ਵਿਅਕਤੀ ਕੈਲੋਰੀ ਵੀ ਹੈ) ਦਾ ਵਿਚਕਾਰ ਇੱਕ ਸਪਸ਼ਟ ਪ੍ਰਭਾਵੀ ਸਬੰਧ ਹੈ।

ਆਂਕੀ ਆਈ ’ਤੇ ਕੋਈ ਡੇਟਾ ਨਹੀਂ ਹੈ ਅਤੇ ਉਪਭੋਗ ਵਿਅਰਥ ਡੇਟਾ ਜੋ ਉਪਲਬਧ ਹੈ, ਸਿਰਫ ਕੁਝ ਕੀਮਤੀ ਕੀਮਤ ਦਾ ਇਸਤੇਮਾਲ ਕਰਕੇ ਸਮੇਂ-ਸਮੇਂ ’ਤੇ ਸਹੀ ਤੁਲਨਾ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਪਰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਾਰੇ ਹੈਰਾਨੀਜਨਕ ਹਨ, ਅਸਲ ਆਈ ਲਈ ਕੈਲੋਰੀ ਕਾਰਨ ਪ੍ਰੌਕਸੀ ਹੈ। ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਲੇਨਾ ਅਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਗੱਲ ਕਰਨਾ ਸਮੇਂ ਦੇ ਨਾਲ ਸਹੀ ਅਰਥ ਨਿਕਲਦਾ ਹੈ। ਅਤੇ ਜੇਕਰ ਅਸੀਂ ਕਰੋ ਤਾਂ 2017-18 ਤੱਕ ਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਗਰੀਬੀ ਦਾ ਅਨੁਪਾਤ ਵਧਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸਦੇ ਬਾਅਦ ਸਾਨੂੰ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਚੱਲ ਸਕਦਾ। ਜੇਕਰ ਸਰਕਾਰ 2022-23 ਦੇ ਉਪਭੋਗ ਸਰਵੇਖਣ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ ਤਾਂ ਕੈਲੋਰੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਉਪਲਬਧ ਕਰਾਤੀ ਹੈ, ਜੋ ਉਸ ਨੂੰ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਅਜੇ ਵੀ ਸੱਚਮੁੱਚ ਹੀ ਗਰੀਬੀ ਕੀ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ। ਹਲਾਉਂਕਿ, ਤਦ ਤੱਕ ਅਸੀਂ ਸਿਰਫ਼ ਚਿੱਟਪੁਟ ਅਪ੍ਰਤੱਖ ਸਾਕਸ਼ਿਆਂ ’ਤੇ ਵੀ ਭਰੋਸਾ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਾਂ, ਅਤੇ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਸਾਰੇ ਸਾਕਸ਼ੀ ਨਹੀਂ ਸਿਰਫ਼ ਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਬਹੁਤ ਜ਼ਿਆਦਾ ਗਰੀਬਾਂ ਦੀ ਮੌਜੂਦਗੀ ਦੀ ਗੱਲ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਪਰ ਗਰੀਬੀ ਦੀ ਮਾਤਰਾ ਘੱਟ ਕਰਨ ਦੀ ਥਾਂ ’ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਵਾਧਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਅਪ੍ਰਤੱਖ ਸਾਕਸ਼ਯ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਪਰਿਵਾਰਕ ਸਿਹਤ ਸਰਵੇਖਣ ਹੈ। 2019-21 ਕੋ ਕਵਰ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਐਨਐਫਐਚਐਸ-5 ਤੋਂ ਪਤਾ ਚੱਲਦਾ ਹੈ ਕਿ 2015-16 ਕੋ ਕਵਰ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਐਨਐਫਐਚਐਸ-4 ਦੀ ਤੁਲਨਾ ਵਿੱਚ 15-49 ਉਮਰ ਵਰਗ ਦੀਆਂ ਔਰਤਾਂ ਵਿੱਚ ਐਨੀਮੀਆ ਦੀਆਂ ਘਟਨਾਵਾਂ ਵਿੱਚ ਵਾਧਾ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਦੀ ਤਾਰੀਖ ਦੀ ਤੁਲਨਾ ਵਿੱਚ ਵਾਧਾ ਹੋਇਆ ਹੈ ਵਿੱਚ 57 ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਐਨੀਮੀਆ ਤੋਂ ਪੀੜਿਤ ਹਨ। ਪਹਿਲੇ 53. ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਰਾਜਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਜਿੱਥੇ ਪਹਿਲਾਂ ਤੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਮਹਿਲਾ ਐਨੀਮੀਆ ਤੋਂ ਪੀੜਿਤ ਥੀਮਾਂ, 2015-16 ਵਿੱਚ 21 ਦੀ ਤੁਲਨਾ ਵਿੱਚ 2019-21 ਵਿੱਚ 25 ਗੱਲਾਂ। ਅਕਸਰ ਇਹ ਤਰਕ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਭਾਰਤੀ ਔਰਤਾਂ ਵਿੱਚ ਐਨੀਮੀਆ ਦੀ ਘਟਨਾ ਨੂੰ ਵਧਾ-ਚੜ੍ਹਾ ਕੇ ਅੱਗੇ ਵਧਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜੋ ਕਿ ਸਥਿਤੀ ਪੱਛਮੀ ਵਿੱਚ ਵਰਤਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਵੀ ਲਾਗੂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਜੋ ਗਲਤ ਹੈ। ਪਰ ਇਹ ਤਰਕ, ਭਲੇ ਇਹ ਕੋਈ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਸਮਾਂ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰਨ ਲਈ, ਸਮੇਂ ਦੇ ਨਾਲ ਤੁਲਨਾ ’ਤੇ ਲਾਗੂ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ; ਇਸ ਲਈ ਸਮੇਂ ਦੇ ਨਾਲ ਇਸ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਬਦਤਰ ਸਥਿਤੀ ਕਾਫ਼ੀ ਅਸਧਾਰਨ ਹੈ। ਅਪ੍ਰਤੱਖ ਸਾਕਸ਼ਯ ਦਾ ਦੂਜਾ ਹਿੱਸਾ ਕਲਾ ਭੂਖ ਮੁਕਤ ਤੋਂ ਹੁਣ ਹੈ। 2023 ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ 125 ਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿੱਚ 111ਵੇਂ ਸਥਾਨ ’ਤੇ ਰਿਹਾ, ਜਿਨਕੇ ਲਈ 789 ਦੀ ਗਣਨਾ ਦੀ ਜਾਤੀ ਹੈ। ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਗਲਤੀ ’ਤੇ ਤੁਹਾਨੂੰ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਇੱਕ ਪੂਰਾ ਉਪਾਅ ਹੈ। ਪਰ ਕੋਈ ਵੀ ਵਾਪਸੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ ਕਿ ਕੋਈ ਭੂਖ ਵਿਵਾਦ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਚਰੋਂ ਅਤੇ ਇਸ ਵਿੱਚ ਚਾਰਾਂ ਨੂੰ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਭਾਰਤ ਲਈ ਸਹਿਮਤੀ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਇੱਕ ਅਜਿਹਾ ਦੇਸ਼ ਜੋ ਆਬਾਦੀ ਦੇ ਨਿਚਲੇ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ ਲਈ ਵੀ ਪ੍ਰਤੀ ਵਿਅਕਤੀ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਵਾਧਾ ਦੇਖਦਾ ਹੈ, ਜੋ ਇੱਕ ਹੀ ਹੈ। ਸਮਝਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਗਰੀਬੀ ਵਿੱਚ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਤੇਜ਼ ਘਟਣਾ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਭੂਖ ਜਵਾਬ ਵਿੱਚ ਉਸਦੀ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ ਨਿਸ਼ਚਤ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਸੁਧਾਰ ਦੇਖਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

ਪਰ ਇਹ ਬਿਲਕੁੱਲ ਵੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਭੂਖ ਦੀ ਗਣਨਾ ਵਿੱਚ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਚਰਿਤਰ, ਭਾਵ ਆਬਾਦੀ ਅਲੋਪਪੋਸ਼ਨ, ਬਾਲ ਵਿਕਾਸ, ਬਾਲ ਵਿਕਾਸ ਵਿੱਚ ਕਮੀ ਅਤੇ ਬਾਲ ਮੌਤ ਦਰ, 2023 ਵਿੱਚ ਸਥਿਤੀ 2008 ਦੀ ਤੁਲਨਾ ਵਿੱਚ ਸਪੱਸ਼ਟ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਖਰਾਬ ਸੀ; ਇੱਕਮਾਜ਼ਰ ਅਲਪਪੋਸ਼ਨ ਸੀ ਜਿੱਥੇ ਇਹ ਲਗਭਗ ਸਮਾਨ ਸੀ ਪਰ 2000 ਦੀ ਤੁਲਨਾ ਵਿੱਚ ਸਪੱਸ਼ਟ ਰੂਪ ਤੋਂ ਬਦਲ ਸੀ। ਸੱਚੀ ਹੈ, ਭੂਖ ਤਿਆਰ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ, ਨੇ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਡੇਟਾ ਸ੍ਰੋਤ ਨੂੰ ਬਦਲਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਸਮੇਂ-ਸਮੇਂ ’ਤੇ ਇਸ ਦੀ ਤੁਲਨਾ ਨਹੀਂ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ; ਬੱਚਿਆਂ ਦੀ ਕੁਲ ਗਿਣਤੀ ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ 19.3 ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਹੈ, ਜੋ ਗਿਣੀ (21.8 ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ) ਅਤੇ ਮਾਲੀ (20.5 ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ) ਦੇ ਬਾਅਦ ਦੁਨੀਆ ਦੇ ਸਾਰੇ ਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿੱਚ ਤੀਸਰਾ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਹੈ।

ਲੇਖਕ ਕੌਮਾਂਤਰੀ ਪ੍ਰਸਿੱਧੀ ਦੇ ਅਰਥ ਸ਼ਾਸਤਰੀ ਹਨ। ਉਸ ਦੀਆਂ ਹੋਰ ਅਹਿਮ ਕਿਤਾਬਾਂ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਇੱਕਮੁਲੇਸ਼ਨ ਐਂਡ ਸਟੈਬਿਲਿਟੀ ਅੰਡਰ ਕੈਪੀਟਲਿਜ਼ਮ (1997), ਦ ਵੈਲਿਊ ਆਫ ਮਨੀ (2009), ਅਤੇ ਰੀ-ਇਨਵੀਜ਼ਨਿੰਗ ਸੋਸ਼ਲਿਜ਼ਮ (2011) ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ।

ਅੰਗਰੇਜ਼ਾਂ ਤੋਂ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੀ ਲੜਾਈ ਅਤੇ ਉਸ ਸਮੇਂ ਦੀ ਵਿਰਾਸਤੀ ਅਹਿਮੀਅਤ ਦਾ ਸਵਾਲ

ਬਲਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਪਟਿਆਲਾ

ਪਿੰਡ ਸੁਨੇਤ (ਲੁਧਿਆਣਾ) ਦੇ ਜੰਮਪਲ ਗ਼ਦਰੀ ਸ਼ਹੀਦ ਬਾਬਾ ਭਾਨ ਸਿੰਘ ਜੋ ਅਮਰੀਕਾ ਤੋਂ ਹੋਰ ਸਾਥੀਆਂ ਸਮੇਤ ਗ਼ਦਰ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਅਨੁਸਾਰ ਭਾਰਤ ਨੂੰ ਅੰਗਰੇਜਾਂ ਤੋਂ ਆਜ਼ਾਦ ਕਰਵਾਉਣ ਲਈ ਦੇਸ਼ ਪਰਤੇ ਤਾਂ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਕਲਕੱਤਾ ਵਿੱਖੇ ਅੰਗਰੇਜ ਹਕੂਮਤ ਵੱਲੋਂ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕਰ ਲਿਆ ਗਿਆ। ਹਕੂਮਤ ਖਿਲਾਫ ਬਗ਼ਾਬਤ ਕਰਨ ਦਾ ਅਦਾਲਤੀ ਕੇਸ ਚੱਲਿਆ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਇਹਨਾਂ ਨੂੰ ਕਾਲੇ ਪਾਣੀ (ਅੰਡੇਮਾਨ) ਸੈਲੂਲਰ ਜੇਲ੍ਹ ਦੀ ਉਮਰ ਕੈਦ ਸਜ਼ਾ ਹੋ ਗਈ। ਜੇਲ੍ਹ ਵਿੱਚ ਦਿੱਤੇ ਜਾਂਦੇ ਅਣਮਨੁੱਖੀ ਤਸੀਹਿਆਂ ਕਾਰਣ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਜੇਲ੍ਹ ਵਿੱਚ ਹੀ 2 ਮਾਰਚ, 1918 ਨੂੰ ਸ਼ਹਾਦਤ ਹੋ ਗਈ ਸੀ।

ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਜਨਮ ਭੂੰਮੀ ਪਿੰਡ ਸੁਨੇਤ (ਲੁਧਿਆਣਾ) ਵਿੱਚ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਯਾਦਗਾਰ ਉਸਾਰਨ ਲਈ ਬਣੇ "ਸ਼ਹੀਦ ਬਾਬਾ ਭਾਨ ਸਿੰਘ ਗ਼ਦਰ ਮੈਮੋਰੀਅਲ ਟਰੱਸਟ" ਵੱਲੋਂ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਉਸਾਰੀ ਗਈ ਯਾਦਗਾਰ ਵਿੱਖੇ ਹੋਰ ਜਨਤਕ ਜਮਹੂਰੀ ਜੱਥੇਬੰਦੀਆਂ ਦੇ ਸਹਿਯੋਗ ਨਾਲ ਉਹਨਾਂ ਦੇ 106ਵੇਂ ਸ਼ਹੀਦੀ ਦਿਨ ਨੂੰ ਸਮਰਪਿਤ ਸਭਿਆਚਾਰਕ ਸਮਾਗਮ ਕਰਵਾਇਆ ਗਿਆ। ਇਸ ਸਮਾਗਮ ਮੌਕੇ ਜਿੱਥੇ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਨਾਟਕ, ਕਵੀਸਰੀਆਂ, ਭਾਸ਼ਣਾਂ ਰਾਹੀਂ ਯਾਦ ਕਰਦਿਆਂ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਚੇਤਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ, ਉੱਥੇ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਸ਼ਹਾਦਤ ਬਾਰੇ ਉੱਘੇ ਸਮਾਜ ਚਿੰਤਕ ਅਤੇ ਤਰਕਸ਼ੀਲ ਰਸਾਲੇ ਦੇ ਸੰਪਾਦਕ ਬਲਬੀਰ ਲੌਂਗੋਵਾਲ ਵੱਲੋਂ ਲਿਖੀ ਕਿਤਾਬ, 'ਗ਼ਦਰੀ ਸ਼ਹੀਦ ਬਾਬਾ ਭਾਨ ਸਿੰਘ' ਪਿੰਡ ਸੁਨੇਤ ਤੋਂ ਕਾਲੇ ਪਾਣੀ ਤੱਕ, ਲੋਕ ਅਰਪਣ ਕੀਤੀ ਗਈ। ਇਸ ਦੌਰਾਨ ਦੇਸ਼ ਭਗਤ ਯਾਦਗਾਰ ਕਮੇਟੀ ਜਲੰਧਰ ਵੱਲੋਂ ਸਭਿਆਚਾਰਕ ਵਿੰਗ ਦੇ ਕਨਵੀਨਰ ਅਮੋਲਕ ਸਿੰਘ ਨੇ ਗ਼ਦਰ ਪਾਰਟੀ ਵੱਲੋਂ ਧਰਮਾਂ, ਜਾਤਾਂ, ਫਿਰਕਿਆਂ ਤੋਂ ਉੱਪਰ ਉੱਠਕੇ ਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਆਜ਼ਾਦ ਕਰਵਾਉਣ ਲਈ ਦਿੱਤੀਆਂ ਸ਼ਹਾਦਤਾਂ ਬਾਰੇ ਅਹਿਮ ਖੁਲਾਸੇ ਕੀਤੇ। ਉਹਨਾਂ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਮੌਜੂਦਾ ਹਾਕਮਾਂ ਵੱਲੋਂ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਧਰਮਾਂ ਵਿੱਚ ਵੰਡਕੇ ਆਪਸੀ ਨਫਰਤ ਪੈਦਾ ਕਰਨ ਦੀ ਰਾਜਨੀਤੀ ਨੂੰ ਅੰਗਰੇਜ਼ਾਂ ਦੇ ਪਦਚਿੰਨ੍ਹਾਂ ਤੇ ਚੱਲਣਾ ਕਰਾਰ ਦਿੰਦਿਆਂ, ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਆਪਸੀ ਭਾਈਚਾਰਕ ਸਾਂਝ ਬਰਕਰਾਰ ਰੱਖਣ ਦਾ ਸੰਦੇਸ ਦਿੱਤਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਪਸ਼ਟ ਕੀਤਾ ਕਿ ਗ਼ਦਰੀ ਬਾਬਿਆਂ, ਭਗਤ- ਸਰਾਭਿਆਂ ਵੱਲੋਂ ਚਿਤਵੀ ਆਜ਼ਾਦੀ 1947 ਵਾਲੀ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਧਰਮਾਂ ਤੇ ਅਧਾਰਤ 10 ਲੱਖ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਖ਼ੂਨ ਵਹਾ ਕੇ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਦੋ ਟੁਕੜੇ ਕੀਤੇ ਗਏ। ਉਹਨਾਂ ਅੱਜ ਦੇ ਹੁਕਮਰਾਨਾ ਦੀ ਤੁਲਨਾ ਅੰਗਰੇਜ਼ ਹਾਕਮਾਂ ਨਾਲ ਕਰਦਿਆਂ ਸਿੱਧ ਕੀਤਾ ਕਿ ਇਹਨਾਂ ਵੱਲੋਂ ਵੀ ਸੱਚੀ ਆਵਾਜ਼ ਨੂੰ ਖਤਮ ਕਰਨ ਲਈ ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇਸ਼ ਧਰੋਹੀ ਕਹਿ ਕੇ ਜੇਲ੍ਹੀਂ ਬੰਦ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਚੇਤਨ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਬੁੱਧੀਜੀਵੀਆਂ, ਤਰਕਸ਼ੀਲਾਂ, ਰੰਗ ਕਰਮੀਆਂ, ਵਕੀਲਾਂ ਆਦਿ ਨੂੰ ਅੱਜ ਵੀ ਝੂਠੇ ਕੇਸਾਂ ਵਿੱਚ ਫਸਾਇਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਜੇ ਲੋਕ ਅਵੇਸਲੇ ਰਹੇ ਤਾਂ ਸਰਕਾਰੀ ਸਰਪ੍ਰਸਤੀ ਹੇਠ ਧਰਮਾਂ ਦੇ ਮਖੌਟੇ ਪਾ ਕੇ ਦਨਦਨਾਉਂਦੇ ਹਜੂਮ ਸੱਚ ਨੂੰ ਸ਼ਰੇਆਮ ਕਤਲ ਕਰਨਗੇ। ਇਸ ਲਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਹਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਜੁਲਮ ਖਿਲਾਫ ਜੱਥੇਬੰਦ ਹੋ ਕੇ ਅੱਗੇ ਆਉਣ ਦਾ ਸੱਦਾ ਦਿੱਤਾ। ਬਲਬੀਰ ਲੌਂਗੋਵਾਲ ਨੇ ਗ਼ਦਰੀ ਸ਼ਹੀਦਾਂ ਦੇ ਦੇਸ਼ ਪ੍ਰਤੀ ਜਜਬੇ ਨੂੰ ਸਲਾਮ ਕਰਦਿਆਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵੱਲੋਂ ਵਿਖਿਆਨ ਕੀਤੇ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੇ ਅਰਥਾਂ ਨੂੰ ਸਮਝਣ 'ਤੇ ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ। ਉਹਨਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਅੱਜ ਦੇ ਸਿਆਸਤਦਾਨਾਂ ਵੱਲੋਂ ਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਮੁੜ ਪੂੰਜੀਪਤੀਆਂ/ਕਾਰਪੋਰੇਟਾਂ ਕੋਲ ਵੇਚੇ ਜਾਣ ਦੇ ਮਨਸੂਬਿਆਂ ਖਿਲਾਫ ਆਵਾਜ਼ ਉਠਾਉਣਾ ਹੀ ਗ਼ਦਰੀ ਸ਼ਹੀਦਾਂ ਨੂੰ ਸੱਚੀ ਸ਼ਰਧਾਂਜਲੀ ਹੈ। ਇੰਗਲੈਂਡ ਤੋਂ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਤੌਰ 'ਤੇ ਪੁੱਜੇ ਸਾਥੀ ਭਗਵੰਤ ਸਿੰਘ ਨੇ ਸਾਡੇ ਸਿਆਸਤਦਾਨਾਂ ਨੂੰ ਦੇਸ਼ ਵਾਸੀਆਂ ਦੀ ਬਜਾਏ ਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਲੁੱਟਣ ਵਾਲਿਆਂ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿੱਚ ਨੀਤੀਆਂ ਬਣਾਉਣ ਦਾ ਨੋਟਿਸ ਲਿਆ। ਬਾਬਾ ਭਾਨ ਸਿੰਘ ਟਰੱਸਟ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਕਰਨਲ ਜੇ.ਐਸ. ਬਰਾੜ ਨੇ ਸ਼ਹੀਦ ਬਾਬਾ ਭਾਨ ਸਿੰਘ ਗ਼ਦਰ ਮੈਮੋਰੀਅਲ ਟਰੱਸਟ ਵੱਲੋਂ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੇ ਉਸਾਰੂ ਕੰਮਾਂ ਵਿੱਚ ਅੱਗੇ ਹੋ ਕੇ ਜ਼ੁੰਮੇਵਾਰੀ ਨਿਭਾਅ ਰਹੀ, ਗ਼ਦਰੀ ਬਾਬਾ ਭਾਨ ਸਿੰਘ ਨੌਜਵਾਨ ਸਭਾ ਲੁਧਿਆਣਾ ਦੀ ਪ੍ਰਸ਼ੰਸ਼ਾ ਕਰਦਿਆਂ ਉਸਨੂੰ 1,00,000/- ਰੁਪਏ ਦੀ ਸਹਾਇਤਾ ਦੇਣ ਦਾ ਐਲਾਨ ਕੀਤਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸ਼ਹੀਦਾਂ ਦੇ ਵਿਚਾਰਾਂ ਦੀ ਅਜ਼ਾਦੀ ਦੇ ਸੰਕਲਪ ਨੂੰ ਸਮਝਣ ਅਤੇ ਪੂਰਾ ਕਰਨ ਲਈ ਇੱਕਜੁੱਟ ਹੋ ਕੇ ਅੱਗੇ ਆਉਣ ਲਈ ਪ੍ਰੇਰਿਤ ਕੀਤਾ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸ਼ਹੀਦ ਬਾਬਾ ਭਾਨ ਸਿੰਘ ਟਰੱਸਟ ਦੇ ਕੈਨੇਡਾ ਵਸਦੇ ਆਗੂ ਮਾ. ਭਜਨ ਸਿੰਘ ਵੱਲੋਂ ਭੇਜੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਸੰਦੇਸ ਨੂੰ ਲੋਕਾਂ ਨਾਲ ਸਾਂਝਾ ਕਰਦਿਆਂ ਪ੍ਰੋਗਰੈਸਿਵ ਕਲਚਰਲ ਐਸੋਸੀਏਸ਼ਨ ਕੈਲਗਰੀ (ਰਜਿ:) ਵੱਲੋਂ ਬਾਬਾ ਭਾਨ ਸਿੰਘ ਟਰੱਸਟ ਵੱਲੋਂ ਇੱਥੇ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੇ ਪ੍ਰੋਜੈਕਟਾਂ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਨ ਲਈ 50,000/-ਅਤੇ ਨੌਜਵਾਨ ਸਭਾ ਲਈ 15,000/- ਰੁ. ਭੇਜਣ ਦੇ ਐਲਾਨ ਬਾਰੇ ਸੂਚਨਾ ਦਿੱਤੀ ਗਈ।

ਕਿਤਾਬ ਦੇ ਲੇਖਕ ਬਲਬੀਰ ਲੌਂਗੋਵਾਲ ਸਮੇਤ ਮੁੱਖ ਬੁਲਾਰੇ ਅਮੋਲਕ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਭਗਵੰਤ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਬਾਬਾ ਭਾਨ ਸਿੰਘ ਦੀ ਤਸਵੀਰ ਅਤੇ ਲੋਕ ਅਰਪਣ ਕੀਤੀ ਕਿਤਾਬ ਦੇ ਕੇ ਨਾਲ ਸਨਮਾਨਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ।

ਕ੍ਰਾਂਤੀ ਕਲਾ ਕੇਂਦਰ ਹੁਸ਼ਿਆਰਪੁਰ ਦੀ ਨਾਟਕ ਟੀਮ ਵੱਲੋਂ ਸੰਦੀਪ ਦਰਦੀ ਦੀ ਨਿਰਦੇਸ਼ਨਾ ਹੇਠ ਖੇਡੇ ਨਾਟਕ 'ਲੇਬਰ ਚੌਕ' ਰਾਹੀਂ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਕ੍ਰਿਤੀ ਵਰਗ ਦੀ ਹੋ ਰਹੀ ਦੁਰਦਸ਼ਾ ਅਤੇ ਉਸਨੂੰ ਜਾਗਰੁਕ ਕਰਨ ਵਾਲਿਆਂ 'ਤੇ ਹੋ ਰਹੇ ਹਕੂਮਤੀ ਜ਼ਬਰ ਦੀ ਹਕੀਕਤ ਬਿਆਨ ਕੀਤੀ। ਕਵੀਸ਼ਰੀ ਜੱਥਾ ਰਸੂਲਪੁਰ ਵੱਲੋਂ ਸਵਰਨ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਸਾਥੀਆਂ ਨੇ ਸ਼ਹੀਦਾਂ ਦੇ ਇਤਿਹਾਸ ਨੂੰ ਤਾਜ਼ਾ ਕੀਤਾ। ਕਸਤੂਰੀ ਲਾਲ ਅਤੇ ਵਿਦਿਆਰਥਣ ਬਬੀਤਾ ਵੱਲੋਂ ਹਕੂਮਤਾਂ ਵੱਲੋਂ ਲੋਕਾਂ ਵਿੱਚ ਧਰਮਾਂ ਤੇ ਅਧਾਰਤ ਨਫਰਤ ਪੈਦਾ ਕਰਨ ਦੀ ਸਾਜ਼ਿਸ਼ ਤੋਂ ਚੌਕਸ ਕੀਤਾ। ਸਮੁੱਚਾ ਸਟੇਜ ਸੰਚਾਲਨ ਬਾਬਾ ਭਾਨ ਸਿੰਘ ਟਰੱਸਟ ਦੇ ਜਨਰਲ ਸਕੱਤਰ ਜਸਵੰਤ ਜ਼ੀਰਖ ਨੇ ਨਿਭਾਇਆ। ਅਰੁਣ ਕੁਮਾਰ ਵੱਲੋਂ ਉਸਾਰੂ ਸਾਹਿਤ ਦਾ ਸਟਾਲ ਲਗਾਕੇ ਲੋਕਾਂ ਤੱਕ ਅਗਾਂਹਵਧੂ ਕਿਤਾਬਾਂ ਪਹੁਚਾਉਣ ਦੇ ਯਤਨ ਜੁਟਾਏ। ਬਲਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ, ਰਾਕੇਸ਼ ਆਜ਼ਾਦ, ਹਰਪ੍ਰੀਤ ਜੀਰਖ, ਪ੍ਰਤਾਪ ਸਿੰਘ, ਮਹੇਸ਼,ਰਜੀਵ ਸਮੇਤ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਨੇ ਪ੍ਰਬੰਧਕੀ ਕੰਮਾਂ ਵਿੱਚ ਅਹਿਮ ਜ਼ੁੰਮੇਵਾਰੀ ਨਿਭਾਈ।

We Provide Following Insurance Services

- SUPER VISA /TRAVEL INSURANCE
- DISABILITY INSURANCE
- MEDICAL AND DENTAL PLANS
- CRITICAL ILLNESS INSURANCE
- LIFE INSURANCE (TERM OR WHOLE LIFE)
- MORTGAGE OR LOAN INSURANCE
- RESP (CHILDREN EDUCATION PLANS)
- RRSP (RETIREMENT SAVING PLANS)
- INVESTMENTS (SEG FUNDS)
- NO MEDICAL OR FUNERAL INSURANCE

Aman Gill
Financial Security Advisor

2102, 3730-108 Ave. NE Calgary AB T3N 1V8
Cell: 403-919-6962
Email: amandeepbrr440@gmail.com

Desjardins Financial Security Independent Network · CPP · GREAT-WEST · BMO · RBC Royal Bank · Equitable Life of Canada · iA Financial Group · Manulife Financial · Canada Life · Foresters · ivari

BEAUTY BLISS
Mediaesthetics

INSTAGRAM: BOTOXINJECTORYYC_NAV
EMAIL: NAV.BEAUTYBLISS@GMAIL.COM

Contact :
Nav Gill RN BscN
587.971.0052
For
Wrinkle treatment,
Laser Hair Removal,
Skin tightening,
Double chin reduction,
Lip Enhancement, Lip filler

SHAHEED BHAGAT SINGH BOOK CENTRE
Calgary Canada

ਸ਼ਹੀਦ ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਬੁੱਕ ਸੈਂਟਰ

A Non-Profit, Volunteer Service to Promote New Readership & Encourage New Writers!
ਵਾਜਿਬ ਕੀਮਤ 'ਤੇ ਕਿਤਾਬਾਂ ਪ੍ਰਿੰਟ ਕਰਵਾਉਣ ਲਈ ਸੰਪਰਕ ਕਰੋ :
Book Exhibition & Sale!
Contact: Master Bhajan Singh at 403-455-4220

Buying | Selling | Investing
HOMELIFE HIGHER STANDARDS
Homelife/Miracle Realty Ltd. Brokerage
Each Office Independently Owned & Operated
Bill (Baljinder) Bath
Realtor
Dir: 416.567.0008
Email: Bill5670008@gmail.com
821 Bovaird Drive Unit #31, Brampton L6X 0T9

ਮਨੁੱਖੀ ਰਿਸ਼ਤਿਆਂ ਦੇ ਟਕਰਾਅ ਦੇ ਆਰ-ਪਾਰ ਨਾਟਕ ਸੀ.ਆਈ.ਪੀ.

-ਉਂਕਾਰਪ੍ਰੀਤ

ਪੰਜਾਬੀ ਆਰਟਸ ਐਸੋਸੀਏਸ਼ਨ ਟਰਾਂਟੋ ਨੇ ਪਿਛਲੇ ਲੰਬੇ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਅਪਣੀਆਂ ਲਗਾਤਾਰ ਕਲਾਤਮਿਕ ਪੇਸ਼ਕਾਰੀਆਂ ਨਾਲ ਕੈਨੇਡਾ ਦੇ ਪੰਜਾਬੀ ਰੰਗਮੰਚ ਨੂੰ ਇੱਕੋ ਸਮੇਂ ਬੁਲੰਦੀ ਅਤੇ ਵਿਸਥਾਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਇੰਡੋ-ਕੈਨੇਡੀਅਨ ਸਮਾਜ ਦੇ ਸਥਾਨਕ, ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਅਤੇ ਅੰਤਰਰਾਸ਼ਟਰੀ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ, ਮੁੱਦਿਆਂ ਅਤੇ ਸਰੋਕਾਰਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਲ ਪੰਜਾਬੀ ਲੋਕ ਮਨ ਅਤੇ ਸਮਾਜ ਦੀਆਂ ਦਿਲੀ ਭਾਵਨਾਵਾਂ ਦੀ ਤਰਜਮਾਨੀ ਕਰਦੀਆਂ ਇਸਦੀਆਂ ਨਾਟ-ਪੇਸ਼ਕਾਰੀਆਂ ਦਰਸ਼ਕਾਂ ਨੂੰ ਧੁਰ ਅੰਦਰੋਂ ਕੀਲਣ ਦੀ ਸਮਰੱਥਾ ਵਾਲੀਆਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ।

ਪੰਜਾਬੀ ਆਰਟਸ ਐਸੋਸੀਏਸ਼ਨ ਟਰਾਂਟੋ ਦੀਆਂ ਇਹਨਾਂ ਪੇਸ਼ਕਾਰੀਆਂ ਦੀ ਇਸੇ ਲੜੀ 'ਚ ਬਰੈਂਪਟਨ ਦੇ ਲੈਸਟਰ ਬੀ ਪੀਅਰਸਨ ਥੀਏਟਰ 'ਚ 17 ਮਾਰਚ 2024 ਨੂੰ ਪੇਸ਼ ਹੋਇਆ ਨਾਟਕ 'ਸੀ ਆਈ ਡੀ' ਇੱਕ ਬਾਕਮਾਲ ਵਾਧਾ ਸੀ। ਅਨੁਰਾਧਾ ਗਰੋਵਰ ਤੇਜਪਾਲ ਹੁਰਾਂ ਦਾ ਲਿਖਿਆ ਇਹ ਨਾਟਕ ਜਗਵਿੰਦਰ ਜੱਜ ਹੁਰਾਂ ਦੀ ਨਿਰਦੇਸ਼ਨਾ ਤਹਿਤ ਦਰਸ਼ਕ ਦੇ ਦਿਲਾਂ ਤੇ ਅਪਣੀ ਅਮਿੱਟ ਛਾਪ ਛੱਡ ਗਿਆ।

ਨਾਟਕ ਦਾ ਵਿਸ਼ਾ ਉਪਰੋਂ ਭਾਵੇਂ ਸਥਾਨਕ ਪੁਲੀਸ ਦੇ ਐਮਰਜੰਸੀ 9-1-1 ਕਾਲਾਂ ਨਾਲ ਨਜਿੱਠਣ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਅਹਿਮ ਪ੍ਰਾਜੈਕਟ ਸੀ ਆਈ ਡੀ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਸੀ ਪਰ ਗਹਿਰੇ ਤਲਾਂ ਤੇ ਇਹ ਪੰਜਾਬੀ ਸੰਦਰਭ 'ਚ ਮਨੁੱਖ ਦੇ ਦਿਲੋ-ਦਿਮਾਗ ਤੇ ਦਿਨੋ ਦਿਨ ਛਾ ਰਹੀ ਇਕੱਲਤਾ, ਬੇਗਾਨਗੀ, ਓਪਰੇਪਨ ਅਤੇ ਨਿਰਮੋਹੇ ਹਾਲਾਤ ਦੀਆਂ ਐਮਰਜੰਸੀ ਕਾਲਾਂ ਨੂੰ ਸੁਣਨ ਅਤੇ ਸੁਣਾਨ ਦਾ ਬਾਕਮਾਲ ਕਲਾਤਿਮਕ ਯਤਨ ਸੀ।

ਅਜਿਹੇ ਗੰਭੀਰ ਵਿਸ਼ੇ ਨੂੰ ਸਹਿਜਤਾ, ਸਰਲਤਾ ਅਤੇ ਰੌਚਕਤਾ ਨਾਲ ਨਿਭਾਉਣ ਲਈ ਜਿੱਥੇ ਇਸ ਨਾਟਕ ਦੀ ਲੇਖਿਕਾ ਦਿਲੀ ਸ਼ਾਬਾਸ਼ ਦੀ ਹੱਕਦਾਰ ਹੈ ਓਥੇ ਲੇਖਕ ਦੀਆਂ ਭਾਵਨਾਵਾਂ ਨੂੰ ਹੂ-ਬ-ਹੂ ਅਪਣੇ ਨਿਰਦੇਸ਼ਨ ਨਾਲ ਮੰਚ ਤੇ ਸਾਕਾਰ ਕਰਨਾ ਨਿਰਦੇਸ਼ਕ ਜਗਵਿੰਦਰ ਜੱਜ ਹੁਰਾਂ ਵਲੋਂ ਸੋਨੇ ਤੇ ਸੁਹਾਗਾ ਫੇਰਨ ਤੋਂ ਘੱਟ ਨਹੀਂ ਸੀ।

ਨਾਟਕ ਦੇ ਪਾਤਰਾਂ ਦਾ ਇੱਕੋ ਨਾਮ 'ਪਰਮਿੰਦਰ ਢਿੱਲੋਂ' ਜਿਵੇਂ ਨਾਟਕ ਵਿੱਚ ਸੂਤਰਧਾਰ ਨੂੰ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਦਾ ਇੱਕ ਨਵਾਂ ਤੇ ਵਿਲੱਖਣ ਸਫ਼ਲ ਯਤਨ ਸੀ। ਦਿਨੋਂ ਦਿਨ ਮਨੁੱਖ ਦੇ ਦਿਲੋ-ਦਿਮਾਗ ਤੇ ਛਾ ਰਹੇ ਇਕੱਲਤਾ, ਬੇਗਾਨਗੀ, ਓਪਰੇਪਨ ਅਤੇ ਨਿਰਮੋਹੇ ਹਾਲਾਤ ਭਾਵੇਂ ਵੱਖੋ ਵੱਖ ਨਿੱਜੀ ਸਥਿਤੀਆਂ ਦੀ ਉਪਜ ਹੋਣ ਪਰ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਹੰਢਾਉਂਦਿਆਂ ਸਾਰੇ ਮਨੁੱਖੀ ਦਿਲ ਇੱਕੋ ਤਰਾਂ ਟੁਟਦੇ ਹਨ, ਰੂਹਾਂ ਇੱਕੋ ਤਰਾਂ ਨਪੀੜੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ, ਚਿਹਰੇ ਇੱਕੋ ਤਰਾਂ ਖੌਫ਼ਜ਼ਦਾ ਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਹੰਝੂ ਇੱਕੋ ਤਰਾਂ ਪਾਣੀਰੰਗੇ ਅਤੇ ਡੁਲਦੇ ਲਹੂ ਦਾ ਰੰਗ ਇੱਕੋ ਤਰਾਂ ਲਾਲ ਤੇ ਜੰਮ ਕੇ ਇੱਕੋ ਜਿਹਾ ਕਾਲ ?ਾ ਦਿਸਦਾ ਹੈ। ਨਾਟਕ 'ਚ ਪਰਮਿੰਦਰ ਢਿੱਲੋਂ ਇਸੇ ਸਾਂਝੀ ਮਨੁੱਖੀ ਤਰਾਸਦੀ ਦਾ ਨਾਮ ਸੀ।

ਨਾਟਕ ਦੇ ਪਾਤਰਾਂ ਦੀ ਚੋਣ ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਕਰੈਕਟਰ ਨਾਲ ਇਕਮਿਕ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਬੌਡੀ ਲੈਂਗੂਏਜ਼ ਦੀ ਕਮਿਸਟਰੀ ਕਮਾਲ ਦੀ ਰਹੀ। ਇਹੀ ਕਾਰਨ ਸੀ ਕਿ ਸਾਰੇ ਪਾਤਰ ਆਪੋ ਅਪਣੇ ਕਿਰਦਾਰ ਨਾਲ ਪੂਰੀ ਤਰਾਂ ਨਿਭਦੇ ਅਤੇ ਇਕਮਿਕ ਨਜ਼ਰ ਆਏ। ਹਰਨੂਰ, ਕਿਰਨਦੀਪ ਅਤੇ ਪ੍ਰੀਤ ਸੰਘਾ, ਨਵਜੋਤ, ਹਰਜੋਤ ਅਤੇ ਹਨੀਦੀਪ, ਕਵਿਤਾ, ਸਚਿਨ, ਜਤਿੰਦਰ ਤੇ ਗੁਰਵਿੰਦਰ ਸਭ ਨੇ ਇੱਕ ਤੋਂ ਵੱਧ ਇੱਕ ਆਪੋ ਅਪਣੇ ਕਿਰਦਾਰ ਬਾਖੂਬੀ ਨਿਭਾਏ ਅਤੇ ਦਰਸ਼ਕਾਂ ਦੀ ਭਰਪੂਰ ਸ਼ਾਬਾਸ਼ ਲਈ ਅਤੇ ਖਚਾਖਚ ਭਰੇ ਹਾਲ ਨੂੰ ਖੁਸ਼ੀ ਅਤੇ ਗਮੀਂ ਦੋਹਾਂ ਨਾਲ ਛਲਕਾਈ ਰੱਖਿਆ। ਲਾਈਟ, ਸਾਊਂਡ ਅਤੇ ਸੰਗੀਤ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਲ ਮੰਚਨ ਸੈੱਟ ਅਤੇ ਪਾਤਰਾਂ ਦੀ ਵੇਸ਼ਭੂਸ਼ਾ ਸੁਹਜ ਅਤੇ ਕਲਾਤਮਕਤਾ ਭਰਪੂਰ ਰਹੀ।

ਖਾਸ ਤੌਰ 'ਤੇ ਨਾਟਕ ਦੇ ਪਾਤਰ ਮਿਰਦੁਲ ਸ਼ਰਮਾਂ ਅਤੇ ਲਵ ਧਵਨ ਵਲੋਂ ਆਪੋ ਅਪਣੇ ਕਿਰਦਾਰ ਨੂੰ ਨਿਭਾਉਂਦਿਆਂ ਪੇਸ਼ ਬੌਡੀ ਲੈਂਗੂਏਜ਼ ਦੇ ਹਾਵਭਾਵਾਂ, ਦਿਲੀ ਜਜਬਿਆਂ ਨੂੰ ਆਵਾਜ਼ ਅਤੇ ਅਕਸਪਰੈਸ਼ਨ ਰਾਹੀਂ ਦਰਸਾਉਂਦੀਆਂ ਵੱਖਰਤਾਵਾਂ (ਵੇਰੀਏਸ਼ਨਸ) ਅਪਣੀ ਮਿਸਾਲ ਆਪ ਸਨ। ਨਾਟਕ ਦੇ ਇਹ ਦੋਵੇਂ ਕਿਰਦਾਰ ਦਰਸ਼ਕਾਂ ਦੇ ਚੇਤਿਆਂ 'ਚ ਦੇਰ ਤੀਕ ਰਚੇ ਵਸੇ ਰਹਿਣਗੇ।

ਇਸ ਨਾਟਕ 'ਚ ਲੇਖਿਕਾ ਨੇ ਅਪਣੇ ਵਿਸ਼ੇ ਨੂੰ ਬਾਹਰੀ ਤੇ ਅੰਤਰੀਵ (ਸਥੂਲ ਤੇ ਸੂਖਮ) ਦੋਹਾਂ ਪੱਧਰਾਂ ਤੇ ਨਾਲੋ ਨਾਲ ਨਿਭਾਇਆ। ਮਸਲਨ ਲਵ ਧਵਨ ਜਿੱਥੇ ਅਪਣੇ ਉਸ ਦਾਦੇ ਵਾਲੇ ਕਿਰਦਾਰ ਨੂੰ ਨਿਭਾ ਰਿਹਾ ਸੀ ਜਿਸਦੇ ਅਪਣੇ ਘਰ ਵਾਲੇ ਪੁੱਤ ਧੀਆਂ ਉਸਨੂੰ ਸੀਨੀਅਰ ਹੋਮ 'ਚ ਮਿਲਣ ਨਈਂ ਆਉਂਦੇ ਤੇ ਉਸ ਦੇ ਅਪਣੇ ਉਸ ਪੋਤਰੇ ਨਾਲੋ ਵਿਛੜਨ ਦਾ ਦਰਦ ਜਿਸ ਨੂੰ ਉਹ ਬਹੁਤ ਪਿਆਰ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਪੋਤਰਾ ਜਿਸ ਦੇ ਏਲੀਅਨ ਵਾਲੇ ਸ਼ੋਅ ਉਹਨੂੰ ਪਿਆਰੇ ਹਨ ਅਤੇ ਕਦੇ ਉਹ ਰਲ ? ਕੇ ਦੇਖਦੇ ਸਨ। ਪਰ ਇਹ ਸਭ ਕੁਝ ਬਾਹਰੀ ਰੂਪ 'ਚ ਦੱਸਦਿਆਂ ਅਨੁਰਾਧਾ ਜੀ ਉਸ ਕਿਰਦਾਰ ਦੀ ਅਪਣੇ ਘਰ ਪਰਿਵਾਰ ਤੋਂ ਹੋ ਰਹੀ ਏਲੀਅਨੇਸ਼ਨ ਨੂੰ ਅੰਦਰਲੇ ਪੱਧਰ ਤੇ ਵੀ ਲਿਖ ਅਤੇ ਉਭਾਰ ਰਹੇ ਸਨ।

ਇਵੇਂ ਹੀ ਮਿਰਦੁਲ ਸ਼ਰਮਾਂ ਦੇ ਕਿਰਦਾਰ ਨੂੰ ਬਾਹਰੀ ਪੱਧਰ ਤੇ ਲਿਖਦਿਆਂ ਤੇ ਉਸਾਰਦਿਆਂ ਜਿੱਥੇ ਅੱਜ ਦੇ ਨੌਜਵਾਨ ਵਰਗ 'ਚ ਟਰੀਡੀਸ਼ਨਲ ਫੈਮਿਲੀ ਵੈਲਯੂ ਤੇ ਨਾਰਮਜ਼ 'ਚ ਪਿਸ ਰਹੇ ਨਵੇਂ ਯੁੱਗ ਦੇ ਜੀਅ ਦੀ ਡਿਸਟਰੈਸ ਦਿਖਾਈ ਜਾ ਰਹੀ ਸੀ ਓਥੇ ਗਹਿਰੇ ਤਲਾਂ ਤੇ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੇ ਫਲਸਫੇ ਨੂੰ ਵੀ ਉਭਾਰਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਜੋ ਨਿੱਕੀ ਜਿਹੀ ਹੈ, ਜਿਸ 'ਚ ਨਾ ਅਸੀਂ ਅਪਣੀ ਮਰਜ਼ੀ ਨਾਲ ਆਉਂਦੇ ਹਾਂ ਨਾਂ ਇਸ ਚੋਂ ਅਪਣੀ ਮਰਜ਼ੀ ਨਾਲ ਜਾਂਦੇ ਹਾਂ ਪਰ ਮਨੁੱਖ ਨੇ ਇਸ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਤੇ ਅਪਣੀ ਮਨਘੜਤ ਮਰਜ਼ੀ ਇਸ ਕਦਰ ਭਾਰੂ ਕੀਤੀ ਹੋਈ ਹੈ ਕਿ ਨਿੱਕੀ ਜਿਹੀ ਫੁੱਲ ਭਰ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਇਸ ਨਫੇ-ਨੁਕਸਾਨ ਤੇ ਅਧਾਰਿਤ ਭਾਰੀ ਭਰਕਮ ਮਰਜ਼ੀ ਹੇਠ ਦਬ ਕੇ ਦਮ ਤੋੜ ਰਹੀ ਹੈ। ਸੋਚ, ਫਿਕਰ ਤੇ ਕਲਾਤਮਿਕਤਾ ਨਾਲ ਭਰਪੂਰ ਇਸ ਨਾਟ-ਲੇਖਣੀ ਲਈ ਅਨੁਰਾਧਾ ਗਰੋਵਰ ਤੇਜਪਾਲ ਹੁਰਾਂ ਨੂੰ ਦਿਲੀ ਮੁਬਾਰਕਬਾਦ।

ਪੰਜਾਬੀ ਆਰਟਸ ਐਸੋਸੀਏਸ਼ਨ ਟਰਾਂਟੋ ਵਲੋਂ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਗਏ ਇਸ ਭਾਵਪੂਰਤ ਅਤੇ ਸਫ਼ਲ ਨਾਟਕ ਲਈ ਸਮੁੱਚੀ ਟੀਮ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਬਹੁਤ ਵਧਾਈ। ਉਮੀਦ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਇਹ ਟੀਮ ਇਵੇਂ ਹੀ ਬਲਜਿੰਦਰ ਲੇਲ੍ਹਣਾ ਅਤੇ ਕੁਲਦੀਪ ਰੰਧਾਵਾ ਜੀ ਦੀ ਰਾਹਨੁਮਾਈ 'ਚ ਪੰਜਾਬੀ ਰੰਗਮੰਚ ਦੇ ਕੈਨੇਡਾ ਚੈਪਟਰ ਨੂੰ ਰੰਗ-ਭਾਗ ਅਤੇ ਚਾਰ ਚੰਦ ਲਾਉਂਦੀ ਰਹੇਗੀ। ਅੱਲਾਹ ਕਰੇ ਰੰਗ-ਏ-ਮੰਚ ਔਰ!!

TANGERINE
DEVELOPMENTS LTD
Channi Makkar
Vice President, Construction
Mobile : 604-783-0745
Office : 604-652-2733
channi@tangerinedevelopments.com
tangerinedevelopments.com
203 - 15350 Croydon Drive
Surrey, BC V2Z 0Z5
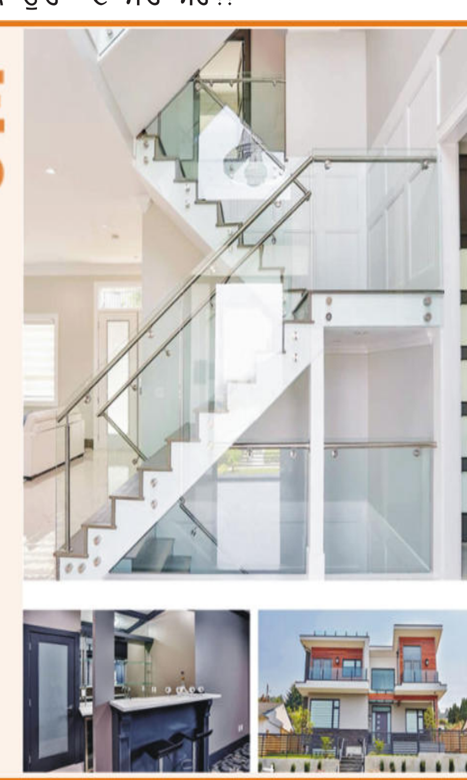

HOMELIFE
HIGHER STANDARDS
Commitment to Excellent Service
- Life Insurance
- Disability Insurance
- Critical Illness Insurance
- Super Visa Insurance
- Health & Dental Plans
- Mortgage Insurance
- Visitor Insurance
- Segregated Funds
- RRSP & TFSA
- RESP
HomeLife SilverCity Realty Inc.
Brokerage Independently Owned & Operated
Harbans Singh
Sales Representative &
Insurance Advisor
Mob. 416-817-7142
905-913-8500
Fax: 415-213-9010
dharbans@hotmail.com
Punjab Insurance Inc.

10 - 7003 Steeles Avenue, West, Toronto, ON M9W 0A2
11775 Bramalea Rd., Unit #201, Brampton L7R3S7

EXPERIOR
FINANCIAL GROUP INC
Representing
Many
financial institutions
SuperVisa, Life Insurance
Disability, Critical Illness, Health
SPECIAL DISCOUNT
FOR VISITORS, TRUCKERS,
WORK PERMIT, REFUGE &
INTERNATIONAL STUDENTS
LOWEST RATES
FREE QUOTE
Call
Protect your family

Call: 416.209.6363
Hardeep Atwal
Sr. Financial Advisor

ਭਾਰਤੀ ਲੋਕਤੰਤਰ ਅਤੇ ਈਵੀਐਮ ਦਾ ਮਸਲਾ

ਬਲਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਔਲਖ
+91-94631-19829

ਜਿਸ ਕਿਸਮ ਨਾਲ ਭਾਰਤੀ ਪਾਰਲੀਮੈਂਟ ਦੀ ਚੋਣ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਉਸ ਉਪਰ ਵੀ ਗੰਭੀਰ ਸਵਾਲ ਹਨ। ਹਾਲਾਂਕਿ ਭਾਰਤੀ ਪਾਰਲੀਮੈਂਟ ਵਿਚ ਲਗਾਤਾਰ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਘਟਦਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਕਿਉਂਕਿ ਜਿਸ ਕਿਸਮ ਨਾਲ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਜਰਾਇਮਪੇਸ਼ਾ ਤੱਕ ਦੇ ਲੋਕ ਧੰਨ ਅਤੇ ਤਾਕਤ ਨਾਲ ਪਹੁੰਚਦੇ ਹਨ ਹੁਣ ਤਾਂ ਜਿਸ ਢੰਗ ਨਾਲ ਵੋਟਾਂ ਪੁਆਈਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ ਉਸ ਈਵੀਐਮ ਮਸ਼ੀਨਰੀ ਦਾ ਵੀ ਲੋਕਾਂ ਉਪਰੋਂ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਉਠਦਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਸ ਦੀਆਂ ਬਾਰੀਕੀਆਂ ਨੂੰ ਸਮਝਣ ਲਈ ਇਹ ਲਿਖਤ ਦੇ ਰਹੇ ਹਾਂ। – ਸੰਪਾਦਕ

ਮੱਤਦਾਨ ਯਾਨਿ ਵੋਟਿੰਗ ਲੋਕਤੰਤਰ ਦਾ ਸਭ ਤੋਂ ਜ਼ਰੂਰੀ ਅੰਗ ਹੈ। ਵੈਸੇ ਵੀ ਲੋਕਤੰਤਰ ਲੋਕਾਂ ਦੀ, ਲੋਕਾਂ ਲਈ ਅਤੇ ਲੋਕਾਂ ਦੁਆਰਾ ਹਕੂਮਤ ਦਾ ਹੀ ਨਾਮ ਹੈ। ਇਹ ਇੱਕ ਅਲੱਗ ਮਸਲਾ ਹੈ ਕਿ ਅੱਜ ਕੱਲ੍ਹ ਵੋਟਾਂ ਪਾਉਣ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਹੱਥ ਨਾਲ ਬੈਲਟ ਪੇਪਰ ਉਤੇ ਮੋਹਰਾਂ ਲਗਾਉਣ ਦੀ ਜਗ੍ਹਾ ਈਵੀਐਮ ਦਾ ਇਸਤੇਮਾਲ ਕਰਕੇ ਬਟਨ ਦਬਾਉਣ ਦੀ ਵਿਧਾ ਵਿੱਚ ਬਦਲ ਗਈ ਹੈ। ਇਹ ਇੱਕ ਅਲੱਗ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਤਕਨੀਕ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿਚ ਅਸੀਂ ਸਿੱਧੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਆਪਣੀ ਵੋਟ ਨਾ ਪਾ ਕੇ ਇਹ ਵੋਟ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਯਾਨਿ ਇੱਕ ਮਸ਼ੀਨ ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਕਰ ਆਉਂਦੇ ਹਾਂ। ਅੱਗੇ ਇਹ ਅਲੱਗ ਮਸਲਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਮਸ਼ੀਨ ਸਾਡੀ ਵੋਟ ਨੂੰ ਈਮਾਨਦਾਰੀ ਨਾਲ ਉਸੇ ਹੀ ਪਾਰਟੀ ਨੂੰ ਭੁਗਤਾਏ ਜਾਂ ਫਿਰ ਉਹ ਬੇਈਮਾਨੀ ਤੇ ਉਤਰ ਆਵੇ ਅਤੇ ਸਾਡੀ ਉਹ ਵੋਟ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਖਾਤੇ ਵਿੱਚ ਪਾ ਦੇਵੇ। ਮਸਲਾ ਮੋਟੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਬਸ ਇੰਨਾ ਹੀ ਹੈ ਪਰ ਇਸ ਸਾਧਾਰਨ ਜਿਹਾ ਦਿਖਾਈ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਮਸਲੇ ਦੇ ਅਣਗਿਣਤ ਪਹਿਲੂ ਹਨ ਜੋ ਬਹੁਤ ਹੀ ਗੁੰਝਲਦਾਰ ਹਨ ਅਤੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਉਪਰ ਗੰਭੀਰ ਚਰਚਾ ਕਰਨੀ ਬਹੁਤ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ। ਹਥਲੇ ਲੇਖ ਵਿੱਚ ਅਸੀਂ ਇਸ ਸਮੱਸਿਆ ਦੇ ਵੱਖ ਵੱਖ ਪਹਿਲੂਆਂ ਉਪਰ ਵਿਚਾਰ ਕਰਾਂਗੇ।

ਦੋਸਤੋ, ਕੀ ਤੁਸੀਂ ਕਦੇ ਜਾਦੂ ਦਾ ਤਮਾਸ਼ਾ ਦੇਖਿਆ ਹੈ? ਉਸ ਤਮਾਸ਼ੇ ਵਿਚ ਇਕ ਆਦਮੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਜਾਦੂਗਰ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਉਸਦੇ ਹੱਥ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਆਢਾ ਟੇਢਾ ਡੰਡਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਝੁਰਲੂ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਉਹ ਇਹ ਝੁਰਲੂ ਜਿਸ ਵੀ ਚੀਜ਼ ਉਪਰ ਘੁਮਾਉਂਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਗ਼ਾਇਬ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸ ਦੀ ਜਗ੍ਹਾ ਇੱਕ ਨਵੀਂ ਚੀਜ਼ ਆ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਅਕਸਰ ਹੀ ਉਸਦੇ ਕੋਲ ਇੱਕ ਵੱਡਾ ਜਿਹਾ ਹੈਟ ਜਾਂ ਫਿਰ ਇੱਕ ਥੈਲਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਉਹ ਅਗਰ ਕਬੂਤਰ ਪਾਉਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਉਹ ਇੱਕ ਤੋਤੇ ਵਿੱਚ ਬਦਲ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਅਗਰ ਉਹ ਇੱਕ ਤੋਤਾ ਪਾਉਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਉਹ ਇੱਕ ਉਲੂ ਵਿਚ ਬਦਲ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸੇ ਹੀ ਤਰਜ਼ ਉਪਰ ਸਾਡੇ ਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਬਹੁਤ ਵੱਡਾ ਜਾਦੂਗਰ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਉਸਦਾ ਨਾਮ ਹੈ ਸਾਡੇ ਮਾਣਯੋਗ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਸ਼੍ਰੀ ਨਰਿੰਦਰ ਮੋਦੀ ਜੀ। ਉਹ 15 ਅਗਸਤ, 2023 ਨੂੰ ਦਿੱਲੀ ਵਿਖੇ ਇਤਿਹਾਸਕ ਲਾਲ ਕਿਲ੍ਹੇ ਦੀ ਕੰਧ ਤੋਂ ਜਦੋਂ ਤਿਰੰਗਾ ਝੰਡਾ ਲਹਿਰਾਉਂਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਇੱਕ ਐਲਾਨ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਅਗਲੇ ਸਾਲ ਯਾਨਿ 15 ਅਗਸਤ, 2024 ਨੂੰ ਵੀ ਉਹ ਹੀ ਲਾਲ ਕਿਲ੍ਹੇ ਤੋਂ ਝੰਡਾ ਫਹਿਰਾਉਣਗੇ। ਦੋਸਤੋ, ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਕਿਵੇਂ ਪਤਾ ਕਿ ਅਗਲੀ ਵਾਰ ਵੀ ਉਹ ਹੀ ਜਿੱਤ ਕੇ ਆਉਣਗੇ? ਅਸਲੀ ਗੱਲ ਤਾਂ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਪੱਕਾ ਪਤਾ ਹੈ ਕਿ ਅਗਲੀ ਵਾਰ ਉਹ ਹੀ ਜਿੱਤ ਕੇ ਆਉਣਗੇ ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਸਚਮੁੱਚ ਇੱਕ ਜਾਦੂਗਰ ਹਨ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕੋਲ ਇੱਕ ਝੁਰਲੂ ਵੀ ਹੈ ਜਿਸਦਾ ਨਾਮ ਹੈ ਈਵੀਐਮ। ਦੋਸਤੋ, ਈਵੀਐਮ ਉਹ ਜਾਦੂ ਦੀ ਮਸ਼ੀਨ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਚਾਹੇ ਤੁਸੀਂ ਕਿਸੇ ਤੋਤੇ ਨੂੰ ਵੋਟ ਪਾਉ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਕਬੂਤਰ ਨੂੰ ਵੋਟ ਪਾਉ, ਜਾਣੀ ਉਹ ਹੰਡਰਡ ਪਰਸੈਂਟ ਕਿਸੇ ਉਲੂ ਨੂੰ ਹੀ ਹੈ।

ਸਾਡੇ ਮੁਲਕ ਵਿੱਚ ਲਖੀਮਪੁਰ ਖੀਰੀ ਵਿਚ ਕਿਸਾਨਾਂ ਦੀਆਂ ਛਾਤੀਆਂ ਦੇ ਉੱਪਰ ਦੀ ਦਨਦਨਾਉਂਦੇ ਹੋਏ ਜੀਪ ਨਿਕਲ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਮਨੀਪੁਰ ਵਿਚ ਸਾਡੀਆਂ ਧੀਆਂ ਭੈਣਾਂ ਨੂੰ ਨੰਗਿਆਂ ਕਰ ਕੇ ਘੁਮਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਦਰਜਨਾਂ ਲੋਕ ਬਲਾਤਕਾਰ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਦਿੱਲੀ ਵਿੱਚ ਸਾਡੀਆਂ ਪਹਿਲਵਾਨ ਚੈਂਪੀਅਨ ਬੇਟੀਆਂ ਨੂੰ ਵਾਲਾਂ ਤੋਂ ਪਕੜ ਕੇ, ਲੱਤਾਂ ਤੋਂ ਪਕੜ ਕੇ ਘਸੀਟਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਸਾਰੀ ਦੁਨੀਆਂ ਲਾਹਨਤ ਭੇਜਦੀ ਹੈ ਪਰ ਸਾਡੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਦੇ ਮੱਥੇ ਉਪਰ ਵਲ ਤੱਕ ਨਹੀਂ ਪੈਂਦੇ ਕਿਉਂਕਿ ਉਸ ਨੂੰ ਪਤਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹਨੂੰ ਕਿਹੜਾ ਹੁਣ ਲੋਕਾਂ ਦੀਆਂ ਵੋਟਾਂ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਹੈ। ਵੋਟਾਂ ਤਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਈਵੀਐਮ ਨੇ ਹੀ ਪਵਾ ਦੇਣੀਆਂ ਹਨ। ਲੋਕ ਭਾਵੇਂ ਜਾਣ ਢੱਠੇ ਖੂਹ ਵਿੱਚ, ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਤਾਂ ਹੁਣ ਉਸਨੂੰ ਜ਼ਰੂਰਤ ਹੀ ਨਹੀਂ ਬਚੀ। ਇਸ ਲਈ ਈਵੀਐਮ ਦਾ ਮਸਲਾ ਵਿਚਾਰਨਾ ਬਹੁਤ ਜ਼ਰੂਰੀ ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਈਵੀਐਮ ਇੱਕ ਇਲੈਕਟ੍ਰਾਨਿਕ ਡਿਵਾਈਸ ਹੈ ਅਤੇ ਬਾਕੀ ਸਾਰੇ ਇਲੈਕਟ੍ਰਾਨਿਕ ਡਿਵਾਈਸਾਂ ਵਾਂਗ ਇਹ ਵੀ ਸਾਫ਼ਟਵੇਅਰ ਉਪਰ ਹੀ ਚਲਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਸਾਫਟਵੇਅਰ ਕੀ ਚੀਜ਼ ਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਇਹ ਸਮਝਣ ਲਈ ਅਸੀਂ ਇੱਕ ਉਦਾਹਰਣ ਦਾ ਸਹਾਰਾ ਲਵਾਂਗੇ। 12 ਦਸੰਬਰ, 2022 ਨੂੰ ਸਾਊਥ ਦਿੱਲੀ ਵਿਖੇ ਇੱਕ ਸਕਿਊਰਿਟੀ ਏਜੰਸੀ ਚਲਾਉਣ ਵਾਲੇ ਕਿਸੇ ਸ਼ਖਸ ਨੂੰ ਇੱਕ ਫੋਨ ਕਾਲ ਆਉਂਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਉਹ ਆਪਣੇ ਫੋਨ ਉਤੇ ਸਿਰਫ ਹੈਲੋ ਹੀ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਦੇ ਬੈਂਕ ਖਾਤੇ ਵਿੱਚੋਂ 50 ਲੱਖ ਰੁਪਏ ਉਡ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਦੋਸਤੋ, ਅਸੀਂ ਅਕਸਰ ਹੀ ਅਖ਼ਬਾਰਾਂ ਵਿੱਚ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਅਨੇਕਾਂ ਹੀ ਬੈਂਕ ਫ਼ਰਾਡਾਂ ਬਾਰੇ ਪੜ੍ਹਦੇ ਹਾਂ। ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਖਾਤਿਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਲੱਖਾਂ ਰੁਪਏ ਉੜਾ ਲਏ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਉਹਨਾਂ ਦੀਆਂ ਨਿੱਜੀ ਜਾਣਕਾਰੀਆਂ ਲੀਕ ਹੋ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਸਰਕਾਰਾਂ ਦੇ ਅਤੀ ਗੋਪਨੀਯ ਜ਼ਰੂਰੀ ਡਾਟੇ ਹੈਕ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਸਭ ਕੁਝ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਇੱਕ ਖਾਸ ਕਿਸਮ ਦੇ ਸਾਫਟਵੇਅਰਾਂ ਨਾਲ ਜਿਹਨਾਂ ਨੂੰ ਰਿਗਿੰਗ ਸਾਫਟਵੇਅਰ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਰਿਗਿੰਗ ਦਾ ਮਤਲਬ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਧੋਖਾ ਦੇਣਾ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਲੁੱਟ ਲੈਣਾ। ਇਹਨਾਂ ਸਾਫਟਵੇਅਰਾਂ ਦੀ ਇੱਕ ਕਮਜ਼ੋਰੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਇੱਕ ਦਿਨ ਪਕੜੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਭਾਵੇਂ ਕਿ ਤੱਦ ਤੱਕ ਇਹ ਬਹੁਤ ਤਬਾਹੀ ਮਚਾ ਚੁੱਕੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਪਰ ਫਿਰ ਵੀ ਇਹਨਾਂ ਦੀ ਇਸ ਕਮਜ਼ੋਰੀ ਨੂੰ ਦੂਰ ਕਰਨ ਲਈ ਹੁਣ ਇੱਕ ਨਵੀਂ ਕਿਸਮ ਦੇ ਸਾਫਟਵੇਅਰ ਆ ਗਏ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਟੈਸਟ ਰਿਗਿੰਗ ਸਾਫਟਵੇਅਰ ਬੋਲਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਸਾਫਟਵੇਅਰ ਰਿਗਿੰਗ ਸਾਫਟਵੇਅਰਾਂ ਵਾਂਗ ਹੀ ਧੋਖਾ ਦਿੰਦੇ ਹਨ ਪਰ ਇਹਨਾਂ ਦੀ ਖ਼ੂਬਸੂਰਤੀ ਇਹ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਪਕੜੇ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦੇ। ਇਹ ਕਿਸੇ ਟੈਸਟ ਵਿਚ ਵੀ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੇ। ਇਹਨਾਂ ਦਾ ਨਾਮ ਹੀ ਟੈਸਟ ਰਿਗਿੰਗ ਸਾਫਟਵੇਅਰ ਹੈ ਯਾਨਿ ਕਿ ਇਹ ਟੈਸਟ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਨੂੰ ਵੀ ਧੋਖਾ ਦਿੰਦੇ ਹਨ।

ਇੱਥੇ ਇੱਕ ਹੋਰ ਚੀਜ਼ ਦਾ ਵੀ ਜ਼ਿਕਰ ਕਰਨਾ ਬਹੁਤ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਅੱਜ ਕੱਲ੍ਹ ਆਰਟੀਫਿਸ਼ਲ ਇੰਟੈਲੀਜੈਂਸ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਇਸਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਇੱਕ ਹੋਰ ਚੀਜ਼ ਜੁੜੀ ਹੋਈ ਹੈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਮਸ਼ੀਨ ਲਰਨਿੰਗ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਲਰਨਿੰਗ ਦਾ ਮਤਲਬ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਪੜ੍ਹਾਈ। ਹੁਣ ਸਵਾਲ ਇਹ ਉੱਠਦਾ ਹੈ ਕਿ ਪੜ੍ਹਾਈ ਕਿਸਦੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਜਵਾਬ ਸਿੱਧਾ ਹੈ ਕਿ ਪੜ੍ਹਾਈ ਉਸ ਦੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿਚ ਕੋਈ ਦਿਮਾਗ ਨਾਮ ਦੀ ਛੈਅ ਮੌਜੂਦ ਹੋਵੇ। ਅਸੀਂ ਆਪਣੇ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਸਕੂਲਾਂ ਵਿਚ ਪੜ੍ਹਨ ਲਈ ਭੇਜਦੇ ਹਾਂ। ਕੀ ਕਿਸੇ ਨੇ ਕਦੀ ਕਿਸੇ ਝੋਟੇ, ਸੂਰ ਜਾਂ ਗਧੇ ਨੂੰ ਵੀ ਪੜ੍ਹਨ ਲਈ ਭੇਜਿਆ ਹੈ? ਜਵਾਬ ਸਿੱਧਾ ਹੈ ਕਿ ਨਹੀਂ। ਕਿਉਂਕਿ ਕਿਸੇ ਸੂਰ, ਝੋਟੇ ਜਾਂ ਗਧੇ ਵਿੱਚ ਦਿਮਾਗ਼ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਹੁਣ ਆਰਟੀਫਿਸ਼ਲ ਇੰਟੈਲੀਜੈਂਸ ਦੇ ਯੁੱਗ ਵਿੱਚ ਮਸ਼ੀਨ ਲਰਨਿੰਗ ਯਾਨਿ ਮਸ਼ੀਨਾਂ ਦੀ ਪੜ੍ਹਾਈ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ। ਇਸ ਦਾ ਸਿੱਧਾ ਮਤਲਬ ਹੈ ਕਿ ਇਹਨਾਂ ਮਸ਼ੀਨਾਂ ਵਿੱਚ ਹੁਣ ਦਿਮਾਗ਼ ਪਾ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਹਨ ਜਾਂ ਦਿਮਾਗ਼ ਵਰਗੀ ਹੀ ਕੋਈ ਚੀਜ਼ ਇਹਨਾਂ ਮਸ਼ੀਨਾਂ ਵਿੱਚ ਫਿੱਟ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਇਹ ਸਭ ਕੁਝ ਕਿਵੇਂ ਹੋਇਆ ਅਤੇ ਕਦੋਂ ਹੋਇਆ, ਇਸ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਅਸੀਂ ਹੇਠਾਂ ਪਹਿਰੇ ਵਿੱਚ ਕਰਾਂਗੇ।

ਸੰਨ 2004 ਵਿੱਚ ਦੁਨੀਆਂ ਵਿੱਚ ਟੈਕਨਾਲੋਜੀ ਦੇ ਖੇਤਰ ਦੀ ਬੌਸ ਕਹਾਉਣ ਵਾਲੀ ਕੰਪਨੀ ਜਿਸ ਦਾ ਨਾਮ ਵੀ ਬੌਸ਼ ਹੈ ਇੱਕ ਸਾਫਟਵੇਅਰ ਡਿਵੈਲਪ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਅਗਰ ਇਹ ਸਾਫਟਵੇਅਰ ਨਹੀਂ ਬਣਦਾ ਤਾਂ ਆਰਟੀਫਿਸ਼ਲ ਇੰਟੈਲੀਜੈਂਸ ਅਤੇ ਮਸ਼ੀਨ ਲਰਨਿੰਗ ਦਾ ਅੱਜ ਦਾ ਇਹ ਲੈਵਲ ਹਾਸਲ ਕਰਨਾ ਵੀ ਬਹੁਤ ਮੁਸ਼ਕਲ ਹੋਣਾ ਸੀ। ਇਸ ਸਾਫਟਵੇਅਰ ਨੂੰ ਇੱਕ ਦੂਸਰੀ ਕੰਪਨੀ ਕਿਰਾਏ ਤੇ ਲੈ ਲੈਂਦੀ ਹੈ ਜਿਸਦਾ ਨਾਮ ਹੈ ਵਾਕਸਵੈਗਨ। ਇਹ ਵਾਕਸਵੈਗਨ ਆਟੋਮੋਬਾਈਲ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਬਹੁਤ ਬੜਾ ਨਾਮ ਹੈ। ਇਹ ਦੁਨੀਆਂ ਦੇ ਕੁਝ ਬਹੁਤ ਹੀ ਮਸ਼ਹੂਰ ਕਾਰਾਂ ਦੇ ਬ੍ਰਾਂਡ ਬਣਾਉਂਦੀ ਹੈ। ਇਹਨਾਂ ਦਿਨਾਂ ਵਿੱਚ ਅਮਰੀਕਾ ਅਤੇ ਯੂਰਪੀਨ ਯੂਨੀਅਨ ਸਮੇਤ ਦੁਨੀਆਂ ਦੀਆਂ ਹੋਰ ਵੀ ਸਰਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਅਚਾਨਕ ਹੀ ਪ੍ਰਦੂਸ਼ਣ ਦਾ ਬੁਖ਼ਾਰ ਚੜ੍ਹ ਗਿਆ। ਇੱਕ ਤਾਰੀਖ ਮੁਕਰਰ ਹੋ ਗਈ, ਇੱਕ ਜਨਵਰੀ, 2008। ਇਹ ਐਲਾਨ ਹੋ ਗਿਆ ਕਿ ਇਸ ਤਾਰੀਖ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਕੋਈ ਵੀ ਕਾਰ ਮਾਰਕੀਟ ਵਿੱਚ ਵਿਕਣ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇਗੀ ਜਿਸ ਵਿਚ ਇੱਕ ਖਾਸ ਲੈਵਲ ਦੇ ਪ੍ਰਦੂਸ਼ਣ ਮਾਣਕ ਯਾਨਿ ਯੂਰੋ ਫੋਰ ਨਹੀਂ ਹੋਣਗੇ। ਹੁਣ ਸਮੱਸਿਆ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਜਦੋਂ ਹੀ ਕੋਈ ਕੰਪਨੀ ਪ੍ਰਦੂਸ਼ਣ ਦਾ ਲੈਵਲ ਆਪਣੀ ਕਾਰ ਵਿੱਚ ਘੱਟ ਕਰਦੀ ਸੀ ਤਾਂ ਉਸਦੀ ਮਾਈਲੇਜ ਵੀ ਗਿਰ ਜਾਂਦੀ ਸੀ। ਹੁਣ ਘੱਟ ਮਾਈਲੇਜ ਵਾਲੀ ਕਾਰ ਨੂੰ ਭਲਾ ਕੋਈ ਕਿਉਂ ਖਰੀਦੇਗਾ? ਇਹਨਾਂ ਹਾਲਾਤਾਂ ਵਿੱਚ ਵਾਕਸਵੈਗਨ ਦੀ ਮੈਨੇਜਮੈਂਟ ਨੂੰ ਇਹ ਖਿਆਲ ਆਇਆ ਕਿ ਇਹਨਾਂ ਕੋਲ ਤਾਂ ਉਹ ਬੌਸ਼ ਕੰਪਨੀ ਵਾਲਾ ਸਾਫਟਵੇਅਰ ਪਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਬਸ ਫਿਰ ਕੀ ਸੀ ਇਹਨਾਂ ਨੇ ਆਵ ਦੇਖਿਆ ਨਾ ਤਾਵ, ਉਹ ਸਾਫਟਵੇਅਰ ਇਹਨਾਂ ਨੇ ਆਪਣੀਆਂ ਕਾਰਾਂ ਵਿੱਚ ਫਿੱਟ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਉਹਨਾਂ ਹੀ ਦਿਨਾਂ ਵਿੱਚ ਡੈਟਰੀਆਟ ਸ਼ਹਿਰ ਵਿੱਚ ਇੰਟਰਨੈਸ਼ਨਲ ਆਟੋ ਐਕਸਪੋ ਹੋਇਆ ਜਿਸ ਵਿਚ ਇਸ ਕੰਪਨੀ ਨੇ ਆਪਣੀਆਂ ਇਹ ਕਾਰਾਂ ਇਹ ਕਹਿ ਕੇ ਪੇਸ਼ ਕਰ ਦਿੱਤੀਆਂ ਕਿ ਇਹਨਾਂ ਕਾਰਾਂ ਦੀ ਮਾਈਲੇਜ ਬਹੁਤ ਜ਼ਿਆਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਪ੍ਰਦੂਸ਼ਣ ਬਿਲਕੁਲ ਹੈ ਹੀ ਨਹੀਂ। ਪੂਰੀ ਦੁਨੀਆ ਵਿਚ ਵਾਕਸਵੈਗਨ ਦੀ ਧੁੱਕ ਬੱਝ ਗਈ। ਇਹਨਾਂ ਕਾਰਾਂ ਦਾ ਨਾਮ ਪੈ ਗਿਆ ਗ੍ਰੀਨ ਕਾਰਜ਼ ਯਾਨਿ ਕਿ ਪ੍ਰਦੂਸ਼ਣ ਰਹਿਤ ਕਾਰਾਂ। ਵਾਕਸਵੈਗਨ ਨੂੰ ਪੂਰੀ ਦੁਨੀਆਂ ਵਿੱਚ ਅਨੇਕਾਂ ਹੀ ਲਾਇਸੈਂਸ ਅਤੇ ਸਬਸਿਡੀਆਂ ਮਿਲੀਆਂ। ਕੰਪਨੀ ਮਾਲਾਮਾਲ ਹੋ ਗਈ। ਕਰੋੜਾਂ ਹੀ ਕਾਰਾਂ ਇਹ ਟੈਕਨਾਲੋਜੀ ਲੱਗੀਆਂ ਕੰਪਨੀ ਨੇ ਵੇਚੀਆਂ। ਪਰ ਫਿਰ ਅਚਾਨਕ ਇੱਕ ਦਿਨ ਭੰਡਾ ਫੁੱਟ ਗਿਆ। ਉਹ ਤਾਰੀਖ ਸੀ, 26 ਸਤੰਬਰ, 2015। ਉਸ ਤੋਂ ਅਗਲੇ ਦਿਨ ਯਾਨੀ 27 ਸਤੰਬਰ, 2015 ਨੂੰ ਜਰਮਨੀ ਦੀਆਂ ਦੋ ਅਖਬਾਰਾਂ 'ਬਿਲਡ' ਅਤੇ 'ਡੈਰ ਸਪੀਗਲ' ਵਿੱਚ ਇਹ ਕੱਚਾ ਚਿੱਠਾ ਛਪ ਗਿਆ। ਕਹਾਣੀ ਜੋ ਨਿਕਲ ਕੇ ਸਾਹਮਣੇ ਆਈ ਉਹ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਇਹਨਾਂ ਕਾਰਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਦੂਸ਼ਣ ਲੈਵਲ ਤਾਂ ਘੱਟ ਕਦੇ ਹੈ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਬਲਕਿ ਸਚਾਈ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਇਹਨਾਂ ਕਾਰਾਂ ਵਿੱਚ ਆਰਟੀਫਿਸ਼ਲ ਇੰਟੈਲੀਜੈਂਸ ਅਤੇ ਮਸ਼ੀਨ ਲਰਨਿੰਗ ਤਕਨੀਕ ਪਾ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਇਹ ਪੂਰੀ ਦੁਨੀਆਂ ਵਿੱਚ ਮਸ਼ੀਨ ਲਰਨਿੰਗ ਦਾ ਪਹਿਲਾ ਕੇਸ ਸੀ ਜੋ ਮਸ਼ਹੂਰ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸਗੋਂ ਬਦਨਾਮ ਵੀ ਹੋਇਆ। ਇਹ ਕਾਰਾਂ ਹੁਣ ਜ਼ਿੰਦਾ ਇਨਸਾਨਾਂ ਵਾਂਗ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਨ ਲੱਗੀਆਂ ਸਨ। ਦੇਖਣ ਲੱਗੀਆਂ ਸਨ, ਸੁਣਨ ਲੱਗੀਆਂ ਸਨ, ਸਮਝਣ ਲੱਗੀਆਂ ਸਨ, ਸੋਚਣ ਲੱਗੀਆਂ ਸਨ ਅਤੇ ਸੋਚ ਸਮਝ ਕੇ ਧੋਖਾ ਦੇਣ ਲੱਗੀਆਂ ਸਨ। ਜਦੋਂ ਇਹਨਾਂ ਕਾਰਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਦੂਸ਼ਣ ਟੈਸਟ ਹੁੰਦਾ ਸੀ ਤਾਂ ਇਹਨਾਂ ਨੂੰ ਪਤਾ ਲੱਗ ਜਾਂਦਾ ਸੀ ਅਤੇ ਇਹ ਇੱਕ ਦਮ ਈਮਾਨਦਾਰ ਹੋ ਜਾਂਦੀਆਂ ਸਨ ਪਰ ਜਦੋਂ ਹੀ ਇਹ ਟੈਸਟ ਖਤਮ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਸੀ ਤਾਂ ਇਹ ਪਹਿਲਾਂ ਵਾਂਗ ਹੀ ਪ੍ਰਦੂਸ਼ਣ ਕਰਨ ਲੱਗ ਜਾਂਦੀਆਂ ਸਨ। ਇੱਥੋਂ ਤਕ ਕਿ ਅਗਰ ਕੋਈ ਪ੍ਰਦੂਸ਼ਣ ਇੰਸਪੈਕਟਰ ਸੜਕ ਤੇ ਵੀ ਖੜ੍ਹਾ ਹੈ ਤਾਂ ਉਸ ਦੀ ਬਾਡੀ ਲੈਂਗੁਏਜ ਤੋਂ ਇਹ ਉਸਨੂੰ ਪਛਾਣ ਲੈਂਦੀਆਂ ਸਨ ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਬਿਲਕੁਲ ਈਮਾਨਦਾਰ ਬਣ ਜਾਂਦੀਆਂ ਸਨ।

ਹੁਣ ਜ਼ਰਾ ਇੱਕ ਮਿੰਟ ਵਾਸਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰੋ ਕਿ ਇੱਕ ਕਾਰ ਜਿਸ ਵਿਚ ਸੈਂਕੜੇ ਸਾਲ ਪੁਰਾਣੀ ਥਰਮੋਡਾਇਨਾਮਿਕ ਟੈਕਨਾਲੋਜੀ ਲੱਗੀ ਹੈ, ਅਗਰ ਉਹ ਇੰਨੀ ਸਿਆਣੀ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਇੱਕ ਮੱਕਾਰ ਧੋਖੇਬਾਜ਼ ਇਨਸਾਨ ਵਾਂਗ ਧੋਖਾ ਦੇਣ ਲੱਗਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਫਿਰ ਇੱਕ ਇਲੈਕਟ੍ਰਾਨਿਕ ਮਸ਼ੀਨ ਯਾਨਿ ਈਵੀਐਮ ਕਿੰਨੀ ਖ਼ਤਰਨਾਕ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ ਜਿਸ ਦਾ ਕਿ ਨਾਮ ਹੀ ਇਲੈਕਟ੍ਰਾਨਿਕ ਵੋਟਿੰਗ ਮਸ਼ੀਨ ਹੈ। ਇਹ ਤਾਂ ਇੱਕ ਕਾਰ ਨਾਲੋਂ ਸੈਂਕੜੇ ਗੁਣਾ ਵੱਧ ਹੁਸ਼ਿਆਰੀ ਨਾਲ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਧੋਖਾ ਦੇਵੇਗੀ। ਜਦੋਂ ਇਸ ਨੂੰ ਟੈਸਟ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ ਇਹ ਈਮਾਨਦਾਰ ਹੋ ਜਾਵੇਗੀ ਅਤੇ ਜਦੋਂ ਇਸ ਉਪਰ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਵੋਟ ਪਾਏ ਜਾਣਗੇ, ਇਹ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਧੋਖੇਬਾਜ਼ ਬਣ ਕੇ ਉਹ ਵੋਟ ਕਿੱਧਰ ਦੇ ਕਿੱਧਰ ਉੜਾ ਲੈ ਜਾਵੇਗੀ।

ਇਹ ਹੈ ਅਸਲੀ ਕਹਾਣੀ ਟੈਸਟ ਰਿਗਿੰਗ ਸਾਫਟਵੇਅਰ ਦੀ। ਸਾਡਾ ਇਲੈਕਸ਼ਨ ਕਮਿਸ਼ਨ ਅਕਸਰ ਇਹ ਕਹਿੰਦੇ ਹੋਏ ਨਹੀਂ ਥੱਕਦਾ ਕਿ ਸਾਡੀਆਂ ਮਸ਼ੀਨਾਂ ਟੈਸਟ ਕਰ ਲਓ। ਇਹ ਟੈਸਟ ਕਰਨ ਦਾ ਹੀ ਤਾਂ ਸਾਰਾ ਖੇਲ ਹੈ। ਭਲਾ ਟੈਸਟ ਰਿਗਿੰਗ ਸਾਫਟਵੇਅਰ ਦੇ ਹੁੰਦਿਆਂ ਹੋਇਆਂ ਟੈਸਟ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕੋਈ ਕਿਵੇਂ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ? ਅਸਲੀ ਸਵਾਲ ਤਾਂ ਇਹ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਟੈਸਟ ਰਿਗਿੰਗ ਸਾਫਟਵੇਅਰ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਜਾਂ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੇ? ਅਗਰ ਇਹ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਫਿਰ ਕੋਈ ਭਲਾ ਈਵੀਐਮ ਉਪਰ ਭਰੋਸਾ ਕਿਉਂ ਕਰੇ? ਅਤੇ ਅਗਰ ਇਹ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੇ ਤਾਂ ਫਿਰ ਅਸੀਂ ਇਹ ਸਬੂਤਾਂ ਸਮੇਤ ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਲਈ ਤਿਆਰ ਹਾਂ ਕਿ ਇਹ ਸਚਮੁੱਚ ਵਿੱਚ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਹੈ ਅਸਲੀ ਸਵਾਲ ਜੋ ਇਲੈਕਸ਼ਨ ਕਮਿਸ਼ਨ ਕੋਲੋਂ ਪੁੱਛਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਮਾਣਯੋਗ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਵੀ ਇਹੋ ਹੀ ਤੱਥ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਕੋਈ ਭਲਾਮਾਣਸ ਇਹ ਲੇਖ ਪੜ੍ਹੇ ਅਤੇ ਪ੍ਰਸ਼ਾਂਤ ਭੂਸ਼ਣ ਵਰਗੇ ਵਕੀਲਾਂ ਤੱਕ ਇਹ ਸੱਚ ਪਹੁੰਚਾਉਣ ਦੀ ਕਿਰਪਾ ਕਰੇ ਤਾਂ ਕਿ ਉਹ ਈਵੀਐਮ ਦੇ ਵਿਰੋਧ ਵਿਚ ਸਹੀ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਜਿਰ੍ਹਾ ਕਰ ਸਕਣ।

ਹੁਣ ਅਗਲਾ ਸਵਾਲ ਕਿ ਕੀ ਇਹਨਾਂ ਮਸ਼ੀਨਾਂ ਦੇ ਕੋਈ ਹੋਰ ਵੀ ਨੁਕਸਾਨ ਹਨ? ਇੱਥੇ ਉਸ ਘਟਨਾ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦੇਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਜਦੋਂ ਪੂਰੀ ਦੁਨੀਆਂ ਵਿੱਚ ਈਵੀਐਮ ਦੇ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡੇ ਐਕਸਪਰਟ ਜੇ ਐਲੇਕਸ ਐਲਡਰਮੈਨ ਨੇ ਸੰਨ 2018 ਵਿੱਚ ਅਮਰੀਕਨ ਸੈਨੇਟ ਵਿੱਚ ਭਾਸ਼ਣ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਇਹ ਗੱਲ ਬੜਾ ਜ਼ੋਰ ਦੇ ਕੇ ਕਹੀ ਸੀ ਕਿ ਇਹ ਮਸ਼ੀਨਾਂ ਅਮਰੀਕਾ ਦੀ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਲਈ ਬਹੁਤ ਵੱਡਾ ਖ਼ਤਰਾ ਹਨ। ਹੁਣ ਸਵਾਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਅਗਰ ਇਹ ਅਮਰੀਕਾ ਦੀ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਲਈ ਖ਼ਤਰਾ ਹਨ ਤਾਂ ਇਹ ਭਾਰਤ ਦੀ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਲਈ ਵੀ ਤਾਂ ਖ਼ਤਰਾ ਹੀ ਹਨ। ਇਸ ਨੁਕਤੇ ਉਪਰ ਥੋੜ੍ਹਾ ਵਿਚਾਰ ਕਰਦੇ ਹਾਂ।

ਸਾਡੇ ਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਵਾਰ 2ਜੀ ਸਕੈਮ ਦਾ ਬਹੁਤ ਰੌਲਾ ਪਿਆ ਸੀ। ਉਹ ਸਾਰਾ ਤਮਾਸ਼ਾ ਇੱਕ ਝੂਠੀ ਰਿਪੋਰਟ ਤੇ ਆਧਾਰਿਤ ਸੀ ਜਿਸ ਨੂੰ ਉਸ ਵਕਤ ਦੇ ਸੀ ਏ ਜੀ ਵਿਨੋਦ ਰਾਏ ਨੇ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਬਹੁਤ ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਉਸ ਸਾਰੀ ਰਿਪੋਰਟ ਨੂੰ ਖਾਰਿਜ਼ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ ਪਰ ਇਸ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਉਸ ਰਿਪੋਰਟ ਦੀ ਵਜ੍ਹਾ ਨਾਲ ਇੱਕ ਸਰਕਾਰ ਚਲੀ ਗਈ। ਹੁਣ ਲੱਖ ਟਕੇ ਦਾ ਸਵਾਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਇੱਕ ਆਦਮੀ ਅਗਰ ਉਹ ਵਿਚਲ ਜਾਵੇ ਜਾਂ ਵਿਕ ਜਾਵੇ ਜਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਡਰਾ ਧਮਕਾ ਕੇ ਜਾਂ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਕਰ ਲਿਆ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਇੱਕ ਸਰਕਾਰ ਗਿਰਾਈ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਇਸੇ ਹਿਸਾਬ ਨਾਲ ਦੇਖਿਆ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਇਲੈਕਸ਼ਨ ਕਮਿਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਵੀ ਤਾਂ ਬਸ ਤਿੰਨ ਹੀ ਲੋਕ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਜੇ ਇੱਕ ਆਦਮੀ ਵਿਕ ਜਾਂ ਡਰ ਸਕਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਫਿਰ ਤਿੰਨ ਆਦਮੀ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਵਿਕ ਜਾਂ ਡਰ ਸਕਦੇ? ਆਖਿਰ ਸਭ ਦੇ ਪਰਿਵਾਰ ਜਾਂ ਬਾਲ ਬੱਚੇ ਹਨ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਦੁਨੀਆਂ ਵਿੱਚ ਆਈ ਐਸ ਆਈ, ਸੀ ਆਈ ਏ, ਮੋਸਾਦ ਵਰਗੀਆਂ ਬੜੀਆਂ ਖ਼ਤਰਨਾਕ ਏਜੰਸੀਆਂ ਮੌਜੂਦ ਹਨ। ਕੁੱਝ ਵੀ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਦੇਸ਼ ਫਿਰ ਤੋਂ ਕਿਸੇ ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਤਾਕਤ ਜਾਂ ਆਤੰਕਵਾਦੀ ਸੰਗਠਨ ਦਾ ਗੁਲਾਮ ਬਣ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇੱਕ ਗੱਲ ਹੋਰ। ਅੱਜ ਕੱਲ੍ਹ ਅਦਾਨੀ ਪ੍ਰੇਮ ਦੇ ਚੱਕਰ ਵਿਚ ਸਾਡੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਜਾਰਜ ਸੋਰਸ ਅਤੇ ਰਾਕਫੈਲਰ ਬ੍ਰਦਰਜ਼ ਵਰਗੇ ਤਾਕਤਵਰ ਲੋਕਾਂ ਨਾਲ ਬਿਨਾਂ ਮਤਲਬ ਦੇ ਵੈਰ ਸਹੇੜੇ ਹੋਏ ਹਨ। ਜੇ ਉਹਨਾਂ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਇਲੈਕਸ਼ਨ ਕਮਿਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਪੰਜ ਦਸ ਹਜ਼ਾਰ ਕਰੋੜ ਦਾ ਖੇਲਾ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਤਾਂ ਸਾਡੇ ਮੁਲਕ ਵਿੱਚ ਕਿਸ ਗਧੇ, ਕਿਸ ਸੂਅਰ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਬਣ ਜਾਣੀ ਹੈ, ਪਤਾ ਵੀ ਨਹੀਂ ਚੱਲਣਾ। ਆਖਿਰ ਕਿਸੇ ਛੋਟੇ ਮੋਟੇ ਸਾਫਟਵੇਅਰ ਨੂੰ ਹੀ ਤਾਂ ਮਸ਼ੀਨਾਂ ਵਿੱਚ ਫਿੱਟ ਕਰਵਾਉਣਾ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਇਸ ਗੱਲ ਵਿੱਚ ਬਹੁਤ ਦਮ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਈਵੀਐਮ ਸਾਡੇ ਪਿਆਰੇ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਲਈ ਬਹੁਤ ਵੱਡਾ ਖ਼ਤਰਾ ਹਨ।

ਸਾਡੇ ਮੁਲਕ ਵਿਚ ਇਕ ਸੰਸਥਾ ਆਰ ਐਸ ਐਸ ਹੈ ਜਿਸ ਦੇ ਕਿ ਨਾਮ ਵਿਚ ਹੀ ਸ਼ਬਦ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਜੁੜਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਇੱਕ ਪੁਲੀਟੀਕਲ ਪਾਰਟੀ ਬੀ ਜੇ ਪੀ ਹੈ ਜੋ ਦਿਨ ਰਾਤ ਰਾਸ਼ਟਰਵਾਦ, ਰਾਸ਼ਟਰਵਾਦ ਕੂਕਦੀ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ। ਇਹਨਾਂ ਨੂੰ ਤਾਂ ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਈਵੀਐਮ ਦਾ ਵਿਰੋਧ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਅਸੀਂ ਆਪਣੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਸ਼੍ਰੀ ਨਰਿੰਦਰ ਮੋਦੀ ਨੂੰ ਇਹ ਸਨਿਮਰ ਬੇਨਤੀ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਬਾਕੀ ਸਾਰੇ ਕੰਮ ਛੱਡ ਕੇ ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਇਹਨਾਂ ਈਵੀਐਮ ਮਸ਼ੀਨਾਂ ਉਤੇ ਫੌਰਨ ਪਾਬੰਦੀ ਲਗਾਉ ਅਤੇ ਪੂਰਾ ਇਲੈਕਸ਼ਨ ਬੈਲਟ ਪੇਪਰ ਤੇ ਕਰਵਾਉ। ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਕਿਧਰੇ ਦੇਰ ਨਾ ਹੋ ਜਾਏ। ਇਹ ਆਜ਼ਾਦੀ ਬਹੁਤ ਮਹਿੰਗੀ ਮਿਲੀ ਹੋਈ ਹੈ। ਕਿਧਰੇ ਇਹ ਦੇਸ਼ ਫਿਰ ਤੋਂ ਕਿਸੇ ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਤਾਕਤ ਦਾ ਗੁਲਾਮ ਨਾ ਬਣ ਜਾਏ?

ਹੁਣ ਈਵੀਐਮ ਦੇ ਇੱਕ ਹੋਰ ਵੱਡੇ ਅੰਤਰਰਾਸ਼ਟਰੀ ਮਾਹਿਰ ਬ੍ਰੂਸ ਸ਼ਨਾਇਰ ਦੀ ਗੱਲ ਕਰ ਲੈਂਦੇ ਹਾਂ। ਉਸ ਦੇ ਮੁਤਾਬਕ ਇਹ ਈਵੀਐਮ ਨਾ ਕੇਵਲ ਧੋਖੇਬਾਜ਼ ਹਨ ਬਲਕਿ ਇਹ ਇੱਕ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕਾਰਪੋਰੇਟ ਮਾਫੀਆ ਦਾ ਹੀ ਇੱਕ ਵਿਗੜਿਆ ਹੋਇਆ ਹੋਰ ਰੂਪ ਹਨ। ਦੁਨੀਆਂ ਦੇ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਮੁਲਕਾਂ ਵਿੱਚ ਇਹ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਬੈਨ ਹੋ ਚੁੱਕੀਆਂ ਹਨ। ਜਰਮਨੀ ਦੀ ਕਾਂਸਟੀਚੂਸ਼ਨਲ ਕੋਰਟ ਨੇ ਤਿੰਨ ਮਾਰਚ, 2009 ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਮੁਲਕ ਵਿਚ ਇਹਨਾਂ ਮਸ਼ੀਨਾਂ ਨੂੰ ਗੈਰ ਭਰੋਸੇਯੋਗ ਦੱਸਦੇ ਹੋਏ ਇਹਨਾਂ ਉਪਰ ਪੂਰਨ ਰੂਪ ਵਿਚ ਪਾਬੰਦੀ ਲਗਾ ਦਿੱਤੀ ਸੀ। ਇਸ ਲਈ ਹੁਣ ਸਾਡੇ ਲਈ ਵੀ ਇਹ ਸਭ ਤੋਂ ਵਧੀਆ ਗੱਲ ਹੋਵੇਗੀ ਕਿ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਲਈ ਖ਼ਤਰਾ ਬਣ ਚੁੱਕੀਆਂ ਇਹਨਾਂ ਧੋਖੇਬਾਜ਼ ਅਤੇ ਦੇਸ਼ ਦੁਸ਼ਮਣ ਮਸ਼ੀਨਾਂ ਉਪਰ ਪੂਰਨ ਪਾਬੰਦੀ ਲਗਾ ਕੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਨਾ ਕੇਵਲ ਦੇਸ਼ ਚੋਂ ਬਾਹਰ ਕੱਢਿਆ ਜਾਵੇ ਬਲਕਿ ਹਰ ਉਸ ਆਦਮੀ ਜੋ ਇਹਨਾਂ ਦੇਸ਼ ਧ੍ਰੋਹੀ ਮਸ਼ੀਨਾਂ ਦੀ ਹਮਾਇਤ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਉਪਰ ਦੇਸ਼ ਨਾਲ ਗੱਦਾਰੀ ਕਰਨ ਦੇ ਦੋਸ਼ਾਂ ਹੇਠ ਮੁਕੱਦਮਾ ਚਲਾ ਕੇ ਉਸ ਨੂੰ ਸਖ਼ਤ ਤੋਂ ਸਖ਼ਤ ਸਜ਼ਾ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇ, ਚਾਹੇ ਫਿਰ ਉਹ ਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਕਿਸੇ ਸਰਵਉਚ ਅਹੁਦੇ ਉਪਰ ਹੀ ਕਿਉਂ ਨਾ ਬਿਰਾਜਮਾਨ ਹੋਵੇ। ਇਹਦੇ ਵਿੱਚ ਹੀ ਨਾ ਕੇਵਲ ਸਾਡੀ ਸਭ ਦੀ ਬਲਕਿ ਸਾਡੀਆਂ ਆਉਣ ਵਾਲੀਆਂ ਨਸਲਾਂ ਦੀ ਵੀ ਭਲਾਈ ਛੁਪੀ ਹੋਈ ਹੈ।

Residential Rental Licensing program : Demand for Roll Back

Ravi Sohal

Dr azad singh Royat

Brampton (Harbans Singh) On 20th March 2024, the city holds a meeting of all stakeholders, including landlords, tenants, and legal experts to discuss new Residential Rental Licensing (RRL) program, to refine the RRL program. The goal should be to protect tenants' rights while supporting landlords in offering safe, affordable housing. This endeavor requires a balanced approach that considers the best interests of the Brampton community. The City of Brampton has launched its Residential Rental Licensing (RRL) program on January 1st, but different members of community raised concerns that it had several significant flaws. In response, the residents of Brampton rallied together and launched a petition on social platform to bring these issues to the attention of the city leaders. These developments mark a significant victory for the residents of Brampton, who saw their efforts lead to substantial improvements in the RRL program. This achievement is a testament to the power of community action and marks the second milestone in their campaign, the first being the temporary pause of the program.

In response to this call for discussion, large number of city residents attended the City Hall meeting and various speakers from different walks of community participated in the discussion, putting forward different opinions from different stakeholders as well as city administration. The main speakers of the delegation who put forward concerns of the landlords were Ayesha Faruq Ahmed, Ravi Sohal, Dr Azad Singh Royat, Ajaybir Singh, Sachin Rana, Vijay Jain etc. The delegation from Landlords told that the Residential Rental Licensing (RRL) program had several significant concerns, from financial burdens on landlords to potential conflicts with existing legislation, the program's implementation could have far-reaching implications for Brampton residents and the rental market as a whole.

Ayesha Faruq Ahmed representing a group of legal and compliant landlords also expressed as speaker that the new program has sparked controversy and raised many questions among community.

Sachin Rana

She told that legal landlords, support efforts to address issues related to illegal landlords. She objected to called as "illegal" and "slumlords" by our own representatives, it's offensive and perpetuates harmful stereotypes against ethnic and racial minorities that the City of Brampton calls home. "Our repeated attempts to seek clarification on how the RRL program will differentiate between legal and illegal landlords have gone unanswered. The rollout of the RRL program seems rushed and lacks transparency. We expected more thorough consultation with citizens and clearer communication about the program's objectives and implementation. The lack of information only adds to our apprehensions about its potential impact." Ayesha told.

"We also need to address the broader implications of the RRL program, particularly for vulnerable groups like international students and low-income tenants. Where will they go if legal landlords are driven out of the market due to excessive regulation and unjust penalties? Besides his, how will you ensure that illegal landlords are penalized without unfairly affecting compliant ones? The program appears to target legal dwellings, as they are the ones automatically enrolled, but how will illegal ones be identified and enrolled?" questioned Ayesha

While speaking, Ajaybir Singh, a delegate termed this RRL program unlawful because it is against a report by Ontario Human Rights Council. In the report titled "Room for everyone: Human Rights and rental housing licensing, human rights council have clearly sated that "any municipality in Ontario should not introduce a licensing pilot in a part of the city but rather if it is needed, it should be for the whole city. In the above rights council report clearly says that Brampton City council has unlawfully implemented the rental license in half the city. This pilot program of rental licensing can't be passed because it is seem targeting a part of the city rather than the whole city which is contrary to the Ontario Human Rights Commission's code.

While speaking Sahin Rana, Delegate told that RRL is no solution to existing rental problems and appears to be an abuse of powers by city. In this plan, the landlords, who are subject to all penalties have no powers to enforce these rules on tenants. Under RRL, the property tax paying and law-abiding landlords will be put through extraneous pain of more paperwork and inspections every year and bear all the costs that can run into thousands of dollars and that is when they had already registered legal units with city and met all compliance. Keep in mind most of the landlords themselves have full time jobs and in many cases 2 jobs and already struggling to keep up with mortgage rates. He said about the issues of overcrowding and extra trash issues cannot be solved by RRL either, as landlords have no power over tenants who do overcrowding by subletting continuously. Either city needs to be responsible for evicting tenants or empower landlords to do so to enforce city rules otherwise there will be an explosion in civil litigations against the city in coming time. The city can't just wash their hands off and say tenants are not under city jurisdiction and out full burden on landlords.

"This RRL doesn't really do anything to solve illegal rentals but puts more pressure on legal rentals. The proposed inspections inside the house are violation of tenants and landlord privacy and goes against right to live freely in this country. Only small property landlords get impacted by RRL while bigger builders will be the beneficiary here since they don't need to enroll; so once again the city is choosing to neglect small landlords in favor of big builders.

A report published by the Federation of Rental-Housing Providers of Ontario (FRPO), titled "A Review of the Effectiveness and Implications of Municipal Licensing of Residential Apartments," provides further context to this issue. It argues against apartment licensing, suggesting it does not effectively address major concerns in housing. Evidence from various cities that considered but ultimately decided against licensing supports this conclusion. Key concerns with the RRL program include its potential to reduce the availability of rental units, deter new homebuyers, and conflict with provincial laws. It is essential for policymakers to consider these issues carefully." said delegates. A delegate Vijay Jain, suggested to cancel the RRL pilot program and send it for proper, comprehensive community consultation to come up with better and collaborative solution.

In a press note issued later, Mr Ravi Sohal, a delegate claimed that taking view of concerns of legal homeowners, the city staff had made substantial revisions to the RRL, addressing many of the concerns raised by residents. City staff has presented a report to the committee of the council suggesting four major amendments to the program. These amendments are as the process will be made simpler with no need for complicated documentation. The Redundant inspections will no longer be required. The program will be free to those who apply before June 30th, covering the entire duration of the pilot program. Inspections will be conducted in line with the Residential Tenancies Act (RTA), ensuring landlords give proper notice to tenants.

Asesha faruq Ahmad

Adani's Greed Amidst the Genocide in Gaza

The Human Rights Forum (HRF) strongly condemns Adani's recent agreements with Israel that include the sending of advanced drones with the clear potential to be deployed in aid of the ongoing genocide of Palestinians in Gaza. We demand that the Indian government cancel, with immediate effect, all such deals with Israel. We are daily witness to the deliberate slaughter of Palestinians, many of them children and women. A morally depraved Israel has butchered well over 30000 Palestinians, overwhelmingly civilians. As we write this, children are starving to death and famine looms over Gaza.

Adani-Elbit Advanced Systems India Ltd, located in Hyderabad is a joint venture between Adani Defence and Aerospace and Elbit Systems, Israel to manufacture advanced drone systems. The latest version of these drones is called Hermes 900. This is the only Hermes production facility outside of Israel. An MoU was also recently exchanged between the Telangana Government and Adani groups with an investment of Rs 1000 crore 'to set up a comprehensive ecosystem for the research, development, design, manufacturing and integration of counter drone and missile systems at the Adani Aerospace Park, Hyderabad.'

PLR Systems Pvt Ltd is a partnership between Israel Weapon Industries (IWI) and Adani Enterprises for the manufacturing of weapons. The company's website calls it a 'shining example of make in India'. The vulture capitalist went on to seal one of the biggest Israel-India deals in history in January 2023, by acquiring a part of Haifa Port. Even as Israel's genocide of Palestinians in Gaza continues, Adani Elbit has recently supplied 20 Hermes 900 drones to the Israel military. While several countries have withdrawn support to Israel in the face of its inhuman carnage of Palestinians, Adani continues to profit from it, lining its pocket with blood money. Palestine has been a laboratory for war technologies and this genocidal 'success' is being marketed by Israel globally. Especially marked for its widespread destruction and maximum causalities, Israeli drone and surveillance technology targets populated areas, schools, hospitals, and even individual homes. Israel is one of the biggest suppliers of military hardware to India which has borrowed this 'drone tactic' from Israel to thwart the recent farmers' protests. Elbit Systems is the largest weapons manufacturing company in Israel and supplies nearly 81% of Israel's drones. The Hermes 900 are unmanned aerial vehicles (UAVs) with a payload capacity of around 300 kgs and an endurance of about 30 hours marking performance. Elbit has branded them as ISTAR, standing for intelligence, surveillance, targeted acquisition, and reconnaissance. They are capable of high-resolution imaging, precise bombing facilitated by a laser designator (even in densely populated areas), and large-scale surveillance. UAVs like Hermes 900 are often operated from ground control stations (GCS) situated miles away from the site of the target, causing a psychological distance and disengagement with the act of killing. UAVs also lead to what is called a 'Play Station Mentality' by psychologists as the interface is similar to that of video games. This inhumane disassociation between soldiers and the consequences of their actions echoes the willful and deliberate ignorance and complicity of India in this genocide against the Palestinian people.

In response to the December 29, 2023 application by South Africa against Israel alleging violation of the 1948 Genocide Convention, the International Court of Justice (ICJ) passed significant provisional measures on January 26, 2024. The court described South Africa's charge as validating a plausible claim of genocide. In its order, the ICJ clearly indicated that Israel must desist from killing Palestinians or causing them bodily or mental harm. It also ordered Israel to 'take immediate and effective measures to enable the provision of urgently needed basic services and humanitarian aid.' This historic order casts a moral and legal obligation on other country members of the ICJ and signatories of the Genocide Convention, including India, to cease funding or facilitating in any manner Israel's military actions. Israel has so far treated the ICJ ruling with disdain and continues to perpetrate genocidal acts with catastrophic consequences.

We are opposed to India's fast-tracking of Israeli recruitment of Indian migrant workers to replace outlawed Palestinian labour. Apart from being complicit with Israel, this also reneges on its responsibility to provide safe, secure and decently paid jobs to our own underemployed and unemployed poor.

The ICJ order and ongoing massive global protests against Israel's crimes in Gaza and the occupied territories has played a crucial role in preventing and cancelling war assistance to Israel. The Netherlands has ceased sending parts of fighter jets to Israel, Belgium curbed the license of gunpowder exporting companies in their country this February and the Japanese government has suspended agreement contracts with the Elbit Systems. Even before the ICJ ruling, Italy had stopped weapons and military shipments to Israel.

Shamefully, India has till date not rescinded existing business deals with Israel nor has it outrightly and clearly condemned Israel for its inhumanity against the Palestinians. Its disgraceful complicity with Israel's war crimes continues. On the other hand, India voted on December 13 last year, over two months into the bloodbath in Gaza, for an immediate and humanitarian ceasefire in Palestine at the UN General Assembly. Such performative political signaling by India is repulsive.

HRF decries this contradictory and morally repugnant stand of the Indian government. We demand that all deals with the Zionist apartheid State of Israel be annulled. We call for an immediate, unconditional and permanent ceasefire in Gaza and reiterate our solidarity with the Palestinian struggle for justice.

Fraud, criminal conviction, misrepresentation and unlawful user fees

New report exposes a "Wild West" of for-profit health care in Ottawa private clinics

Ottawa : A new report released by the Ottawa and Ontario Health Coalitions contains shocking revelations about the ownership and management behind private health clinics in Ottawa. Based on a five-month investigation, Freedom of Information requests, corporate filings, interviews and court records, the report paints a picture of a dangerous and disturbing "Wild West" of private clinics operating with little or no oversight.

The report centres on the South Keys clinic featured in a flurry of media reports last fall when its "Clinical Director" announced that patients would be required to pay a $400 annual fee to access primary care by a nurse practitioner. At the time, Health Minister Sylvia Jones promised an investigation, noted the Coalition. No update has been forthcoming and the Health Coalition reports it conducted its own inquiry into the clinic resulting in three major findings, as follows:

1. A review of the two key statutes establishing the legal rights of Ontarians to primary health care services confirms that the $400 per year fee recently introduced by the South Keys clinic is unlawful. The Coalition called on the Ford government to stop stalling and enforce Ontario's and Canada's Public Medicare protection laws. The Coalition called for an investigation into the charges levied on patients, and said that the scope of this investigation must be expanded to examine the ownership and management of the South Keys clinic and another Ottawa clinic co-owned by the same individual.

2. The owners of the South Keys clinic and a second related clinic – Neuromotion Therapy – appear to have been convicted of serious crimes including 64 counts of insurance fraud and sexual assault.

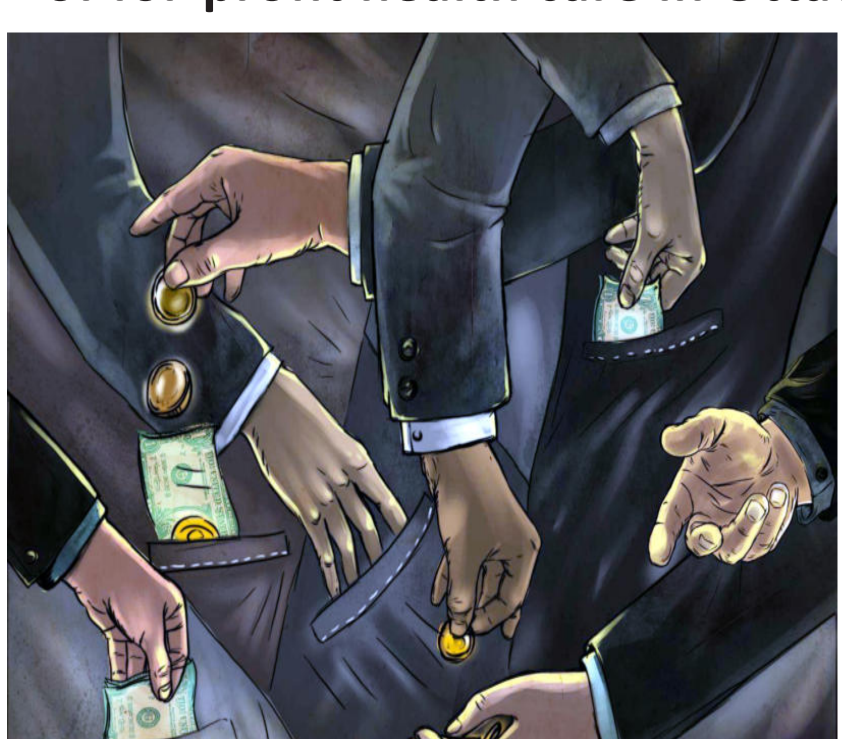

3. The Coalition also identified a troubling pattern of misleading practices in the marketing of these clinics. A number of individual practitioners who are now, or have been, listed on the roster of the clinics' health professionals appear to live in communities far away from Ottawa, or were listed on the website long after they left, or never worked at the clinics.

The report's authors concluded, "The details contained in this report reveal the consequences of the Ford government's policies that have allowed more and more vital health care services to be owned by profit-driven business people and investors who lack a social commitment to the provision of health care."

"We call upon the Ford government to take immediate action to enforce our public health care laws and stop the South Keys clinic from charging patients for primary care services, at bare minimum," said Natalie Mehra, executive director of the Ontario Health Coalition.

"The extremely disturbing details about the apparent legal histories of the clinics' owners illustrate the serious dangers to the public created by the privatization of our vital health care services," added Kevin Skerrett, of the Ottawa Health Coalition. "Along with actually "shutting down bad actors", as Minister of Health Sylvia Jones promised in October, this broader problem must be addressed through ending the for-profit privatization of primary care that has accelerated significantly under the Ford government and establishing public and not-for-profit community health teams with strong public oversight."

ਨਵ-ਉਦਾਰਵਾਦੀ ਭਾਰਤ : ਜਿਨਸੀ ਹਿੰਸਾ ਦੇ ਮੁਜਰਮਾਂ ਦੀ ਹਕੀਕਤ

-ਰੰਜਨਾ ਪਾਢੀ
ਅਨੁ.: ਬੂਟਾ ਸਿੰਘ ਮਹਿਮੂਦਪੁਰ

ਰੰਜਨਾ ਪਾਢੀ, ਜੋ ਕਿ 'ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਖੇਤੀ ਸੰਕਟ ਦੀ ਕਹਾਣੀ, ਔਰਤਾਂ ਦੀ ਜ਼ੁਬਾਨੀ' ਨਾਂ ਦੀ ਡੂੰਘੀ ਖੋਜ 'ਤੇ ਆਧਾਰਤ ਚਰਚਿਤ ਕਿਤਾਬ ਦੀ ਲੇਖਿਕਾ ਅਤੇ ਹੱਕਾਂ ਦੀ ਕਾਰਕੁਨ ਹੈ, ਦਾ ਇਹ ਲੇਖ 'ਬੇਟੀ ਬਚਾਓ, ਬੇਟੀ ਪੜ੍ਹਾਓ' ਦਾ ਨਾਅਰਾ ਦੇ ਕੇ ਸੱਤਾ 'ਚ ਆਈ ਆਰ.ਐੱਸ.ਐੱਸ.-ਭਾਜਪਾ ਦੀ ਹਕੂਮਤ ਦੀ ਰਾਜਸੀ ਤੇ ਰਾਜਕੀ ਸਰਪ੍ਰਸਤੀ ਹੇਠ ਚੱਲ ਰਹੇ ਬਲਾਤਕਾਰਾਂ ਅਤੇ ਜਿਨਸੀ ਹਿੰਸਾ ਦੇ ਵਰਤਾਰੇ ਦਾ, ਇਸ ਦੇ ਵਿਚਾਰਧਾਰਕ ਸਰੋਤ ਦੇ ਨਜ਼ਰੀਏ ਤੋਂ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਅੰਤਰਰਾਸ਼ਟਰੀ ਔਰਤ ਦਿਵਸ ਤੋਂ ਐਨ ਪਹਿਲਾਂ ਇਕ ਸਪੇਨੀ ਸੈਲਾਨੀ ਔਰਤ ਨਾਲ ਸਮੂਹਿਕ ਬਲਾਤਕਾਰ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਭਗਵਾ ਹਕੂਮਤ ਦੇ ਔਰਤਾਂ ਦੇ ਸੁਰੱਖਿਆ ਦੇ ਦਾਅਵੇ ਕਿੰਨੇ ਝੂਠੇ ਅਤੇ ਦੰਭੀ ਹਨ। ਜਿਨਸੀ ਦਰਿੰਦਗੀ ਉੱਪਰ ਗੰਭੀਰ ਚਰਚਾ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ ਇਸ ਦਾ ਅਨੁਵਾਦ ਪਾਠਕਾਂ ਨਾਲ ਸਾਂਝਾ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। - ਸੰਪਾਦਕ

ਪਿਛਲੇ ਦਹਾਕੇ 'ਚ ਭਿਆਨਕ ਰਿਪੋਰਟਾਂ ਦੀ ਇਕ ਅਨੰਤ ਲੜੀ ਕੌਮੀ ਸੁਰਖ਼ੀਆਂ ਬਣੀ ਹੈ – ਉੱਤਰ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ (ਯੂਪੀ) (2014) ਦੇ ਬਦਾਯੂੰ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਵਿਚ ਦੋ ਦਲਿਤ ਲੜਕੀਆਂ ਦੇ ਜਿਨਸੀ ਸ਼ੋਸ਼ਣ ਅਤੇ ਫਾਂਸੀ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਮਨੀਪੁਰ ਵਿਚ (2023) ਹਿੰਸਕ ਭੀੜ ਦੁਆਰਾ ਦੋ ਕੁਕੀ-ਜ਼ੋ ਔਰਤਾਂ ਨੂੰ ਨਿਰਵਸਤਰ ਕਰਕੇ ਜਨਤਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਜ਼ਲੀਲ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਤੱਕ; ਜੰਮੂ ਅਤੇ ਕਸ਼ਮੀਰ (2018) ਵਿਚ ਆਸਿਫ਼ਾ ਬਾਨੋ ਦੇ ਕਾਤਲਾਂ ਦੀ ਤਾਈਦ ਕਰਨ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਬਲਾਤਕਾਰ ਦੇ ਦੋਸ਼ੀ ਧਾਰਮਿਕ ਆਗੂਆਂ ਦੀ ਹਮਾਇਤ ਵਿਚ ਜਨਤਕ ਜਲੂਸ ਕੱਢਣ ਤੱਕ; ਅਤੇ ਯੂਪੀ (2020) ਅੰਦਰ ਹਾਥਰਸ ਵਿਚ ਉੱਚ-ਜਾਤੀ ਦੇ ਮਰਦਾਂ ਨੂੰ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸਜ਼ਾ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਗੁਜਰਾਤ (2022) ਵਿਚ ਦੋਸ਼ੀ ਬਲਾਤਕਾਰੀਆਂ ਦੀ ਰਿਹਾਈ ਤੱਕ (ਜਿਸ ਫ਼ੈਸਲੇ ਨੂੰ ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਉਲਟਾ ਦਿੱਤਾ)।

ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾਵਾਂ ਦਾ ਕਰੂਰ ਹਮਲਿਆਂ, ਬਲੈਕਮੇਲ ਅਤੇ ਆਪਣੀ ਤੇ ਆਪਣੇ ਪਰਿਵਾਰਕ ਮੈਂਬਰਾਂ ਦੀ ਜਾਨ ਨੂੰ ਖ਼ਤਰੇ ਵਿਚ ਪਾਉਣ ਤੋਂ ਬਚਾ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ। ਗਵਾਹਾਂ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਅਜੇ ਵੀ ਦੂਰ ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ। ਕੀ ਇਹ ਮਹਿਜ਼ ਇਤਫ਼ਾਕ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ 2014 ਦੀਆਂ ਭਾਰਤੀ ਆਮ ਚੋਣਾਂ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਸਾਰੇ ਨਾਗਰਿਕਾਂ ਨੂੰ ਗਾਰੰਟੀ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਅੱਛੇ ਦਿਨ ਦਾ ਮਤਲਬ ਹੈ ਕਿ ਔਰਤਾਂ ਅਤੇ ਸਾਰੇ ਹਾਸ਼ੀਏ 'ਤੇ ਧੱਕੇ ਸਮੂਹਾਂ ਨੂੰ ਨਿਆਂ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਰੱਖਿਆ ਜਾਵੇ?

ਇਹ ਸਵਾਲ ਉਠਾਉਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ ਕਿ ਸਾਡੇ ਸਮਾਜ ਵਿਚ ਜਿਨਸੀ ਸ਼ੋਸ਼ਣ ਦੇ ਜੁਰਮ ਅਤੇ ਇਸ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਦੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਹੋਈ ਕਿਉਂ ਜਾਪਦੀ ਹੈ? ਕੀ ਅਸੀਂ ਦੇਖਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਹਿੰਦੁਤਵ ਦਾ ਸਮਾਜਿਕ ਅਤੇ ਸੱਭਿਆਚਾਰਕ ਸਿਧਾਂਤ ਔਰਤਾਂ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਅਤੇ ਕਦਰ ਨੂੰ ਕਿਵੇਂ ਉਲਟਾ ਰਿਹਾ ਹੈ? ਕੀ ਅਸੀਂ ਦੇਖਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਕਿਵੇਂ ਦਲਿਤ ਅਤੇ ਆਦਿਵਾਸੀ ਭਾਈਚਾਰਿਆਂ ਅਤੇ ਘੱਟ ਗਿਣਤੀ ਧਾਰਮਿਕ ਸਮੂਹਾਂ ਦੀਆਂ ਔਰਤਾਂ ਜਿਨਸੀ ਹਿੰਸਾ ਅਤੇ ਨਿਆਂ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਦਾ ਸ਼ਿਕਾਰ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ? ਔਰਤਾਂ ਸਮੇਤ ਜਨਤਾ ਦੇ ਵਰਗਾਂ ਨੂੰ ਅਪਰਾਧ ਦੇ ਦੋਸ਼ੀਆਂ ਦੇ ਬਚਾਅ ਲਈ ਸੜਕਾਂ 'ਤੇ ਆਉਣ ਦਾ ਕੀ ਕਾਰਨ ਹੈ? ਕੀ ਅਸੀਂ ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਤਾਕਤ, ਜਾਤੀ ਦੀ ਉੱਤਮਤਾ ਅਤੇ ਬਾਹੂਬਲ ਦੇ ਸ਼ਕਤੀਸਾਲੀ ਸਾਂਚੇ ਨੂੰ ਦੇਖਦੇ ਹਾਂ ਜੋ ਜਿਨਸੀ ਅਪਰਾਧਾਂ ਦੇ ਦੋਸ਼ੀਆਂ ਨੂੰ ਬਚਾਉਂਦਾ ਹੈ? ਇਹ ਲੇਖ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕੁਝ ਗੁੰਝਲਾਂ ਨੂੰ ਖੋਲ੍ਹਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰੇਗਾ।

ਜੰਗ ਦੇ ਮੈਦਾਨ ਬਣਾਏ ਔਰਤਾਂ ਦੇ ਸਰੀਰ: ਜਿਨਸੀ ਹਿੰਸਾ ਹਮੇਸ਼ਾ ਸਮੂਹਿਕ ਹਿੰਸਾ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਰਹੀ ਹੈ। 2013 'ਚ, ਜਦੋਂ ਭਾਰਤੀ ਜਨਤਾ ਪਾਰਟੀ (ਭਾਜਪਾ) ਦੇ ਸੱਤਾ ਵਿਚ ਆਉਣ ਬਾਰੇ ਪ੍ਰਚਾਰ ਸਿਖ਼ਰਾਂ ਛੂਹ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਯੂਪੀ ਦੇ ਮੁਜ਼ੱਫਰਨਗਰ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਵਿਚ ਫਿਰਕੂ ਹਿੰਸਾ ਭੜਕ ਉੱਠੀ। 60,000 ਤੋਂ ਵੱਧ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਨੂੰ ਉਜਾੜ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਬਹੁਤ ਸਾਰੀਆਂ ਔਰਤਾਂ ਦਾ ਜਿਨਸੀ ਸ਼ੋਸ਼ਣ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਦੀਆਂ ਰਿਪੋਰਟਾਂ ਸਾਹਮਣੇ ਆਈਆਂ ਸਨ। ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਫਾਸਟ ਟਰੈਕ ਅਦਾਲਤਾਂ ਬਣਾਉਣ ਦਾ ਐਲਾਨ ਕੀਤਾ। ਦਸ ਸਾਲ ਬਾਅਦ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇਕ ਔਰਤ ਅਜੇ ਵੀ ਨਿਆਂ ਦੀ ਉਡੀਕ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ ਜਦਕਿ ਬਾਕੀਆਂ ਨੇ ਆਪਣੀਆਂ ਸ਼ਿਕਾਇਤਾਂ ਵਾਪਸ ਲੈ ਲਈਆਂ ਹਨ।

ਅਪਰਾਧਿਕ ਨਿਆਂ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਰਾਹੀਂ ਨਿਆਂ ਦੀ ਭਾਲ ਪੂਰੇ ਪਰਿਵਾਰਾਂ ਅਤੇ ਭਾਈਚਾਰਿਆਂ ਦੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਨੂੰ ਡੂੰਘੇ ਰੂਪ 'ਚ ਉਲਟ-ਪੁਲਟ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਅਜਿਹੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿਚ ਜਿੱਥੇ ਦਲਿਤ ਆਪਣੇ ਜ਼ਮੀਨੀ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦੀ ਹੱਕ-ਜਤਾਈ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਭਾਰੂ ਜਾਤੀਆਂ ਦੇ ਹੱਥੋਂ ਜਿਨਸੀ ਹਿੰਸਾ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰਨਾ ਪੈ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਹਰਿਆਣਾ ਵਿਚ, ਪਿੰਡਾਂ ਦੀਆਂ ਪੰਚਾਇਤਾਂ ਦੀ ਮਲਕੀਅਤ ਵਾਲੀ ਸਾਂਝੀ ਜ਼ਮੀਨ ਦਲਿਤਾਂ ਅਤੇ ਜਾਟਾਂ ਦਰਮਿਆਨ ਝਗੜੇ ਦਾ ਮੁੱਦਾ ਹੈ।

ਇਹ ਟਕਰਾਅ ਉਦੋਂ ਉਜਾਗਰ ਹੋਇਆ ਜਦੋਂ ਮਾਰਚ 2014 'ਚ ਭਗਾਣਾ ਪਿੰਡ ਵਿਚ ਚਾਰ ਨੌਜਵਾਨ ਦਲਿਤ ਲੜਕੀਆਂ ਨਾਲ ਪੰਜ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਵੱਲੋਂ ਬਲਾਤਕਾਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਧਾਨੁਕ ਭਾਈਚਾਰੇ ਦੇ 90 ਪਰਿਵਾਰਾਂ ਨੇ ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ ਦੇ ਜੰਤਰ-ਮੰਤਰ ਵਿਖੇ ਕਰੀਬ ਦੋ ਮਹੀਨਿਆਂ ਤੱਕ ਰੋਸ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ ਕੀਤਾ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਦਿੱਲੀ ਪੁਲਿਸ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਰੋਸ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ ਜਬਰਦਸਤੀ ਚੁਕਵਾ ਦਿੱਤਾ। ਭਾਰਤ ਨੂੰ ਪੂੰਜੀ-ਨਿਵੇਸ਼ਕਾਂ ਲਈ ਸਾਜ਼ਗਰ ਸਥਾਨ ਵਜੋਂ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਲਈ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਤਰਜੀਹ ਅਕਸਰ ਦਲਿਤਾਂ ਵਿਰੁੱਧ ਢਾਂਚਾਗਤ ਹਿੰਸਾ ਨੂੰ ਦਬਾਉਣ ਅਤੇ ਨਿਆਂ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰਨ ਦਾ ਕਾਰਨ ਬਣ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

ਸਮਾਜਕ ਤਰੱਕੀ ਦੇ ਆਪਣੇ ਅਧਿਕਾਰ ਦੀ ਹੱਕ-ਜਤਾਈ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਦਲਿਤਾਂ ਨੂੰ ਅਕਸਰ ਜਿਨਸੀ ਹਮਲੇ ਅਤੇ ਹਿੰਸਾ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰਨਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਅਗਸਤ 2013 ਵਿਚ, ਹਰਿਆਣਾ ਦੇ ਪਿੰਡ ਬਨੀਆਖੇੜਾ ਦੀ ਇਕ 20 ਸਾਲਾ ਵਿਦਿਆਰਥਣ ਇਮਤਿਹਾਨ ਦੇਣ ਲਈ ਜੀਂਦ ਲਈ ਬੱਸ ਵਿਚ ਚੜ੍ਹੀ ਸੀ ਪਰ ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਉਸ ਦੀ ਲਾਸ਼ ਇਕ ਖੇਤ ਵਿੱਚੋਂ ਮਿਲੀ। ਜਦੋਂ ਭਾਈਚਾਰੇ ਨੇ ਕੇਸ ਦਰਜ ਕਰਨ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਉੱਪਰ ਬੇਰਹਿਮੀ ਨਾਲ ਲਾਠੀਚਾਰਜ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਜਿਸ ਨਾਲ ਲੜਕੀ ਦੇ ਪਿਤਾ ਸਮੇਤ ਕਈ ਜਣੇ ਜ਼ਖ਼ਮੀ ਹੋ ਗਏ। ਛੇ ਦਲਿਤਾਂ ਨੂੰ ਗ੍ਰਿਫ਼ਤਾਰ ਕਰ ਲਿਆ ਗਿਆ। ਦਲਿਤ ਭਾਈਚਾਰੇ ਨੂੰ ਬੁਨਿਆਦੀ ਕਾਨੂੰਨੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆਵਾਂ ਅਤੇ ਨਿਆਂ ਵਿਵਸਥਾਵਾਂ ਮੁਹੱਈਆ ਕਰਨ ਤੋਂ ਸ਼ਰੇਆਮ ਇਨਕਾਰ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰਨਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ, ਇੱਥੋਂ ਤੱਕ ਕਿ ਵਕੀਲਾਂ ਅਤੇ ਮਰਦ ਕਾਰਕੁਨਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਖ਼ਤਰੇ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰਨਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਰਾਜ ਦੀ ਨਿਆਂ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਵਿਚ ਔਰਤਾਂ (ਅਤੇ ਮਰਦਾਂ), ਖ਼ਾਸ ਤੌਰ 'ਤੇ ਘੱਟ ਗਿਣਤੀ, ਕਬਾਇਲੀ ਅਤੇ ਦਲਿਤ ਪਿਛੋਕੜ ਵਾਲੇ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਘੱਟ ਨੁਮਾਇੰਦਗੀ, ਨਿਆਂ ਹਾਸਲ ਕਰਨ ਵਿਚ ਇਕ ਢਾਂਚਾਗਤ ਰੁਕਾਵਟ ਪਾਉਂਦੀ ਹੈ।

ਅਨਡੂਇੰਗ ਇੰਪਿਊਨਿਟੀ: ਸਪੀਚ ਆਫਟਰ ਸੈਕਸੂਅਲ ਵਾਇਲੈਂਸ ਵਿਚ, ਵੀ. ਗੀਤਾ (2016) ਇਸ ਗੱਲ 'ਤੇ ਚਰਚਾ ਕਰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਕਿਵੇਂ ਉੱਚ-ਜਾਤੀ ਦੇ ਮਰਦ ਹੇਠਲੀ ਜਾਤੀ ਦੀਆਂ ਔਰਤਾਂ ਦੇ ਜਿਸਮਾਂ ਨੂੰ ਕੰਟਰੋਲ ਕਰਕੇ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਰੱਖਿਆ ਕਰਨ ਵਿਚ ਅਸਫ਼ਲ ਰਹਿੰਦੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮਰਦਾਂ ਨੂੰ ਅਪਮਾਨਿਤ ਕਰਕੇ ਆਪਣੇ ਅਧਿਕਾਰ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਦੱਖਣੀ ਛੱਤੀਸਗੜ੍ਹ ਵਿਚ, ਆਦਿਵਾਸੀ ਔਰਤਾਂ ਨੂੰ ਸੁਰੱਖਿਆ ਬਲਾਂ ਅਤੇ ਨੀਮ-ਫ਼ੌਜੀ ਸਮੂਹਾਂ ਹੱਥੋਂ ਵਿਆਪਕ ਜਿਨਸੀ ਹਿੰਸਾ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰਨਾ ਪਿਆ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਜ਼ਮੀਨ ਅਤੇ ਵਸੀਲਿਆਂ ਦੀ ਕਾਰਪੋਰੇਟਾਂ ਵੱਲੋਂ ਲੁੱਟਮਾਰ ਦਾ ਵਿਰੋਧ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ। ਪ੍ਰਿਥਮ ਸੂਚਨਾ ਰਿਪੋਰਟਾਂ (ਐੱਫਆਈਆਰ) ਅਤੇ ਮੀਡੀਆ ਦੇ ਧਿਆਨ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ, ਦੋਸ਼ੀਆਂ ਵਿਰੁੱਧ ਕੋਈ ਕਾਰਵਾਈ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਗਈ।

ਯੂਪੀ ਦੇ ਉਨਾਓ ਦੀ ਇਕ 17 ਸਾਲਾ ਲੜਕੀ ਦਾ ਸੰਤਾਪ ਜੂਨ 2017 ਵਿਚ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਇਆ ਜਦੋਂ ਕੁਝ ਅਜਨਬੀਆਂ ਨੇ ਉਸਨੂੰ ਨੌਕਰੀ ਦੇਣ ਦਾ ਝਾਂਸਾ ਦੇ ਕੇ ਆਪਣੇ ਜਾਲ ਵਿਚ ਫਸਾਇਆ, ਜਿਸ ਕਾਰਨ ਆਖ਼ਿਰਕਾਰ ਇਕ ਭਾਜਪਾ ਵਿਧਾਇਕ ਕੁਲਦੀਪ ਸੈਂਗਰ ਦੁਆਰਾ ਉਸਦਾ ਜਿਨਸੀ ਸ਼ੋਸ਼ਣ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਪੁਲਿਸ ਵੱਲੋਂ ਕੋਈ ਕਾਰਵਾਈ ਨਾ ਕਰਨ ਅਤੇ ਉਲਟਾ ਆਰਮਜ਼ ਐਕਟ ਦੇ ਤਹਿਤ ਆਪਣੇ ਪਿਤਾ ਦੀ ਗ੍ਰਿਫ਼ਤਾਰੀ ਦਾ ਵਿਰੋਧ ਕਰਦੇ ਹੋਏ, ਉਸਨੇ 8 ਅਪ੍ਰੈਲ 2018 ਨੂੰ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਦੀ ਰਿਹਾਇਸ਼ ਦੇ ਬਾਹਰ ਆਤਮਦਾਹ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ। ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਪੁਲਿਸ ਹਿਰਾਸਤ ਵਿਚ ਉਸਦੇ ਪਿਤਾ ਦੀ ਮੌਤ ਹੋ ਗਈ। ਇਕ ਸਾਲ ਬਾਅਦ, ਇਕ ਟਰੱਕ ਨੇ ਉਸ ਆਟੋਰਿਕਸ਼ਾ ਨੂੰ ਟੱਕਰ ਮਾਰ ਦਿੱਤੀ ਜਿਸ ਵਿਚ ਉਹ ਲੜਕੀ ਜਾ ਰਹੀ ਸੀ, ਇਸ ਘਟਨਾ ਵਿਚ ਉਸ ਦੀਆਂ ਦੋ ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰ ਔਰਤਾਂ ਮਾਰੀਆਂ ਗਈਆਂ।

ਜਦੋਂ ਆਖ਼ਿਰਕਾਰ, ਭਾਜਪਾ ਵਿਧਾਇਕ ਕੁਲਦੀਪ ਸੈਂਗਰ ਨੂੰ ਉਪਰੋਕਤ ਲੜਕੀ ਦੇ ਬਲਾਤਕਾਰ ਲਈ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਇਆ ਗਿਆ, ਤਾਂ ਰਾਏਬਰੇਲੀ ਵਿਚ ਉਸ ਉੱਪਰ ਜਾਨਲੇਵਾ ਹਮਲਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਅਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਬੁਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜ਼ਖ਼ਮੀ ਹਾਲਤ 'ਚ ਇਲਾਜ ਲਈ ਹਵਾਈ ਜਹਾਜ਼ ਰਾਹੀਂ ਦਿੱਲੀ ਦੇ ਹਸਪਤਾਲ ਲਿਜਾਣਾ ਪਿਆ। ਪੇਂਡੂ ਭਾਰਤ ਅਤੇ ਛੋਟੇ ਕਸਬਿਆਂ ਦੀਆਂ ਅਜਿਹੀਆਂ ਘਟਨਾਵਾਂ ਉਦੋਂ ਹੀ ਖ਼ਬਰਾਂ ਬਣਦੀਆਂ ਹਨ ਜਦੋਂ ਪੀੜਤਾਂ ਨੂੰ ਹਵਾਈ ਉਡਾਣਾਂ ਰਾਹੀਂ ਕੌਮੀ ਰਾਜਧਾਨੀ ਦੇ ਹਸਪਤਾਲਾਂ ਵਿਚ ਪਹੁੰਚਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਚੇਤੇ ਰੱਖਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਕਿ, ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਸਵੈਮ ਸੇਵਕ ਸੰਘ (ਆਰਐੱਸਐੱਸ) ਦੇ ਮੁਖੀ ਮੋਹਨ ਭਾਗਵਤ ਨੇ ਦਿੱਲੀ ਵਿਚ 2012 ਦੇ ਨਿਰਭੈ ਸਮੂਹਿਕ ਬਲਾਤਕਾਰ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਅਜਿਹੇ ਜੁਰਮ ਸਿਰਫ਼ ਸ਼ਹਿਰੀ ਇੰਡੀਆ ਵਿਚ ਹੋਏ ਹਨ, ਜਿਸ ਉੱਪਰ ਪੱਛਮ ਦਾ ਪ੍ਰਭਾਵ ਹੈ, ਇਹ "ਭਾਰਤ" ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਹੋਏ।

ਜਨਵਰੀ 2018 ਵਿਚ, ਅੱਠ ਸਾਲਾ ਆਸਿਫ਼ਾ ਬਾਨੋ ਨੂੰ ਜੰਮੂ ਦੇ ਕਠੂਆ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਦੇ ਇਕ ਪਿੰਡ ਤੋਂ ਅਗਵਾ ਕਰ ਲਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਇਕ ਹਫ਼ਤੇ ਬਾਅਦ ਉਸਦੀ ਲਾਸ਼ ਮਿਲੀ ਸੀ। ਉਹ ਬਕਰਵਾਲ ਖ਼ਾਨਾਬਦੋਸ਼ ਭਾਈਚਾਰੇ, ਇਕ ਮੁਸਲਿਮ ਕਬੀਲੇ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਤ ਸੀ। ਜਾਂਚ ਤੋਂ ਪਤਾ ਲੱਗਾ ਕਿ ਹਿੰਦੂ ਮੰਦਰ ਦੇ ਪੁਜਾਰੀ ਅਤੇ ਸਥਾਨਕ ਪੁਲਿਸ ਸਮੇਤ ਇਕ ਗਿਰੋਹ ਵੱਲੋਂ ਨਸ਼ੀਲਾ ਪਦਾਰਥ ਖਵਾ ਕੇ ਬੇਹੋਸ਼ ਕਰਨ ਉਪਰੰਤ ਮੰਦਰ ਵਿਚ ਉਸ ਦਾ ਬਲਾਤਕਾਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ।

ਹਿੰਦੂ ਸੱਜੇ-ਪੱਖੀ ਸਮੂਹਾਂ ਨੇ ਰੈਲੀਆਂ ਕੱਢ ਕੇ ਦੋਸ਼ੀਆਂ ਦੀ ਹਮਾਇਤ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਜੰਮੂ ਬਾਰ ਕੌਂਸਲ ਨੇ ਪੀੜਤ ਦੇ ਵਕੀਲ ਨੂੰ ਸਰੇਆਮ ਧਮਕੀ ਦਿੱਤੀ। 'ਹਿੰਦੂ ਏਕਤਾ ਮੰਚ' ਦੇ ਹਮਾਇਤੀ ਵਕੀਲਾਂ ਨੇ ਕ੍ਰਾਈਮ ਬ੍ਰਾਂਚ ਦੀ ਟੀਮ ਦੇ ਅਦਾਲਤ ਪਹੁੰਚਣ 'ਤੇ ਉਸ ਦਾ ਰਸਤਾ ਰੋਕ ਲਿਆ। ਸੂਬੇ ਦੇ ਜੰਗਲਾਤ ਅਤੇ ਉਦਯੋਗਾਂ ਦੇ ਇੰਚਾਰਜ ਭਾਜਪਾ ਮੰਤਰੀਆਂ ਨੇ ਦੋਸ਼ੀਆਂ ਦੀ ਹਮਾਇਤ ਵਿਚ ਕੱਢੇ ਜਲੂਸ ਵਿਚ ਹਿੱਸਾ ਲਿਆ। ਸਮੂਹਿਕ ਬਲਾਤਕਾਰ ਬੇਜ਼ਮੀਨੇ ਬਕਰਵਾਲ ਮੁਸਲਿਮ ਭਾਈਚਾਰੇ ਨੂੰ ਇਕ ਬੇਕਿਰਕ ਸੰਦੇਸ਼ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਚਰਾਂਦਾਂ ਉੱਪਰ ਆਪਣੇ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਕਰਨਾ ਛੱਡ ਦੇਣ।

ਜਦੋਂ ਬਹਾਦਰ ਔਰਤਾਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਹੱਕਾਂ ਲਈ ਖੜ੍ਹਨ ਦੀ ਹਿੰਮਤ ਕੀਤੀ ਹੈ ਤਾਂ ਆਪੇ ਬਣੇ ਗੁਰੂਆਂ ਅਤੇ ਧਰਮ-ਗੁਰੂਆਂ ਦਾ ਪਰਦਾਫਾਸ਼ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ। ਡੇਰਾ ਸੱਚਾ ਸੌਦਾ ਦੇ ਮੁਖੀ ਗੁਰਮੀਤ ਰਾਮ ਰਹੀਮ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਅਗਸਤ 2017 'ਚ ਅਤੇ ਆਸਾਰਾਮ ਬਾਪੂ ਨੂੰ 2019 ਵਿਚ ਬਲਾਤਕਾਰ ਦਾ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਇਆ ਗਿਆ।

ਫਿਰ ਵੀ, ਅਗਸਤ 2019 ਵਿਚ ਇਕ 23 ਸਾਲਾ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਵਿਦਿਆਰਥਣ ਲਾਪਤਾ ਹੋ ਗਈ। ਉਹ ਸਾਬਕਾ ਭਾਜਪਾ ਕੇਂਦਰੀ ਮੰਤਰੀ ਸਵਾਮੀ ਚਿਨਮਯਾਨੰਦ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਵਾਲੇ ਟਰੱਸਟ ਦੁਆਰਾ ਯੂਪੀ ਦੇ ਸਾਹਜਹਾਂਪੁਰ ਵਿਚ ਚਲਾਏ ਜਾ ਰਹੇ ਇਕ ਕਾਲਜ ਵਿਚ ਸੀ। ਉਸਨੇ ਇਕ ਵੀਡੀਓ ਪੋਸਟ ਪਾ ਕੇ ਚਿਨਮਯਾਨੰਦ ਉੱਪਰ ਇਕ ਸਾਲ ਤੱਕ ਜਿਨਸੀ ਸ਼ੋਸ਼ਣ ਦਾ ਦੋਸ਼ ਲਗਾਇਆ ਸੀ। ਭਾਜਪਾ ਮੰਤਰੀ ਨੂੰ ਗ੍ਰਿਫ਼ਤਾਰ ਤਾਂ ਕਰ ਲਿਆ ਗਿਆ ਪਰ ਉਸ ਨੇ ਉਲਟਾ ਉਸ ਲੜਕੀ ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਦੋਸਤਾਂ ਉੱਪਰ ਇਹ ਦੋਸ਼ ਲਾ ਕੇ ਐੱਫ.ਆਈ.ਆਰ. ਦਰਜ ਕਰਵਾ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਉਹ ਉਸ ਤੋਂ 5 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਫਿਰੌਤੀ ਵਸੂਲਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਸਨ। ਪੀੜਤ ਲੜਕੀ ਨੂੰ ਦੋ ਮਹੀਨੇ ਜੇਲ੍ਹ ਵਿਚ ਗੁਜ਼ਾਰਨੇ ਪਏ। ਵਿਵਾਦਾਂ ਕਾਰਨ ਭਾਜਪਾ ਨੂੰ ਚਿਨਮਯਾਨੰਦ ਨਾਲੋਂ ਨਾਤਾ ਤੋੜਨਾ ਪਿਆ ਜੋ ਹੁਣ ਭਾਜਪਾ ਦਾ ਮੈਂਬਰ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਮਾਰਚ 2021 ਵਿਚ ਉਸਨੂੰ ਦੋਸ਼ਾਂ ਤੋਂ ਬਰੀ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਅਤੇ ਉਸ ਉੱਪਰੋਂ ਜਿਨਸੀ ਸ਼ੋਸ਼ਣ ਦੇ ਦੋਸ਼ ਹਟਾ ਦਿੱਤੇ ਗਏ।

2020 'ਚ, ਹਾਥਰਸ (ਉੱਤਰ ਪ੍ਰਦੇਸ਼) ਵਿਚ ਇਕ 19-ਸਾਲਾ ਮੁਟਿਆਰ ਕੰਮ 'ਤੇ ਜਾ ਰਹੀ ਸੀ ਜਦੋਂ ਉਸ ਨੂੰ ਪਿੰਡ ਦੇ ਉੱਚ-ਜਾਤੀ ਠਾਕੁਰਾਂ ਨੇ ਅਗਵਾ ਕਰਕੇ ਦਰਿੰਦਗੀ ਕੀਤੀ। ਰੀੜ੍ਹ ਦੀ ਹੱਡੀ ਤੋੜ ਦਿੱਤੇ ਜਾਣ ਅਤੇ ਜੀਭ ਵੱਢ ਦੇਣ ਕਾਰਨ ਜ਼ਿੰਦਗੀ-ਮੌਤ ਦੀ ਲੜਾਈ ਲੜਦਿਆਂ, ਉਸਨੇ ਬਹਾਦਰੀ ਨਾਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਚਾਰ ਸ਼ਖ਼ਸਾਂ ਦੇ ਨਾਮ ਲਏ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਉਸ ਨਾਲ ਬਲਾਤਕਾਰ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਭਾਜਪਾ ਦੇ ਸਾਬਕਾ ਵਿਧਾਇਕ ਰਾਜਵੀਰ ਸਿੰਘ ਪਹਿਲਵਾਨ ਨੇ ਇਸ ਘੋਰ ਵਹਿਸ਼ੀ ਜੁਰਮ ਨੂੰ ਦਬਾਉਣ ਲਈ ਉੱਚ ਜਾਤੀ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਇਕਜੁੱਟ ਕੀਤਾ, ਆਰਐੱਸਐੱਸ ਅਤੇ ਇਸ ਦੇ ਸਹਿਯੋਗੀਆਂ ਨੇ ਵੀ ਇਹੀ ਕੀਤਾ। ਗਿਣ-ਮਿਥ ਕੇ ਪੈਦਾ ਕੀਤੇ ਇਸ ਜਨੂੰਨ ਦੇ ਮਾਹੌਲ ਵਿਚ, ਨਿਰਪੱਖ ਜਾਂਚ ਨਹੀਂ ਹੋਣ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸਗੋਂ ਕਈ ਤਰੀਕਿਆਂ ਨਾਲ ਜਾਂਚ ਵਿਚ ਹੇਰਾਫੇਰੀ ਕੀਤੀ ਗਈ।

ਜਦੋਂ ਦੋ ਹਫ਼ਤਿਆਂ ਬਾਅਦ ਦਿੱਲੀ ਦੇ ਸਫਦਰਜੰਗ ਹਸਪਤਾਲ ਵਿਚ ਪੀੜਤ ਲੜਕੀ ਦੀ ਮੌਤ ਹੋ ਗਈ, ਤਾਂ ਪੁਲਿਸ ਨੇ ਉਸ ਦੀ ਲਾਸ਼ ਦਾ ਉਸ ਦੇ ਪਰਿਵਾਰ ਦੀ ਸਹਿਮਤੀ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਹੀ ਜ਼ਬਰਦਸਤੀ ਸਸਕਾਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਮੁੱਢਲੀ ਜਾਂਚ ਰਿਪੋਰਟ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੰਦੇ ਹੋਏ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਕਿ ਉਸ ਦੀ ਪੋਸਟਮਾਰਟਮ ਰਿਪੋਰਟ ਅਤੇ ਮੈਡੀਕਲ ਰਿਪੋਰਟ ਦੋਹਾਂ ਵਿਚ ਜਿਨਸੀ ਸ਼ੋਸ਼ਣ ਦਾ ਕੋਈ ਜ਼ਿਕਰ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਹਾਥਰਸ ਦੇ ਪੁਲਿਸ ਸੁਪਰਡੈਂਟ ਤੇ ਚਾਰ ਹੋਰ ਪੁਲਿਸ ਕਰਮਚਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਮੁਅੱਤਲ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਹੁਕਮ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਪੀੜਤ ਪਰਿਵਾਰ ਦੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਦਾ ਪੌਲੀਗ੍ਰਾਫ ਟੈਸਟ ਕਰਵਾਇਆ ਜਾਵੇ। ਪ੍ਰਚਾਰ ਕਰਨ ਲਈ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਇਕ ਜਨਸੰਪਰਕ ਫਰਮ ਨੂੰ ਵੀ ਕਿਰਾਏ 'ਤੇ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਤਾਂ ਜੋ ਇਹ ਕਹਾਣੀ ਪ੍ਰਚਾਰੀ ਜਾ ਸਕੇ ਕਿ ਜਿਨਸੀ ਹਮਲਾ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਇਹ ਦਿਖਾਉਣ ਲਈ ਕਿ ਸਾਰਾ ਵਿਰੋਧ ਇਕ ਅੰਤਰਰਾਸ਼ਟਰੀ ਸਾਜ਼ਿਸ਼ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਸੀ, ਪੁਲਿਸ ਨੇ ਇਕ ਵੈੱਬਸਾਈਟ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ, ਜਿਸ ਵਿਚ ਅਜਿਹੀ ਸਮੱਗਰੀ ਸੀ ਜੋ ਅਮਰੀਕਾ ਵਿਚ ਬਲੈਕ ਲਾਈਵਜ਼ ਮੈਟਰ ਵੈੱਬਸਾਈਟ ਤੋਂ ਕਾਪੀ-ਪੇਸਟ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ।

ਹਾਥਰਸ ਦੀ ਘੇਰਾਬੰਦੀ ਕਰ ਲਈ ਗਈ ਅਤੇ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਵੀ ਅੰਦਰ ਨਹੀਂ ਜਾਣ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ, ਚਾਹੇ ਉਹ ਸਿਆਸਤਦਾਨ ਹੋਵੇ ਜਾਂ ਪੱਤਰਕਾਰ। (ਰਿਪੋਰਟਿੰਗ ਕਰਨ ਜਾ ਰਹੇ ਪੱਤਰਕਾਰ ਸਿਦੀਕ ਕੱਪਨ ਤੇ ਉਸ ਦੇ ਸਾਥੀਆਂ ਨੂੰ ਗ੍ਰਿਫ਼ਤਾਰ ਕਰਕੇ ਸਾਲਾਂ ਤੱਕ ਜੇਲ੍ਹ ਵਿਚ ਸਾੜਿਆ ਗਿਆ) ਦਲਿਤ ਔਰਤਾਂ ਅਤੇ ਸਮਲਿੰਗੀ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਵੱਲੋਂ ਜਾਤ ਅਧਾਰਤ ਅੱਤਿਆਚਾਰਾਂ ਉੱਪਰ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਵਿਚ ਦਾਇਰ ਇਕ ਰਿੱਟ ਪਟੀਸ਼ਨ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ, ਮਾਰਚ 2023 ਤੱਕ, ਅਨੁਸੂਚਿਤ ਜਾਤੀ/ਅਨੁਸੂਚਿਤ ਕਬੀਲੇ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਚਾਰ ਵਿੱਚੋਂ ਤਿੰਨ ਦੋਸ਼ੀਆਂ ਨੂੰ ਜਿਨਸੀ ਸ਼ੋਸ਼ਣ ਦੇ ਦੋਸ਼ਾਂ ਤੋਂ ਬਰੀ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਮੁੱਖ ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਕਤਲ ਦੀ ਬਜਾਏ ਇਰਾਦਾ ਕਤਲ ਲਈ ਉਮਰ ਕੈਦ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਸੁਣਾਈ

ਗਈ। ਅਨੁਸੂਚਿਤ ਜਾਤੀ ਅਤੇ ਅਨੁਸੂਚਿਤ ਕਬੀਲੇ (ਅੱਤਿਆਚਾਰਾਂ ਦੀ ਰੋਕਥਾਮ) ਰੋਕ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਆਮ ਹੋ ਗਈ ਹੈ।

ਅਜਿਹੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਦੀ ਜਾਂਚ ਵਿਚ ਬੇਸ਼ਰਮੀ ਨਾਲ ਹੇਰਾਫੇਰੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਔਰਤਾਂ ਨੂੰ ਕੋਈ ਉਤਸ਼ਾਹ ਦੇਣ ਵਾਲੀ ਨਹੀਂ ਜੋ ਕੰਮ-ਸ਼ਕਤੀ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਬਣਨ ਲਈ ਘਰੋਂ ਬਾਹਰ ਨਿਕਲਣਾ ਚਾਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ-ਅਕਸਰ ਉਹ ਆਪਣੇ ਪਰਿਵਾਰਾਂ ਵਿਚ ਕਮਾਈ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਪੀੜ੍ਹੀ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ। ਸਿੱਖਿਆ, ਖੇਡਾਂ ਅਤੇ ਮਹਿਮਾਨਨਿਵਾਜ਼ੀ ਦੇ ਖੇਤਰ ਵਿਚ, ਨਿੱਜੀ ਖੇਤਰ ਵਿਚ ਤੇਜ਼ੀ ਨਾਲ ਵਧਦੇ ਕਾਰੋਬਾਰ ਬਹੁਤ ਸਾਰੀਆਂ ਔਰਤ ਕਿਰਤੀਆਂ ਲਈ ਨੁਕਸਾਨਦੇਹ ਹੀ ਰਹੇ ਹਨ।

18 ਸਤੰਬਰ 2022 ਨੂੰ 19 ਸਾਲਾ ਅੰਕਿਤਾ ਭੰਡਾਰੀ, ਜਿਸ ਨੇ ਉੱਤਰਾਖੰਡ ਵਿਚ ਰਿਸ਼ੀਕੇਸ਼ ਨੇੜੇ ਇਕ ਰਿਜ਼ੋਰਟ ਵਿਚ ਰਿਸੈਪਸ਼ਨਿਸਟ ਵਜੋਂ ਨੌਕਰੀ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੀ ਸੀ, ਦੀ ਹੱਤਿਆ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਗਈ। ਪੁਲਸ ਨੇ ਰਿਜ਼ੌਰਟ ਦੇ ਮਾਲਕ ਅਤੇ ਸਾਥੀਆਂ 'ਤੇ ਹੱਤਿਆ ਕਰਨ ਦਾ ਦੋਸ਼ ਲਗਾਇਆ ਹੈ। ਉਸ ਲੜਕੀ ਨੇ ਰਿਜ਼ੌਰਟ ਵਿਚ ਵੀਆਈਪੀ ਮਹਿਮਾਨਾਂ ਨੂੰ ਜਿਸਮ ਵੇਚਣ ਲਈ ਪੇਸ਼ ਹੋਣ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਘਟਨਾ ਬਾਰੇ ਉਤਰਾਖੰਡ ਮਹਿਲਾ ਮੰਚ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਵਿਚ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਰਿਜ਼ੌਰਟ ਨੂੰ, ਜੋ ਪੁਲਿਸ ਦੇ ਕੰਟਰੋਲ ਵਿਚ ਸੀ, 23 ਸਤੰਬਰ ਦੀ ਰਾਤ ਨੂੰ ਅੰਸ਼ਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਢਾਹ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ, ਜਿਸ ਲਈ ਕਥਿਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸਥਾਨਕ ਭਾਜਪਾ ਵਿਧਾਇਕ ਰੇਣੂ ਬਿਸਟ ਦੁਆਰਾ ਲਿਆਂਦੇ ਗਏ ਬੁਲਡੋਜ਼ਰ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕੀਤੀ ਗਈ। ਸਬੂਤ ਮਿਟਾਉਣ ਦੀ ਇਹ ਕਾਰਵਾਈ ਮੁਜਰਮਾਂ ਅਤੇ ਰਾਜ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਵਿਚਕਾਰ ਮਿਲੀਭੁਗਤ ਵੱਲ ਇਸ਼ਾਰਾ ਕਰਦੀ ਹੈ।

ਭਾਜਪਾ ਦੀ ਹਕੂਮਤ ਵਾਲੇ ਰਾਜ ਮਨੀਪੁਰ ਵਿਚ ਹਿੰਸਾ ਘੱਟਗਿਣਤੀ ਭਾਈਚਾਰਿਆਂ ਅਤੇ ਔਰਤਾਂ ਨੂੰ ਨਿਸ਼ਾਨਾ ਬਣਾਉਣ ਵਾਲੀ ਰਾਜ ਸੱਤਾ ਅਤੇ ਬਹੁਗਿਣਤੀਵਾਦੀ ਰਾਜਨੀਤੀ ਦਾ ਨਤੀਜਾ ਸੀ। ਜੂਨ 2023 ਵਿਚ, ਇਕ ਵੀਡੀਓ ਪੂਰੇ ਮੁਲਕ ਵਿਚ ਵਾਇਰਲ ਹੋਇਆ ਜਿਸ ਵਿਚ ਦੋ ਕੁਕੀ-ਜ਼ੋ ਔਰਤਾਂ ਨੂੰ ਨਿਰਵਸਤਰ ਕਰਕੇ ਜਨਤਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਘੁੰਮਾਇਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਭੀੜ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਪਿੱਛਾ ਕਰ ਰਹੀ ਸੀ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸਮੂਹਿਕ ਬਲਾਤਕਾਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਇਹ ਘਟਨਾ ਮਈ ਦੇ ਅੱਧ ਵਿਚ ਵਾਪਰੀ ਸੀ ਅਤੇ ਰਾਜ ਵਿਚ ਔਰਤਾਂ ਤੇ ਲੜਕੀਆਂ ਨਾਲ ਛੇੜਛਾੜ ਅਤੇ ਜਿਨਸੀ ਸ਼ੋਸ਼ਣ ਦੀਆਂ ਕਈ ਹੋਰ ਐੱਫਆਈਆਰ ਵੀ ਦਰਜ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ। ਇੰਞ ਪ੍ਰਤੀਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨਿਕ ਤੰਤਰ ਨੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਘਿਣਾਉਦੇ ਜੁਰਮਾਂ ਦੇਖ ਕੇ ਅਣਡਿੱਠ ਕਰਨਾ ਪਸੰਦ ਕੀਤਾ ਹੈ।

ਸਜ਼ਾ ਦਾ ਕੋਈ ਡਰ ਨਾ ਹੋਣ ਦੀ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤੀ ਹਿੰਦੂ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਵਿਚ ਜ਼ਹਿਰੀਲੀ ਮਰਦਾਨਗੀ ਨੂੰ ਹੱਲਾਸ਼ੇਰੀ ਦਿੰਦੀ ਹੈ, ਜੋ ਕਿ ਮੁਸਲਿਮ ਔਰਤਾਂ ਨੂੰ ਅਪਮਾਨਿਤ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਐਪਸ ਬਣਾਉਣ ਤੋਂ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੈ। ਇਕ ਓਪਨ-ਸੋਰਸ ਐਪ, ਸੁਲੀ ਡੀਲਜ਼, ਮੁਸਲਿਮ ਔਰਤਾਂ ਦੀ ਨਿੱਜੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਅਤੇ ਫੋਟੋਆਂ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਿਤ ਕਰਦੀ ਹੈ। 2021 ਦੇ ਅੱਧ 'ਚ ਅਜਿਹੀਆਂ 100 ਦੇ ਕਰੀਬ ਫੋਟੋਆਂ ਦੀ ਨਿਲਾਮੀ ਲਈ ਸੋਸ਼ਲ ਮੀਡੀਆ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਜਮਾਨਤ 'ਤੇ ਰਿਹਾਅ ਹੋਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਕੁਝ ਮਹੀਨੇ ਹੀ ਜੇਲ੍ਹ ਵਿਚ ਬਿਤਾਉਣੇ ਪਏ ਸਨ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ 2022 ਦੇ ਸ਼ੁਰੂ 'ਚ ਅਜਿਹੀ ਹੀ ਇਕ ਹੋਰ ਬੁੱਲੀ ਬਾਈ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਗਈ, ਜਿਸ ਨੇ ਸੋਸ਼ਲ ਮੀਡੀਆ ਪ੍ਰੋਫਾਈਲਾਂ ਤੋਂ ਡਾਊਨਲੋਡ ਕੀਤੀਆਂ ਫੋਟੋਆਂ ਨਾਲ ਛੇੜਛਾੜ ਕੀਤੀ, ਅਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਔਰਤਾਂ ਨੂੰ ਵਿਕਣ ਲਈ "ਉਪਲਬਧ" ਦੇ ਰੂਪ 'ਚ ਦਰਸਾਇਆ ਗਿਆ। ਇਸ ਕਿਰਦਾਰਕੁਸ਼ੀ ਦਾ ਨਿਸ਼ਾਨਾ ਬਣਾਈਆਂ ਔਰਤਾਂ ਵਿਚ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਔਰਤ ਪੱਤਰਕਾਰ ਅਤੇ ਕਾਰਕੁਨ ਸ਼ਾਮਲ ਸਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਭਾਜਪਾ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਵਾਲੀ ਸਰਕਾਰ ਦੁਆਰਾ ਲਿਆਂਦੇ ਗਏ ਨਾਗਰਿਕਤਾ ਸੋਧ ਕਾਨੂੰਨ (ਸੀਏਏ) ਦਾ ਵਿਰੋਧ ਕੀਤਾ ਸੀ।

ਇਹ ਦੇਖਣਾ ਹਾਸੋਹੀਣਾ ਹੈ ਕਿ ਸਿਆਸੀ ਤਾਕਤ ਵਾਲੇ ਲੋਕ ਹਿੰਦੂ ਅਤੇ ਮੁਸਲਮਾਨ ਦੋਹਾਂ ਫਿਰਕਿਆਂ ਦੀਆਂ ਔਰਤਾਂ ਦੇ ਰਖਵਾਲੇ ਹੋਣ ਦਾ ਮਖੌਟਾ ਪਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਅਖੌਤੀ "ਲਵ ਜੇਹਾਦ" ਦੇ ਹੋਕਰੇ ਮਾਰ ਕੇ ਹਿੰਦੂ ਧੀਆਂ ਨੂੰ ਮੁਸਲਮਾਨ ਸ਼ਿਕਾਰੀਆਂ ਤੋਂ "ਸੁਰੱਖਿਅਤ" ਕਰਨ ਦੇ ਦਾਅਵੇ ਕੀਤੇ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ, ਇਕ ਨਫ਼ਰਤੀ ਮੁਹਿੰਮ ਜਿਸ ਵਿਚ ਔਰਤਾਂ ਦੀ ਸਹਿਮਤੀ, ਖ਼ੁਦਮੁਖ਼ਤਿਆਰੀ ਅਤੇ ਇੱਛਾ ਦੀ ਕੋਈ ਪ੍ਰਵਾਹ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਨਾਲ ਦੀ ਨਾਲ ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ, ਇਹੀ ਲੋਕ ਮੁਸਲਮਾਨ ਔਰਤਾਂ ਨੂੰ ਤਿੰਨ ਤਲਾਕ ਅਤੇ ਹਿਜਾਬ ਤੋਂ "ਮੁਕਤ ਕਰਾਉਣ" ਦੇ ਠੇਕੇਦਾਰ ਬਣਦੇ ਹਨ। ਸੁਰੱਖਿਆ ਅਤੇ ਨਫ਼ਰਤ ਦੀ ਇਹ ਦੋਧਾਰੀ ਤਲਵਾਰ ਕੌਮੀ ਰਾਜਨੀਤੀ ਦਾ ਆਧਾਰ ਬਣ ਗਈ ਹੈ, ਔਰਤ ਵਿਰੋਧੀ ਨਫ਼ਰਤ ਨੂੰ ਹਵਾ ਦੇ ਰਹੀ ਹੈ ਅਤੇ ਘੱਟ ਗਿਣਤੀ ਭਾਈਚਾਰੇ ਨੂੰ ਦਹਿਸ਼ਤਜ਼ਦਾ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ।

ਬਹੁਗਿਣਤੀਵਾਦੀ ਰਾਜਨੀਤੀ, ਡੂੰਘੀ ਜੜ੍ਹਾਂ ਵਾਲੀ ਮਰਦ-ਪ੍ਰਧਾਨ ਸੱਤਾ, ਅਤੇ ਰਾਜ-ਸ਼ਕਤੀ ਦਾ ਗੱਠਜੋੜ ਜੁਰਮ ਦੇ ਦੋਸ਼ੀਆਂ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਉਜਾਗਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। 15 ਅਗਸਤ 2022 ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ 11 ਦੋਸ਼ੀਆਂ ਨੂੰ ਜੇਲ੍ਹ ਤੋਂ ਰਿਹਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸੰਨ 2002 'ਚ ਗੁਜਰਾਤ ਵਿਚ ਬਿਲਕਿਸ ਬਾਨੋ ਦਾ ਸਮੂਹਿਕ ਬਲਾਤਕਾਰ ਕਰਨ ਅਤੇ ਉਸਦੇ ਪਰਿਵਾਰਕ ਮੈਂਬਰਾਂ ਦਾ ਕਤਲੇਆਮ ਕਰਨ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿਚ ਉਮਰ ਕੈਦ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਸੁਣਾਈ ਗਈ ਸੀ। ਤਲਖ਼ ਵਿਡੰਬਨਾ ਦੇ ਉਸ ਮੌਕੇ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਮਠਿਆਈਆਂ ਖਵਾ ਕੇ ਅਤੇ ਹਾਰ ਪਾ ਕੇ ਸਵਾਗਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਭਾਜਪਾ ਵਿਧਾਇਕ ਸੀ.ਕੇ. ਰਾਉਲਜੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਹ ਤਾਂ "ਬ੍ਰਾਹਮਣ" ਹਨ ਅਤੇ "ਚੰਗੇ ਸੰਸਕਾਰਾਂ" ਵਾਲੇ ਲੋਕ ਹਨ। ਉਹ ਭਾਜਪਾ ਦੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੋ ਆਗੂਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇਕ ਸੀ ਜੋ ਗੁਜਰਾਤ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਉਸ ਪੈਨਲ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਸਨ ਜਿਸ ਨੇ ਸਰਬਸੰਮਤੀ ਨਾਲ ਬਲਾਤਕਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਰਿਹਾ ਕਰਨ ਦਾ ਫ਼ੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਪਿਛਲੇ ਦਿਨੀਂ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਨੇ ਗੁਜਰਾਤ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਫ਼ੈਸਲੇ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਅਤੇ ਸਾਰੇ ਮੁਜਰਮਾਂ ਨੂੰ ਆਤਮ-ਸਮਰਪਣ ਕਰਨ ਦਾ ਆਦੇਸ਼ ਦਿੱਤਾ ਹੈ।

ਦਿਹਾਤੀ ਹਰਿਆਣਾ ਦੀਆਂ ਮਹਿਲਾ ਪਹਿਲਵਾਨਾਂ ਨੇ ਆਲਮੀ ਮੰਚ 'ਤੇ ਆਪਣੀਆਂ ਪ੍ਰਾਪਤੀਆਂ ਨਾਲ ਭਾਰਤ ਦਾ ਨਾਂ ਰੌਸ਼ਨ ਕੀਤਾ। ਕਿਸੇ ਵੀ ਭਾਰਤੀ ਔਰਤ ਲਈ ਖੇਡਾਂ ਦੀ ਮਰਦ-ਪ੍ਰਧਾਨ ਦੁਨੀਆ ਵਿਚ ਅਜਿਹੀਆਂ ਬੁਲੰਦੀਆਂ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚਣਾ ਇਕ ਸੰਘਰਸ਼ ਹੀ ਤਾਂ ਹੈ। ਪਰ ਇਹ ਸੰਘਰਸ਼ ਉਦੋਂ ਹੋਰ ਵੀ ਬਦਤਰ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜਦੋਂ ਸੰਘਰਸ਼ ਵਿਚ ਮਰਦ ਸ਼ਿਕਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਹਟਾਉਣਾ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਉਸ ਸੰਸਦ ਮੈਂਬਰ (ਐਮਪੀ) ਸਮੇਤ ਜੋ ਰੈਸਲਿੰਗ ਫੈਡਰੇਸ਼ਨ ਆਫ ਇੰਡੀਆ (ਡਬਲਯੂਐੱਫਆਈ) ਦਾ ਮੁਖੀ ਸੀ।

28 ਮਈ 2023 ਨੂੰ, ਜਦੋਂ ਨਵੀਂ ਪਾਰਲੀਮੈਂਟ ਇਮਾਰਤ ਦਾ ਮਹੂਰਤ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਪੁਲਿਸ ਜੰਤਰ-ਮੰਤਰ ਉੱਪਰ ਡਬਲਯੂਐੱਫਆਈ ਦੇ ਖ਼ਿਲਾਫ਼ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ ਕਰ ਰਹੀਆਂ ਮਹਿਲਾ ਪਹਿਲਵਾਨਾਂ ਉੱਪਰ ਜਾ ਝਪਟੀ। ਇਹ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜੁਰਮ ਦੇ ਦੋਸ਼ੀ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਬਚਾਉਣ ਲਈ ਸੱਤਾਧਾਰੀ ਤਾਕਤਾਂ ਮਿਲ ਕੇ ਕੰਮ ਕਰ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ। ਸਾਕਸ਼ੀ ਮਲਿਕ, ਜੋ ਕਿ ਭਾਜਪਾ ਸਰਕਾਰ ਦੀ 'ਬੇਟੀ ਬਚਾਓ ਬੇਟੀ ਪੜ੍ਹਾਓ' ਮੁਹਿੰਮ ਦੇ ਬਰੈਂਡ ਅੰਬੈਸਡਰਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇਕ ਹੈ, ਨੇ ਐਲਾਨ ਕੀਤਾ ਕਿ ਉਹ ਇਸ ਦੇ ਰੋਸ ਵਜੋਂ ਕੁਸ਼ਤੀ ਛੱਡ ਰਹੀ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਤੁਰੰਤ ਬਾਅਦ ਪਹਿਲਵਾਨ ਬਜਰੰਗ ਪੂਨੀਆ ਅਤੇ ਵਿਨੇਸ਼ ਫੋਗਾਟ ਨੇ ਵੀ ਰੋਸ ਵਜੋਂ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਕੌਮੀ ਪੁਰਸਕਾਰ ਮੋੜ ਦਿੱਤੇ।

ਮੁਜਰਮਾਂ ਦੀ ਸੰਸਥਾਗਤ ਸੁਰੱਖਿਆ/ਸਰਪ੍ਰਸਤੀ ਨਿਆਂ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰਨ ਵਾਲੀਆਂ ਪੜ੍ਹੀਆਂ-ਲਿਖੀਆਂ ਅਤੇ ਦਲੇਰ ਔਰਤਾਂ ਲਈ ਚੋਖੀਆਂ ਰੁਕਾਵਟਾਂ ਖੜ੍ਹੀਆਂ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਸਾਬਕਾ ਚੀਫ਼ ਜਸਟਿਸ ਰੰਜਨ ਗੋਗੋਈ ਅਤੇ ਤਹਿਲਕਾ ਦੇ ਮੁੱਖ ਸੰਪਾਦਕ ਤਰੁਣ ਤੇਜਪਾਲ ਦੋਹਾਂ ਨੂੰ ਬਰੀ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਦਸੰਬਰ 2023 ਵਿਚ, ਯੂਪੀ ਵਿਚ ਇਕ ਔਰਤ ਸਿਵਲ ਜੱਜ ਨੇ ਭਾਰਤ ਦੇ ਚੀਫ਼ ਜਸਟਿਸ ਨੂੰ ਚਿੱਠੀ ਲਿਖ ਕੇ ਇਕ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਜੱਜ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਐੱਫਆਈਆਰ ਦਰਜ ਕਰਾਉਣ ਲਈ ਮਹੀਨਿਆਂ ਤੱਕ ਸੰਘਰਸ਼ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਆਪਣੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਨੂੰ ਖ਼ਤਮ ਕਰਨ ਦੀ ਇੱਛਾ ਪ੍ਰਗਟ ਕੀਤੀ।

ਸਰੀਰਕ ਖ਼ੁਦਮੁਖ਼ਤਿਆਰੀ ਅਤੇ ਸਲਾਮਤੀ ਲਈ ਔਰਤਾਂ ਦੀ ਲੜਾਈ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਕਮਰੇ ਤੋਂ ਪਾਰ ਫੈਲੀ ਹੋਈ ਹੈ। ਵੱਖ-ਵੱਖ ਰੂਪਾਂ 'ਚ ਜਿਨਸੀ ਹਿੰਸਾ ਦੀ ਸਹਿਣਸ਼ੀਲਤਾ, ਜਨਤਕ ਹਿੱਸੇਦਾਰੀ ਤੋਂ ਪ੍ਰੇਰਿਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਸਮਾਜ ਦੇ ਕੁਝ ਹਿੱਸੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਜੱਜ ਬਣ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਉਹ ਇਹ ਫ਼ੈਸਲਾ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਕਿਸ ਨੂੰ ਬਚਾਇਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਕਿਸ ਨੂੰ ਸਜ਼ਾ ਦਿੱਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਭਾਵੇਂ ਆਗੂ ਹੋਣ ਜਾਂ ਨਾਗਰਿਕ, ਨੈਤਿਕ ਦਿਸ਼ਾ-ਨਿਰਦੇਸ਼ ਆਪਣੇ ਮਨੋਰਥ ਤੋਂ ਭਟਕ ਗਿਆ ਹੈ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਸਾਰਿਆਂ ਦਰਮਿਆਨ ਕਾਫ਼ੀ ਭਰਮ ਪੈਦਾ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ।

ਸਮੂਹਿਕ ਜ਼ਮੀਰ ਦੀਆਂ ਮਿੱਥਾਂ : ਜ਼ਰਾ ਚੇਤੇ ਕਰੋ ਕਿ ਨਿਰਭੈ ਸਮੂਹਿਕ ਬਲਾਤਕਾਰ ਦੇ ਛੇ ਵਿੱਚੋਂ ਚਾਰ ਦੋਸ਼ੀਆਂ ਨੂੰ 20 ਮਾਰਚ 2020 ਦੇ ਤੜਕੇ ਕਿਵੇਂ ਫਾਂਸੀ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ ? ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਨੇ ਇਸ ਕੇਸ ਨੂੰ, ਜਿਸ ਬਾਰੇ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਕਿ ਇਸਨੇ ਸਮਾਜ ਦੀ ਸਮੂਹਿਕ ਜ਼ਮੀਰ ਨੂੰ ਝੰਜੋੜਿਆ ਹੈ, ਨੂੰ "ਦੁਰਲੱਭ ਵਿੱਚੋਂ ਵੀ ਦੁਰਲੱਭ" ਮਾਮਲਾ ਕਰਾਰ ਦਿੱਤਾ। ਕਾਰਗਰ ਨਿਆਂ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਅਤੇ ਤੇਜ ਰਫ਼ਤਾਰ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੀ ਅਣਹੋਂਦ 'ਚ, ਫਾਂਸੀ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਰਾਜ ਦੇ ਹੱਥਾਂ ਵਿਚ ਇਕ ਹਥਿਆਰ ਬਣ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਡਰੀ ਹੋਈ ਜਨਤਾ ਨੂੰ ਖ਼ੁਸ਼ ਕਰਨ ਲਈ ਉਪਯੋਗੀ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਸਟੇਟ ਆਪਣੀਆਂ ਔਰਤ ਨਾਗਰਿਕਾਂ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਲਈ ਉਚਿਤ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕਰਨ ਦਾ ਆਪਣਾ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਲਾਜ਼ਮੀ ਫਰਜ਼ ਤਿਆਗ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਔਰਤਾਂ ਦੇ ਸਮੂਹਾਂ ਨੇ ਬਦਲਾ ਲੈਣ ਵਾਲੇ ਨਿਆਂ ਦਾ ਹਮੇਸ਼ਾ ਵਿਰੋਧ ਕੀਤਾ ਹੈ ਅਤੇ ਜਮਹੂਰੀ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦੀ ਲਹਿਰ ਫਾਂਸੀ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਨੂੰ ਖ਼ਤਮ ਕਰਨ ਲਈ ਦ੍ਰਿੜ ਹੈ। ਜਿੰਨਾ ਚਿਰ ਇਹ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀਆਂ ਕਿਤਾਬਾਂ ਵਿਚ ਰਹੇਗੀ, ਜਿਨਸੀ ਹਮਲੇ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਵਜੋਂ ਇਸਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਨਾ ਇਕ ਅਸਪਸ਼ਟ ਖੇਤਰ ਹੋਵੇਗਾ। ਇਹ ਸਮੂਹਿਕ ਜ਼ਮੀਰ ਕਿਸ ਦੇ ਇਸ਼ਾਰੇ 'ਤੇ ਘੜੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ ? ਉਸ ਸਮਾਜ ਵਿਚ ਕਿਸ ਲੋਕਾਚਾਰ ਨੂੰ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਮਿਲ ਰਹੀ ਹੈ ਜਿੱਥੇ ਮੱਧਯੁਗੀ ਲਾਲਸਾ 'ਚ ਗ੍ਰਸਿਆ ਅਵਾਮ ਬਦਲਾਲਊ ਸਜ਼ਾ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ ?

ਇਹ ਵੀ ਓਨਾ ਹੀ ਬੇਚੈਨ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਹੈ ਜਦੋਂ ਅਵਾਮ ਵੱਲੋਂ ਗੈਰ-ਨਿਆਇਕ ਕਤਲਾਂ ਰਾਹੀਂ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮੁਕਾਬਲੇ ਦਾ ਨਾਂ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਦੋਸ਼ੀਆਂ ਨੂੰ ਮਾਰ ਮੁਕਾਉਣ ਦੀ ਜੈ-ਜੈਕਾਰ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਨਵੰਬਰ 2019 ਵਿਚ, ਤੇਲੰਗਾਨਾ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਹੈਦਰਾਬਾਦ ਵਿਚ ਇਕ 26 ਸਾਲਾ ਵੈਟਰਨਰੀ ਡਾਕਟਰ ਦਾ ਜਿਨਸੀ ਸ਼ੋਸ਼ਣ ਕਰਨ ਦੇ ਚਾਰ ਮੁਲਜਮਾਂ ਨੂੰ ਗ੍ਰਿਫ਼ਤਾਰ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਰੋਹ ਦੇ ਜਵਾਬ ਵਿਚ, ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਇਕ ਫਾਸਟ ਟਰੈਕ ਅਦਾਲਤ ਸਥਾਪਤ ਕਰਨ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਦਿੱਤੇ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਅਗਲੇ ਹੀ ਦਿਨ, ਚਾਰਾਂ ਦੋਸ਼ੀਆਂ ਨੂੰ ਪੁਲਿਸ ਨੇ ਘਟਨਾ ਵਾਲੀ ਥਾਂ 'ਤੇ ਲਿਜਾ ਕੇ ਗੋਲੀ ਮਾਰ ਦਿੱਤੀ। ਪੁਲਿਸ ਅਨੁਸਾਰ, ਜਦੋਂ ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ ਨੂੰ ਉੱਥੇ ਲਿਜਾ ਕੇ ਅਪਰਾਧ ਦਾ ਦ੍ਰਿਸ਼ ਮੁੜ ਦੁਹਰਾਉਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਗਈ ਤਾਂ ਮੁਲਜਮਾਂ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਬੰਦੂਕ ਖੋਹ ਲਈਆਂ ਅਤੇ ਪੁਲਿਸ ਪਾਰਟੀ ਨੂੰ ਸਵੈ-ਰੱਖਿਆ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮਾਰਨ ਲਈ ਮਜਬੂਰ ਹੋਣਾ ਪਿਆ। ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਇਕ ਹਿੱਸੇ ਨੇ ਪੁਲਿਸ ਮੁਲਾਜਮਾਂ ਉੱਪਰ ਗੁਲਾਬ ਦੇ ਫੁੱਲ ਵਰਸਾਏ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸ਼ਾਬਾਸ਼ ਦਿੰਦਿਆਂ ਜੈਕਾਰੇ ਲਾਏ। ਜਦਕਿ, ਚਾਰ ਦੋਸ਼ੀਆਂ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਦੀ ਜਾਂਚ ਲਈ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਦੁਆਰਾ ਬਣਾਏ ਗਏ ਜਸਟਿਸ ਵੀਐੱਸ ਸਿਰਪੁਰਕਰ ਕਮਿਸ਼ਨ ਨੇ ਸਿੱਟਾ ਕੱਢਿਆ ਕਿ ਪੁਲਿਸ ਨੇ "ਮਾਰਨ ਦੇ ਇਰਾਦੇ ਨਾਲ" ਜਾਣਬੁੱਝ ਕੇ ਦੋਸ਼ੀਆਂ 'ਤੇ ਗੋਲੀ ਚਲਾਈ ਸੀ।

ਔਰਤਾਂ ਵਿਰੁੱਧ ਜੁਰਮਾਂ ਦੇ ਜਵਾਬ ਵਜੋਂ "ਮੁਕਾਬਲਿਆਂ" ਵਿਚ ਕਤਲਾਂ ਦਾ ਇਹ ਗੁਣਗਾਨ ਇਸ ਗੱਲ ਤੋਂ ਧਿਆਨ ਹਟਾਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਰਾਜ ਨੂੰ ਕਿਵੇਂ ਹੱਲਾਸ਼ੇਰੀ ਦਿੱਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਜਿਨਸੀ ਹਿੰਸਾ ਅਤੇ ਰਾਜ ਦੇ ਜਬਰ ਵਿਰੁੱਧ ਔਰਤਾਂ ਨਾਂ ਦੇ ਸਮੂਹ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਹੈ, ਲਾਰੀ ਵਰਕਰਾਂ ਨੂੰ ਫਾਂਸੀ ਅਤੇ ਕਤਲ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰਨਾ ਸੌਖਾ ਹੈ ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਪਿਓਆਂ, ਚਾਚਿਆਂ, ਭਰਾਵਾਂ, ਧਰਮ ਗੁਰੂਆਂ ਅਤੇ ਸੁਰੱਖਿਆ ਬਲਾਂ ਤੇ ਫ਼ੌਜ ਵਾਲਿਆਂ ਬਾਰੇ ਕੀ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਜੋ ਕਾਨੂੰਨੀ ਅਤੇ ਸਮਾਜਿਕ ਸੁਰੱਖਿਆ ਦੁਆਰਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਦਿੱਤੀ ਸਜ਼ਾ ਤੋਂ ਮੁਕਤੀ ਕਾਰਨ ਬੇਖ਼ੌਫ਼ ਹੋ ਕੇ ਬਲਾਤਕਾਰ ਕਰਦੇ ਹਨ ? ਸਮੂਹਿਕ ਜ਼ਮੀਰ ਇਹ ਦੱਸਦੀ ਹੈ ਕਿ ਕਿਸ ਨੂੰ ਸਜ਼ਾ ਦਿੱਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ: ਝੁੱਗੀ-ਝੌਂਪੜੀ ਵਾਲਿਆਂ ਅਤੇ ਕਿਰਤੀਆਂ ਨੂੰ, ਪਰ ਧਰਮ ਗੁਰੂਆਂ, ਅਕਾਦਮਿਕਾਂ, ਕਾਨੂੰਨਦਾਨਾਂ, ਜਾਂ ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਬਾਹੂਬਲੀਆਂ ਨੂੰ ਨਹੀਂ। ਇੱਥੇ ਸਿਰਫ਼ ਰਾਜ ਜਾਂ ਨਿਆਂ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਦੇ ਤਾਕਤਵਰਾਂ ਦੇ ਪੱਖ ਵਿਚ ਹੋਣ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਹੋਰ ਵੀ ਬਹੁਤ ਕੁਝ ਹੈ।

ਇਸ ਸਮੂਹਿਕ ਜ਼ਮੀਰ ਦੇ ਗੰਭੀਰ ਨਤੀਜਿਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇਕ ਹੈ ਬਲਾਤਕਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਸੰਤ ਦਾ ਰੁਤਬਾ ਦੇਣ ਦੀ ਸ਼ਰਧਾ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਜੁਰਮਾਂ ਨੂੰ ਮੰਨਣ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰੀ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। 2013 'ਚ ਆਸਾਰਾਮ ਬਾਪੂ 'ਤੇ ਦੋਸ਼ ਲੱਗਣ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ 2018 'ਚ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਏ ਜਾਣ ਤੱਕ ਦਿੱਲੀ ਦੇ ਜੰਤਰ-ਮੰਤਰ ਅਤੇ ਹੋਰ ਥਾਵਾਂ 'ਤੇ ਵੱਡੀ ਗਿਣਤੀ 'ਚ ਔਰਤਾਂ ਸਮੇਤ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪੈਰੋਕਾਰਾਂ ਵੱਲੋਂ ਲਗਾਤਾਰ ਧਰਨੇ ਦਿੱਤੇ ਗਏ। ਅਜਿਹੇ ਧਰਮ-ਗੁਰੂ ਪੈਰੋਲ 'ਤੇ ਲੰਮਾ ਸਮਾਂ ਬਿਤਾਉਂਦੇ ਹਨ, ਇੱਥੋਂ ਤੱਕ ਕਿ ਮੰਤਰੀ ਅਤੇ ਉੱਚ ਨੌਕਰਸ਼ਾਹ ਵੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮਿਲਣ ਆਉਂਦੇ ਹਨ। ਆਓ, ਜਨਤਕ ਨੈਤਿਕਤਾ ਨੂੰ ਸਮਝਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰੀਏ ਜੋ ਇਸ ਸਮੂਹਿਕ ਜ਼ਮੀਰ ਬਾਰੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦਿੰਦੀ ਹੈ।

ਸਮਾਜ-ਵਿਗਿਆਨਕ ਮਾਇਨਿਆਂ 'ਚ, ਇਕ ਸਮੂਹਿਕ ਜ਼ਮੀਰ ਉਦੋਂ ਉਭਰੀ ਸਮਝੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਜਦੋਂ ਨੈਤਿਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਘੱਟ ਆਲੋਚਨਾਤਮਕ ਸਮਾਜਾਂ ਨੇ ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਕੁਝ ਬੁਨਿਆਦੀ ਵਿਸ਼ਵਾਸਾਂ ਅਤੇ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਨੂੰ ਵਿਕਸਤ ਕੀਤਾ, ਜਿਸਦੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸਮੂਹਿਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸਰਵਉੱਚ ਆਮ ਭਲਾਈ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕੀਤੀ। ਪ੍ਰਚਲਿਤ ਸਮਾਜਿਕ ਅਤੇ ਸੱਭਿਆਚਾਰਕ ਲੋਕਧਾਰਾ ਵਿਚ, ਬਹੁਗਿਣਤੀਵਾਦੀ ਏਜੰਡੇ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰੀ ਇਕ ਬਦਲੀ ਹੋਈ ਸਮੂਹਿਕ ਜ਼ਮੀਰ ਦਾ ਨਿਰਮਾਣ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਹ "ਦੂਜੇ" ਨੂੰ ਜ਼ਖ਼ਮੀ ਕਰਨ, ਨੁਕਸਾਨ ਪਹੁੰਚਾਉਣ ਅਤੇ ਉਸ ਦੀ ਕਦਰ ਨੂੰ ਘਟਾਉਣ ਰਾਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਖ਼ਾਸ ਮਨੋਰਥ ਨਾਲ ਬਣਾਈ ਗਈ ਸਮੂਹਿਕ ਜ਼ਮੀਰ ਬਹੁਗਿਣਤੀ ਦੀ ਇੱਛਾ 'ਤੇ ਚੱਲਦੀ ਹੈ। ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਪ੍ਰਸਤਾਵਨਾ "ਅਸੀਂ ਲੋਕ" ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕਰਦੀ ਹੈ ਪਰ ਬਹੁਗਿਣਤੀਵਾਦ ਦੀ ਚੜ੍ਹਤ "ਦੂਜੇ" ਲਈ ਨਿਯਮਾਂ ਅਤੇ ਕਾਨੂੰਨਾਂ ਨੂੰ ਖ਼ਤਮ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ। ਸਮੂਹਿਕ ਜ਼ਮੀਰ ਦੀ ਅੱਜ ਦੀ ਪੁਨਰ-ਰਚਨਾ ਨੂੰ ਮੁਖ਼ਾਤਬ ਹੋਣ ਲਈ ਹਰ ਵਾਰ ਚਲਾਕੀ ਨਾਲ ਉਭਾਰੇ ਗਏ ਜਨੂੰਨ ਦੇ ਪਹਿਲੂਆਂ ਨੂੰ ਸਮਝਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਜੇਕਰ ਦੋਸ਼ੀ ਮੁਸਲਿਮ ਜਾਂ ਦਲਿਤ ਜਾਂ ਲਾਰੀ ਮੁਲਾਜ਼ਮ ਹੈ ਅਤੇ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਸਵਰਣ ਹੈ, ਤਾਂ ਸਮੂਹਿਕ ਜ਼ਮੀਰ ਜਾਗ ਉੱਠਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਸਖ਼ਤ ਸਜ਼ਾ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਜੇਕਰ ਦੋਸ਼ੀ ਇਕ ਸਵਰਣ, ਇਕ ਧਰਮ-ਗੁਰੂ, ਬੁਲਡੋਜ਼ਰ ਰਾਜ, ਚਰਚ ਦੀ ਤੋੜਫੋੜ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਹਿੰਦੂ, ਜਾਂ ਇਕ ਭਗਵਾ ਕਾਨੂੰਨ ਘਾੜਾ ਹੈ, ਅਤੇ ਪੀੜਤ ਵਿਅਕਤੀ ਇਕ ਮੁਸਲਮਾਨ, ਦਲਿਤ ਜਾਂ ਆਦਿਵਾਸੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਉਹੀ ਸਮੂਹਿਕ ਜ਼ਮੀਰ ਮੁਜਰਿਮ ਨੂੰ ਬਰੀ ਕਰ ਦਿੰਦੀ ਹੈ।

ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਜੇਕਰ ਦੋਸ਼ੀ ਅਤੇ ਪੀੜਤ ਦੋਵੇਂ ਹੀ ਸਵਰਣ ਹਨ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਖੋਜਕਰਤਾਵਾਂ ਜਾਂ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਸਿਖਾਂਦਰੂਆਂ ਅਤੇ ਪੱਤਰਕਾਰਾਂ ਜਾਂ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਮੁਲਾਜ਼ਮਾਂ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿਚ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਸ਼ਕਤੀ ਦੇ ਸਟੈਂਡਰਡ ਨਿਖੇੜੇ ਮਰਦ-ਪ੍ਰਧਾਨ ਅਤੇ ਜਮਾਤੀ ਧੌਂਸ ਅਨੁਸਾਰ ਕੰਮ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਦੂਜੇ ਨੂੰ ਦਬਾਉਣ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਵਾਲੀਆਂ ਇਹ ਰਣਨੀਤੀਆਂ ਹਰ ਜਗ੍ਹਾ ਲਾਗੂ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ – ਰਾਜ ਦੀਆਂ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਅਤੇ ਨਿਆਂਪਾਲਿਕਾ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਮੀਡੀਆ ਹਾਊਸਾਂ ਅਤੇ ਵਿਦਿਅਕ ਅਦਾਰਿਆਂ ਤੱਕ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਮੂਹਿਕ ਜ਼ਮੀਰ ਦਾ ਰਸਾਇਣ-ਵਿਗਿਆਨ ਸ਼ੱਕੀ, ਮਨਘੜਤ ਅਤੇ ਸਵਾਰਥੀ ਹੈ। ਜਿਨਸੀ ਜੁਰਮਾਂ ਉੱਪਰ ਹਲਕੀਆਂ ਟਿੱਪਣੀਆਂ ਕਰਨਾ ਜਵਾਬਦੇਹੀ ਜਾਂ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਨੂੰ ਤਿਲਾਂਜਲੀ ਦੇਣ ਦਾ ਮਖੌਟਾ ਹੈ। ਜਨਤਕ ਖੇਤਰ (ਡੋਮੇਨ) ਵਿਚ ਕੀਤੇ ਗਏ ਨਿਰੀਖਣਾਂ ਵਿਚ ਜੀਨਾਂ ਪਾਉਣ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਚਾਉ ਮੀਨ ਖਾਣ ਤੱਕ ਨੂੰ ਬਲਾਤਕਾਰ ਦਾ ਕਾਰਨ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਯੂਪੀ ਮਹਿਲਾ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੀ ਇਕ ਮੈਂਬਰ ਨੇ ਟਿੱਪਣੀ ਕੀਤੀ ਕਿ ਜਿਨਸੀ ਸ਼ੋਸ਼ਣ ਵਧਣ ਦਾ ਮੁੱਖ ਕਾਰਨ ਮੋਬਾਇਲ ਫ਼ੋਨ ਹੈ। ਮੁੱਖ ਧਾਰਾ ਦੇ ਮੀਡੀਆ ਦਾ ਇਕ ਵੱਡਾ ਹਿੱਸਾ ਇਨ੍ਹਾਂ ਔਰਤ ਵਿਰੋਧੀ ਅਪਮਾਨਜਨਕ ਟਿੱਪਣੀਆਂ ਨੂੰ ਚਮਕਾ ਕੇ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਲਈ ਹਮੇਸ਼ਾ ਤਿਆਰ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਅੱਧੇ-ਅਧੂਰੇ ਸੱਚ ਅਤੇ ਝੂਠ ਦੇ ਪ੍ਰਚਾਰ ਵਿਚ ਵੀ ਭੂਮਿਕਾ ਨਿਭਾਉਂਦਾ ਹੈ ਜੋ ਨਿਰਪੱਖ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਨੂੰ ਖ਼ਤਮ ਕਰਦਾ ਹੈ।

ਸਜ਼ਾ ਤੋਂ ਛੋਟ ਸੰਸਦ ਦੇ ਸੈਸ਼ਨਾਂ ਵਿਚ ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਨੇਤਾਵਾਂ ਦੀ ਸਰਵ-ਵਿਆਪਕ ਦੂਸ਼ਣਬਾਜ਼ੀ ਵਿਚ ਮਚੀ ਅਫ਼ਰਾ-ਤਫਰੀ ਨਾਲ ਸੰਚਾਲਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਉਸ ਅਰਾਜਕਤਾ ਨੂੰ ਯਾਦ ਕਰੋ ਜਦੋਂ ਜੁਲਾਈ 2023 'ਚ ਮਾਨਸੂਨ ਸੈਸ਼ਨ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਇਆ ਅਤੇ ਵਿਰੋਧੀ ਧਿਰ ਨੇ ਮਨੀਪੁਰ ਵਿਚ ਜਾਰੀ ਹਿੰਸਾ ਉੱਪਰ ਚਰਚਾ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ। ਜਦੋਂ ਕਾਂਗਰਸ ਦੇ ਆਗੂ ਮਲਿਕਾਅਰਜੁਨ ਖੜਗੇ ਨੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਦੀ ਮੌਜੂਦਗੀ 'ਤੇ ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ ਦਾ ਉਸ ਦਾ ਮਾਈਕ੍ਰੋਫ਼ੋਨ ਬੰਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਭਾਜਪਾ ਦੇ ਰਾਜ ਸਭਾ ਦੇ ਨੇਤਾ ਪਿਊਸ਼ ਗੋਇਲ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਵਿਰੋਧੀ ਧਿਰ ਦੇ ਰਾਜ ਵਾਲੇ ਰਾਜਾਂ ਰਾਜਸਥਾਨ, ਛੱਤੀਸਗੜ੍ਹ, ਤੇਲੰਗਾਨਾ ਅਤੇ ਪੱਛਮੀ ਬੰਗਾਲ ਵਿਚ ਔਰਤਾਂ ਵਿਰੁੱਧ ਹਿੰਸਾ 'ਤੇ ਵੀ ਚਰਚਾ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। "ਮੋਦੀ, ਮੋਦੀ" ਚੀਕਦਿਆਂ ਡੈਸਕ ਜ਼ੋਰ-ਜ਼ੋਰ ਨਾਲ ਥਪਥਪਾਏ ਜਾਣ ਲੱਗੇ ਅਤੇ ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਵਿਰੋਧੀ ਧਿਰ ਨੇ "ਮਨੀਪੁਰ, ਮਨੀਪੁਰ" ਚੀਕਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਇਸ ਮੁਕਾਬਲੇਬਾਜ਼ੀ ਵਾਲੇ ਸਿਆਸੀ ਅਦਾਨ-ਪ੍ਰਦਾਨ ਵਿਚ ਜਿੱਥੇ ਇਕ-ਦੂਜੇ ਵਿਰੁੱਧ ਜੁਰਮਾਂ ਨੂੰ ਤੇਜ਼ੀ ਨਾਲ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਉੱਥੇ ਹਰ ਵਾਰ ਜੁਰਮਾਂ ਦੀ ਗੰਭੀਰਤਾ ਨੂੰ ਢਾ ਲਾਈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

ਅਪ੍ਰੈਲ 2014 'ਚ, ਸਮਾਜਵਾਦੀ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਸੁਪਰੀਮੋ ਮੁਲਾਇਮ ਸਿੰਘ ਯਾਦਵ ਨੇ ਜਿਨਸੀ ਸ਼ੋਸ਼ਣ ਦੇ ਮਾਮਲਿਆਂ 'ਚ ਫਾਂਸੀ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਦਾ ਇਕਦਮ ਵਿਰੋਧ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਉਸ ਅਨੁਸਾਰ, 'ਮੁੰਡੇ ਤਾਂ ਮੁੰਡੇ ਹੀ ਰਹਿਣਗੇ' ਅਤੇ 'ਮੁੰਡੇ ਹਮੇਸ਼ਾ ਗ਼ਲਤੀਆਂ ਕਰਨਗੇ', ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਫਾਂਸੀ ਦੇਣ ਦੀ ਕੋਈ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਉਸਨੇ ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਭਰੋਸਾ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਉਹ ਬਲਾਤਕਾਰ ਲਈ ਫਾਂਸੀ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਨੂੰ ਖ਼ਤਮ ਕਰਨ ਲਈ ਕਾਨੂੰਨ ਵਿਚ ਸੋਧ ਕਰਨਗੇ। ਗ਼ੌਰ ਕਰੋ, ਫਾਂਸੀ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਨੂੰ ਖ਼ਤਮ ਕਰਨ ਬਾਰੇ ਇਹ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਸਿਰਫ਼ ਬਲਾਤਕਾਰ ਦੇ ਦੋਸ਼ੀਆਂ ਲਈ ਮੌਤ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਨੂੰ ਖ਼ਤਮ ਕਰਨ ਬਾਰੇ ਸੀ।

ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਮੌਜੂਦਾ ਹਕੂਮਤ ਰਾਜ ਸੱਤਾ ਅਤੇ ਮਰਦ-ਪ੍ਰਧਾਨ ਸੱਤਾ ਦੇ ਇਕ ਪ੍ਰੇਸ਼ਾਨ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਇਤਿਹਾਸ 'ਤੇ ਆਧਾਰਤ ਹੈ। ਮਈ 2002 'ਚ, ਗੁਜਰਾਤ ਵਿਚ ਫਿਰਕੂ ਹਿੰਸਾ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਇਕ ਚਰਚਾ ਦੌਰਾਨ, ਕੇਂਦਰੀ ਮੰਤਰੀ ਜਾਰਜ਼ ਫਰਨਾਂਡਿਜ਼ ਨੇ ਘਿਣਾਉਣੇ ਰੂਪ 'ਚ ਪੁੱਛਿਆ ਸੀ, "ਬਲਾਤਕਾਰ ਕੋਈ ਨਵੀਂ ਗੱਲ ਹੈ ?" ਇਕ ਸਮੇਂ ਐਮਰਜੈਂਸੀ ਵਿਰੋਧੀ ਅੰਦੋਲਨ ਦੀ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਸ਼ਖ਼ਸੀਅਤ ਦੇ ਰਵੱਈਏ ਵਿਚ ਇਹ ਤਬਦੀਲੀ ਕੌਮੀ-ਜਮਹੂਰੀ ਗੱਠਜੋੜ (ਐਨਡੀਏ) ਸਰਕਾਰ ਵਿਚ ਆਪਣੇ ਅਹੁਦੇ ਨੂੰ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਕਰਨ ਲਈ ਇਕ ਗਿਣਿਆ-ਮਿਥਿਆ ਕਦਮ ਸੀ। ਉਸ ਦੇ ਸਵਾਲ ਨੇ ਗੁਜਰਾਤ ਵਿਚ ਮੁਸਲਿਮ ਭਾਈਚਾਰੇ ਦੇ ਖ਼ਿਲਾਫ਼ ਸਮੂਹਿਕ ਹਿੰਸਾ ਅਤੇ ਗਿਣ-ਮਿੱਥ ਕੇ ਅੰਜਾਮ ਦਿੱਤੀਆਂ ਜਿਨਸੀ ਸ਼ੋਸ਼ਣ ਦੀਆਂ ਘਟਨਾਵਾਂ ਵਿਚ ਮੋਦੀ ਦੀ ਕਥਿਤ ਸ਼ਮੂਲੀਅਤ ਤੋਂ ਧਿਆਨ ਹਟਾ ਦਿੱਤਾ। ਵਿਡੰਬਨਾ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਦਸੰਬਰ 2013 'ਚ ਇਕ ਰੈਲੀ ਵਿਚ, ਮੋਦੀ ਨੇ ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ ਵਿਚ ਵੋਟਰਾਂ ਨੂੰ ਵਿਧਾਨ-ਸਭਾ ਚੋਣਾਂ ਵਿਚ ਆਪਣੀ ਵੋਟ ਪਾਉਣ ਵੇਲੇ ਨਿਰਭੈ ਨੂੰ ਚੇਤੇ ਰੱਖਣ ਦੀ ਅਪੀਲ ਕੀਤੀ।

ਪਿਛਲੇ ਦਿਨੀਂ, ਸੰਸਦ ਮੈਂਬਰ ਬ੍ਰਿਜ ਭੂਸ਼ਣ, ਜੋ ਜ਼ਮਾਨਤ ਲੈਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਨੇ ਮਨੀਪੁਰ ਦੀਆਂ ਔਰਤਾਂ ਦੇ ਵੀਡੀਓ ਨੂੰ ਅਧਿਕਾਰਤ ਤੌਰ 'ਤੇ "ਮੰਦਭਾਗਾ" ਦੱਸਿਆ। ਅਨੁਰਾਗ ਠਾਕੁਰ, ਜਿਸ ਨੇ ਫਰਵਰੀ 2020 'ਚ ਆਪਣੇ ਮੁਸਲਿਮ ਵਿਰੋਧੀ ਭੜਕਾਊ ਭਾਸ਼ਣ "ਗੋਲੀ ਮਾਰੋ ਸਾਲੋਂ ਕੋ" ਨਾਲ ਉੱਤਰ-ਪੂਰਬੀ ਦਿੱਲੀ ਵਿਚ ਹਿੰਸਾ ਭੜਕਾਈ ਸੀ, ਨੇ ਔਰਤ ਪਹਿਲਵਾਨਾਂ ਨੂੰ ਜਿਨਸੀ ਹਿੰਸਾ ਦੇ ਦੋਸ਼ਾਂ ਦੀ ਜਾਂਚ ਲਈ ਇਕ ਕਮੇਟੀ ਬਣਾਉਣ ਦਾ ਭਰੋਸਾ ਦਿੱਤਾ। ਅਜਿਹੇ ਦੋਹਰੇ ਮਾਪਦੰਡਾਂ ਦੀ ਚਾਲ ਮੌਜੂਦਾ ਹਕੂਮਤ ਵੱਲੋਂ ਆਪਣੇ ਕਥਿਤ ਜੁਰਮਾਂ ਨੂੰ ਢਕਣ ਲਈ ਬਹੁਤ ਸਾਵਧਾਨੀ ਨਾਲ ਖੇਡੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

ਅਖ਼ਬਾਰੀ ਮੀਡੀਆ ਔਰਤਾਂ ਵਿਰੁੱਧ ਜੁਰਮਾਂ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਕਰਨ ਵੇਲੇ ਆਪਣੀ ਸਮਾਜਿਕ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਨੂੰ ਅਕਸਰ ਹੀ ਨਜ਼ਰਅੰਦਾਜ਼ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਸਮੂਹਿਕ ਜ਼ਮੀਰ ਦੇ ਇਕ ਸ਼ਕਤੀਸ਼ਾਲੀ ਐਂਪਲੀਫਾਇਰ ਦੇ ਰੂਪ 'ਚ, ਮੀਡੀਆ ਦੀ ਬੇਰੁਖੀ ਸਿੱਧੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਨਿਆਂ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਵੱਲ ਲੈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਮਰਦਾਨਗੀ ਦੀ ਵਡਿਆਈ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਖ਼ਬਰਾਂ ਦੀ ਕਵਰੇਜ ਇਕ ਅਮਾਨਵੀ ਜਨਤਕ ਮੁਕੱਦਮੇ ਵਰਗੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਅਜਿਹੀਆਂ ਮਿਸਾਲਾਂ, ਜਿੱਥੇ ਭੀੜ ਦੋਸ਼ੀ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੀ ਹਮਾਇਤ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਕਾਨੂੰਨੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਵਿਚ ਅੜਿੱਕਾ ਪਾਉਂਦੀ ਹੈ ਜਾਂ ਜ਼ਮਾਨਤ 'ਤੇ ਆਏ ਦੋਸ਼ੀਆਂ ਦੀ ਜੈ-

ਜੈਕਾਰ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਅਕਸਰ ਟੀਵੀ ਚੈਨਲਾਂ ਅਤੇ ਨਿਊਜ਼ ਮੀਡੀਆ ਦੀਆਂ ਸੁਰਖ਼ੀਆਂ ਬਣਦੀ ਹੈ। ਆਲੋਚਨਾਤਮਕ ਜਾਂਚ ਜਾਂ ਖੋਜੀ ਰਿਪੋਰਟਿੰਗ ਵਿਚ ਜੁੱਟਣ ਦੀ ਬਜਾਏ, ਮੁੱਖਧਾਰਾ ਮੀਡੀਆ ਭਾਰੂ ਬਿਰਤਾਂਤ ਨੂੰ ਦੁਹਰਾਉਣ ਅਤੇ ਉਤਸ਼ਾਹਤ ਕਰਨ ਦਾ ਝੁਕਾਅ ਰੱਖਦਾ ਹੈ।

ਨਿਊਜ਼ ਚੈਨਲ ਕਈ ਵਾਰ ਐੱਫਆਈਆਰ ਜਾਂ ਬਚੇ ਹੋਏ ਵਿਅਕਤੀ ਦੇ ਬਿਆਨ 'ਤੇ ਸ਼ੱਕ ਕਰਨ ਲਈ ਪਹਿਲੀ ਨਜ਼ਰੇ ਸਬੂਤ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਆਧਾਰ ਵਜੋਂ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਕਿਸੇ ਔਰਤ ਦੇ ਜਾਤੀ ਪਿਛੋਕੜ 'ਤੇ ਸਵਾਲ ਉਠਾਉਣ ਦੀ ਪ੍ਰਵਿਰਤੀ ਵੀ ਹੈ, ਅਤੇ ਔਰਤ ਦੇ ਚਰਿਤਰ ਦੀ ਪੁਣਛਾਣ ਕਰਨ ਦੀ ਸਦੀਆਂ ਪੁਰਾਣੀ ਪ੍ਰਥਾ ਖ਼ਬਰਾਂ ਦਾ ਵਿਸ਼ਾ ਬਣ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਚਰਿਤਰ ਦਾ ਨਿਰਣਾ ਕਰਨ ਵਿਚ ਇਹ ਡੂੰਘੀਆਂ ਜੜ੍ਹਾਂ ਵਾਲਾ ਲਿੰਗਵਾਦ ਅੱਠ ਸਾਲਾਂ ਦੀ ਆਸਿਫ਼ਾ ਬਾਨੋ ਤੱਕ ਵੀ ਫੈਲਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਅਜਿਹੀ ਰਿਪੋਰਟਿੰਗ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੱਥਾਂ ਅਤੇ ਹਾਲਾਤ ਨੂੰ ਉਜਾਗਰ ਕਰਨ ਦੀ ਸਮਾਜਿਕ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਤੋਂ ਮੀਡੀਆ ਨੂੰ ਮੁਕਤ ਕਰ ਦਿੰਦੀ ਹੈ ਜੋ ਜਾਂਚ ਵਿਚ ਸਹਾਇਤਾ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਨ ਜਾਂ ਨਿਆਂ ਨੂੰ ਉਤਸ਼ਾਹਤ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਭਾਵੇਂ ਇਹ ਸਮੂਹਿਕ ਜ਼ਮੀਰ ਦੇ ਹੋਕਰੇ ਮਾਰਨ ਵਾਲੀਆਂ ਅਦਾਲਤਾਂ ਹੋਣ ਜਾਂ ਬਲਾਤਕਾਰੀ ਧਰਮ-ਗੁਰੂਆਂ ਦੀ ਪੂਜਾ ਕਰਨ ਵਾਲੀਆਂ ਔਰਤਾਂ ਹੋਣ, ਜਾਂ ਭਾਵੇਂ ਇਹ ਇਕ ਦੂਜੇ ਨੂੰ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਉਣ ਵਾਲੀ ਸਿਆਸੀ ਜਮਾਤ ਹੋਵੇ, ਸਜ਼ਾ ਤੋਂ ਛੋਟ ਇਸ ਮੁਲਕ ਵਿਚ ਦਿਨ-ਰਾਤ ਕੰਮ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਨਾ ਸਿਰਫ਼ ਜਿਨਸੀ ਹਿੰਸਾ ਦੇ ਕੰਮ ਨੂੰ ਅਦਿੱਖ ਬਣਾ ਦਿੰਦਾ ਹੈ, ਸਗੋਂ ਸਮਾਜਿਕ ਜੁਰਮ ਦੇ ਰੂਪ 'ਚ ਇਸ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀਸ਼ਾਲੀ ਰੂਪ 'ਚ ਸਰਪ੍ਰਸਤੀ ਵੀ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਔਰਤਾਂ ਅਤੇ ਘੱਟ ਗਿਣਤੀ ਭਾਈਚਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਦਬਾਉਣ ਲਈ ਜਿਨਸੀ ਹਿੰਸਾ ਨੂੰ ਇਕ "ਜਾਇਜ਼" ਸਿਆਸੀ ਹਥਿਆਰ ਦੇ ਰੂਪ 'ਚ ਸੁੱਰਖਿਅਤ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤੀ ਅਤੇ ਇਸ ਦੀਆਂ ਪ੍ਰਵਿਰਤੀਆਂ ਦਾ ਭਾਜਪਾ ਦੇ ਅਧੀਨ ਸੰਗਠਿਤ ਹੋ ਜਾਣਾ ਮਹਿਜ਼ ਸੰਯੋਗ ਨਹੀਂ ਹੈ।

ਕੁਝ ਪ੍ਰਭਾਵ : ਸਪਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ, ਭਾਰਤੀ ਸਮਾਜ ਵਿਚ ਰਾਜ-ਜਾਤਪਾਤ-ਮਰਦ ਪ੍ਰਧਾਨ ਸੱਤਾ ਦੇ ਗੱਠਜੋੜ ਦੁਆਰਾ ਪੈਦਾ ਕੀਤੀ ਚੁਣੌਤੀਆਂ ਹਿੰਦੂ ਸੱਜੇ-ਪੱਖੀ ਤਾਕਤਾਂ ਦੁਆਰਾ ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਸੱਤਾ ਉੱਪਰ ਮਜ਼ਬੂਤ ਪਕੜ ਬਣਾ ਲੈਣ ਨਾਲ ਹੋਰ ਡੂੰਘੀਆਂ ਹੋ ਗਈਆਂ ਹਨ। ਇਹ ਗੱਲ ਕਿ ਨਵਉਦਾਰਵਾਦੀ ਆਰਥਿਕਤਾ ਭਾਰਤ ਨੂੰ ਵਿਸ਼ਵ ਅਰਥਵਿਵਸਥਾ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਆਪਣੇ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮਾਂ ਅਤੇ ਨੀਤੀਆਂ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨ 'ਤੇ ਤੁਲੀ ਹੋਈ ਹੈ, ਇਸਦੇ ਆਪਣੇ ਸਮਾਜਿਕ ਨਤੀਜੇ ਹਨ। ਪੂੰਜੀਵਾਦ ਦੀ ਵਿਚਾਰਧਾਰਕ ਦ੍ਰਿੜਤਾ ਦੀ ਪ੍ਰਵਾਹ ਕੀਤੇ ਬਿਨਾ, ਰਾਜ ਸੱਤਾ ਤੋਂ ਪਾਰ ਲੰਘਣ ਅਤੇ ਉਸ ਨਾਲ ਮਿਲੀਭੁਗਤ ਕਰਨ ਦੀ ਅਦਭੁੱਤ ਸਮਰੱਥਾ, ਅੱਜ ਬਹੁਗਿਣਤੀਵਾਦੀ ਭਾਵਨਾਵਾਂ ਅਤੇ ਇੱਛਾਵਾਂ ਨੂੰ ਜਾਇਜ਼ ਠਹਿਰਾਉਣ ਦੇ ਹਿੰਦੂਤਵੀ ਏਜੰਡੇ ਨੂੰ ਹੁਲਾਰਾ ਦੇ ਰਹੀ ਹੈ।

ਪਾੜਿਆਂ ਨੂੰ ਵਧਾਉਣ ਲਈ ਸਮਾਜ ਵਿੱਚਲੀਆਂ ਮੌਜੂਦਾ ਵਿਰੋਧਤਾਈਆਂ ਨੂੰ ਜਾਣਬੁੱਝ ਕੇ ਭੜਕਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਨੈਸ਼ਨਲ ਕ੍ਰਾਈਮ ਰਿਕਾਰਡ ਬਿਊਰੋ (ਐੱਨਸੀਆਰਬੀ) ਦੀ 2022 ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਮੁਲਕ ਵਿਚ ਹਾਸ਼ੀਏ 'ਤੇ ਧੱਕੇ ਅਤੇ ਕਮਜ਼ੋਰ ਵਰਗਾਂ ਵਿਰੁੱਧ ਦਰਜ ਕੀਤੇ ਗਏ ਜੁਰਮਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਵਿਚ ਵਾਧਾ ਦਰਸਾਉਂਦੀ ਹੈ। ਅਤੇ ਇਹ ਉਹ ਸਮੂਹ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਾਰੇ ਪੱਧਰਾਂ 'ਤੇ ਢਾਂਚਾਗਤ ਰੁਕਾਵਟਾਂ ਅਤੇ ਸੰਸਥਾਗਤ ਬੇਰੁੱਖੀ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰਨਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ - ਪੁਲਿਸ ਥਾਣੇ ਵਿਚ ਐੱਫਆਈਆਰ ਦਰਜ ਕਰਨ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਕਾਨੂੰਨੀ ਸਹਾਇਤਾ ਤੱਕ ਅਤੇ ਨਿਆਂ ਦੇ ਅਗਲੇ ਪੱਧਰ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚ ਕਰਨ ਤੱਕ (ਈਪੀਡਬਲਯੂ 2023)।

1970ਵਿਆਂ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਹੁਣ ਤੱਕ ਦੇ ਸਫ਼ਰ ਉੱਪਰ ਵਿਚਾਰ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਔਰਤ ਸਮੂਹਾਂ ਨੂੰ ਸਮਾਜ, ਕਾਨੂੰਨ ਘਾੜਿਆਂ ਅਤੇ ਨੀਤੀ ਘਾੜਿਆਂ ਨੂੰ ਬਲਾਤਕਾਰ ਨੂੰ ਜੁਰਮ ਮੰਨਣ ਲਈ ਮਜਬੂਰ ਕਰਨ ਦੇ ਇਕ ਚੁਣੌਤੀਪੂਰਨ ਸੰਘਰਸ਼ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰਨਾ ਪਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਲੜਾਈ ਵਿਚ ਨਾ ਸਿਰਫ਼ ਕਾਨੂੰਨੀ ਸੁਧਾਰਾਂ ਦੀ ਵਕਾਲਤ ਕਰਨਾ ਸਗੋਂ ਸਮਾਜ ਵਿਚ ਜਾਗਰੁਕਤਾ ਵਧਾਉਣਾ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ। ਜੁਰਮ ਨਾਲ ਜੁੜੀਆਂ ਜਗੀਰੂ ਅਤੇ ਮਰਦ-ਪ੍ਰਧਾਨ ਧਾਰਨਾਵਾਂ ਦਾ ਪਰਦਾਫਾਸ਼ ਕਰਨ ਲਈ ਬਲਾਤਕਾਰ ਨਾਲ ਜੁੜੀਆਂ ਮਿੱਥਾਂ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਪੀੜਤ ਨੂੰ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਉਣਾ ਜਾਂ ਇਸ ਨੂੰ ਮਰਦ ਦੀ ਹਵਸ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਜਾਇਜ਼ ਠਹਿਰਾਉਣਾ, ਨੂੰ ਰੱਦ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਹਿਰਾਸਤ ਵਿਚ ਬਲਾਤਕਾਰ, ਭਾਵੇਂ ਇਹ ਪੁਲਿਸ ਥਾਣੇ 'ਚ ਹੋਵੇ ਜਾਂ ਰਾਜ ਦੁਆਰਾ ਸੰਚਾਲਿਤ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਵਿਚ, ਨਾਲ ਮੱਥਾ ਲਾਉਣ ਦਾ ਮਤਲਬ ਹੈ ਮਰਦ-ਪ੍ਰਧਾਨ ਰਾਜ ਵਿਚ ਸੱਤਾ ਦੀ ਬੇਕਿਰਕ ਦੁਰਵਰਤੋਂ ਨੂੰ ਚੁਣੌਤੀ ਦੇਣਾ। ਔਰਤਾਂ ਦੇ ਸਮੂਹਾਂ ਨੇ ਜਵਾਬਦੇਹੀ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਕਸ਼ਮੀਰ ਅਤੇ ਉੱਤਰ-ਪੂਰਬ ਵਰਗੇ ਸੰਘਰਸ਼ ਦੇ ਖੇਤਰਾਂ ਵਿਚ ਹਥਿਆਰਬੰਦ ਬਲਾਂ ਅਤੇ ਨੀਮ-ਫ਼ੌਜੀ ਬਲਾਂ ਨੂੰ ਸਜ਼ਾ ਤੋਂ ਛੋਟ ਦਾ ਵੀ ਵਿਰੋਧ ਕੀਤਾ ਹੈ।

ਸਮੂਹਿਕ ਹਿੰਸਾ ਦੀਆਂ ਸਥਿਤੀਆਂ ਵਿਚ, ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਪਾਰਟੀਆਂ ਅਤੇ ਰਾਜਤੰਤਰ ਦੀ ਹਮਾਇਤ ਪ੍ਰਾਪਤ ਗ਼ੈਰ-ਰਾਜਕੀ ਐਕਟਰ ਅਕਸਰ ਸਮੁੱਚੇ ਭਾਈਚਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਦਬਾਉਣ ਲਈ ਜਿਨਸੀ ਹਿੰਸਾ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਭਾਵੇਂ ਜਾਤੀ ਅੱਤਿਆਚਾਰ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਹੋਣ ਜਾਂ ਫਿਰਕੂ ਹਿੰਸਾ ਦੇ, ਔਰਤਾਂ ਵਿਰੁੱਧ ਹਿੰਸਾ ਦਾ ਮਨੋਰਥ ਇਨ੍ਹਾਂ ਭਾਈਚਾਰਿਆਂ ਦੇ ਮਰਦਾਂ ਨੂੰ ਜ਼ਲੀਲ ਕਰਨਾ ਹੈ। ਜਿੱਥੇ ਵਿਕਾਸ ਲਈ ਜ਼ਮੀਨਾਂ ਅਤੇ ਸਰੋਤਾਂ ਨੂੰ ਹਥਿਆਉਣ ਦੇ ਵਿਰੋਧ ਨੂੰ ਦਬਾਉਣ ਲਈ ਰਾਜ ਵੱਲੋਂ ਬਲਾਤਕਾਰ ਨੂ ਦਹਿਸ਼ਤ ਦਾ ਹਥਿਆਰ ਬਣਾ ਕੇ ਵਰਤਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਔਰਤਾਂ ਦੇ ਸਮੂਹਾਂ ਨੇ ਇਸ ਵਰਤੋਂ 'ਤੇ ਵੀ ਸਵਾਲ ਉਠਾਏ ਹਨ। ਹਰ ਕਦਮ, ਭਾਵੇਂ ਜਿਨਸੀ ਹਮਲੇ ਦੀ ਜਾਂਚ ਲਈ ਮਿਆਰੀ ਓਪਰੇਟਿੰਗ ਪ੍ਰੋਟੋਕੋਲ ਸਥਾਪਤ ਕਰਨਾ ਹੋਵੇ, ਗਵਾਹਾਂ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰਨਾ ਹੋਵੇ, ਜਾਂ ਮੁੜ ਵਸੇਬੇ ਦੇ ਉਪਾਵਾਂ ਦੀ ਵਕਾਲਤ ਕਰਨਾ ਹੋਵੇ, ਇਕ ਸੰਘਰਸ਼ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਵੱਖ-ਵੱਖ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਦੀਆਂ ਸਿਫ਼ਾਰਸ਼ਾਂ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ, 2013 ਦੀ ਜਸਟਿਸ ਵਰਮਾ ਕਮੇਟੀ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਦਾ ਵਿਆਹੁਤਾ ਰਿਸ਼ਤੇ ਵਿਚ ਬਲਾਤਕਾਰ ਅਤੇ ਹਥਿਆਰਬੰਦ ਦਸਤਿਆਂ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਜਿਨਸੀ ਹਿੰਸਾ ਨੂੰ ਹੱਲ ਕਰਨ 'ਚ ਅਸਫ਼ਲ ਰਹਿਣਾ ਸਮੂਹਿਕ ਨਿਰਾਸ਼ਾ ਦਾ ਸਰੋਤ ਸੀ। ਅੱਜ ਵੀ ਸਥਿਤੀ ਇਹੀ ਹੈ। ਇਸ ਚੱਲ ਰਹੇ ਸੰਘਰਸ਼ ਵਿਚ, ਬਲਾਤਕਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਸਨਮਾਨਿਤ ਕਰਨ ਦੀ ਪ੍ਰਥਾ ਪਿੱਛੇਖਿਚੂ ਹੈ, ਅਤੇ ਪੀੜਤ ਪਰਿਵਾਰ ਦੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਦਾ ਪੋਲੀਗ੍ਰਾਫ਼ ਟੈਸਟ ਕਰਨਾ ਵੀ ਬਰਾਬਰ ਨਿੰਦਣਯੋਗ ਹੈ।

ਭਾਜਪਾ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਵਾਲੀ ਸਰਕਾਰ ਅਤੇ ਇਸ ਦੇ ਵਿਚਾਰਧਾਰਕ ਸਹਿਯੋਗੀ ਹਿੰਦੂਤਵ ਸਿਧਾਂਤ ਨੂੰ ਹੁਲਾਰਾ ਦਿੰਦੇ ਹਨ, ਜਿਸ ਦੀ ਜੜ੍ਹ ਜਾਤੀ ਦੀ ਸਰਵਉੱਚਤਾ ਅਤੇ ਮਨੁਸਮ੍ਰਿਤੀ 'ਚੋਂ ਉਪਜੀ ਔਰਤਾਂ ਪ੍ਰਤੀ ਘਿਰਣਾ ਦੀ ਵਡਿਆਈ ਵਿਚ ਪਈ ਹੈ। ਹਿੰਦੂਤਵ ਇਕ ਭਾਰੂ, ਹਮਲਾਵਰ ਮਰਦ ਤਸਵੀਰ ਪੇਸ਼ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਬੁਲਡੋਜ਼ਿੰਗ ਅਤੇ ਮੁਕਾਬਲਿਆਂ ਵਿਚ ਕਤਲਾਂ ਵਰਗੀਆਂ ਰਾਜ ਦੀਆਂ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਦੁਆਰਾ ਮਜ਼ਬੂਤ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਹਿੰਦੂਤਵ ਪ੍ਰੋਜੈਕਟ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਸਰਪ੍ਰਸਤੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਨੌਜਵਾਨ ਇਸਦੇ ਖਾੜਕੂ, ਜੇਤੂ ਪਹਿਲੂ ਨਾਲ ਆਕਰਸ਼ਤ ਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਵਾਰਾਣਸੀ ਦੇ ਇੰਡੀਅਨ ਇੰਸਟੀਚਿਊਟ ਆਫ ਟੈਕਨਾਲੋਜੀ ਕੈਂਪਸ ਵਿਚ ਇਕ ਬੀਟੈੱਕ ਦੀ ਵਿਦਿਆਰਥਣ ਨਾਲ ਤਿੰਨ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਦੁਆਰਾ ਸਮੂਹਿਕ ਬਲਾਤਕਾਰ ਵਿਚ ਦੇਖਿਆ ਗਿਆ, ਜਿੱਥੇ ਦੋਸ਼ੀਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਦੋ ਜਣੇ ਭਾਜਪਾ ਦੇ ਆਈਟੀ ਸੈੱਲ ਵਾਲੇ ਸਨ।

ਹਿੰਦੂਤਵੀ ਤਾਕਤਾਂ ਉੱਚ-ਜਾਤੀ ਬਲਾਤਕਾਰੀਆਂ ਦੇ ਬਚਾਅ ਲਈ ਔਰਤਾਂ ਨੂੰ ਲਾਮਬੰਦ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ, ਜੋ ਕਿ ਸਜ਼ਾਯਾਫ਼ਤਾ ਅਧਿਆਤਮਿਕ ਆਗੂਆਂ ਦੀ ਰਿਹਾਈ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰਦਿਆਂ ਦਿੱਤੇ ਜਾਂਦੇ ਧਰਨਿਆਂ ਅਤੇ ਜਲੂਸਾਂ ਵਿਚ ਨਜ਼ਰ ਆਉਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਮਰਦ ਹਿਤਾਂ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰਦੀ ਇਹ ਨਿਯੰਤਰਿਤ ਏਜੰਸੀ, ਆਪਣੇ ਆਪ ਵਿਚ ਏਜੰਸੀ ਦਾ ਨਿਖੇਧ ਹੈ। ਬਹੁਗਿਣਤੀਵਾਦੀ ਵਿਚਾਰਧਾਰਾ ਦੇ ਵੱਧ ਰਹੇ ਦਬਦਬੇ ਨੂੰ ਮਰਦ-ਪ੍ਰਧਾਨ ਵਿਸ਼ਿਆਂ ਵੱਲੋਂ ਆਤਮਸਾਤ ਕਰ ਲਿਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਅਤੇ ਵਿਚਾਰਧਾਰਾ 'ਤੇ ਅਧਾਰਤ ਕਿਸੇ ਵੀ ਫਿਰਕੇਦਾਰਾਨਾ ਪਛਾਣ ਦੇ ਪਿਛਾਖੜੀ ਬਣ ਜਾਨ ਦਾ ਖ਼ਤਰਾ ਹੈ। ਨਾ ਤਾਂ ਫਿਰਕੇਦਾਰਾਨਾ ਸਨਮਾਨ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਧਾਰਮਿਕ ਪਛਾਣ ਜਿਨਸੀ ਹਿੰਸਾ ਨੂੰ ਜਾਇਜ਼ ਠਹਿਰਾ ਸਕਦੀ ਹੈ।

ਜਿਨਸੀ ਹਿੰਸਾ ਦੇ ਸਦਮੇ ਅਤੇ ਕਲੰਕ ਦੇ ਅਸਰਦਾਰ ਇਲਾਜ ਲਈ ਬਹੁਤ ਲੰਮਾ ਸਮਾਂ ਲੱਗਦਾ ਹੈ। ਜ਼ਿੰਦਾ ਬਚੇ ਲੋਕਾਂ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪਰਿਵਾਰਾਂ ਦੀ ਸਮਾਜੀ ਅਤੇ ਮਾਨਸਿਕ ਲਾਗਤ ਉੱਜੜ ਕੇ ਵਸਣ ਅਤੇ ਬੇਅੰਤ ਸਾਲਾਂ ਦੀ ਆਰਥਕ ਅਸਥਿਰਤਾ ਦਾ ਕਾਰਨ ਬਣ ਸਕਦੀ ਹੈ (ਦੂਬੇ 2018)। ਕੀ ਅਸੀਂ ਇਕ ਸਮੂਹਿਕ-ਜ਼ਮੀਰ ਦੀ ਪੁਨਰ ਰਚਨਾ ਦੀ ਕਲਪਨਾ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਾਂ ਜੋ ਖ਼ਬਰਾਂ ਦੀਆਂ ਰਿਪੋਰਟਾਂ, ਮੈਡੀਕਲ ਟੈਸਟਾਂ ਅਤੇ ਪੋਸਟਮਾਰਟਮ ਦੇ ਸਦਮੇ ਨੂੰ ਘਟਾਉਣ ਲਈ ਹਮਦਰਦੀ ਨੂੰ ਉਤਸ਼ਾਹਿਤ ਕਰਦੀ ਹੋਵੇ? ਕੀ ਇਹ ਅਦਾਲਤੀ ਮੁਕੱਦਮਿਆਂ, ਮੀਡੀਆ ਟਰਾਇਲਾਂ, ਅਤੇ ਹਰੇਕ ਪੀੜਤ ਦੇ ਗੁੱਸੇ ਅਤੇ ਅਪਮਾਨ ਦੀਆਂ ਕਠਿਨਾਈ ਨੂੰ ਘੱਟ ਕਰੇਗੀ? ਇਹ ਯਾਦ ਰੱਖਣਾ ਲਾਹੇਵੰਦ ਹੈ ਕਿ ਅਜਿਹੀਆਂ ਭਾਰੀ ਮੁਸ਼ਕਲਾਂ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਜੋ ਔਰਤ ਨਿਆਂ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ, ਉਹ ਸਿਰਫ਼ ਆਪਣੇ ਲਈ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸਗੋਂ ਪੂਰੇ ਸਮਾਜ ਦੇ ਭਵਿੱਖ ਲਈ ਬੋਲ ਰਹੀਆਂ ਹਨ।

ਬੁੱਧੀਜੀਵੀ ਵਰਗ : ਕਿਸਾਨ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਦੇ ਨਾਂ ਖੁੱਲ੍ਹੀ ਅਪੀਲ

ਕਿਰਤੀ ਅਤੇ ਕਿਸਾਨ ਸੰਗਠਨ ਸਾਂਝਾ ਮੁਹਾਜ ਬਣਾ ਕੇ ਅਵਾਮੀ ਹਿਤਾਂ ਦੀ ਲੜਾਈ ਲੜਨਾ ਸਮੇਂ ਦੀ ਲੋੜ

ਸਾਡੇ ਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਜਮਹੂਰੀ ਕਦਰਾਂ ਕੀਮਤਾਂ ਨੂੰ ਖੋਰਾ ਲੱਗ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਸੱਤਾਧਾਰੀ ਧਿਰਾਂ ਕਾਰਪੋਰੇਟ ਅਦਾਰਿਆਂ ਨਾਲ ਮਿਲ ਕੇ ਕਿਸਾਨਾਂ ਤੇ ਮਜ਼ਦੂਰਾਂ ਦੀ ਲਗਾਤਾਰ ਲੁੱਟ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਤੰਤਰ ਨੂੰ ਮਜ਼ਬੂਤ ਕਰ ਰਹੀਆਂ ਹਨ। ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਨਿੱਜੀ ਤੇ ਸਮੂਹਿਕ ਮਨੁੱਖੀ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਤੋਂ ਵਾਂਝਿਆ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਸਨਅਤੀ ਮਜ਼ਦੂਰਾਂ ਦੇ ਹਕੂਕ ਨੂੰ ਸੀਮਤ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਕਾਨੂੰਨ ਬਣਾ ਕੇ ਲਾਗੂ ਕਰ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਹਨ। ਗੈਰ ਰਸਮੀ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਕੰਮ ਕਰਦੇ ਕਾਮਿਆਂ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਘੱਟ ਉਜਰਤ ਤੇ ਕੰਮ ਕਰਨਾ ਪੈ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਮੁਲਾਜ਼ਮ ਵਰਗ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਸੀਮਤ ਕੀਤਾ ਜਾ ਚੁੱਕਾ ਹੈ। ਉਪਰੋਕਤ ਨੀਤੀਆਂ ਅਨੁਸਾਰ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਨੇ 2020 ਵਿੱਚ ਖੇਤੀ ਖੇਤਰ ਸਬੰਧੀ ਆਰਡੀਨੈਂਸ ਜਾਰੀ ਕਰਕੇ ਕਾਰਪੋਰੇਟ ਅਦਾਰਿਆਂ ਦੇ ਖੇਤੀ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਦਖਲ ਦਾ ਰਾਹ ਪੱਧਰਾ ਕਰਨ ਦਾ ਯਤਨ ਕੀਤਾ। ਸੰਸਦ ਵਿੱਚ ਇਸ ਸਬੰਧੀ ਕਾਨੂੰਨ ਬਣਾਏ ਗਏ। ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਕਿਸਾਨਾਂ ਅਤੇ ਕਿਸਾਨ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਨੇ ਇਕੱਠਿਆਂ ਹੋ ਕੇ ਇਹਨਾਂ ਕਾਨੂੰਨਾਂ ਵਿਰੁੱਧ ਆਵਾਜ਼ ਬੁਲੰਦ ਕੀਤੀ, ਹਰਿਆਣੇ ਦੇ ਕਿਸਾਨਾਂ ਨੇ ਪੰਜਾਬ ਤੋਂ ਉੱਠੀ ਇਸ ਏਕਾਮਈ ਆਵਾਜ਼ ਵਿੱਚ ਆਪਣੀ ਆਵਾਜ਼ ਮਿਲਾਈ ਅਤੇ ਇੱਕੀਵੀਂ ਸਦੀ ਦੇ ਮਹਾਨ ਕਿਸਾਨ ਸੰਘਰਸ਼ ਦਾ ਆਗਾਜ਼ ਹੋਇਆ।

ਪੰਜਾਬ, ਹਰਿਆਣਾ ਅਤੇ ਉੱਤਰ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਦੀਆਂ ਕਿਸਾਨ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਨੇ ਇਸ ਸੰਘਰਸ਼ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਕੀਤੀ। ਦੇਸ਼ ਦੇ ਹੋਰ ਸੂਬਿਆਂ ਦੇ ਕਿਸਾਨਾਂ ਤੇ ਹੋਰ ਵਰਗਾਂ ਦੇ ਲੋਕਾਂ, ਮਜ਼ਦੂਰਾਂ, ਨੌਜਵਾਨਾਂ, ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ, ਸਮਾਜਿਕ ਕਾਰਕੂਨਾਂ, ਬੁੱਧੀਜੀਵੀਆਂ, ਵਕੀਲਾਂ, ਵਿਦਵਾਨਾਂ, ਪੱਤਰਕਾਰਾਂ, ਸਭ ਨੇ ਕਿਸਾਨਾਂ ਦਾ ਸਾਥ ਦਿੱਤਾ। ਕਿਸਾਨ ਸੰਘਰਸ਼ ਦੀ ਜਿੱਤ ਹੋਈ ਅਤੇ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਕਾਰਪੋਰੇਟ ਪੱਖੀ ਖੇਤੀ ਕਾਨੂੰਨ ਵਾਪਸ ਲੈਣੇ ਪਏ। ਜਦੋਂ ਅਸੀਂ ਇਸ ਮਹਾਨ ਜਿੱਤ ਦੇ ਵੱਖ ਵੱਖ ਕਾਰਨਾਂ ਦਾ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਤਾਂ ਇਹ ਸਪਸ਼ਟ ਨਜ਼ਰ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਜਿੱਤ ਦਾ ਮੁੱਖ ਆਧਾਰ ਕਿਸਾਨ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਦਾ ਏਕਾ ਸੀ। ਅਜਿਹਾ ਸੰਘਰਸ਼ ਕਿਸਾਨ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਦੀ ਏਕਤਾ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਸੰਭਵ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਰਲ ਕੇ ਇੱਕ ਧਰਮ ਨਿਰਪੱਖ ਤੇ ਸਾਂਝੀਵਾਲਤਾ ਵਾਲਾ ਸੰਘਰਸ਼ ਸਿਰਜਿਆ। ਸਾਨੂੰ ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਯਾਦ ਹੈ ਕਿ ਉਨ੍ਹੀ ਦਿਨੀਂ ਜਦੋਂ ਕਦੇ ਕਿਸਾਨ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਵਿੱਚ ਮੱਤਭੇਦਾਂ ਦੀਆਂ ਖਬਰਾਂ ਆਉਂਦੀਆਂ ਸਨ ਤਾਂ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਦਿਲਾਂ ਦੀਆਂ ਧੜਕਨਾਂ ਤੇਜ਼ ਹੋ ਜਾਂਦੀਆਂ ਸਨ ਕਿ ਕਿਤੇ ਜੱਥੇਬੰਦੀਆਂ ਵਿਚਲੇ ਮੱਤਭੇਦ ਵੱਧ ਨਾ ਜਾਣ। ਇਹ ਵਰਤਾਰਾ ਸਾਰੇ ਦੇਸ਼ ਨੇ ਵੇਖਿਆ ਤੇ ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਪੰਜਾਬ, ਹਰਿਆਣਾ ਅਤੇ ਪੱਛਮੀ ਉੱਤਰ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਨੇ। ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਦਿਲ ਦੀ ਧੜਕਣ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਸਿੰਘੂ, ਟਿਕਰੀ ਤੇ ਗਾਜ਼ੀਪੁਰ ਵਿੱਚ ਉਸਰੀ ਸਾਂਝ ਵਿੱਚ ਸੁਣਾਈ ਦਿੰਦੀ ਸੀ। ਨੌਜਵਾਨਾਂ, ਕਿਸਾਨਾਂ ਅਤੇ, ਹੋਰ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਮਨਾਂ ਵਿੱਚ ਉਪਜੇ ਵੇਗ ਨੇ ਇਸ ਸਾਂਝ ਨੂੰ ਬਰਕਰਾਰ ਰੱਖਣ ਵਿੱਚ ਵੱਡੀ ਭੂਮਿਕਾ ਨਿਭਾਈ।

ਅੱਜ ਇਹ ਕਿਸਾਨ ਏਕਾ ਖਤਰੇ ਵਿੱਚ ਨਜ਼ਰ ਆ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਸ ਏਕੇ ਨੇ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਜਮਹੂਰੀ ਸੰਘਰਸ਼ਾਂ ਵਿੱਚ ਕੇਂਦਰੀ ਭੂਮਿਕਾ ਨਿਭਾਉਣੀ ਹੈ। ਇਸ ਏਕੇ ਵਿੱਚ ਪਈਆਂ ਦਰਾੜਾਂ ਦਾ ਫਾਇਦਾ ਸੱਤਾਧਾਰੀ ਧਿਰਾਂ, ਗੈਰ ਜਮਹੂਰੀ ਤੇ ਫਿਰਕੂ ਤਾਕਤਾਂ ਅਤੇ ਕਾਰਪੋਰੇਟ ਨਿਜ਼ਾਮ ਨੇ ਉਠਾਨਾ ਹੈ। ਹਰਿਆਣਾ ਸਰਕਾਰ ਵਲੋਂ ਪੰਜਾਬ ਨਾਲ ਲੱਗਦੇ ਬਾਰਡਰਾਂ ਨੂੰ ਬੰਦ ਕਰਕੇ, ਅਥਰੂ ਗੈਸ, ਅਤੇ ਪੈਲਟ ਗੰਨਾ ਆਦਿ ਦੀ ਅੰਨੀ ਵਰਤੋਂ ਨਾਲ ਨੌਜਵਾਨ ਸ਼ੁਭਕਰਨ ਸਿੰਘ ਦੀ ਅਤਿ ਦੀ ਦੁਖਦਾਈ ਸ਼ਹਾਦਤ ਅਤੇ ਅਨੇਕਾਂ ਕਿਸਾਨਾਂ ਦੇ ਜ਼ਖਮੀ ਹੋਣ ਨਾਲ ਇਹ ਜਾਹਰ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਸਰਕਾਰ ਕਿਸਾਨ ਲਹਿਰ ਨੂੰ ਤਾਕਤ ਦੇ ਜ਼ੋਰ ਤੇ ਰੌਂਦ ਦੇਣਾ ਚਾਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਏਕਤਾ, ਜਿਸ ਨੇ ਮਹਾਨ ਕਿਸਾਨ ਸੰਘਰਸ਼ ਦੀ ਸਿਰਜਣਾ ਕੀਤੀ, ਅਤੇ, ਉਸ ਨੂੰ ਜਿੱਤ ਵੱਲ ਪੁਚਾਇਆ ਸੀ, 'ਤੇ ਪਈਆਂ ਦਰਾੜਾਂ ਨੂੰ ਦੇਖ ਕੇ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਮਨ ਵਲੂੰਦਰੇ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ। ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਭਵਿੱਖ ਹਨੇਰੇ ਪਾਸੇ ਵੱਲ ਵੱਧ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਥੇ ਯਾਦ ਰੱਖਣਾ ਹੈ ਕਿ ਕਿਸਾਨਾਂ ਤੇ ਕਿਸਾਨ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਦੇ ਸਿਰ ਇੱਕ ਇਤਿਹਾਸਿਕ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਆ ਪਈ ਹੈ ਤੇ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਕਿਸਾਨ ਹਿੱਤਾਂ ਦੀ ਰਾਖੀ ਕਰਨ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਲ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਜਮਹੂਰੀ ਢਾਂਚੇ ਨੂੰ ਬਚਾਉਣ ਦੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਵੀ ਸ਼ਾਮਿਲ ਹੈ। ਅਜਿਹੇ ਹਾਲਾਤ ਵਿੱਚ ਕਿਸਾਨ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਦਾ ਏਕਾ ਹੋਣਾ ਸਭ ਤੋਂ ਅਹਿਮ ਤੇ ਸੰਵੇਦਨਸ਼ੀਲ ਮਸਲਾ ਹੈ। ਲੋਕ ਸਾਹ ਰੋਕ ਕੇ ਇਸ ਘੜੀ ਦੀ ਇੰਤਜ਼ਾਰ ਵਿੱਚ ਹਨ ਕਿ ਕਿਸਾਨ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਫਿਰ ਇੱਕ ਮੰਚ ਤੇ ਇਕੱਠੀਆਂ ਹੋਣ। ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਵਿਚਕਾਰ ਵਖਰੇਵੇਂ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ ਪਰ ਸਮੂਹਿਕ ਸੰਘਰਸ਼ਾਂ ਦੇ ਸਮੇਂ ਉਹਨਾਂ ਵੱਖਰੇਵਿਆਂ ਨੂੰ ਉਭਾਰਿਆ ਨਹੀਂ ਸਗੋਂ ਇੱਕ ਪਾਸੇ ਰੱਖਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਸਮੇਂ ਕਿਸਾਨ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਦਾ ਏਕਾ ਇਸ ਸਮੇਂ ਦੀ ਸਭ ਤੋਂ ਬੁਨਿਆਦੀ ਮੰਗ ਹੈ।

ਇਸ ਸੰਬੰਧ ਅਸੀਂ ਕਿਸਾਨ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਨੂੰ ਇਹ ਅਪੀਲ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਉਹ ਏਕਤਾ ਬਣਾਉਣ ਵੱਲ ਵੱਧਣ। ਏਕਤਾ ਲਈ ਵਖਰੇਵਿਆ ਤੇ ਰੋਸਾਂ ਨੂੰ ਇੱਕ ਪਾਸੇ ਰੱਖਣਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ, ਤੇ ਕੁੜੱਤਣ ਨੂੰ ਭੁੱਲਣਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਦੇਸ਼ ਦੀ ਕਿਸਾਨੀ ਅਤੇ ਸਮੁੱਚੀ ਲੁਕਾਈ ਦੇ ਹਿੱਤਾ ਲਈ ਕਿਸਾਨਾਂ ਦੇ ਸਾਂਝੇ ਮੁਹਾਜ਼ ਦੀ ਉਸਾਰੀ ਜਰੂਰੀ ਹੈ। ਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਚੋਣਾਂ ਹੋਣ ਵਾਲੀਆਂ ਹਨ ਇਹਨਾਂ ਹਾਲਾਤਾਂ ਵਿੱਚ ਕਿਸਾਨ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਦੀ ਏਕਤਾ ਕਾਇਮ ਕਰਕੇ ਕਿਸਾਨਾਂ ਤੇ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਹੱਕਾਂ ਵਿੱਚ ਦੇਸ਼ ਵਿਆਪੀ ਲਹਿਰ ਦੀ ਸਿਰਜਣਾ ਕਰਨੀ ਸਭ ਤੋਂ ਅਹਿਮ ਹੈ। ਅਜਿਹੀ ਲਹਿਰ ਹੀ ਸਾਂਝੀਵਾਲਤਾ ਤੇ ਧਰਮ ਨਿਰਪੱਖਤਾ ਦੀ ਨਿਗਾਹਬਾਨ ਬਣ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਅਜਿਹੀ ਲਹਿਰ ਹੀ ਫਿਰਕੂ ਪਾਰਟੀਆਂ, ਖ਼ਾਸ ਕਰਕੇ ਭਾਰਤੀ ਜਨਤਾ ਪਾਰਟੀ, ਦੀ ਫੁੱਟ ਪਾਓ ਤਰਕੀਬਾਂ ਤੇ ਸਾਜ਼ਿਸ਼ਾਂ ਨਾਲ ਲੋਹਾ ਲੈ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਕਿਸਾਨ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਦੇ ਏਕੇ ਨਾਲ ਹੀ ਕਿਸਾਨ ਲਹਿਰ ਦਾ ਜਮਹੂਰੀ ਅਤੇ ਧਰਮ ਨਿਰਪੱਖਤਾ ਵਾਲੀ ਇੱਕ ਸਾਂਝੀ ਕਿਸਾਨ ਲਹਿਰ ਉਸਾਰੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ।

ਅਪੀਲ ਕਰਤਾ

ਪ੍ਰੋ. ਜਗਮੋਹਨ ਸਿੰਘ, ਹਰੀਸ਼ ਕੇ ਪੁਰੀ, ਡਾ. ਸੁੱਚਾ ਸਿੰਘ ਗਿੱਲ, ਡਾ. ਸਵਰਾਜਬੀਰ, ਡਾ. ਪਰਮਿੰਦਰ ਸਿੰਘ, ਡਾ. ਸੁਖਦੇਵ ਸਿੰਘ ਸਿਰਸਾ, ਡਾ. ਨਵਸ਼ਰਨ, ਡਾ. ਅਰੀਤ, ਕੇਵਲ ਧਾਲੀਵਾਲ, ਐਡਵੋਕੇਟ ਐਨ ਕੇ ਜੀਤ, ਰਜਿੰਦਰ ਭਦੌੜ, ਅਮੋਲਕ (ਪਲਸ ਮੰਚ) ਡਾ. ਮੋਹਨਜੀਤ, ਡਾ. ਕਿਰਪਾਲ ਕਜ਼ਾਕ, ਬਲਦੇਵ ਮੋਗਾ, ਸੁਰਿੰਦਰ ਗਿੱਲ, ਅਤਰਜੀਤ, ਸੁਵਰਨ ਸਿੰਘ ਵਿਰਕ, ਸੁਰਿੰਦਰ ਕੈਲੇ, ਡਾ. ਸਰਬਜੀਤ ਸਿੰਘ, ਪ੍ਰੋ. ਸੁਰਜੀਤ ਜੱਜ, ਡਾ. ਕੁਲਦੀਪ ਸਿੰਘ ਦੀਪ, ਡਾ. ਪਾਲ ਕੌਰ, ਡਾ. ਗੁਲਜਾਰ ਸਿੰਘ ਪੰਧੇਰ, ਜਸਪਾਲ ਮਾਨਖੇੜਾ, ਡਾ. ਅਰਵਿੰਦਰ ਕੌਰ ਕਾਕੜਾ, ਡਾ. ਹਰਵਿੰਦਰ ਸਿਰਸਾ, ਡਾ. ਅਨੂਪ ਬਟਾਲਾ, ਡਾ. ਸੁਰਜੀਤ ਭੱਟੀ, ਡਾ. ਸਾਹਿਬ ਸਿੰਘ, ਹਰਮੀਤ ਵਿਦਿਆਰਥੀ, ਡਾ. ਸੁਰਜੀਤ ਬਰਾੜ, ਪ੍ਰੋ. ਬਲਦੇਵ ਬੱਲੀ, ਡਾ. ਗੁਰਮੀਤ ਕੱਲਰਮਾਜ਼ਰੀ, ਡਾ. ਜੁਗਿੰਦਰ ਨਿਰਾਲਾ, ਤਰਸੇਮ, ਭੋਲਾ ਸਿੰਘ ਸੰਘੇੜਾ, ਰਮੇਸ਼ ਯਾਦਵ, ਭੁਪਿੰਦਰ ਸੰਧੂ ਅਤੇ ਪਰਵਾਸੀ ਭਾਈਚਾਰੇ ਵਿਚੋਂ ਜਸਪ੍ਰੀਤ ਗਰੇਵਾਲ ਵਿਨੀਪੈਗ, ਹਰਨੇਕ ਧਾਲੀਵਾਲ, ਵਿਨੀਪੈਗ, ਮੁਖਤਿਆਰ ਸਿੰਘ ਵਿਨੀਪੈਗ, ਜਸਵਿੰਦਰ ਕੇ ਸਿੰਘ ਵਿਨੀਪੈਗ, ਜਲ ਕੇ ਧਾਲੀਵਾਲ ਵਿਨੀਪੈਗ, ਗੁਰਵਿੰਦਰ ਗਿੱਲ ਐਡਮਿੰਟਨ, ਪਰਮਿੰਦਰ ਗਿੱਲ ਐਡਮਿੰਟਨ, ਸਾਧੂ ਬਿਨਿੰਗ ਵੈਨਕੂਵਰ, ਰਜਿੰਦਰ ਸੇਖੋਂ ਵਿਨੀਪੈਗ, ਕੰਵਲ ਕਲੀਰਾਇ ਕੋਲੰਬਸ ਇੰਡਿਆਨਾ, ਅਜੀਤ ਸਿੰਘ ਧਾਮੀ ਗਰੀਨਵੁੱਡ ਇੰਡਿਆਨਾ, ਹਰਦੇਵ ਸਿੰਘ ਗਿੱਲ ਗ੍ਰੀਨਵੁੱਡ ਇੰਡਿਆਨਾ, ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਵਿਨੀਪੈਗ, ਮਿਲਖਾ ਸਿੰਘ ਟੋਰੰਟੋ, ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਦਿਓਲ, ਫਿਸ਼ਰ ਇੰਡਿਆਨਾ, ਵਿਜੈ ਸੈਂਪਲਾ ਵਿਨੀਪੈਗ, ਸੁਰਿੰਦਰ ਬਰਾੜ ਐਡਮਿੰਟਨ, ਪ੍ਰਿਤਪਾਲ ਬਰਾੜ ਐਡਮਿੰਟਨ, ਮੰਗਤ ਸਿੰਘ ਸਹੋਤਾ ਵਿਨੀਪੈਗ, ਅਵਤਾਰ ਗਿੱਲ ਸਰੀ, ਦਲਜੀਤ ਸਿੰਘ ਵਿਨੀਪੈਗ, ਪਰਮਿੰਦਰ ਸਵੈਚ ਸਰੀ, ਮਲਕੀਤ ਸਵੈਚ ਸਰੀ, ਜਸਬੀਰ ਮੰਗੂਵਾਲ ਵਿਨੀਪੈਗ, ਸੁਖਦੇਵ ਗਿੱਲ ਟੋਰੰਟੋ, ਹਰਿੰਦਰ ਗਿੱਲ ਵਿਨੀਪੈਗ, ਕਮਲ ਗਿੱਲ ਵਿਨੀਪੈਗ, ਸੁਖਵੰਤ ਹੁੰਦਲ ਸਰੀ, ਗੁਰਚਰਨ ਬਰਾੜ ਐਡਮਿੰਟਨ, ਸੁਖਬੀਰ ਕਾਲਕਟ ਵਿਨੀਪੈਗ, ਸੁਖਦੇਵ ਸਿੰਘ ਟੋਰਾਂਟੋ, ਜੀ ਐਸ ਮੁੱਠਾ ਵਿਨੀਪੈਗ, ਮੇਵਾ ਬੇਦੀ ਵਿਨੀਪੈਗ, ਸਤਵੰਤ ਸਿੰਘ ਐਡਮਿੰਟਨ, ਮੋਹਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਮੇਘਰਾ, ਹਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਮੇਘਰਾ ਸਰੀ, ਗੁਰਤੇਜ ਗਿੱਲ ਸਰੀ, ਚੰਦ ਸਿੰਘ ਜੱਸਲ ਬੀ ਸੀ, ਤੇਜ ਸਿੰਘ ਰਤਨ ਡੈਲਟਾ ਬੀ ਸੀ, ਸਾਧੂ ਸਿੰਘ ਰਤਨ ਸਰੀ, ਜੋਗਿੰਦਰ ਮੇਘਰਾ ਵਿਨੀਪੈਗ, ਪਾਲ ਦੁਸਾਂਝ ਟੋਰੰਟੋ, ਰਜਿੰਦਰ ਧਾਲੀਵਾਲ ਵਿਨੀਪੈਗ, ਸੁਰਿੰਦਰ ਗਿੱਲ ਟੋਰੰਟੋ, ਹਰਬੰਸ ਸਿੰਘ ਟੋਰੰਟੋ, ਭਜਨ ਗਿੱਲ ਕੈਲਗਰੀ, ਜਗਤਾਰ ਢੁੱਡੀਕੇ ਹਾਂਗਕਾਂਗ, ਬੀਰਬਲ ਭਦੌੜ ਕੈਲਗਰੀ, ਬਲਦੇਵ ਰੈਹਪਾ ਏ ਡੈਮੋਕ੍ਰੇਸੀ ਇਕੁਐਲਟੀ ਐਂਡ ਸੈਕੂਲਰਿਜ਼ਮ, ਡੇਸਾ ਵਿਨੀਪੈਗ, ਸੈਕੂਲਰ ਪੀਪਲਜ਼ ਐਸੋਸੀਏਸ਼ਨ ਆਫ ਐਡਮਿੰਟਨ, ਪੰਜਾਬੀ ਲਿਟਰੇਰੀ ਐਂਡ ਕਲਚਰਲ ਐਸੋਸੀਏਸ਼ਨ, ਪ੍ਰੋਗਰੈਸਿਵ ਕਲਚਰਲ ਐਸੋਸੀਏਸ਼ਨ ਕੈਲਗਰੀ, ਪੰਜਾਬੀ ਮੈਗਜ਼ੀਨ ਸਰੋਕਾਰਾਂ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ (pro-people Arts project media group)ਅਤੇ ਰੈਸ਼ਨਲਿਸਟ ਸੁਸਾਇਟੀ ਕੈਨੇਡਾ

ਅਤਿ-ਆਧੁਨਿਕ ਤਕਨਾਲੋਜੀ ਰਾਹੀਂ ਬੱਚਿਆਂ 'ਤੇ ਪੈ ਰਹੇ ਸੋਸ਼ਲ ਮੀਡੀਆ ਦੇ ਪ੍ਰਭਾਵ

ਰਵਿੰਦਰ ਕੌਰ

ਫੇਸਬੁੱਕ, ਇੰਸਟਾਗ੍ਰਾਮ, ਟਿਕਟੋਕ, ਸਨੈਪਚੈਟ ਆਦਿ ਅਜਿਹੀਆਂ ਸੋਸ਼ਲ ਮੀਡੀਆ ਐਪ ਹਨ ਜਿਸ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਸੰਸਾਰ ਪੱਧਰ ਉੱਤੇ ਬੱਚਿਆਂ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਵੱਡੇ ਸਾਰੇ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਸੂਚਨਾ ਤਕਨੀਕ ਦੇ ਉੱਨਤ ਹੋਣ ਨਾਲ਼ ਸਾਡੀ ਪੁਹੰਚ ਵਿੱਚ ਸਾਰਾ ਸੰਸਾਰ ਹੈ। ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ਼ ਹੀ ਅੱਜ ਮਾਂ-ਪਿਓ, ਅਧਿਅਪਕ, ਸੰਜੀਦਾ ਨਾਗਰਿਕਾਂ ਵਿੱਚ ਬੱਚਿਆਂ ਦੁਆਰਾ ਵੱਡੀ ਪੱਧਰ ਉੱਤੇ ਇੰਸਟਾਗ੍ਰਾਮ, ਟਿਕਟੋਕ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਅਤੇ ਬੱਚਿਆਂ ਦੀ ਸ਼ਖਸ਼ੀਅਤ ਉੱਤੇ ਪੈਂਦੇ ਮਾੜੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਆਦਿ ਚਿੰਤਾ ਦਾ ਕਾਰਨ ਬਣੇ ਹੋਏ ਹਨ। ਆਮ ਤੌਰ ਉੱਤੇ ਮਾੜੇ ਪ੍ਰਭਾਵਾਂ ਦੀ ਗੱਲਬਾਤ ਵਿੱਚ 'ਸਮੇਂ ਦੀ ਬਰਬਾਦੀ', 'ਅੱਖਾਂ ਖਰਾਬ ਹੋਣਾ', 'ਸਾਰਾ ਦਿਨ ਫ਼ੋਟਾਂ ਖਿੱਚਦੇ ਰਹਿਣਾ', 'ਪੜ੍ਹਾਈ ਵੱਲ ਧਿਆਨ ਨਾ ਦੇਣਾ' ਆਦਿ ਬਾਰੇ ਹੀ ਗੱਲ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਪਰ ਸੱਚਾਈ ਇਸ ਤੋਂ ਜਿਆਦਾ ਘਿਨਾਉਣੀ ਹੈ। ਸਾਡੇ ਆਲ਼ੇ ਦੁਆਲ਼ੇ ਅਜਿਹੀਆਂ ਘਟਨਾਵਾਂ ਵਾਪਰ ਰਹੀਆਂ ਹਨ ਜੋ ਹੌਲਨਾਕ ਹਨ! ਸੋਸ਼ਲ ਮੀਡੀਆ ਦੇ ਇਹ ਸੰਦ ਦਿਮਾਗੀ ਬਿਮਾਰੀਆਂ, ਖ਼ੁਦਕੁਸ਼ੀ, ਜਿਨਸੀ ਹਿੰਸਾ, ਮਾਨਸਿਕ ਸੋਸ਼ਣ ਤੱਕ ਡੂੰਗੀ ਮਾਰ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ।

ਸਾਲ 2013 ਤੋਂ 2023 ਦੇ ਦਹਾਕੇ ਵਿੱਚ ਅਮਰੀਕਾ ਦੇ ਇੱਕ ਅਦਾਰੇ 'ਬੱਚਿਆਂ ਦੇ ਸੋਸ਼ਣ ਅਤੇ ਗਾਇਬ ਹੋਣ ਦੇ ਕੌਮੀ ਕੇਂਦਰ' ਨੂੰ ਪ੍ਰਤੀ ਦਿਨ 100,000 ਤੋਂ ਵੱਧ ਰਿਪੋਰਟਾਂ ਰੋਜਾਨਾ ਮਿਲ਼ੀਆ ਸਨ। ਮੈਟਾ ਦੇ ਇੰਸਟਾਗ੍ਰਾਮ ਨੇ ਪੀਡੋਫਾਈਲਾਂ ਦੇ ਇੱਕ ਨੈਟਵਰਕ ਨੂੰ ਜੋੜਨ ਅਤੇ ਉਤਸ਼ਾਹਿਤ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਮਦਦ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਪੀਡੋਫਾਈਲਾਂ ਦੇ ਨੈੱਟਵਰਕ ਤੋਂ ਭਾਵ ਬਾਲਗ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਦਾ ਅਜਿਹਾ ਚੱਕਰ ਜੋ ਨਾਬਾਲਗਾਂ (ਬੱਚਿਆਂ) ਦੀਆਂ ਤਸਵੀਰਾਂ ਅਤੇ ਵੀਡਿਓ ਆਦਿ ਦੀ ਸਮੱਗਰੀ ਦੀ ਪੇਸ਼ਕਾਰੀ ਘਟੀਆ (ਬੱਚਿਆਂ ਦੇ ਜਿਨਸੀ ਸ਼ੋਸ਼ਣ) ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਅਜਿਹੀ ਸਮੱਗਰੀ ਨੂੰ ਬੱਚਿਆਂ ਦਾ ਜਿਨਸੀ ਸ਼ੋਸ਼ਣ ਕਰਨ ਵਾਲ਼ੇ ਮਾਨਸਿਕ ਰੋਗੀਆਂ ਦੀ ਖਪਤ ਲਈ ਇੰਟਰਨੈੱਟ ਦੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਮਾਧਿਅਮਾਂ ਰਾਹੀਂ ਸਾਂਝਾ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਰਾਹੀਂ ਇਹ ਜਾਨਵਰ (ਪੈਡੋਫਾਇਲ) ਮੁਨਾਫਾ ਕਮਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਕਈ ਅਧਿਐਨ ਵਿੱਚ ਇਹ ਤੱਥ ਸਾਹਮਣੇ ਆਏ ਹਨ ਕਿ ਇੰਸਟਾਗ੍ਰਾਮ ਵਰਗੇ ਸੋਸ਼ਲ ਮੀਡੀਆ ਮੰਚ ਨਾ ਸਿਰਫ ਅਜਿਹੀ ਸਮੱਗਰੀ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਮੰਚ ਉੱਪਰ ਘੁੰਮਣ ਦਿੰਦੇ ਹਨ ਸਗੋਂ ਇੰਸਟਾਂਗ੍ਰਾਮ ਦੀ ਐਲਗੋਰਿਥਮ ਅਜਿਹੇ ਜਾਨਵਰਾਂ ਨੂੰ ਆਪਸ ਵਿੱਚ ਜੋੜਨ ਦਾ ਕੰਮ ਜਾਂ ਕਿਹਾ ਜਾਵੇ ਇਹਨਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣਾ ਇਹ ਅਣਮਨੁੱਖੀ ਧੰਦਾ ਫੈਲਾਉਣ 'ਚ ਮਦਦ ਵੀ ਕਰਦੀ ਹੈ।

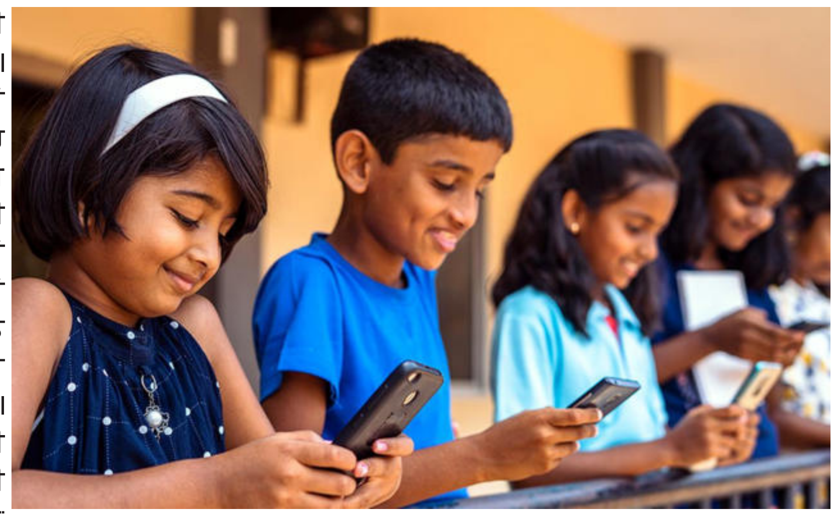

ਸਨੈਪਚੈਟ ਅਤੇ ਇੰਸਟਾਗ੍ਰਾਮ ਨੂੰ ਵੱਡੀ ਪੱਧਰ ਉੱਤੇ ਤਸਵੀਰਾਂ ਅਤੇ ਵੀਡੀਓ ਲਈ ਵਰਤਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਸਨੈਪ ਚੈਟ ਉੱਤੇ ਭੇਜੀਆਂ ਤਸਵੀਰਾਂ ਨੂੰ ਜਾਂ ਫਿਰ ਅਜਿਹੀਆਂ ਤਸਵੀਰਾਂ ਜੋ ਕਿਸੇ ਨਾਲ਼ ਸਾਂਝੀਆਂ ਵੀ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀਆਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਕੰਪਨੀਆਂ ਦੁਆਰਾ, ਪੋਰਨ ਵੈੱਬਸਾਈਟ ਦੁਆਰਾ ਵਰਤਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਜਿਸ ਨਾਲ਼ ਕਿਸੇ ਕੁੜੀ ਜਾਂ ਮੁੰਡੇ ਦੀਆਂ ਬਹੁਤ ਹੀ ਨਿੱਜੀ ਤਸਵੀਰਾਂ ਨੂੰ ਗਲਤ ਕੰਮ ਲਈ ਵਰਤਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਕਾਰਨ ਕਈ ਵਾਰ ਵਰਤੋਂਕਾਰ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰੇਸ਼ਾਨ ਹੋ ਕੇ ਖ਼ੁਦਕੁਸ਼ੀ ਵੀ ਕਰ ਲਈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਅਮਰੀਕਨ ਜੋੜੇ ਬ੍ਰਾਂਡੀ ਅਤੇ ਟੋਨੀ ਰੌਬਰਟਸ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਹੈ ਕਿ ਉਹਨਾਂ ਦੀ 14 ਸਾਲਾ ਧੀ ਐਂਜਲਿਨ ਨੇ ਖ਼ੁਦਕੁਸ਼ੀ ਇਸ ਲਈ ਕੀਤੀ ਕਿ ਉਹ ਇੰਸਟਾਗ੍ਰਾਮ 'ਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਭੇਜੀ ਗਈ ਇੱਕ ਵੀਡੀਓ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਰੱਸੇ ਨਾਲ਼ ਲਟਕ ਕੇ ਮਰਨ ਬਾਰੇ ਦੱਸਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਦੀ ਨਕਲ ਕਰ ਰਹੀ ਸੀ। ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਮੈਟਾ ਜੋ ਇੰਸਟਾਗ੍ਰਾਮ ਨੂੰ ਚਲਾਉਂਦੀ ਹੈ ਉੱਤੇ ਕੇਸ ਵੀ ਦਰਜ ਕੀਤਾ। ਇੰਸਟਾਗ੍ਰਾਮ ਮਸ਼ਹੂਰੀਆਂ ਲਈ ਇੱਕ ਵੱਡਾ ਸੰਦ ਹੈ, ਛੋਟੀਆਂ ਵੀਡਿਓ (ਰੀਲ), ਤਸਵੀਰਾਂ ਤੋਂ ਵੱਧ ਕਿਸੇ ਵੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਹੋਰ ਸਮੱਗਰੀ ਜੋ ਸੰਜੀਦਾ ਹੋਵੇ ਇਸ 'ਤੇ ਨਹੀਂ ਪੈ ਸਕਦੀ। ਕਨੂੰਨੀ ਤੌਰ ਉੱਤੇ, ਇੰਸਟਾਗ੍ਰਾਮ ਉੱਤੇ ਖਾਤਾ ਬਣਾਉਣ ਲਈ 13 ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ ਜਰੂਰੀ ਹੈ, ਪਰ ਖਾਤਾ ਬਣਾਉਣ ਵੇਲੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਉਮਰ ਦੀ ਜਾਂਚ ਪੜਤਾਲ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ। ਵੀਡਿਓ ਅਤੇ ਤਸਵੀਰਾਂ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਇੰਸਟਾਗ੍ਰਾਮ ਉੱਤੇ ਅਜੇਹੀ ਸਮੱਗਰੀ ਦੀ ਭਰਮਾਰ ਹੈ ਜੋ ਬੱਚਿਆਂ ਲਈ ਖਤਰਨਾਕ ਹੈ, ਨੰਗੀਆਂ ਤਸਵੀਰਾਂ, ਕੁੜੀਆਂ ਮੁੰਡਿਆਂ ਦੇ ਲਿੰਗ ਸਬੰਧੀ ਵੀਡੀਓ ਅਤੇ ਤਸਵੀਰਾਂ, ਅਜਿਹੇ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਨੈਟਵਰਕ ਜੋ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਇਸ ਵਿੱਚ ਫਸਾਉਂਦੇ ਹਨ! ਇੰਸਟਾਗ੍ਰਾਮ ਉੱਤੇ ਮੌਜੂਦ ਹੈ। ਤਕਨੀਕੀ ਤੌਰ ਉੱਤੇ ਐਲਗੋਰਿਥਮ ਰਾਹੀਂ ਵਾਰ-ਵਾਰ ਅਜਿਹੀਆਂ ਮਸ਼ਹੂਰੀਆਂ, ਤਸਵੀਰਾਂ ਦਿਖਾਉਣਾ ਜੋ ਇੱਕ ਵਾਰ ਕਿਸੇ ਨੇ ਦੇਖੀਆਂ ਹਨ ਨੂੰ ਇੰਸਟਾਗ੍ਰਾਮ, ਟਿਕਟੋਕ ਹੋਰ ਸੋਸ਼ਲ ਮੀਡੀਆ ਐਪ ਵਰਤਦੀਆਂ ਹਨ। ਬੱਚਿਆਂ ਦੀ ਪੋਰਨ, ਬੱਚਿਆਂ ਦੇ ਜਿਨਸੀ ਸੋਸ਼ਣ ਲਈ ਉਤਸ਼ਾਹਤ ਕਰਦੀ ਸਮੱਗਰੀ ਗੈਰਕਨੂੰਨੀ ਦਾਇਰੇ ਵਿੱਚ ਆਉਂਦੀ ਹੈ ਪਰ ਹੈਸ਼ਟੈਗ ਰਾਹੀਂ ਇਸਨੂੰ ਪ੍ਰਚਿਲਤ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ!

31 ਜਨਵਰੀ 2024 ਨੂੰ ਅਮਰੀਕਾ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਕਾਂਗਰਸ ਹੋਈ ਜਿਸ ਵਿੱਚ 'ਔਨਲਾਈਨ ਬੱਚਿਆਂ ਦੇ ਵਧ ਰਹੇ ਸੋਸ਼ਣ' ਬਾਰੇ ਗੱਲ ਕੀਤੀ ਗਈ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਪੰਜ ਕੰਪਨੀਆਂ: ਐਕਸ ਕਾਰਪ (ਪਹਿਲਾਂ ਟਵਿੱਟਰ), ਟਿਕਟੋਕ, ਸਨੈਪਚੈਟ, ਮੈਟਾ ਅਤੇ ਡਿਸਕਾਰਡ ਦੇ ਨੁਮਾਈਦੇ ਅਤੇ ਅਜਿਹੇ ਮਾਂ-ਪਿਓ ਜਿਹਨਾਂ ਦੇ ਬੱਚਿਆਂ ਦੀ ਜਿੰਦਗੀ ਉੱਤੇ ਸੋਸ਼ਲ ਮੀਡੀਆ ਨੇ ਬਹੁਤ ਬੁਰਾ ਪ੍ਰਭਾਵ ਪਾਇਆ ਅਤੇ ਜੱਜ ਅਤੇ ਵਕੀਲ ਹਾਜਰ ਸਨ। ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਮੈਟਾ ਦੇ ਸੀਈਓ ਮਾਰਕ ਜੁਕਰਬਰਗ ਨੇ ਮੌਖਿਕ ਤੌਰ ਉੱਤੇ ਮਾਂ ਪਿਓ ਤੋਂ ਮਾਫੀ ਮੰਗੀ। ਇਸੇ ਕਾਂਗਰਸ ਵਿੱਚ ਬੱਚਿਆਂ ਦੇ ਜਿਨਸੀ ਸੋਸ਼ਣ ਨੂੰ ਨੈਤਿਕ ਸੰਕਟ ਦੇ ਤੌਰ ਉੱਤੇ ਦੇਖਿਆ ਗਿਆ ਅਤੇ ਬੈਠੇ ਨਿਆਂ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨੇ ਇਸ ਸਬੰਧੀ ਕਨੂੰਨ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਗੱਲ ਵੀ ਕੀਤੀ ਸੀ।

ਪਿਛਲੇ ਸਾਲ ਹੀ ਅਮਰੀਕਾ ਦੀ ਸਰਜਨ ਜਨਰਲ ਦੀ ਇੱਕ ਜਨਤਕ ਸਿਹਤ ਸਲਾਹਕਾਰ ਨੇ ਕੁੱਝ ਰਿਪੋਰਟਾਂ ਰਾਹੀਂ ਇੱਹ ਦੱਸਿਆ ਸੀ ਕਿ ਸੋਸ਼ਲ ਮੀਡੀਆ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਬੱਚਿਆਂ ਅਤੇ ਬਾਲਗਾਂ ਦੀ ਮਾਨਸਿਕ ਸਿਹਤ ਲਈ "ਡੂੰਘਾ ਖਤਰਾ" ਪੇਸ਼ ਕਰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਤਕਨੀਕੀ ਕੰਪਨੀਆਂ ਉੱਤੇ "ਤੁਰੰਤ ਕਾਰਵਾਈ" ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ।

ਬਿਨਾਂ ਸ਼ੱਕ ਬੱਚਿਆਂ ਦੇ ਸਰੀਰਕ ਸੋਸ਼ਣ ਵਿੱਚ ਵਾਧਾ ਹੋਣਾ, ਸੋਸ਼ਲ ਮੀਡਿਆ ਦੁਆਰਾ ਗੰਦੀ ਸਮੱਗਰੀ ਨੂੰ ਦਿਨ ਰਾਤ ਪਰੋਸਣਾ ਅਤੇ ਬਾਲ ਮਨਾ ਨੂੰ ਗੰਧਲਾ ਕਰਨਾ ਇੱਕ ਨੈਤਿਕ ਸੰਕਟ ਹੈ। ਕਈ ਇਸ ਦਾ ਕਾਰਨ ਟੀਵੀ, ਮੋਬਾਈਲ, ਇੰਟਰਨੈਟ ਨੂੰ ਦੱਸ ਦੇ ਹਨ ਪਰ ਤਕਨੋਲਜੀ ਕਿਸੇ ਵੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਸ ਦੀ ਦੋਸ਼ੀ ਨਹੀਂ ਹੈ! ਮਸਲਾ ਤਾਂ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਤਕਨੋਲਜੀ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਿਸ ਮਕਸਦ ਨਾਲ਼ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ? ਕਨੂੰਨ ਬਣਾ ਕੇ ਵੀ ਮਸਲੇ ਉਂਝ ਦੇ ਉਂਝ ਹੀ ਪਏ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ! ਸੋਸ਼ਲ ਮੀਡੀਆਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਜੋ ਕਨੂੰਨ ਬਣੇ ਹਨ ਉਸ ਦੀ ਉਲੰਘਣ ਵੀ ਕੰਪਨੀਆਂ ਖੁਦ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ, ਗ੍ਰਾਹਕ ਦੀ ਨਿੱਜਤਾ, ਉਸਦਾ ਨਿੱਜੀ ਡਾਟਾ ਦੂਜੀਆਂ ਕੰਪਨੀਆਂ ਨੂੰ ਵੇਚਣ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਆਮ ਅਖਬਾਰਾਂ ਵਿੱਚ ਆਉਂਦੇ ਹਨ!

ਇਸ ਸਭ ਵਰਤਾਰੇ ਦਾ ਅਸਲੀ ਕਾਰਨ ਜਾਣਨਾ ਹੈ ਤਾਂ ਇਸ ਢਾਂਚੇ ਬਾਰੇ ਗੱਲ ਕਰਨੀ ਹੀ ਪੈਣੀ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਅਸੀਂ ਜਿਓਂ ਰਹੇ ਆ, ਅੱਜ ਦਾ ਢਾਂਚਾ ਸਰਮਾਏਦਾਰਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਲਈ ਮਨੁੱਖੀ ਸਰੋਕਾਰ ਕੇਂਦਰੀ ਨੁਕਤਾ ਨਹੀਂ ਹਨ, 31 ਜਨਵਰੀ ਨੂੰ ਕੀਤੀ ਕਾਂਗਰਸ ਨੈਤਿਕ ਪਤਨ ਦੀ ਦੁਹਾਈ ਦੇ ਰਹੀ ਹੈ, ਪਰ ਸੋਸ਼ਲ ਮੀਡਿਆ ਦੇ ਮਾਲਕ ਮਨੁੱਖੀ ਭਲੇ ਲਈ ਨਹੀਂ ਮੁਨਾਫ਼ੇ ਲਈ ਕੰਮ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਮੌਜੂਦਾ ਸਰਮਾਏਦਾਰੀ ਢਾਂਚਾ ਜਿੱਥੇ ਆਰਥਿਕ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਲਗਾਤਾਰ ਨਿੱਘਰ ਰਿਹਾ ਹੈ ਉੱਥੇ ਨਾਲ਼ ਹੀ ਇਹ ਸੱਭਿਆਚਾਰ ਤੇ ਸਮਾਜਿਕ ਪਤਨ ਦੀਆਂ ਨਵੀਆਂ ਤੋਂ ਨਵੀਆਂ ਸਿਖਰਾ ਨੂੰ ਛੋਹ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਸਮਾਜ ਦਾ ਉਹ ਪਰਜੀਵੀ ਹਿੱਸਾ ਜੋ ਬਹੁ ਗਿਣਤੀ ਦੀ ਲੁੱਟ 'ਤੇ ਪਲ਼ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਕੋਲ਼ ਦੌਲਤ ਦੇ ਅੰਬਾਰ ਤਾਂ ਹਨ ਪਰ ਇਨਸਾਨੀ ਸੰਵੇਦਨਾਵਾ ਅਤੇ ਸਿਹਤਮੰਦ ਰਿਸ਼ਤਿਆ ਪੱਖੋਂ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕੰਗਾਲ ਹੈ। ਖਾਂਦਾ ਪੀਂਦਾ ਮੱਧਵਰਗ ਖਪਤਵਾਦ 'ਚ ਘਿਰਆ ਹੋਇਆ ਇਕਲਾਪੇ, ਨਿਰਾਸ਼ਾ ਅਤੇ ਬੇਗਾਨਗੀ ਦਾ ਸ਼ਿਕਾਰ ਹੈ। ਹੁਣ ਇਸ ਸੱਖਣੇਪਨ ਨੂੰ 'ਪੋਰਨੋਗ੍ਰਾਫੀ' ਵਰਗੀਆਂ ਅਲਾਮਤਾਂ ਦੁਆਰਾ ਭਰਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਸਿਰੇ ਦੀ ਨੀਰਸ, ਗੈਰ-ਰਚਨਾਤਮਕ ਅਤੇ ਮੁਨਾਫ਼ੇ ਦੇ ਆਲ਼ੇ-ਦੁਆਲ਼ੇ ਘੁੰਮ ਰਹੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੇ ਕੁਝ ਪਲਾਂ ਵਿੱਚ ਗੰਦੀਆਂ ਫ਼ਿਲਮਾਂ, ਨੰਗੀਆਂ ਤਸਵੀਰਾਂ, ਬੱਚਿਆਂ ਦਾ ਜਿਨਸੀ ਸੋਸ਼ਣ ਰੁਮਾਂਚ ਭਰਦਾ ਹੈ। ਉਸ ਨੂੰ ਹਰ ਚੀਜ ਨਾਲੋਂ ਤੋੜ ਕੇ ਵਕਤੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਰਾਹਤ ਦੇਣ ਦਾ ਕੰਮ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਅਜਿਹੀ ਸੰਤੁਸ਼ਟੀ ਜੋ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਨਸ਼ਾ ਲੈ ਕੇ ਮਿਲ਼ਦੀ ਹੈ। ਪਰ ਇਸ ਨਾਲ਼ ਉਸਨੂੰ ਇਕੱਲੀ ਸੰਤੁਸ਼ਟੀ ਨਹੀਂ, ਆਤਮਿਕ ਨਿਘਾਰ, ਦੂਜੇ ਇਨਸਾਨਾਂ ਪ੍ਰਤੀ ਜਾਨਵਰ ਬਣਨ ਦੀ ਸਿੱਖਿਆ ਵੀ ਮਿਲ਼ਦੀ ਹੈ।

ਇਸ ਸਮੱਸਿਆ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਮੌਜੂਦਾ ਢਾਂਚੇ ਦੇ ਬੌਧਿਕ ਚਾਕਰਾਂ ਵੱਲੋ ਜਾਂ ਤਾਂ ਹੱਥ ਖੜੇ ਕੀਤੇ ਜਾ ਚੁੱਕੇ ਹਨ ਅਤੇ ਤਕਨਾਲਜੀ ਦਾ ਰੋਣਾ ਰੋਇਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਅਤੇ ਜਾਂ ਇਸ ਨੂੰ ਕਨੂੰਨੀ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ਼ ਹੱਲ ਕਰਨ ਬਾਰੇ ਸੋਚਦੇ ਹਨ। ਪਰ ਬੁੱਢਾ ਬਿਮਾਰ ਸਰਮਾਏਦਾਰੀ ਢਾਂਚਾ ਇਸ ਸਮੱਸਿਆ ਨੂੰ ਹੱਲ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ। ਇਸ ਸਮੱਸਿਆ ਦੇ ਹੱਲ ਦਾ ਸਵਾਲ ਇਸ ਢਾਂਚੇ ਦੀ ਆਪਣੀ ਹੋਂਦ ਨਾਲ਼ ਜੁੜਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਮੁਨਾਫੇ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਇਹ ਢਾਂਚਾ ਕੰਮ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ। ਇਸ ਲਈ ਜਿਨਸੀ ਸੋਸ਼ਨ, ਬੱਚਿਆਂ ਦੇ ਬਚਪਨ ਨੂੰ ਨਰਕ ਬਣਾਉਣ ਵਰਗੀਆਂ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ ਦਾ ਮੁਕੰਮਲ ਹੱਲ ਇਸ ਢਾਂਚੇ ਨੂੰ ਖਤਮ ਕਰ ਕੇ ਹੀ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਪਰ ਮੌਜੂਦਾ ਢਾਚੇ ਨੂੰ ਖਤਮ ਕਰਕੇ ਨਵਾਂ ਢਾਂਚਾ ਉਸਾਰਨ ਦੀ ਲੰਬੀ ਲੜਾਈ ਦੇ ਨਾਲ਼-ਨਾਲ਼ ਅੱਜ ਇਹ ਜਰੂਰੀ ਹੈ ਕਿ ਆਮ ਲੋਕਾਂ, ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਅਤੇ ਨਵੀਂ ਪੀੜੀ ਤੱਕ ਇੱਕ ਨਵਾਂ ਬਦਲਵਾਂ ਸੱਭਿਆਚਾਰ ਲਿਜਾਇਆ ਜਾਵੇ, ਅਜਿਹਾ ਸਾਹਿਤ, ਸੰਗੀਤ, ਫਿਲਮਾਂ ਜੋ ਇਨਸਾਨ ਲਈ ਲਿਖਿਆ ਗਿਆ ਅਤੇ ਜੋ ਇਨਾਸਾਨ ਨੂੰ ਇਨਸਾਨ ਦੇ ਪ੍ਰਤਿ ਸੰਵੇਦਨਸ਼ੀਲ ਬਣਾਉਦਾ ਹੈ।

ਲਲਕਾਰ 'ਚੋਂ ਧੰਨਵਾਦ ਸਹਿਤ

ਕਿਰਤੀ ਕਿਸਾਨ ਯੂਨੀਅਨ ਦੇ ਸੂਬਾ ਦਫ਼ਤਰ 'ਤੇ ਪੁਲਿਸ ਵਲੋਂ ਰੇਡ ਕਰਕੇ ਤਾਲਾਬੰਦੀ ਕਰਨ ਵਿਰੁੱਧ ਜਲੰਧਰ ਵਿਖੇ ਜ਼ੋਰਦਾਰ ਮੁਜ਼ਾਹਰਾ

ਜਲੰਧਰ, (ਬਲਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਪਟਿਆਲਾ) ਕਿਰਤੀ ਕਿਸਾਨ ਯੂਨੀਅਨ ਨੇ ਬੀਤੀ 11 ਮਾਰਚ ਨੂੰ ਜਲੰਧਰ ਪੁਲੀਸ ਵਲੋਂ ਯੂਨੀਅਨ ਦੇ ਸੂਬਾਈ ਦਫਤਰ ਤੇ ਰੇਡ ਕਰਕੇ ਦਫਤਰ ਦੀ ਤਲਾਸ਼ੀ ਲੈਣ, ਦਫਤਰ ਸਟਾਫ ਨਾਲ ਦੁਰਵਿਹਾਰ ਕਰਕੇ ਹਿਰਾਸਤ ਵਿਚ ਲੈਣ ਅਤੇ ਦਫਤਰ ਦੀ ਤਾਲਾਬੰਦੀ ਕਰਨ ਵਿਰੁੱਧ ਅੱਜ ਜਲੰਧਰ ਵਿਖੇ ਜ਼ੋਰਦਾਰ ਮੁਜ਼ਾਹਰਾ ਕਰਕੇ ਇਸ ਕਾਰਵਾਈ ਲਈ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਪੁਲੀਸ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਵਿਰੁੱਧ ਸਖਤ ਕਾਰਵਾਈ ਕਰਨ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ। ਯੂਨੀਅਨ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਹੇਠ ਪਹਿਲਾ ਦੇਸ਼ ਭਗਤ ਯਾਦਗਾਰ ਹਾਲ ਦੇ ਵਿਹੜੇ ਵਿੱਚ ਇੱਕਠੇ ਹੋਏ ਕਿਸਾਨਾਂ ਨੇ ਰੈਲੀ ਕੀਤੀ, ਮਗਰੋਂ ਡਿਪਟੀ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਜਲੰਧਰ ਦੇ ਦਫਤਰ ਤੱਕ ਮੁਜ਼ਾਹਰਾ ਕਰਕੇ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਦੇ ਨਾਂ ਮੰਗ ਪੱਤਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ।

ਇਕੱਠ ਨੂੰ ਸੰਬੋਧਨ ਕਰਦਿਆਂ ਕਿਰਤੀ ਕਿਸਾਨ ਯੂਨੀਅਨ ਦੇ ਸੂਬਾ ਪ੍ਰਧਾਨ ਨਿਰਭੈ ਸਿੰਘ ਢੁੱਡੀਕੇ ਅਤੇ ਜਨਰਲ ਸਕੱਤਰ ਰਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਦੀਪ ਸਿੰਘ ਵਾਲਾ ਨੇ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਸਵਾਲ ਪੁੱਛਿਆ ਕਿ ਕੀ ਕਿਰਤੀ ਕਿਸਾਨ ਯੂਨੀਅਨ ਕੋਈ ਬੈਨ ਜੱਥੇਬੰਦੀ ਹੈ? ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਯੂਨੀਅਨ ਦੇ ਦਫਤਰ ਦੀ ਤਾਲਾਬੰਦੀ ਕਰਨ ਅਤੇ ਅੰਦਰ ਵੜਕੇ ਤਲਾਸ਼ੀ ਲੈਣਾ ਜਲੰਧਰ ਪੁਲੀਸ ਦੀ ਭੜਕਾਹਟ ਭਰੀ ਗੈਰ ਕਾਨੂੰਨੀ ਅਤੇ ਫਾਸ਼ੀ ਹਰਕਤ ਹੈ। ਅਜਿਹੀਆਂ ਕੋਝੀ ਹਰਕਤ ਯੂਨੀਅਨ ਵਲੋਂ ਕਿਸਾਨੀ ਮੰਗਾਂ ਖਾਤਰ,ਭਾਰਤ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਵਪਾਰ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਸੜਕੀ ਲਾਂਘਿਆਂ ਰਾਹੀਂ ਖੋਲ੍ਹੇ ਜਾਣ ਦੀ ਮੰਗ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਪਾਣੀਆਂ ਦੀ ਰਾਖੀ ਲਈ ਉਠਾਈ ਜਾ ਰਹੀ ਆਵਾਜ਼ ਨੂੰ ਚੁੱਪ ਕਰਾਉਣ ਲਈ ਕੀਤੀ ਗਈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਯਾਦ ਕਰਵਾਇਆ ਕਿ ਕਿਰਤੀ ਕਿਸਾਨ ਯੂਨੀਅਨ ਦਾ ਅੱਧੀ ਸਦੀ ਤੋਂ ਵੱਧ ਦਾ ਇਤਿਹਾਸ ਸੰਘਰਸ਼ਾਂ ਅਤੇ ਕੁਰਬਾਨੀਆਂ ਦਾ ਇਤਿਹਾਸ ਰਿਹਾ। ਪੁਲੀਸ ਦੀਆਂ ਅਜਿਹੀਆਂ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਕਾਰਨ ਯੂਨੀਅਨ ਵੱਲੋਂ ਉਠਾਈ ਜਾ ਰਹੀ ਸੰਘਰਸ਼ੀ ਆਵਾਜ਼ ਨੂੰ ਚੁੱਪ ਨਹੀ ਕਰਵਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਕਿਸਾਨ ਆਗੂਆਂ ਨੇ ਭਵਿੱਖ ਵਿੱਚ ਅਜਿਹੀਆਂ ਹਰਕਤਾਂ ਤੋਂ ਪੁਲੀਸ ਨੂੰ ਬਾਜ਼ ਆਉਣ ਦੀ ਚਿਤਾਵਨੀ ਦਿੰਦਿਆਂ ਇਸ ਕਾਰਵਾਈ ਲਈ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਪੁਲੀਸ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਵਿਰੁੱਧ ਸਖਤ ਕਾਰਵਾਈ ਕਰਨ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ।

ਇਕੱਠ ਨੂੰ ਸੰਬੋਧਨ ਕਰਦਿਆਂ ਸੂਬਾ ਮੀਤ ਪ੍ਰਧਾਨ ਜਤਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਛੀਨਾ ਅਤੇ ਸੂਬਾ ਆਗੂ ਸਤਬੀਰ ਸਿੰਘ ਸੁਲਤਾਨੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਜੱਥੇਬੰਦੀ ਦੇ ਦਫਤਰ ਨੂੰ ਉਸ ਸਮੇਂ ਨਿਸ਼ਾਨਾ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ ਜਦੋਂ ਯੂਨੀਅਨ ਦਾ ਹਰ ਮੈਂਬਰ ਸੰਯੁਕਤ ਕਿਸਾਨ ਮੋਰਚਾ ਵਲੋਂ ਦਿੱਲੀ ਵਿਖੇ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਮਹਾਂਪੰਚਾਇਤ ਦੀਆਂ ਤਿਆਰੀਆਂ ਵਿੱਚ ਰੁੱਝਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਪੁਲੀਸ ਵਲੋਂ ਦਫਤਰ ਦੀ ਹਰੇਕ ਮੰਜ਼ਿਲ ਦੀ ਤਲਾਸ਼ੀ ਲਿੱਤੀ ਗਈ। ਪੁਲੀਸ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨੇ ਦਫਤਰ ਸਟਾਫ ਸਮੇਤ ਔਰਤ ਕਾਰਕੁੰਨ ਨਾਲ ਸਿਰੇ ਦਾ ਦੁਰਵਿਹਾਰ ਕਰਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਹਿਰਾਸਤ ਵਿੱਚ ਲਿਆ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਪੁਲੀਸ ਦੀ ਇਸ ਕਾਰਵਾਈ ਵਿਰੁੱਧ ਯੂਨੀਅਨ ਨੇ ਉਸੇ ਵੇਲੇ ਉੱਚ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਕੋਲ ਆਪਣਾ ਰੋਸ ਜ਼ਾਹਿਰ ਕੀਤਾ ਸੀ ਪ੍ਰੰਤੂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਘੇਸਲ ਵੱਟ ਕੇ ਇਸ ਨੂੰ ਅਣਸੁਣਿਆ ਕਰ ਦਿੱਤਾ।ਕਿਸਾਨ ਆਗੂਆਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਹ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਹੋਇਆ ਹੈ ਕਿ ਪੁਲੀਸ ਯੂਨੀਅਨ ਦੇ ਦਫਤਰ ਦੇ ਅੰਦਰ ਵੜੀ ਹੈ ਅਤੇ ਤਾਲਾਬੰਦੀ ਵਰਗੀ ਕਾਰਵਾਈ ਨੂੰ ਅੰਜਾਮ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਜਿਸ ਨੂੰ ਚੁੱਪ ਕਰਕੇ ਬਰਦਾਸ਼ਤ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ।

ਰੈਲੀ ਨੂੰ ਸੰਬੋਧਨ ਕਰਦਿਆਂ ਯੂਨੀਅਨ ਦੇ ਸੂਬਾ ਪ੍ਰੈਸ ਸਕੱਤਰ ਰਮਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਪਟਿਆਲਾ ਅਤੇ ਵਿੱਤ ਸਕੱਤਰ ਜਸਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਝਬੇਲਵਾਲੀ ਨੇ ਆਰ ਐਸ ਐਸ ਵਲੋਂ ਕਿਸਾਨੀ ਸੰਘਰਸ਼ ਨੂੰ ਵੱਖਵਾਦੀ, ਦਹਿਸ਼ਤਗਰਦ ਅਤੇ ਅਰਾਜਕ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਸੰਘਰਸ਼ ਦੱਸਣ ਨੂੰ ਆੜੇ ਹੱਥੀਂ ਲੈਂਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਅੰਗਰੇਜ਼ ਸਾਮਰਾਜ ਦੀ ਚਾਕਰੀ ਕਰਨ ਅਤੇ ਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਫਿਰਕੂ ਲੀਹਾਂ ਤੇ ਵੰਡਣ ਵਾਲੇ ਆਰ ਐਸ ਐਸ ਨੂੰ ਇਹ ਗੱਲ ਕਦੀ ਸਮਝ ਨਹੀ ਆ ਸਕਦੀ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਅਤੇ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਕਿਸਾਨਾਂ ਦਾ ਸਾਮਰਾਜ-ਕਾਰਪੋਰੇਟ ਵਿਰੋਧੀ ਸੰਘਰਸ਼ਾਂ ਦਾ ਲੰਮਾ ਅਤੇ ਸ਼ਾਨਾਮੱਤਾ ਇਤਿਹਾਸ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਆਰ ਐਸ ਐਸ ਦੇ ਮਤੇ ਨੂੰ ਫਿਰਕੂ ਧਰੁਵੀਕਰਨ ਕਰਨ ਦੇ ਮਕਸਦ ਨਾਲ ਪਾਸ ਕੀਤਾ ਮਤਾ ਦੱਸਦਿਆਂ ਇਸ ਕਿਸਾਨ ਵਿਰੋਧੀ ਮਤੇ ਲਈ ਆਰ ਐਸ ਐਸ ਮੁਖੀ ਮੋਹਨ ਭਾਗਵਤ ਨੂੰ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਕਿਸਾਨਾਂ ਤੋਂ ਮਾਫੀ ਮੰਗਣ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ।

ਇਕੱਠ ਨੂੰ ਪੇਂਡੂ ਮਜ਼ਦੂਰ ਯੂਨੀਅਨ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਪ੍ਰੈਸ ਸਕੱਤਰ ਕਸ਼ਮੀਰ ਸਿੰਘ ਘੁਗਸ਼ੋਰ, ਭਾਰਤੀ ਕਿਸਾਨ ਯੂਨੀਅਨ ਕਾਦੀਆਂ ਦੇ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਪ੍ਰਧਾਨ ਅਮਰੀਕ ਸਿੰਘ, ਭਾਰਤੀ ਕਿਸਾਨ ਯੂਨੀਅਨ ਰਾਜੇਵਾਲ ਦੇ ਕਸ਼ਮੀਰ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਭਾਰਤੀ ਕਿਸਾਨ ਯੂਨੀਅਨ ਲੱਖੋਵਾਲ ਦੇ ਸੁਖਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ, ਟਰੱਕ ਯੂਨੀਅਨ ਦੇ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਨੇ ਵੀ ਸੰਬੋਧਨ ਕੀਤਾ

ਇਕੱਠ ਨੂੰ ਯੂਨੀਅਨ ਦੇ ਸੂਬਾਈ ਆਗੂਆਂ ਸੰਤੋਖ ਸਿੰਘ ਸੰਧੂ, ਹਰਦੀਪ ਕੌਰ ਕੋਟਲਾ, ਸੁਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਬੈਂਸ, ਬਲਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਭੁੱਲਰ, ਤਰਸੇਮ ਸਿੰਘ ਬੰਨੇਮੱਲ, ਸੁਖਚੈਨ ਸਿੰਘ, ਚਮਕੌਰ ਸਿੰਘ ਰੋਡੇ, ਨਛੱਤਰ ਸਿੰਘ ਤਰਨਤਾਰਨ, ਭੁਪਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਵੜੈਚ, ਬਲਜੀਤ ਸਿੰਘ ਲੰਡੇ ਰੋਡੇ ਅਤੇ ਸੁਖਦੇਵ ਸਿੰਘ ਸਹਿੰਸਰਾ ਨੇ ਵੀ ਸੰਬੋਧਨ ਕੀਤਾ।

ਬਲਰਾਜ ਦੀਆਂ ਕਵਿਤਾਵਾਂ

ਗਿਰਗਿਟ

ਨਾਕਾਮਯਾਬ ਆਖੋ ਮੈਨੂੰ
ਭਾਵੇਂ ਕਹੋ ਫਿੱਟ ਨਹੀਂ ਹਾਂ
ਪੈਸੇ ਦੀ ਅੰਨ੍ਹੀ ਦੌੜ ਵਿੱਚ
ਸੱਚਾਈ ਤੋਂ ਪਾਸਾ ਵੱਟ
ਧਾਰਾ ਦੇ ਉਲਟ
ਗੱਲਾਂ ਕਰਦਾ ਹਾਂ
ਪਰ ਤੁਹਾਡੀ ਸੜਾਂਦ ਮਾਰਦੀ
ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਬਾਰੇ ਕੀ ਕਹੋਗੇ?

ਮੰਨਦਾ ਹਾਂ ਅਜੇ ਤਾਂ
ਹਵਾ ਦੇ ਬੁੱਲਿਆਂ ਨਾਲ
ਮੇਰੀ ਬੇੜੀ ਗ਼ੋਤੇ ਖਾਂਦੀ ਹੈ
ਮੈਨੂੰ ਪਤਾ ਹੈ
ਦਿਸ਼ਾ ਸਹੀ ਹੈ ਮੇਰੀ
ਅਜੇ ਹਵਾ ਦਾ ਰੁਖ਼
ਬਦਲਣ ਲਈ
ਉੱਠ ਨਾ ਸਕਿਆ
ਪਰ ਤੁਸੀਂ ਤਾਂ
ਗੰਦੀ ਨਾਲੀ ਦੇ
ਕੀੜਿਆਂ ਵਾਂਗ
ਨਾਲੀ ਨੂੰ ਹੀ
ਸਮੁੰਦਰ ਮੰਨ ਲਿਆ ਹੈ
ਇਸ ਬਾਰੇ ਕੀ ਕਹੋਗੇ?

ਡਰਪੋਕ ਨਹੀਂ
ਨਾ ਹੀ ਭਗੌੜਾ ਹਾਂ
ਗਲ ਕਰਦਾ ਹਾਂ
ਸਿੱਧੀ ਤੇ ਸਪਾਟ

ਗਿਰਗਿਟ ਵਾਂਗ
ਨਾ ਮੈਂ ਘੁਮਾ ਸਕਦਾ
ਆਪਣੀ
ਇਕੱਲੀ ਇਕੱਲੀ ਅੱਖ
ਹਰ ਪਾਸੇ
ਨਾ ਮੈਂ ਜੀਭ ਆਪਣੀ
ਆਪਣੇ ਸਰੀਰ ਤੋਂ
ਵਧਾ ਸਕਦਾ ਦੋ ਗੁਣਾ
ਕਿ ਇਹ ਦਬੋਚ ਸਕੇ
ਸਕਿੰਟ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ
ਆਪਣਾ ਸ਼ਿਕਾਰ
ਨਾ ਮੈਂ ਸ਼ਿਕਾਰ ਨੂੰ
ਭੁਲੇਖਾ ਪਾਉਣ ਲਈ
ਜਾਂ ਬਚਾਉਣ ਲਈ
ਖ਼ੁਦ ਨੂੰ
ਵਟਾ ਸਕਦਾ ਰੰਗ
ਮੈਨੂੰ ਤਾਂ ਆਉਂਦਾ ਏ
ਬੱਸ
ਆਪਣੇ ਮਨੁੱਖ ਹੋਣ ਦਾ
ਸਬੂਤ ਦੇਣਾ
ਮੈਂ
ਮੌਕੇ ਦੀ ਨਜ਼ਾਕਤ ਨਹੀਂ
ਖੂਹ ਦੇ ਡੱਡੂਆਂ
ਦੀ ਟੈਂ ਟੈਂ
ਪਿਛਲੇ ਬੌਣੇਪਨ ਨੂੰ
ਪਛਾਣਦਾ ਹਾਂ।

• • •

ਮਾਂ

ਉਹ ਕਹਿੰਦੇ ਮਾਂ ਦੇ ਪੈਰੀਂ ਜੰਨਤ
ਮੈਂ ਤਾਂ ਮਾਂ ਦੇ ਪੈਰਾਂ ਦੀਆਂ
ਪਾਟੀਆਂ ਬਿਆਈਆਂ ਵੇਖੀਆਂ ਨੇ
ਉਸ ਦੇ ਪੈਰਾਂ ਵਿੱਚ
ਸਮਾਜ ਦੇ ਰਿਵਾਜਾਂ ਦੀਆਂ
ਬੇੜੀਆਂ ਵੇਖੀਆਂ ਨੇ
ਉਹ ਕਹਿੰਦੇ ਮਾਂ ਤਾਂ ਰੱਬ ਦਾ ਰੂਪ
ਪਰ ਮੈਂ ਤਾਂ ਇਸ ਰੱਬ ਨੂੰ
ਰੁਲਦਿਆਂ ਵੇਖਿਆ ਏ
ਇਸ ਸਮਾਜ ਨਾਲ
ਲੜਦਿਆਂ ਵੇਖਿਆ ਏ
ਉਹ ਕਹਿੰਦੇ ਮਾਂ ਮਮਤਾ ਦੀ ਮੂਰਤ
ਆਪਣੇ ਬੱਚਿਆ ਲਈ
ਹੰਝੂ ਵਹਾਉਣ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਲ
ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਤੋਂ ਖਿਝੀ ਵੇਖਿਆ ਏ
ਜਦੋਂ ਸਦਾ ਲਈ ਵਿਛੱੜੀ ਮਾਂ
ਦੁਖੀ ਇਸ ਲਈ ਨਹੀਂ ਸਾਂ
ਕਿ ਸਿਰ ਤੋਂ ਠੰਡੀ ਛਾਂ ਉੱਠ ਗਈ
ਸਗੋਂ ਇਸ ਲਈ ਕਿ
ਉਸ ਨੂੰ ਖੁਸ਼ੀ ਦੇ ਦੋ ਪਲ
ਨਾ ਦੇ ਸਕਿਆ
ਉਸ ਦੀਆਂ ਬਿਆਈਆਂ ਨੂੰ
ਸਹਿਲਾ ਨਾ ਸਕਿਆ
ਉਸ ਦੇ ਦੁੱਖਾਂ ਦੀ
ਗਹਿਰਾਈ ਵਿੱਚ ਉੱਤਰ ਨਾ ਸਕਿਆ
ਪੁੱਤਰ ਕਰਜ਼ਦਾਰ ਮਾਂ ਦਾ
ਉਸ ਦੇ ਪਾਲਣ-ਪੋਸਣ ਲਈ ਨਹੀਂ
ਇਹ ਤਾਂ ਮਾਪਿਆਂ ਦਾ
ਫਰਜ਼ ਏ
ਉਹ ਕਰਜ਼ਦਾਰ ਏ
ਇਸ ਸਮਾਜ ਖ਼ਿਲਾਫ਼ ਲੜਣ ਲਈ
ਜੋ ਮਾਂਵਾਂ ਦੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ
ਦੁਸ਼ਵਾਰ ਬਣਾਉਂਦਾ ਏ।
ਜੋ ਇਕ ਪਾਸੇ ਪੂਜਦਾ ਏ
ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਰੋਲਦਾ ਏ।
ਇਹੀ ਸੱਚੀ ਸ਼ਰਧਾਂਜਲੀ
ਇਹੀ ਸੱਚਾ ਕਰਜ਼ ਉਤਾਰਾ।

ਰੱਬ ਅੰਨ੍ਹਾ ਹੋ ਜਾਂਦੈ! ਬੋਲਾ ਹੋ ਜਾਂਦੈ!
ਹੁਣ ਤਾਂ ਹੱਦ ਹੋ ਗਈ!

ਪੱਥਰ!

ਮੰਨਿਆ ਕਿ-
ਜਦੋਂ ਕਿਧਰੇ
ਔਰਤ ਨਾਲ ਜਬਰ-ਜਨਾਹ ਹੁੰਦੈ,
ਤਾਂ ਉਸ ਵੇਲੇ
ਰੱਬ ਅੰਨ੍ਹਾ ਹੋ ਜਾਂਦੈ!
ਬੋਲਾ ਹੋ ਜਾਂਦੈ!
ਹੁਣ ਤਾਂ ਹੱਦ ਹੋ ਗਈ!
ਜਦੋਂ -
ਸਪੇਨ ਦੀ ਔਰਤ ਨਾਲ
ਦਰਦਨਾਕ ਕਾਰਾ ਵਾਪਰਿਆ
ਤਾਂ ਉਹ ਪੱਥਰ ਹੋ ਗਿਆ!
ਨਿਰਾ ਪੱਥਰ!!
ਉਂਝ ਕਿਤਾਬਾਂ 'ਚ ਲਿਖਿਆ ਕਿ -
ਦੇਸ਼ ਦੀ ਧਰਤੀ 'ਤੇ
ਦੇਵੀਆਂ ਪੂਜੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਨੇ!
ਤੇ ਫਿਰ ਦੇਵੀਆਂ ਨਾਲ....!
ਹਾਂ, ਹਾਂ
ਬਾਬਿਆਂ ਦੀ ਕਥਾ ਸੁਣੀ
ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੱਸਿਆ ਕਿ -
ਰੱਬ ਹਰ ਥਾਂ ਮੌਜੂਦ ਐ!
ਫਿਰ -
ਅਬਲਾ ਦੀਆਂ
ਦਿਲ ਕੰਬਾਊ ਚੀਕਾਂ
ਰੱਬ ਨੂੰ
ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਸੁਣੀਆਂ!
ਦੱਸੋ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਸੁਣੀਆਂ!!

-ਸੁਖਦੇਵ ਸਲੇਮਪੁਰੀ- 9780620233

ਕੰਨਾਂ ਵਿਚ ਨੱਤੀਆਂ ਪਈਆਂ

ਕੰਨਾਂ ਵਿਚ ਨੱਤੀਆਂ ਪਈਆਂ
ਬੁਲੇਟ ਤੇ ਲਿਆਵੇ ਨ੍ਹੇਰੀਆਂ
ਪੱਗ ਬੰਨ੍ਹ ਲਈ ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਵਰਗੀ
ਗਲੀਆਂ 'ਚ ਲਾਉਂਦਾ ਗੇੜੀਆਂ।

ਚੜ੍ਹ ਕੇ ਟਰਾਲੀ ਉੱਤੇ ਸੋਹਣਿਆ
ਸੇਵਾ ਕਰਨ ਜਾਵੇਂਗਾ
ਹੈਟ ਲੈ ਲਿਆ ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਵਰਗਾ
ਸਿਰ ਕਿਥੋਂ ਲਿਆਵੇਂਗਾ।

ਜਾਕੇ ਐਤਵਾਰ ਸੇਵਾ ਕਰਦਾ
ਸਾਧਾਂ ਨੂੰ ਰੱਬ ਮੰਨਿਆਂ
ਗੱਲਾਂ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਕ੍ਰਾਂਤੀ ਦੀਆਂ ਕਰਦਾ
ਡੋਲੇ ਤੇ ਤਵੀਤ ਬੰਨ੍ਹਿਆਂ।

ਦੇਸੀ ਗਾਂਵਾਂ ਨੂੰ ਪੇੜੇ ਪਾਉਂਦਾ
ਕਾਲੇ ਕੁੱਤਿਆਂ ਨੂੰ ਰੋਟੀਆਂ
ਕਾਕਾ ਮੈਡੀਕਲ ਸਾਇੰਸ ਵਿੱਚ ਪੜ੍ਹਦਾ
ਬਾਬਿਆਂ ਦੇ ਲਾਉਂਦਾ ਚੌਂਕੀਆਂ।

ਕਾਲੇ ਕਪੜੇ 'ਚ ਨਾਰੀਅਲ ਬੰਨ੍ਹ ਕੇ
ਵਗਦੀ ਨਦੀ 'ਚ ਧਰਦਾ
ਟੀ-ਸ਼ਰਟ ਉੱਤੇ ਇਨਕਲਾਬ ਲਿਖਿਆ
ਸਵੇਰੇ ਰਾਸ਼ੀਫਲ ਪੜ੍ਹਦਾ

ਤੇਰੇ ਪਿੰਡ 'ਚ ਰੱਬ ਦਾ ਘਰ ਵੱਖਰਾ
ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਮਜਬੂਰਾਂ ਦਾ
ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਸੀ ਰਾਜ ਲਿਆਉਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ
ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਮਜਦੂਰਾਂ ਦਾ।

- ਕੁਲਦੀਪ ਸਿਰਸਾ

ਸੰਸਾਰ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਲੇਖਕਾਂ ਦੀਆਂ ਅਨੁਵਾਦਕ ਇਨਕਲਾਬੀ, ਤਰਕਸ਼ੀਲ, ਵਿਗਿਆਨਕ, ਕਵਿਤਾਵਾਂ, ਗੀਤ, ਨਾਵਲ, ਕਹਾਣੀਆਂ ਅਤੇ ਇਤਿਹਾਸਕ ਕਿਤਾਬਾਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਲਈ
ਕੈਲਗਰੀ : ਮਾਸਟਰ ਭਜਨ ਸਿੰਘ 403-455-4220,
ਟੋਰਾਂਟੋ : ਹਰਬੰਸ ਸਿੰਘ 416-817-7142,
ਦੇਵਿੰਦਰ ਤੂਰ 416-902-9372
ਹਰਨੇਕ ਧਾਲੀਵਾਲ ਵਿਨੀਪੈੱਗ 204-488-6960

ਸਾਡੇ ਮਸਲੇ

ਸਾਡੇ ਮਸਲੇ
ਸਾਗਰ ਦੀ ਵਹੁਟੀ ਨਹੀਂ
ਸਾਗਰ ਦਾ ਖਾਰਾ ਪਣ ਹੈ
ਭੁੱਖ ਦਾ ਫੈਲਿਆ ਰਣ ਹੈ
ਸਾਡੇ ਮਸਲੇ
ਸਰਹੱਦੀ ਦੀਆਂ ਬਿੰਦੀਆਂ ਨਹੀਂ
ਸਾਡਾ ਮਸਲਾ
ਰੋਜ਼ ਪੂੰਝੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਮੱਥੇ ਦੀਆਂ
ਬਿੰਦੀਆਂ ਹਨ
ਲੁਕ ਲੁਕ ਰੋਂਦੀਆਂ ਧੀਆਂ ਛਿੰਦੀਆਂ ਹਨ
ਸਾਡੇ ਮਸਲੇ
ਦਲਜੀਤ ਦੁਸਾਂਝ ਦਾ ਆਡਾਨੀਆਂ ਦੇ
ਵਿਆਹ ਵਿੱਚ ਗਾਉਣਾ ਨਹੀਂ
ਸਾਡਾ ਮਸਲਾ
ਰੁੱਸਿਆ ਨੂੰ ਕਿਵੇਂ ਮਨਾਉਣਾ ਹੈ
ਕਾਫ਼ਲਾ ਕਿਵੇਂ ਲੀਹਾਂ ਤੇ ਪਾਉਣਾ ਹੈ
ਪਰਚੱਮ ਕਿਵੇਂ ਝਲਾਉਣਾ ਹੈ
ਸਾਡੇ ਮਸਲੇ
ਟੰਗਣਾ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕੰਗਣਾ ਨਹੀਂ ਹੈ
ਸਾਡਾ ਮਸਲਾ
ਹਵਾ ਜ਼ਹਿਰੀਲੀ ਪਾਣੀ ਗੰਧਲਾ ਕਿਉਂ ਹੈ
ਸਿਰਾਂ ਦੀ ਚਾਦਰ ਅੱਧੋਰਾਣੀ ਹੈ
ਭੁੱਖਮਰੀ, ਗਰੀਬੀ, ਬੇਰੁਜ਼ਗਾਰ ਲੋਕ
ਘਰ ਘਰ ਦੀ ਕਹਾਣੀ ਹੈ
ਸਾਡਾ ਮਸਲਾ
ਸੁਲਝਾਉਣੀ ਕਿਵੇਂ ਤਾਣੀ ਹੈ
ਸਾਡੇ ਮਸਲੇ
ਫੇਸ ਬੁੱਕ ਤੇ ਗਾਲੀ ਗਲੋਚ
ਇੰਨਸਟਰਾ ਤੇ ਹਿੱਲਦੇ ਚਿੱਤੜ ਨਹੀਂ
ਸਾਡਾ ਮਸਲਾ
ਕਿਉਂ ਟੁੱਟਦੀਆਂ ਵੰਗਾਂ ਕਿਉਂ ਵਿਛਦੇ
ਸੱਥਰ ਹਨ
ਵਿਲਕਦੀਆਂ ਮਾਂਵਾਂ ਨੂੰ ਕਿਵੇਂ ਵਰਾਉਣਾ ਹੈ
ਸਾਡੇ ਮਸਲੇ
ਸਿੱਧੂ ਦਾ ਮਰਨਾ ਬੱਚੇ ਦਾ ਜੰਮਣਾ ਨਹੀਂ
ਸਾਡਾ ਮਸਲਾ
ਝੱਖੜ ਜੋ ਸਾਡੇ ਸਿਰਾਂ ਤੇ ਮੰਡਰਾ ਰਿਹਾ ਹੈ
ਉਹ ਏਕੇ ਬਿਨਾਂ ਥੰਮ੍ਹਣਾ ਨਹੀਂ
ਸਾਡੇ ਮਸਲੇ
ਨਾ ਲੱਖਾ ਹੈ ਨਾ ਹੈ ਭਾਨਾ
ਸਾਡਾ ਮਸਲਾ
ਵਿਕ ਰਹੇ ਨੇ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਅਦਾਰੇ
ਰੇਲਾਂ, ਹਵਾਈ ਅੱਡੇ,
ਲੋਕ ਫਿਰਦੇ ਮਾਰੇ ਮਾਰੇ
ਫ਼ਸਲਾਂ ਉਜਾੜ ਰਹੇ ਢੱਗੇ,
ਜਿੰਨਾ ਦੀ ਸਾਂਭ-ਸੰਭਾਲ ਦੇ
ਟੈਕਸ ਸਾਡੇ ਉੱਤੇ ਲੱਗੇ
ਸਾਡਾ ਮਸਲਾ
ਖਾਲੀ ਹੋ ਰਿਹਾ ਦੇਸ਼ ਦਾ ਖ਼ਜ਼ਾਨਾ ਹੈ
ਸਾਡੇ ਮਸਲੇ
ਘਾਹ ਚਰਨ ਗਈ ਸਾਡੀ ਸਿਆਣਪ ਹੈ
ਜਾਗੋ
ਨਕਲੀ ਸਿਆਣਪ ਤੁਹਾਡੇ ਮੂੰਹਾਂ ਦੇ
ਨਿਵਾਲੇ ਖੋਣ ਲਈ ਤਿਆਰ ਖੜੀ ਹੈ
ਸਾਡਾ ਮਸਲਾ
ਇਨਸਾਨੀਅਤ ਜਾਂਦੀ ਮਰੀ ਹੈ
ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਡਰੀ ਡਰੀ ਹੈ
ਇਹ ਫੈਸਲੇ ਦੀ ਘੜੀ ਹੈ
ਛੱਡੋ ਬੇਸ਼ਰਮੀ ਜੋ ਤੁਸੀਂ ਫੜੀ ਹੈ
ਕਿਉਂ ਖੜੇ ਹੋ ਬੱਤੀ ਜਦ ਹਰੀ ਹੈ

-ਪਰਮਿੰਦਰ ਰਮਨ

ਲੋਕ-ਲਹਿਰਾਂ

ਲੋਕ-ਲਹਿਰਾਂ ਵਿਚ ਹੁੰਦਾ ਪੁੱਤ ਜਾਬਤਾ
ਹੁੱਲੜਬਾਜ਼ੀ ਨਾ ਕੰਮ ਆਉਂਦੀ ਐ।
ਤੁਸੀਂ ਆਜੋ ਘਰਾਂ 'ਚੋਂ ਡਾਂਗਾਂ ਚੁੱਕ ਕੇ
ਬੰਦੂਕ ਦੀ ਗੋਲੀ ਵੀ ਇਹੋ ਚਾਹੁੰਦੀ ਐ।

ਫਤਿਹ ਪੁੱਤ ਉਸਦੀ ਹੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ
ਫੈਲ ਜਾਂਦਾ ਜਿਸਦਾ ਵਿਚਾਰ ਬਈ।
ਜਦੋਂ 'ਕੱਲਿਆਂ ਤੋਂ ਬਣ ਜਾਂਦੇ ਕਾਫਲੇ
ਤਾਂ ਝੁੱਕ ਜਾਂਦੇ ਸਾਰੇ ਹਥਿਆਰ ਬਈ।
ਜਦੋਂ ਵਰਦੀ ਭਰਾਵਾਂ ਨਾਲ ਖੜਦੀ
ਸੱਤਾ ਸੁਸਰੀ ਦੇ ਵਾਂਗ ਉਦੋਂ ਸੌਂਦੀ ਐ।

ਸਵਾਲਾਂ ਤੋਂ ਕਦੀ ਨਹੀਂਓ ਭੱਜੀ ਦਾ
ਜਵਾਬ ਦੇਈਏ ਸਲੀਕੇ ਠੋਕ ਕੇ।
ਜਦੋਂ ਬੋਲੀਏ ਸਬੂਤਾਂ ਨਾਲ ਬੋਲੀਏ
ਸਾਹ ਵੈਰੀ ਵੀ ਖੜ੍ਹ ਜਾਣ ਰੋਕ ਕੇ।
ਉਸ ਭੀੜ ਪਿੱਛੇ ਕਦੇ ਵੀ ਨ ਲੱਗੀਏ
ਖੌਰੂ ਪਾਕੇ ਜੋ ਭਾਲੀ ਨ ਥਿਆਉਂਦੀ ਐ।

ਕਿਤਾਬਾਂ ਤੇ ਦਲੀਲ ਕੋਲ ਰੱਖ ਕੇ
ਸਿੱਖ ਕੈਡਰ ਨੂੰ ਕਰਨਾ ਤਿਆਰ ਓਇ।
ਉਗਰਾਹਾਂ ਵਾਲਿਆਂ ਤੋਂ ਕੁੱਝ ਸਿੱਖ ਲਈਂ
ਕਿਵੇਂ ਕਰਦੇ ਠਰੰਮੇ ਨਾਲ ਵਾਰ ਓਇ।
ਜੇ ਏਕਤਾ 'ਚ ਹੋਣ ਕਮਜ਼ੋਰੀਆਂ
ਸੱਤਾ ਬੱਕਰੇ ਦੇ ਵਾਂਗ ਝਟਕਾਉਂਦੀ ਐ।

- ਕੁਲਦੀਪ

ਅਸੀਂ ਲੜਾਂਗੇ ਸਾਥੀ

ਅਸੀਂ ਲੜਾਂਗੇ ਸਾਥੀ,
ਉਦਾਸ ਮੌਸਮ ਲਈ ਅਸੀਂ ਲੜਾਂਗੇ ਸਾਥੀ,
ਗੁਲਾਮ ਸੱਧਰਾਂ ਲਈ ਅਸੀਂ ਚੁਣਾਂਗੇ ਸਾਥੀ,
ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੇ ਟੁਕੜੇ ਹਥੌੜਾ ਹੁਣ ਵੀ ਚਲਦਾ ਹੈ,
ਉਦਾਸ਼ ਅਹਿਰਨ 'ਤੇ ਸਿਆੜ ਹੁਣ ਵੀ ਵਗਦੇ ਨੇ,
ਚੀਕਦੀ ਧਰਤੀ 'ਤੇ ਇਹ ਕੰਮ ਸਾਡਾ ਨਹੀਂ ਬਣਦਾ,
ਸਵਾਲ ਨੱਚਦਾ ਹੈ ਸਵਾਲ ਦੇ ਮੌਰਾਂ ਤੇ ਚੜ੍ਹ ਕੇ ਅਸੀਂ ਲੜਾਂਗੇ ਸਾਥੀ
ਕਤਲ ਹੋਏ ਜਜ਼ਬਿਆਂ ਦੀ ਕਸਮ ਖਾ ਕੇ ਬੁਝੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਨਜ਼ਰਾਂ ਦੀ ਕਸਮ ਖਾ ਕੇ
ਹੱਥਾਂ 'ਤੇ ਪਏ ਰੱਟਣਾਂ ਦੀ ਕਸਮ ਖਾ ਕੇ
ਅਸੀਂ ਲੜਾਂਗੇ ਸਾਥੀ ਅਸੀਂ ਲੜਾਂਗੇ
ਤਦ ਤੱਕ ਕਿ ਵੀਰੂ ਬੱਕਰੀਆਂ ਵਾਲਾ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਬੱਕਰੀਆਂ ਦਾ ਮੂਤ ਪੀਂਦਾ ਹੈ
ਖਿੜੇ ਹੋਏ ਸਰ੍ਹੋਂ ਦੇ ਫੁੱਲਾਂ ਨੂੰ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਵਾਹੁਣ ਵਾਲੇ ਆਪ ਨਹੀਂ ਸੁੰਘਦੇ
ਕਿ ਸੁੱਜੀਆਂ ਅੱਖੀਆਂ ਵਾਲੀ ਪਿੰਡ ਦੀ ਅਧਿਆਪਕਾ ਦਾ
ਪਤੀ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਜੰਗ ਤੋਂ ਪਰਤ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ
ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਪੁਲਸ ਦੇ ਸਿਪਾਹੀ ਆਪਣੇ ਹੀ ਭਰਾਵਾਂ ਦਾ ਗਲਾ ਘੁੱਟਣ ਤੇ ਬਾਧਕ ਹਨ
ਕਿ ਬਾਬੂ ਦਫਤਰਾਂ ਵਾਲੇ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਲਹੂ ਦੇ ਨਾਲ ਹਰਫ ਪਾਉਂਦੇ ਹਨ
ਅਸੀਂ ਲੜਾਂਗੇ ਜਦ ਤੱਕ ਦੁਨੀਆ 'ਚ ਲੜਨ ਦੀ ਲੋੜ ਬਾਕੀ ਹੈ
ਜਦੋਂ ਬੰਦੂਕ ਨਾ ਹੋਈ,
ਓਦੋਂ ਤਲਵਾਰ ਹੋਵੇਗੀ
ਜਦੋਂ ਤਲਵਾਰ ਨਾ ਹੋਈ,
ਲੜਨ ਦੀ ਲਗਨ ਹੋਵੇਗੀ ਲੜਨ ਦੀ ਜਾਚ ਨਾ ਹੋਈ,
ਲੜਨ ਦੀ ਲੋੜ ਹੋਵੇਗੀ ਤੇ ਅਸੀਂ ਲੜਾਂਗੇ ਸਾਥੀ.
ਅਸੀਂ ਲੜਾਂਗੇ ਕਿ ਲੜਨ ਬਾਝੋਂ ਕੁਝ ਵੀ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦਾ
ਅਸੀਂ ਲੜਾਂਗੇ ਕਿ ਹਾਲੇ ਤੱਕ ਲੜੇ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ
ਅਸੀਂ ਲੜਾਂਗੇ ਆਪਣੀ ਸਜ਼ਾ ਕਬੂਲਣ ਲਈ
ਲੜ ਕੇ ਮਰ ਚੁੱਕਿਆਂ ਦੀ ਯਾਦ
ਜ਼ਿੰਦਾ ਰੱਖਣ ਲਈ
ਅਸੀਂ ਲੜਾਂਗੇ ਸਾਥੀ

ਪਾਸ਼

ਸ਼ਹੀਦ--ਏ--ਆਜ਼ਮ ਨੂੰ

ਅੱਜ ਦੇ ਦਿਨ ਤੂੰ ਫਾਂਸੀ ਦਾ ਰੱਸਾ ਸੀ ਚੁੰਮਿਆ
ਸ਼ਹਾਦਤ ਦਾ ਪਰਚਮ ਸੀ ਲਹਿਰਾਇਆ
ਇਸ ਦਿਨ ਤੇਰੇ ਬੁੱਤ 'ਤੇ ਲੋਕ ਆਉਂਦੇ
ਤੇਰੀ ਅਮਿੱਟ ਯਾਦ ਨੂੰ ਸਿੱਜਦਾ ਕਰਨ ਲਈ
ਤੇਰੀ ਜਸਕੀਰਤੀ ਦਾ ਨਿੱਘ ਮਾਨਣ ਲਈ
ਤੇਰੇ ਦਹਿਕਦੇ ਖਿਆਲਾਂ ਦੀਆਂ ਕੁੱਝ ਚਿਣਗਾਂ ਲੈ ਜਾਣ ਲਈ
ਬੇਚੈਨ ਰੋਹ ਦੇ ਬਰੂਦ ਨੂੰ ਸੀਖਣ ਲਈ

ਇਸ ਦਿਨ ਤੇਰੇ ਬੁੱਤ 'ਤੇ
ਸਿਆਸੀ ਛਲੇਡਿਆਂ ਦੀ ਧਾੜ ਵੀ ਆਉਂਦੀ
ਭੇਖਾਂ ਵੇਸਾਂ 'ਚ ਸੱਜ ਧੱਜਕੇ
ਬੁੱਤ ਦੇ ਪੈਰਾਂ 'ਚ ਮੱਥਾ ਰਗੜਦੀ
ਬੁੱਤ ਦੁਆਲੇ ਪਰਕਰਮਾ ਦਾ ਸੁਆਂਗ ਰਚਦੀ
ਇਸ ਦਿਨ ਰੰਗੇ ਗਿੱਦੜਾਂ ਦੀ ਬੇਦਾਵੀਆ ਹੇੜ ਵੀ ਆਉਂਦੀ
ਬਸੰਤੀ ਰੰਗ ਦਾ ਹਾਰ-ਸ਼ਿੰਗਾਰ ਲਾਕੇ
ਫਿਰ ਮਜ਼੍ਹਮੇਵਾਜੀ ਦੇ ਖੂਬ ਅਖਾੜੇ ਲੱਗਦੇ
ਤੇਰੀ ਸ਼ਾਨਾਮੱਤੀ ਵਿਰਾਸਤ ਦੇ ਇੰਤਕਾਲ 'ਤੇ ਦਾਅਵੇ ਲਈ
ਤੇਰੇ ਵਿਚਾਰਾਂ 'ਤੇ ਖੂਬ ਰੰਦਾ ਫਿਰਦਾ
ਧੂੜ ਉਗਲੱਛਦੇ ਭਾਸ਼ਣਾਂ ਦੀ ਉੱਠਦੀ ਗਰਦੋ-ਗੁਬਾਰ

ਸ਼ਹੀਦ-ਏ-ਆਜ਼ਮ ਉੱਠ
ਜਵਾਲਾਮੁਖੀ ਵਾਂਗ ਖੌਲਦੇ ਜਲੌਅ 'ਚ ਆ
ਫਿਰ ਰਾਵੀ ਦੇ ਕੰਢੇ 'ਤੇ ਖਲੋਅ
ਮੁਖੌਟੇਵਾਜ ਠੱਗਾਂ ਦੀ ਧਾੜ ਨੂੰ ਲਲਕਾਰ
ਰੰਗੇ ਗਿੱਦੜਾਂ ਦੀ ਹੇੜ ਨੂੰ ਵੰਗਾਰ
ਤੂੰ ਕੋਈ ਬੁੱਤ ਨਹੀਂ
ਤੇਰਾ ਕੋਈ ਜਾਮਾ ਨਹੀਂ
ਤੇਰਾ ਕੋਈ ਭੇਖ--ਵੇਸ ਨਹੀਂ
ਤੂੰ ਲੱਟ ਲੱਟ ਬਲਦੇ ਵਿਚਾਰਾਂ ਦੀ ਸੂਹੀ ਲਾਟ
ਗਰਦੋ-ਗੁਬਾਰ 'ਚ ਵੀ ਦਹਿਕਦੀ
ਫਿਜ਼ਾ 'ਚ ਸੂਹੀ ਭਾਹ ਬਿਖੇਰਦੀ

ਭਰਮ 'ਚ ਡੁੱਬੇ ਇਸ ਵੱਗ ਨੂੰ ਦੱਸ
ਇਹ ਵਿਚਾਰ ਗੁਲਦਾਨ 'ਚ ਸੱਜਿਆ ਗੁਲਦਸਤਾ ਨਹੀਂ
ਇਹ ਮਹਿਜ਼ ਕਾਗਜ਼ 'ਤੇ ਉਕਰੇ ਲਫ਼ਜ਼ ਨਹੀਂ
ਇਹ ਨੇ ਝੁੱਗੀਆਂ-ਢਾਰਿਆਂ ਦੀ ਮਹਿਲਾਂ ਨਾਲ ਦੁਸ਼ਮਣੀ ਦੀ ਅਗਨ
ਲਤਾੜਿਆਂ-ਦੁਰਕਾਰਿਆਂ ਦੀ ਜਰਵਾਣਿਆਂ ਖਿਲਾਫ਼ ਨਫ਼ਰਤ ਦੀ ਸਿਖਰ
ਫਾਂਸੀ ਦੇ ਰੱਸਿਆਂ ਨੂੰ ਚੁੰਮਣ ਵਾਲਿਆਂ ਦੇ ਲਹੂ ਦੀ ਲੋਅ
ਬੰਦੂਕਾਂ ਬੀਜਣ ਵਾਲੇ ਇਰਾਦਿਆਂ 'ਚੋਂ ਝਰਦੀਆਂ ਰਿਸ਼ਮਾਂ ਦਾ ਪੂਰ

ਇਹ ਤਵਾਰੀਖ਼ ਦੀ ਹਿੱਕ 'ਤੇ ਬਲਦੇ
ਜੁੱਗ ਜੁੱਗ ਬਲਦੇ ਰਹਿਣਗੇ
ਬੱਦਲ ਵੀ ਵਰਸਣਗੇ
ਝੱਖੜ ਵੀ ਝੁੱਲਣਗੇ
ਰਾਤਾਂ ਦਾ ਘੁੱਪ-ਹਨੇਰਾ ਵੀ ਚੜ੍ਹ ਚੜ੍ਹ ਆਵੇਗਾ
ਸਰਫਰੋਸ਼ ਕਾਫਲੇ ਦੇ ਰਾਹ 'ਤੇ
ਇਹ ਚਾਨਣ ਦਾ ਛਿੱਟਾ ਦਿੰਦੇ ਰਹਿਣਗੇ
ਤਵਾਰੀਖ ਦੀ ਹਿੱਕ 'ਤੇ ਜੋ ਬਲਦੇ
ਹਨ੍ਹੇਰਿਆਂ ਨੂੰ ਮੌਤ-ਕਾਂਬਾ ਛੇੜਦੇ
ਜੁੱਗੋ ਜੁੱਗ ਬਲਦੇ ਰਹਿਣਗੇ।

-ਗੁਰਤੇਜ ਸਿੰਘ ਖੋਖਰ

ਚੋਣਤੰਤਰ ਦੀ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਤਾ - ਇਲੈਕਟ੍ਰੋਲ ਬਾਂਡ

ਡਾ. ਬਲਜਿੰਦਰ
94170-79720
singh.drbaljinder@gmail.com

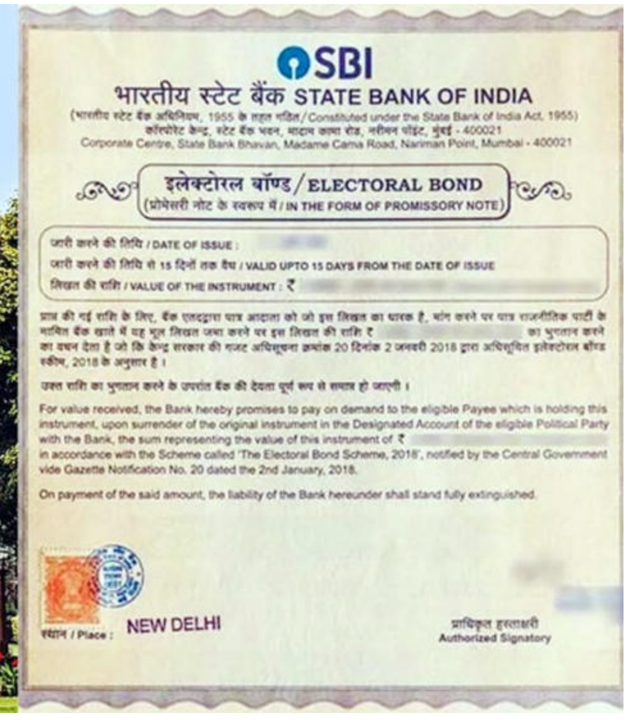

ਭਾਰਤ ਨੂੰ ਦੁਨੀਆਂ ਦਾ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਲੋਕਤੰਤਰ ਹੋਣ ਦੇ ਦਮਗਜੇ ਮਾਰੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਲੋਕ ਤੰਤਰ ਦੇ ਤਿੰਨ ਅਹਿਮ ਅੰਗ ਹਨ- ਕਾਰਜਪਾਲਿਕਾ, ਨਿਆਂਪਾਲਿਕਾ ਤੇ ਵਿਧਾਨਪਾਲਿਕਾ। ਨਿਆਂਪਾਲਿਕਾ ਅਤੇ ਕਾਰਜਪਾਲਿਕਾ ਯਾਨੀ ਕਿ ਜੱਜ-ਅਦਾਲਤਾਂ ਅਤੇ ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਹਰ ਰੋਜ਼ ਦੇ ਹਰ ਕਿਸਮ ਦੇ ਕੰਮਾਂਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਨਿਪਟਾਉਣ ਲਈ ਅਲੱਗ-ਅਲੱਗ ਮਹਿਕਮਿਆਂ ਨੂੰ ਮਿਲਕੇ ਬਣੀ ਅਫਸਰਸ਼ਾਹੀ ਤੇ ਕਲਰਕਾਂ ਨਾਲ ਤੂੜੀ ਹੋਈ ਵੱਡੀ ਸਾਰੀ ਮਸ਼ੀਨਰੀ ਇਸ ਢਾਂਚੇ ਦੇ ਸਥਾਈ/ਪੱਕੇ ਅੰਗ ਹਨ। ਤੀਜੇ ਥੰਮ੍ਹ ਵਿਧਾਨਪਾਲਿਕਾ ਬਾਰੇ ਇਹ ਪ੍ਰਚਾਰਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਮੁਲਕ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਦੀ, ਲੋਕਾਂ ਵੱਲੋਂ ਲੋਕਾਂ ਲਈ ਆਪਣੀ ਸਰਕਾਰ ਚੁਣਕੇ ਲੋਕਾਂ ਵੱਲੋਂ ਜਮਹੂਰੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਰਾਜ ਕਰਨ ਦਾ ਇੱਕ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਅੰਗ ਹੈ। ਭਾਵੇਂਕਿ ਅਹਿਮ ਹੋਣ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਇਹ ਅੰਗ ਸਥਾਈ ਨਹੀਂ ਹੈ।

ਚੋਣਾਂ ਤੇ ਚੋਣ ਪਾਰਟੀਆਂ ਇਸ 'ਜਮਹੂਰੀ' ਢਾਂਚੇ ਦੇ ਅਨਿੱਖੜਵੇਂ ਹਿੱਸੇ ਹਨ। ਇਹਨਾਂ ਮਸਲਿਆਂ ਨਾਲ ਹੀ ਜੁੜਿਆ ਹੋਇਆ ਇੱਕ ਮਾਮਲਾ-ਇਲੈਕਟਰਲ ਬਾਂਡਾਂ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਸਾਡੇ ਮੁਲਕ ਭਾਰਤ ਅੰਦਰ ਖੂਬ ਚਰਚਾ ਦਾ ਵਿਸ਼ਾ ਬਣਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਇਹ ਮਾਮਲਾ ਹੈ ਕੀ? ਇਹਦੇ ਨਾਲ ਲੋਕਰਾਜ 'ਤੇ ਕੀ ਫਰਕ ਪਊ? ਇਹ ਸਾਡੇ ਇਸ ਲਿਖਤ ਦੇ ਵਿਸ਼ੇ ਹਨ।

22217 ਦੀ ਤਾਦਾਦ 'ਚ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਵਿਅਕਤੀਆਂ, ਸੰਸਥਾਵਾਂ, ਘਰਾਣਿਆਂ, ਕਾਰਪੋਰੇਟ ਸੰਸਥਾਨਾਂ, ਇੰਡਸਟਰੀ ਤੇ ਹੋਰ ਕੰਪਨੀਆਂ ਵੱਲੋਂ 16500 ਕਰੋੜ ਚਾਲੀ ਲੱਖ ਰੁ. ਦੀ ਕੀਮਤ ਦੇ ਖਰੀਦੇ ਗਏ ਇਹ ਇਲੈਕਟਰਲ ਬਾਂਡ ਅੱਗੋਂ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਪਾਰਲੀਮਾਨੀ ਪਾਰਟੀਆਂ ਨੂੰ ਇਹਨਾਂ ਵੱਲੋਂ ਦਾਨ ਵਿੱਚ ਦਿੱਤੇ ਜਾਣ ਦਾ ਖੁਲਾਸਾ ਸਟੇਟ ਬੈਂਕ ਆਫ ਇੰਡੀਆਂ ਵੱਲੋਂ ਜਾਰੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਲਿਸਟ ਮੁਤਾਬਕ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਮੋਦੀ ਹਕੂਮਤ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਕਾਰਜਕਾਲ ਦੌਰਾਨ 2018 ਵਿੱਚ ਉਸ ਸਮੇਂ ਦੇ ਵਿੱਤ ਮੰਤਰੀ ਅਰੁਣ ਜੇਤਲੀ ਨੇ ਪਾਰਲੀਮਾਨੀ ਚੋਣਾਂ ਲਈ ਚੋਣ ਫੰਡ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਮਿਲਣ/ਹਾਸਲ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਚੰਦੇ/ਸਹਾਇਤਾ ਨੂੰ ਪਾਰਦਰਸ਼ੀ ਬਣਾਉਣ ਦੇ ਨਾਂ ਹੇਠ ਇਹ ਸਕੀਮ ਲਿਆਂਦੀ ਸੀ। ਇਹਦੇ 'ਚ ਬੈਂਕ ਇੱਕ ਖਾਸ ਕੀਮਤ ਦੇ ਅਲੱਗ-ਅਲੱਗ ਬਾਂਡ ਵਿਕਰੀ ਲਈ ਜਨਤਕ ਰੂਪ 'ਚ ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ। ਇਹ ਇੱਕ ਕਿਸਮ ਦੇ ਬੈਂਕ ਡਰਾਫ਼ਟ ਵਰਗੇ ਹੀ ਹਨ ਯਾਨੀ ਕਿ ਕਿਸੇ ਇੱਕ ਵਿਅਕਤੀ ਨੇ ਪੈਸੇ ਜਮ੍ਹਾਂ ਕਰਵਾਕੇ ਉਹਦੀ ਰਸੀਦ ਦੇ ਰੂਪ 'ਚ ਬਾਂਡ ਦੀ ਸ਼ਕਲ 'ਚ ਇੱਕ ਪੱਤਰ ਲੈ ਲਿਆ ਅਤੇ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਨੂੰ ਦੇ ਦਿੱਤਾ ਜੀਹਨੇ ਅੱਗੋਂ ਜਾਂ ਤਾਂ ਨਕਦੀ ਦੇ ਰੂਪ 'ਚ ਜਾਂ ਫਿਰ ਆਪਣੇ 'ਖਾਤੇ 'ਚ ਉਹਨਾਂ ਪੈਸਿਆਂ ਨੂੰ ਜਮ੍ਹਾਂ ਕਰਵਾ ਲਿਆ ਅਤੇ ਮਨਚਾਹੇ ਢੰਗ ਨਾਲ ਖਰਚ ਲਿਆ।

ਅਜਿਹਾ ਹੀ ਚਲਣ ਇਸ ਇਲੈਕਟਰਲ ਬਾਂਡ ਦੀ ਸ਼ਕਲ 'ਚ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਕਿਸੇ ਵਿਅਕਤੀ ਨੇ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਸੰਸਥਾਨ ਨੇ ਇਹਨਾਂ ਬਾਂਡਾਂ ਨੂੰ ਖ਼ਰੀਦਿਆ ਅਤੇ ਅੱਗੋਂ ਇਹਨਾਂ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਸਿਆਸੀ ਪਾਰਟੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਨੂੰ ਦਾਨ (ਚੰਦੇ) ਦੇ ਰੂਪ 'ਚ ਦੇ ਦਿੱਤਾ। ਫਿਰ ਉਸ ਪਾਰਟੀ ਨੇ ਇਹਨਾਂ ਬਾਂਡਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਪਾਰਟੀ ਖਾਤੇ 'ਚ ਕੈਸ਼ ਕਰਾ ਲਿਆ। ਸੋ ਇਹਨਾਂ ਬਾਂਡਾਂ ਦਾ ਸਿਸਟਮ ਤਾਂ ਐਨਾ ਕੁ ਹੀ ਹੈ।

ਜਮਹੂਰੀਅਤ ਦੇ ਥੰਮ੍ਹ ਮੰਨੇ ਜਾਂਦੇ ਚੋਣ ਢਾਂਚੇ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵਤ ਕਰਨ ਦਾ ਸਿਲਸਿਲਾ ਪਹਿਲਾਂ ਤੋਂ ਹੀ ਤੁਰਿਆ ਆ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਲੈਕਟਰਲ ਬਾਂਡ ਤਾਂ ਸਿਰਫ ਇਸਦਾ ਬਦਲਿਆ ਰੂਪ ਹੀ ਹੈ। ਅਮਰੀਕਾ ਅੰਦਰ ਵੀ ਵੋਟਰਾਂ ਨੂੰ ਆਵਦੇ ਵੱਲ ਖਿੱਚਣ ਲਈ ਵਰਤੇ ਜਾਂਦੇ ਢੰਗ-ਤਰੀਕਿਆਂ 'ਤੇ ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਖਰਚਿਆਂ ਲਈ ਕਈ ਕਿਸਮ ਦੀਆਂ ਵਿਵਸਥਾਵਾਂ ਹਨ। ਇੱਕ ਵਿਵਸਥਾ ਇਹ ਵੀ ਹੈ ਕਿ ਜਿਵੇਂ ਸਾਡੇ ਮੁਲਕ 'ਚ ਪਿਛਲੇ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਟਰਾਂਸਪੇਰੇਂਸੀ ਲਈ ਇੱਕ ਵਿਵਸਥਾ ਇਹ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ ਕਿ ਕਿਸੇ ਵੀ ਉਮੀਦਵਾਰ ਲਈ ਕਿਸੇ ਵੱਲੋਂ ਵੀ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਪ੍ਰਚਾਰ ਦਾ ਉਸ ਉਮੀਦਵਾਰ ਦੇ ਖਾਤੇ 'ਚ ਹੀ ਉਹ ਰਾਸ਼ੀ ਪਾ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਯਾਨੀ ਕਿ ਉਸ ਉਮੀਦਵਾਰ ਦੇ ਕੁੱਲ ਖਰਚੇ 'ਚ ਹੀ ਉਹ ਗਿਣਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਪਰ ਅਮਰੀਕਾ ਅੰਦਰ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਮੰਨ ਲਓ ਕਿਸੇ ਉਮੀਦਵਾਰ ਦੀ ਹਮਾਇਤ 'ਚ ਕੋਈ ਮੁਹਿੰਮ ਚਲਾਉਣੀ ਹੈ ਤਾਂ ਉਹ ਕੋਈ ਵਿਅਕਤੀ ਵੱਲੋਂ ਵੀ ਆਪਣੇ ਖਰਚੇ 'ਤੇ ਹੀ ਚਲਾਈ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸ ਉਮੀਦਵਾਰ ਦੇ ਕੁੱਲ ਚੋਣ ਖਰਚੇ ਦਾ ਉਹ ਕੋਈ ਹਿੱਸਾ ਨਹੀਂ ਬਣਦਾ।

ਇਸ ਚੋਣ ਬਾਂਡਾਂ ਦੇ ਮਾਮਲੇ 'ਚ ਜਿਹੜੀ ਗੱਲ ਬਹੁਤ ਹੀ ਚਿੱਟੇ ਦਿਨ ਵਾਂਗ ਨਿੱਤਰ ਕੇ ਸਾਹਮਣੇ ਆਈ ਹੈ ਉਹ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਜਿੰਨੇ ਵੀ ਚੋਣ ਬਾਂਡ ਜਿਹਨਾਂ ਵੀ ਸੰਸਥਾਨਾਂ/ਵਪਾਰਕ ਅਦਾਰਿਆਂ/ਸਨਅਤੀ ਘਰਾਣਿਆਂ/ਠੇਕਾ ਲੈਣ ਵਾਲੀਆਂ ਕੰਪਨੀਆਂ ਵੱਲੋਂ ਖਰੀਦੇ ਗਏ ਹਨ ਅਤੇ ਅੱਗੋਂ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਹਨ ਤਾਂ ਉਸ ਮੌਕਾਮੇਲ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਹੀ ਗਹੁ ਨਾਲ ਵਾਚਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਇਸ ਸਾਰੇ ਅਮਲ ਨੂੰ ਦੇਖਿਆਂ ਇੱਕ ਗੱਲ ਸਾਫ਼ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਨਵੀਆਂ-ਨਵੀਆਂ ਕੰਪਨੀਆਂ ਸਥਾਪਤ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਅਤੇ ਫਿਰ ਬਾਂਡ ਆਪਣੀ ਕੁੱਲ ਸਮਰੱਥਾ ਤੋਂ ਵੀ ਵੱਧ ਕੀਮਤ ਦੇ ਲਏ ਗਏ ਅਤੇ ਅਗਾਂਹ ਵੰਡੇ ਗਏ ਅਤੇ ਨਾਲ ਹੀ ਉਹਨਾਂ ਕੰਪਨੀਆਂ ਨੂੰ ਹੀ ਸਰਕਾਰੀ ਕੰਮਾਂ ਦੇ ਠੇਕੇ ਆਦਿ ਮਿਲੇ ਉਜਾਗਰ ਹੋਏ ਹਨ।

ਕਰੋਨਾ ਕਾਲ ਦੌਰਾਨ ਰੈਮੇਡੇਸਵੀਰ ਨਾਂਅ ਦੇ ਇੱਕ ਟੀਕੇ ਦੇ ਰੂਪ 'ਚ ਵਰਤੀ ਜਾਣ ਵਾਲੀ ਦਵਾਈ ਦੀ ਕੀਮਤ ਬਿਮਾਰੀ ਦੀ ਗ੍ਰਿਫ਼ਤ 'ਚ ਆਏ ਲੋਕਾਂ ਵੱਲੋਂ 25000 ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ 200000 ਤੱਕ ਤਾਰੀ ਗਈ। ਇਸ ਟੀਕੇ ਨੂੰ ਬਣਾਉਣ ਵਾਲੀ ਕੰਪਨੀ ਨੇ ਵੀ ਇਹ ਬਾਂਡ ਖਰੀਦੇ। ਇਸੇ ਹੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕੋਵੀਸ਼ੀਲਡ ਵੈਕਸੀਨ ਵਾਲੀ ਕੰਪਨੀ ਨੇ ਵੀ ਖਰੀਦੇ ਅਤੇ ਅੱਗੋਂ ਕਿਸ ਨੂੰ ਦਿੱਤਾ ਹੋਵੇਗਾ ਇਹਦੇ ਬਾਰੇ ਸਹਿਜੇ ਹੀ ਅੰਦਾਜ਼ਾ ਹੀ ਲਗਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਅਜਿਹੀ ਹੀ ਇੱਕ ਹੋਰ ਜ਼ਾਹਰਾ ਮਿਸਾਲ ਉਤਰਾਖੰਡ 'ਚ ਉਸ ਸੜਕੀ ਸੁਰੰਗ ਨੂੰ ਤਾਮੀਰ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਠੇਕਾ ਲੈਣ ਵਾਲੀ ਕੰਪਨੀ ਦੀ ਹੈ ਜਿਹੜੀ 'ਚ ਮਜ਼ਦੂਰ ਦੀਵਾਲੀ ਦੇ ਮੌਕੇ ਫਸ ਗਏ ਸਨ। ਕਈ ਕੰਪਨੀਆਂ ਤਾਂ ਅਜਿਹੀਆਂ ਵੀ ਸਾਹਮਣੇ ਆਈਆਂ ਹਨ ਜਿਹਨਾਂ ਦੇ ਸਾਲਾਨਾ ਮੁਨਾਫੇ ਹੀ ਚੋਣ ਬਾਂਡ ਖ਼ਰੀਦਣ ਨਾਲੋਂ ਕਿਤੇ ਘੱਟ ਹਨ। ਇਹਦੇ ਤੋਂ ਇਹੀ ਜ਼ਾਹਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹਨਾਂ ਸੰਸਥਾਨਾਂ/ਕੰਪਨੀਆਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਮੁਨਾਫੇ ਫਿਰ ਕਿਹੜੀ ਮੋਰੀ ਥਾਨੀਂ ਹਾਸਲ ਕੀਤੇ। ਕਿਓਂਕਿ ਇਹ ਤਾਂ ਸਰਮਾਏਦਾਰੀ ਦਾ ਨੇਮ ਹੀ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਕੋਈ ਕੰਪਨੀ ਘਾਟੇ ਲਈ ਹੀ ਆਪਣੀ ਸਰਗਰਮੀ ਕਰੇ।

ਕੁੱਝ ਸੁਆਲ ਹਨ ਜਿਹਨਾਂ ਨੂੰ ਵਿਚਾਰਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਪਾਰਲੀਮਾਨੀ ਪਾਰਟੀਆਂ ਨੂੰ ਇਹ ਚੁਣਾਵੀ ਇਲੈਕਟਰਲ ਬਾਂਡ ਵਪਾਰਕ ਘਰਾਣੇ ਕਿਸ ਮਕਸਦ ਲਈ ਅਦਾ ਕਰਦੇ ਹਨ ਜਾਂ ਕੀ ਇਹ ਸਵੈ ਇੱਛਾ ਨਾਲ ਅਦਾ ਕਰਦੇ ਹਨ? ਕੀ ਇਹ ਇਲੈਕਟਰਲ ਬਾਂਡ ਰਾਹੀਂ ਫੰਡ ਹਾਸਲ ਕਰਨ ਦੀ ਵਿਧੀ ਪਾਰਦਰਸ਼ੀ ਹੈ? ਚੇਤੇ ਰਹੇ ਕਿ ਇਸ ਸਕੀਮ ਤਹਿਤ ਪਾਰਲੀਮਾਨੀ ਪਾਰਟੀਆਂ ਵੱਲੋਂ ਹਾਸਲ ਕੀਤੇ ਇਲੈਕਟਰਲ ਬਾਂਡ ਨੂੰ ਆਰਟੀਆਈ ਤਹਿਤ ਹਾਸਲ ਹੋਣ ਵਾਲੀ ਸੂਚਨਾ ਦੇ ਘੇਰੇ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ। ਏਡੀਆਰ ਨਾਂ ਦੀ ਸੰਸਥਾ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਵਿੱਚ ਲੰਬੀ-ਚੌੜੀ ਕਾਨੂੰਨੀ ਲੜਾਈ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਹੀ ਇਹ ਸੂਚਨਾ ਦੇਣ ਤੋਂ ਲਈ ਸਟੇਟ ਬੈਂਕ ਆਫ ਇੰਡੀਆ ਮਜਬੂਰ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਸਾਹਮਣੇ ਵੀ ਇਸ ਸੂਚਨਾ ਨੂੰ ਨਸ਼ਰ ਨਾ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਲਈ ਹਰ ਹੀਲਾ ਵਰਤਿਆ ਗਿਆ। ਹਾਲੇ ਵੀ ਅਧੂਰੀ ਸੂਚਨਾ ਹੀ ਕਾਨੂੰਨੀ ਗਧੀਗੇੜ ਦੇ ਚੱਕਰ ਵਿੱਚ ਘੁੰਮ ਰਹੀ ਹੈ। ਹੁਣ ਤੱਕ ਸਾਹਮਣੇ ਆਏ ਤੱਥਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਬੀਜੇਪੀ ਨੇ ਇਹ ਇਲੈਕਟਰਲ ਬਾਂਡ ਹਾਸਲ ਕਰਨ ਲਈ ਸੀਬੀਆਈ, ਈਡੀ, ਇਨਕਮ ਟੈਕਸ ਵਿਭਾਗ ਦੀ ਰੱਜਕੇ ਵਰਤੋਂ ਕੀਤੀ। ਇੱਕ ਪਾਸੇ ਕਿਸੇ ਕੰਪਨੀ/ਵਪਾਰਕ ਘਰਾਣੇ ਉੱਪਰ ਛਾਪੇ ਮਾਰੀ ਤੇ ਦੂਜੀ ਮੋਰੀ ਰਾਹੀਂ ਇਲੈਕਟਰਲ ਬਾਂਡ ਦੇ ਗੱਫੇ। ਦੂਜਾ ਸੀ ਇਹ ਇਲੈਕਟਰਲ ਬਾਂਡ ਦੇਣ ਵਾਲੀਆਂ ਕੰਪਨੀਆਂ ਨੂੰ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਕਰੋੜਾਂ ਰੁਪਏ ਦੇ ਠੇਕੇ ਹਾਸਲ ਹੋਏ। ਤੀਜਾ ਸੀ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਹੀ ਵਪਾਰਕ ਘਰਾਣਿਆਂ ਉੱਪਰ ਬੀਜੇਪੀ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਆਪਣੇ ਕਾਰਜਕਾਲ ਦੌਰਾਨ ਮਿਹਰ ਭਰਿਆ ਹੱਥ ਰੱਖਦਿਆਂ 14.56 ਲੱਖ ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਵੱਟੇ ਖਾਤੇ ਪਾ ਦਿੱਤੇ। ਇਲੈਕਟਰਲ ਬਾਂਡ ਰਾਹੀਂ ਹਾਸਲ ਹੋਏ ਇਸ ਫੰਡ ਵਿੱਚੋਂ 20 ਕੰਪਨੀਆਂ ਅਜਿਹੀਆਂ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ 76% ਇਲੈਕਟਰਲ ਬਾਂਡ ਖਰੀਦੇ। ਕਾਰਪੋਰੇਟ ਘਰਾਣਿਆਂ ਨੇ 8250 ਕਰੋੜ ਰੁ. ਦੇ ਇਲੈਕਟਰਲ ਬਾਂਡ ਖ਼ਰੀਦਣ ਰਾਹੀਂ ਬੀਜੇਪੀ ਦੇ ਖਜਾਨੇ ਭਰਪੂਰ ਕਰੀ ਰੱਖੇ। ਇੱਕ ਪਾਸੇ ਬੀਜੇਪੀ ਗਊ ਨੂੰ ਮਾਂ ਦਾ ਦਰਜਾ ਦੇਣ ਦੀਆਂ ਟਾਹਰਾਂ ਮਾਰਦੀ ਹੈ ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਗਊ ਮਾਸ ਦਾ ਕਾਰੋਬਾਰ ਕਰਨ ਵਾਲੀਆਂ ਕੰਪਨੀਆਂ ਨੇ 250 ਕਰੋੜ ਦੇ ਇਲੈਕਟਰਲ ਬਾਂਡ ਖਰੀਦੇ ਹਨ। ਦਵਾਈਆਂ ਬਣਾਉਣ ਵਾਲੀਆਂ ਕੰਪਨੀਆਂ ਤੋਂ ਲੈਕੇ ਸ਼ਰਾਬ ਕਾਰੋਬਾਰੀ ਸਭ ਹਮਾਮ 'ਚ ਨੰਗੇ ਹਨ। ਇਕੱਲੀ ਬੀਜੇਪੀ ਨੂੰ ਇਸ ਸਮੇਂ ਦੌਰਾਨ 50% ਇਲੈਕਟਰਲ ਬਾਂਡ ਮਿਲੇ। ਇਸੇ ਕਰਕੇ ਇੱਕ ਰਿਪੋਰਟ ਮੁਤਾਬਿਕ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾਵਾਂ ਅਤੇ ਪਾਰਲੀਮੈਂਟ ਵਿੱਚ ਸਨਅਤੀ ਵਪਾਰਕ ਘਰਾਣਿਆਂ ਕੋਲੋਂ ਮੋਟੀਆਂ ਰਕਮਾਂ ਹਾਸਲ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਭੱਦਰਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਲਗਾਤਾਰ ਵਧ ਰਹੀ ਹੈ।

ਇਹ ਸਾਰਾ ਅਮਲ ਇਹ ਦਿਖਾਉਣ ਲਈ ਕਾਫ਼ੀ ਹੈ ਕਿ ਚੋਣਾਂ ਕੋਈ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਮਰਜ਼ੀ ਅਨੁਸਾਰ ਚੁਣੇ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਬੰਦਿਆਂ ਰਾਹੀਂ ਨੁਮਾਇੰਦਗੀ ਹਾਸਲ ਕਰਨਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਹਦੇ ਲਈ ਰਾਜ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਜਾਣਦੇ ਹਨ ਕਿ ਕਿਸਨੂੰ ਜਿਤਾਉਣ ਲਈ ਕੀ-ਕੀ 'ਜਫਰ' ਜਾਲਣੇ ਹਨ। ਉਹ ਸਾਰਾ ਤਾਣ ਲਾਉਣ ਲਈ ਹੋਰ ਹਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਇਮਦਾਦ ਕਰਨ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਲ ਮਾਇਕ ਮਦਦ ਵੀ ਮੁਹੱਈਆ ਕਰਵਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਚੁਣਾਵੀ ਬਾਂਡ ਇੱਕ ਅਜਿਹੀ ਹੀ ਮਦਦ ਦਾ ਕਾਨੂੰਨੀ ਰੂਪ ਹੈ। ਅਜਿਹਾ ਕਰਕੇ ਰਾਜ ਕਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਲਈ ਸੌਖਾ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਇਹ ਦਿਖਾ ਸਕਣ ਕਿ ਅਸੀਂ ਐਨੇ ਪੈਸੇ ਚੰਦੇ ਦੇ ਰੂਪ 'ਚ ਲਏ ਅਤੇ ਅਸੀਂ ਇਨ੍ਹਾਂ-ਇਨ੍ਹਾਂ ਮੱਦਾਂ ਅੰਦਰ ਇਹ ਪੈਸੇ ਖਰਚ ਕੀਤੇ। ਦੋ ਨੰਬਰੀ ਪੈਸਿਆਂ ਦੇ ਰੂਪ 'ਚ ਕੀਤੀ ਉਗਰਾਹੀ ਨੂੰ ਕਾਨੂੰਨੀ ਰੂਪ ਦੇਣ ਦਾ ਇੱਕ ਸੌਖਾ ਢੰਗ ਹੈ-ਚੁਣਾਵੀ ਬਾਂਡ।

ਇਹਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਇੱਕ ਗੱਲ ਇਹ ਵੀ ਜ਼ੋਰ ਨਾਲ ਉੱਭਰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਚੁਣਾਵੀ ਮੈਦਾਨ 'ਚ ਨਿੱਤਰਣ ਲਈ ਕਿਸੇ ਸ਼ਖ਼ਸੀਅਤ ਨਾਲੋਂ ਪੈਸੇ ਦੀ ਹੀ ਅਹਿਮੀਅਤ ਹੈ ਅਤੇ ਹਰ ਪਾਰਟੀ ਪੈਸੇ ਦਾ ਬੰਦੋਬਸਤ ਕਰਨ ਲਈ ਅੱਡੀ ਚੋਟੀ ਦਾ ਜ਼ੋਰ ਲਾਉਂਦੀ ਹੈ। ਬਿਨਾਂ ਪੈਸਿਆਂ ਤੋਂ ਇਹਨਾਂ ਚੋਣਾਂ 'ਚ ਜਿੱਤਣਾ ਤਾਂ ਦੂਰ ਖੜ੍ਹਾ ਹੋਕੇ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕਰਨ ਤੱਕ ਅਪੜਣਾ ਵੀ ਨਿਹਾਇਤ ਹੀ ਔਖਾ ਕੰਮ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਇਹ 'ਜਮਹੂਰੀਅਤ' ਸਿਰਫ ਪੈਸੇ ਵਾਲਿਆਂ ਦੀ ਹੈ ਨਾ ਕਿ ਆਮ ਲੋਕਾਂ ਦੀ। ਵਪਾਰਕ ਘਰਾਣੇ ਸਿੱਧੇ ਰੂਪ 'ਚ ਸਰਕਾਰ ਨਹੀਂ ਚਲਾ ਸਕਦੇ ਪਰ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਨਾਂ ਹੇਠ ਚੁਣਕੇ ਇਹਨਾਂ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾਵਾਂ ਅਤੇ ਪਾਰਲੀਮੈਂਟ ਵਿੱਚ ਪਹੁੰਚਦਿਆਂ ਹੀ ਇਹ ਨੁਮਾਇੰਦੇ ਲੋਕ ਹਿੱਤਾਂ ਨੂੰ ਦਰਕਿਨਾਰ ਕਰਕੇ ਵਪਾਰਕ ਘਰਾਣਿਆਂ ਦੀ ਸੇਵਾ ਦਾ ਸੰਦ ਬਣ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। 'ਤੂੰ ਮੇਰਾ ਬਾਈ-ਮੈਂ ਤੇਰਾ ਬਾਈ' ਵਾਲੀ ਖੇਡ ਰਾਹੀਂ ਭਾਰਤੀ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਲੁੱਟ-ਚੂੰਢ ਰਹੇ ਹਨ। ਲੋਕਾਈ ਨੂੰ ਇਹਨਾਂ ਦੀ ਖਾਸਾ ਪਛਾਣਕਾਰੀ ਕਰਦਿਆਂ ਆਪਣੇ ਸੰਘਰਸ਼ਾਂ ਦੀ ਧਾਰ ਇਸ ਨਾ-ਬਰਾਬਰੀ ਵਾਲੇ ਲੋਕ ਦੋਖੀ ਪ੍ਰਬੰਧ ਨੂੰ ਮੁੱਢੋਂ ਬਦਲਕੇ ਨਵਾਂ ਸਮਾਜ ਉਸਾਰਨ ਦੇ ਕਾਰਜ ਵੱਲ ਸੇਧਤ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ।

ਇਕ ਸ਼ਰਧਾਂਜਲੀ
ਸ਼ਹੀਦ ਬੰਤ ਸਿੰਘ ਰਾਜੇਆਣਾ

ਨਕਸਲਬਾੜੀ ਲਹਿਰ ਦਾ ਮਹਾਨ ਸ਼ਹੀਦ ਬੰਤ ਸਿੰਘ ਰਾਜੇਆਣਾ 'ਲਹੂ ਦੀ ਲੋਅ' ਨਾਵਲ ਦਾ ਨਾਇਕ ਪ੍ਰੀਤਮ ਸਿੰਘ ਉਰਫ ਪੀਤੂ ਲੱਗਦਾ ਹੈ, ਜੋ ਪੁਲਿਸ ਤਸੱਦਦ ਝੱਲ ਕੇ ਵੀ ਇੰਦਗੜ੍ਹ ਝਿੱੜੀ ਨੇੜੇ ਧਰਮਕੋਟ (ਜੁਲਾਣੇ ਦੇ ਟੱਕ) ਨਹਿਰ ਦੇ ਲਾਗੇ ਟਾਹਲੀ ਨਾਲ ਬੰਨ੍ਹਿਆ ਹੋਇਆ ਵੀ 'ਪੁਲਿਸ ਮੁਕਾਬਲੇ' ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਗੋਲੀ ਮਾਰਨ ਵਾਲੇ ਪੁਲਸੀਏ ਦਿਲਬਾਗ ਨੂੰ ਇਉਂ ਵੰਗਾਰਦਾ ਹੈ ਕਿ......

'ਤਕੜਾਈ ਦੇਖਣੀ ਏਂ?...ਤਾਂ ਮੇਰੇ ਆਰ ਠਹਿਰ'....'ਮੈਨੂੰ ਟਾਹਲੀ ਨਾਲੋਂ ਖੋਲ੍ਹ, ਫੇਰ ਤੂੰ ਛਾਤੀ ਡਾਹ ਕੇ ਗੋਲੀ ਖਾਂਦੇ ਨੂੰ ਵੇਖੀਂ'

ਸ਼ਹੀਦ ਦੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਰੜਕਵੇਂ ਬੋਲਾਂ ਨੇ ਕਾਤਲ ਪੁਲਿਸਏ ਦੇ ਥਿੜਕਦੇ ਪੈਰਾਂ ਦੀ ਮਿੱਟੀ ਕੱਢ ਸੁੱਟੀ।

ਬੰਤ ਸਿੰਘ ਰਾਜੇਆਣਾ ਕਬੱਡੀ ਤੇ ਵਾਲੀਬਾਲ ਦਾ ਸਿਰਕੱਢ ਖਿਡਾਰੀ ਅਤੇ ਰੋਡੇ ਕਾਲਜ ਦਾ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਸੀ ਜਿਸ ਨੇ ਖੇਡਾਂ ਦੇ ਦੌਰਾਨ ਅਨੇਕਾਂ ਮਾਣ-ਪੱਤਰ ਤੇ ਸਨਮਾਨ ਚਿੰਨ੍ਹ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੇ। ਪਰ ਉਹ ਮੁਲਖ ਦੀ ਅਜ਼ਾਦੀ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਵੀ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਬੁਰੇ ਹਲਾਤ ਅਤੇ ਟੋਢੀਆਂ ਦੀ ਸਰਦਾਰੀ ਸਹਿਣ ਨਾ ਕਰ ਸਕਿਆ।

ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਮੁਕਤੀ ਲਈ ਕਾਮਰੇਡ ਬੰਤ ਸਿੰਘ ਰਾਜੇਆਣਾ ਨਕਸਲਬਾੜੀ ਲਹਿਰ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਇਆ ਅਤੇ ਸ਼ਹੀਦ ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਖਿਲਾਫ ਗਵਾਹੀ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਅੰਗਰੇਜ਼-ਪੁਲਿਸ ਮੁਖਬਰ ਦਾ ਸਫਾਇਆ ਕੀਤਾ। ਪੰਜਾਬ ਪੁਲਿਸ ਨੇ ਕਾਮਰੇਡ ਬੰਤ ਸਿੰਘ ਰਾਜੇਆਣਾ ਨੂੰ 25 ਫਰਵਰੀ 1971 ਨੂੰ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਘੋਰ-ਤਸ਼ੱਦਦ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ 7 ਮਾਰਚ 1971 ਨੂੰ ਧਰਮਕੋਟ ਲਾਗੇ ਨਹਿਰ ਦੇ ਪੁਲ ਤੇ ਝੂਠੇ ਪੁਲਿਸ ਮੁਕਾਬਲੇ ਤਹਿਤ ਗੋਲੀਆਂ ਮਾਰ ਕੇ ਸ਼ਹੀਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ।

KRAFTSMAN ELECTRIC LTD.
ELECTRIC
Residential & Commercial
Licensed, Bonded & Insured
CERTIFIED ELECTRICIAN CERTIFIED
BBB ACCREDITED BUSINESS
www.kraftsmanelectric.ca
kelectric17@gmail.com
778-883-1313

ਸਮਾਜਿਕ ਸਰੋਕਾਰਾਂ ਦੀਆਂ ਪਹਿਲਕਦਮੀਆਂ 'ਚ ਕਾਰਜਸ਼ੀਲ ਦਵਿੰਦਰ ਤੂਰ

ਬੀਤੇ ਦਿਨੀਂ ਦਵਿੰਦਰ ਤੂਰ ਪਿੰਡ ਸਵੱਦੀ ਕਲਾਂ ਮਿਲਣ ਆਇਆ। ਬਹੁਤ ਕਮਜ਼ੋਰ ਲੱਗ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਬੜੀ ਧੀਮੀ ਚਾਲ ਮੋਢੇ ਤੇ ਬੈਗ ਬੈਗ ਚ ਦਵਾਈਆਂ, ਪਾਣੀ ਦੀ ਬੋਤਲ ਤੇ ਘਰ ਦੀਆਂ ਦੋ ਰੋਟੀਆਂ। ਬਾਹਰ ਦਾ ਕੁੱਝ ਨਹੀਂ ਖਾਣਾ। ਕੁੱਝ ਸਾਲਾਂ ਤੋ ਬੜੇ ਹਠ ਨਾਲ ਗੰਭੀਰ ਰੋਗ ਦਾ ਮੁਕਾਬਲਾ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਕਨੇਡਾ ਤੋਂ ਆਇਆ ਹੈ। 1978 'ਚ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਟਰੇਡ ਯੂਨੀਅਨ ਲਹਿਰ 'ਚ ਨਵੇਂ ਮੀਲ ਪੱਥਰ ਸਥਾਪਤ ਕਰਨ ਵਾਲੇ 85 ਦਿਨਾਂ ਦੇ ਲੰਬੇ ਬੇਰੁਜ਼ਗਾਰ ਅਧਿਆਪਕ ਯੂਨੀਅਨ ਦੇ ਜੇਲ੍ਹ ਭਰੋ ਅੰਦੋਲਨ ਸਮੇਂ ਉਹ ਯੂਨੀਅਨ ਦਾ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਵਿੱਤ ਸਕੱਤਰ ਸੀ। ਉਪਰੰਤ ਗੌ ਟੀ ਯੂਨੀਅਨ ਸੁਧਾਰ ਬਲਾਕ ਦਾ ਸਕਤਰ। ਇਨਕਲਾਬੀ ਜਮਹੂਰੀ ਲਹਿਰ ਦਾ ਮਜਬੂਤ ਸਿਪਾਹੀ, ਖਤਰਿਆਂ ਨਾਲ ਖੇਡਣ ਵਾਲਾ। ਕਈ ਸਾਹਸਿਕ ਕੰਮ ਉਸਨੇ ਬਿਨਾਂ ਝਿਜਕ ਕੀਤੇ ਜਿਸ ਤੇ ਉਸਨੂੰ, ਜਮਹੂਰੀ ਲਹਿਰ ਅਤੇ ਇਸ ਦਾ ਇਕ ਆਗੂ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਮੈਨੂੰ ਗਰਵ ਹੈ। ਕਨੇਡਾ ਜਾ ਕੇ ਜਾਨ ਹੁਲਵੀ ਮਿਹਨਤ ਕੀਤੀ ਹੈ (ਇਸ ਦੀ ਕਹਾਣੀ ਫਿਰ ਕਦੇ) ਉਥੇ ਜਾ ਕੇ ਕੇਵਲ ਡਾਲਰ ਹੀ ਨਹੀ ਕਮਾਏ। ਜਿਸ ਲਹਿਰ ਦਾ ਜਾਗ ਉਸਨੂੰ ਲੱਗਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਉਸ ਨੇ ਕਨੇਡਾ ਚ ਵੀ ਅਪਣਾ ਰੰਗ ਦਿਖਾਇਆ ਹੈ। ਉਹ ਵਿਦੇਸ਼ 'ਚ ਆ ਕੇ ਵੀ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਸਰੋਕਾਰਾਂ ਨਲ ਜੁੜ ਗਿਆ। ਹਮਖਿਆਲ ਇਲਾਕੇ ਦੇ ਦੋਸਤਾਂ ਹਰਬੰਸ ਭਰੋਵਾਲ ਅਤੇ ਮਾਸਟਰ ਭਜਨ ਸਿੰਘ ਆਦਿ ਨੇ ਸਰੋਕਾਰਾਂ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਮਾਸਿਕ ਮੈਗਜੀਨ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਤ ਕਰਕੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਪੰਜਾਬ ਅਤੇ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਧਰਤੀ ਤੇ ਚਲ ਰਹੇ ਅੰਦੋਲਨਾਂ ਨਾਲ ਜੋੜਣ ਦਾ ਕਾਰਜ ਹੱਥ 'ਚ ਲੈ ਲਿਆ ਹੈ। ਵੱਖ ਵੱਖ ਭਖਵੇ ਮਸਲਿਆਂ ਬਾਰੇ ਸੜਕਾਂ ਤੇ ਆਉਣ ਦੀ ਪਹਿਲ ਕਦਮੀ ਸੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤੀ। ਅੱਜ ਉਸ ਪਾਸ ਸਮਾਂ ਘੱਟ ਸੀ। ਸੀਮਿਤ ਸਮੇਂ 'ਚ ਕਨੇਡਾ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਦਰਪੇਸ਼ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ ਬਾਰੇ ਬਹੁਤ ਕੁੱਝ ਜ਼ਿਕਰ ਕਰ ਗਿਆ ਕਿ 'ਹੁਣ ਹਾਲਤ ਚੰਗੇ ਨਹੀਂ। ਰੁਜ਼ਗਾਰ ਦਾ ਸੰਕਟ ਗੰਭੀਰ ਹੋ ਰਿਹਾ ਕਰਾਈਮ ਰੇਟ ਵੱਧ ਰਿਹਾ। ਮਹਿੰਗਾਈ ਛਾਲਾਂ ਮਾਰ ਰਹੀ ਹੈ। ਕਰਜੇ ਉਤਾਰਨੇ ਦੁੱਭਰ ਹੋ ਰਹੇ ਹਨ।' ਕੁੱਝ ਸਮੇਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਉਸਨੂੰ ਵੱਡੇ ਆਰਥਿਕ ਦੁਰਘਟਨਾਵਾਂ ਦਾ ਸ਼ਿਕਾਰ ਹੋਣਾ ਪਿਆ। ਪੈਟਰੋਲ ਪੰਪ ਤੋ ਕਾਰ ਚੋਰੀ (ਸਮੇਤ ਮੋਬਾਇਲ ਬਗੈਰਾ) ਪਰ ਆਪਣੀਆਂ ਤਕਲੀਫਾਂ ਦਾ ਕਿਸੇ ਅਗੇ ਜ਼ਿਕਰ ਕਰਨਾ ਚੰਗਾ ਨਹੀਂ ਸਮਝਦਾ। ਪ੍ਰੋਗਰੈਸਵ ਲਾਇਬ੍ਰੇਰੀ ਜਗਰਾਉਂ ਦੀ ਪੁਨਰਗਠਨ ਦੀਆਂ ਖਬਰਾਂ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਉਸਨੇ ਦਸ ਹਜ਼ਾਰ ਰੁਪਏ ਲਾਇਬ੍ਰੇਰੀ ਨੂੰ ਭੇਟ ਕਰਨ ਦਾ ਮੈਸਜ ਭੇਜਿਆ ਸੀ। ਬਟੂਆ ਖੋਲ੍ਹਦਾ ਹੈ ਅਸ਼ੋਕ ਭੰਡਾਰੀ ਨੂੰ ਉਕਤ ਰਾਸ਼ੀ ਭੇਂਟ ਕਰਕੇ ਅਤਿ ਖੁਸ਼ੀ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਦਾ ਹੈ। 'ਕੁੱਝ ਦਿਨਾਂ ਨੂੰ ਮੈਡਮ ਸਮੇਤ ਲਾਇਬ੍ਰੇਰੀ 'ਚ ਮੁੜ ਆਵਾਗਾ' ਦਾ ਵਾਅਦਾ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਪਿਆਰ ਨਿਸ਼ਾਨੀ ਲਈ (ਹਾਲ ਦੀ ਘੜੀ) ਇਕ ਕਿਤਾਬ ਭੇਂਟ ਕਰਦੇ ਹਾਂ। ਗੀਟਾ ਇਸ ਯਾਦ ਨੂੰ ਕੈਮਰੇ ਚ ਕੈਦ ਕਰ ਲੈਂਦੀ ਹੈ।

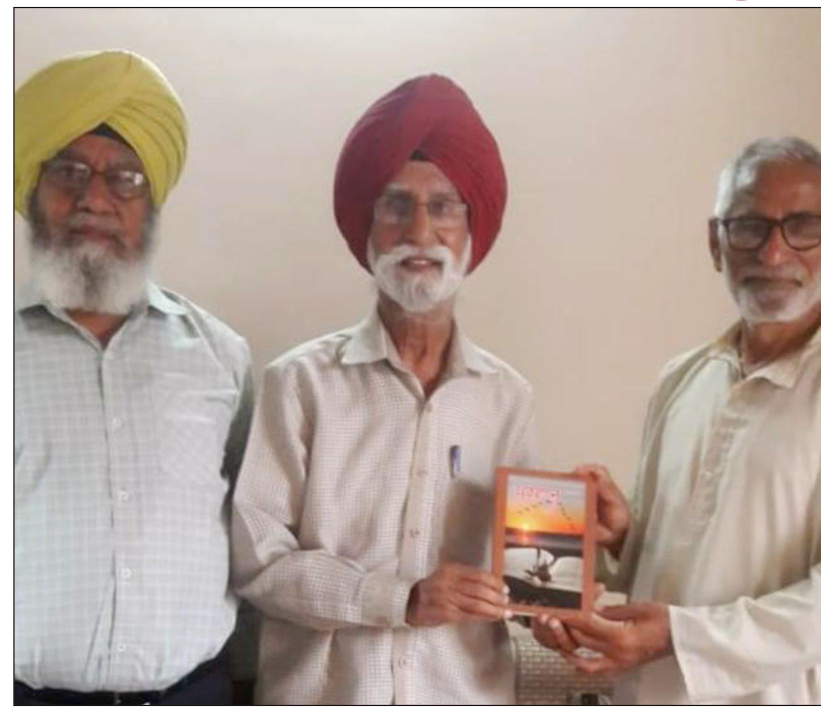
'ਸਰੋਕਾਰਾਂ ਦੀ ਆਵਾਜ਼' ਦੇ ਮੈਨੇਜਿੰਗ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਦਵਿੰਦਰ ਤੂਰ ਦਾ ਸਨਮਾਨ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਜੋਗਿੰਦਰ ਆਜ਼ਾਦ ਅਤੇ ਅਤੇ ਅਸ਼ੋਕ ਭੰਡਾਰੀ

ਇਕ ਸ਼ਰਧਾਂਜਲੀ : ਨਵੇਂ ਸਮਾਜ ਦੀ ਸਿਰਜਨਾ ਦਾ ਸਵਾਲ

ਬਲਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਪਟਿਆਲਾ

ਲੁਧਿਆਣਾ ਦੀਆਂ ਇਨਕਲਾਬੀ, ਜਮਹੂਰੀ, ਤਰਕਸ਼ੀਲ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਨੇ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਅਜ਼ਾਦੀ ਲਈ ਹੱਸ ਕੇ ਫਾਂਸੀ ਚੜ੍ਹਨ ਵਾਲੇ ਤਿੰਨ ਨੌਜਵਾਨ ਇਨਕਲਾਬੀ ਸ਼ਹੀਦਾਂ ਸ਼ਹੀਦ ਭਗਤ ਸਿੰਘ, ਰਾਜਗੁਰੂ ਤੇ ਸੁਖਦੇਵ ਨੂੰ ਇਨਕਲਾਬੀ ਨਾਹਰਿਆਂ ਨਾਲ ਸ਼ਹੀਦਾਂ ਦੇ ਬੁੱਤਾਂ ਤੇ ਹਾਰ ਪਾ ਕੇ ਸਰਧਾਂਜਲੀਆਂ ਭੇਟ ਕੀਤੀਆਂ। ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਇਨਕਲਾਬੀ ਕਵੀਸਰੀ ਜੱਥਾ ਰਸੂਲਪੁਰ ਦੇ ਮੁਖੀ ਕਾ. ਅਮਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਰਸੂਲਪੁਰ ਦੀ ਹੋਈ ਬੇਵਕਤੀ ਮੌਤ ਲਈ ਅਫਸੋਸ ਜਾਹਰ ਕਰਦਿਆਂ ਇੱਕ ਮਿੰਟ ਦਾ ਮੋਨ ਰੱਖਦਿਆਂ ਸਰਧਾਂਜਲੀ ਭੇਂਟ ਕੀਤੀ ਗਈ। ਇਸ ਉਪਰੰਤ ਗ਼ਦਰੀ ਸ਼ਹੀਦ ਬਾਬਾ ਭਾਨ ਸਿੰਘ ਸੁਨੇਤ ਯਾਦਗਾਰ ਵਿਖ਼ੇ ਹੋਏ ਇਕੱਠ ਨੂੰ ਸੰਬੋਧਨ ਕਰਦਿਆਂ ਗ਼ਦਰੀ ਸ਼ਹੀਦ ਬਾਬਾ ਭਾਨ ਸਿੰਘ ਨੌਜਵਾਨ ਸਭਾ ਦੇ ਜਨਰਲ ਸਕੱਤਰ ਰਾਕੇਸ਼ ਆਜ਼ਾਦ ਤੇ ਇਨਕਲਾਬੀ ਮਜ਼ਦੂਰ ਕੇਂਦਰ ਦੇ ਕਾਮਰੇਡ ਸੁਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਕਿਹਾ ਅੱਜ ਮੌਜੂਦਾ ਸਮੇਂ ਵਿੱਚ ਸ਼ਹੀਦ ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਤੇ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਸਾਥੀਆਂ ਦੀ ਵਿਚਾਰਧਾਰਾ ਨੂੰ ਕਿਸਾਨਾਂ, ਮਜਦੂਰਾਂ ਤੇ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਦੱਬੇ ਕੁਚਲੇ ਲੋਕਾਂ ਵਿੱਚ ਲੈ ਕੇ ਜਾਣ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਸਾਡੇ ਇਹ ਸ਼ਹੀਦ ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਇਨਕਲਾਬ ਕਰਕੇ ਸਮਾਜਵਾਦੀ ਸਮਾਜ ਦੀ ਸਥਾਪਨਾ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਸਨ ਤਾਂ ਜੋ ਅਮੀਰੀ ਤੇ ਗਰੀਬੀ ਦਾ ਪਾੜਾ ਖ਼ਤਮ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕੇ। ਹਰ ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਤਰੱਕੀ ਕਰਨ ਦੇ ਇਕੋ ਜਿਹੇ ਮੌਕੇ ਮਿਲਣ ਪਰ 1947 ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਸੱਤ੍ਹਾ ਸਾਂਭਣ ਵਾਲੀਆਂ ਸਰਕਾਰਾਂ ਸਮੇਤ ਅੱਜ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਭਾਜਪਾ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਸੰਪਤੀ ਨੂੰ ਕੁਝ ਕੁ ਸਰਮਾਏਦਾਰਾਂ ਦੇ ਮੁਨਾਫ਼ੇ ਖਾਤਰ ਕੌਡੀਆਂ ਦੇ ਭਾਅ ਵੇਚਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਜਿਸ ਕਾਰਨ ਦੇਸ਼ ਅੰਦਰ ਅਮੀਰੀ ਤੇ ਗਰੀਬੀ ਦਾ ਪਾੜਾ ਲਗਾਤਾਰ ਵੱਧ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਇਸੇ ਕਰਕੇ ਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਵੱਖ ਵੱਖ ਵਰਗਾਂ ਦੇ ਅੰਦੋਲਨ ਲਗਾਤਾਰ ਤੇਜ ਹੋ ਰਹੇ ਹਨ। ਗ਼ਦਰੀ ਸ਼ਹੀਦ ਬਾਬਾ ਭਾਨ ਸਿੰਘ ਯਾਦਗਾਰ ਸੁਨੇਤ (ਲੁਧਿਆਣਾ) ਵਿਖੇ ਲੱਗੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸ਼ਹੀਦਾਂ ਦੇ ਬੁੱਤਾਂ ਨੂੰ ਹਾਰ ਪਹਿਨਾਉਂਦਿਆਂ ਇਨਕਲਾਬੀ ਨਾਹਰਿਆਂ ਨਾਲ ਸ਼ਹੀਦਾਂ ਦੀ ਵਿਚਾਰਧਾਰਾ ਅਨੁਸਾਰ ਚਿਤਵਿਆ ਸਮਾਜ ਸਿਰਜਣ ਦਾ ਅਹਿਦ ਦੁਹਰਾਇਆ ਗਿਆ। ਜਮਹੂਰੀ ਅਧਿਕਾਰ ਸਭਾ ਦੇ ਡਾ. ਹਰਬੰਸ ਗਰੇਵਾਲ ਨੇ ਸ਼ਰਧਾਂਜਲੀ ਸਮਾਰੋਹ ਮਗਰੋਂ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਧੰਨਵਾਦ ਕੀਤਾ, ਇਸ ਮੌਕੇ ਤਰਕਸ਼ੀਲ ਸੁਸਾਇਟੀ, ਜਮਹੂਰੀ ਅਧਿਕਾਰ ਸਭਾ, ਗ਼ਦਰੀ ਬਾਬਾ ਭਾਨ ਸਿੰਘ ਨੌਜਵਾਨ ਸਭਾ, ਇਨਕਲਾਬੀ ਮਜਦੂਰ ਕੇਂਦਰ ਅਤੇ ਇਨਕਲਾਬੀ ਕੇਂਦਰ ਜੱਥੇਬੰਦੀਆਂ ਵੱਲੋਂ ਬਲਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ, ਕਰਤਾਰ ਸਿੰਘ, ਪਰਮਜੀਤ ਪਨੇਸਰ, ਮਾਸਟਰ ਸੁਰਜੀਤ, ਮਧੂ, ਸਤਨਾਮ ਦੁੱਗਰੀ, ਮੀਨੂ ਸ਼ਰਮਾ, ਤਜਿੰਦਰ ਕੁਮਾਰ, ਅਮਿਤਪਾਲ, ਮਨੀ,ਲਲੀਤਾ, ਪਿੰਕੀ, ਪ੍ਰਤਾਪ, ਡਾਕਟਰ ਬਲਵਿੰਦਰ ਅਤੇ ਅਨੇਕਾਂ ਨੋਜਵਾਨ ਹਾਜ਼ਰ ਸਨ।

ਮਿਸ਼ਨ ਫੂਲੇਵਾੜਾ :ਸੱਦਾ ਸਿੰਘ ਵਾਲਾ (ਮਾਨਸਾ) ਤੋਂ ਨਏ ਗਾਉਂ ਤੱਕ

ਅਜਾਇਬ ਸਿੰਘ
ਟਿਵਾਣਾ
7888738476

ਸਵਿਤਰੀ ਬਾਈ ਅਤੇ ਜੋਤੀਰਾਓ ਫੂਲੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸਿੱਖਿਆ ਖੇਤਰ ਵਿਚ ਵਿਲੱਖਣ ਕਾਰਜ ਕੀਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸ਼ਰਧਾ ਦੇ ਫੁੱਲ ਭੇਟ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਪੰਜਾਬ 'ਚੋਂ ਅਮੋਲਕ ਸਿੰਘ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਵਿਚ ਗਏ ਜਥੇ ਦਾ ਇਕ ਦ੍ਰਿਸ਼।

ਕਈ ਇਨਸਾਨ ਆਪਣੀ ਧੁਨ ਦੇ ਇੰਨੇ ਪੱਕੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਅਸੰਭਵ ਨੂੰ ਸੰਭਵ ਬਣਾ ਦਿੰਦੇ ਹਨ।ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਦੁਨੀਆਂ ਦੀ ਕੋਈ ਪ੍ਰਵਾਹ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮਹਾਂਭਾਰਤ ਦੇ ਨਾਇਕ ਅਰਜਨ ਵਾਂਗ ਸਿਰਫ ਪੰਛੀ (ਆਪਣਾ ਨਿਸ਼ਾਨਾ) ਦੀ ਅੱਖ ਹੀ ਦਿਸਦੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ।ਬਾਕੀ ਸਭ ਉਨ੍ਹਾਂ ਲਈ ਗੈਰ ਪ੍ਰਸੰਗਿਕ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਜਨਵਰੀ ਮਹੀਨੇ ਦੇ ਅਖੀਰਲੇ ਹਫਤੇ 'ਚ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਸਭ ਤੋਂ ਪਛੜੇ ਕਹੇ ਜਾਂਦੇ ਜਿਲ੍ਹੇ ਮਾਨਸਾ ਦੇ ਪਿੰਡ ਸੱਦਾ ਸਿੰਘ ਵਾਲੇ ਦੇ ਮੁੱਖ ਅਧਿਆਪਕ ਦਾ ਫੋਨ ਆਇਆ, "ਗੁਰੂ ਜੀ,ਤਹਾਡੀ ਸਿਹਤ ਕਿਵੇਂ ਹੈ, ਕਾਰ ਰਾਹੀਂ ਪੂਨੇ ਜਾਣਾ ਚਹੁੰਦੇ ਹਾਂ,10 ਦਿਨ ਲੱਗਣਗੇ, ਐਨਾ ਕੁ ਧੱਕਾ ਝੱਲ ਸਕਦੈ ਸਰੀਰ ?" ਉਹ ਇੰਨੇ ਜੋਸ਼ ਵਿੱਚ ਸੀ ਕਿ ਮੇਰਾ ਹੁੰਗਾਰਾ ਉਡੀਕੇ ਬਿਨਾ ਹੀ ਇੱਕੋ ਸਾਹੇ ਸਭ ਕੁਝ ਇਕੱਠਾ ਹੀ ਬੋਲ ਗਿਆ।ਮੈਂ ਜਦੋਂ ਜਾਣ ਦਾ ਮਕਸਦ ਪੁੱਛਿਆ ਤਾਂ ਉਸ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਉਸ ਦੀ ਦਿਲੀ ਇੱਛਾ ਹੈ ਕਿ ਅਧੁਨਿਕ ਭਾਰਤ ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਅਧਿਆਪਕਾ ਦੀ ਕਰਮ ਭੂਮੀਂ (ਪੂਨੇ)ਅਤੇ ਜਨਮ ਭੂਮੀ (ਨਏ ਗਾਉਂ) ਤੇ ਨਤਮਸਤਕ ਹੋਇਆ ਜਾਵੇ। ਮੈਨੂੰ ਵੀ ਬੇਹੱਦ ਚੰਗਾ ਲੱਗਿਆ। ਮੈਂ ਝੱਟ ਹਾਂ ਕਰ ਦਿੱਤੀ।ਬੱਸ ਫਿਰ ਕੀ ਸੀ, 9 ਫਰਵਰੀ ਨੂੰ ਲੋੜੀਂਦਾ ਸਮਾਨ ਲੈਕੇ ਮਾਨਸਾ ਤੋਂ ਚਾਲੇ ਪਾ ਦਿੱਤੇ ।ਕਾਰ ਚਲਾਉਣ ਵਾਲਾ ਮਾਨਸਾ ਦਾ ਨੌਜਵਾਨ ਗੁਰਪ੍ਰੀਤ ਸਿੰਘ ਬਾਲੀ ਐਨੀ ਊਰਜਾ ਨਾਲ ਲਵਰੇਜ ਸੀ ਕਿ ਦਿਨ ਭਰ ਇਕੱਲਾ ਹੀ ਕਿੱਲੀ ਨੱਪੀ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਸਾਰੇ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਦਾ ਸੂਤਰਧਾਰ ਅਮੋਲਕ ਸਿੰਘ ਡੇਲੂਆਣਾ ਉਸ ਦੇ ਖੱਬੇ ਪਾਸੇ ਬੈਠਾ ਮੋਬਾਇਲ ਤੇ ਨੈਵੀਗੇਟਰ ਲਾ ਕੇ ਰਸਤੇ ਦੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਨਾਲੋਂ ਨਾਲ ਦਿੰਦਾ ਰਿਹਾ।ਮੈਂ ਚੌਥੇ ਮੈਂਬਰ ਗੁਰਲਾਲ ਸਿੰਘ ਗੁਰਨੇ ਕਲਾਂ ਨਾਲ ਪਿਛਲੀ ਸੀਟ ਤੇ ਬੈਠਾ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਹਰਿਆਣਾ, ਰਾਜਸਥਾਨ, ਮੱਧ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਦੀਆਂ ਭੂਗੋਲਿਕ ਅਤੇ ਇਤਿਹਾਸਕ ਵਿਲੱਖਣਤਾਵਾਂ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਦਿਆਂ ਲਗਭਗ 1600 ਕਿਲੋਮੀਟਰ ਦਾ ਸਫਰ ਤਹਿ ਕਰਨ ਪਿੱਛੋਂ 12 ਫਰਵਰੀ ਨੂੰ ਅਸੀਂ ਮਹਾਤਮਾ ਫੂਲੇਵਾੜਾ (ਪੂਨੇ) ਜਾ ਪਹੁੰਚੇ । ਪੂਨੇ ਦੀਆਂ ਸਮਾਜਿਕ ਕਾਰਜ ਕਰਤਾਵਾਂ ਲੜਕੀਆਂ ਸਾਡੀ ਪਹਿਲਾਂ ਤੋਂ ਹੀ ਉਡੀਕ ਵਿੱਚ ਸਨ।ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਲੜਕੀ ਦਾ ਨਾਂ ਮਲਿਕਾ ਕਾਵੜੀ ਸੀ ਜੋ ਆਪਣੀ ਮਾਤਾ ਜਾਮਡੇਡ ਗੌਰੀ (Jamdade Gauri) ਸਮੇਤ ਆਈ ਹੋਈ ਸੀ। ਉਹ 1920-21 ਦੇ ਕਿਸਾਨੀ ਸੰਘਰਸ਼ ਦੁਰਾਨ ਟਿੱਕਰੀ ਬਾਰਡਰ ਤੇ ਲੰਬਾ ਸਮਾਂ ਹਾਜ਼ਰੀ ਲਵਾ ਚੁੱਕੀ ਸੀ ਅਤੇ ਕਿਸਾਨ ਆਗੂ ਗੁਰਨਾਮ ਭੀਖੀ ਦੇ ਸੰਪਰਕ ਵਿੱਚ ਵੀ ਰਹੀ ਸੀ। ਦੂਸਰੀ ਰੁਚਾ ਸਤੂਰ ਸੀ ਜੋ ਪ੍ਰਵਾਸੀ ਮਜ਼ਦੂਰਾਂ ਬਾਰੇ ਕੰਮ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ। ਇਹ ਜੋਤੀਰਾਓ ਫੂਲੇ ਅਤੇ ਸਵਿਤਰੀ ਬਾਈ ਫੂਲੇ ਦੀ ਕਰਮ ਭੂਮੀ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਜੱਦੀ ਨਿਵਾਸ ਸਥਾਨ ਹੈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਸਾਂਭਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਉਸ ਦਿਨ ਇਹ ਦਰਸ਼ਕਾਂ ਲਈ ਬੰਦ ਸੀ। ਸੋ ਅਸੀਂ ਉਸ ਦਿਨ ਇਸ ਮਕਾਨ ਦੇ ਅਹਾਤੇ 'ਚ ਲੱਗੇ ਜੋਤੀਰਾਓ ਫੂਲੇ ਅਤੇ ਸਵਿਤਰੀਬਾਈ ਫੂਲੇ ਦੇ ਬੁੱਤਾਂ ਅੱਗੇ ਨਤਮਸਤਕ ਹੋਏ। ਮਲਿਕਾ, ਉਸ ਦੇ ਮਾਤਾ ਜੀ ਅਤੇ ਰੁਚਾ ਸਤੂਰ ਨਾਲ ਫੂਲੇ ਜੋੜੀ ਬਾਰੇ ਸੰਵਾਦ ਰਚਾਇਆ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਜੀਵਨ ਬਾਰੇ ਅਹਿਮ ਜਾਣਕਾਰੀ ਇਕੱਠੀ ਕੀਤੀ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਸਮੇਂ ਦਾ ਲਾਹਾ ਲੈਣ ਲਈ ਅਸੀਂ ਪਿਛਲੇ ਸਮੇਂ 'ਚ ਕਾਫੀ ਵਿਵਾਦਿਤ ਰਹੇ ਭੀਮਾ ਕੋਰੇ ਗਾਉਂ ਸਮਾਰਕ ਦੇਖਣ ਚਲੇ ਗਏ ਜਿੱਥੇ ਤੀਸਰੇ ਅੰਗਰੇਜ਼- ਮਰਾਠਾ ਯੁੱਧ ਨਾਲ ਸਬੰਧਿਤ 1 ਜਨਵਰੀ 1818 ਨੂੰ ਹੋਈ ਇੱਕ ਲੜਾਈ ਦੀ ਯਾਦ ਦਿਵਾਉਂਦਾ ਵਿਜੇ ਸਤੰਬ ਲੱਗਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਉਹ ਚੌਕ ਵੀ ਦੇਖਿਆ ਜਿੱਥੇ 10ਅਗਸਤ 1986 ਨੂੰ ਦੋ ਸਿੱਖ ਖਾੜਕੂਆਂ ਹਰਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਜਿੰਦਾ ਅਤੇ ਸੁਖਦੇਵ ਸਿੰਘ ਸੁੱਖਾ ਵੱਲੋਂ ਜਨਰਲ ਅਰੁਨ ਸ਼ਰੀਧਰ ਵੈਦਿਆ ਦਾ ਕਤਲ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ।ਜਨਰਲ ਵੈਦਿਆ ਓਪਰੇਸ਼ਨ ਬਲਿਊ ਸਟਾਰ (ਜੂਨ 1984)ਸਮੇਂ ਭਾਰਤੀ ਸੈਨਾ ਦੇ ਮੁਖੀ ਸਨ।

ਅਗਲੇ ਦਿਨ ਅਸੀਂ ਦੁਬਾਰਾ ਮਹਾਤਮਾ ਫੂਲੇਵਾੜਾ (ਸਮਤਾ ਭੂਮੀ), ਕੌਮੀ ਸਮਾਰਕ ਦੇਖਣ ਗਏ। ਉੱਥੇ ਪਹੁੰਚਣ ਤੇ ਮਲਿਕਾ ਕਾਵਡੀ ਨੇ ਸਾਡਾ ਮਾਰਗਦਰਸ਼ਨ ਕੀਤਾ। ਮਕਾਨ ਦੇ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਦੁਆਰ ਤੇ ਉਸ ਜਗ੍ਹਾ ਤੇ ਵੀ ਯਾਦਗਾਰ ਬਣੀ ਹੋਈ ਹੈ ਜਿੱਥੇ ਮਹਾਤਮਾ ਜੋਤੀਰਾਓ ਫੂਲੇ ਨੇ ਆਪਣੀ ਮੌਤ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਜਿਉਂਦੇ ਜੀ ਆਪਣੇ ਹੱਥਾਂ ਨਾਲ ਆਪਣੀ ਕਬਰ ਖੋਦ ਕੇ ਹਦਾਇਤ ਕੀਤੀ ਸੀ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮਿਰਤਕ ਦੇਹ ਨੂੰ ਇਸ ਜਗ ?ਹਾ ਦਫਨਾਇਆ ਜਾਵੇ ਉਸ ਨੂੰ ਜਲਾਇਆ ਨਾ ਜਾਵੇ। ਪਰ ਸਮਾਜ ਉੱਪਰ ਕਾਬਜ ਪਿਛਾਖੜੀ ਤਾਕਤਾਂ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਇਹ ਇੱਛਾ ਪੂਰੀ ਨਾ ਹੋਣ ਦਿੱਤੀ। ਸੋ ਸਵਿਤਰੀਬਾਈ ਵੱਲੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਅਸਥੀਆਂ ਲਿਆਕੇ ਇੱਥੇ ਸਪੁਰਦ-ਏ-ਖਾਕ ਕਰ ਦਿੱਤੀਆਂ ਸਨ।ਘਰ ਦੇ ਵਿਹੜੇ 'ਚ ਉਹ ਖੂਹ ਅਜੇ ਵੀ ਮੌਜੂਦ ਹੈ ਜੋ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ 1868 ਵਿੱਚ ਅਛੂਤਾਂ ਲਈ ਖੋਲ੍ਹ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਅਜਿਹਾ ਕਰਨਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਮਿਆਂ 'ਚ ਮੌਤ ਨੂੰ ਮਾਸੀ ਕਹਿਣ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਸੀ।

ਘਰ ਦੇ ਅੰਦਰ ਕੰਧਾਂ ਉੱਪਰ ਸਵਿਤਰੀ ਬਾਈ ਫੂਲੇ ਅਤੇ ਜੋਤੀਰਾਓ ਫੂਲੇ ਦੇ ਜੀਵਨ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਿਤ ਘਟਨਾਵਾਂ ਬਾਰੇ ਵੱਖ ਵੱਖ ਰੰਗਦਾਰ ਚਿੱਤਰ ਮੌਜੂਦ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਚਿੱਤਰ ਬਾਰੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦਿੰਦਿਆਂ ਮਲਿਕਾ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਇੱਕ ਵਾਰ ਜੋਤੀਰਾਓ ਫੁਲੇ ਉਸ ਦੇ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਦੋਸਤ ਸਖਾਰਾਮ ਦੇ ਸੱਦੇ ਤੇ ਉਸ ਦੀ ਬਰਾਤ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਿਲ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ ਪਰੰਤੂ ਧਾਰਮਿਕ ਕੱਟੜ ਪੰਥੀਆਂ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਇਨ੍ਹਾ ਜਲੀਲ ਕੀਤਾ ਕਿ ਉਹ ਬਰਾਤ ਵਿੱਚੇ ਹੀ ਛੱਡ ਕੇ ਘਰ ਵਾਪਸ ਆ ਗਿਆ। ਉਸਨੇ ਇੰਨਾ ਅਪਮਾਨਿਤ ਮਹਿਸੂਸ ਕੀਤਾ ਕਿ ਰਾਤ ਭਰ ਸੌਂ ਨਾ ਸਕਿਆ। ਪਰੰਤੂ ਇਸ ਘਟਨਾ ਨੇ ਉਸ ਦੀ ਜਿੰਦਗੀ ਦਾ ਰੁਖ ਹੀ ਬਦਲ ਕੇ ਰੱਖ ਦਿੱਤਾ। ਉਸ ਨੇ ਦਲਿਤਾਂ ਨੂੰ ਸਿੱਖਿਅਤ ਕਰਨ ਦਾ ਬੀੜਾ ਚੁਕਦਿਆਂ ਇਸ ਜਾਤਪਾਤੀ ਵਿਵਸਥਾ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਸੰਘਰਸ਼ ਦਾ ਅਜਿਹਾ ਬਿਗਲ ਵਜਾਇਆ ਜਿਸ ਦੀਆਂ ਸੁਰਾਂ ਉਸ ਦੇ ਆਖਰੀ ਸਾਹਾਂ ਤੱਕ ਮੱਧਮ ਨਾ ਪਈਆਂ। ਘਰ ਵਿੱਚ ਉਸਦਾ ਜਨਤਕ ਮੀਟਿੰਗਾਂ ਵਾਲਾ ਸਾਦਾ ਜਿਹਾ ਕਮਰਾ ਅਤੇ ਰਸੋਈ ਹੈ। ਰਸੋਈ ਅੰਦਰ ਵੀ ਵੱਖ ਵੱਖ ਚਿੱਤਰ ਲੱਗੇ ਹੋਏ ਹਨ। ਇਸੇ ਇਲਾਕੇ ਵਿੱਚ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਵੀ ਇੱਕ ਅਜਾਇਬ ਘਰ ਬਣਾਇਆ ਤਾਂ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਪਰ ਕੰਮ ਕੀੜੀ ਦੀ ਚਾਲ ਚੱਲ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇੱਥੇ ਫੋਟੋਆਂ ਲੈਣ ਦੀ ਮਨਾਹੀ ਹੈ। ਇੱਥੇ ਅਸੀਂ ਕੁੱਝ ਕੁ ਮਿੰਟ ਹੀ ਬਿਤਾਏ।

ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਅਸੀਂ ਬਿਨਾ ਦੇਰੀ ਦੇ ਸਵਿਤਰੀਬਾਈ ਫੁਲੇ ਦੀ ਜਨਮ ਭੂਮੀ ਵੱਲ ਨੂੰ ਚਾਲੇ ਪਾ ਦਿੱਤੇ। ਸਾਡੇ ਲਈ ਉਹ ਜਗ੍ਹਾ ਵੀ ਨਵੀਂ ਸੀ। ਇਸ ਲਈ ਇੱਕ ਵਾਰ ਫਿਰ ਅਸੀ ਮਲਿਕਾ ਨੂੰ ਨਾਲ ਜਾਣ ਦੀ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਜੋ ਉਸ ਨੇ ਖੁਸ਼ੀ ਖੁਸ਼ੀ ਪ੍ਰਵਾਨ ਕਰ ਲਈ। ਨੀਮ ਪਹਾੜੀ ਇਲਾਕਿਆਂ ਚੋਂ ਦੀ ਗੁਜਰਦਿਆਂ ਲਗਭਗ 60 ਕਿੱਲੋਮੀਟਰ ਦਾ ਪੈਂਡਾ ਤਹਿ ਕਰਨ ਪਿੱਛੋਂ ਅਸੀਂ 2:30 ਵਜੇ ਦੇ ਕਰੀਬ ਨਏਗਾਉਂ ਪਹੁੰਚੇ। ਸਵਿਤਰੀਬਾਈ ਦੇ ਜੱਦੀ ਘਰ ਅੱਗੇ ਓ. ਬੀ. ਸੀ. ਵਾਲਿਆਂ ਵੱਲੋਂ ਆਪਣੀਆਂ ਮੰਗਾਂ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿੱਚ ਧਰਨਾ ਲਗਾਇਆ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਉਹ ਭੁੱਖ ਹੜਤਾਲ ਤੇ ਬੈਠੇ ਸਨ। ਸਾਡੇ 'ਚੋਂ 3 ਜਣਿਆਂ ਦੇ ਪੱਗਾਂ ਬੰਨ੍ਹੀਆਂ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਧਿਆਨ ਸਾਡੇ ਵੱਲ ਖਿੱਚਿਆ ਗਿਆ ਪੰਜ ਜਣੇ ਧਰਨੇ 'ਚੋਂ ਉੱਠ ਕੇ ਸਾਡੇ ਕੋਲ ਆ ਗਏ। ਪੁੱਛਣ ਤੇ ਜਦੋਂ ਅਸੀਂ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਅਸੀਂ ਪੰਜਾਬ ਤੋਂ ਸਵਿਤਰੀਬਾਈ ਜੀ ਦੇ ਘਰ ਨਤਮਸਤਕ ਹੋਣ ਆਏ ਹਾਂ, ਸਾਡੇ ਸਾਥੀ ਅਮੋਲਕ ਸਿੰਘ ਨੇ ਆਪਣੇ ਸਕੂਲ ਸੱਦਾ ਸਿੰਘ ਵਾਲਾ (ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਮਾਨਸਾ) ਵਿਖੇ ਵੀ ਸਵਿਤਰੀਬਾਈ ਜੀਦਾ ਬੁੱਤ ਲਗਾਇਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਪਿਛਲੇ 6 ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਹਰ ਸਾਲ ਉੱਥੇ ਸਵਿਤਰੀਬਾਈ ਨੂੰ ਸਮਰਪਤ 3 ਜਨਵਰੀ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਜਨਮ ਦਿਨ ਮੌਕੇ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਵੀ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਬੇਹੱਦ ਆਚੰਭਿਤ ਹੋਏ ਅਤੇ ਸਾਡੇ ਨਾਲ ਹੋ ਤੁਰੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ 'ਚੋਂ ਸਚਿਨ ਅਜੀਤ ਛਿੰਦੇ ਜੋ ਖੁਦ ਅਧਿਆਪਕ ਸੀ ਨੇ ਸਾਨੂੰ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਇਹ ਘਰ ਸਵਿਤਰੀਬਾਈ ਫੁੱਲੇ ਦੇ ਖੰਡਰ ਬਣ ਚੁੱਕੇ ਘਰ ਦੀ ਥਾਂ ਦੁਬਾਰਾ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਉਸਨੇ ਪੁਰਾਣੇ ਖੰਡਰਾਂ ਦੀਆਂ ਤਸਵੀਰਾਂ ਵੀ ਸਾਨੂੰ ਦਿਖਾਈਆਂ ਅਤੇ ਸਵਿਤਰੀਬਾਈ ਦੇ ਜੀਵਨ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਿਤ ਤਸਵੀਰਾਂ ਦੀ ਨਾਲ ਨਾਲ ਵਿਆਖਿਆ ਕੀਤੀ। ਇਸ ਕੰਮ 'ਚ ਤਿੰਨ ਹੋਰ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਅਮਿਤ ਨੇਵਾਸੇ, ਸ਼ੰਕਰ ਥਾਮਗੇਰ ਅਤੇ ਨਿਲੇਸ਼ ਬਰੁੰਗਲੇ ਨੇ ਵੀ ਸਚਿਨ ਦਾ ਸਾਥ ਦਿੱਤਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਾਨੂੰ ਸਵਿਤਰੀਬਾਈ ਦੇ ਵੰਸ਼ 'ਚੋਂ ਹੀ ਇੱਕ ਹੋਰ ਨੌਜਵਾਨ ਵਿਸ਼ਾਲ ਨੇਵਾਸੇ ਨੂੰ ਮਿਲਾਇਆ ਜੋ ਘਰ ਦਾ ਮੌਜੂਦਾ ਨਿਗਰਾਨ ਹੈ। ਕ੍ਰਾਂਤੀਕਾਰੀ ਔਰਤ ਸਵਿਤਰੀਬਾਈ ਦੇ ਇਸ ਜਨਮ ਸਥਾਨ ਦੇ ਮਹੱਤਵ ਨੂੰ ਦੇਖਦੇ ਹੋਏ ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਇਸ ਨੂੰ "ਰਾਜ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਸਮਾਰਕ" ਘੋਸ਼ਿਤ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਪੁਰਾਤੱਤਵ ਵਿਗਿਆਨ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਇਸ ਸਮਾਰਕ ਦੇ ਅਸਲੀ ਚਰਿੱਤਰ ਨੂੰ ਬਰਕਰਾਰ ਰੱਖਣ ਲਈ ਹਰ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ।

ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਘਰ ਦੇ ਨਜਦੀਕ ਹੀ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਸਵਿਤਰੀਬਾਈ ਫੁਲੇ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਿਤ ਅਜਾਇਬ ਘਰ (ਸ਼ਿਲਪਸ਼੍ਰਿਤੀ ਇਮਾਰਤ) ਵੀ ਦਿਖਾਇਆ, ਜਿਸ ਦਾ ਉਦਘਾਟਨ 16 ਅਗਸਤ 2009 ਨੂੰ ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਦੇ ਉੱਪ ਮੁੱਖਮੰਤਰੀ ਸ੍ਰੀ ਛਗਨ ਭੁਜਬਲ ਨੇ ਕੀਤਾ ਸੀ ਅਤੇ ਅੰਦਰ ਲੱਗੇ ਕੰਧ ਚਿਤਰਾਂ ਦੀ ਵਿਸਥਾਰ 'ਚ ਵਿਆਖਿਆ ਕੀਤੀ।ਅਜੇ ਅਸੀਂ ਇੱਥੇ ਲੱਗੀ ਸਟਾਲ ਤੋਂ ਕਿਤਾਬਾਂ ਖਰੀਦ ਰਹੇ ਸੀ ਕਿ ਸਾਨੂੰ ਸੁਨੇਹਾ ਮਿਲਿਆ ਕਿ ਪਿੰਡ ਦੀ ਪੰਚਾਇਤ ਤੁਹਾਡਾ ਸਨਮਾਨ ਕਰਨਾ ਚਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਦੁਬਾਰਾ ਸਵਿਤਰੀਬਾਈ ਜੀ ਦੇ ਜੱਦੀ ਘਰ ਚਲੇ ਗਏ। ਜਿੱਥੇ ਮੋਹਤਬਰ ਸੱਜਣਾਂ ਦੀ ਮੌਜੂਦਗੀ 'ਚ ਗਣਿਤ ਅਧਿਆਪਕ ਸਚਿਨ ਅਜੀਤ ਛਿੰਦੇ ਨੇ ਇੱਕ ਸਖੇਪ ਜਿਹਾ ਭਾਸ਼ਣ ਦਿੱਤਾ ਜੋ ਮਰਾਠੀ 'ਚ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਸਾਨੂੰ ਸਮਝ ਨਹੀਂ ਲੱਗਿਆ ਪਰ ਮਾਨਸਾ ਸ਼ਬਦ ਜਰੂਰ ਸਾਡੇ ਕੰਨਾ 'ਚ ਪਿਆ ਅਤੇ ਅਸੀਂ ਇਸ ਭਾਸ਼ਣ ਦਾ ਹਿੰਦੀ 'ਚ ਮਤਲਬ ਮਲਿਕਾ ਤੋਂ ਪੁੱਛ ਲਿਆ ਸੀ। ਪਿੰਡ ਦੇ ਉੱਪ ਸਰਪੰਚ ਸ੍ਰੀ ਸਾਗਰ.ਵੱਲੋਂ ਅਮੋਲਕ ਸਿੰਘ ਦੇ ਸਿਰਪਾਓ ਪਾਇਆ ਗਿਆ ਅਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਇੱਕ ਨਾਰੀਅਲ ਸਮੇਤ ਫੁਲੇ ਜੋੜੀ ਦੀ ਸ਼ੀਸ਼ੇ 'ਚ ਜੜੀ ਤਸਵੀਰ ਭੇਂਟ ਕੀਤੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਇਸ ਸਮੇ ਸਾਨੂੰ ਇਹ ਤਾਕੀਦ ਵੀ ਕੀਤੀ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਜਾ ਕੇ ਇਹ ਸਾਰਾ ਸਮਾਨ ਸਕੂਲ ਵਿੱਚ ਰੱਖਣਾ ਅਤੇ ਫੋਟੋ ਸਕੂਲ ਵਿੱਚ ਲਗਾਉਣੀ ਇਸ ਸਮੇਂ ਸਾਨੂੰ ਜੋ ਖੁਸ਼ੀ ਮਿਲੀ ਉਸ ਨੂੰ ਸ਼ਬਦਾਂ 'ਚ ਬਿਆਨ ਕਰਨਾ ਅਸੰਭਵ ਹੈ, ਸਾਡੇ ਪੈਰ ਧਰਤੀ ਤੇ ਨਹੀਂ ਲੱਗ ਰਹੇ ਸਨ। ਅਸੀਂ ਪੰਚਾਇਤ ਅਤੇ ਪਿੰਡ ਵਾਸੀਆਂ ਦਾ ਧੰਨਵਾਦ ਕੀਤਾ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਤਿਕਾਰ ਸਹਿਤ ਪੰਜਾਬ ਆਉਣ ਦਾ ਸੱਦਾ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਵਾਪਸ ਪੁਣੇ ਨੂੰ ਚਾਲੇ ਪਾ ਦਿੱਤੇ। ਸ਼ਾਮ ਨੂੰ ਰੁਚਾ ਸਤੂਰ ਦੀ ਬਦੌਲਤ ਸਵਿਤਰੀਬਾਈ ਫੁਲੇ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਦੇ ਖੋਜਾਰਥੀਆਂ ਅਤੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨਾਲ ਲਗਭਗ ਦੋ ਘੰਟੇ ਫੁੱਲੇ ਜੋੜੀ ਬਾਰੇ ਅਤੇ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਮੌਜੂਦਾ ਹਾਲਤ ਬਾਰੇ ਸੰਵਾਦ ਰਚਾਇਆ। ਪਿਛਲੇ ਦਿਨੀਂ ਥੀਏਟਰ ਵਿਭਾਗ ਦੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਉੱਪਰ ਕੱਟੜ ਧਾਰਮਿਕ ਜਨੂੰਨੀਆਂ ਵੱਲੋਂ ਹੋਏ ਹਮਲੇ ਕਾਰਨ ਡਰ ਅਤੇ ਸਹਿਮ ਦੀਆਂ ਲਕੀਰਾਂ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਦੇ ਚਿਹਰਿਆਂ ਤੋਂ ਸਾਫ ਸਾਫ ਪੜ੍ਹੀਆਂ ਜਾ ਸਕਦੀਆਂ ਸਨ। ਜਦੋਂ ਅਸੀਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵੱਲੋਂ ਪ੍ਰਗਟਾਏ ਵਿਚਾਰਾਂ ਨੂੰ ਸੋਸ਼ਲ ਮੀਡੀਆ ਤੇ ਸਾਂਝਾ ਕਰਨ ਲਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਹਿਮਤੀ ਮੰਗੀ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਿਵਚਹੁੰਦੇ ਹੋਏ ਵੀ ਇਨਕਾਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਸਾਡੇ ਲਈ ਇਹ ਬੇਹੱਦ ਚਿੰਤਾ ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ। ਮੁਲਕ ਦੀ ਜਮਹੂਰੀਅਤ ਵਿੱਚ ਵਿਚਾਰਾਂ ਦੀ ਅਜਾਦੀ ਦੀ ਆਏ ਦਿਨ ਘਟ ਰਹੀ ਥਾਂ ਨਵੀਆਂ ਚੁਣੌਤੀਆਂ ਪੇਸ਼ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ। ਅਗਲੇ ਦਿਨ ਫੁੱਲੇ ਜੋੜੀ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਿਤ ਪੁਣੇ ਵਿੱਚ ਬਣੀ ਲਾਇਬਰੇਰੀ ਦੇਖਣ ਚਲੇ ਗਏ। ਦੇਖਕੇ ਬਹੁਤ ਨਿਰਾਸ਼ਾ ਹੋਈ। ਲਾਇਬਰੇਰੀ ਦਾ ਇੰਚਾਰਜ 10.30 ਹੀ ਉੱਥੋਂ ਜਾ ਚੁੱਕਾ ਸੀ। ਲਾਇਬਰੇਰੀ ਦੇ ਇੱਕੋ ਇੱਕੋ ਕਮਰੇ 'ਚ ਇੱਕ ਆਟੋਰਿਕਸ਼ਾ ਚਾਲਕਾਂ ਦੀ ਟੋਲੀ ਬੈਠੀ ਸੀ ਜੋ ਆਪਣੇ ਫਾਇਨੈਂਸ ਦੇ ਧੰਦੇ ਸਬੰਧੀ ਵਾਰਤਾਲਾਪ 'ਚ ਗਲਤਾਨ ਸੀ। ਕਿਤਾਬਾਂ ਖਸਤਾ ਅਤੇ ਉਘੜ ਦੁਘੜੀ ਹਾਲਤ 'ਚ ਪਈਆਂ ਸਨ। ਸਮੁੱਚੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਲਾਇਬਰੇਰੀ ਨਿਰਾਸ਼ਾਜਨਕ ਦ੍ਰਿਸ਼ ਪੇਸ਼ ਕਰਦੀ ਸੀ। ਨਏ ਗਾਉਂ ਜਾਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਮਲਿਕਾ ਨੇ ਸਾਨੂੰ ਸਵਿਤਰੀਬਾਈ ਦਾ ਪਹਿਲੇ ਸਕੂਲ ਵਾਲਾ ਸਥਾਨ ਵੀ ਦਿਖਾਇਆ ਸੀ। ਹੁਣ ਉੱਥੇ ਸਕੂਲ ਨਹੀਂ ਟੀਨ ਦੀਆਂ ਵੱਡੀਆਂ 2 ਚਾਦਰਾਂ ਸਵਿਤਰੀਬਾਈ ਨੂੰ ਚਾਹੁਣ ਵਾਲਿਆਂ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪੈਰੋਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਗਹਿਰਾ ਸਦਮਾ ਪਹੁੰਚਾ ਰਹੀਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਸਮੇਂ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਫੋਕੇ ਐਲਾਨਾਂ ਦਾ ਪਰਦਾਚਾਕ ਕਰ ਰਹੀਆਂ ਹਨ।

ਦਲਿਤਾਂ ਦੇ ਹਿਤਾਂ ਦੀ ਝੰਡਾ ਬਰਦਾਰ ਅਤੇ ਅਧੁਨਿਕ ਭਾਰਤ ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਅਧਿਆਪਕਾ ਸਵਿਤਰੀਬਾਈ ਫੁੱਲੇ ਪ੍ਰਤੀ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਇਸ ਬੇਰੁਖੀ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਇੱਕ ਵਾਰ ਨਏਗਾਉਂ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਸਲਾਮ ਕਰਨ ਨੂੰ ਜੀ ਕੀਤਾ ਜੋ ਸਵਿਤਰੀਬਾਈ ਪ੍ਰਤੀ ਹੀ ਨਹੀਂ ਬਲਕਿ ਉਸ ਦੀ ਗੱਲ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਹਰ ਇਨਸਾਨ ਨੂੰ ਅਪਣੱਤ ਨਾਲ ਹੱਥਾਂ 'ਤੇ ਚੁੱਕ ਲੈਂਦੇ ਹਨ। ਵਾਪਸ ਮਾਨਸਾ ਪਹੁੰਚਣ ਤੇ ਸਾਨੂੰ ਇਸਤਰਾਂ ਮਹਿਸੂਸ ਹੋਇਆਂ ਜਿਵੇਂ ਕਿਸੇ ਧਾਰਮਿਕ ਵਿਅਕਤੀ ਵੱਲੋਂ 68 ਤੀਰਥ ਅਸਥਾਨਾਂ ਦੀ ਯਾਤਰਾ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਮਹਿਸੂਸ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਸ਼ਹੀਦ ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਸਾਥੀਆਂ ਦੇ ਟਿਕਾਣੇ ਨੂੰ ਲਾਇਬ੍ਰੇਰੀ ਅਤੇ ਮਿਊਜ਼ੀਅਮ ਵਿੱਚ ਬਦਲਣ ਦੀ ਮੰਗ

ਲੁਧਿਆਣਾ, (ਬਲਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਪਟਿਆਲਾ) ਸਥਾਨਕ ਗ਼ਦਰੀ ਸ਼ਹੀਦ ਬਾਬਾ ਭਾਨ ਸਿੰਘ ਯਾਦਗਾਰ ਸੁਨੇਤ ਵਿਖੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਜੱਥੇਬੰਦੀਆਂ ਦੇ ਨੁਮਾਇੰਦਿਆਂ ਦੀ ਮੀਟਿੰਗ ਵਿਚ ਬੀਤੀ 23 ਮਾਰਚ ਨੂੰ, ਨੌਜਵਾਨ ਭਾਰਤ ਸਭਾ ਵੱਲੋਂ ਤੂੜੀ ਬਜ਼ਾਰ ਫਿਰੋਜ਼ਪੁਰ ਵਿਖੇ ਸਥਿਤ ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਤੇ ਸਾਥੀਆਂ ਦੇ ਗੁਪਤ ਟਿਕਾਣੇ ਦਾ ਨਜਾਇਜ ਕਬਜ਼ਾ ਛੁਡਾ ਕੇ ਲਾਇਬ੍ਰੇਰੀ ਅਤੇ ਮਿਊਜ਼ੀਅਮ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਲੰਮੇ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਹੋ ਰਹੀ ਮੰਗ ਨੂੰ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਅਣਗੌਲਿਆਂ ਕਰਨ ਕਾਰਣ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਨੇ ਉਸ ਥਾਂ ਵਿੱਚ ਲੱਗੇ ਜਿੰਦਰੇ ਤੋੜ ਕੇ ਸ਼ਹੀਦਾਂ ਦੀ ਯਾਦਗਾਰ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਹਿਮਾਇਤ ਕੀਤੀ।

ਪ੍ਰੈਸ ਨੂੰ ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ ਬਿਆਨ ਵਿੱਚ ਗ਼ਦਰੀ ਸ਼ਹੀਦ ਬਾਬਾ ਭਾਨ ਸਿੰਘ ਨੌਜਵਾਨ ਸਭਾ ਲੁਧਿਆਣਾ ਦੇ ਜਨਰਲ ਸਕੱਤਰ ਰਾਕੇਸ਼ ਆਜ਼ਾਦ, ਇਨਕਲਾਬੀ ਮਜ਼ਦੂਰ ਕੇਂਦਰ ਦੇ ਕਾ. ਸੁਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ, ਤਰਕਸ਼ੀਲ ਸੁਸਾਇਟੀ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਜ਼ੋਨ ਲੁਧਿਆਣਾ ਸਭਿਆਚਾਰਕ ਮੁੱਖੀ ਸਮਸ਼ੇਰ ਨੂਰਪੁਰੀ, ਇਕਾਈ ਮੁੱਖੀ ਬਲਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਕਿਹਾ ਇਹ ਗੁਪਤ ਟਿਕਾਣਾ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਜੰਗ-ਏ-ਆਜ਼ਾਦੀ ਲਈ ਸ਼ਹੀਦ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਸ਼ਹੀਦ ਭਗਤ ਸਿੰਘ, ਸੁਖਦੇਵ, ਰਾਜਗੁਰੂ ਅਤੇ ਸਾਥੀਆਂ ਲਈ ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਗਤੀਵਿਧੀਆਂ ਦਾ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਕੇਂਦਰ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਅਜਿਹਿਆਂ ਇਮਾਰਤਾਂ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਲਈ ਦੇਸ਼ ਪ੍ਰਤੀ ਜੁੰਮੇਵਾਰ ਬਣਨ ਵਜੋਂ ਪ੍ਰੇਰਣਾ ਸਰੋਤ ਬਣਦੀਆਂ ਰਹਿੰਦੀਆਂ ਹਨ। ਜੇ ਇਹਨਾਂ ਇਤਿਹਾਸਕ ਇਮਾਰਤਾਂ ਨੂੰ ਨਾ ਸਾਂਭਿਆ ਗਿਆ ਤਾਂ ਆਉਣ ਵਾਲੀਆਂ ਨਸਲਾਂ, ਇਤਿਹਾਸ ਦੇ ਇੱਕ ਜ਼ਰੂਰੀ ਪੰਨੇ ਤੋਂ ਦੂਰ ਹੋ ਜਾਣਗੀਆਂ। ਅਜਿਹਿਆਂ ਇਮਾਰਤਾਂ ਸਾਂਭਣਾ ਸਰਕਾਰ ਦਾ ਬਹੁਤ ਜਰੂਰੀ ਫਰਜ਼ ਹੈ, ਪਰ ਸਰਕਾਰ ਆਪਣੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਤੋਂ ਭੱਜ ਰਹੀ ਹੈ। ਆਗੂਆਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਨਾ ਸਿਰਫ ਫਿਰੋਜ਼ਪੁਰ, ਸਗੋਂ ਪੂਰੇ ਸੂਬੇ ਵਿੱਚ ਹਰ ਇਤਿਹਾਸਿਕ ਇਮਾਰਤ ਨੂੰ ਸਾਂਭਕੇ ਯਾਦਗਾਰਾਂ/ਲਾਇਬ੍ਰੇਰੀਆਂ/ਮਿਊਜ਼ਮਾਂ ਦੇ ਰੂਪ 'ਚ ਵਿਕਸਿਤ ਕਰਨਾ ਆਉਣ ਵਾਲੀਆਂ ਪਾੜ੍ਹੀਆਂ ਲਈ ਪ੍ਰੇਰਣਾ ਦਾ ਸਰੋਤ ਬਣਨਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ। ਉਹਨਾਂ ਸਥਾਨਕ ਗ਼ਦਰੀ ਸ਼ਹੀਦ ਬਾਬਾ ਭਾਨ ਸਿੰਘ ਯਾਦਗਾਰ ਦੀ ਉਦਾਹਰਣ ਪੇਸ਼ ਕਰਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਸ ਯਾਦਗਾਰੀ ਟਰੱਸਟ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਕਰਨਲ ਜੇ ਐਸ ਬਰਾੜ, ਜਨਰਲ ਸਕੱਤਰ ਜਸਵੰਤ ਜੀਰਖ, ਵਿੱਤ ਸਕੱਤਰ ਗੁਰਮੇਲ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਕੈਨੇਡਾ ਵਾਸੀ ਆਗੂ ਮਾ. ਭਜਨ ਸਿੰਘ ਸਮੇਤ ਹੋਰ ਸਾਥੀਆਂ ਵੱਲੋਂ ਨਿਭਾਏ ਜਾ ਰਹੇ ਫਰਜ਼, ਸ਼ਹੀਦਾਂ ਪ੍ਰਤੀ ਸਤਿਕਾਰ ਦਾ ਨਮੂਨਾ ਹਨ। ਇੱਥੇ ਇਸ ਯਾਦਗਾਰ ਨੂੰ ਹੋਰ ਪ੍ਰੇਰਣਾਦਾਇਕ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਕੀਤੇ ਜਾ ਰਹੇ ਯਤਨਾਂ ਵਿੱਚ ਕਾਲੇ ਪਾਣੀ (ਅੰਡੇਮਾਨ) ਜੇਲ੍ਹ ਵਿੱਚ ਕੈਦ ਕੱਟਣ ਵਾਲੇ ਗ਼ਦਰੀਆਂ ਦੀਆਂ ਕੁਰਬਾਨੀਆਂ ਨੂੰ ਦ੍ਰਸਾਉਂਦਾ ਮਿਊਜੀਅਮ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਨੂੰ ਲੋਕਾਂ ਲਈ ਉਤਸ਼ਾਹ ਜਨਕ ਕਰਾਰ ਦਿੱਤਾ। ਅਜਿਹੀਆਂ ਯਾਦਗਾਰਾਂ ਦੇਸ਼ ਵਾਸੀਆਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਪੁਰਖਿਆਂ ਵੱਲੋਂ ਜ਼ੁਲਮਾਂ ਖਿਲਾਫ ਨਿਭਾਏ ਗਏ ਸ਼ਾਨਾਮੱਤੇ ਰੋਲ ਬਾਰੇ ਯਾਦ ਦਿਵਾਉਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਇਸ ਮੌਕੇ ਹੋਰਨਾਂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਗੁਰਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ, ਕਰਤਾਰ ਸਿੰਘ, ਮਾਸਟਰ ਸੁਰਜੀਤ ਸਿੰਘ, ਕਰਤਾਰ ਸਿੰਘ, ਅਜਮੇਰ ਦਾਖਾ ਆਦਿ ਹਾਜ਼ਰ ਸਨ।

ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਕਾਲਜੇ ਕਿਓਂ ਨਹੀਂ ਪਾਟਦੇ...

ਬੇਅੰਤ ਸਿੰਘ

ਨਾ ਤਾਂ ਕਿਸੇ ਸਾਹਿਤ ਸਭਾ ਨੂੰ ਇਹਨਾਂ ਦੀ ਕਵੀਸ਼ਰੀ ਸਾਹਿਤ ਦਾ ਰੂਪ ਲੱਗਦੀ ਹੈ, ਨਾ ਇਹਨਾਂ ਤੇ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀਆਂ ਵਿੱਚ ਐਮ ਫਿਲ ਅਤੇ ਪੀਐੱਚ ਡੀ ਕਰਵਾਈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਨਾ ਇਹਨਾਂ ਤੇ ਸੈਮੀਨਾਰਾਂ ਵਿੱਚ ਖੋਜ਼ ਪੱਤਰ ਪੜੇ ਜਾਂਦੇ ਨੇ, ਨਾ ਇਹਨਾਂ ਨੂੰ ਸਾਹਿਤ ਅਕਾਡਮੀਆਂ ਸਨਮਾਨਿਤ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ, ਨਾ ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤ ਦੀ ਸੇਵਾ ਦੇ ਨਾਮ ਹੇਠ ਕੜੀ ਘੋਲਣ ਵਾਲੇ ਰਸਾਲੇ ਇਹਨਾਂ ਬਾਰੇ ਲਿਖਦੇ ਛਾਪਦੇ ਹਨ, ਨਾ ਇਹਨਾਂ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਮੁੱਖ ਧਾਰਾ ਦੇ ਜੱਟ ਹਉਮੈ ਵਾਲੇ ਗਾਇਕਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਮੋਟ ਕਰਨ ਵਾਲੀਆਂ ਕੰਪਨੀਆਂ ਨੂੰ ਸੁਣਦੀ ਹੈ।

ਕਿਓਂਕਿ ਇਹ ਨੀਚਾਂ ਅੰਦਰ ਨੀਚ ਦੇ ਮੁੜਕੇ ਦੀ ਮੁਕਤੀ ਦੇ ਗੀਤ ਗਾਉਂਦੇ ਅਤੇ ਲਿਖਦੇ ਰਹੇ। ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਲੋਕ ਕਾਵਿ ਕਵੀਸ਼ਰੀ ਨੂੰ ਲੋਕ ਮੁਹਾਵਰੇ ਦੀ ਪੁਣ ਚਾੜ੍ਹ ਕੇ ਲੋਕ ਸੰਘਰਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਚੰਡ ਕਰੀ ਰੱਖਿਆ। ਇਹਨਾਂ ਦੇ ਹੇਕ ਲੂੰ ਕੰਢੇ ਖੜੇ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਹਮਾਤੜਾਂ ਨੂੰ ਏਕੇ ਦਾ ਹੋਕਾ ਦੇ ਕੇ ਇਸ ਮਨੁੱਖ ਵਿਰੋਧੀ ਅਤੇ ਦਮਨਕਾਰੀ ਰਾਜ ਪ੍ਰਬੰਧ ਨੂੰ ਨੇਸਤੇ ਨਾਬੂਦ ਕਰਨ ਲਈ ਵੰਗਾਰਦੀ ਹੈ। ਇਹਨਾਂ ਦੀਆਂ ਲਿਖ਼ਤਾਂ ਦੀ ਬਿੰਬਕਾਰੀ ਫੁੱਲਾਂ ਦੀ ਖੁਸ਼ਬੂ ਦੀ ਥਾਂ ਕਿਰਤੀ ਬੰਦੇ ਦੇ ਪਸੀਨੇ ਦੀ ਖੁਸ਼ਬੂ ਨੂੰ ਆਪਣਾ ਕੇਂਦਰੀ ਭਾਵ ਬਣਾਉਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਸਾਰੀ ਉਮਰ ਤੰਗੀਆਂ-ਤੁਰਸ਼ੀਆਂ, ਗਰੀਬੀ, ਜਾਤੀ ਵਿਤਕਰਾ, ਭੁੱਖਾਂ, ਪਿਆਸੇ ਅਤੇ ਜੋ ਜੋ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੁੱਖ ਦੇ ਸਕਦੀ ਹੈ ਉਹ ਸਾਰੇ ਝੱਲੇ ਪਰ ਇਹ ਰਸੂਲਪੁਰ ਵਾਲਾ ਕਵੀਸ਼ਰੀ ਜੱਥਾ ਕਦੇ ਆਪਣੇ ਅਕੀਦੇ ਤੋਂ ਨਹੀਂ ਡੋਲਿਆ।

ਮੈਨੂੰ ਯਾਦ ਹੈ ਜਦੋਂ 2011 ਵਿੱਚ ਮਾਰਚ ਦੇ ਸ਼ਹੀਦਾਂ ਦੀ ਯਾਦ ਵਿੱਚ ਸੁਮੇਲ ਸਿੱਧੂ ਨੂੰ ਬੁਲਾਇਆ ਸੀ ਉਦੋਂ ਇਸ ਜੱਥੇ ਨੇ ਇੱਕ ਘੰਟਾਂ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਦੇ ਵਿਦਿਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਬੰਨ ? ਕੇ ਰੱਖਿਆ ਸੀ। ਰਘਬੀਰ ਬੋਲੀ Raghveer Boli ਕੋਲ 1000 ਦਾ ਨੋਟ ਸੀ ਉਹਨੇ ਉਹੀਓ ਕੱਢ ਕੇ ਮੈਨੂੰ ਫੜਾ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਬਾਬਿਆਂ ਨੂੰ ਦੇ ਦੇਵੀਂ ਮੇਰੇ ਵਲੋਂ। ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਦੇ ਅਖੀਰ ਵਿੱਚ

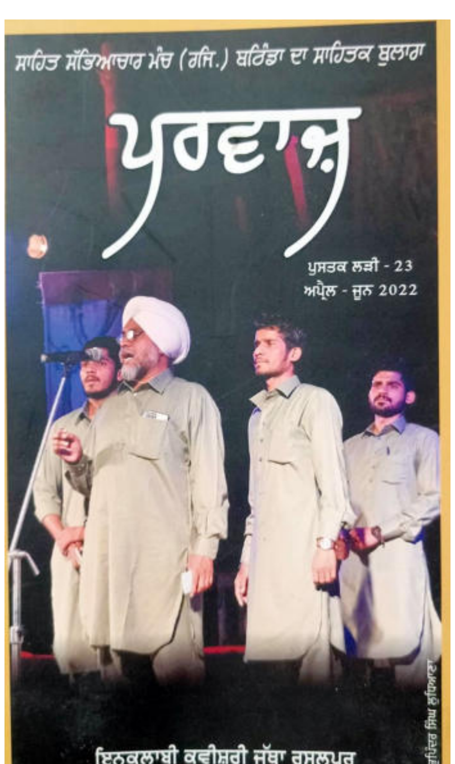

ਜਦੋਂ ਬਾਹਰ ਬੈਠੇ ਤਾਂ ਇਹ ਸਾਈਡ ਵਿੱਚ ਜਾ ਕੇ ਪੌਣੇ ਖੋਲ੍ਹ ਕੇ ਅਚਾਰ ਨਾਲ ਲੈ ਕੇ ਆਏ ਰੋਟੀ ਖਾਣ ਲੱਗ ਪਏ। ਮੈਂ ਕਿਹਾ ਅਸੀਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਰੋਟੀ ਖਵਾਉਣੀ ਹੀ ਸੀ, ਇਹਨਾਂ ਦਾ ਚਾਅ ਨਾ ਚੱਕਿਆ ਜਾਵੇ ਕਿ ਸਾਨੂੰ ਹਮਾਤੜਾਂ ਨੂੰ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਦੀ ਸਟੇਜ ਤੇ ਗਵਾਇਆ ਤੁਸੀਂ। ਮੇਰਾ ਕਾਲਜਾ ਪਾਟ ਗਿਆ।

ਇਹ ਮਾਂ ਬੋਲੀ ਪੰਜਾਬੀ ਦੇ ਅਸਲ ਵਾਰਿਸ , ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਮਿੱਟੀ ਦੀ ਅਤੇ ਲੋਕ ਦਰਦਾਂ ਬਾਤ ਪਾਉਣ ਵਾਲੇ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਕਿਸੇ ਨੇ ਅੱਜ ਤੱਕ ਬਾਤ ਨਹੀਂ ਪਾਈ। ਇਹਨਾਂ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਰਵਾਇਤੀ ਲੋਕ ਗਾਇਕੀ ਕਵੀਸ਼ਰੀ ਨੂੰ ਅੰਬਰਾਂ ਦੀ ਛੋਹ ਦਿੱਤੀ, ਇਹੀਓ ਨਹੀਂ ਆਪਣੀਆਂ ਅਗਲੀਆਂ ਪੁਸ਼ਤਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਉਸੇ ਰਾਹ ਤੋਰੀ ਰੱਖਿਆ। ਅਮਰਜੀਤ ਪਰਦੇਸੀ ਤੁਰ ਗਿਆ। ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਹੀਰਾ ਪੁੱਤ ਕਲਾਕਾਰ ਗਿਆ ਹੈ। ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਕਾਲਜੇ ਕਿਓਂ ਨਹੀਂ ਪਾਟਦੇ।

ਇਨਕਲਾਬੀ ਗੀਤਕਾਰੀ (ਕਵੀਸ਼ਰੀ)

ਅਮਰਜੀਤ ਰਸੂਲਪੁਰੀ ਦੇ ਇਨਕਲਾਬੀ ਕਵੀਸ਼ਰੀ ਜੱਥੇ ਨੂੰ ਮੈਂ ਤਕਰੀਬਨ ਚਾਲੀ ਸਾਲ ਤੋਂ ਸੁਣਦਾ ਆ ਰਿਹਾ ਹਾਂ। ਪਿਛਲੇ ਦਿਨੀਂ ਕਿਸਾਨੀ ਜੱਥਿਆਂ ਦੇ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮਾਂ ਅਧੀਨ ਕਈ ਪਿੰਡਾਂ ਵਿੱਚ ਸੁਣਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਮੈਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕੋਠਾ ਗੁਰੂ ਦੀ ਸਟੇਜ ਉੱਪਰ ਲਗਾਤਾਰ ਘੰਟਾ ਸਵਾ ਘੰਟਾ ਲਗਾਤਾਰ ਗਾਇਨ ਕਰਦਿਆਂ ਸੁਣ ਕੇ ਹੈਰਾਨੀ ਅਤੇ ਖੁਸ਼ੀ ਦਾ ਅਹਿਸਾਸ ਹੋਇਆ। ਉਸ ਵਕਤ ਅਮਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਪ੍ਰਦੇਸੀ ਜਥੇ ਦੇ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਉਸ ਦਾ ਛੋਟਾ ਭਰਾ ਸਵਰਨ ਸਿੰਘ ਧਾਲੀਵਾਲ ਜੱਥੇ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਪੁੱਛਣ 'ਤੇ ਪਤਾ ਲੱਗਾ ਕਿ ਅਮਰਜੀਤ ਐਕਸੀਡੈਂਟ ਦੀ ਲਪੇਟ ਵਿੱਚ ਆ ਗਿਆ ਸੀ, ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਿਰ 'ਤੇ ਜ਼ਿਆਦਾ ਸੱਟਾਂ ਵੱਜਣ ਨਾਲ ਉਹ ਜੱਥੇ ਦਾ ਸਾਥ ਦੇਣ ਦੇ ਸਮਰੱਥ ਨਹੀਂ ਰਿਹਾ।

ਕਈ ਸਾਲ ਹੋਏ ਮੈਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਘਰ ਪਰਿਵਾਰ ਵਿੱਚ ਰਹਿਣ ਦਾ ਸਬੱਬ ਬਣਿਆ ਸੀ। ਏਨੇ ਵੱਡੇ ਕਲਾਕਾਰ ਦੇ, ਗਰੀਬੀ ਦੀ ਹਾਲਤ ਵਿੱਚ ਗੁਜ਼ਰ ਕਰਦੇ ਪਰਿਵਾਰ ਦੀ ਆਰਥਿਕ ਹਾਲਤ ਵੇਖ ਕੇ ਮੇਰੇ ਮਨ ਇਸ ਪਰਿਵਾਰ ਅਤੇ ਕਵੀਸ਼ਰੀ ਨਾਲ ਅੰਦਰੂਨੀ ਨਿੱਜੀ ਲਗਾਉ ਜਿਹਾ ਮਹਿਸੂਸ ਹੋਣ ਲੱਗ ਪਿਆ ਸੀ।

ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸ਼ਾਇਰੀ ਕਵੀਸ਼ਰੀ ਨਾਲੋਂ ਹਟ ਕੇ ਇਨਕਲਾਬੀ ਗੀਤਕਾਰੀ ਨਾਲ ਮੇਲ ਖਾਂਦੀ ਜਾਪਦੀ ਹੈ। ਪ੍ਰੰਪਰਾਗਤ ਛੰਦਾਬੰਦੀ ਨਾਲੋਂ ਵੱਖਰੇ ਅੰਦਾਜ਼ ਵਿੱਚ ਆਪਣੀਆਂ ਤਰਜ਼ਾਂ ਘੜੀਆਂ ਹਨ, ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਕਵੀਸ਼ਰੀ ਨਾਲੋਂ ਬਗੈਰ ਸੰਗੀਤ ਦੇ ਵੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਗਾਇਕੀ ਸੰਗੀਤਮਈ ਹੋ ਨਿੱਬੜਦੀ ਹੈ।

ਵਿਲੱਖਣ ਤੇ ਵਡਿਆਈ ਪ੍ਰਵਾਨ ਗੱਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕਵਿਤਾ ਸਮੇਂ ਅਤੇ ਸਥਿਤੀ, ਸਰਕਾਰਾਂ ਦੇ ਲੋਕ ਵਿਰੋਧੀ ਕਿਰਦਾਰ, ਧਾਰਮਿਕ ਕੱਟੜਤਾ ਆਦਿ ਨੂੰ ਸਿੱਧੀ ਮੁਖਾਤਿਬ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਸਿੱਖ ਇਤਿਹਾਸ ਦੇ ਗੌਰਵਮਈ ਪੰਨਿਆਂ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਜਨਤਕ ਜੱਥੇਬੰਦੀਆਂ ਦੇ ਘੋਲਾਂ ਦੀਆਂ ਸਮੇਂ ਸਮੇਂ ਪ੍ਰਾਪਤੀਆਂ ਅਪ੍ਰਾਪਤੀਆਂ ਨੂੰ ਕਾਵਿ ਰੰਗਤ ਵਿੱਚ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਦੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਡਾਢੀ ਕਲਾ ਦਾ ਹਾਸਲ ਹੈ। ਪਿੰਡਾਂ ਦੇ ਕਿਰਤੀ ਲੋਕਾਂ, ਕਿਸਾਨਾਂ ਮਜ਼ਦੂਰਾਂ ਦੇ ਦੁੱਖਾਂ ਦਰਦਾਂ, ਥੁੜਾਂ ਤੋਟਾਂ ਦਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਡਾਢਾ ਅਹਿਸਾਸ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਅਤੇ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੇ ਸੰਘਰਸ਼ਮਈ ਜੀਵਨ ਦਾ ਡੂੰਘਾ ਅਨੁਭਵ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸ਼ਾਇਰੀ ਦੇ ਵੰਨਸੁਵੰਨੇ ਰੰਗ ਵੇਖਣ ਨੂੰ ਮਿਲਦੇ ਹਨ।

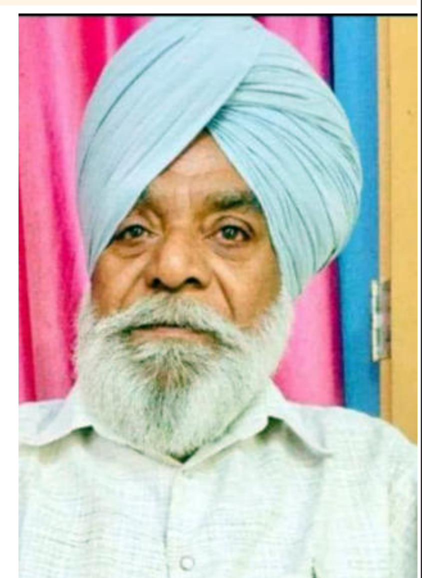

ਅਮਰਜੀਤ ਰਸੂਲਪੁਰੀ (ਪਰਦੇਸੀ)

ਕੋਠਾ ਗੁਰੂ ਕੇ ਤੋਂ ਸਵਰਨ ਸਿੰਘ ਧਾਲੀਵਾਲ, ਜੱਥੇ ਦੇ ਸੰਚਾਲਕ ਨਾਲ ਗੱਲਬਾਤ ਕਰਦਿਆਂ ਜਜ਼ਬਾਤੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਪ੍ਰਭਾਵਤ ਹੋਏ ਬਿਨਾਂ ਨਾ ਰਹਿ ਸਕਿਆ। ਮੇਰੀ ਉਤਸੁਕਤਾ ਵਧਦੀ ਗਈ ਤੇ ਅਖ਼ੀਰ ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਸਾਹਿਤ ਸੱਭਿਆਚਾਰ ਮੰਚ ਤੋਂ ਪ੍ਰਵਾਨਗੀ ਲੈ ਕੇ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸ਼ਾਇਰੀ ਨੂੰ ਪਾਠਕਾਂ ਤੱਕ ਲਿਜਾਣ ਲਈ ਪਰਵਾਜ਼ ਮੈਗਜ਼ੀਨ ਦਾ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਅੰਕ ਕੱਢਣ ਦਾ ਫ਼ੈਸਲਾ ਕਰ ਲਿਆ।

ਏਸ ਉਮੀਦ ਨਾਲ ਕਿ ਰਸੂਲਪੁਰੀਆਂ ਦੇ ਜੱਥੇ ਦਾ ਜਨਤਕ ਲਹਿਰਾਂ ਨਾਲ ਡੂੰਘਾ ਲਗਾਉ ਹੈ, ਸਾਡੇ ਇਸ ਯਤਨ ਜਨਤਕ ਜੱਥੇਬੰਦੀਆਂ ਪ੍ਰਵਾਨਗੀ ਦੇਣਗੀਆਂ ਤੇ ਇਸ ਕਾਵਿ ਸੰਗ੍ਰਹਿ ਦਾ ਸਵਾਗਤ ਕਰਨਗੀਆਂ। ਪਾਠਕ ਵਰਗ ਤੋਂ ਵੀ ਅਸੀਂ ਉਮੀਦ ਕਰਾਂਗੇ ਕਿ ਸ਼ਾਇਰੀ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਆਪਣੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਸਾਡੇ ਨਾਲ ਸਾਂਝੇ ਕਰਨ। ਸਵਾਗਤ ਹੈ ਇਨਕਲਾਬੀ ਸ਼ਾਇਰੀ ਦੇ ਜੁਝਾਰ ਗੀਤਕਾਰਾਂ ਦਾ।

DM TRANSPORT
ace ACI US&Canada Bonded
Bob Dhaliwal
President
Phone# 1-844-820-3434 EXT 112
647-554-9723
Fax # 1-416-981-3515
19 Wheeler Dr
Bolton, ON L7E4H8
Email : bob@dmtransport.ca
Web : www.dmtransport.ca

Hiring AZ drivers and owner operator

Description
We're currently hiring AZ drivers and O/O for Long haul to California and Midwest (Flatbed) and Dryvan and reefer (Midwest)
What we are offering:
• Great Pay • Great work environment • Consistent work & and miles! • Scale bypass
Requirements for our AZ Truck Driver positions:
• Valid AZ license • Previous 2 Year min Experience moving a tractor trailer • Clean Abstract & Commercial Driving record • Clean Criminal Background.
For further details on hiring, please apply directly & we will be in touch. Feel free to e-mail your resume at BOB@DMTRANSPORT.CA or call me Bob 416-318-5032

ਜਲ ਦਿਵਸ : ਅਤੀਤ, ਵਰਤਮਾਨ ਅਤੇ ਭਵਿੱਖ ਦੀਆਂ ਚਿੰਤਾਵਾਂ

ਗੁਰਮੇਲ ਸਿੰਘ ਬੌਡੇ

ਮਨੁੱਖ ਦੀ ਹੋਂਦ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਧਰਤੀ ਦੇ ਠੰਡੀ ਹੋਣ ਤੇ ਜਲ ਦੀ ਉਤਪਤੀ ਹੋਈ। ਇਸ ਬਾਰੇ ਵੱਖ ਵੱਖ ਖੋਜਕਰਤਾ, ਵਿਗਿਆਨੀ ਅਤੇ ਦਾਰਸਨਿਕ ਖੋਜ ਭਰਭੂਰ ਤੱਥ ਪੇਸ਼ ਕਰ ਚੁੱਕੇ ਹਨ। ਜਿੰਨਾ ਨੇ ਅਨੇਕਾਂ ਕਲਪਨਾਵਾਂ ਅਧਾਰਿਤ ਨਿਰਮੂਲ ਵਿਸ਼ਵਾਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਅੰਧਵਿਸ਼ਵਾਸ ਸਿੱਧ ਕੀਤਾ ਹੈ।

ਇਹ ਤਰਕ ਹੈ ਯਤੀਮ ਭਰਭੂਰ ਧਾਰਨਾਵਾਂ ਉਸ ਸਮੇਂ ਵੀ, ਅੱਜ ਵੀ ਅਤੇ ਭਵਿੱਖ ਵਿੱਚ ਵੀ ਤਰਕਸੰਗਤ ਹਨ। ਦਰਅਸਲ ਪਾਣੀ ਜਾਂ ਜਲ ਹੀ ਬਨਸਪਤੀ, ਪਸੂ, ਪੰਛੀਆਂ ਅਤੇ ਭਵਿੱਖ ਮਨੁੱਖੀ ਜੀਵਨ ਦਾ ਅਧਾਰ ਸੀ, ਇਹ ਹੁਣ ਵੀ ਹੈ ਅਤੇ ਭਵਿੱਖ ਵਿੱਚ ਵੀ ਹੋਵੇਗਾ। ਉਸ ਸਮੇਂ ਕੁਦਰਤ ਦੀਆਂ ਇਹ ਜੀਵਨ ਅਧਾਰਿਤ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ਾਂ ਮੁਫ਼ਤ ਸਨ ਅਤੇ ਵਰਤਮਾਨ ਸਮੇਂ ਇਹ ਵਿਸ਼ਵੀਕਰਨ ਵਿੱਚ ਤਬਦੀਲ ਹੋਈਆਂ ਕੌਮਾਂਤਰੀ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਲਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਾਮਰਾਜ ਦਾ ਅਧਾਰ ਅਤੇ ਭਵਿੱਖ ਵਿੱਚ ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਜਿਉਂਦਾ ਰੱਖਣ ਲਈ ਇਹ ਯੁੱਧਾਂ ਦਾ ਅਧਾਰ ਵੀ ਬਣਨਗੀਆਂ।

ਦਰਅਸਲ ਵਰਤਮਾਨ ਸਮੇਂ ਸਧਾਰਨ ਗਰੀਬ ਲੋਕ ਇਹ ਤੱਥ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰਨ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰੀ ਹਨ। ਅੱਜ ਤੋਂ ਅੱਧੀ ਸਦੀ ਪਹਿਲਾਂ ਜਦੋਂ ਸਾਡੇ ਵਿਰਾਸਤੀ ਬਨਸਪਤੀ, ਅਨਾਜ਼ ਬੀਜਾਂ, ਫ਼ਸਲਾਂ ਦੀ ਧਰੋਹਰ ਨਾਲ ਸਾਮਰਾਜੀ ਦੇਸ਼ ਨੇ ਸਾਡੇ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਪਵਿੱਤਰ ਤੰਬੂ ਮਿੱਟੀ ਨਾਲ ਉਸ ਸਮੇਂ ਦੇ ਹਾਕਮਾਂ ਨਾਲ ਕਰੰਘੜੀ ਪਾ ਕੇ ਜਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਦੂਰਅੰਦੇਸ਼ੀ ਦੀ ਘਾਟ ਦਾ ਫਾਇਦਾ ਉਠਾ ਕੇ ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਅਤੇ ਹੋਰ ਵਿਕਾਸਸ਼ੀਲ ਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿੱਚ ਜਿੱਥੇ ਕਿ ਗੁਰਬਤ ਅਤੇ ਅਨਪੜ੍ਹਤਾ ਦਾ ਬੋਲਬਾਲਾ ਸੀ ਉਥੇ ਆਪਣੀਆਂ ਪ੍ਰਯੋਗਸ਼ਲਾਵਾਂ ਸਥਾਪਿਤ ਕੀਤੀਆਂ। ਜਿੰਨਾ ਵਿੱਚੋਂ ਕਿ ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਉਪਜਾਊ ਸੂਬਾ ਪੰਜਾਬ ਸੀ ਇਸ ਨੂੰ ਚੁਣਿਆ ਗਿਆ। ਇਸ ਦੇ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਕਿੱਤੇ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਮਨਸੂਬਿਆਂ ਦੇ ਪੋਸਟਮਾਰਟਮ ਲਈ ਚੁਣਿਆ ਗਿਆ। ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਅਜਿਹੇ ਤਜਰਬੇ ਕਰਨ ਦਾ ਹਸਪਤਾਲ ਵੀ ਕਹਿ ਸਕਦੇ ਹਾਂ। ਜਿਵੇਂ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਦਵਾਈਆਂ ਦੇ ਤਜਰਬਿਆਂ ਅਧਾਰਿਤ ਹਸਪਤਾਲਾਂ ਨੇ ਸਾਡੀ ਕੁਦਰਤੀ ਇਲਾਜ਼ ਪ੍ਰਣਾਲੀ (ਆਯੂਰਵੇਦ) ਨੂੰ ਹਾਸ਼ੀਏ ਤੇ ਧੱਕ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਬਿਲਕੁਲ ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਖੇਤੀ ਅਤੇ ਇਸ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਵਾਤਾਵਰਣ ਨਾਲ ਖਿਲਵਾੜ ਕੀਤਾ ਗਿਆ।

ਜਿਵੇਂ ਵੱਖ ਵੱਖ ਧਾੜਵੀਆਂ ਨੇ ਸਾਥੋਂ ਸੱਭਿਆਚਾਰ, ਬੋਲੀ ਅਤੇ ਲਿੱਪੀ ਵਿੱਚ ਘੁਸਪੈਠ ਕੀਤੀ ਗਈ, ਵੱਢ ਟੁੱਕ ਅਤੇ ਵੰਡ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਾਡੀ ਗੁਲਾਮੀ ਦੇ ਦੌਰ ਦੌਰਾਨ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਹਾਕਮਾਂ ਨੇ ਢਾਕੇ ਦੀ ਮਲਮਲ ਤਿਆਰ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਦਸਤਕਾਰਾਂ ਦੇ ਹੱਥ ਵੱਢਣ ਵਾਂਗ ਆਪਣੀਆਂ ਮਿੱਲਾਂ ਦੇ ਮਾਲ ਦਾ ਪਸਾਰਾ ਕੀਤਾ ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੀ ਅਜ਼ਾਦੀ ਦੇ ਪਰਪੰਚ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਘਰੇਲੂ ਦਸਤਕਾਰੀ ਨੂੰ ਖਤਮ ਕਰਕੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਸਨਅਤੀ ਉਤਪਾਦਨ ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਇਸ ਵਿੱਚ ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਪ ੍ਰਮੁੱਖ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਸਭ ਦਸਤਕਾਰੀ ਕਿੱਤਿਆਂ ਦੀ ਹੋਂਦ ਰਹੀ ਸੀ।

ਪੰਜਾਬ ਕੋਲ ਲੰਬਾ ਸਮਾਂ ਆਪਣੀ ਹੋਂਦ ਬਰਕਰਾਰ ਰੱਖਣ ਲਈ ਧਰਤੀ ਅਤੇ ਪਾਣੀ ਹੀ ਇੱਕ ਬੁਨਿਆਦ ਸੀ ਜਿਸ ਨਾਲ ਵਿਰਾਸਤੀ ਦੇਸੀ ਫ਼ਸਲਾਂ ਦੇ ਬੀਜ, ਵਿਰਾਸਤੀ ਦਰਖਤ, ਸਬਜ਼ੀਆਂ, ਪਸ਼ੂਧਨ, ਪੰਛੀਆਂ ਦੀ ਧਰੋਹਰ ਸੀ ਜੋ ਕਿ ਸਾਮਰਾਜੀ ਮੁਨਾਫ਼ਾ ਬਿਰਤੀ ਕਾਰਨ 95% ਖਤਮ ਹੋ ਚੁੱਕੀ ਹੈ।

ਇਸ ਤਬਾਹੀ ਲਈ ਅਸੀਂ ਸਾਡੀਆਂ ਹੀ ਵੋਟਾਂ ਨਾਲ ਬਣੇ ਹੁਕਮਰਾਨਾਂ ਵੀ ਇਸ ਬਰਬਾਦੀ ਦੇ ਜਿੰਮੇਵਾਰ ਹਨ। ਪਹਿਲਾਂ 1947 ਵਿੱਚ ਅਤੇ ਫ਼ੇਰ 1966 ਵਿੱਚ ਆਪਣੇ ਰਾਜਸੀ ਹਿੱਤਾਂ ਕਾਰਨ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਵੰਡ ਦਾ ਆਰਾ ਚਲਾਇਆ। ਉਸਤੋਂ ਬਾਅਦ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਪਿੰਡਾਂ ਨੂੰ ਉਜਾੜ ਕੇ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਉਸਾਰਿਆ ਗਿਆ ਅਤੇ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੀ ਭਾਖੜਾ ਡੈਮ ਦੀ ਬਿਜਲੀ ਅਤੇ ਪਾਣੀ ਦੇ ਹੱਕ ਤੋਂ ਵਾਂਝਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਅਤੇ ਹੋਰਨਾਂ ਰਾਜਾਂ ਨੂੰ ਬਿਨਾ ਕਿਸੇ ਸੰਘਰਸ਼ ਕਰਨ ਤੋਂ ਦੇ ਕੇ ਪੰਜ ਪਾਣੀਆਂ ਦੀ ਬਲੀ ਲਈ ਗਈ। ਉਪਰੋਕਤ ਕਾਰੇ ਕਰਕੇ, ਕੁਦਰਤੀ ਸਰੋਤਾਂ ਤੇ ਕਹਿਰ ਢਾਹ ਕੇ ਸਾਨੂੰ ਕੌਮਾਂਤਰੀ ਜਲ ਦਿਵਸ ਤੇ ਪਾਣੀ ਸੰਭਾਲਣ ਦੇ ਪਾਠ ਪੜਾਏ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ। ਸਵਾਲ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਯੋਜਨਾਬੱਧ ਤਰੀਕੇ ਅਤੇ ਇੱਕ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਗ਼ਦਾਰੀ ਕਰਕੇ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਪਾਣੀਆਂ ਦਾ ਘਾਣ ਕਿਸ ਨੇ ਕੀਤਾ ਹੈ? ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਨੂੰ ਹਰੇ ਇਨਕਲਾਬ ਦੇ ਖੋਪੇ ਲਗਾ ਕੇ ਸਾਮਰਾਜੀ ਮੁਲਕਾਂ ਨੇ ਆਪਣੀਆਂ ਰਸਾਇਣਕ ਖਾਦਾਂ, ਜ਼ਹਿਰੀਲੀਆਂ ਕੀਟ ਨਾਸ਼ਕਾਂ ਨਾਲ ਸਾਡਾ ਪੌਣਪਾਣੀ ਕਿਉਂ ਦੂਸ਼ਿਤ ਕੀਤਾ ਜਦੋਂ ਕਿ ਇਹ ਕਾਰਜ ਪਹਿਲਾਂ ਪੰਜਾਬ ਵਿੱਚ ਮੌਜੂਦ ਪੰਛੀ ਹੀ ਤੇਲੇ ਦੀਆਂ ਸੁੰਡੀਆਂ ਅਤੇ ਹੋਰ ਕੀਟਨਾਸ਼ਕਾਂ ਦਾ ਕਾਰਜ ਕੁਦਰਤੀ ਵਰਤਾਰੇ ਵਿੱਚ ਰਹਿ ਕੇ ਮੁਫ਼ਤ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ। ਨਦੀਨ ਨੂੰ ਸਾਡੇ ਪਸ਼ੂ ਜਾਂ ਕਿਰਤੀ ਲੋਕ ਰੰਬਿਆਂ ਨਾਲ ਨਦੀਨ ਖੋਤ ਕੇ ਮੁਫ਼ਤ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ ਅਤੇ ਇਸ ਨਾਲ ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਲਈ ਫ਼ਸਲਾਂ ਦੀ ਉਤਪਾਦਨ ਲਾਗਤ ਨਾਂ ਮਾਤਰ ਸੀ ਅਤੇ ਫਾਰਮੀ ਰੇਹਾਂ ਦੀ ਪੂਰਤੀ ਸਾਡੇ ਪਸ਼ੂਧਨ ਦੇਸੀ ਖਾਂਦਾ ਰਾਹੀਂ ਮੁਫ਼ਤ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਰਵਾਇਤੀ ਖੇਤੀ ਕਾਰਨ ਧਰਤੀ ਹੇਠਲੇ ਪਾਣੀ ਦਾ ਪੱਧਰ ਮਸਾਂ ਦਸ-ਪੰਦਰਾਂ ਫੁੱਟ ਤੇ ਸੀ। ਨਲਕਿਆਂ ਖੂਹਾਂ ਅਤੇ ਕੱਸੀਆਂ ਦਾ ਪਾਣੀ ਵੀ ਪੀਣ ਯੋਗ ਸੀ। ਉਸ ਸਮੇਂ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਤਾਂ ਕੌਮਾਂਤਰੀ ਜਲ ਦਿਵਸ ਦਾ ਕੋਈ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਪਰ ਕੁਦਰਤ ਦੀ ਇਸ ਬੇਸ਼ਕੀਮਤੀ ਲੋੜ ਦੀ ਅਹਿਮੀਅਤ ਦਾ ਪਤਾ ਸੀ। ਉਸ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਜਦੋਂ ਸਾਮਰਾਜੀ ਇਸ਼ਾਰਿਆਂ ਤੇ ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਦੇ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਯੋਗਸ਼ਲਾਵਾਂ ਸਥਾਪਿਤ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਫ਼ਸਲਾਂ ਦੇ ਰੇਹਾਂ, ਕੀਟਨਾਸ਼ਕਾਂ, ਨਦੀਨ ਨਾਸ਼ਕਾਂ ਅਤੇ ਨਹਿਰੀ ਪਾਣੀ ਦੀ ਥਾਂ ਧਰਤੀ ਹੇਠਲੇ ਪਾਣੀਆਂ ਤੇ ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਦੀ ਨਿਰਭਰਤਾ ਕੇਂਦਰਿਤ ਕਰਨ ਲਈ ਪੰਜ ਹਾਰਸ ਪਾਵਰ ਦੇ ਇੰਜਨਾਂ ਨੂੰ, ਫ਼ੇਰ ਅੱਠ ਪਾਵਰ ਦੇ ਮਾਸਟਰ ਇੰਜਣਾਂ ਨੂੰ ਬੋਰ ਕਰਕੇ ਖੂਹਾਂ ਨਾਲੋਂ ਵੱਧ ਮਾਤਰਾ ਵਿੱਚ ਪਾਣੀ ਕੱਢਣ ਦਾ ਯਾਦੂ ਦਿਖਾਇਆ ਗਿਆ ਤਾਂ ਲੋਕ ਇਸ ਦੇ ਐਨੇ ਕਾਇਲ ਹੋ ਗਏ ਕਿ ਕਪਾਹਾਂ ਨਰਮਿਆਂ ਦੀਆਂ ਛਿੱਟੀਆਂ ਨਾਲ ਮੁਫ਼ਤ ਤਪਦੇ ਚੁੱਲਿਆਂ ਨੂੰ ਰਸੋਈ ਗੈਸ ਦਾ ਗੁਲਾਮ ਬਣਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਅਤੇ ਘਰਾਂ ਵਿੱਚ ਲੱਗੇ ਹੱਥ ਨਲਕਿਆਂ ਤੇ ਵੀ ਮੋਟਰਾਂ ਲੱਗਣ ਲੱਗੀਆਂ ਤਾਂ ਸੂਝਵਾਨ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇੱਕ ਦਿਨ ਅਜਿਹਾ ਆਵੇਗਾ ਕਿ 'ਪਾਣੀ ਵੀ ਮੁੱਲ ਵਿਕਿਆ ਕਰੇਗਾ' ਤਾਂ ਇਹ ਸੁਣ ਕੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਉਹ ਆਦਮੀ ਪਾਗਲ, ਜ਼ਾਹਿਲ ਅਤੇ ਅਨਪੜ੍ਹ ਲੱਗਦਾ।

ਪਰ ਅੱਜ ਇਹ ਸਭ ਵਾਪਰ ਰਿਹਾ ਹੈ ਅਤੇ ਪਾਣੀ ਦੀ ਬੋਤਲ ਦਸ, ਵੀਹ ਰੁਪਏ ਦੀ ਵਿਕ ਰਹੀ ਹੈ ਅਤੇ ਗੈਸ ਸਿਲੰਡਰ ਵੀ ਹਜ਼ਾਰ ਰੁਪਏ ਵਿਕ ਰਿਹਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇੱਕ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਉਹ ਮਾੜੀ ਮੋਟੀ ਬੇਧਿਆਨੀ ਕਾਰਨ ਇੱਕ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਰਸੋਈ ਬੰਬ ਵੀ ਕਹਿ ਸਕਦੇ ਹਾਂ। ਹੁਣ ਸਟੋਵ ਫਟਣੋਂ ਹਟ ਗਏ ਹਨ ਅਤੇ ਗੈਸ ਸਿਲੰਡਰ ਫਟ ਰਹੇ ਹਨ। ਇਹ ਸਾਰਾ ਵਰਤਾਰਾ ਮੁਨਾਫ਼ਾ ਅਧਾਰਿਤ ਹੈ।

ਜਲ ਦਿਵਸ ਲਈ ਇੱਕ ਦਿਨ ਹੀ ਗੱਲ ਕਰਨਾ ਉੱਚਿਤ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਪੰਜਾਬ ਲਈ ਜਿੱਥੇ ਕਿ ਪਾਣੀ ਸੈਕੜੇ ਫੁੱਟ ਹੇਠਾਂ ਚਲਾ ਗਿਆ ਹੈ ਉਸਦੇ ਕਾਰਨ, ਸਰਕਾਰ ਦੀਆਂ ਲੋਕ ਵਿਰੋਧੀ ਨੀਤੀਆਂ ਜਿਸਨੇ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਨੂੰ ਸਾਮਰਾਜੀ ਮੁਲਕਾਂ ਲਈ ਮੁਨਾਫਿਆਂ ਦੀ ਮੰਡੀ ਬਣਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਉਸ ਬਾਰੇ ਵੀ ਸਿਰ ਜੋੜ ਕੇ ਸੋਚਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਲੋਕ ਐਨੇ ਡਰਪੋਕ ਕਿਉਂ ਕਰ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਹਨ? ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਕਰੋਨਾ ਦੌਰ ਵਿੱਚ ਹੁਕਮਰਾਨਾਂ ਨੇ ਜਾਨਲੇਵਾ ਬੀਮਾਰੀ ਦਾ ਸਹਿਮ ਖੜਾ ਕਰਕੇ ਇਸ ਨੂੰ ਭਜਾਉਣ ਲਈ ਥਾਲੀਆਂ, ਕੌਲੀਆਂ ਅਤੇ ਤਾੜੀਆਂ ਮਰਵਾ ਕੇ ਦੇਖ ਲਈਆਂ। ਇਹ ਤਾੜੀਆਂ ਨਹੀਂ ਸੀ ਸਗੋਂ ਆਪਣੇ ਹੀ ਤਰਕਹੀਣ ਮੂੰਹ ਤੇ ਚਪੇੜਾਂ ਮਾਰੀਆਂ ਸਨ। ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅੱਜ ਕੋਈ ਕਹਿ ਦੇਵੇ ਕਿ ਕੱਲ ਨੂੰ ਤੇਲ ਨਹੀਂ ਮਿਲਣਾ ਤਾਂ ਪੈਟਰੋਲ ਪੰਪਾਂ ਤੇ ਕਤਾਰਾਂ ਲੱਗ ਜਾਣਗੀਆਂ ਪਰ ਜਿਸ ਦਿਨ ਪਾਣੀ ਮੁੱਕ ਗਿਆ ਤਾਂ ਕਿਹੜੇ ਪੰਪ ਅੱਗੇ ਕਤਾਰਾਂ ਲਗਾ ਕੇ ਖੜਾਂਗੇ? ਮਨੁੱਖ ਕੋਈ ਪਪੀਹਾ ਤਾਂ ਹੈ ਨਹੀਂ ਕਿ ਬੂੰਦ ਦੀ ਆਸ ਵਿੱਚ ਕਈ ਮਹੀਨੇ ਬੱਦਲਾਂ ਦੀ ਉਡੀਕ ਵਿੱਚ ਮੂੰਹ ਅੱਡ ਕੇ ਖੜ ਸਕੇ।

ਖੇਤਾਂ ਵਿੱਚ ਦਰਖਤ ਨਹੀਂ ਰਹੇ। ਪਾਣੀ ਜ਼ਹਿਰੀਲੇ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਪੰਛੀ ਮਰ ਗਏ ਅਤੇ ਬਾਕੀ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਜਵਾਨੀ ਦੇ ਪ ?ਵਾਸ ਕਰਨ ਵਾਂਗ ਸਵੈ ਇੱਛਾ ਨਾਲ ਹਿਜ਼ਰਤ ਕਰ ਗਏ ਹੁਣ ਪੰਜਾਬ ਵਿੱਚ ਚਿੜੀਆਂ, ਮੋਰ, ਚੱਕੀਰਾਹਾ, ਕਾਂ ਅਤੇ ਹੋਰ ਪੰਛੀ ਦੇਖਣ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਮਿਲ ਰਹੇ। ਘਰਾਂ ਵਿੱਚ ਮੱਝਾਂ ਗਾਵਾਂ ਨਹੀਂ ਦਿਸ ਰਹੀਆਂ ਅਤੇ ਅਸੀਂ ਮਿਲਾਵਟੀ ਦੁੱਧ, ਦਹੀਂ, ਲੱਸੀ ਅਤੇ ਪਨੀਰ ਦੇ ਮੁਰੀਦ ਹੋ ਗਏ ਹਾਂ ਜੋ ਕਿ ਮਿਲਾਵਟੀ ਹਨ। ਜਿੰਨਾ ਨੂੰ ਕਰੋੜਾਂ ਰੁਪਏ ਖਰਚ ਕਰੇ ਕੇ ਸਥਾਪਿਤ ਕੰਪਨੀਆਂ ਇਸਤਿਹਾਰਬਾਜ਼ੀ ਕਰ ਰਹੀਆਂ ਹਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਮੂਨੇ ਫੇਲ੍ਹ ਹੋ ਗਏ ਹਨ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬ ਅਜੇ ਵੀ ਘੇਸਲ ਮਾਰ ਕੇ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕਿਸਨੂੰ ਉਡੀਕ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਇੱਕ ਗੱਲ ਯਾਦ ਰੱਖਣਾ ਕਿ ਪਾਣੀ ਦੀ ਤਾਂ ਮਨੁੱਖ, ਪਸ਼ੂ, ਪੰਛੀਆਂ ਅਤੇ ਬਨਸਪਤੀ ਅਤੇ ਫ਼ਸਲਾਂ ਨੂੰ ਲੋੜ ਹੈ। ਰਸੋਈ ਗੈਸ ਸਿਲੰਡਰ ਜਾਂ ਪੈਟਰੋਲ ਪੰਪਾਂ ਦੀ ਲੋੜ ਬਨਸਪਤੀ, ਪਸ਼ੂ ਅਤੇ ਪੰਛੀਆਂ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਪਰ ਹੁਕਮਰਾਨ ਭਾਵੇਂ ਕਿਸੇ ਵੀ ਪਹਿਰਾਵੇ ਵਿੱਚ, ਕਿਸੇ ਵੀ ਝੰਡੇ ਦਾ ਧਾਰਨੀ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਵੀ ਦੇਸ਼ ਭਗਤ ਦੀਆਂ ਕਸਮਾਂ ਖਾਣ ਵਾਲਾ ਕਿਉਂ ਨਾ ਹੋਵੇ ਉਸ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਲੋਕ ਵਿਰੋਧੀ ਰਹੇ ਹਨ। ਸਫੈਦੇ ਦਾ ਦਰਖਤ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਪਾਣੀ ਧਰਤੀ ਹੇਠੋਂ ਖਿੱਚਦਾ ਹੈ ਇਸ ਨੂੰ ਸਾਰੀਆਂ ਨਹਿਰਾਂ ਤੇ ਸਾਹ ਮਾਰਗਾਂ ਤੇ ਕਿਸ ਅਕਲ ਦੇ ਅੰਨ੍ਹੇ ਨੇ ਸਿਫਾਰਸ਼ ਕੀਤੀ ਹੈ? ਸੜਕਾਂ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ਡੀਵਾਈਡਰਾਂ ਵਿਚਕਾਰ ਜੋ ਕਨੇਰ ਦਾ ਬੂਟਾ ਹੈ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਜ਼ਹਿਰੀਲਾ ਹੈ ਇਹ ਕਿਸ ਭੜੂਏ ਦੀ ਸਿਆਣਪ ਹੈ ਕਿ ਹਰ ਰੋਜ਼ ਏ ?ਨਾ ਨੂੰ ਟੈਂਕੀਆਂ ਭਰ ਕੇ ਪਾਣੀ ਦੇਣਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ ਜਦੋਂ ਕਿ ਗੁਲਾਬ ਦਾ ਬੂਟਾ ਨਾਂਮਾਤਰ ਪਾਣੀ ਪੀਂਦਾ ਹੈ । ਝੋਨੇ ਦੀ ਫ਼ਸਲ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਪਾਣੀ ਪੀਂਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਦੇ ਇੱਕ ਵਰਗ ਮੀਟਰ ਵਿੱਚ ਪੰਦਰਾਂ ਵੀਹ ਪੌਦਿਆਂ ਨੂੰ ਪੰਜ ਹਜ਼ਾਰ ਲੀਟਰ ਪਾਣੀ ਦੀ ਤਿੰਨ ਮਹੀਨਿਆਂ ਦੀ ਖਪਤ ਹੈ। ਜੇ ਇਸਨੂੰ ਬਜ਼ਾਰ ਵਿੱਚ ਵੀਹ ਰੁਪਏ ਲੀਟਰ ਪਾਣੀ ਨਾਲ ਗੁਣਾਂ ਕਰੀਏ ਤਾਂ ਲੱਖਾਂ ਰੁਪਏ ਦੀ ਏਨੀ ਜਗ੍ਹਾ ਵਿੱਚ ਖਪਤ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਸਿਰਫ਼ ਝੋਨੇ ਦੀ ਸਰਕਾਰੀ ਐਮ ਐਸ ਪੀ ਮਿਲਣ ਤੇ ਕੱਛਾਂ ਵਜਾ ਰਹੇ ਹਾਂ ਜਦੋਂ ਕਿ ਸਾਡੇ ਭਵਿੱਖ ਦੇ ਵਾਰਸਾਂ ਪੋਤਰੇ ਪੋਤਰੀਆਂ, ਦੋਹਤੇ ਦੋਹਤਰੀਆਂ ਨੂੰ ਦੇਣ ਲਈ ਸਾਡੇ ਕੋਲ ਕੀ ਬਚੇਗਾ ਅਸੀਂ ਗੰਭੀਰਤਾ ਨਾਲ ਕਦੇ ਸੋਚਿਆ ਵੀ ਨਹੀਂ। ਅਸੀਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਵਿਰਾਸਤ ਵਿੱਚ ਬੰਜਰ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਬੰਜਰ ਜ਼ਮੀਨ ਦੇ ਕੇ ਜਾਵਾਂਗੇ ਜੋ ਕਿ ਇਹ ਵੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਬਹੁ ਕੰਪਨੀਆਂ ਦੇ ਧਨਾਢ ਹੱਥਾਂ ਵਿੱਚ ਹੋਵੇਗੀ ਜਿੰਨਾ ਤੋਂ ਅਸੀਂ ਪੀਟਰ ਇੰਜਣ, ਸੀਮਨ ਦੀਆਂ ਮੋਟਰਾਂ, ਤਰ੍ਹਾਂ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕੰਪਨੀਆਂ ਦੇ ਟਰੈਕਟਰ, ਕੰਬਾਈਨਾਂ, ਰੀਪਰ, ਕੀੜੇ ਮਾਰ ਜ਼ਹਿਰਾਂ, ਅਤੇ ਉਹ ਰਸਾਇਣ ਜੋ ਕਿ ਅਮਰੀਕਾ ਨੇ ਵੀਅਤਨਾਮ ਨਾਲ ਯੁੱਧ ਸਮੇਂ ਜ਼ਮੀਨ ਨੂੰ ਬੰਜਰ ਕਰਨ ਲਈ ਵਰਤਿਆ ਸੀ ਉਸਨੂੰ ਰਾਉਂਡ ਅੱਪ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਘਾਹ ਮਾਰਨ ਲਈ ਹੁਣ ਵੀ ਛਿੜਕ ਰਹੇ ਕਿਉਂਕਿ ਅਸੀਂ ਜਿੰਮ ਵਿੱਚ ਜਾਕੇ ਡੌਲਿਆਂ ਤੇ ਮੱਛਲੀਆਂ ਬਣਾ ਕੇ ਟੈਟੂ ਤਾਂ ਬਣਾ ਰਹੇ ਹਾਂ ਪਰ ਖੇਤ ਮੋਟਰ ਤੇ ਦੋ ਮੰਜਿਆਂ ਦੀ ਥਾਂ ਜਿੰਨਾ ਘਾਹ ਰੰਬੇ ਨਾਲ ਸਾਫ਼ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੇ, ਮਹਿੰਗੇ ਪ੍ਰੋਟੀਨ ਖਾ ਕੇ ਕੰਪਨੀਆਂ ਨੂੰ ਮੁਨਾਫ਼ਾ ਤਾਂ ਦੇ ਰਹੇ ਹਾਂ ਪਰ ਖੇਤਾਂ ਵਿੱਚ ਘਰ ਦੀਆਂ ਸਬਜ਼ੀਆਂ ਲਗਾਉਣ ਦੀ ਥਾਂ ਪੀਜ਼ਾ, ਬਰਗਰ ਅਤੇ ਨੂਡਲਜ਼ ਖਾਣ ਵਿੱਚ ਮਾਣ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਅਤੇ ਦੂਸਰੇ ਪਾਸੇ ਅਸੀਂ ਸਵੈਮਾਣ ਨੂੰ ਦਾਅ ਤੇ ਲਗਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਦੀਆਂ ਨਹਿਰਾਂ ਵਿੱਚ ਪੌਲਥੀਨ ਵਿਛਾ ਕੇ ਦੋ ਤਿੰਨ ਪਰਤਾਂ ਵਿੱਚ ਸੀਮੈਂਟ ਨਾਲ ਪਲਸਤਰ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਏਨਾ ਨਹਿਰਾਂ ਦਾ ਪਾਣੀ ਵੀ ਧਰਤੀ ਆਪਣੇ ਅੰਦਰ ਨਾਂ ਜੀਰ ਸਕੇ ਅਤੇ ਜਿਸ ਨਾਲ ਕਿ ਪਾਣੀ ਦਾ ਪੱਧਰ ਉੱਚਾ ਤਾਂ ਨਾਂ ਸਹੀ ਹੇਠਾਂ ਵੀ ਨਾ ਜਾ ਸਕੇ। ਉੱਠੋ ਲੋਕੋ ਮੌਜ ਮਸਤੀਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਨਿਕਲ ਕੇ ਮੂੜਮੱਤ ਨੂੰ ਤਿਆਗ ਕੇ ਸੋਚੀਏ ਕਿ ਜਨਮ ਦਿਨ ਸਾਲ ਬਾਅਦ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ ਸਗੋਂ ਹਰ ਸਵੇਰ ਜਦੋਂ ਅੱਠ ਦਸ ਘੰਟੇ ਦੁਨੀਆਦਾਰੀ ਨਾਲੋਂ ਟੁੱਟ ਕੇ ਸਵੇਰੇ ਅੱਖਾਂ ਖੋਲ੍ਹ ਕੇ ਜਿਉਂਦੇ ਹੋਣ ਦਾ ਅਹਿਸਾਸ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਤਾਂ ਇਹ ਸਾਡਾ ਜਨਮ ਦਿਨ ਹੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਲ ਦਿਵਸ ਸਿਰਫ਼ ਬਾਈ ਮਾਰਚ ਨੂੰ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸਗੋਂ ਜਦੋਂ ਅਸੀਂ ਸਵੇਰੇ ਉੱਠ ਕੇ ਪਾਣੀ ਪੀਂਦੇ ਹਾਂ, ਨਹਾਉਂਦੇ ਹਾਂ, ਚਾਹ ਪੀਂਦੇ ਹਾਂ, ਪਾਣੀ ਨਾਲ ਗੁੰਨ੍ਹੇ ਆਟੇ ਦੀ ਰੋਟੀ ਖਾਂਦੇ ਹਾਂ, ਫ਼ਸਲਾਂ ਨੂੰ ਪਾਣੀ ਦਿੰਦੇ ਹਾ, ਪਸ਼ੂ, ਪੰਛੀ, ਦਰਖਤਾਂ ਨੂੰ , ਫਲਾਂ, ਸਬਜ਼ੀਆਂ ਨੂੰ ਪਾਣੀ ਮਿਲਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਜਦੋਂ ਕਿਤੇ ਔੜ ਲੱਗਣ ਕਾਰਨ ਮੀਂਹ ਵਾਸਤੇ ਅਸੀਂ ਜਗ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਅਤੇ ਪਾਣੀ ਲਈ ਲੀਰਾਂ ਦੀਆਂ ਗੁੱਡੀਆਂ ਫੂਕਣ ਵਰਗੀਆਂ ਦਕਿਆਨੂਸੀ ਪਰਪੰਚ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਤਾਂ ਇਸ ਤੋਂ ਹੀ ਸਾਨੂੰ ਪਾਣੀ ਦੀ ਅਹਿਮੀਅਤ ਦਾ ਅੰਦਾਜ਼ਾ ਲਗਾ ਲੈਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜਿਹੋ ਜੇਹੀਆਂ ਹਾਲਤਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਦੀ ਅਸੀਂ ਲੰਘ ਰਹੇ ਹਾਂ ਉਸ ਮੁਤਾਬਕ ਹਰੇਕ ਦਿਨ ਹੀ ਸਾਡੇ ਲਈ ਜਲ ਦਿਵਸ ਹੈ।

ਪੱਛਮੀ ਮੁਲਕ ਵਿਦਿਆ ਦੇ ਗਿਆਨ ਨਾਲ ਸਿੱਖਿਅਤ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਕੁਦਰਤੀ ਦਾਤਾਂ ਪ੍ਰਤੀ ਅਤੀਤ, ਵਰਤਮਾਨ ਅਤੇ ਭਵਿੱਖ ਪ੍ਰਤੀ ਸੁਹਿਰਦ ਹਨ ਅਤੇ ਅੱਜ ਵੀ ਪੱਛਮੀ ਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿੱਚ ਦਰਖਤਾਂ, ਪਸ਼ੂ, ਪੰਛੀਆਂ ਪ੍ਰਤੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸੁਰਖਿਆ ਲਈ ਸਖਤ ਕਾਨੂੰਨਾ ਅਤੇ ਜੁਰਮਾਨਿਆਂ ਰਾਹੀਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਹੋਂਦ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਪ੍ਰਤੀ ਗੰਭੀਰਤਾ ਦੇਖੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਇਸਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਕੁਦਰਤੀ ਵਰਤਾਰੇ ਨੂੰ, ਕੁਦਰਤ ਦੀਆਂ ਅਮੁੱਲ ਦਾਤਾਂ ਨੂੰ ਦੂਸ਼ਿਤ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਚਾਉਣ ਲਈ ਬੇਹੱਦ ਗੰਭੀਰਤਾ ਵਾਲੀ ਸੋਚ ਹੈ ਅਤੇ ਵਿਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿੱਚ ਗਏ ਸਾਡੇ ਆਪਣੇ ਬੱਚੇ, ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰ ਸਾਨੂੰ ਦਸਦੇ ਹਨ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇਸ਼ਾਂ ਦੀ ਹਵਾ, ਪਾਣੀ ਅਤੇ ਧੁੱਪ ਬੇਹੱਦ ਸਾਫ਼ ਸੁਥਰੀ ਹੈ ਕਿ ਭਾਰਤ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਪ ?ਦੂਸ਼ਣ ਭਰੇ ਵਾਤਾਵਰਣ ਵਿੱਚ ਪੈਦਾ ਹੋਈਆਂ ਬੀਮਾਰੀਆਂ ਏਥੇ ਆ ਕੇ ਬਿਨਾ ਦਵਾਈਆਂ ਤੋਂ ਠੀਕ ਹੋ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ ਕਿਉਂਕਿ ਕਿ ਸਾਹ ਲੈਣ ਲਈ ਸ਼ੁੱਧ ਹਵਾ, ਸ਼ੁੱਧ ਪਾਣੀ, ਸਾਫ਼ ਅਸਮਾਨ, ਖੂਬਸੂਰਤ ਪਹਾੜ ਦਰਖਤਾਂ ਅਤੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਫੁੱਲਾਂ ਦੀ ਭਰਮਾਰ ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਐਨਾ ਤਰੋਤਾਜ਼ਾ ਕਰ ਦਿੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਕਿਰਤ ਕਰਦਿਆਂ ਸਰੀਰਕ ਥਕਾਵਟ ਪੰਜਾਬ ਵਾਂਗ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ ਕਿ ਕੁਝ ਘੰਟੇ ਕੰਮ ਕਰਕੇ ਕਰੜੀ ਜੇਹੀ ਚਾਹ ਪੀ ਕੇ ਥਕਾਵਟ ਦੂਰ ਕਰਨ ਦੀ ਨੌਬਤ ਆਵੇ।

ਪੰਜਾਬ ਵਰਗਾ ਮੁਲਕ ਕਿਤੇ ਵੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਏਥੇ ਸਾਲ ਵਿੱਚ ਛੇ ਰੁੱਤਾਂ ਆਉਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਬਸੰਤ, ਗਰਮੀ, ਬਰਸਾਤ, ਪਤਝੜ, ਅਕਤੂਬਰ ਨਵੰਬਰ ਦੀ ਮੱਠੀ ਮੱਠੀ ਠੰਡ, ਅੱਤ ਦੀ ਸਰਦੀ, ਧੁੰਦ ਕੋਹਰਾ ਤੇ ਸਰਦੀਆਂ ਦੀ ਬਰਸਾਤ ਆਦਿ ਆਦਿ। ਪਰ ਅਨਪੜ੍ਹਤਾ ਕਾਰਨ ਕੁਦਰਤ ਪ੍ਰਤੀ ਗੰਭੀਰਤਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸਗੋਂ ਮੁਨਾਫ਼ੇ ਖਾਤਰ ਜ਼ਹਿਰੀਲੀ ਖ਼ੁਰਾਕ ਪ੍ਰਤੀ ਵੀ ਅਸੀਂ ਲਾ-ਪ੍ਰਵਾਹ ਹਾਂ। ਸਿਖਿਆ ਦੀ ਘਾਟ ਅਨਪੜ੍ਹਤਾ ਅਤੇ ਅੰਧਵਿਸ਼ਵਾਸਾਂ ਕਾਰਨ ਪੱਥਰਾਂ ਉੱਤੇ ਵੀ ਦੁੱਧ ਅਤੇ ਪਾਣੀ ਪਾ ਰਹੇ ਹਾਂ। ਜੰਡ ਵਰਗੇ ਦਰਖਤਾਂ ਦੁਆਲੇ ਲਾਲ ਕੱਪੜੇ ਲਪੇਟ ਕੇ ਉਸ ਦੀਆਂ ਜੜਾਂ ਵਿੱਚ ਤੇਲ ਪਾ ਕੇ ਨੌ ਨਿਧਾਂ ਤੇ ਬਾਰਾਂ ਸਿੱਧਾਂ ਦਾ ਭਰਮ ਪਾਲਦੇ ਹਾ। ਅਜਿਹੇ ਵਰਤਾਰੇ ਵਿੱਚ ਵਿਗਿਆਨ ਵਿੱਚ ਮਾਸਟਰ ਡਿਗਰੀਆਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਵਿਦਵਾਨਾਂ, ਉੱਚ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਦੀਆਂ ਉਂਗਲੀਆਂ ਵਿੱਚ ਨਗ, ਤਵੀਤ ਅਤੇ ਧਾਗੇ ਦੇਖ ਸਕਦੇ ਹਾਂ। ਜਿਸ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਲੋਕ ਰਾਹੂ ਕੇਤੂ, ਮਨਸਾਂਦ, ਸੰਗਰਾਂਦ ਗਹਿਣੇ ਟਾਲਣ ਲਈ ਪਾਣੀ ਵਿੱਚ ਨਾਰੀਅਲ ਜਾਂ ਮੂਰਤੀਆਂ ਦਾ ਵਿਸਰਜਨ ਕਰਦੇ ਹੋਣ ਉਹ ਪਾਣੀ ਦੀ ਪਵਿੱਤਰਤਾ ਜਾਂ ਸ਼ੁੱਧਤਾ ਪ੍ਰਤੀ ਕਿੰਨੇ ਕੁ ਗੰਭੀਰ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਉਹ ਲੋਕ ਜੋ ਫ਼ਸਲ ਕੱਟਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਸਾਲ ਵਿੱਚ ਦੋ ਵਾਰ ਨਾੜ ਨੂੰ ਅੱਗ ਲਗਾ ਕੇ ਹਵਾ ਦੂਸ਼ਿਤ ਕਰਦੇ ਹੋਣ। ਦੀਵਾਲੀ ਨੂੰ, ਧਾਰਮਿਕ ਦਿਵਸਾਂ ਤੇ ਵਿਆਹਾਂ ਸਮੇਂ ਦੀਵਾਲੀ ਜਿੰਨੇ ਪਟਾਕੇ ਚਲਾ ਕੇ ਸਾਰੇ ਪਿੰਡ ਦੀ ਹਵਾ ਨੂੰ ਦੂਸ਼ਿਤ ਕਰਦੇ ਹੋਣ ਉਹ ਪਵਨ ਗੁਰੂ ਅਤੇ ਪਾਣੀ ਪਿਤਾ ਦੀ ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਵਿੱਚੋਂ ਵੀ ਸਿਫ਼ਰ ਨੰਬਰ ਲੈਣ ਵਾਲੇ ਹਨ। ਉਹ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਵਾਟ ਦੇ ਡੀ ਜੇ ਵਿਆਹਾਂ ਵਿੱਚ ਲਗਾ ਕੇ ਇਸਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਧਾਰਮਿਕ ਸਥਾਨਾਂ ਤੇ ਟਰੈਕਟਰਾਂ ਤੇ ਵੀ ਡੀ ਜੇ ਵਰਗੇ ਸਪੀਕਰ ਲਾ ਕੇ ਧਾਰਮਿਕ ਅਕੀਦਤ ਲਈ ਜਾਂਦੇ ਹੋਣ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪੱਛਮੀ ਦੇਸ਼ਾਂ ਦੇ ਲੋਕ ਤਾਂ ਮਾਨਸਿਕ ਰੋਗੀ ਗਰਦਾਨਣਗੇ ਜੋ ਕਿ ਪਾਣੀ, ਹਵਾ ਅਤੇ ਖਾਧ ਖੁਰਾਕ ਦੂਸ਼ਿਤ ਕਰ ਕੇ ਇਸ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ ਪਹੁੰਚ ਗਏ ਹਨ। ਜਦੋਂ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿੱਚ ਅਜਿਹਾ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹੱਥ ਵਿੱਚ ਕਿਤਾਬ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਜੋ ਕਿ ਗਿਆਨ ਪ ?ਦਾਨ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਜੀਵਨ ਜਾਚ ਅਤੇ ਖੋਜੀ ਬਿਰਤੀ ਵਾਲੇ ਸਰੀਰਕ ਅਤੇ ਮਾਨਸਿਕ ਪੱਖੋਂ ਤੰਦਰੁਸਤ ਵਿਗਿਆਨੀ, ਖਿਲਾੜੀ ਅਤੇ ਕੁਦਰਤ ਪ੍ਰਤੀ ਸੁਹਿਰਦ ਮਨੁੱਖਾਂ ਦੀ ਸਿਰਜਣਾ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਬੜੇ ਅਫ਼ੋਸਸ ਨਾਲ ਆਪਣੇ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਸੋਚਣੀ ਤੇ ਹੈਰਾਨੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਮੁੱਲ ਵਿਕਦਾ ਪਾਣੀ ਖਰੀਦ ਕੇ ਜੋ ਅਜੇ ਵੀ ਇਹ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ 'ਇੰਝ ਕਿਵੇਂ ਪਾਣੀ ਮੁੱਕਜੂ ਐਵੇਂ ਬੇਵਕੂਫ਼ ਲੋਕ ਮਗਜ਼ ਖਪਾਈ ਕਰੀ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ ਅਤੇ ਦੂਸਰੇ ਪਾਸੇ ਉਹੀ ਲੋਕ ਪਾਣੀ ਦਾ ਪੱਧਰ ਹੇਠਾਂ ਜਾਣ ਕਾਰਨ ਖੇਤਾਂ ਵਿੱਚ ਦਸ-ਪੰਦਰਾਂ ਫੁੱਟ ਦੀ ਹੋਰ ਪਾਈਪ ਪਾ ਰਹੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਉਹ ਅਜੇ ਵੀ ਇਸ ਭਰਮ ਵਿੱਚ ਹਨ ਕਿ ਸੂਰਜ ਦੀਆਂ ਕਿਰਨਾਂ ਵਾਂਗ ਪਾਣੀ ਵੀ ਸਦੀਆਂ ਤੱਕ ਖਤਮ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ। ਜਦੋਂ ਕਿ ਹਕੀਕਤ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਸਾਮਰਾਜੀ ਮੁਲਕਾਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਪਾਣੀ ਦ ਸਰੋਤਾਂ ਨੂੰ ਭਵਿੱਖ ਲਈ ਸਾਂਭ ਕੇ ਰੱਖਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਕਈ ਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿੱਚ ਤਾਂ ਨਦੀਆਂ, ਦਰਿਆਵਾਂ ਦੇ ਪਾਣੀਆਂ ਨੂੰ ਸਾਫ਼ ਕਰ ਕੇ ਵਰਤਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਧਰਤੀ ਹੇਠਲੇ ਪਾਣੀ ਦੇ ਸਰੋਤਾਂ ਨੂੰ ਤੀਕ ਵੀ ਨਹੀਂ ਵਰਤਿਆ। ਜਦੋਂ ਪਾਣੀ ਤੋਂ ਸੱਖਣੇ ਮੁਲਕਾਂ ਵਿੱਚ ਪਾਣੀ ਨਾਂ ਮਿਲਿਆ ਤਾਂ ਪਾਣੀ ਨੂੰ ਸਾਂਭ ਕੇ ਰੱਖਣ ਵਾਲੇ ਮੁਲਕਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਪਾਣੀ ਵੀ ਤੇਲ ਵਾਂਗ ਬੈਰਲਾਂ ਵਿੱਚ ਡਾਲਰਾਂ ਅਤੇ ਪੌਂਡਾਂ ਵਿੱਚ ਆਇਆ ਕਰੇਗਾ। ਫ਼ੇਰ ਟੂਟੀਆਂ ਛੱਡ ਕੇ ਕਾਰਾਂ, ਮੋਟਰਸਾਇਕਲਾਂ ਨੂੰ ਘਰਾਂ ਵਿੱਚ ਧੋਣ ਵਾਲੇ ਅਤੇ ਪਾਣੀ ਦੀ ਟੂਟੀ ਨੂੰ ਨਾਲੀ ਵਿੱਚ ਖੁੱਲਾ ਛੱਡਣ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਮੂੰਹ ਧੋਣਾ ਵੀ ਦਸ ਰੁਪਏ ਵਿੱਚ ਪਵੇਗਾ। ਰੁਜ਼ਗਾਰ ਵਸੀਲਿਆਂ ਤੋਂ ਤਾਂ ਸਰਕਾਰਾਂ ਹੁਣੇ ਹੀ ਹੱਥ ਖੜੇ ਕਰ ਰਹੀਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਜਦੋਂ ਪਾਣੀ ਦੀ ਕਮੀ ਕਾਰਨ ਫ਼ਸਲਾਂ ਨਾਂ ਹੋਈਆਂ ਤਾਂ ਫ਼ੇਰ ਮੰਗਿਆਂ ਖੈਰ ਵੀ ਨਹੀਂ ਮਿਲਣੀ। ਫ਼ੇਰ ਭੁੱਖਮਰੀ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਲ ਪਿਆਸ ਮਰੀ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਵੀ ਕਰਨਾ ਪਵੇਗਾ ਅਤੇ ਦੁਨੀਆਂ ਵਿੱਚ ਭਵਿੱਖ ਦੇ ਯੁੱਧ ਪਾਣੀਆਂ ਖਾਤਰ ਹੋਣਗੇ ਅਤੇ ਏਹੀ ਪਾਣੀ ਦੀ ਦੁਰਵਰਤੋਂ ਨੂੰ ਸੰਜਮ ਨਾਲ ਨਾਂ ਵਰਤਣ ਦਾ ਭਵਿੱਖ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਯੁੱਧ ਆਪਣੀਆਂ ਆਉਣ ਵਾਲੀਆਂ ਪੀੜੀਆਂ ਨੂੰ ਜੀਵਨ ਯੁੱਧ ਵੱਜੋਂ ਲੜਨਾ ਪਵੇਗਾ।

ਸਮਿਆਂ ਦੀ ਤਰਾਸਦੀ : ਸਾਹ ਕਾਲੇ ਸਮੇਂ ਅਤੇ ਮੇਰੀਆਂ ਚਿੰਤਾਵਾਂ

ਪ੍ਰੋ. ਅਪੂਰਵਾਨੰਦ, ਦਿੱਲੀ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ

"ਲਗਭਗ ਦੋ ਸਾਲਾਂ ਬਾਅਦ ਦੁਬਾਰਾ ਮੈਨੂੰ ਦਿਆਲਤਾ ਦੀ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਹੋਈ (ਜਿਸਦਾ ਤੁਸੀਂ ਅੰਦਾਜ਼ਾ ਲਗਾ ਸਕਦੇ ਹੋ)। ਪਿਛਲੇ 6 ਸਾਲਾਂ ਵਿੱਚ ਇਹ ਤੀਜੀ ਵਾਰ ਹੈ ਜਦੋਂ ਮੈਂ ਆਪਣੀ ਨੌਕਰੀ ਛੱਡ ਰਿਹਾ ਹਾਂ। ਮੇਰੀ ਸਵੇਰ ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਦੋਸਤ ਅਤੇ ਪੱਤਰਕਾਰ ਮੁਕੇਸ਼ ਕੁਮਾਰ ਦੇ ਇਸ ਸੰਦੇਸ਼ ਨਾਲ ਹੋਈ। ਕੁਮਾਰ ਲਗਭਗ ਦੋ ਸਾਲ ਜਲੰਧਰ ਦੀ ਲਵਲੀ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਦੇ ਮੀਡੀਆ ਅਤੇ ਸੰਚਾਰ ਵਿਭਾਗ ਵਿੱਚ ਅਧਿਆਪਕ ਅਤੇ ਡੀਨ ਰਹੇ। ਕੱਲ੍ਹ ਉਸ ਨੇ ਨੌਕਰੀ ਤੋਂ ਅਸਤੀਫਾ ਦੇ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਜਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਅਸਤੀਫਾ ਦੇਣ ਲਈ ਮਜਬੂਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਉਸਦੇ ਮਾਲਕ, ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ, ਨੇ ਮਹਿਸੂਸ ਕੀਤਾ ਕਿ ਕੈਂਪਸ ਵਿੱਚ ਉਸਦੀ ਮੌਜੂਦਗੀ ਉਸਦੇ ਹਿੱਤਾਂ ਲਈ ਨੁਕਸਾਨਦੇਹ ਸੀ ਅਤੇ ਉਸਨੂੰ ਛੱਡ ਦੇਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਕੁਮਾਰ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਪਿਛਲੇ ਛੇ ਸਾਲਾਂ ਵਿੱਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਹ ਤੀਜੀ ਨੌਕਰੀ ਛੱਡਣੀ ਪਈ ਹੈ। ਲਵਲੀ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ, ਉਹ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਤ੍ਰਿਸੰਤੀ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ (SGT ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ), ਗੁੜਗਾਉਂ ਅਤੇ ਮੱਖਣਲਾਲ ਚਤੁਰਵੇਦੀ ਪੱਤਰਕਾਰੀ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ, ਭੋਪਾਲ ਤੋਂ ਸੈਕਿੰਡ ਸੀ। ਇਹ ਸਮਝਣਾ ਬਹੁਤ ਔਖਾ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਨੂੰ ਇਹ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਕਿਉਂ ਛੱਡਣੀਆਂ ਪਈਆਂ। ਕੁਮਾਰ ਭਾਰਤੀ ਜਨਤਾ ਪਾਰਟੀ ਅਤੇ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਸਵੈਮ ਸੇਵਕ ਸੰਘ ਨੂੰ ਨਾਪਸੰਦ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਕੁਮਾਰ ਹਿੰਦੀ ਬੋਲਣ ਵਾਲੇ ਦਰਸ਼ਕਾਂ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਜਾਣਿਆ ਜਾਣ ਵਾਲਾ ਚਿਹਰਾ ਹੈ। ਦੂਰਦਰਸ਼ਨ 'ਤੇ ਨਾਮਵਰ ਸਿੰਘ ਨਾਲ ਹੋਈ ਉਸ ਦੀ ਸਾਹਿਤਕ ਚਰਚਾ 'ਸੁਬਾਹ ਸਵਾਰੇ' ਨੂੰ ਹਰ ਕੋਈ ਯਾਦ ਕਰਦਾ ਹੈ। 'ਸੱਤਿਆ ਹਿੰਦੀ' ਦੇ ਪਲੇਟਫਾਰਮ 'ਤੇ ਉਸ ਦੇ ਟਾਕ ਸ਼ੋਅ ਅਤੇ ਸਮਕਾਲੀ ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਅਤੇ ਸਮਾਜਿਕ ਮੁੱਦਿਆਂ 'ਤੇ ਚਰਚਾ ਬਹੁਤ ਮਸ਼ਹੂਰ ਹੈ। ਕੁਮਾਰ ਸ਼ਾਂਤ ਹੋ ਕੇ ਗੱਲ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਮਜ਼ਬੂਤ ਧਰਮ ਨਿਰਪੱਖ ਅਤੇ ਜਮਹੂਰੀ ਕਦਰਾਂ-ਕੀਮਤਾਂ ਹਨ। ਅਜਿਹੇ ਵਿੱਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਰਗੇ ਵਿਅਕਤੀ ਦਾ ਭਾਜਪਾ ਅਤੇ ਆਰਐਸਐਸ ਦੀ ਆਲੋਚਨਾ ਕਰਨਾ ਸੁਭਾਵਿਕ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਨਿਰਪੱਖ ਹੋਣ ਦਾ ਦਿਖਾਵਾ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਪੱਤਰਕਾਰ ਦਾਅਵਾ ਕਰਦੇ ਹਨ ਜਦੋਂ ਉਹ ਭਾਜਪਾ ਜਾਂ ਆਰਐਸਐਸ ਦੀ ਬਹੁਗਿਣਤੀਵਾਦੀ ਵਿਚਾਰਧਾਰਾ ਨੂੰ ਬਰਦਾਸ਼ਤ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਉਹ ਦਾਅਵਾ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਧਰਮ ਨਿਰਪੱਖਤਾ ਅਤੇ ਫਿਰਕਾਪ੍ਰਸਤੀ ਦਾ ਪੱਖ ਨਹੀਂ ਲੈਂਦਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਫਰਜ਼ ਸਿਰਫ਼ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੋ ਵਿਚਾਰਧਾਰਾਵਾਂ ਦੀ ਲੜਾਈ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਕਰਨਾ ਹੈ। ਇੰਝ ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਉਹ ਕਿਸੇ ਕੁਸ਼ਤੀ ਮੈਚ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਕਰ ਰਹੇ ਹੋਣ ਜਿੱਥੇ ਉਹ ਸਿਰਫ਼ ਦਰਸ਼ਕ ਹੀ ਹਨ। ਕੁਮਾਰ ਪੱਤਰਕਾਰਾਂ ਦੀ ਇਸ ਲੀਗ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਕੋਈ ਸਮਝ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇੱਕ ਪੱਤਰਕਾਰ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਪੱਤਰਕਾਰੀ ਵਿੱਚ ਕਿਸੇ ਵੀ ਸਿਆਸੀ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਪੱਖ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ, ਸਗੋਂ ਉਸਨੂੰ ਸੱਭਿਅਕਤਾ ਅਤੇ ਸੁਧਾਈ ਦੀਆਂ ਕਦਰਾਂ-ਕੀਮਤਾਂ ਪ੍ਰਤੀ ਪੱਖਪਾਤੀ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਪੱਤਰਕਾਰੀ ਹੀ ਕਿਉਂ? ਅਤੇ ਅਸੀਂ ਜਾਣਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਬੀਜੇਪੀ ਅਤੇ ਆਰਐਸਐਸ ਦੀ ਵਿਚਾਰਧਾਰਾ ਸਭਿਅਤਾ ਜਾਂ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤੀ ਵਿਰੋਧੀ ਹੈ। ਭਾਜਪਾ ਕੁਮਾਰ ਵਰਗੇ ਪੱਤਰਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣਾ ਦੁਸ਼ਮਣ ਮੰਨਦੀ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਲਵਲੀ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਬੁਲਾਇਆ ਤਾਂ ਉਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਇਤਿਹਾਸ ਜਾਣਦਾ ਸੀ। ਸੰਸਥਾ ਵਾਲੇ ਵੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵਿਚਾਰਾਂ ਤੋਂ ਜਾਣੂ ਸਨ। ਧਰਮ ਨਿਰਪੱਖ ਹੋਣ ਦੇ ਨਾਤੇ ਤੁਸੀਂ ਯਕੀਨਨ ਭਾਜਪਾ ਜਾਂ ਆਰਐਸਐਸ ਦੇ ਵਿਰੋਧੀ ਜਾਂ ਆਲੋਚਕ ਹੋਵੋਗੇ। ਇਸ ਸਭ ਤੋਂ ਜਾਣੂ ਹੋ ਕੇ ਲਵਲੀ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਫੈਕਲਟੀ ਮੈਂਬਰ ਵਜੋਂ ਸੱਦਣ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ। ਫਿਰ ਉਸਨੇ ਉਸਨੂੰ ਹੁਣੇ ਜਾਣ ਲਈ ਕਿਉਂ ਕਿਹਾ? ਜਾਂ ਇਹ ਕਿਹਾ ਜਾਵੇਗਾ ਕਿ ਉਹ ਆਪਣੀ ਮਰਜ਼ੀ ਨਾਲ ਛੱਡ ਗਿਆ ਸੀ? ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਵਿਚ ਆਉਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਕੁਮਾਰ ਨੇ ਸਪੱਸ਼ਟ ਕੀਤਾ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਪੱਤਰਕਾਰੀ ਨਹੀਂ ਛੱਡਣਗੇ। ਉਹ ਆਪਣਾ ਟਾਕ ਸ਼ੋਅ ਬੰਦ ਨਹੀਂ ਕਰੇਗਾ। ਪ੍ਰਬੰਧਕਾਂ ਨੂੰ ਉਸ ਦੀ ਹਾਲਤ 'ਤੇ ਕੋਈ ਇਤਰਾਜ਼ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਹੁਣ ਉਸ ਨੂੰ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਵਿੱਚ ਰਹਿਣ ਲਈ ਆਪਣੇ ਸ਼ੋਅ ਬੰਦ ਕਰਨ ਲਈ ਕਿਉਂ ਕਿਹਾ ਗਿਆ? ਹੁਣ ਇਹ ਸਮਝਣਾ ਔਖਾ ਨਹੀਂ ਕਿ ਅਜਿਹਾ ਕਿਉਂ ਹੋਇਆ। ਚੋਣਾਂ ਨੇੜੇ ਹਨ ਅਤੇ ਭਾਜਪਾ ਆਪਣੇ ਸਾਰੇ ਆਲੋਚਕਾਂ ਨੂੰ ਚੁੱਪ ਕਰਾਉਣਾ ਚਾਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਲਵਲੀ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਇਸ ਸਮੇਂ ਭਾਜਪਾ ਨਾਲ ਦੁਸ਼ਮਣੀ ਬਰਦਾਸ਼ਤ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੀ। ਇਸ ਦਾ ਸਰਪ੍ਰਸਤ ਆਮ ਆਦਮੀ ਪਾਰਟੀ (ਆਪ) ਦਾ ਰਾਜ ਸਭਾ ਮੈਂਬਰ ਹੈ। ਉਹ ਜਾਣਦੇ ਹਨ ਕਿ ਭਾਜਪਾ ਦੀ ਨਾਰਾਜ਼ਗੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਿੰਨੀ ਮਹਿੰਗੀ ਪੈ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਜੇ ਉਹ ਆਪਣੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਲਈ ਕੁਮਾਰ ਦੀ ਕੁਰਬਾਨੀ ਦਿੰਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕੀ ਗੁਆਉਣਾ ਹੈ? ਆਖ਼ਰਕਾਰ, ਸਾਨੂੰ ਯਾਦ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਅਸ਼ੋਕਾ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਨੇ ਪ੍ਰਤਾਪ ਭਾਨੂ ਮਹਿਤਾ ਨਾਲ ਕੀ ਕੀਤਾ ਸੀ? ਅੱਜ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਦੀ ਹੋਂਦ ਲਈ ਇੱਕ ਹੀ ਸ਼ਰਤ ਹੈ: ਭਾਜਪਾ ਸਰਕਾਰ ਪ੍ਰਤੀ ਵਫ਼ਾਦਾਰੀ ਦਾ ਐਲਾਨ। ਜੇਕਰ ਤੁਸੀਂ ਅਜਿਹਾ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ ਤਾਂ ਘੱਟੋ-ਘੱਟ ਤੁਹਾਨੂੰ ਚੁੱਪ ਰਹਿਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਕੁਮਾਰ ਦੀ ਸਪਸ਼ਟਤਾ ਲਵਲੀ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਦੇ ਪ੍ਰਬੰਧਕਾਂ ਲਈ ਖ਼ਤਰਨਾਕ ਹੋ ਸਕਦੀ ਸੀ। ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਇੱਕ ਵਿਕਲਪ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰਨਾ ਪਿਆ: ਆਪਣਾ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਬੰਦ ਕਰੋ ਅਤੇ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਵਿੱਚ ਬਣੇ ਰਹੋ, ਜਾਂ ਬੋਲਣਾ ਜਾਰੀ ਰੱਖੋ ਅਤੇ ਆਪਣੀਆਂ ਨੌਕਰੀਆਂ ਗੁਆ ਦਿਓ। ਕੁਮਾਰ ਨੇ ਆਪਣੀ ਆਵਾਜ਼ ਚੁਣੀ। ਇਹ ਵਿਕਲਪ ਯਕੀਨੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਉਸ ਲਈ ਵਿੱਤੀ ਅਸੁਰੱਖਿਆ ਦਾ ਕਾਰਨ ਬਣੇਗਾ. ਪਰ ਜਦੋਂ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਆਜ਼ਾਦੀ ਅਤੇ ਸੁਰੱਖਿਆ ਵਿਚਕਾਰ ਚੋਣ ਕਰਨ ਲਈ ਕਿਹਾ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਕੀ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ? ਕੁਮਾਰ ਨੇ ਇਸ ਦਾ ਜਵਾਬ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਉਹ ਉਹੀ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ ਜੋ ਉਹ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਉਲਟ, ਕੀ ਲਵਲੀ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਨੇ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਕਹਾਉਣ ਦਾ ਹੱਕ ਨਹੀਂ ਗੁਆ ਦਿੱਤਾ? ਇਹ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕਿਸੇ ਵੀ ਸੰਸਥਾ ਵਿੱਚ ਵਿਅਕਤੀ ਦੀ ਮੌਜੂਦਗੀ ਜਾਂ ਗੈਰ-ਮੌਜੂਦਗੀ ਨਾਲ ਬਹੁਤਾ ਫਰਕ ਨਹੀਂ ਪੈਂਦਾ। ਪਰ ਉਸ ਨੂੰ ਛੱਡਣ ਦਾ ਕਾਰਨ ਇਹ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਆਪਣਾ ਫਰਜ਼ ਨਿਭਾਉਣ ਦੇ ਯੋਗ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ। ਉਹ ਧਰਮ ਆਜ਼ਾਦ ਵਿਚਾਰਾਂ ਲਈ ਖੁੱਲ੍ਹੀ ਥਾਂ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਨਾ ਅਤੇ ਪੈਦਾ ਕਰਨਾ ਹੈ। ਜੇਕਰ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਤੁਹਾਨੂੰ ਆਪਣੇ ਵਿਚਾਰ ਜਨਤਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਨ ਤੋਂ ਰੋਕਦੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਇਹ ਆਪਣੇ ਮਕਸਦ ਨੂੰ ਹਰਾ ਰਹੀ ਹੈ। ਇਹ ਦੁਹਰਾਉਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਕਿ ਅਕਾਦਮਿਕ ਦੇ ਕਾਰਜਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਸਮਾਜ ਨਾਲ ਨਿਰੰਤਰ ਸੰਚਾਰ ਕਰਨਾ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਉਹ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਮਝ ਸਕੇ ਅਤੇ ਇਹ ਵੀ ਸੋਚ ਸਕੇ ਕਿ ਇਸ ਨਾਲ ਕੀ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਸਮਾਜ ਨੂੰ ਤੱਥ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਨ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ, ਅਧਿਆਪਕ ਸੰਕਲਪਿਕ ਸਾਧਨ ਵੀ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦੇ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮਦਦ ਨਾਲ ਇਹ ਘਟਨਾਵਾਂ ਅਤੇ ਸਥਿਤੀਆਂ ਦਾ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਅਧਿਆਪਕ ਦੀ ਸਮਾਜਿਕ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਹੈ। ਜਿਹੜੇ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਨੂੰ ਸਿਰਫ਼ ਆਪਣੀ ਜਮਾਤ ਨਾਲ ਹੀ ਚਿੰਤਾ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਪਾਠਕ੍ਰਮ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਨ ਦੇ ਕੰਮ ਤੱਕ ਸੀਮਤ ਰਹਿਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਦੀ ਭੂਮਿਕਾ ਬਾਰੇ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਪਤਾ।

ਚਾਹ ਪ੍ਰਾਈਵੇਟ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀਆਂ ਥੋੜ੍ਹੇ ਸਮੇਂ ਦੇ ਠੇਕੇ 'ਤੇ ਪੱਤਰਕਾਰੀ ਜਾਂ ਜਨ ਸੰਚਾਰ ਵਰਗੇ ਵਿਸ਼ਿਆਂ ਵਿੱਚ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਨੂੰ ਨਿਯੁਕਤ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ। ਇਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮਰਜ਼ੀ ਹੈ ਕਿ ਇਕਰਾਰਨਾਮਾ ਜਾਰੀ ਰੱਖਣਾ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ। ਪਰ ਅਸੀਂ ਇਹ ਸੁਣਦੇ ਰਹੇ ਹਾਂ ਕਿ ਅਸਥਾਈ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਦੇ ਠੇਕੇ ਰੀਨਿਊ ਜਾਂ ਖਤਮ ਨਹੀਂ ਕੀਤੇ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਭਾਜਪਾ ਲਈ ਅਸੁਵਿਧਾਜਨਕ ਮੰਨੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਅਜਿਹੇ ਸਾਰੇ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਲਈ ਸਪੱਸ਼ਟ ਕਾਰਨਾਂ ਕਰਕੇ ਇਸ ਜਾਣਕਾਰੀ ਨੂੰ ਜਨਤਕ ਕਰਨਾ ਮੁਸ਼ਕਲ ਹੈ। ਇਹ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਨਵੀਂ ਥਾਂ 'ਤੇ ਰੁਜ਼ਗਾਰ ਦੀਆਂ ਸੰਭਾਵਨਾਵਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਕੋਈ ਵੀ ਸੰਸਥਾ ਅਜਿਹੇ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਨੌਕਰੀ ਨਹੀਂ ਦੇਣਾ ਚਾਹੇਗੀ ਜੋ ਸਰਕਾਰ ਨਾਲ ਅਸਹਿਮਤ ਹੋਵੇ। ਇਸੇ ਕਰਕੇ ਬਹੁਤੇ ਚੁੱਪ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਸਰਕਾਰ ਲਈ ਪ੍ਰਾਈਵੇਟ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀਆਂ 'ਤੇ ਸ਼ਿਕੰਜਾ ਕੱਸਣਾ ਆਸਾਨ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਰਪ੍ਰਸਤ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਉਦਯੋਗਪਤੀ ਅਤੇ ਵਪਾਰੀ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਸਰਕਾਰ ਕਿਸੇ ਵੀ ਬਹਾਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕਾਰੋਬਾਰਾਂ 'ਤੇ ਹਮਲਾ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਜ਼ਮੀਨ ਦੀ ਵਰਤੋਂ 'ਤੇ ਸਵਾਲ ਉਠਾਉਣ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਪਾਣੀ ਜਾਂ ਬਿਜਲੀ ਸਪਲਾਈ ਨੂੰ ਕੱਟਣ ਅਤੇ ਨਵੀਆਂ ਇਮਾਰਤਾਂ ਲਈ ਇਜਾਜ਼ਤਾਂ ਵਾਪਸ ਲੈਣ ਤੱਕ। ਕੀ ਕੋਈ ਵੀ ਅਦਾਰਾ ਇੱਕ ਅਧਿਆਪਕ ਦੀ ਜਨਤਕ ਪ੍ਰਗਟਾਵੇ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਲਈ ਇੰਨੀ ਪਰੇਸ਼ਾਨੀ ਬਰਦਾਸ਼ਤ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ? ਇਸ ਲਈ ਭਾਵੇਂ ਨੇਕ ਇਰਾਦੇ ਵਾਲੇ ਸਰਪ੍ਰਸਤ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਨੂੰ ਦੱਸਦੇ ਹਨ ਕਿ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਕਲਾਸਰੂਮ ਵਿੱਚ ਪੂਰੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਹੈ, ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣਾ ਮੂੰਹ ਬਾਹਰ ਬੰਦ ਰੱਖਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਘੱਟੋ-ਘੱਟ ਇਸ ਨਾਲ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਤਾਂ ਬਚੇਗੀ। ਇਹੀ ਕਾਰਨ ਹੈ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਅਖ਼ਬਾਰਾਂ ਅਤੇ ਹੋਰ ਮੀਡੀਆ ਪਲੇਟਫਾਰਮਾਂ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਾਈਵੇਟ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਦੇ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਦੁਆਰਾ 'ਸੰਵੇਦਨਸ਼ੀਲ ਵਿਸ਼ਿਆਂ' 'ਤੇ ਲੇਖ ਘੱਟ ਹੀ ਦੇਖੋਗੇ। ਅਜਿਹਾ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਨੇ ਆਪਣਾ ਮਨ ਬਦਲ ਲਿਆ ਹੈ ਜਾਂ ਡਰ ਗਿਆ ਹੈ। ਉਹ ਆਪਣੀ ਸੰਸਥਾ ਦੇ ਹਿੱਤ ਵਿੱਚ ਚੁੱਪ ਹੋ ਗਏ ਹਨ। ਹਾਲਾਂਕਿ ਦਿੱਲੀ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਵਿੱਚ ਫਿਲਹਾਲ ਅਜਿਹਾ ਨਹੀਂ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਪਰ ਸਰਕਾਰ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਦੀਆਂ ਸੇਵਾ ਸ਼ਰਤਾਂ ਨੂੰ ਬਦਲਣ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਜਨਤਕ ਲਿਖਤ ਜਾਂ ਗਤੀਵਿਧੀ 'ਤੇ ਪਾਬੰਦੀ ਲਗਾਉਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ। ਕਈ ਕੇਂਦਰੀ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਨੇ ਅਜਿਹਾ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਇਸ ਕਦਮ ਨੂੰ ਸਮਾਜ ਵਿੱਚ ਸਮਰਥਨ ਮਿਲਦਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਇੱਕ ਆਮ ਸਮਝ ਹੈ ਕਿ ਸਰਕਾਰੀ ਪੈਸੇ ਤੋਂ ਤਨਖਾਹ ਲੈਣ ਵਾਲੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਆਲੋਚਨਾ ਕਰਨ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਪਰ ਇਹ ਸਮਝ ਆਪਣੇ ਆਪ ਵਿਚ ਨੁਕਸ ਹੈ। ਜਨਤਕ ਸਰੋਤਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਲੋਕ ਹਿੱਤ ਵਿੱਚ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਲੋਕ ਹਿੱਤ ਅਤੇ ਸੱਤਾ ਵਿਚਕਾਰ ਹਮੇਸ਼ਾ ਤਣਾਅ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਅਕਸਰ ਸੱਤਾ ਵਿੱਚ ਬੈਠੇ ਲੋਕ ਆਪਣੇ ਹਿੱਤਾਂ ਨੂੰ ਹੀ ਲੋਕ ਹਿੱਤ ਸਮਝਣ ਲਈ ਮਜਬੂਰ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਗਿਆਨ ਉਤਪਾਦਨ ਦੇ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਕੰਮ ਕਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਦਾ ਕੰਮ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਜਨਤਾ ਨੂੰ ਇਸ ਤਣਾਅ ਅਤੇ ਟਕਰਾਅ ਤੋਂ ਸੁਚੇਤ ਰੱਖਣ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਲਈ ਆਪਣੇ ਲਈ ਨਹੀਂ, ਸਗੋਂ ਲੋਕ ਹਿੱਤਾਂ ਲਈ ਜਨਤਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਬੋਲਣਾ ਜਾਂ ਲਿਖਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ। ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਗਏ ਤੱਥਾਂ ਅਤੇ ਇਸ ਦੇ ਫ਼ੈਸਲਿਆਂ ਲਈ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਕਾਰਨਾਂ ਨੂੰ ਹੋਰ ਕਿਵੇਂ ਘੋਖਿਆ ਜਾਂ ਪਰਖਿਆ ਜਾਵੇਗਾ? ਇਹ ਉਹ ਥਾਂ ਹੈ ਜਿੱਥੇ ਅਕਾਦਮਿਕ ਭੂਮਿਕਾ ਨਿਭਾਉਂਦੇ ਹਨ. ਇਹ ਕੋਈ ਹੈਰਾਨੀ ਦੀ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਸੱਤਾਧਾਰੀ ਲੋਕਾਂ ਅਤੇ ਬੁੱਧੀਜੀਵੀਆਂ ਵਿਚਕਾਰ ਸਬੰਧ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸੁਹਿਰਦ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੇ। ਪਰ ਇੱਕ ਤਾਨਾਸ਼ਾਹੀ ਵਿਚਾਰਧਾਰਾ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣਾ ਦੁਸ਼ਮਣ ਮੰਨਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਉਹ ਹੈ ਜੋ ਅਸੀਂ ਇਸ ਸਮੇਂ ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਦੇਖ ਰਹੇ ਹਾਂ। ਸਰਕਾਰ ਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਆਪਣੀ ਆਵਾਜ਼ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਆਵਾਜ਼ ਨੂੰ ਥਾਂ ਨਹੀਂ ਦੇਣਾ ਚਾਹੁੰਦੀ। ਯਕੀਨਨ ਕੁਮਾਰ ਵਰਗੇ ਵਿਅਕਤੀ ਦੀ ਸ਼ਾਂਤ, ਸੱਭਿਅਕ ਅਤੇ ਤਰਕਸ਼ੀਲ ਆਵਾਜ਼ ਨਹੀਂ, ਜਿਸ ਨੇ ਆਪਣੀ ਨੌਕਰੀ ਨਾਲੋਂ ਆਪਣੀ ਆਵਾਜ਼ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਨੂੰ ਚੁਣਿਆ। ਲਵਲੀ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਨੇ ਕੀ ਚੁਣਿਆ ਅਤੇ ਕੀ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਇਹ ਅਹਿਸਾਸ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹਨਾਂ ਤੋਂ ਕੀ ਖੋਹ ਲਿਆ ਗਿਆ ਹੈ?

ਪੂੰਜੀਪਤੀਆਂ ਤੇ ਭਾਰਤੀ ਹਾਕਮ ਜਮਾਤਾਂ ਦੇ ਸਬੰਧ ਤੇ ਤੱਥ

ਬਿਜ਼ਨਸ ਸਟੈਂਡਰਡ ਨੇ ਰਿਪੋਰਟ ਦਿੱਤੀ ਹੈ ਕਿ 30 ਸੈਂਸੈਕਸ ਕੰਪਨੀਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਸਿਰਫ਼ ਅੱਠ ਨੇ ਪਿਛਲੇ ਪੰਜ ਵਿੱਤੀ ਸਾਲਾਂ ਵਿੱਚ ਘੱਟੋ-ਘੱਟ ਇੱਕ ਵਾਰ ਆਪਣੀਆਂ ਸਾਲਾਨਾ ਰਿਪੋਰਟਾਂ ਵਿੱਚ ਸਿਆਸੀ ਪਾਰਟੀਆਂ ਨੂੰ ਚੋਣ ਬਾਂਡ ਦੀ ਖਰੀਦ ਜਾਂ ਹੋਰ ਵਿੱਤੀ ਯੋਗਦਾਨ ਦਾ ਖੁਲਾਸਾ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਕਾਰੋਬਾਰੀ ਰੋਜ਼ਾਨਾ ਨੇ ਆਪਣੀ ਸਾਲਾਨਾ ਰਿਪੋਰਟ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੰਦੇ ਹੋਏ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸਮੂਹਿਕ ਤੌਰ 'ਤੇ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਕੰਪਨੀਆਂ ਨੇ ਪਿਛਲੇ ਪੰਜ ਸਾਲਾਂ ਵਿੱਚ ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਯੋਗਦਾਨ 'ਤੇ 628 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਖਰਚ ਕੀਤੇ ਹਨ। ਦੂਰਸੰਚਾਰ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਭਾਰਤੀ ਏਅਰਟੈੱਲ ਨੇ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ 241 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਦਾ ਯੋਗਦਾਨ ਪਾਇਆ, ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਟਾਟਾ ਸਟੀਲ (175 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ) ਅਤੇ ਲਾਰਸਨ ਐਂਡ ਟੂਬਰੋ (85 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ) ਦਾ ਯੋਗਦਾਨ ਪਾਇਆ। ਭਾਰਤੀ ਏਅਰਟੈੱਲ ਪਿਛਲੇ ਪੰਜ ਵਿੱਤੀ ਸਾਲਾਂ ਵਿੱਚ ਲਗਾਤਾਰ ਹਰ ਸਾਲ ਸਿਆਸੀ ਪਾਰਟੀਆਂ ਨੂੰ ਚੰਦਾ ਦੇਣ ਵਾਲੀ ਇਕਲੌਤੀ ਸੈਂਸੈਕਸ ਕੰਪਨੀ ਵਜੋਂ ਉਭਰੀ ਹੈ। ਇਸਦੀ ਸਲਾਨਾ ਰਿਪੋਰਟ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ, ਕੰਪਨੀ ਅਤੇ ਇਸਦੀਆਂ ਸਹਾਇਕ ਕੰਪਨੀਆਂ ਨੇ ਸਮੂਹਿਕ ਤੌਰ 'ਤੇ FY2019 ਅਤੇ FYBC ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਪਾਰਟੀਆਂ ਨੂੰ 241 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਇਲੈਕਟੋਰਲ ਬਾਂਡ ਜਾਂ ਇਲੈਕਟੋਰਲ ਟਰੱਸਟਾਂ ਵਿੱਚ ਯੋਗਦਾਨ ਦੇ ਜ਼ਰੀਏ ਦਾਨ ਕੀਤੇ। "ਹੋਰ ਖਰਚਿਆਂ ਵਿੱਚ 31 ਮਾਰਚ, 2023 ਅਤੇ ਮਾਰਚ ਨੂੰ ਖਤਮ ਹੋਏ ਸਾਲ ਦੌਰਾਨ ਐਕਟ (ਕੰਪਨੀਜ਼ ਐਕਟ, 2013) ਦੀ ਧਾਰਾ 182 ਅਧੀਨ ਕੀਤੇ ਗਏ 300 ਮਿਲੀਅਨ (30 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ) ਦੇ ਸਿਆਸੀ ਯੋਗਦਾਨ ਅਤੇ 1,025 ਮਿਲੀਅਨ (102.5 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ) ਦੇ ਸਿਆਸੀ ਯੋਗਦਾਨ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ। 31, 2013, ਕ੍ਰਮਵਾਰ।" ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ। ਕ੍ਰਮਵਾਰ 2022, ਭਾਰਤੀ ਏਅਰਟੈੱਲ ਨੇ 2022-23 ਲਈ ਆਪਣੀ ਸਾਲਾਨਾ ਰਿਪੋਰਟ ਵਿੱਚ ਕਿਹਾ। ਇਸ ਦੇ ਉਲਟ, ਬਿਜ਼ਨਸ ਸਟੈਂਡਰਡ ਦੀ ਸੂਚੀ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਰ ਸੂਚਕਾਂਕ ਕੰਪਨੀਆਂ ਆਪਣੀ ਸਾਲਾਨਾ ਰਿਪੋਰਟਾਂ ਵਿੱਚ ਚੋਣ ਬਾਂਡ ਜਾਂ ਸਿਆਸੀ ਪਾਰਟੀਆਂ ਨੂੰ ਦਾਨ 'ਤੇ ਖਰਚੇ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ। ਉਦਾਹਰਨ ਲਈ, ਐਲ ਐਂਡ ਟੀ ਅਤੇ ਮਹਿੰਦਰਾ ਐਂਡ ਮਹਿੰਦਰਾ ਨੇ ਪਿਛਲੇ ਪੰਜ ਸਾਲਾਂ ਵਿੱਚ ਆਪਣੀਆਂ ਸਾਲਾਨਾ ਰਿਪੋਰਟਾਂ ਵਿੱਚ ਦੋ ਗੁਣਾ ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਦਾਨ ਦਿੱਤੇ ਹਨ। L&T ਨੇ FYAI ਅਤੇ FY20 ਵਿੱਚ ਕ੍ਰਮਵਾਰ 35 ਕਰੋੜ ਅਤੇ 50 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਦੇ ਚੋਣ ਬਾਂਡ ਖਰੀਦੇ, ਜਦੋਂ ਕਿ M&M ਨੇ FYAI ਅਤੇ FY20 ਵਿੱਚ ਨਿਊ ਡੈਮੋਕ੍ਰੇਟਿਕ ਇਲੈਕਟੋਰਲ ਟਰੱਸਟ ਨੂੰ ਕ੍ਰਮਵਾਰ 1.02 ਕਰੋੜ ਅਤੇ 23 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਦਾ ਯੋਗਦਾਨ ਪਾਇਆ। ਕਿਸੇ ਵੀ ਕੰਪਨੀ ਨੇ ਅਗਲੇ ਸਾਲਾਂ ਵਿੱਚ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਸਿਆਸੀ ਦਾਨ ਜਾਂ ਚੋਣ ਬਾਂਡ ਦੀ ਖਰੀਦ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ, ਅਖਬਾਰ ਨੇ ਰਿਪੋਰਟ ਦਿੱਤੀ। ਐਲ ਐਂਡ ਟੀ ਨੇ 2019-20 ਦੀ ਆਪਣੀ ਸਾਲਾਨਾ ਰਿਪੋਰਟ ਵਿੱਚ ਕਿਹਾ, 'ਕੰਪਨੀ ਨੇ 50 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਦੇ ਚੋਣ ਬਾਂਡ ਖਰੀਦੇ ਅਤੇ ਸਿਆਸੀ ਪਾਰਟੀਆਂ ਨੂੰ ਕੰਪਨੀ ਦੇ ਸਿਆਸੀ ਯੋਗਦਾਨ ਵਜੋਂ ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ। ਕਾਰੋਬਾਰੀ ਰੋਜ਼ਾਨਾ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਟਾਟਾ ਸਟੀਲ, ਜਿਸ ਨੇ 2018-19 ਲਈ ਆਪਣੀ ਸਾਲਾਨਾ ਰਿਪੋਰਟ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਚੋਣ ਟਰੱਸਟ ਨੂੰ 175 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਦੇ ਦਾਨ ਦਾ ਖੁਲਾਸਾ ਕੀਤਾ ਸੀ, ਚੋਣ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੇ ਚੋਣ ਬਾਂਡ ਖਰੀਦਣ ਵਾਲੀਆਂ ਕੰਪਨੀਆਂ ਦੇ ਡੇਟਾਬੇਸ ਵਿੱਚ ਸੂਚੀਬੱਧ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਪੰਜ ਹੋਰ ਸੂਚਕਾਂਕ ਕੰਪਨੀਆਂ ਨੇ ਪਿਛਲੇ ਪੰਜ ਵਿੱਤੀ ਸਾਲਾਂ ਵਿੱਚ ਸਿਰਫ਼ ਇੱਕ ਵਾਰ ਸਿਆਸੀ ਪਾਰਟੀਆਂ ਨੂੰ ਦਾਨ ਦਿੱਤੇ ਹਨ: ਅਲਟਰਾਟੈਕ ਸੀਮੈਂਟ (23 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਵਿੱਤੀ ਸਾਲ 2019 ਵਿੱਚ), ਬਜਾਜ ਫਾਈਨਾਂਸ (ਵਿੱਤੀ ਸਾਲ 20 ਵਿੱਚ 20 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ), ਮਾਰੂਤੀ ਸੁਜ਼ੂਕੀ (ਵਿੱਤੀ ਸਾਲ 23 ਵਿੱਚ 20 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ), ਅਤੇ ਟੈਕ ਮਹਿੰਦਰਾ (ਵਿੱਤੀ ਸਾਲ 20 ਵਿੱਚ 15 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ)। ਚੋਣ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੇ ਅੰਕੜਿਆਂ ਅਨੁਸਾਰ, ਸਨ ਫਾਰਮਾਸਿਊਟੀਕਲਜ਼ ਨੇ ਵਿੱਤੀ ਸਾਲ 2019 ਤੋਂ 31.5 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਦੇ ਚੋਣ ਬਾਂਡ ਖਰੀਦਣ ਦੇ ਰਿਕਾਰਡ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ, ਪਿਛਲੇ ਪੰਜ ਸਾਲਾਂ ਵਿੱਚ ਆਪਣੀਆਂ ਸਾਲਾਨਾ ਰਿਪੋਰਟਾਂ ਵਿੱਚ ਇਸ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਸਿਆਸੀ ਯੋਗਦਾਨ ਦਾ ਖੁਲਾਸਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਇਸ ਦੀ ਬਜਾਏ, ਇਹ ਸਿਰਫ਼ ਚੈਰਿਟੀ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੇ ਗਏ ਖਰਚਿਆਂ ਨੂੰ ਵੇਰਵੇ ਦਿੱਤੇ ਬਿਨਾਂ ਸੂਤਰਬੱਧ ਕਰਦਾ ਹੈ।

ਧੰਨਵਾਦ ਸਹਿਤ ਮੰਥਲੀ ਰਿਵਿਊ

www.malwatires.ca
MALWA
TIRES & SERVICES LTD
UNIT - JK 8616 44 STREET
SE CALGARY, AB
Truck and Trailer Alignments
Wheel Balance
New and used Truck and Trailer Tires
Change overs, Rotations and Flat Repairs
FOR MORE INFO, CALL
403-899-1985
MOBILE
24/7 SERVICE
services@malwatires.com

HOMELIFE HIGHER STANDARDS

HOMELIFE SILVERCITY

REALTY INC.,BROKERAGE

(Independently Owned and Operated)

#7 CANADA WIDE

BROKERAGE WITH HOMELIFE BRAND

2017 GROSS COMMISSION WISE

New Head Office

905-913-8500

50 COTTRELLE BLVD., UNIT 29, BRAMPTON

TEAM OF OVER 900 REALTORS

HOMELIFE HIGHER STANDARDS

HOMELIFE SILVERCITY

REALTY INC.,BROKERAGE (INDEPENDENTLY OWNED & OPERATED)

NOW HIRING NEW / EXPERIENCED REAL ESTATE PROFESSIONALS

*Not intended to solicit anyone under contract

JOIN ONE OF FASTEST GROWING BROKERAGE

CALL HEAD OFFICE TODAY

905.913.8500

www.HomelifeSilvercityTeam.com

BALJIT GARCHA
BROKER OF RECORD
647.500.6500

AJIT GARCHA
BROKER / PRESIDENT
647.204.9500

Address:
11775 Bramalea Rd. Brampton

ਪੁਸਤਕ ਮੇਲੇ : ਪੁਸਤਕ ਸਭਿਆਚਾਰ ਪ੍ਰਤੀ ਪਾਠਕਾਂ ਦੀ ਰੁਚੀ ਤੇ ਉਤਸ਼ਾਹ

ਕੈਲਗਰੀ (ਹਰਚਰਨ ਸਿੰਘ ਪਰਹਾਰ): ਮਾਸਟਰ ਭਜਨ ਸਿੰਘ ਤੇ ਸਾਥੀਆਂ ਵਲੋਂ 'ਸ਼ਹੀਦ ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਬੁੱਕ ਸੈਂਟਰ' ਦੇ ਬੈਨਰ ਹੇਠ ਇਸ ਸਾਲ ਦਾ ਪਹਿਲਾ ਇੱਕ ਰੋਜ਼ਾ ਪੁਸਤਕ ਮੇਲਾ ਗਰੀਨ ਪਲਾਜ਼ਾ ਵਿਖੇ ਲਗਾਇਆ ਗਿਆ।ਇਸ ਮੌਕੇ ਤੇ ਸੈਂਟਰ ਦੇ ਸੰਚਾਲਕ ਮਾਸਟਰ ਭਜਨ ਸਿੰਘ ਹੋਰਾਂ ਨੇ ਪਾਠਕਾਂ ਨੂੰ ਅਪੀਲ ਕੀਤੀ ਕਿ ਸਾਨੂੰ ਕਿਤਾਬਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਰੋਜ਼ਾਨਾ ਜੀਵਨ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਬਣਾਉਣ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਆਪਣੇ ਘਰਾਂ ਵਿੱਚ ਲਾਇਬ੍ਰੇਰੀਆਂ ਦਾ ਸ਼ਿੰਗਾਰ ਵੀ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ।ਉਨ੍ਹਾਂ ਅੱਗੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਕਿਤਾਬਾਂ ਦਾ ਸਾਡੇ ਜੀਵਨ ਵਿੱਚ ਬਹੁਤ ਵੱਡਾ ਰੋਲ ਹੈ।ਜਿਹੜੇ ਲੋਕ ਕਿਤਾਬਾਂ ਨਹੀਂ ਪੜ੍ਹਦੇ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਬੌਧਿਕ ਵਿਕਾਸ ਰੁਕ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।ਉਨ੍ਹਾਂ ਇਸ ਗੱਲ ਤੇ ਤਸੱਲੀ ਪ੍ਰਗਟ ਕੀਤੀ ਕਿ ਕੈਲਗਰੀ ਵਿੱਚ ਹੁਣ ਪੰਜਾਬੀ ਪਾਠਕਾਂ ਦਾ ਦਾਇਰਾ ਦਿਨੋਂ ਦਿਨ ਵਧ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਹਰ ਵਾਰ ਪੁਰਾਣੇ ਪਾਠਕਾਂ ਦੇ ਨਾਲ਼-ਨਾਲ਼ ਨਵੇਂ ਨੌਜਵਾਨ ਪਾਠਕ ਵੀ ਕਿਤਾਬਾਂ ਖਰੀਦਣ ਆਉਂਦੇ ਹਨ।ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਮੁੱਚੇ ਮੀਡੀਏ ਦਾ ਹਮੇਸ਼ਾਂ ਸਹਿਯੋਗ ਲਈ ਧੰਨਵਾਦ ਕੀਤਾ। ਪੁਸਤਕ ਮੇਲੇ ਦੇ ਪ੍ਰਬੰਧਕਾਂ ਨੇ ਪਾਠਕਾਂ ਵਲੋਂ ਦਿਖਾਏ ਉਤਸ਼ਾਹ 'ਤੇ ਖੁਸ਼ੀ ਅਤੇ ਤਸੱਲੀ ਦਾ ਪ੍ਰਗਟਾਵਾ ਕੀਤਾ।ਹਰ ਵਾਰ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਸ ਪੁਸਤਕ ਮੇਲੇ ਵਿੱਚ ਵੀ ਪੰਜਾਬੀ, ਹਿੰਦੀ, ਅੰਗਰੇਜੀ ਦੀਆਂ ਸਾਹਿਤਕ, ਰਾਜਨੀਤਕ, ਸਮਾਜਿਕ, ਸਿਹਤ ਸਬੰਧੀ ਕਿਤਾਬਾਂ ਦੇ ਨਾਲ਼-ਨਾਲ਼ ਹੋਰ ਭਾਸ਼ਾਵਾਂ ਵਿਚੋਂ ਪੰਜਾਬੀ ਵਿੱਚ ਅਨੁਵਾਦਕ ਵਿਸ਼ਵ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਪੁਸਤਕਾਂ ਵੀ ਰੱਖੀਆਂ ਗਈਆਂ ਸਨ।ਪਾਠਕਾਂ ਵਲੋਂ ਦਿਖਾਏ ਉਤਸ਼ਾਹ ਨਾਲ ਪ੍ਰਬੰਧਕਾਂ ਦੇ ਹੌਸਲੇ ਵੀ ਬੁਲੰਦ ਹੋਏ ਹਨ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਲੋਂ ਵਾਅਦਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਕਿ ਹਰ ਸੰਭਵ ਯਤਨ ਕਰਕੇ ਅੱਗੇ ਤੋਂ ਸਮਾਜਿਕ ਸਰੋਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਸਮਰਪਿਤ ਵਿਗਿਆਨਕ ਤੇ ਅਗਾਂਹਵਧੂ ਸੋਚ ਵਾਲੀਆਂ ਹੋਰ ਕਿਤਾਬਾਂ ਵੀ ਰੱਖੀਆਂ ਜਾਣਗੀਆਂ।ਬੇਸ਼ਕ ਇੱਕ ਰੋਜ਼ਾ ਪੁਸਤਕ ਮੇਲਾ ਤਾਂ ਸਮਾਪਤ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ, ਪਰ ਮਾਸਟਰ ਜੀ ਕੋਲ਼ ਕਿਤਾਬਾਂ ਦਾ ਸਟਾਕ ਖਤਮ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ।ਤੁਸੀਂ ਮਾਸਟਰ ਭਜਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨਾਲ 403-455-4220 ਤੇ ਸੰਪਰਕ ਕਰਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਆਪਣੇ ਮਨਪਸੰਦ ਦੀਆਂ ਕਿਤਾਬਾਂ, ਜਦੋਂ ਮਰਜੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਘਰੋਂ ਜਾ ਕੇ ਖਰੀਦ ਸਕਦੇ ਹੋ ਅਤੇ ਜੇ ਕੋਈ ਕਿਤਾਬ ਸਟਾਕ ਵਿੱਚ ਨਾ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਆਰਡਰ ਵੀ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹੋ?

ਪ੍ਰੋਗਰੈਸਿਵ ਕਲਚਰਲ ਐਸੋਸੀਏਸ਼ਨ ਕੈਲਗਰੀ (ਰਜਿ.) ਵਲੋਂ
ਸਿੱਖ ਵਿਰਸਾ ਇੰਟਰਨੈਸ਼ਨਲ, ਮੀਡੀਆ ਅਤੇ ਸਪਾਂਸਰਜ਼ ਵੀਰਾਂ ਦੇ ਸਹਿਯੋਗ ਦੇ ਨਾਲ
ਸਵ. ਸੋਹਣ ਮਾਨ ਯਾਦਗਾਰੀ 13ਵਾਂ ਸਲਾਨਾ ਅਗਾਂਹਵਧੂ ਸਭਿਆਚਾਰਕ
ਨਾਟਕ ਸਮਾਗਮ
ਲੋਕ ਕਲਾ ਮੰਚ ਮੰਡੀ ਮੁੱਲਾਂਪੁਰ ਦੇ ਲੇਖਕ ਅਤੇ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਹਰਕੇਸ਼ ਚੌਧਰੀ ਟੀਮ ਸਮੇਤ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਤੌਰ 'ਤੇ ਪੁੱਜ ਰਹੇ ਹਨ।
23 ਜੂਨ 2024 ਦਿਨ ਐਤਵਾਰ ਨੂੰ ਸ਼ਾਮ 5.00 ਤੋਂ 8.00 ਵਜੇ ਤੱਕ
Red Stone Theatre, 5 Red Stone Heights NE Calgary AB T3N 0T6 ਵਿਖੇ ਕਰਵਾਇਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ
ਨਾਟਕ ਤੇ ਕੋਰੀਓਗ੍ਰਾਫੀ ਵਿਚ ਭਾਗ ਲੈਣ ਲਈ ਕਮਲਪ੍ਰੀਤ ਪੰਧੇਰ ਨਾਲ 403-479-4220 'ਤੇ ਸੰਪਰਕ
ਹੋਰ ਜਾਣਕਾਰੀ ਲਈ ਮਾ. ਭਜਨ ਸਿੰਘ 403-455-4220 ਅਤੇ ਹਰਚਰਨ ਪਰਹਾਰ 403-681-8689 'ਤੇ ਸੰਪਰਕ ਕਰੋ